

له چاپکراوه کانی کوږی زانیاری عیراق
«دهسته ی کورد»

یادی مه‌ردان

به‌رگی دووهم

شیخه نه‌قشبه‌ندی یه‌کانی هه‌ورامان و
هه‌ندی له‌موریدو مه‌نسووبه‌ دیاره‌کانیان

مه‌لا عبد‌الکریمی مد‌رس

ته‌ندامی کارای کوږی زانیاری عیراق - دهسته ی کورد
داینساوه

چاپخانه‌ی کوږی زانیاری عیراق

به‌غدا - ۱۹۸۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين • والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله
وصحبه اجمعين ، واتباعه باحسان الى يوم الدين •

پاش ئەوهی به یارمه‌تیی خودای میهره‌بان یادنامه‌ی تاقانه‌ی پۆژگار
حه‌زهرتی مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندیم نووسی^(۱) ، ئەمه‌وئ باسی یه‌که‌مین
خه‌لیفه‌ی ناوداریشی بنووسم که هه‌زهرتی شیخ عوثمان سیراجووددینی
ته‌ویله‌یی یه‌ له‌ گه‌ل باسی هه‌ندی له‌ کور و کوره‌زا به‌شان و شکوکانی و هه‌ندی
له‌ موریدو مه‌نسووبه‌ ناوداره‌کانیان بۆئه‌وه‌ی دڵ و ده‌روونی پۆله‌کانی
نیشتمان به‌ یادیان رووناك بکه‌مه‌وه •

ئهم باسه‌م کردووه‌ به‌ دوو به‌شه‌وه ، به‌شی یه‌که‌می به‌ ناوونیشانی
(شیخه‌ نه‌قشبه‌ندی یه‌کانی هه‌ورامان) و به‌شی دووه‌میشی به‌ ناوونیشانی
(هه‌ندی له‌ موریدو مه‌نسووبه‌ دیاره‌کانی شیخه‌ نه‌قشبه‌ندی یه‌کانی هه‌ورامان) •

(۱) ئهم کتێبه‌ به‌ ناوی (یادی مه‌ردان • به‌رگی یه‌که‌م • مه‌ولانا خالیدی
نه‌قشبه‌ندی) له‌ ساڵی ۱۹۷۹دا له‌ چاپخانه‌ی کۆری زانیاری کورد له
به‌غدا ، به‌ ۶۵۶ لاپه‌ره‌ له‌ چاپ درا •

بہنشی یہ کہم

شیخہ نہ قشبہ ندی یہ کافی ھو رانمان

یادی شیخ عثمان سراجوردین

له دایک بوونی شیخ عثمان و پشتو بڼه چهی

شیخ عثمان سالی ۱۱۹۵ هیجرت له دئی (تهوئلہ) له قهزای هه له بجهی ئیستا له دایک بووه . ئەم ذاته به پئی ده سنووسیکی شیخ موحه ممه د به هائوددینی کوری (۲) ، کوری خالد ئاغای کوری عه بدوللا ئاغای کوری سه یید موحه ممه دی کوری سه یید ده رویشی کوری سه یید موشرفی کوری سه یید جومعهی کوری سه یید ظاهر ناوئکه .

سه یید ظاهیری ناوبراو له سه ییده کانی (نعیم) و له نه وهی حه زره تی حوسه ینی کوری حه زره تی عه لی به و له مه لبه ندی خو یه وه که له ده وروپشتی به غدا بووه ، له ناو سه ییده کانی چیا ی حیم رین دا ، پرووی کردووه ته هه ورامانو له دئی تهوئلہ دامه زراوه و نه وهی لی بووه ته وه . ئەمانه له تهوئلہ زۆر به قه درو حورمه ت بوون و پاش چهند پشتیک به ناوی (ئاغه) وه ناسراون .

دایکی شیخ عثمان ناوی (حعلیمه) و کچی (فهقی ئەبووبه کری)

(۲) شیخ به هائوددین له پشتی نامه یه که بو شیخ عومه ر ضیا ئوددینی برای نووسیوه ، وای نووسیوه : الی عمر ابن عثمان ابن خالد ابن عبدالله ابن السید محمد ابن السید درویش ابن السید مشرف ابن السید جمعه ابن السید ظاهر .

تەوئلەیی بە (فەقئ ھەی بە کر) ناسراو ھەو ئەچتەو ھە سەر (فەقئ ئەحمەدی غەزایی بەغدايي) • ئەم فەقئ ئەحمەدەش ھەر بە منالی بەغدايي بەجئ ھیشتوو ھەو بۆ خوئندن رووی کردوو تە کوردستانو لە گەلئ مزگەوتدا خوئندوو بە تا سەرەنجام لە تەوئلە سەقامگیر بوو ھەو ژنی ھیناوە • لە بەرئەو ھەي کە پیاویکی زۆر چاڤو لەخواترس بوو ھەو گەلئ جار خۆی ون کردوو ھەو پاش ماو ھەیک ھاتوو تەو ھەو ، لە تەوئلە مەشھور بوو بە (فەقئ ئەحمەدی غەزایی) بەوباو ھەر کەوا لە (رجال الغیب) ھەو لە ماو ھەکانی ون بوو نیا بۆ غەزا ئەچئ لە ناو سوپای موسوڵماناندا •

بۆ پشتگیری ناوونیشانی ئەم فەقئ ئەحمەدە ، سەید عەبدولصەمەدی تووداری کە یەکیك بوو لە مریدانی شیخ شەھابوددینی کاکۆزە کەریا ، لە کتیی (نور الانوار) دا کە لە ساڵی ۱۰۹۹ ی ھجرەتدا بە فارسی دایناو ھەو ، لە (قاموس الانساب) ی شیخ رەضا موئینوددینی کاکۆزە کەریایی ھەو ئەگیرتەو ھەو ئەلئ : «فەقئ ئەحمەد ناویکی کورتەبنە کە پێیان ئەوت (گەردە) و بە عەرەبی قسەي ئەکرد ، ھاتە قوتابخانە کەي ئیمە • خۆی لە سەیدەکانی بەغدا ئەدایە قەلەم و ئەیوت لە ھەو ھەو شیخ عەبدولرەئووفی کورپی شیخ نەعمەتوئلای وەلیم • ماو ھەیک مایەو ھەو پاشان چوو بۆ تەوئلەي ھەورامان • پاش ماو ھەیک ناوبانگی دەرکرد بە (غەزایی) • ئیتر نازانم ژنی ھینا یا نە ؟ » • پاشان ئەلئ : «منیش ئەلیم بۆم دەرکەوت کە ژنی ھیناوەو وەچەي لئ کەوتوو تەو ھەو ھەر لەوئیش مردوو • وە لە سەفەری حەجازما کۆلیمەو ھەو لەو کە ئاخۆ راستی ئەکرد یا نە ؟ وە زانیم کورپی شیخ موھەممەدی کورپی شیخ عەبدوللەحمەدی کورپی عەبدولواحیدی کورپی مەحموودی کورپی عەبدولصەمەدی کورپی عەلیی کورپی عەبدولرەئووفی کورپی شاھ نەعمەتوئلای وەلیی کورپی شیخ زەکەریا کەمالوددینی کاکۆزە کەریایی ،

که واته سه ییدی حه سه نی یه»^(۲) • من خۆیشم دیومه له پشته کتییکی خوالی خوش بوو مامۆستا مه لا به هائو ددینی ئیمامی خانه قای بیاره به خه تی مامۆستا مه لا به هائو ددین خۆی نه سه بی شیخ عوتمان سیراجو ددین نوو سرا بوو هه ر به م جو ره که له پیشه وه با سمان کردو ، له داوینیشیه وه نوو سیووی : «کتبت هذا النسب من خط شيخنا عمر ضياء الدين قدس سره» واته : ئه م نه سه به م له به ر خه تی شیخی خۆمان عومه ر ضیاءو ددین (قدس سره) نوو سیو ته وه •

وا به پیی ئه م سه رچا وانه ده ر که وت که شیخ عوتمان سیراجو ددین له لاینی باوکیه وه له سه ییده کانی نعیم و له نه وه ی حه زره تی حوسه یین و ، له لاینی دایکیه وه له سه ییده کانی شاذیلی و له نه وه ی حه زره تی حه سه نه ، چونکه شیخه کانی کاکوزه که ریا له نه وه ی ئه بولحه سه نی شاذیلین • ئه وه ش بزانی که نه شیخ عوتمان خۆی و نه کوره کانی له ناو خه لکدا با سی سه ییده تی خۆیانیا ن نه کردو وه هه ر به ته سه و و ف و ته ر یقه ته وه خه ربک بوون •

خویندنی شیخ عوتمان سیراجو ددین

ئه م ذاته به پیی داب و نه ریتی سه رده می خۆی هه ر له منالی یه وه ، پاش فام کردنه وه ، تراو ته به ر خویندن و قورئانی پیروزی ته وا و کردو وه چه ند ورده کتییکی خویندو وه ئه نجا بووه به فه قی و هه ندی کتییی نه حو و سه رف و شه رعی خویندو وه بو خویندن زیاد له دتی ته ویله ، که له و ئی تراو ته به ر خویندن ، چو و ته بیاره و خه رپانی و خورمالیش •

(۳) چمکیکی میژووی هه ورامان و مه ریوان ، چه ند لاپه ره یه که له کتیبی (نور الانوار)ی سه یید عه بدولصه مه دی تووداری ، موحه ممه دی مه لا که ریم وه ری گیراو ته سه ر کوردی ، به غدا ، ۱۹۷۰ ، ل ۳۱ . ئه سه له فارسی یه که ی ئه م کتیه ش له کتیبخانه که مانا هه یه .

له فەقێ یەتیدا زۆریش بە خواپەرستی یەوێ خەریک بوو و نوێژی
 سوننەت و شەونوێژی هەمیشە کردوو و هەر لە منالی یەوێ سیمای
 صالحانی گرتوو • ئارەزووی لە سوۆفی یەتی و سولووک بوو و لەسەر ئەم
 ئارەزووێ لە دەورووبەری تەمەنی بیست و پێنج سالییدا چوو و بۆ بەغدا و لە
 مەدرەسە ی مزگەوتی حەزرەتی غەوث (شیخ عەبدولقادر گیلانی)
 دامەزراوە ، دەرزی عیلم و شەری خۆیندوو و خەریکی ذیکر و فیکر و
 خواپەرستی یەش بوو ، تا پاشان هەر لە بەغدا بە خزمەتی مەولانا خالیدی
 نەقشبەندی گەشتوو و تەریقەتی لەسەر دەستیدا وەرگرتوو • لەوکاتەدا ،
 لە ڕووی فەقێ یەتی یەوێ ، لە پلە ی خۆیندنی (سیوطی) و (فناری) دا بوو •

له خوالی خۆشبوو شیخ عەلا ئوددینی عوثمانیم بیستوو ئەیفەرموو :
 خۆیندنی باپیرم لە ماددە ی سیوطی تی نەپەرپوو • هەر وای لیم بیستوو
 ئەیفەرموو : دانە یەك کتیبی (فرائض) م دیو بە خەتی باپیرم نووسرا بوو •
 لە جەنابی سەید طاهیری هاشمی کوری سەید قەیدەری سەید و ددە و لێ
 خەلکی دەوڵەتاوایشم بیستوو کە شیخ عوثمان لەوکاتەدا کە لە مەدرەسە ی
 حەزرەتی غەوث خۆیندوو یەتی شەرحی لە (رسالة الشاه صديق الہراتی فی
 شرح الکلام القدسی) کردوو کە حەزرەتی غەوث دایناوو ، ئەو شەرحە کە
 بە دەستووسی شیخ عوثمان خۆیەتی ، لە کتیبخانە کە ی ئەودایە و شیخ
 عوثمان لە داوینی ئەو شەرحە و نووسیویە : « کتبه عثمان بن خالد الطويلی
 الاصل فی مدرسة الشيخ عبدالقادر الگيلانی قدس الله سره العزيز فی سنة
 الف و مئتين و ست و عشرين من الهجرة فی رجب سنة ١٢٢٦ » • من خۆیشم
 نوسخە یەك ڕیسالە ی وەضع و ئیستیعارە ی دەستووسی شیخ عوثمانم دیو
 لای شیخ توفیقی کوری شیخ عەبدولرحمانی خەلکی (پشتە) ی ناوچە ی
 (تاوێ گۆزی) لە قەزای هەلەبجە ، بەلام لەبیرم نەماوێ لە چ سالییدا
 نووسیویەتەو •

شیخ عثمان سیراجوددین که له مه درمه‌سی هزاره‌تی غه‌و‌ث فه‌قی بووه ، دوو هاوړپې بووه که ته‌وانیش هر له‌وې خویندوو یانه ، یه‌کیان مه‌لا ته‌حمده ناوړکی خه‌لکی دپې (کو‌له‌ساره) له ناوچه‌ی (بیله‌وار)ی سر به شارستانی سنه‌و ، ته‌ویشیان فه‌قی‌یه‌کی شیعه که خوی به سو‌نتی پیشان‌داوه‌و پې‌یان وتوه (فاضلی خه‌لخالی) • مه‌لا ته‌حمده له‌ته‌نجاما بووه به خه‌لیفه‌ی مه‌ولانا خالیدو ده‌ستی کردووه به ئیرشاد • فاضلی خه‌لخالی‌ش له‌م‌باره‌وه شتیکی ده‌سگیر بووه‌و پاشان گه‌راوه‌ته‌وه بو ئیران‌و له تاران نیشته‌جی بووه •

بو ته‌ئکیدي هم قسه‌یه حاجی موحه‌مه‌دی سمیرانی^(۴) خه‌لیفه‌ی شیخ موحه‌مه‌د به‌هائوددینی کوری شیخ عثمان له کتیبی (بارقات)^(۵) دا نووسیویه : له جه‌نابی سه‌یید موحیی‌ددینی که‌لجینیم بیست فه‌رمووی جارتکیان له‌گه‌ل خیزانی ره‌ضا‌قولی خانی ته‌رده‌لان له سنه‌وه چووم بو تاران ، چه‌ند پوژئی له تاران ماینه‌وه ، له‌وماوه‌یه‌دا خیزانی ره‌ضا‌قولی خان سه‌ری له زانایه‌کی گه‌وره‌دا که ناوی فاضلی خه‌لخالی بو • له کاتی سه‌ردانه‌که‌دا فاضلی خه‌لخالی پرسی : له ولاتی ئیوه کی به خواناسی

(۴) سمیران : دپې‌یه‌که له نژیکی سنه •

(۵) بارقات : کتیبیکه به فارسی حاجی موحه‌مه‌دی جافی سمیرانی کوری روسته‌م به‌گی میراخوړباشی دایناوه که یه‌کیک بووه له موریدانی شیخ عثمان سیراجوددین و خه‌لیفه‌ی شیخ موحه‌مه‌د به‌هائوددینی کوری بووه‌و له دپې سمیرانی نژیکی سنه‌دانیشتووه • هم کتیبه سه‌رانسه‌ری باسی که‌راماتی شیخ عثمان سیراجوددین و شیخ موحه‌مه‌د به‌هائوددینی کوریه‌تی • له‌سهر ته‌رکی حاجی مه‌حمود چه‌له‌بی له نه‌وه‌ی عه‌بدولقادر ده‌بیاغی هه‌ولیری له چاپخانه‌ی نه‌جای به‌غدا له‌چاپ‌دراوه له‌گه‌ل کتیبی (نظم المحاسن فی حسن شمائل حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم) که شیعه به فارسی و هر ته‌و دایناوه • هم دوو کتیبه پیکه‌وه ۴۷۹ لاپه‌ره‌یان گرتووه‌ته‌وه سالی له‌چاپ‌دانیان له‌سهر نه‌نووسراوه •

به ناو و بانگه ؟ وه لامیان دایه وه له کوردستان پیاویکی گه وره ههیه مه شهووره به شیخ عثمان سیراجو ددین و بۆیان باس کرد . جا فاضلی خه لخالێ وتی : وا دیته بیرم که من هاوړپیی ئه و ذاته بووم له مزگه وتی شیخ عه بدولقادی گه یلانی له به غداو له یهك حوجره دا له گه ل ئه وو مه لا ئه حمه دی کو له سارهیی پیکه وه ئه مانخویندو هه ر له و سه ردمه دا نیشانه ی پیرۆزی به ناوچاویه وه دیاربوو و ئیمه یش به پیاویکی خاوه ن هیمه تمان ئه هاته پیش چاو .

تەریقەت وەرگرتنی شیخ عثمان له سه ر دهستی مه ولانا خالیدا له به غدا

شیخ عثمان سیراجو ددین خۆی گێراویه ته وه فه رموویه تی که مه ولانا ته شریفی هاته به غداو له ته کیه ی حه زره تی غه و ث جیگیر بوو ، چوومه خزمه تی و دهستم ماچ کردو به خیرها تهم لی کرد . ئه ویش ناسیمیه وه ، چونکه پیشتر که له خورمال و بیاره ئه مخویند به خزمه تی گه یشتبووم و ، ئه ویش له کاتی لاویدا چه ند جاری ها تبوو بۆ ته ویله . ئیتر گه لی جار له ته کیه ئه چوومه خزمه تی و به چاوپیکه وتنی دلشاد ئه بووم ، ئه ویش زۆر دلخۆشیی منی ئه دایه وه و به میهره بانی یه وه ته ماشای ئه کردم .

پاش چه ند رۆژیک جاریکی تر چوومه وه لای و نیازی دلی خۆم عه رز کردو تکام لی کرد که ئادابی ته ریه تم فیربکا . ئه ویش به لوتفه وه تکاکه ی قوبوول کردم و ئادابی ته ریه تی ته قشبه ندیی فیڕکردم و نیشانی دام چون ویردو ذیکری خۆم به جی بینم . به م جوړه له په ریشانی رزگاری کردم . منیش له م شوینه دا ئه لیم به پیی ئه وه که سالی ۱۲۲۶ ی هه جره ت ده سنیشان کراوه که مه ولانا له و ساله دا له هیندو ستانه وه گه راوه ته وه بۆ

سوله یمانی و هاتووته به غداو له ته کیهی حه زره تی غه وئ نیشه جی بووه ،
 ده رئه که وئ که شیخ عوئمانیش هه ر له و ساله دا بووه به مریدی مه ولاناو
 ئه بی کاتیش ئاخری سال بوو بی و ته مه نی شیخ عوئمان له و کاته دا (۳۱) سالان
 بوو بی .

گه رانه وهی شیخ عوئمان بو سوله یمانی

له خزمه تی مه ولانا دا

مه ولانا له دوادوایی سالی ۱۲۲۶ یا سه ره تای سالی ۱۲۲۷ دا له به غداوه
 گه راوه ته وه بو سوله یمانی ، چونکه سه فهره که ی بو به غداو مانه وهی ئه و
 ماوه یه ی له وئ به فرمانی شاه عه بدوللای دیله ویی مورشیدی بووه .

مه ولانا که دیته وه بو سوله یمانی له هه مان مزگه وتی خویدا دئه نیشی
 که کاتی خوی ماموستا بووه تیایاو ده رزی به فه قیکانی وتوه ته وه که مزگه وتی
 عه بدولر حمان پاشای بابانه و ئیستا به مزگه وتی شیخ بابه عه لی به ناووبانگه .
 مه ولانا له م مزگه وته دا ده ست ئه کا به ری نموونی موسولمانان به پیی دابو
 نه ریتی ته ریه تی نه قشبه ندی . شیخ عوئمانیش له م سه فهره دا له خزمه تی
 گه راوه ته وه بو سوله یمانی و ده ستی کردوو به سولووک کردنو به جی هیئانی
 ئادابی ته ریه ت و مه ولانایش زور چاودیری کردوو . شیخ عوئمان خوی
 فه رموویه تی ئه و ماوه یه که له سوله یمانی بووم له عاله می ذیکرو رابیطه دا
 زور شتی سه یرم چاوپیی ئه که وت و عه رزی مه ولانا م ئه کرد ، ئه ویش به لوتفی
 خوی ری نموونی ئه کردم تا ئه و ده ورا نه م تی په راند . به کورتی شیخ عوئمان
 سیراجو ددین له و ماوه یه دا وه کو موریدیکی به سۆز خه ریکی خواپه رستی و
 سولووک ئه بی و که م و زور کاتی خوی زایه نا کاو به هه موو جو ری به ئادابی
 ته سه وه وه خه ریک ئه بی و دوو سالی ۱۲۲۷ و ۱۲۲۸ به م جو ره به سه ره ئه با تا

ئەگاتە پایەى خەلافەت و مەولانا ئىجازەى خەلافەتى ئەداتى • شىخ عوتمان
يەكەمىن كەسە كە مەولانا ئىجازەى خەلافەتى داوەتى •

ئىبراھىم فەصیح حەیدەرى لە كىتەبى (المجد التالذ ، فى مناقب مولانا
خالد) دا ئەلەى : «لەناو ئەھلى بەغدادا شىخ عوبەیدوللاى حەیدەرى كە موفتى
بەغدا بوو ، لەناو خەلكى شىمالى عىراقىشدا شىخ عوتمانى تەوئەلەى
يەكەم خەلىفەى مەولانا بوون» • بەلام من ھىشتا بۆم ساغ نەبوو تەوئە ناخۆ
شىخ عوتمان سىراجوددىن كە لە ئاخىرى سالى ۱۲۲۸ دا ئىجازەى خەلافەتى
لە مەولانا وەرگرتوو ، ھەر لە سولەيمانى لى وەرگرتوو ، يا لە بەغدا ،
پاش ئەوھى مەولانا بۆ يەكەمىن جار كۆچى بۆ ئەوئە كىردوو ، چونكە بەپى
ئەوھى لە شىخ عوتمان سىراجوددىن خۆيەو گىراو تەوئە ، مەعلوومە لە
تەمەنى ۳۳ سالاندا ئىجازەى خەلافەتى وەرگرتوو ، وەك مەشھورىشە
لە ۱۱۹۵ دا لەدايك بوو ، بەم پىيە ۳۳ سالى يەكەى رىكەوتى ۱۲۲۸ ئەكاو ،
مەولانا لە سالى ۱۲۲۸ دا بۆ يەكەمىن جار لە سولەيمانى يەو كۆچى كىردوو بۆ
بەغداو شىخ عوتمانىشى لەگەل رۆشتوو •

گەرئەوھى دىسانەوھى شىخ عوتمان بۆ سولەيمانى لە خزمەتى مەولانادا

مەولانا ، وەك لە بەرگى يەكەمى ئەم كىتەبەدا باسماز كىرد ، تا سالى
۱۲۳۰ لە بەغدا ئەمىنەتەو ، پاشان لەسەر تكاى مەحمود پاشاى بابان
ئەگەرئەوھى بۆ سولەيمانى و پاشا خانەقاى گەرەى بۆ دروست ئەكا كە ھەر
لەوكاتەوھى بە خانەقاى مەولانا ناووبانگى دەر كىردوو مال و مولىكى
زۆرى لەسەر وەقف ئەكاو زانايانو ئەھلى تەرىقەت لە ھەموولایەكەوھى
رووى تى ئەكەن • شىخ عوتمانىش كە لەم وەختەدا خەلىفەىكى بە پایەو

مهقام بووه ، له خزمهتی مهولانا دا ئە گەر پێتهوه بۆ سولهیمانی و ، مهحموود پاشا پزیزکی زۆر لهمیش ئە گری و زۆر جار له مزگهوتی تایبهتی ناو مالی خویا پێش نوێژی پێ ئە کا • شیخ عثمان ههروا لای مهولانایش زۆر به پزیز بووه و مهولانا فهرمانی داوه تی که خهتمی تایبهتی دامهزرینی و ئیواران و بهیانان خهت بکا و تهوهججوه له مریده کان بکا • ههروا فهرمانی به موریده کانیشی داوه که له حهلقه ی خهتمی شیخ عثماندا دانیشن • له ماوه یه دا کهسانی پایه بلندی وهك سهید ئیسماعیلی داغستانی و مهلا عهبدولحه کیمی کاشغهری و شیخ موحه ممه دی ههله بجهیی و کهسانی تر له سه ر دهستی شیخ عثماندا سولووکیان کردووه و ته ربی بهتی سو فیانه یان وه رگرتووه ، مهولانا ته نها چاودێری به کی گشتیی کردوون •

گه رانه وه ی شیخ عثمان بۆ هه ورامان

پاش گه رانه وه ی مهولانا بۆ سولهیمانی به ماوه ی چهند سالیك ، پیاو خراپان و فیتنه گیران ئاژاوه یه کی بۆ ئە پێتهوه و ئە ویش - وهك له به رگی به که می ئە م کتێبه دا به درێژی لێی دواین - له ١٢٣٦ ی ههجره تا بۆ جاری دووهه م سولهیمانی به جی دێلی و له پێگای قهره داغه وه به ره و به غدا ئە که و پێته ری • هه ندی له مه نسو و به کانیشی له گه لی ئە رۆن بۆ به غدا و هه ندیکیان له خانه قادا ئە م پێته وه و هه ندیکیشیان بلا وه ی لێ ئە که ن • شیخ عثمان سیرا جود دینیش که خه لیفه ی فه رمانی ئیرشاد کردن پێ درا و بووه ، ئە گه ر پێته وه بۆ هه ورامان و له ته ویله نیشته جی ئە پێته وه ، جار و باریش له بیاره دانیشتووه • هاوینانیش جار جار چووه بۆ سه رچاوه ی ئاوی دێی (که یمنه) و هه ندی سالیش چووه بۆ سه رچاوه ی (حه وش و به ورانی) له هه ورامانی ئە و دیو (هه ورامانی به شی ئیران) و له هه رکوێ بووبی به ئیرشادی

موسولمانان و ری نموونی یانه وه خه ریک بووه و زانایان و طالیبانی سولووک
له هه موو لایه که وه پروویان تی کردووه .

نشیمه نی شیخ عوتمان سیراجوددین له دئی ته ویله خانووی بنه ماله ی
خۆیان بووه و ، ئیرشادیشی له مزگه وتی دئی ته ویله کردووه . له بیاره ش
له و خانوانه دا دانیشتوو وه که نه که ونه پشت خانه قاوه و به خانووی حه مه که ریمی
شیخ ره شید ناسراون و ئیستا هیی نه وه ی شیخ ره شیدن .

له و ماوه یه دا که شیخ عوتمان له هه ورامان بووه و مه ولانا له به غدا
بووه و تا چوو به بۆ شام (۱۲۳۶ - ۱۲۳۸) ، شیخ عوتمان گه لی سه فه ری
بۆ ده وروبهری هه ورامان کردووه . یه کئی له م سه فه رانه ی بۆ سنه بووه .
له م سه فه ره دا ماوه یه که له سنه ماوه ته وه و له وی ئیرشادی کردووه و گه لی
مه لا و پیای مونسب ته ریه تیان له سه ر ده ستیا وهرگرتوو وه وه که شیخ
شوکروللای سنه یی و مه لا موحه ممه د باقر که پاشان به شیخ موحه ممه د باقر
ناوی ده ر کردووه .

وه که بۆم ده ر که وتوو وه هه ر له م ماوه یه دا شیخ عوتمان چه ند جار یکی ش
به خزمه تی مه ولانا گه یشتوو ته وه . جار یکه له به غدا و دوو جار له هه ورامان
که مه ولانا له به غدا وه بۆ هاوینه خۆری چوو وه بۆ کویتانه کانی هه ورامان .

ده وری شیخ عوتمان سیراجوددین پاش گوچ کردنی مه ولانا بۆ شام

هه ر وه که چۆن پاش گوچ کردنی مه ولانا له سوله یمانی یه وه بۆ به غدا ،
شیخ عوتمان سیراجوددین له هه ورامان به ئیرشاد کردنه وه خه ریک بووه ،
هه روا پاش گوچ کردنیشی له به غدا وه بۆ شام له ئیرشاد کردنی خۆیدا
به رده وام بووه . له ناوچه ی هه ورامان و باباندا مه ولانا خه لیفه یه کی له شیخ

عوثمان شایاترو لی هاتووتری نه بووه ، له بهر نه وه له هه موولایه که وه خه لک
روویان تی کردوووه هه میسه خانه قای ته ویله پر بووه له موریدو مه نسووب که
له زۆر لای کوردستان و ولاتانی ئیسلامه وه هاتوون .

به م جۆره شیخ عثمان له ۱۲۳۶ه وه که مه ولانا به یه کجاری کوچی کردوووه
بو به غدا و تا ۱۲۸۳ که خوی کوچی دواپی کردوووه — دوو سالی نه بی که
هاتوووه بو سوله یمانی — له هه ورامان (ته ویله و بیاره) خهریکی ئیرشاد بووه .

هاتنی شیخ عثمان بو خانه قای مه ولانا له سوله یمانی

به تگای نه حمه د پاشای بابان بو ماوه یه ک

له بهرگی یه که می نه م کتیبه دا باسمان کرد که وا پاش کوچ کردنی
مه ولانا بو به غدا ، به فهرمانی مه ولانا خوی ، شیخ عه بدوللای هیراتی له سهر
خانه قای مه ولانا دانیشتوووه بو ئیرشادو شیخ مه حموود صاحبی برای
مه ولانایشی له گه ل بووه . نه م باره به م جۆره ماوه ته وه تا مه ولانا له ۱۲۴۲دا
فه وتی کردوووه شیخ عه بدوللای هیراتی به وه سیه تی مه ولانا چوووه بو
شام تا له جیگه ی نه ودا دانیشی و ته نها شیخ مه حموود صاحب له سهر خانه قا
ماوه ته وه . نه میش پاش ماوه ییك سوله یمانی به جی هیشتوووه و چوووه بو
شام و شیخ نه حمه دی هه ولیری یان له شامه وه ناردوه ته وه بو سوله یمانی
بو سهر خانه قا . ئیتر وه زعه که به م جۆره درێژه ی کیشاووه موریدو مه نسووبی
نه قشبه ندی هه موو تیکرا له خانه قادا پیکه وه خه تمان کردوووه تا کاتی که
شیخ لوطفوللا ناوو مه لا عثمانی بالخی که له موریدانی شیخ عثمان بوون
نه رۆن بو هه ورامان بو سه رلیدانی شیخ . پاش گه رانه وه یان ئیتر شیخ
نه حمه دی هه ولیری ریگایان نادا له ناو خانه قای مه ولانا دا خه تم بکه ن ،
نه وانیش نه رۆن له مزگه وتی مه لا عثمانی بالخی خه تم نه که ن و ئادابی

تەرىقەت بەجىدىن • شىيخ ئەحمەدى ھەوليرى ئەمەش بە بەربەرەكانى
 دائەنى بۇ خۆى و ئەچى لای ئەحمەد پاشای كورى سولەيمان پاشان بابان
 شكاتيان لى ئەكا • ئەحمەد پاشا لەمبارەوہ نامەيەك بۇ شىيخ عوتمان
 سىراجوددىن ئەنوووسى بۇ تەويلە • شىيخىش زۆر بە ناسكى وەلامى نامەكەى
 ئەداتەوہ • كە ئەحمەد پاشا نامەكە ئەخويىتەوہ ، زۆر شادمان ئەبى و
 خۆشەويستى شىيخ عوتمان ئەچىتە دليەوہ و ئارەزووى دىتە سەر ئەوہ
 بنىرى بەدوايا لە ھەورامانەوہ بىھىنى بۇ سولەيمانى و لەسەر خانەقا دايى •

پاش ئەمە زۆرى پىناچى سولەيمان پاشای باوكى ئەحمەد پاشا كۆچى
 دوايى ئەكاو ئەحمەد پاشای كورى لەجىي دائەنىشى (٦) • ئەمجار ئەحمەد
 پاشا لەسەر ئارەزووہ كەى خۆى بەدواى شىيخ عوتماندا ئەئىرى و لە سالى
 ١٢٥٤دا لە ھەورامانەوہ ئەبھىنى بۇ سولەيمانى و لەسەر خانەقاى دائەنى
 بۇ ئىرشاد كەردنى موسولمانان • كە شىيخ ئەحمەدى ھەوليرى ئەمە ئەبىنى و
 تى ئەگا خەلكى سولەيمانىش ھەروەك ئەحمەد پاشا ئارەزوويان لەوہيە
 شىيخ عوتمان بەسەر خانەقاوہ بى ، بى دەنگ ھەموو كاروبارى خانەقا ئەداتە
 دەستى شىيخ عوتمان •

پاش دامەزرانى شىيخ عوتمان لەسەر خانەقا خەلكىكى لە جاران زۆرتر
 پرووى تى ئەكەنو وەختە بلىين دەورى ئىرشادى مەولانا لە خانەقادا تازە
 ئەيىتەوہ • عەبدوللا پاشای مامى ئەحمەد پاشايش شىيخ ئەحمەدى ھەوليرى

(٦) سولەيمان پاشا لە سالى ١٢٥٤ى ھىجرەتدا كۆچى دوايى كەردوہ •
 نالى لە لاواندەوہى سولەيمان پاشا و پىرۆزبايى لى كەردنى ئەحمەد پاشاى
 كورىدا قەسىدەيەكى ھەيە بەمبەيتە دەست پى ئەكا :

تا فەلەك دەورەى نەدا — سەد كەوكەبى ئاوانەبوو —
 كەوكەبەى مېھرى موبارەك طەلەعتى پەيدا نەبوو

شىيخ مەعرووفى نۆدىش ھەر لەم سالىدا كۆچى دوايى كەردوہ •

ئه‌باته زه‌ردياواي قه‌رده‌داغ و خانه‌قايه‌كي له‌وي بۆ ئه‌كاته‌وه ده‌ستی تيا ئه‌كا به‌ ئيرشاد .

له‌وماوه‌يه‌دا كه‌ شيخ عوتمان له‌ خانه‌قا بووه‌ جار جارش سه‌ر له‌ هه‌ورامان ئه‌داته‌وه‌ و ماوه‌يه‌ك له‌ و ناوانه‌ ئه‌ميڻي و يه‌كي له‌ خه‌ليفه‌كاني له‌جي خوي له‌ خانه‌قا به‌جي ئه‌هيلى . جاري له‌وجارانه‌ مه‌لا حاميدي (٧) كوري مه‌لا عه‌ليي بيساراني له‌جي خوي دانه‌ني كه‌ پياويكي زاناو هوشيارو شاره‌زاي ئوسوولي دين و ته‌ريقه‌ت و مه‌لايه‌كي باش بووه‌ و بۆ كاروباري دنياي خانه‌قايش هه‌روا لي‌هاتوو بووه‌ . ئه‌وكاته‌ ري‌كه‌وتي فه‌رمانه‌وايي عه‌بدوللا پاشاي باباني كردوووه‌ و سه‌رده‌مي ئه‌حمه‌د پاشا نه‌بووه‌ . له‌مه‌خته‌دا شيخ ئه‌حمه‌دي هه‌ولييري و شيخ فه‌تاحي كوري حه‌مه‌خاني براي مه‌ولانا كه‌ له‌ پياوماقوولاني بنه‌ماله‌ي مه‌ولانا بووه‌ ، به‌ بيانوي ئه‌وه‌وه‌ كه‌ گوايه‌ شيخ عوتمان گه‌لي جار خانه‌قا به‌جي ئه‌هيلى و ئه‌رواته‌وه‌ بۆ هه‌ورامان و خه‌ليفه‌يه‌كي خوي له‌جي خوي دانه‌ني و ره‌وايش ني‌يه‌ تا خه‌ليفه‌ي مه‌ولانا وه‌ستايي كه‌سي تر سه‌ره‌پرشتيي كاروباري ديني و دنيايي خانه‌قا بكاو ، به‌ ره‌زامه‌ندي عه‌بدوللا پاشايش ، داوا له‌ مه‌لا حاميد ئه‌كه‌ن خانه‌قا به‌جي يلى و ئه‌لين ئه‌بي شيخ ئه‌حمه‌د به‌سه‌ر خانه‌قاوه‌ بي . شيخ فه‌تاحيش پي ئه‌لي ئيمرو ته‌نها دوو كه‌س له‌جي مه‌ولانا دا به‌ كاري ئيرشاد دين شيخ طاهاى شه‌مزيني و شيخ عوتماني ته‌ويله‌ ، به‌لام شيخ عوتمان زوو ئيجازه‌ي خه‌لافه‌ت ئه‌داو ئه‌مه‌ ناشي . بۆنموونه‌ بيستوو مه‌ ئيجازه‌ي خه‌لافه‌تي به‌ دوو مندالي قه‌رده‌اغى داوه‌ .

مه‌لا حاميديش له‌ وه‌لامى شيخ فه‌تاحا ئه‌لي : من له‌ جه‌نابي شيخ

(٧) ئه‌م مه‌لا حاميده‌ خوي نووسيويه‌ له‌سه‌ر ئاموژگاري شيخ موحه‌ممه‌د صادقي مازي‌بنى ، له‌ ده‌وروبه‌ري ١٢٥٠ه‌ هيجره‌تدا ، هاتوووه‌ بۆ خزمه‌تي شيخ عوتمان . پاشانيش باسي ئه‌مه‌ ئه‌كه‌ين .

عوثمانم بیستووہ فہرموویہ تی تہوہندی لی تہزانم کہ حہزرتی مہولانا
 خالید (قدس سرہ) لہ چحالیکا ئیجازہی داوہ بہ من • تہگہر بہہوی
 بہرہکاتی تہوہوہ پوژی صہد کہس بگہنہ تہو حالہ تہ ، من ئیجازہیان
 تہدہمی چونکہ عومریکی زورم لہم ریگادا لہ خزمہتی مہولانا
 بہسہربردوہ • من تہیشزانم کہ مہبہست لہو دوو منالہ شیخ عہدوللاو
 شیخ موحمہدی کورانی شیخ عہدوللہطیفی قہرہداغیہ (کہ دوو گہنجی
 خویندن تہواو کردووی لہخواترس و طہریقہت وەرگرتوو بوون) • من خوم
 لہوی بووم کہ شیخ عوثمان ئیجازہی دانی • نامہی بو شیخ تہحمہدی
 ہولیری ش نووسی و بوی نووسی وامن بہ باش زانی تہم دوو کورہ
 ئیجازہ بدہین و بیان تیرینہوہ بو خزمہتان تا بہپی فہرمانی ئیوہ
 بجوولینہوہ • حہز تہکہم ئیوہیش بو بہرہکەت ئیجازہیان بدہنی تا
 سہرکہوتوو و خاوہن بہرہکەت بن • لہوکاتہیشہوہ کہ گہراونہتہوہ بو
 قہرہداغ مل پیچی یان لہ فہرمانی شیخ تہحمہد نہ کردوہو ، ہەر بہہوی
 تہوہوہ کہ خەلک تہو دوو کورہیان خوش تہوی و باوہریان پیان ہہیہ ،
 حہق وایہ شیخ تہحمہدیش زورتر چاودییری یان بکا ، نہک بین بہ مایہی
 دل ئیشانی تہویش و جہناہیشتان • ئیتر پاش تہمچہند قسہیہ مہلا حامید
 خانہقا بہجی دلی و تہگہریتہوہ بو بیارہ بو خزمہتی شیخ عوثمان و
 پرووداوہکە ی بو تہگیریتہوہ • شیخیش حالی تہبی کہ دہور گوراوہو
 دہوری حوکمداری تہحمہد پاشا نہماوہو ، مانہوہی لہ سولہیمانی تہبی بہ
 مایہی پەریشانی و دل ئازاری و ، تہمہیش لہ گہل ناسکی ئادابی طہریقہت
 ناگونجی و ، بریار تہدا لہ بیارہ بمینیتہوہو ہەر لہوی خہریکی ئیرشاد
 بی • ہەر وایش تہکاو ئیتر تا تہورپوژہی کوچی دواپی تہکا بہ ئیرشاد کردن و
 ری نموونی موسولمانان و خزمہت کردنیانہوہ خہریک تہبی و طالبانی زوری
 طہریقہت لہ ہہموولایہ کہوہ لی گرد تہبنہوہو بہ بہرہکەتی تہو گہلی پیای
 خاوہن پایہ پی تہگہن •

ناوی هه‌ندی له خه‌لیفه‌کانی شیخ عوتمان سیراجووددین

به‌داخه‌وه ئاگاداری‌یه‌کی باشمان له‌باره‌ی ده‌وری ئیرشادو ناوو میژووی ژیا‌نی خه‌لیفه‌کانی شیخ عوتمان سیراجووددینه‌وه به‌ده‌سته‌وه نی‌یه ، بۆیه به‌ناچاری به‌وه‌نده ده‌س‌به‌ردار ئه‌بین که ناوی ئه‌وانه‌یان بنووسین ناویان له‌به‌رده‌ستمانایه :

- ۱ — شیخ‌عه‌لی ته‌ویله‌یی •
- ۲ — شیخ‌عه‌لی سه‌رگه‌تی •
- ۳ — شیخ‌عه‌بدو‌لکه‌ریمی سه‌رگه‌تی •
- ۴ — مه‌لا حامیدی مه‌لا‌عه‌لی یساران‌ی (کاتبی شیخ) •
- ۵ — مه‌لا موحه‌مه‌دی هانه‌دن‌ی (هانه‌دن‌ی لای سه‌رگه‌ت) •
- ۶ — شیخ موحه‌مه‌دی کوری شیخ وه‌یسی به‌رزنجه‌یی •
- ۷ — شیخ حوسه‌ینی هه‌ورامی •
- ۸ — سه‌یید حامیدی هه‌ورامی •
- ۹ — مه‌لا سه‌درووددینی روواری •
- ۱۰ — سه‌یید قوطبووددینی که‌لجینی •
- ۱۱ — سه‌یید موحه‌مه‌د ئه‌مینی کوری سه‌یید قوطبووددینی که‌لجینی •
- ۱۲ — شیخ ئیسماعیلی هه‌جیجی •
- ۱۳ — حاجی مه‌لا ئه‌حمه‌دی ئۆتشه‌یی کوری مه‌لا‌عه‌بدو‌لکه‌حمانی
ئۆتشه‌یی موفتی سوله‌یمانی •
- ۱۴ — مه‌لا موحه‌مه‌د ئه‌مینی ئۆتشه‌یی •
- ۱۵ — مه‌لا مه‌حموودی دشه‌یی باوکی مه‌لا‌عه‌بدو‌للای موفتی سنه •
- ۱۶ — سه‌یید شه‌هابووددینی طالشی دانیشتووی دشه •
- ۱۷ — مه‌لا ئیبراهیمی جوانرۆیی •
- ۱۸ — مه‌لا حه‌سه‌نی جوانرۆیی •

۱۹- مه لا فه تحوللای کوری مه لا شهرینی جوانرۆیی که له پێژاوی لای زه هاو بووه •

۲۰- سه یید قانونی خانه گایی •

۲۱- سه یید عه بدولحه کیمی خانه گایی •

۲۲- سه یید بایه زیدی خانه گایی •

۲۳- سه یید عه بدولر حمانی خانه گایی •

۲۴- سه یید شا که ره می تاوه گۆزی •

۲۵- سه یید عه بدولر حیمی تاوه گۆزی (مه وله وی) •

۲۶- شیخ یه عقووب به گی کوری عه بدوللا به گی شهره فبه یانی •

۲۷- شیخ موحه ممه ده کورده •

۲۸- سه یید عه بدولقادی مه شهوور به خه لیفه قادر •

۲۹- مه لا عه بدوللای چۆری •

۳۰- شیخ حه مه صادق وه زیری دانیشتووی سه ولاوا •

۳۱- سه یید قاسمی نگلی •

۳۲- شیخ حوسه ینی باقلاوایی •

۳۳- مه لا موصله فای که لاتنی •

۳۴- شیخ حه مه صادقی مازی بن •

۳۵- مه لا قاسمی پایگه لانی •

۳۶- مه لا مووسای پایگه لانی •

۳۷- مه لا حه یده ری ئه وێهه نگلی •

۳۸- مه لا عه بدولکه ریمی ئه وێهه نگلی •

۳۹- شیخ شوکروللای سنه یی •

۴۰- شیخ موحه ممه د باقری سنه یی •

۴۱- مه لا مه حموودی سنه یی •

- ۴۲- شیخ موحه ممه‌دی سمیرانی •
- ۴۳- مه‌لا موصطه‌فای شیعی •
- ۴۴- شیخ موصطه‌فای سه‌قزی •
- ۴۵- سه‌یید عه‌بدولکه‌ریمی موکریانیی مه‌شه‌وور به سه‌یید زه‌ینه‌ل •
- ۴۶- مه‌لا موحه ممه‌دی هه‌وشاری •
- ۴۷- مه‌لا یوسفی پالا‌وایی مه‌شه‌وور به شیخی بورهان •
- ۴۸- مه‌لا موحه ممه‌دی با‌نه‌یی •
- ۴۹- شیخ فه‌تاحی شلیری که له بالیکه‌ده‌ر ئیرشادی کردووه •
- ۵۰- مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی هه‌له‌بجه‌یی •
- ۵۱- شیخ سوله‌یمانی چناره‌یی •
- ۵۲- شیخ ئیسماعیلی سو‌له‌یی به‌رزنجه‌یی •
- ۵۳- شیخ موحه ممه‌دی قه‌ره‌داغی له نه‌وه‌ی شیخ حه‌سه‌نی گله‌زه‌رده‌و دانیش‌تووی دئی چه‌می سمۆر •
- ۵۴- شیخ عه‌بدوللای قوطب کوری شیخ له‌طیفی قه‌ره‌داغی •
- ۵۵- شیخ موحه ممه‌دی برای شیخ عه‌بدوللای قوطب •
- ۵۶- شیخ عه‌بدولر‌حمانی ئیینول‌خه‌یاطی قه‌ره‌داغی •
- ۵۷- سه‌یید موحه ممه‌د ئه‌مینیی زه‌ویمه‌رییی قه‌ره‌داغی •
- ۵۸- شیخ موصطه‌فای کوری شیخ حه‌مه‌ه‌لییی نه‌وتیی قه‌ره‌داغی •
- ۵۹- شیخ عه‌بدولر‌حمانی کوری موحه ممه‌د به‌گی مه‌ولان به‌گ که زوو موریدی شیخ عه‌بدوللای قوطب بووه‌و له خزمه‌تی شیخ عو‌ثمان سیراجو‌ددیندا ته‌واوی کردووه •
- ۶۰- مه‌لا عو‌ثمانی با‌له‌خی •
- ۶۱- مه‌لا عو‌ثمانی کوری حاجی ئیسماعیلی کانی که‌وه‌یی •
- ۶۲- مه‌لا موحه ممه‌دی کوری مه‌لا خدری سوله‌یمانه‌یی •

- ۶۳- شیخ حوسهینی کوری ئەورەحمان بەگی خەزنەدار •
- ۶۴- شیخ حەمەصالحی کوری ئەورەحمان بەگی خەزنەدار •
- ۶۵- مەلا عومەری جەلمۆردی •
- ۶۶- شیخ حەسەنی کەرکووکی •
- ۶۷- شیخ جەوادى کەرکووکی •
- ۶۸- مەلا عومەری عومەرگومبەدی •
- ۶۹- مەلا ئیبراھیمی کۆیسەنجق •
- ۷۰- مەلا موخەممەد ئەمینی کۆیسەنجق •
- ۷۱- مەلا موخەممەد ئەلە کۆیسەنجق ئیرشادی کردووە •
- ۷۲- مەلا موخەممەد بلباس •
- ۷۳- مەلا ئەحمەدی شاوری •
- ۷۴- مەلا وەیسى •
- ۷۵- مەلا شیخ نەبىی ماویلی •
- ۷۶- مەلا طاهاى بالەکی •
- ۷۷- مەلا مەحموودی رەواندزی •
- ۷۸- مەلا موخەممەد کە پێشان مۆریدی شیخ نەبى بووە •
- ۷۹- مەلا عەلیی ییتواتەبی •
- ۸۰- شیخ عەلیی بالیسانی •
- ۸۱- مەلا ئەبووبەکرى ھەولیری •
- ۸۲- مەلا موخەممەدی ھەولیری مەشھوور بە شیخی چۆلی •
- ۸۳- سەید حوسەین ئەفەندی ئەستەموولی •
- ۸۴- عەلی ئەفەندی حاکمزادەى ئینطاکی •
- ۸۵- مەلا موخەممەدی خەلکی سەرت •
- ۸۶- مەلا موخەممەدی قورەیشی دیاربەکرى •

ئەم خەلیفانەى شىيخ عوتمان سىراجوددىن ئەوانەن كە مەلا حامىدى
 مەلا عەلىي يىسارانىي كاتىبى شىيخ لە كىتەبى (رياض المشتاقين) دا^(۸) ناوى
 نووسىون ، كە زياتر ئىجازەنامەى خەلافەتەش ھەر ئەم ئەينووسىيەوہ .
 بەلام من باوەرم واىە مەلا حامىد تەنھا ناوى ئەوانەى لەو كىتەبەيدا نووسىوہ
 كە لە كاتى دانانى كىتەبەكەدا خەلیفە بوون ، ئەگىنا شىيخ عوتمان گەلى
 خەلیفەى تەرىشى بووہ . بونموونە من خۆم خەلافەتنامەى شىيخ عەبدولھادىي
 تالشىم دىوہ كەچى ناویشى لە (رياض المشتاقين) دا نىيە . ھەروا شىيخ
 خەزرى باوكى شىيخ جواد لە گەرەكى ئىمام قاسمى كەركوك خەلیفەى
 شىيخ بووہ . مەلا عومەرەى كورى مەلا عەبدوللای كورى مەلا ئىبراھىمى
 عومەرگومبەتى^(۹) و شىيخ عەبدولكەرىمى دەگاشىخانى لای ييارەو شىيخ

(۸) مەلا حامىد ئەم كىتەبەى بۆ باسى مەولانا خالىدو شىيخ عوتمان
 سىراجوددىن و شىيخ موحەممەد بەھائوددىن و براكانى داناوہ . ھىشتا
 لە چاپنەدراوہ . دانەيەكى لە كىتەبخانەى شىيخ موحەممەد ئەمىنى
 كاكەشىخ (كاردۆخى) دا ھەيە وینەيەكىشى بە فۆتۆكۆپى لای منە .
 كىتەبەكە ۴۳۰ لاپەرەيە .

(۹) ئەم مەلا عومەرەى كورى مەلا عەبدوللای كورى مەلا ئىبراھىم و برازای مەلا
 ئەحمەدى عومەرگومبەتىيە كە بە فاضلى دەربەندى بەناووبانگ بووہو
 لە گەل موفتىي زەھاوى موناظەردى توندى بووہ . لەقەبى دەربەندىي
 لەسەرئەوہ ھەلگرتووہ كە وەختى خۆى لە ناودەربەندى كرماشانەوہ
 كۆچيان كردووہو لە كوردستانى عىراق نىشتەجى بوون . مەلا ئەحمەدى
 فاضلى دەربەندىي مامى لە گەل موفتىي زەھاوى پىكەوہ لای مەلا
 عەبدولرەھمانى رۆژبەيانى خويندوویمانەو ئىجازەيان لەو وەرگرتووہ .
 ئىجازەى رىوايەتى صەحىحەينى بوخارى و موسلىم و عىلمەكانى تەرى لە
 مەلا يەحياى مزوورىيش وەرگرتووہ . ئەمەش سوورەتى ئىجازەنامەكەى:

((بسم الله الرحمن الرحيم .

الحمد لله رب العالمين . والصلوة والسلام على سيد المرسلين
 محمد وآله وصحبه اجمعين . اما بعد ، فاني اجزت ولدي القلبي الملا
 احمد ابن الحاج ابراهيم العمرگندى بان يروى عنى صحيحى البخارى

=

عهلی بیارهیی و خهلیفه حه مه مرادی باوکی شیخ حه مه ئەمینی سه رگه تی و شیخ
 عه بدوللای دهیمه یه وی و حاجی عیوه ضی پاوهیی و مه لا عه بدولباقیی پاوهیی و
 شیخ سوله یمانی که یمنه ییش هه روا خهلیفه ی شیخ عوثمان بوون و ناویشیان
 له کتیه که ی مه لا حامیددا نی یه ، جا یا پاش دانانی (ریاض المشتاقین) ئەمانه
 بوون به خهلیفه ، یا له کتییکی تریدا ناوی نووسیون و بهرچاوی ئیمه
 نه که وتوووه .

شیخ عوثمان سیراجوددین گه لی مه نسوویی خاوهن پایه شی بووه
 که نه بوون به خهلیفه وهک :

- ۱ - شیخ شهریفی په نجهیی .
- ۲ - شیخ عهلی کوری شیخ سه عدوللا .
- ۳ - سه یید هیدایهت .
- ۴ - شیخ حه مه سه عید .
- ۵ - ئەحمه د پرسی .
- ۶ - شیخ عه بدوللای مرادوهیسی شه میرانی .
- ۷ - شیخ حه مه سه عیدی هه له بجهیی .
- ۸ - مه لا ئەحمه دی ره واندزی .
- ۹ - مه لا صالحی سنهیی .
- ۱۰ - شیخ موحه مه دی فیراقی .

ومسلم و باقی کتب الحدیث وكذلك كتب الفقه على سائر العلوم ، كما
 اجازنی مشایخی الاعلام . وانا الحقیر یحیی بن خالد الكردي المزوری عفا
 الله تعالی عنهما . سنة ۱۲۴۵ الف ومئتين وخمس واربعین هجرية .
 (توکل یحیی علی ربه) « . [ئهم رسته ی دواپی یه نه خشی مؤره که یه تی] .
 ئەم مه لا عومه ره مامی مه لا عومه ری عومه رگومبه تی خه تیب و پیش نوژی
 مزگه وتی ئیمام قاسمی که رکوو که که تا ئەم چهند سالی دواپی یه مابوو .

- ۱۱ — مه لا مهحموودی ته ویله یی •
- ۱۲ — شیخ حوسهینی پشتکیوی (۱۰) •
- ۱۳ — شیخ ئەحمەدی زەهاوی •
- ۱۴ — شیخ موحهممەدی هاروونی •
- ۱۵ — ئەحمەد پاشای بابان •
- ۱۶ — ئەحمەد بەگی وهلەد بەگ •
- ۱۷ — مه لا داوودی دشهیی •
- ۱۸ — شیخ عومەری خەلیفە (۱۱) •
- ۱۹ — مه لا ئەحمەدی کانی هەمزە •
- ۲۰ — مه لا مهحموودی ولووبە •
- ۲۱ — رهضاقولی خانی حاکمی سنه •
- ۲۲ — شیخ موحهممەدی که مانگر •
- ۲۳ — سهید موحهممەدی خانەگایی •
- ۲۴ — ئاغا فەتاحی میرزا فەرەجوللای وهزیر •
- ۲۵ — موحهممەد بەگی ئەحمەد بەگ •
- ۲۶ — عەلی ئەفەندی موفتیی ئینطاکی •
- ۲۷ — عەزیز بەگی حوسەین بەگ •
- ۲۸ — مه لا مهعرووفی مەندەلاوی •
- ۲۹ — فەقی مهحموودی سابوونچی •

(۱۰) ئەم شیخ حوسەینە که خەلکی پشتکیوی هۆرین و شیخان بووه ، باوکی حاجی شیخ عارفی قزلباتە . وهختی خۆی له ناوچهی هۆرین و شیخان دانیشتون ، پاشان شیخ عومەر ضیائوددین ناردوووه بۆ هەرگینهی لای پێنجوین و لهوێ کۆچی دواایی کردوووه .

(۱۱) ئەم شیخ عومەرە له مەردۆخەیی بەکانی قەرەداغەو بە شیخ هۆمەر بەناووبانگ بووه .

۳۰- حەمەصادق خانى حاكىمى جوانرۆ •

۳۱- ئەحمەد قارەمان •

۳۲- مىرزا ئەكبەرى سەنەبى •

۳۳- مەلا صالحى سەنەبى •

دارايى و بارى گوزەرائى شەيخ عوتمان سىراجوددىن

وہك بہ بہ لگہ و نیشانہ دا دەرئەكەوى شەيخ عوتمان سىراجوددىن زۆر
لە دنياو پىۋەند بە دنياوہ دوور بووہ و ، لە گەل ئەو تەمەنە درىژە دا كە
راى بواردووە كە ۸۸ سال بووہ نەمبىستووہ مەراقى دنياو دارايى پىكەوہ نانى
بووبى • لە دواسالەكانى ژيانا لەو باخچەيە دا كە ئەكەوتتە داوئنى دىي
تەوئلەوہ بە ميرات لە باوكيەوہ بۆى ماوہ تەوہ خانەقاىەكى سادەى
دروست كەردووە • پاش وەفاتى خوئشى شەيخ موخەمەد بەھائوددىنى كورپى
چەند ھۆدەى يەكقات و دووقاتى بەدەوریدا دروست كەردووە • لەوہ بەولائوہ
نەمبىستووہ لە تەوئلە مولك و مالىكى بووبى • بەلئى لە چەمى ھانە گەرمەلە
لە ژوور دىي بيارەوہ دوو باخى بووہ ، يەكەم باخى (لارووە) كە ئىستا
وەققە و ھىي خانەقاى بيارەيەو ، دووھەم باخى (سۆسى) كە بە ميرات
كەوتووہ تە دەستى شەيخ مەرووفى كورپى و ميراتگرانى ئەوئش فرۆشتوو يانە
بە ھانە گەرمەلەيى • لە بيارەئش باخى (ملەگای چنار) و (باخى قادر ئاغاي)
بووہ • باخى ملەگای چنارى وەقف كەردووەو ئىستائش ھەروا وەققە • باخى
قادر ئاغائش بە ميرات كەوتووہ تە دەستى حاجى شەيخ عەبدولرەحمانى
كورپى و لەوئشەوہ بۆ شەيخ تاجوددىنى كورپى ماوہ تەوہو ئەوئش فرۆشتوو يە
بە شەيخ نەجموددىن •

شەيخ عوتمان سىراجوددىن زۆر قانئع و زاھىدو دەست لە دنيا

داشۆردوو بووه • تهنهت ئه‌لین که که‌رمسته‌ی چاپی لینانی وه‌ک قۆری و سه‌ماوه‌رو پیا‌له‌و ژیرپیا‌له‌ی دیوه‌ توو‌ره‌ بووه‌و به‌ هه‌ورامی‌یا‌نه‌ و‌توویه‌ «لاش‌به‌ردی • ئینه‌ ئه‌سبابو‌ فیرعه‌ونیا» واته‌ : لای‌به‌رن ، ئهم‌ شتانه‌ که‌ل‌وپه‌لی‌ فیرعه‌ونن ، واته‌ ئه‌بن به‌ هۆی‌ فیزو‌ ده‌مارو‌ خوا‌ له‌یرچوونه‌وه‌و دنیا‌په‌رستی •

هه‌روه‌ها بیستوو‌مه‌ بینا‌ له‌سه‌ر دۆستایه‌تی‌ ناوبه‌ینی شیخ‌ عوثمان‌ سیراجو‌ددین‌ و شیخ‌ عه‌بدول‌رحمانی‌ تاله‌بانی‌ مه‌شه‌وور به‌ (خالص) ، شیخ‌ عوثمان‌ ، شیخ‌ عومه‌ری‌ کور‌ی‌ ئه‌تیری‌ بۆ‌ ته‌کیه‌ی‌ تاله‌بانی‌ له‌ که‌رکووک‌ که‌ له‌وی‌ له‌گه‌ل‌ شیخ‌ عه‌لی‌ کور‌ی‌ شیخ‌ عه‌بدول‌رحماندا‌ پیکه‌وه‌ بخوینن • پاش‌ ماوه‌یه‌ک‌ شیخ‌ عوثمان‌ چاوی‌ به‌ ده‌رویشیکی‌ شیخ‌ عه‌بدول‌رحمان‌ ئه‌که‌وی‌ که‌ له‌ که‌رکووک‌ه‌وه‌ گه‌راوه‌ته‌وه‌ پرسیا‌ری‌ لی‌ ئه‌کا : عومه‌ری‌ کور‌م‌ چۆن‌ بوو‌ ؟ ئه‌ویش‌ ئه‌لی‌ : زۆر‌ چاک‌ بوو ، به‌یانی‌ و ئیواره‌ له‌ مالی‌ شیخه‌وه‌ به‌ سینی‌ خواردنی‌ چاک‌ بۆ‌ ئه‌وو‌ شیخ‌ عه‌لی‌ کور‌ی‌ شیخ‌ دی • که‌ شیخ‌ عوثمان‌ ئه‌مه‌ ئه‌بیس‌ په‌له‌په‌ل‌ نامه‌یه‌ک‌ بۆ‌ شیخ‌ عه‌بدول‌رحمان‌ ئه‌تیری‌ تکای‌ لی‌ ئه‌کا‌ زوو‌به‌زوو‌ عومه‌ری‌ کور‌ی‌ بۆ‌ بتیریته‌وه‌ با‌ له‌ قه‌ناعت‌ کردنو‌ قنیا‌ت‌ کردن‌ به‌ تووه‌ ره‌قه‌ی‌ هه‌ورامان‌ نه‌که‌وی •

به‌کورتی ، خانه‌دانی‌ شیخ‌ عوثمانی‌ ته‌ویله‌ وه‌ختی‌ خۆی‌ له‌سه‌ر‌ چوار‌ بناغه‌ دامه‌زراوه‌ : یه‌که‌م — شوین‌که‌وتنی‌ شه‌رع‌ و لانه‌دان‌ له‌ ریازی‌ ئابین • دووه‌م — لانه‌دان‌ له‌ ریگای‌ زوهدو‌ قه‌ناعت‌ و نه‌که‌وتنه‌ دوای‌ رابواردنو‌ ئاره‌زووبازی • سیه‌م — تیکه‌ل‌نه‌بوون‌ به‌وه‌که‌سانه‌ی‌ که‌ خاوه‌نی‌ دنیان‌ چ‌ به‌ ئیداره‌و‌ چ‌ به‌ دارایی • چواره‌م — فه‌رامۆشی‌ نه‌کردن‌ له‌ خزمه‌تی‌ دلدا •

سەفەرەگانی شیخ عوثمان سیراجوددین

وہ کوو لہ کتیبی (بارقات) ی شیخ موحەممەدی سمیرانی و (ریاض
المشتاقین) ی مەلاحامیدی کاتبی شیخەوہ دەرئەکەوئی و لہ پیاوانی
باوەرپیی کراویشەوہ بيسراوہ ، شیخ عوسمان سیراجوددین لہ سەردەمی
خەلیفەیی و لہ سەردەمی ئیرشادی سەربەخۆیدا چەند سەفەری کردووە :

یە کەم — کاتی کە مەولانا لہ بەغدا بوو و شیخ عوثمان لہ ھەورامان ،
شیخ سەفەریکی سنە کردووە و ماوەیەک لہوئی ماوەتەوہ ئیرشادی کردووە .
دووھەم — سەفەری بۆ بەغدا بۆ خزمەتی مەولانا بەھۆی شکاتی
حاجی سەید موحەممەد ناوی خەلیفە مەولاناوہ لہوہ کە شیخ عوثمان
ئێجازەتی خەلافەتی بە مەلا ئەحمەدی کۆلەسارەیی داوہ و گواپە مەلا ئەحمەد
شایانی خەلافەت نی یە .

سێھەم — سەفەری بۆ سنە بۆ ئاشت کردنەوہ و دڵ دانەوہی حاجی
سەید موحەممەد ، بەپیتی فەرمانی مەولانا .

چوارەم — سەفەری بۆ کۆیسنجق ، کاتی کە دانیشتووی خانەقayı
مەولانا بوو لہ سولەیمانی ، لہ سەردەمی ئەحمەد پاشای باباندا ، بۆ
چاوپیی کەوتنی والی کە لہوئی بوو ، بەداوای ئەحمەد پاشا .

پێنجەم — سەفەری لہ ھەورامانەوہ بۆ سولەیمانی پاش تیکچوونی
بابانەکان بۆ چاوپیی کەوتنی موحەممەد مونیب پاشای مۆتەصەریفی سولەیمانی .

شەشەم — سەفەری بۆ رەوانسەر بۆ چاوپیی کەوتنی موحەممەد صادق
خانی ئەردەلانی کە فەرمانرەوای ئەو ناوہ بوو .

ھەوتەم — سەفەری بۆ دەگاشیخان مەریوان بۆ لای ئەمانوللا خان
دووھەم کە مەشھوور بوو بە غولام شا خان بۆ تکای ئەوہ کە سوپا

نه هينته سهر حهسهن سولطاني ههورامي ، بهلام نه مانوللا خان تكاكهي ناگري و شيخ به دلگرائي نه گهرتته وه • نه م نه مانوللا خانه پاشان له گهل مه لا نه حمه دي شيخولئيسلامدا دي بو بياره بو زياره تي شيخو بو دلدانه وي له سهر دلگير بووني ، بهلام شيخ موبالاتيكي نه وتوي پي ناكاو به پيچه وانه وه قه درو حورمه تيكي زوري شيخولئيسلام نه گري •

خيزانو مناله كاني شيخ عثمان سیراجوددين

شيخ عثمان سیراجوددين پاش نه وي بووه به خهليفه ي مهولانا ، له ته مه ني ۳۳ ساليديا يه كه م ژني هيناوه • حاجي شيخ موحه ممه دي سميراني له كتبي (بارقات) دا نووسيويه شيخ له سهره تاي مالداري يه وه تا كوچي دوايي كردووه ۱۸ ژني هيناوه • ئيمه ليره دا نه وهنده ي كه بومان ساغ بوويته وه ناوي نه م حهره مانه ي نه نووسين • ههروه ها ناوي هه موو كورو كچه كانيشي نه نووسين و ههركه سي هه له يه ك يا ناته واوي يه كي تيا به دي نه كا سوپاسي نه كه ين نه گهر ناگادارمان بكاو هه له كه مان بو راستو ، ناته واوي يه كه مان بو پر بكاته وه •

خيزاني يه كه مي خاتوو تلخاني كچي عه بدوللا به گي شه ره فبه ياني و خوشكي يه عقووب به گ بووه كه يه كيكه له خهليفه كاني •

خيزاني دووهه مي خاتوو په ريخاني كچي زه كه ريا ناوي ته وي له يي يه • له م ژنه كورپك و سي كچي بووه • كورپه كه ناوي عه بدولحه كيم بووه و پيش بالغ بوون مردووه • كچه كانيش عايشه و عاصمه و فاطمه بوون •

خيزاني سيهه مي نووري جان له سه ييده كاني به له بزاني نه و به ري سيروان بووه • نه وي من بيزانم له م ژنه ي كورپكي بووه ناوي مه عرووف بووه و گه و ره بووه و ژني هيناوه و كورپكيشي بووه ناوي شيخ قادر بووه ، بهلام

هر له سهردهمی ژيانی شیخ خویدا مردووو له قهبرستانی دئی تهوئله که به قهبرستانی (بابا سهرههنگ) بهناووبانگه ئیژراوه • نهوهی شیخ قادر ئیستا له بیاره هه ن •

خیزانی چوارهمی خاتوو خورشیده که له بهگزادهکانی ماوهتی چوارتایه • لهم خیزانهی شیخ موحههمهه بههائوددین و شیخ عومهر ضیائوددین و چه ند کچیکیشی بووه •

خیزانی پینجهمی وا مهشهووره برازای مهولانا بووه • لهم خیزانهی شیخ عهبدولرحمان و کچیکي توحفه ناوی بووه •

خیزانی شهشهمی نوور شهرهف خانمی کچی موحههمهه ئاغایه که له ئاغهواتی پژدهره • لهم خیزانهی کوریکي بووه ناوی شیخ ئهحمهه بووه •

خیزانی ههوتهمی جانی خانمه که له بهگزادهکانی سنهیه • برایهکی بووه ناوی میرزا عهبدولعهظیم بووه ، حاجی شیخ موحههمهه دی سمیرانی له (بارقات) دا باسی ئه کا •

له بارهی خیزانهکانی تریهوه هیچ مهعلووماتیکم دهسگیر نه بووه •

ناوی کورهکانیشی ئهمانه ن له گه ل سالی هاتنه دنیاو کوچ کردنی ئهوانه یاندا بیزانم :

- ۱ — عهبدولحه کیم •
- ۲ — مهعرووف (۱۲۵۱ — ۱۲۷۷) •
- ۳ — موحههمهه بههائوددین (۱۲۵۲ — ۱۲۹۸) •
- ۴ — عهبدولرحمان ئهبولوهفا (۱۲۵۳ — ۱۲۸۵) •
- ۵ — عومهر ضیائوددین (۱۲۵۵ — ۱۳۱۸) •
- ۶ — ئهحمهه شهمسوددین (۱۲۶۶ — ۱۳۰۷) •

پاشان به درېږي باسي ئەم کورانه ئەکەين •

له باره ي کچه کانيشيه وه ، پاش ليکولينه وه و پرسيار له گه لئ که سي
شاره زا له م بنه ماله يه و له خه لکي ته وي له ، ناوي شازده له کچه کاني شيخم
بو ساغ بووه وه ، وا ليره دا ئەيانتووسم :

۱ — عايشه ، شووي به مه لا نه ذيري ته وي له يي کردووه •

۲ — فاطمه ، شووي به وه ستا هو مه ري ته وي له يي و پاش ئەو شووي
به وه ستا عو ثمان کردووه •

۳ — خه ديجه ، شووي به شيخ عه ليبي سه رگه تي کردووه •

۴ — لالئ ، شووي به شيخ عه بدولکه ري مي سه رگه تي کردووه •

۵ — عه مه ري ، شووي به شيخ موحه مه دي کور ي شيخ عه بدوللای
خه رپاني و ، پاش ئەو شووي به سه ييد موحه مه دي که لچيني کردووه •
ئەم کچه له ژ نه به له بزاني به که ي شيخه •

۶ — شه مسيه ، شووي به مه لا موحه مه دي دزاوه ري کردووه •

۷ — ئامينه ، شووي به سه ييد عه بدولکه ري مي زه نبيل کردووه •

۸ — ئەمنه ، شووي به سه ييد شه هابي طالشي کردووه •

۹ — عه ذراء ، شووي به سه ييد نه جمود ديني هه مرؤلە يي کردووه •

۱۰ — توخفه ، شووي به شيخ موحه مه دي قه ره داغي به رزنجه يي
کردووه •

۱۱ — زوبه يده ، شووي به شيخ مه حموودي مه ردؤخه يي کردووه •

۱۲ — خورشيد ، شووي به شيخ موحه مه دي شيخ وه يسي

به رزنجه يي کردووه که له نه وه ي شيخ حه سه ني گله زه رده بووه •

۱۳- رایعه ، شووی به شیخ عەبدولرەحمانی کوری شیخ عەبدوللای
خەریانی کردووہ •

۱۴- قەتەحی ، شووی بە یەکی لە شیخەکانی خەریانی کردووہ •

۱۵- عاصمە ، شووی بە مەلا قاسمی دزاوهری کردووہ •

۱۶- ئەمینە ، شووی بە رەشید پاشای کوری موفتیی زەهاوی کردووہ

لە بەغدا (۱۲) • کچیکی تریشی بووہ شووی بە شیخ فەتاحی کوری شیخ
ئەحمەدی هەولیری کردووہ کہ لە جوانرۆ دانیشووہ •

(۱۲) ئەم کچەیی شیخ لە ۲۱ی رەجەبی ۱۳۲۱ی هجری تەدا کۆچی دواایی
کردووہو لە گۆرستانی حەبیبی عەجمی نێژراوہ لە بەغدا . ئەم ئافرەتە
بە پارەیی خۆی مزگەوتی حەبیبی عەجمی تازە کردوہتەوہ . ئەم چەند
بەیتەیش لە کتیی قەبرەکی هەلکەنراوہ :

هو الباقي

ان القلوب كلها حزينة
لفقد ذات عفة فطينة
سيدة قد أدركت حتفها
وكل نفس بالردى رهينة
عفوك يا رحمن ، يا ربنا
عن أمة بالله مستعينة
في طاعة المولى ومرضاته
قد أرخصت حياتها الثمينة
وللحبیب عمرت مسجدا
قواعد التقوى به رصينة
ثم قضت وجاورت قبره
فحبذا الجوار والدفينة
وجاءني النداء أن أرخوا
« إلى الجنان ارتحلت أمينة »

هذا قبر المرحومة أمينة خانم قرينة رشيد الزهاوي ، توفيت في ۲۱
رجب . الفاتحة .

وهك زانيومه شيخ عثمان سیراجوددين ههشت برایشی بووه ناوی
 حهوتیان بهمجورهیه : موصطهفا ، قاسم ، ئەحمەد ، مەعرووف ، حوسەین ،
 عەبدوللا ، مەحموودو ، ناوی ههشته میانم دەسگیر نه بووه .

کۆچی دواایی شیخ عثمان سیراجوددين

پاش کۆچی دووهه می مهولانا له سولهیمانییهوه بو بهغدا که
 لهوئیشهوه به یه کجاری کۆچ ئەکا بو شام ، شیخ عثمان سیراجوددينیش ،
 وهك پيشتر باسمان کرد ، ئەگەر پیتتهوه بو هه ورامانو ، جگه له دوو سالیك
 له ١٢٥٤هوه که له سولهیمانی دانیشتووه ، ههر له هه ورامان ئەبی له بیارهو
 تهوێلهو زیاتریش له بیاره ئەبی ، تا له دهووروبهری ١٢٧٢دا بو یه گجاری
 ئەچیتتهوه بو تهوێلهو خانهقای تهوێله دروست ئەکاو لهوێ نیشتهجێ ئەبی .
 له دوا ساله کانی ژیا نیا کاروباری پێنموونی کردنی موسولمانان
 زیاتر ئەداته دهستی کورپه گهوره کانی : شیخ موحهممەد بههائوددينو
 شیخ عەبدولرحمان ئەبولوهفا . خۆی لهو سالانهدا نهخۆشو گرفتاری
 ئیفلیجی بووه . مه شهووره ئەوهنده بورده بارو به سهبر بووه کهس لهو
 ماوهی نهخۆشییهدا هاواری لێ نهیستووهو تا کۆچی دواایی کردووه
 لهوپهری رهزانه ندیدا بووه .

سه ره نجام له شهوی سێ شههمه ی ١٣ی شه شه لانی ١٢٨٣دا له ته مه نی
 ٨٨ سالیدا کۆچی دواایی ئەکاو له ناو باخچهی مولکی خۆیدا له داویننی دئی
 تهوێلهوه ، نزیك بهو خانهقایه که خۆی دروستی کردبوو به خاک ئەسپیرری .
 پاش وهفاتی به ماوهیهکی کهم گهورهترینی کورپه کانی و جیگیری که شیخ
 موحهممەد بههائوددين بووه خانهقا که گهوره ئەکاو له ناو باخچه کهدا چهند
 هۆدهیهك ئەکاتهوه بهجۆری که ئارامگای شیخ بکهوێته ناو یهکی لهو

هوډانه وه که که وتووه ته باشووری خانه قاوه و نووساوه به دیواره که یه وه •
نسأل الله تعالى ان يتغمدهم وايانا بنور رحمته ، ویشملنا بسوابغ کرمه
ونعمته ، بمنه وفضله ، آمین •

لاواندنه وهی شیخ عثمان سیراجوددین له لایه ن هندی له شاعیرانی سهرده مه وه

به کوچی دوايي شیخ عثمان سیراجوددین په ریشانی که وتووه ته
ناو به شیخی زور له موسو لمانانی کوردستانه وه ، به تاییه تی نه ناو خه لیفه و
موریدو مه نسووبه کانی و ته نها به وه که میك سه بووری یان هاتووه ته وه که
شیخ له پاش خوی کورانی وه کوو شیخ موحه مه د به هائوددین و شیخ
عه بدولر حمان نه بولو ه فاو شیخ عومه ر ضیائوددینی به جی هیشتبوو که دوانی
پیشوویان به فهرمووده ی خوی ئیجازه ی خه لافه تیان درابووویه •

گاه ای که س له نه دیانی نه و سهرده مه ی ناوچه که بو لاواندنه وهی شیخ
عثمان سیراجوددین شیعیان داناوه • ئیمه به داخه وه پیمان نه کرا هه موو
نه و شیعرانه بلاوبکه ی نه وه ، بویه ته نها دوو پارچه یان لی هه لئه بژیرین که
قه سیده یه کی فارسی مه لا حامیدی کاتبو خه لیفه ی شیخ و نه ویشیان
قه سیده یه کی عهره بی مه وله وی یه •

نه مه قه سیده فارسی به که ی مه لا حامید :

بسم الله الرحمن الرحيم

امشب که جهان یکسر پر ناله و فریاد است
عالم همه در هم شد تا باز چه غم زاده است

آشوب قیامت خاست یا زمزمهء توحید
 که حضرت شیخ ما در حلقهء ارشاد است
 نه آن و نه این باشد کان پادشه معنی
 آهنگ سفر فرمود ، عزمش عدم آباد است
 فریاد مریدانش ، غوغای شهیدانش
 از درد فراق او در خاطر ناشاد است
 (الحق) که وجود او چون سد سکندر بود
 قرنی است که در اسلام این رخنه نیفتاده است
 زین پیش که نطق من دعوی فصاحت داشت
 در راه ثنای او بی راحله و زاد است
 حیرت زده ام اما در دفتر اوصافش
 از فکر که وصاف است این قطعه مرا یاد است
 سهل است اگر گویم سردفتر ابرار است
 جهل است اگر خوانم سر حلقهء اوتاد است
 افراد همه چاکر ، او بر همه گی سرور
 اقطاب همه شاگرد ، او بر همه استاد است
 صدیق صفت صادق ، فاروق نمط عاشق
 عثمان دوم باشد این رتبه خداداد است
 فرزند علی خوانش زیرا که به عهد خود
 کس باب ولایت را این مرتبه نگشاده است
 یارب تو ببخش او را در حضرت قدس خویش
 آن مقعد صدقی کو مخصوص به امجاد است

هم نيك و بد مارا جمله به طفيل او
می بخش و عنایت کن زان روی که معتاد است

نصف شب سه شنبه ، ثالث عشر شوال
این واقعهء عظمی ، وین هائله رخ داده است

در فکر شدم کاندرا تاریخ چه بنویسم
ناگاه خرد گفتا (قطب ره ارشاد است) (۱۳)

تاریخ ظهورش نیز چون (مظهر گل) (۱۴) باشد
پس سن شریف او هشت از پی هشتاد است

رسم است پسر دانه مراة پدر باشد
فضلی که پدر دارد تفصیل در اولاد است

اولاد کرامش را یارب تو حمایت کن
در ظل عنایت تا آن روزی که میعاد است

اسرار ولایت را در جمله مضاعف ساز
همچون بر يك حبه که هفتصد افتاده است

نه مهیش قه سیده عه ره بی به که ی مه وله وی :

ألا ترى الى التي بنهييتي
ومنهجتي من غمة البلية

لو نزلت منها على الثوابت
أو السما لانتشرت^{۱۳} وانشقت^{۱۴}

(۱۳) به حسابی حه رفه کانی نه بجهد نه کاته ۱۲۸۳ .
(۱۴) به حسابی حه رفه کانی نه بجهد نه کاته ۱۱۹۵ .

هل لي بدارٍ الهجرِ من بدارٍ
 فدارٍ نى لستُ بدارٍ مُقَلَّتِي
 طورٌ تهي ام قبَّةُ القطبِ لها
 انوارٌ بارىءٍ الورى تجلَّتِ
 بل بانَ بَوْنٌ بَيْنَهُ وبَيْنَهَا
 اذ دُكَّ ذى ، وهذِهِ استقرَّتِ
 أم فلكُ الأعظمِ دائرٌ على
 قطبِهِ بالفوائضِ اليوميةِ
 لكنَّهُ كما ترى مختلفٌ
 وذى عليها الأممُ اجتمعتِ
 ان لم تكن مشبَّها بها السما
 فليستِ السماءُ ذاتَ السَّعةِ
 لاحتْ كمِشكاةٍ بها مصباحٌ
 وذلكَ المصباحُ فى زُجاجةٍ
 نعم ، بها سراجُ دينِ المصطفى
 ضياءُ أهلِ الشرعِ والطريقةِ
 أعظمُ بها فائتُها سماءُ
 ذاتُ سراجٍ نيرٍ ذى بهجةٍ
 فما انطفى وما اتقى كانَ كما
 كان لدى ذوى الصِّفا والفِطنةِ
 فيستضي ناجٍ بداجٍ ساجٍ
 داجٍ مُناجٍ ربَّهُ لضوأةٍ

ما انبغى ذا الشخص * والتشخص
 ولا أتى لما سوى الولاية
 فمن رآه استيقنته نفسه
 ولو ترى ظاهره ذا نكرة
 من غيره سره قوافل
 جلوة ذات صفات حلت
 تمكينه جلوة بحث الذات
 تلوينه ظهور شأن الصفة
 ظاهره شرع وورع أكمل
 باطنه حقيقة الحقيقة
 ان سهل الأمر على حافظه
 فاح شذا أسرار الخفية
 ولو ترى أخلاقه العظيمة
 سبحانك اللهم رب العزة
 فالجهل من شيمته الجحود
 وانما التصديق للمعرفة
 لا غرور في أن لم ير الخفاش
 لمحة يوح وحدة شعشت
 فاض على السوى على السواء
 انوارها ، والنقص في القابلية
 نيل جرى ، يا أهل مصر فاشربوا
 فالفرق في الفرق اختلفت

فَرَقَّتِ الشَّرْذِمَةُ النَاجِيَةَ
قُلُوبَهَا ، وَفِرْقَةً فَرَّقَتْ

كَمْ مِنْ قَرِيٍّ قَرَاهُ قَدْ أَشْبَعَهَا
كَمْ بِلَدَةٍ جَاءَتْ بِسَوْءٍ جَاعَةٍ

يَا عَجِبًا لِسَالِكٍ مُسَلِّكٍ
لِنَفْسِهِ لِأَنْفُسِ الْبَرِيَّةِ

أَخَذَ مَا جَاءَ بِهِ رَسُولُنَا
وَاتَّهَى عَمَّا نَهَى بِقُوَّةٍ

أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ جَدًّا ، وَنَهَى
عَنْ كُلِّ مَنكَرٍ وَكُلِّ بِدْعَةٍ

هَدَى بِهِ اللَّهُ تَعَالَى مَنْ يَشَاءُ
وَقَدْ غَوَى ذُو فَتْرَةٍ فِي الْفِطْرَةِ
مَنْ ذَا الَّذِي صَحِبَهُ وَلَمْ يَكُنْ
مُتَّصِفًا بِفَرَحَةٍ أَوْ حَسْرَةٍ

يَا فَرَحَةً لَجَاهِدٍ مُسْتَحْضِرٍ
يَا حَسْرَةً لِقَاعِدٍ دَى حَسْرَةٍ

مُطِيعُهُ مُطِيعُ رَبِّ الْعَالَمِ
عَاصِيهِ عَاصِيهِ بَغِيرِ شُبُهَةِ

مُرِيدُهُ مُرِيدُهُ ذُو شَرَفٍ
مُرِيدُهُ مُرِيدُهُ ذُو نَكْبَةٍ

إِذْ تَمَّ فَقْرُهُ بِخَيْرٍ وَخَلَا
مِنْ نَفْسِهِ وَخِلْطَةِ الْكَيْفِيَّةِ

تَحَرَّكَتْ أَمْوَاجُ بَحْرِ الْأَحَدِ
اضْطَرَبَتْ تَرْتَفَعُ التَّطَمَّتِ

فَانْفَجَرَتْ مِياهُهُ فَقَدْ جَرَتْ
بِكُلِّ عَبْرٍ وَبِكُلِّ شِرْعَةٍ

فَسَقَتْ الزَّرْعَ إِلَى أَنْ اسْتَوَى
وَبَعْدَ مَا اضْطَرَبَتْ وَسَقَتْ

« هَذَا اضْطِرَابُ بَحْرِ الْوَاحِدِ » (١٥)
بِذَا بَدَأَ تَأْرِخُ عَامِ الْهَجْرَةِ

★ ★ ★

تَقْدَسَ اللَّهُ تَعَالَى سِرُّهُ
أَوْلَاهُ مَوْلَاهُ تَمَامَ النِّعْمَةِ

لَقَدْ أَصَابَ قَلْبَنَا مَصِيبَةٌ
اللسنُ كُلٌّ فِي أَداءٍ كَلَّتِ

سَهْلَ الْأَمْرِ أَنْ مَضَى وَبَعْدَهُ
فَمَرْحَباً بِسَائِرِ الْمَضَرَّةِ

فَصَبِراً أَفْرَغْ رَبَّنَا تَفَضُّلاً
وَفَزَعاً ثَبَّطْ ، وَقَلْباً ثَبَّتْ

أَنْ غَرُبَ الشَّمْسُ ، بَدَأَ بَدْرُ الدُّجَى
مِنْ شَمْسِنَا أَنْوَارِهِ اسْتَفَادَتْ

أَوْصَافُهُ فِي ذَلِكَ السَّجْنَجَلِ
حَمْداً لَهُ بَعِينِهِ انْعَكَسَتْ

(١٥) به حسابی حورووی نه بجهد نه کاته ۱۲۸۳ که سالی کوچی دوايی شیخه .

فَجَرَّ عَلَى الْفَجْرِ الَّذِي طُلُوعُهُ
 أَضْحَى لَنَا مُزِيحَ كُلِّ ظُلْمَةٍ
 وَأَصْبَحْتَ هِجْرَتُهُ جَبْرَةً
 لِكُسْرَةٍ مِنْ كَثْرَةِ الْمُصِيبَةِ
 وَآلِهِ الْأَنْجَابِ وَالْأَصْحَابِ
 خَيْرِ الْمَلَا ذَوِي الْعُلَا وَالْعِثْرَةِ
 نَهْرَ صَلَاةٍ وَسَلَامٍ جَارِيَا
 مِنْ عَيْنِ رَحْمَةٍ إِلَى أَنْ تَمُتَ

نامه کانی شیخ عثمان سیراجوددین

ذاتیکی وه کوو شیخ عثمان سیراجوددین که مهرجهعی موسولمانانی
 دهوروپشت بووه له ههموو تاقم و پیشهیهکو ، مورشییدی موریدو
 مه نسوویکی زۆری دوورو نزیك بووهو ، گهلئ کهس ئیشیان تیئ کهوتوووه
 په نایان بردوووته لای و گهلئ کهسی تریش سکالای خویانیان پی گه یاندوووه ،
 ئه بی له ماوهی له په نجا سال زیاتر ئیرشادکردن و ری نموونی کردنی
 موسولمانانا هه زاران نامه ی بو چاک کردنی ناوبهینی خه لک ، بو
 ئامۆژگاری کردنیان ، بو به دهنگه وه چوونی دادو هاواریان ، بو راپه راندنی
 گهلئ جوړه کاروباری دین و دنیا یان نووسی بی .

پیاوانی له چه شنی شیخ عثمان سیراجوددین ، هه می شه که سائیك
 بوون نامه یان هه لگرتوون یا له بهریان نووسیونه ته وه . به لام له گهل ئه وه شدا
 هه موو نامه یه کیان هه لئه گیراوه و نه پارێزراوه . ئه م جوړه نامه بایه خیکی
 زۆریان بو تیگه یشتنی مه یدانئ هه لسوورانی خاوه نه کانیان ، جوړی

بیر کرده و میان ، بۆ ده سنی شان کردنی گپ و گرفتنی ئایینی و دنیایی سه رده میان
 هه یه • ئیمه وا لیره دا ئه و ئه ندازه نامانه ی شیخ عو ثمان سیرا جود دین
 ئه نو و سینه وه که ده سگیرمان بو و نو ، تکامان له خو ینده واران ی
 خو شه و یستیش ئه وه یه ئه گهر نامه ی تری له م بابه ته یان لا بی ، و ینه یمان
 بۆ بگرنه وه ، به لکو له هه لیک ی ترا بتوانین بلاویان بکه ینه وه ، هه رچون بی
 کورد واته نی ئه م چه ند نامه یه ی شیخ به گو یره ی «مشتی نمو ونه ی
 خه رواریکه» سه ریک ی بابه تی سه ران سه ری نامه کانیمان بۆ رو و ن ئه کاته وه •

نامه ی یه که م

بۆ کاک ئه حمه دی شیخی نو و سیوه

بسمه سبحانه و تعالی • بعد از تعرض بعرض نخبات تحیات ،
 عرضه عرصهء جلال حلال اشکال غامضة النتائج حافیه المناهج علوم
 حقیقی ، و فتاح معاهد قواعد عسیره المدارك عویصه المسالك معارف تحقیقی ،
 الذی وفق بصرف همته نحو بیان المعانی بیدیع منطقہ و فصیح کلامه ، و فاز
 بیدل جهده و طاقتہ بتمهید اصول الدین و بسط فروعہ و احکامه ، ذی الميل
 الطبیعی بالتأیید الالهی الی ریاضة نفسه الرضیة لا کتساب الکمالات
 الصوریة و المعنویة - میدارد که اگرچه ذره را هوای مهرانور نه
 درخور است ، و مثال خیال در عرصهء مدیح آن سرور مانند پشه در گذر
 باد صرصر است ،

همین بس گرچه بس کاسد قماشیم
 که در سلك خریدارانش باشیم

درین ولا ، که حامل عریضهء شوق و ولا ، مخدوم خجسته مآثر ،
 دوست حقیقی ملا عبدالقادر ، از انجا که پرتو شمع رخسار آن سرخیل اخیار ،

جاذب قلوب هر پروانه دل‌فگار است ، رشته طاق و اصطبار را بر سکونت
دیار مألوف گسسته است ، و شیشه ناموس و نامرا در شوق و غرام
پایوسی خدام آن مفخر انام شکسته • یقین که ان شاء الله الرحمن مضمون
اینکه

چو خورشید تابان دهد فیض نور
نه نزدیک محروم ماند ، نه دور

ظهور خواهد کرد ، این بی‌ادبی و گستاخی بنا بر اشاره و امر جناب مخدوم
مشارالیه واقع شد ، والا

چه یارا سهارا که فرخنده مهرا
سفارش بخورشید انور نویسد

همین رفعت قدر او بس که خود را
دران حضرت از ذره کمتر نویسد

ظل مکارم و صالی بر فرق اکارم و اعالی ممدود باد • (والتحية معادة
ودائمة الى ابد الآباد) •

عثمان الخالدي المجدي
النقشبندی

نامه‌ی دووهم

بۆ سه‌یید عه‌بدول‌ره‌حیمی تاوه‌گۆزی (مه‌وله‌وی) نووسیوه

قوه بصارت و قره بصیرت، باعتدال صورت و حسن و زینت سریرت و
برکت علانیه در خلوت و جلوت مجبور و مسرور ، و چشم بینش از همه
گردی ، و دانشش از همه دردی دور باد •

و بعد ، در همه کار تأمل کن تحمل ، (اتبع سبیلا سویا لا السبیل ،
 واصبر کما صبر اولوا العزم من الرسل) ، که حق تعالی تآنی را مستحسن دید ،
 از آن جهت آسمان و زمین را به شش روز آفرید ، والا خود جناب بی چند
 و چون (اذا قضی امرنا فانما یقول له کن فیکون) ، (آناء اللیل و اطراف النهار)
 آگاهند . آنانکه رضای خالق را طمع دارند ، مخلوق را اگر به دقت نظر
 تماشا کنی سربسر ، نه در مدحشان ثواب پیدا ، و نه در ذمشان عقاب
 هویدا است . از قول و فعلت اگر حق خوشنوداست ، خوشنودی خلق
 همه نابوداست ، و الا هرکسی هرچه گوید راست ، و عاجزی از راستی
 نه سزااست .

هرکس بهر دوری ، و در هر عصر و بهر طوری ، فقیر را قدحی گوید ،
 دلت ره پریشانی نیوید . اگر راست است از عیب خودم خبردارم کن ،
 و اگر دروغ است درختی از بستان من نکنند که غیبان من از فیض ظلم
 صابون هستند ، سیاهی معصیت شسته نشود مگر به آب غیبت . و علی
 الخصوص ای دلدار من

خلق در اوضاع و اندر کار من
 هرکسی از ظن خود شد یار من
 چشم بیرون بر قیاس خود گشاد
 وز درون من نجست اسرار من

سرایلان به سرایلم خوانند ، و کدخدایان کدخدایم دانند ، و مدرسان
 در اهل تدریس شمرند ، و ملبسان در زمرهء تلبیس گمان برند ، و بیگانه
 بیگانه ، و خویشانم خویش . آری بهر نوعم دانی ، گویم آری .

گر گزندت رسد ز خلق مرنج
 که نه راحت رسد ز خلق نه رنج

بهر پرده که بینی پردکی اواست
قضا جنبان هر دل بردکی اواست

(لاتنکر الباطل فی طوره ، فانه بعض ظهوراته ، و شأن من شؤونه ،
وحیثیه من حیثیاته) • ظرفرا گذاشته ، بین آنچه در ظرف است ، که
آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرف است :

با دوستان مروت ، با دشمنان مدارا

عامل به این مضمون که دری است در صدف مکنون ، اسپ طربرا
بدواند ، و خودرا به منزل برساند •

چنان با نیک و بد (عرفی) بسر بر کز پس از مردن
مسلمانان بزمزم شوید و هندو بسوزانند
والسلام (۱۶) •

عثمان النقشبندی

نامه‌ی سیّهم

بۆ حاجی موحهممهدی سمیّرانی نویسیوه

بسمه سبحانه و تعالی • منظور انظار علیه خدام طریقّه انیقّه
نقشبندیّه ، مخلص حقیقی و معتقد علی التحقیق ، الحاج شیخ محمد موفق
و مؤید باد • نوشته مهر سرشته‌ات رسید • عبارات ادب آمیز و اشارات

(۱۶) به نیشانه‌ی ئه‌و پارچه شیعرانه‌دا که مه‌وله‌وی بۆ شیخ عثمان
سیراجوددینی نویسیون ، دیاره که ئه‌میش نامه‌ی زۆری بۆ ئه‌و
نویسیوه ، به‌لام به‌داخه‌وه تائیس‌تا هیچ‌کام له‌و نامانه‌م ده‌سگیر نه‌بوه
که ههر به‌وه‌لامه‌کانی مه‌وله‌ویدا دیاره زۆریان پێ بوون له‌ سۆزو هه‌ستی
ناسک . له‌ باسی مه‌وله‌ویدا گه‌رانه‌وه‌یه‌که‌مان بۆ باسی ئه‌م نامانه‌ ئه‌بێ .

شور انگیزت مزه بمذاق اشتیاق چشائید • از استسقای ماء الحیات معنی
تقاضا شده بود ، این دلالت بر علو استعداد دارد که ماهی وار در قعر دریا
(هل من مزید) گویان ، ولذت وصال را جویانند ، باین ترانه ترنم باید کرد :

نه حسنش غایتی دارد ، نه سعدی را سخن پایان
بمیرد تشنه مستسقی و دریا همچنان باقی

وفی الحقیقه گرمی طلب نشانه وصول به مطلوب است • گر
نخواستندی داد ندادندی خواست • شوق حضور درویشان را که اظهار
کرده بودی اگر میسر شود نعمتی است علی حده که الفت ظاهر ممدّ نسبت
باطن است • واگر متعسر است باز گر در یمنی ، چو با منی ، پیش منی •
هر وقت موانع دفع شدند و شوق ملاقات فقرا غلبه کرد ، البته ترا بی خواست
میآورند ، والا نیاز و رابطه قلبی کافی است • در قرب تفاوت نکند بعد
مسافت ، که مدار کار این طایفه بر سفر در وطن است و گم شدن رابطه دلالت
بر قصور طالب نمیکند ، بلکه چون قرب مطلوب حقیقی دست میدهد رابطه
نیز غیر است •

حاصل اندر وصل چون افتاد مرد
گشت دلاله به پیش مرد سرد

حق تعالی مرا و ترا از من و تویی برهاند و به خود برساند • الدعاء •

عثمان
الخالدی المجددی النقشبندی

نامه‌ی چواره‌م

دیشان بۆ حاجی موحه‌مه‌دی سمیرانی نویسیوه

بسمه سبحانه و تعالی • برادر طریق ارشد ، فرزندی الحاج محمد موفق
و مؤید باد • ارادت نامچه‌ء ایشان با هوای درویشان شرف وصول یافتند

و پذیرای خاطر فقیر گردیدند. امید که در حقیقت نیز مقبول، و مایه سعادت و حسن خاتمه گردند. • حق تعالی سستی طاعترا به شوق و ذوق روحانی مبدل، و از آمیزش هوای نفسانی صاف فرماید، و وسعت در روزی جسدی و روحی اندازد، و خاطر را از وسوسهء دین که عین نقص و شین است بپردازد. • آمین. • وصلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين. • الدعاء

عثمان

الخالدي المجددي النقشبندی

نامه‌ی پینجم

بۆ موریدانی ناحیه‌ی جوانرۆی نووسیوه

بعد از حمد و صلوات، حقیر عثمان خالدي مجددي نقشبندی عفی عنه و قدس الله اسرار ساداته، خلفا و مریدان و منسوبان طریقهء علیه را عموماً، و اهل جوانرود را خصوصاً نصیحت میکند که سادات طریقهء علیه اگرچه محبت شیخ مقتدارا رکن اعظم سلوک دانسته‌اند، لکن هشیار باشید این به آن معنی نیست که به طریق افراط و تفریط مبالغه در مدح شیخ خود بکنید، و مشایخ سائر طریقه‌ها را نفی یا نقص ثابت نمایید. • این خود عین تعصب و تعنت است. • خدا و رسول و مشایخ طریق وصول ازین رویهء ردیه بیزارند، و دل حقیر ازین شیوهء ناستوده در آزار است. •

بدانید و آگاه باشید که طریق وصول الی الله همه حق و ثابتند، و در بین همه طریقهء علیه نقشبند و قادریه و کبرویه و سهروردیه و چشتیه ممتازند، و این طریقهء که ما برانیم یعنی طریقهء مجددیه ازین پنج طریق ممزوج است. • پس هر که نفی یکی ازینها کرد، چنان است که نفی همه کرده باشد، و آن کس خود را به این نفی کردن از طریقه بیرون آورده باشد، قرین شقاوت ابدی است. •

خصوص طریقهء علیه حضرت غوث اعظم رضی الله عنه نفی کردن
یا به کسانی خود را به آن حضرت نسبت میدهند به سوء معامله رفتار نمودن،
(العیاذ بالله) ، چه شأمتی دارد • حضرت مجدد الف ثانی رضی الله عنه
حضرت غوث را رضی الله عنه در طریقهء وصول واسطهء فی الكل فرموده است
که هیچ احدی بی وساطت او در راه سلوک بهره ور نخواهد شد پس با
منسوبان حضرتش فرضاً اگر کسی به هوس خود را نسبت به او داده باشد ،
طوری باید معامله بکنید که گدائی با پادشاهی ، مبادا نسبت نقص به
منتسبین آن حضرت دهید که (العیاذ بالله) به نقص حضرتش منجر شود •
ازین ورطه لرزان و ترسان باید بود •

میشنوم از چند ثقی از نااهلان آن طرف نسبت به درویشان جناب
معدن الایمان و منبع الاحسان و مطلع العرفان شیخ عبدالرحمن دام مجده
بی ادبی واقع شده • آگاه باشید که اگر این نوع حرکت واقع شود به توبه
و استغفار و ندامت و انکسار آنرا تدارك کنید • من خود را خاک قدم ادنی
درویشی از درویشان آن آستان دانسته و میدانم • شما اگر خود را مرید
و متعلق حقیر حساب میکنید ، باید که چنین باشید •

با مریدان رو به سوی کعبه چون آریم چون
رو به سوی خانهء خمّار دارد پیر ما

و اگر معامله طوری دگر میکنید ، البته مرید نفس خودید • چه لازم
که نسبت خود را به حقیر بدهید که بی فائده است •

ترسم نرسی به کعبه ای اعرابی
کاین ره که تو میروی به ترکستان است

و امر به معروف و نهی از منکر هم شرایطی دارد که در غالب علمای
این روزگار آن شرائط مفقود است ، چه جای عوام (کالأنعام) که نصیحت را

از فضیحت امتیاز نمیدهند ، و هوای نفس را از محبت شرع تفاوت
نمی‌اندازند • و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم •

عثمان
الخالدی المجدی النقشبندی

نامه‌ی شش‌شهم

بۆ مه‌لا عومهری عومهرگونبه‌تی نووسیوه

بسمه سبحانه و تعالی • فرزند معنوی عزیز الوجود ملا عمر ، دیده‌
دلش به نور معرفت منور باد • محبت نامچه که نوشته بودی ، و شربت
عذب ارادت را با ماء معین اخلاص آغشته بودی ، در مذاق فقیر گوارا
و پسند • و فقرات انکسار آمیز ، و عبارات تواضع آویزش باعث مزید میل
خاطر مستمند به جانب آن ارجمند آمد • حق تعالی سرمایه اعتقاد
و اخلاص را موفور ، و از نقص و نکس دور ، و تجارت اعمال حسنه را
(لن تبور) فرماید •

توصیه به آن عزیز و سائر دوستان اینکه نفسی را بی یاد حق
نگذرانند ، و این معامله را باعث سود سودای خویشان دانند ، و گاهی این
حقیر بی بضاعت (را) به دعای حسن خاتمه یاد کنند • (والسلام علی من اتبع
الهدی) •

عثمان
الخالدی المجدی النقشبندی

له پشته‌ی نامه‌کیش نووسراوه :

فرزند معنوی محب خالص ملا عمر است • بدوح •

نامه‌ی جهوتهم

به مہبہستی روون گردنہوہی ٹامانجہ گانی تہریقہ تی نہ تشبہندی
بۆ ہموو زانایان و گہورہ پیاوان و موسوٹمانانی سہردہمی نووسیوہ

الحمد لله ، و سلام علی عبادہ الذین اصطفی • وبعد ، بر علمای اعلام
و سادات کرام و حکام ذوی الاحشام ، و عامہء خاص و عام اہل اسلام را ،
بعد از سلام عرض و اعلام میشود کہ بنای این طریقہء مبارکہء نقشبندیہ
مجددیہ را (قدس اللہ اسرار ساداتہا العلیہ) بر اتباع سنن سنیہء مصطفویہ ،
علی مصدرہا السلام والتحیۃ نہادہ اند ، و مبتدعات و مخترعات را بہ هیچ
(وجہ من الوجوہ) دران بارگاہ رفیع بار ندادہ • و ازین است کہ سالکان این
طریقہ ہرگز زبان شطحات و ترہات نگشادہ اند • لہذا حقیر بہ ترجمان
مشایخ طریقہء علیہ قدس اللہ اسرارہم مخلصان و مریدان و معتقدان را
توصیہ میکند کہ زنہار صد زنہار از جادہء شریعہء شریفہ سر موی انحراف
رواندارند ، و اتباع سنت سنیہ را عین سعادت خود دانند • و خلاف آنرا
محض شقاوت شمارند

محال است سعدی کہ راہ صفا

توان رفت جز در پی مصطفی

(صلی اللہ تعالی علیہ و علی آلہ واصحابہ المتبعین لسننہ ، المتأدین بآدابہ) •

(وتخصیصا بعد التعمیم) جناب عالم ربانی ، صرف گوہر معارف
و معانی ، اختر برج سیادت ، کوکب سمای سعادت ، سالک طریق مستقیم ،
مولوی عبدالرحیم را توصیہ و امر و اشارہ میکنیم کہ من بعد از امر بہ
معروف و نہی از منکر ، و ادای اذکار معمولہء این خانوادہء شریفہ
و توجہات و ختمات مضایقہ نکند ، و ہر مریدی کہ داخل طریقہ میشود اورا
اصول و فروع دین بیاموزاند ، و ارکان و شرائط ایمان و اسلام و نماز

و روزه و سائر واجبات شرعیه را به وی تصحیح کند • بلکه سائر خلفای
منتسبین این خاندان را نیز به همین امر مأمورند • من بعد مخلصین این خاندان
قول و فعل جناب مولوی را قول و فعل مرا دانند و از امر حسابی شرعی او
تجاوز کردن نتوانند ، و نیز او را به تدریس علوم شرعیه و خواندن قرآن
و دلائل و غیرها اجازه دادیم (ان شاء الله تعالی) • اوقات خود را به طاعت
و عبادت و عبودیت و زهد و تقوی معمور دارد ، و عالمی را به نور تدریس
و ارشاد عباد منور نماید (اللهم اجعله للمتقین اماما • و صلی الله علی سیدنا
محمد و آله و صحبه و سلم) •

والسلام علی من اتبع الهدی •

عثمان

الخالدی المجددی النقشبندی

چهند نامه‌یه کی مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی

بو شیخ عوثمان سیراجوددین

فرزند عزیز فقیه عثمان • وقت فرصت مغتنم است • باید که عمر لا طائل
صرف نشود ، بلکه تماما به مرضی حق جل و علا صرف گردد • نماز
پنج‌گانه به جمعیت و جماعت و تعدیل ارکان باید که ادا نمود و نماز
تهجد را از دست ندهند ، و استغفار سحر را رایگان نگذارند ، و بر خواب
خرگوشی محظوظ و به حظوظ عاجله مغتر نگردند ، و تذکر موت و احوال
آخرت را نصب العین دارند • بالجمله از دنیا معرض باشند ، و به آخرت
مقبل • به قدر ضرورت به دنیا پردازند ، و سائر اوقات به اشتغال امر
آخرت معمور دارند • حاصل کلام آنکه دل باید از گرفتاری ماسوی آزاد
باشد ، و ظاهر به احکام شرعیه متحلی و منزّه • مصراع : کار این است و غیر
ازین همه هیچ • والسلام •

خالد

برادر طریقه فقیه عثمان • ارباب دنیا و اصحاب غنا به بلای عظیم گرفتارند و به ابتلای بزرگ مبتلی‌اند • اگر دنیا مبعوضه حق است سبحانه و تعالی هر آینه جمیع نجاسات را در نظرشان مزیت گردانیده و مزین ساخته‌اند ، در رنگ آنکه نحاسی را زرانده سازند و زهری را شکر آلوده • مع ذلك عقل دور اندیش را بر شناعت آن واقف ساخته و بر قباحت آن نامرضی فرموده • لهذا علمای دین فرموده‌اند که اگر شخصی وصیت کرد که مال مرا به أعدل زمانه بدهند به زهاد باید داد که از دنیا بی‌رغبتند ، و آن بی‌رغبتی از کمال عقل است ، و کمال عقل نشانه رحمت و شاهد عقل به تبعیت از نقل و فرمایش رسل می‌باشد (علیهم الصلاة والسلام) •

خالد

برادر طریقه فقیه عثمان (سلمکم الله عما لایلیق بحالکم • الدنيا سجن المؤمن) • دنیا زندان مؤمن است ، مناسب حال زندانی درد و الم و اندوه و مصیبت است • از تلون احوال دل‌تنگ نباشند ، و از عدم حصول آمال دلگیر نگردند (فان مع العسر یسرا ، ان مع العسر یسرا) • با یک تنگی دو فراخی مقرون فرموده‌است • همانا که فراخی دنیا و فراخی آخرت خواسته • مصرع : با کریمان کارها دشوار نیست • والسلام •

خالد

برادر طریقه فقیه عثمان (سلمکم الله عما لایلیق بجنابکم) • درد و محن و بلیات دنیویه مر دوستان را کفایت‌است • مر ذلت ایشان را به تضرع و زاری و به التجاء و انکسار عفو و عافیت را از جناب اقدس او تعالی باید طلبید تا زمانی که اثر اجابت مفهوم شود و تسکین فتن حاصل و معلوم گردد • و هرچند دوستان و خیراندیشان در همین کاراند ، اما صاحب معامله

احق به این کار است • داروخوردن و پرهیز نمودن کار صاحب مرض است •
دیگران بیش از اعوان او نیستند • در ازالهء مرض حقیقت معامله آن است
که هرچه از محبوب حقیقی برسد با گشادگی جبین و فراخی سینه آنرا به
منت قبول باید کرد ، بلکه به آن متلذذ باید گشت • رسوائی و بی ناموسی
که مراد محبوب است نزد اهل محبت بهتر از ناموس است و نیک نامی که مراد
نفس او است •

اگر این معنی در محب حاصل نگردد ، در محبت ناقص است بلکه
کاذب • بیت :

گر طمع خواهد ز من سلطان دین
خاک بر فرق قناعت برگزین
والسلام •

خالد

مخدوما ، مکرما ، شفقت آثارا ، فقیه عثمان ! وقت کار گذشته
و میرود • هر آنی که میگذرد قدری از عمر را کم می نماید ، و اجل مسمی را
قریب میسازد • و امروز اگر تنبه حاصل نشد ، فردا غیر از حسرت و ندامت
نقد وقت نخواهد بود • اهتمام باید فرمود که در این چند روز حیات را بر
وفق شریعت غرا مصروف نموده تا نجات متصور شود • و این وقت وقت
عمل است • در وقت عمل عیش کردن زراعت خود به سبزی خوردن و از ثمره
بازداشتن است • والسلام •

خالد

برادر طریقه فقیه عثمان به تایید روحانیت پیران بزرگوار مؤید باشند •
بارها دوستان حقیقی را به محبت نامجات یاد مینمایند ، به جمعیت ظاهر و باطن
باشند •

وصیت عظیم همین است که به جاروب کلمهء توحید ساحت سینه را
از تعلق ماسوی پردازند ، و بنیاد هستی موهوم را به تکرار کلمهء طیبه
براندازند • بزرگان فرموده اند :

هرچه غیر از حق که آن مقصود تست
تیغ (لا) برکش که آن معبود تست

به طهورات متنوعه و الوان انوار متکثره قانع نباید شد که محبوب
حقیقی دارای الوان و انوار نیست •

بس بی رنگ است یار دلخواه ای دل
قانع نشوی به رنگ ناگاه ای دل

دگر چه نویسد ؟ (خیر الکلام ما قل و دل) • (والسلام ختام
الکلام) ^(۱۷) •

خالد

وهسیه ته کانی شیخ عثمان سیراجوددین بو موری دو مه نسو و به کانی

الحمد لله رب العالمین • والصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد وآله
وصحبه اجمعین • أما بعد فقد قال رسول الله صلی الله علیه وسلم : الدین

(۱۷) ئەم نامە دوایی یە لە باسی (نامە کانی مهولانا) یشدا لە بەرگی یە کهمی ئەم
کتیبەدا بلاو کراوە تەو ، بەلام نامە کانی تر بو یە کهمجار بلاو ئە کرێنەو
چونکه لە کاتی لە چاپدانی بەرگی یە کهمی ئەم کتیبەدا دەسگیرم
نەبوو بوون •

النصيحة • پس مسکین عثمان الخالدي المجددي النقشبندی عفا الله عنه و قدس سر ساداته و أسلافه و أوفر بره و بر اتباعه و اخلافه ، عامهء عام و خاص خلفا و مریدان خود را به چند فقره از وصایای مشفقانه وصیت میکند تا که سعادت‌مندان را سرمایه باشد •

وهسیه‌تی یه‌گه‌م

اینکه معلوم ایشان باد که بنای هر طریق از طرق موصله ، بر اتباع سنت سنیه و اجتناب از بدع سیئه غیر مرضیه‌است • خصوصا این طریقه‌ء علیہء مجددیه که ما خادم آنیم و فی الواقع اقرب و اوثق است و احسن سائر طرق است ، سراسر اتباع شریعت و اختیار سنت است •

حضرت امام ربانی ، مجدد الف ثانی ، شیخ احمد فاروقی سرهندی که امام الطریقه‌است (رضی الله عنه) ، میفرماید که طریقت و حقیقت خادمان شریعتند ، زیرا که غرض از سلوک طریقه آن است که سالک را اخلاص کامل و اعتقاد صحیح در ایمانیات و معاملات پیدا شود که (ألا لله الدين الخالص) تا که حقیقت شریعت که متخلق شدن به اخلاق حسنه‌است صورت بندد ، و ایمان را از تردید و تقلید پاک و اعمال را از شوب ریا و عجب صاف گردد •

پس طالبان طریق اول باید که ارکان و شرایط ایمان و اسلام خود را درست کنند ، پس ازان بآذکار و اوراد معمولهء طریقه مشغول گردند که بدون ایمان و اسلام هر عملی که کرده شود غیر مقبول است و دور از معاملهء ارباب وصول •

متقی را بود چهار نشان
حفظ احکام شرع اول دان

ثانیا هرچه دسترس باشد
بر فقیران و بی‌کسان باشد

عهد را با وفا کند پیوند
هر بلا آیدش بود خرسند

از ابو عبدالله خفیف شیرازی پرسیدند که تصوف چیست ؟ جواب
گفت (قدس سره) که : هرچه در سر داری بنهی ، و هرچه در دست داری
بدهی ، و هرچه سر سرت آید نجهی •

وصیه‌تی دوه‌م

اینکه بزرگان این خاندان عالی نشان که رابطه را آکد الآداب گفته‌اند
صحیح و مسلم است ، و سرّ این معما این است چونکه درین طریقهء مبارکه
جذب بر سلوک مقدم افتاده است ، غالباً حصول این نعمت کبری به تصرف
شیخ مقتداست ، و تصرف شیخ به ربط و علاقه محبت بین الجانین است
که به وسیلهء حب لله و فی الله سعادت صورت ضمنیت مرید و جای کردن
در دل پیر دست دهد • و این سعادت ضمنیت باعث جذب و کشش دل مرید
به طرف حقیقت جامعہ وی میگردد • از این است که گفته‌اند : (جذبۃ من
جذبات الرحمن توازی عمل الثقلین) • لکن دراین معامله سرّی هست که
مزلة الاقدام است • باید سالك راه هشیار باشد تا که از تمثّل شیطان لعین
و اغوای آن محفوظ ماند • اگرچه بزرگان گفته‌اند که شیطان متمثّل
صورت ولی کامل مکمل نمیتواند شد • بیت :

هلال کچ به ابروی کچ دلبر نمی‌ماند
اگر ماند شبی ماند ، شبی دیگر نمی‌ماند

لکن این خصیصه مخصوص به صورت خاصهء همان ولی است (کما

هو المعلوم عند اهلها) و الا یحتمل که خود را در صورت آن ولی به ادنی تغییر متمثل سازد ، و آن مرید بیچاره را در ضلالت اندازد ، چنانکه ما بارها این معامله را امتحان کرده ایم ، پس باید که مرید صاحب رابطه قول و فعل و امر رابطه را اگرچه از صورت کامل مکمل باشد ، به میزان شریعت بسنجد ، و الا بعد از چند بار تجربه و امتحان قبول باید کرد . اما کامل مکمل درین عصر که شر الا عصاراست ، بسیار نادر الوجود است .

سوال : اگر کس دعوی کمال و تکمیل کرد ، مرید بیچاره به چه علامتی باید که صدق و کذب ویرا امتیاز دهد ، یا آن مدعی چگونه میداند که به صواب رفته یا بر خطا ؟

جواب : رتبه کمال و تکمیل را بزرگان طریقهء مجددیه قدس الله اسرارهم در ولایت کبری که محل فنای نفس است قرار داده اند . چون سعادتمندی به این مرتبه رسید ، علاقهء وی با شیطان لعین بریده میشود ، و علم به فنای نفس هر کسی را که صاحب کشف صحیح است میسر میشود که بالمعاینه میداند و میبیند (کما لایخفی علی اهلہ) . ولی صاحب کشف صحیح درین زمانه حکم عنقا پیدا کرده است . پس باید که مراجعه به وجدان کند چه صاحب فنای نفس متخلق به اخلاق شرعیه میشود که واصل رتبهء حق الیقین است .

پس اگر در خود میل خلاف شرع را نمی بیند (علی مصدرها الصلوة والسلام والتحیة) ، و در اتیان به احکام شرعیه تکلیف ندارد بلکه معامله بر عکس شده است که کردن طاعت در نزد وی آسان شده و ترکش را دشوار می آید ، و ایمان و اسلام جزء طبیعت وی شده ، صاحب این مقام شگرف است و ایضا این امتیاز هم مشکل است کم کسی را این عقل داده باشند که احوال و اطوارش بر وی مشتبه نگردد . (ربنا لا توأخذنا ان نسينا أو أخطأنا) .

چون حالت وی بر وی مشتبه شد بر طالب بیچاره چگونه مشتبه نمیشود ؟
پس علاج غیر از التجا به حق سبحانه امری دیگر نیست که (اللهم أرنا الحق
حقا وارزقنا اتباعه ، وأرنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه) •

بلی سعادتمندی که ویرا شرف ضمنیت کبری که عبارت از ضمنیت
حضرت رسول اکرم است صلی الله علیه وسلم دست داده باشد ، اگر آن
سعادتمند عزیز دگر را در ضمن خود بگیرد ، آن عزیز هرچند به فنای نفس
فرسیده است ، حکم آن سعادتمند دارد که شیطان به صورت وی متمثل
تواند شد • چه این وقت رویه سعادتمند چونکه مظهر حقیقت محمدیه است ،
حکم صاحب آن حقیقت که حضرت رسول اکرم است صلی الله علیه وسلم
پیدا کرده است ، و کسی که در ضمن وی است حکم اصحاب کرام دارد
(رضوان الله عنهم اجمعین) • (ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والله ذو الفضل
العظیم) •

این فقیر مسکین به حکم (و أما بنعمة ربك فحدث) میگوید که در
تأریخ سنهء هزار و دوصد و هفتاد و دو همین وامندهء سرافکنده را به
این سعادت عظمی مشرف ساختند وقتی که در بین حضرت غوث الثقلین و امام
الطریقه خواجه بهاءالدین نقشبند رضی الله تعالی عنهما نسبت به حقیر پسر
تقصیر صورت مشاجره واقع شد که هریکی از آن دو بزرگوار این بنده را
به طرف خود میکشیدند ، و بندهء شرمنده دران میان خود را (کالمیت بین
یدی الغاسل) بی علاقه و بی اختیار ساختم که ناگاه حضرت رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم تشریف آوردند و بنده را ازان میان دست ایشان بیرون
کشیده و برداشت و فرمود که عثمان را به هیچ یکی از شما نمیدهم ، و برای
خود میخواهم •

لاجرم حقیر نیز فرزندان نامی و خلف الصدقان گرامی خود را محمد

و عبدالرحمن در ضمن گرفته‌ام • پس طریق احتیاط این است که مریدین این خاندان هر که صحبت این فقیر را یافته‌است رابطه حقیر بکنند ، والا رابطه این دو فرزندان خلف الصداق حکم رابطه حقیر دارد • امید است که شیطان لعین به این صورتها متمثل نتواند شد ، (فاله خیر حافظا و هو أرحم الراحمین) •

سوال : تو سابقا نوشته‌ای که فائده رابطه حصول محبت است ، و محبت موجب سعادت ضمانیت ، و ضمانیت باعث جذبه است • پس مریدان صاحب جذبه هم این ضمانیت را دارند •

جواب : آن ضمانیت که سابقا دست میدهد صورت ضمانیت است که به حکم (اندراج النهایة فی البدایة) مخصوص این خاندان است ، و این ضمانیت حقیقت ضمانیت است (و شتان مابینهما) • زین حسن تا آن حسن فرقی است ژرف •

و هسیه تی سیّه م

اینکه در این خاندان عالی شان که جذبه بر سلوک مقدم افتاده است ، صورت جذبه حقیقیه است ، زیرا که جذبه حقیقیه جذبه روحی است که در نهایت سلوک کاملانرا دست میدهد ، و این صورت جذبه جذبه قلبی است که از اختلاط نور و ظلمت پیدا میشود ، پس از دخل نفس و شیطان دور نیست •

لهذا باید خلفای حقیر مریدان خود را به تاکید اکید نصیحت نمایند که مادامی اختیار داشته باشند از نعره و صیحه و حرکات اعضا اجتناب نمایند و میل نفس خود را دران دخل ندهند خصوصا در حالت نماز که اگر ادنی اختیاری دران داشته باشند مبطل نماز است • و اگر بنا به غلبه احوال روی دهد حکم سعال و عطاس دارد که کثیر آنها مبطل نماز است ، و بر قلیش

عفو است چنانکه در کتب فقه مبین است • حضرت مولانای ما قدس سره مجذوبانرا از الفاظ نامشروع گفتن به تاکید منع میفرمودند ، بلکه زجر و تاکید میکردند ، زیرا که غالبا آن اطوار از میل نفسانی و وسوسهء شیطانی پاک نیست و نیز خو گرفتن باعث سدّ عروج لطیفهء قلب میگردد •

چونکه در این طریقهء علیه اندراج نهایت در بدایت دست میدهد چنانکه حضرت امام الطریقه بهاءالدین نقشبند قدس سره فرموده است که ما نهایترا در بدایت درج میکنیم ، لاجرم در بدایت حال واحوالی که شبیه به مقامات اهل کمال است ، غالبا مریدانرا دست میدهد ، مثل شهود وحدت در کثرت و توحید وجودی و کشف کونی و کشف قبوری و غیرها • و فی الحقیقه این حالات از انعکاس دل پیراست که در مرید به علت صورت ضمنیت که از اثر رابطه حاصل شده است ظهور میکند •

پس باید که آن مرید این حالاترا از خود نداند ، و از انعکاس مقامات پیر شناسد ، و این حالت نیز مزلة الاقدام است که از شائبه وهم و ظن و دخل نفس و شیطان پاک نیست • پس همه وقت مستنفر باید بود ، و دلرا به این نمایشات متعلق نباید ساخت ، والا سد و مانع راه عروج میشوند •

(فائدة • و فی الحدیث : لما اهبط [علیه ما يستحق] قال فبعزتك و عظمتك انی لا افارق ابن آدم حتی يفارق روحه جسده • قال الرب عز و جل وعزتی و عظمتی لا احجب التوبة عن عبدی حتی یغرغر بها - کتاب الهادی للمهتدی) •

بزرگان طریقت گفته اند (تلك خیالات تربی بها اطفال الطریقة) • اصل مطلب از سلوک طریقه ظاهر و باطنرا به اخلاق باطنه و ظاهرهء شریعت متخلق گردانیدن است ، و بس طالب هوا و هوس نباید بود ، و سعی باید کرد که دل همیشه منور به نور حضور باشد ، و خطرء حبی و عملی و ماسوی

از ساحت سینه دور گردد تا که حب و بغض و عطاء و منع همگی صرف برای خدا باشد سبحانه و تعالی ، که (من احب لله و أبغض لله و أعطى لله و منع لله ، فقد استكمل ایمانه) •

وهسیه تی پینچهم

اینکه برزگان طریقت وجود را شرك اکبر گفته اند (وجودك ذنب لایقاس به ذنب آخر) •

بیت

دم بی حق زدن عین گناه است
به خود مشغول گشتن کفر راه است

ترا هر دم کشد پندار هستی
سوی ظلمت سرای خودپرستی

خودی کفر است ، از وی توبه کن زود
که جز حق در حقیقت نیست معبود

پس طالب حق باید که همه آن در صدد آن باشد که خود را از هیچ فردی از افراد عالم بهتر نداند ، بلکه خود را بر خمرخوارگان فجار تفضیل ندهد ، نه به این معنی که (العیاذ بالله) خمر خوردن بد نیست ، بلکه بدین معنی که خاتمهء کار مجهول است •

ای بسا رندان شرابخوار ، بلکه کافران دار البوار در آخر کار دست انابت را به ذیل ندامت و استغفار زده ، در سلك ابرار منسلک میشوند • و ای بسا زاهدان مرتاض و عابدان ممتاز در بوادی خذلان و حرمان افتاده و در تیه ضلال منهمک میگردند •

از سبب سوزیش من سودائیم
 وز سبب سازیش سوفسطائیم
 ساعتی کافر کند صدیق را
 ساعتی زاهد کند زندیق را
 چشم باز و گوش باز و این ذکا
 حیرتم در چشم بندی خدا

(نجانا الله تعالى و سائر المسلمين من هذا الخطب العظيم ، بحق من
 ورد فی شأنه العظيم : حریص علیکم بالمؤمنین رءوف رحیم ، علیه افضل
 صلاة و تسلیم) •

علت ابلیس (انا خیر) بداست
 این مرض در نفس هر مخلوق هست

(و ما ابریء نفسی ان النفس لأماراة بالسوء الا ما رحم ربی) •

(فصل فی غیر المتن) • شیخ أبو عبد الله الخفیف قدس الله تعالى سره
 العزیز که از اعظم مشایخ شیراز است گفته که با شیخ ابوالخیر مالکی که
 صاحب وقت و حال خویش بود ، در مکه صحبت میداشتیم • شبی ویرا
 گفتم : (ایها الشیخ) سوآل دارم • گفت : بگوی • گفتم : (متی یصفو
 العیش مع الله ؟ قال : اذا رفعت المخالفة) • من از جواب وی متعجب ماندم •
 چون بامداد شد آنرا به مشایخ گفتم • ایشان هم از قولش تعجب بسیار
 کردند و گفتند میخواهیم که از خودش بشنویم • بر وی جمع شدند
 و پرسیدند • در جوابشان چنین گفت : (ما یجری باللیل ، لا یدکر بالنهار)
 و به قول شب خویش اقرار نکرد •

(و فی تفحات الانس للجامی) : بدانکه (رحمک الله تعالى) قول (رفعت
 المخالفة) از اصطلاح (همه او است) خبر میدهد که اعتقاد کثیر از مشایخ است،

و بسی از محققین بر این رفته‌اند همانا کسی را چشم بصیرت به حقیقت فعل حضرت (فعال لما یرید) باز کرده باشند و به آن وقوف یافته باشد که او است سلطان هرچه خواهد آن کند • دگر زبان خود را به عیب و نقصان کسی ملوث نگرداند ، و به تعبیر خلائق مشغول نمیشود ، و همراه از فاعل حقیقی میبیند • شیخ عرفی شیرازی گفته است :

چنان با نیک و بد سر کن که بعد از مردنت (عرفی)
مسلمانان به زمزم شوید و هندو بسوزانند

عین القضاة همدانی قدس سره در کتاب (زبدة الحقائق) خود این را به طیّ داده است • در این صورت روندهء راه را باید به مفاد (قل کل من عند الله) چشم از خلائق ببندد ، و دلش نیز به فعل فاعل حقیقی نگران بود ، و دائما از نماز و روزه و طاعات و حسنات خود لرزان باشد • (معصية اورثتك ذلا وافتقارا خیر من طاعة اورثتك عتوا واستكبارا) مبادا به اسفل السافلین بعد و حرمان گرفتار گردد • هرکرا در تیه حرمان پای در گل ماند ، ماند •
(ایات) :

ای آنکه ز اسرار قدر عالم به هم حیران کنی
جن و بشر در وحشتند کین چیست با ایشان کنی

حبری بری از صومعه در دیر گبران افگنی
گبری کشی از بتکده ، سر حلقهء مردان کنی
کس را چه یارا کز عتو چون و چرا پرسد ز تو
فرمانروای مطلقى خود هرچه خواهی آن کنی

صاحب کتاب (کشف المحجوب) و هو علی ابن عثمان ابن ابی علی
الجلابی الغزنوی قدس سره ، گوید : لقمان سرخسی که آزاد کردهء رب العالمین

جل جلاله و از عقلای مجانین بود ، روزی به نزد پیر ابوالفضل سرخسی که
مرشد شیخ ابو سعید ابوالخیر است قدس سره - آمد . جزوی در دست
پیر دید . گفت یا ابو الفضل در این جزو چه میخواهی ؟ گفتش : همان
که تو در ترك آن خواستی . پس لقمان گفت این خلاف چراست ، یعنی که
بایست که مخالفه در طریقه نبودی ، و راه همه به خدا یکی بودی

بی رنگی است و بی صفتی وصف عاشقان
ای شیوه کم طلب ز اسیران رنگ و بوی

پیر گفت خلافتی تو میبینی و از من میپرسی که چه میخواهی ز مستی
هشیار شو و از هشیاری بیدار تا بدانی که من و تو چه میطلبیم . (تفحسات
جامی قدس سره) .

وهسیه‌تی شه‌شهم

اینکه فقیر در حالت حیات به طوع و اختیار خودم بلکه به اشارات غیبی
و باطنی پسران ارجمند و خلفان سعادت‌مند خود محمد و عبدالرحمن را چنانکه
سابقا معلوم شده که سعادت ضمانت حقیر را دریافته‌اند ، نائب و خلیفه
خویش ، و بر سجادهء ارشاد متمکن ساخته‌ام ، و گردن‌امیدواری ایشانرا در
بین جمیع خلفا و مریدان خود به این نوید افراخته . تمامی خلفا و مریدان
بلکه کل متعلقین و منسوبین من این دو فرزند سعادت‌مند را (کنفس واحده)
نائب و خلف الصدق من دانند ، و از امر و نهی ایشان به هیچ وجه تجاوز
نکنند . حال که حقیر مستمند در حال حیاتم و بعد از ممات من نیز رشتهء
علاقه و انقیاد ایشانرا قلادهء گردن خویش نمایند ، و مراعات ادب ایشانرا
مایهء سعادت خود دانند . مبادا . . مبادا کسی در میانهء ایشان به رسم نامی
و سخن‌چینی به‌درآید که (نعوذ بالله سبحانه) باعث ضلالت وی گردد ،
و بی‌امر و رضای ایشان در عزل و نصب خلفا و رد و قبول مریدان دخل

نکنند که امر و نهی ایشان در این فقرات امر و نهی من است ، و اخلاص و محبت و ادب و حرمت گرفتن ایشان عائد به من میگردد .

(فصل سوی الوصایا) • بسمه سبحانه • در کتاب (کیمیای سعادت) به رکن مهلکات در اصل سوم بیان آفت زبان نوشته‌اند که یکی در پیش عمر ابن عبدالعزیز نامی کرد • وی گفت نگاه کنیم اگر دروغ گفتی اهل این آیتی (ان جاءکم فاسق بنبا فتبینوا) و اگر راست گفتی از اهل این آیستی (همّاز مشاء بنمیم) و اگر خواهی توبه کن تا عفو کنم • گفت یا امیر المؤمنین توبه کردم •

یکی حکیمی را گفت فلان کس ترا چنین بد گفته‌است • وی را گفت به زیارت دیر آمدی و سه خیانت را بکردی : برادری را بر دل من ناخوش کردی ، و دل فارغ مرا مشغول گردانیدی ، و خویشان را به نزدیک من فاسق و متهم ساختی •

آنچه گفتم زیرکان را خود بس است
بانگ دو کردم اگر در ده کس است

(و ما علی الرسول الا البلاغ المبین • وصلى الله على سيدنا محمد وآله و صحبه اجمعين) •

وهسیه‌تی جهوتهم

اینکه حکمت بالغه حق سبحانه در ارسال رسل (علی نبینا و علیهم الصلاة والسلام) این است که عباد الله در غایت تدنس‌اند ، و حق سبحانه و تعالی بالنهایه در کمال تقدس • پس برزخی ذوالجهتین در کاراست که به وسیله آن فیض اقدس از حضرت مقدس عز اسمه به بندگان عاید گردد •

و چون بعد از حضرت خاتم الرسل صلوات الله و سلامه علیه و علیهم

وعلی کل آل ، باب نبوت مسدود شده است ، پس اولیاء الله این امت مرحومه به نیابت و خلافت آن سرور دنیا و دین صلی الله علیه وسلم قرناً بعد قرن این مهم را سرانجام میدهند • و به وجود مسعود ایشانان تا ظهور حضرت مهدی موعود رضی الله عنه باب افاضه و استفاضه مفتوح است • و چون کامل مکمل که به نهاية النهایه عروج رسیده و باز به رجوع قهقری به غایت تنزل کرده و مرجوع گردیده بود ، و مجانست و مناسبت با سائر آدمیان و عوام الناس حاصل کرده باشند ، مانند اکسیر نسبی نادر و کم یاب است و حال اینکه بی مناسبت و مجانست افاده و استفاده غیر میسر است ، پس به اقتضای وقت این حقیر (تبعاً لقطب العارفین و غوث السالکین کامل الواصل الی الحقیقة والنازل السافل الی الخلیقة ، اعنی حضرة قطب الطريقة) مولانای ما قدس سره العزیز کسانی را که بعد از حصول جذبه و فنای آن در این طریقه و وثیقه به حکم (اندراج النهایه فی البدایه) حکم برزخیه پیدا کرده اند و مشابیهتی به واصل کامل مرجوع باقی بالله حاصل نموده هرچند که تکمیل ندارند ، لکن غالباً اوها را رخصت و اجازه داده ام که طالبانرا تلقین آداب طریقه نمایند ، چونکه افاده اوها در حق عوام از افاده متوسطان که از عالم نفس و آفاق گذشته اند و هنوز به فنای حقیقی نرسیده اند به حکم اینکه مجانست اوها بیشتر است بلکه از کاملان غیر مرجوع و واصلان و فانیان که هنوز رتبه تنزل نیافته اند مفیدتر •

پس اجازه یافته گان این درجه باید که به این اجازه مغرور نشوند و خود را کامل و واصل گمان نبرند ، و به مظنه کمال محبوس اسفل السافلین بعد و وبال نمایند • بیت :

علت بدتر ز پندار کمال
نیست اندر جان تو ای ذو دلال

از این است که صاحب مثنوی علیه الرحمة میگوید :

خواجه پندارد که مرد واصل است
حاصل خواجه به جز پندار نیست

لاجرم

مراد ما نصیحت بود و گفتیم
حوالت با خدا کردیم و رفتیم

وهسیه تی هه شته م

اینکه نصیحت میگویم و امانت میدهم مریدان خود را عموماً و خلفا و مأذونان خود را خصوصاً چنانکه لازم و شرط طریق است • باید که در حق برادران و رفیقان خویش يك دل و يك جهت باشند ، و زبان را به غیبت و نکوهش و ذم یکدیگر ملوث نسازند ، و هیچ یکی خود را ازان دگر فاضل و خوبتر گمان نبرند •

حضرت امام ربانی که مجدد الف ثانی است (قدس سره) میفرماید معرفت خدای سبحانه و تعالی بر انکس حرام که خود را از کافر فرنگ بهتر داند چه جای از برادران دین و طریق ، و این فقیر که خوشه چین احسان ایشان خود را از (هر) فردی از افراد عالم کمتر و بدتر میدانم ، بلکه معاصی جمیع عباد را به خود نسبت میدهم • پس تابعین من میباید که تتبع من کنند و از زلات مردم چشم بپوشند و همیشه به نقص خویشان ناظر باشند ، و کار عباد را به معبود حقیقی جل سلطانه واگذارند ، زیرا با وجود آگاهی از حضرت خالق علام الغیوب سبحانه و تعالی ، بر مخلوق وی طعنه زدن از جسارت ، و به فعل او عز شانه راضی نبودن است • مصرع : کار خدا را به خدا واگذار •

فائده : حضرت خواجه نقشبند قدس سره در این مبحث بیانی فرموده اند
که حقیقت آن راجع به این ایات است (لراقم الحروف) :

آن بود آزاد مرد اندر جهان
چون برنجاند وی را جاهلان
ظاهر و باطن ازو زان فعل خام
هم نرنجد ، هم نگیرد انتقام
وز جوانمردیت گویم یاددار
مستحق رنج را زحمت مدار
که جوان مردان معنی آگهند
مستحق زخم را مرهم نهند
چیست میدان فتوت ای جوان
نیک خویی بودند با دشمنان
چون به دل مکروه میداری کسی
مال خود را بذل کن وی را بسی
ور ترا طبع از کسی با نفرت است
با ویت تکلیف حسن صحبت است
زین خصائل چون شدی صاحب سلاح
با فتوت باشی^۱ اهل فلاح

وهسیه تی نوهم

اینکه این فقیر حقیر که مرکز دائرهء عجز و تقصیرم ، به تأکید اکید
منتظرم که دائما مرا به دعای عافیت دنیوی و عفو غفران اخروی یاددارید ،

و هرگز از دعای خیر ماثوره‌ام معاف نگذارید (بلی بلی حسنات الأبرار ،
سیئات المقربین) •

به هوش باش که هنگام باد استغنا
هزار خرمن طاعت به نیم جو نخرند

البته نمیگویید که فلانی محتاج به دعوات ماها نمیباشد •

نزد هر پیره‌زنی رفتی رسول
که دعا کن تا شود احمد قبول

علاوه بر این حقیر خیلی خود را از مذنبان و عاصیان روی زمین بدتر
میدانم ، و از همه کس به دعای خیر محتاج‌ترم ، چه در نامهء اعمال خود
عملی را که شایستهء قبول بارگاه بود گمان نمیبرم •

رباعی از شاه نقشبند قدس سره :

گر طاعت خود نقش کنم بر نانی
وان نان بنهم پیش سگی بر خوانی
وان سگ سالی گرسنه در کهدانی
از عار بر ان نان ننهد دندانانی

معنی این را شامل حال خود می‌بینم ، پس دائم از دعای خیرم خودهارا
غافل نکنید که (دعاء الغائب للغائب مستجاب) •

(فصل فی تتمه هذه المعرفة) • حضرت خواجه بهاءالدین محمد بخاری
نقشبندی رضی الله تعالی عنه میفرماید (بیت) :

تا تو ز هستی خود زیر و زیر نگردی
در نیستی مطلق مرغی به پر نگردی

و ایضا در این مقام از معارف آن حضرت است (نور الله تعالی روحه)
که فرموده‌اند : درویشی چیست ؟ خاککی پیخته ، آبکی بران ریخته ، نه
کف پارا ازان دردی ، و نه پشت پارا ازان گردی •

و ایضا : درویشی چیست ؟ بیرون بی‌رنگ ، و درون بی‌جنگ • بیت :

تا در این خرقه‌ایم ما از کس

هم نرنجیم ، هم نرنجانیم

و فرموده : از یکی از اکابر دین سوال کردم که درویشی چیست ؟
گفتند : زبونی •

عزیزی گفت : واقف باش ! کارها را خود میکند ، و بارها بر سر تو
می‌اندازد •

و من لطائفه :

جز صحبت عاشقان و مستان می‌پسند

دل در هوس قوم فرومایه می‌بند

هر طائفه‌ات به جانب خویش کشد

جفدت سوی ویرانه و طوطی سوی قند

(انتهى کلامه رضی الله عنه) •

و این فقیر راقم الحروف (علیه الرحمة و مغفرة الرب الرؤوف) گوید:

ندانم از آثار صحابه است رضی الله عنهم یا از انقاس مشایخ کرام (وجودك

ذنب لا یقاس به ذنب) • مصرع : بردند شکستگان ازین میدان گوی •

یحیی ابن معاذ رازی علیه الرحمة میگوید : (انكسار العاصين احب

الیّ من صولة المطيعین) • آری

سگ به ز سگی باشد کو پیش سگی کوش
جان را محلی بیند ، دل را قدری داند
(والمخلصون فی خطر عظیم) •

وہسیہ تی دہہم

أتمنى على الزمان محالا
أن ترى مقلتای طلعة حرّ

اینکه جملہ فرزندان و خلفا و مریدان و محبین و مخلصین را اعلام
میدارد کہ این وصایای مرا سرسری و لایعنی خیال نکنند و بہ صدق تمام
آویزہء گوش هوش خود نمایند ، و پس پشت نگذارند ، بلکہ مایہء سعادت
و نجات دارین خود شمارند •

نصیحتی کنت بشنو بہانہ مگیر
ہر انچہ ناصح مشفق بگویدت بپذیر

(و صلی اللہ علی سیدنا محمد خاتم الرسل ، و علی آلہ و اصحابہ ہادی
السبل ، و علی اہل بیتہ و ذریتہ جزء و کل • والسلام علی من اتبع الہدی ،
و التزم متابعة المصطفی ، علیہ و علی آلہ الصلوٰات والتسلیمات اتمہا
واکملہا) •

چوارینہ یہ کہو تاکہ بہیتیگی شیخ عوٹمان سیراجوددین

چوارینہ کہ

ہرجا کہ من و یار بہ ہم باز رسیدیم
از بیم بداندیش لب خویش گزیدیم

بی واسطهء گوش و زبان از طرف دل
بسیار سخن بود که گفتیم و شنیدیم

تاکه بهیته که

با دوست کنج فقر بهشت است و بوستان
بی دوست خاک بر سر جاه و توانگری

له وهسیه تی هه شته می وهسیه ته کانیشیدا پارچه شیعیکی هه شت بهیتی
هه بوو • له هه موو نه مانه وه وا ده رنه که وی شیخ عو ثمان سیراجو ددین
شیعی له مه زیاتریشی بوو بی و فه و تابیی •

یادی شیخ موصی محمد به هائوددینی کوری شیخ عثمان سیراوردین

گورتە ی میژووی ژیا نی شیخ موصی محمد به هائوددین

شیخ موصی محمد به هائوددین ، وهك پیشتر باسمان کرد ، کوری سیئه می
شیخ عثمان سیراوردینه • له ۱۲۵۲ ی هیجره تدا له دینی ته ویله له دایک بووه •
دایکی ناوی خاتو خورشیده و له به گزاده کانی ماوه ته له ناوچه ی سوله یمانی •
مه لا حامیدی کاتبی شیخی باوکی ، میژووی له دایک بوونی له م پارچه شیعه دا
باس کردووه :

غوڤ آفاق شیخ عثمان که
قطب عصر و پناه دوران است
آنکه بر گرد خوان نعمت او
گردن آن سپهر گردان است
عالم و هرچه هست در عالم
همه چون قالبند و او جان است
گلی از باغ دولتش بشکفت
زینت هر گل و گلستان است

شد مسمی باسم خیر رسل
آن محمد که جان جانان است

هشت ماه ربیع آخر کرد
جلوه آن مه که نور ایمان است

هاتفی گفت بهر تأریخش :

« این گل گلستان احسان است » (۱)

ئەم ذاتە لە ھەوت سالاندا لای مەلا مەحموودی دھەیی دەستی کردوو
بە خویندنی قورئانی پەرۆزو کتیبە وردە سەرەتایی بە کانیسی بە پیتی دابو
نەریتی ئەو پەرۆزە ھەر لای ئەو خویندوو • پاشان لای مەلا ھامیدی کاتب
دەستی کردوو بە خویندنی کتیبە سەرەتایی بە کانی سەرف و نەحوو ، پیش
ئەو ھە بگاتە پازدە سالان لە سەر دەستی باوکیا تەریقەتی نەقشبەندی
وەرگرتوو و زۆر بە گەرمی و دڵسۆزی ھوو خەریک بووو لە ماو ھەکی
کەمدا پێ گەشتوو و ، جا باوکی فەرمانی داو ھتی کە دەستبکا بە پێگە یاندنی
موریدە کانی خانەقاو لەم مەیدانەدا وەک یارمەتی دەری باوکی لی ھاتوو •
تەنانت فەرمانی پەرۆزە کردنی شیخ عەبدولرحمان و شیخ عومەر و شیخ
ئەحمەدی برایشی پێ دراو ، سەرەرای ئەو کە شیخی باوکیان خۆشی فیری
تەریقەتی کردوون و تەو ھەججۆھی لی کردوون •

شیخ عوتمان سیراجوددین لە وەسیەتی شەشەمیدا بە مەنسووب و
موریدە کانی خۆیی راگە یاندوو کەوا شیخ موھەممەد بە ھائوددین و شیخ
عەبدولرحمان ئەبولوفا خەلیفە و جێنشین ئەو نو داوای لی کردوون کە
ئادابی تەریقەت لەم دوو کۆرە و ھەر بگرن • بەم جۆرە پاش وەفاتی شیخ
عوتمان سیراجوددین ئەم دوو کۆرە بە جووتە لە تەو یلە دەست ئەکەن بە

(۱) بە ھیسابی ھەرفە کانی ئەبجد ئەکاتە ۱۲۵۲ •

ری نمودنی کردنی موسولمانان و شیخ عەبدولرحمان ئەبولوفا لە خزمەتی
 کاکیا ئەبێ تا ماوەیەکی پاشان تەویڵە بەجی دێلی و ئەگوێزیتەووە بۆ گولپ
 وەك پاشان لە باسی خۆیدا دینەووە سەری و ، ئیتر شیخ موحمەد
 بەهائوددین ئەبێ بە جیگری باوکی لە خانەقای تەویڵەداو هەموو مۆریدو
 مەنسووبەکانی باوکی بە پیری تەریقەتی نەقشبەندیی پەسەند ئەکەن .

لە زەمانی شیخ موحمەد بەهائوددیندا خانەقای تەویڵە هەمیشە
 پڕ بووە لە پیاوی خاوەندل و زانست و کەسانی پڕۆح پەروەر . خانەقای
 تەویڵە لەو سەردەمەدا هەرگیز کەسانی پایەبەندی وەك مەلا حامیدی کاتب و
 مەولەوی و حاجی مەلا ئەحمەدی نۆدشەیی و مەلا عەلی تالشی و شیخ
 عەبدولرحمانی قەرەداغی و حاجی شیخ ئەمینی خالی لی نەبراووە . لە شیخ
 موحمەدی خاتم یستوووە ئەیوت لە باپیرم یستوووە ئەیفەرموو و
 ریکەوتوووە لە شەویکا حەفتا خەلیفە لە حەلقەیی خەتمی خانەقای سەردەمی
 شیخ موحمەد بەهائوددیندا بوون ، جگە لە دەیان مۆریدو مەنسووبی تر
 کە ئەمانە خەریکی پیگەیانندن و پەروەردەکردنیا بوون .

شیخ موحمەد بەهائوددین ، سەرەرای پیگەیانندی ئەو مەنسووبانەیی
 باوکی کە لەکاتی وەفات کردنی ئەودا هیشتا سولووکیان تەواو نەکردبوو و
 نەبووبوون بە خەلیفەو ، سەرەرای خەریک بوونی لەگەڵ خەلیفەکانی باوکی
 کە پاش ئەو ئەمیان بە پیری خۆیان پەسەند کردوووە ، بۆخۆشی چەند
 خەلیفەیی تازەیی پیگەیانندوووە . یەکی لەمانە شیخ عەبدولرحمانی قەرەداغیی
 باوکی مامۆستا شیخ عومەری (ابن القرەداغی) مامۆستامانە کە یەکی بووە
 لە زاهدان و زانایانی سەردەمی خۆی . یەکیکی تریشیان حاجی شیخ ئەمینی
 خالە کە ئەویش عومریکی درێژی لە خواپەرستی و خزمەت کردنی موسولمانان
 سەرف کردوووە هەمیشە خۆی لە دنیاو دەوڵەت دوور راگرتوووە .

شیخ موحه‌مه‌د به‌هائوددین سه‌فهری جه‌جشی کردووہ • له‌م
سه‌فهریدا شیخ عومہ‌ر ضیائوددین و شیخ ئەحمەدی برای و مه‌لا ئەحمەدی
تۆدشەبیشی له‌گەڵ بووہ ، به‌لام براکانی له‌ به‌غداوہ گەراوئەتەوہ • له‌ به‌غدا
میوانی مالی موفتی زەهاوی بوون • پاش جه‌جه‌که‌ سه‌ریان له‌ میسریش داوہ •

شیخ موحه‌مه‌د به‌هائوددین له‌ سالی ١٢٨٤ی هه‌جری تەدا چوارده‌وری
ئارامگای باوکی ئەکا به‌ خانوو و گومەزێک به‌سه‌ر ئارامگا‌که‌وہ دروست
ئەکا و خانەقا‌که‌یش گەورە ئەکا که‌ وەختی خۆی باوکی دروستی کردبوو •
مه‌لا حامیدی کاتب به‌بۆنە‌ی دروست‌کردنی ئەم گومەزو خانوانە‌و
گەورە‌کردنی خانەقاوہ قەسیدە‌یە‌ک دایە‌نی ، وایێردا ئەینوو‌سینە‌وہ :

این همایون بارگە کز کاخ کسری برتر است
کسر باشد گر نویسم همچو قصر قیصر است

آن بنا گیرم که بود از خشتهای سیم و زر
این همه چون قبه‌های جنت از یک گوهر است

خاک آن گر مشک و عنبر بود ، آبش صاف و خوش
خاک این خاک بهشت و آب آب کوثر است

گر در و دیوار آن مرآت روی خلق بود
در در و دیوار این مشهود روی داور است

از سماع چنگ و نی ، جوش و خروش آن سرا
غلغل این قبه از عکس سروش آن سراسر است

کوه طور از یک تجلی (صار دکا) خرد گشت
مانده بر پا بی‌فتور و بی‌قصور ، این نادر است

این عجب‌تر چون در و دیوار جنب این بنا
 سربسر گویا مغنی بذله‌گو خنیاگراست
 سنگها با یکدیگر اهلند چون مو مؤتلف
 نه درشت و سخت رو مانند سنگ ممراست
 شمس گردون بر سر این قبه نیکو شمس‌ایست
 شمس‌ه زرین برو بستن بسی نادرخوراست
 از برای خالک‌روبی هست در این بارگاه
 غبطه در بین فریدون و جم و اسکندر است
 حاجیا برگرد و طوفی کن به گرد او اگر
 در سویدای دلت سودای حج اکبر است
 تا نکوبی حلقه‌ای این کعبه با دست ادب
 کعبتین تخته نزد سعیت اندر شش‌در است
 حیرتی دارم عجب در سنگ و چوب و آب و گل
 این همه اسرار قیومی عجب چون مضر است
 چه عجب که مرقد قطب زمان است این زمین
 آنکه فیض و فضل و جود و لطف حق را مظهر است
 شیخ عالم آن سراج ملک و دین که سیرتش
 بی‌گمان میزان شرع حضرت پیغمبر است
 چشم پاکش در زمین و روحش اندر لامکان
 آن زمان را شد ضمین و این زمین را لنگر است
 گرچه عثمان است نامش ، گر بگویم هم روا است
 گاهی صدیق و گاهی فاروق و گاهی حیدر است

ترسم از اندیشه‌های کج و گر نه گفتمی
حلقهء توحید اگر جنبد سخن بالاتراست

جان پاکش صاف‌تر شد از مزاج آب و گل
گرچه ربطی هست چون مشتق دلیل مصدر است

نی چه گویم جسم پاکش عین جان افتاد صاف
چون عرض رفت از میان باقی که ماند جوهر است

بلکه روح و جسم او در نور مطلق محو شد
این سخن کی درخور اندیشهء دانشور است

شد به جد و جهد فرزندی ولی عهدش تمام
آنکه او مجموعهء فضل و هنر را دفتر است

خوب صورت ، نیک سیرت ، پاک طینت ، صاف دل
تازه و پاکیزه خود فرخندهء فرخ فراست

شمع جمع اولیا و نور چشم اصفیا
زمرهء اهل صفارا رهنما و رهبر است

شیخ امجد ، ارشد اسعد محمد ذوالکرم
بوالبها کو نائب الارشاد شیخ اکبر است

ظاهرش همرنگ ، باطن با شریعت متحد
مختصر مرآت شرع حضرت پیغمبر است

این بنای خیرا یا رب حمایت کن به لطف
حق آنکه انبیا و اولیایا سردر است

هم به لطف خویش بانی را دوام عمر بخش
آنکه مر دیباچهء فضل و هنر را زیور است

طائفان و عاكفان را لطف كن لاسيما
 (حامد) بيچاره را كه بس ذليل و مضطراست
 گفت بر سال و بر اتمام بنای این مكان
 هاتفي « بابا بيا ، باب سعادت این درست » (۲)

رووداوێك له نێوان شیخ موحه ممه د به هائوددین و فهراهاد میرزای مامی ناصیروددین شای قاجاردا

له شیخ بابا رسوولی کوری شیخ عارفی دۆلاشی مەریوانم بیست وتی
 بیستوومه له سالی ۱۲۸۶ی ههجره تدا فهراهاد میرزای مامی ناصروددین شای
 قاجار به له شکریکی زۆره وه دی بۆ سه ره هه ورامان تا به گزاده کانی هه ورامان
 رام بکا بۆ دهوله تی ئێران . به گزاده ی هه ورامانی لوهۆن و هه ورامانی
 ئه و دیویش ترسیان لی ئه نیشی و په نا ئه به نه بهر شیخ موحه ممه د به هائوددین
 که بر وا بو لای فهراهاد میرزا که له دتی (هه جمه نه) ئه بی تکای لی بکا
 دهس بهرداریان بی و پیتی بلی هه رچیمان لی داوا ئه کا بۆی ئه که ین به و مه رجه ی
 به له شکره وه نه یه ته سه رمان ، چونکه توانای بهرگه گرتمان نی یه و
 میله ته که یش فه قیرو هه ژاره .

شیخیش ئه پروا و له ریدا له (ده گاشیخان) دائه به زی ئه لی با بهرله وه ی
 برۆم چاوم پی بکه وی نامه یه کی بۆ بنووسم بزانه ئه لی چی ویری له گه ل
 هه ورامان و هه ورامی چۆنه ؟ نامه یه کی بۆ ئه نووسی له نامه که یا ئامۆژگاری
 ئه کا که دهس بهرداری له شکر ناردنه سه ره هه ورامان بی با خوینی
 موسولمانان به ناحق نه رژی . که نامه که ئه گاته دهستی فهراهاد میرزا زۆر

(۲) به حیسابی حه رفه کانی ئه بجه د ئه کاته ۱۲۸۴ .

تو وږه ئه بڼې و وهلامې شېخ ئه نووسیتته وه و دهس به وویه وه ئه نڼې و له
سهره تاي نامه که یشیه وه ئه م به یته ئه نووسی :

ما شېخ و زاهد نمی شناسیم
یا جام باده ، یا روی ساقی

که وهلامه که ی فهرهاد میرزا به شېخ ئه گا ، ئه میش دوو که لیمه ی تری
بو ئه نووسی و ئه م به یته له سهره تاي نامه که یه وه ئه نووسی :

ما میر و سلطان نمی شناسیم
یا عدل و احسان ، یا قهر باقی

ئیتړ له ده گاشیخانه وه ئه گه ریته وه بو هه ورامان بو شوینی خوی •

مه سه له کیش درېژه ئه کیشی و سهره نجام ئه کیشیتته وه بو جهنگ
له تیوان له شکری فهرهاد میرزاو عه شایری هه وراماندا • هه ورامی یه کان
(شه بی خوون) ئه دهن به سهر سوپای فهرهاد میرزادا ئه یان شکین و ناچاری
هه لاتنیان ئه که ن ، ته نانه ت فهرهاد میرزا خوی به زحمه ت له مله ی
(بلچه سوور) وه له سهر هه ژگ به سهر به فردا رایان کیشاوه تا له ده ست
ته نگچی هه ورامی رزگاریان کردووه • فهرهاد میرزا خوی باسی ئه م
رووداوه ی له (منشآت) ه که یدا نووسیوه و نووسیویشیه :

فلیس الفرارُ الیومَ عاراً علی الفتی
اذا کان معلوماً شجاعاً أمسه

مه لا حامیدی کاتبی شېخیش له م باره وه قه سیده یه کی داناوه خوا یار بڼې
له باسی مه لا حامید خویدا ئه ینووسینه وه •

شېخ موحه ممد به هائوددین چوار ژنی هیناوه • یه که م : طه ییه ی کچی

شیخ عەبدولرحمانی دانیشتووی دئی (بی یەلەنگە) لە قەزای هەلەبجە. (۳) .
 شیخ عەلی حوسامووددینی (۴) کۆری شیخ لەم ژنە یەتی .

(۳) ئەم شیخ عەبدولرحمانە لە سەیدەکانی (چۆر)ە لە مەریوان و لە نەوێ مەلا ئەبووبەکری موصەننیفە کە ئەچیتەووە سەر پیر خدری شاھۆ .
 باوک و باپیری وەختی خۆی لەبەر هەندێ ئاژاوێ ناوخۆیان کۆچیان کردوووە و هاتوونەتە شارەزوور .

(۴) ئەم ذاتە لە ۱۲۷۸ ی هێجرەتدا لە تەویڵە لەدایکبووە . مەلا حامیدی کاتب بەبۆنە ی لەدایکبوونیەووە ئەم پارچە شیعری وتوووە :

نجم هدی شیخ محمد کە هست
 نور سعادت ز رخس منجلی
 آنکە دلش مخزن اسرار غیب
 تازه کن عهد (الست) و (بلی)
 بیست و چهارم ز صفر نیم شب
 خنده زد از باغ وجودش گلی
 شد به فلک نعرهء (زال الحزن)
 صحن زمین شد ز صفا ممّلی
 خواست پی ترجمهء نام و سال
 نکتهء موزون و خوش و صیقلی
 آن گهر درج صفا و شرف
 وان صدف سر خفی و جلی
 من ز خرد خواستم این نکته گفت :
 « کاب گل باغ محمد علی »

ئەم کۆرە تاقانە ی دایکی بووە . یەکی لەو ژنانە ی شیریان داوەتی
 (پێچانە) ناوی دایکی باوکم بووە کە لەو سەردەمەدا مالیان لە دئی
 (تەکیە) ی نزیکێ خورمال بووە و مالی شیخ موحەممەد بەهائووددینیش
 لەو سەردەمەدا لە خورمال بووە . بەم پێیە شیخ عەلی حوسامووددین
 ئەبێ بە مامی شیریم .

شیخ عەلی حوسامووددین لە ژبانی باوکیا قورئانی پێوژی خەتم کردوووە
 پاشان دەستی کردوووە بە خویندنی ورده کتیبەکانی نەحو و سەرف و
 هەر لە سەرەتای هەرزەکاریدا تەریقەتی لەسەر دەستی باوکیا

=

دووهم : خاتو مه له کڼې کچې موصطه فا سانی هه ورامیی په زاوی • له م
ژنه ی سڼ کوری بووه : صادق و (۵) مهظهرو جه عفر •

سپههم : کچې سه ییدیکی خه لکی دڼی (چاولکان) له سه ییده کانی
عه بدال صه مه دی • له م ژنه یشی کوریکي بووه هه ر به ناوی به هائوددین
به لام به (کاکه شیخ) مه شهوور بووه •

چوارهم : ژتیکي ته ویلله یی بووه ، بوم ساغ نه بوه ته وه ناوی چی بووه و
کچی کڼ بووه (۶) •

وه رگرتووه • پاش وه فاتی باوکی له جیی نه و دانراوه له خانه قای
ته ویلله و شیخ عومه ر ضیا ئوددینی مامیشی ته ویلله ی به جی هیشته ووه و
هاتو وه ته بیاره و شیخ نه حمه دی مامیشی هاتو وه ته نه حمه دئاوای لای زه لم •

شیخ عه لی حوساموددین باخ و باخات و زه وی وزارتیکي زوری له
باوکیه وه بۆ به جی ماوه وده باخه کانی خواری ژووری چه می ته ویلله و
زه وی وزارت پشت جوگهی (ده لښ) و جوگهی (سه رگه ته جو) و
(وه له دستینان) ی لای خورمال و ، زه وی وزارت (هانه نه وتی) له چه می
بیاره و هه روا له گو لپ و خورمال و ، له هه ورامانی نه و دیویش له ده وری
(نوین) و (کراویه دۆل) • به م جوړه پایه ی کومه لایه تی به رزبووه و له ناو
موریدو مه نسووبه کانیشیا گه ووه و به ریز بووه •

شیخ عه لی حوساموددین زور خو شی رابواردووه و هزی زور له
ئاوه دان کردنه وه بووه • له هه موو نه و مولکانه یدا خانووبه ره ی چاک و
جوانی دروست کردووه و له هه ورامانی نه و دیو (کراویه دۆل) ی کردووه به
هه واری هاوینانی و خانووی خو شی تیا کردوه ته وه و له م دیویش له
باخه کون و خورمال باخی گه وره ی ناشتووه و خانووبه ره ی چاکي بسو
زستانانی دروست کردووه ، سه ره رای خانووبه ره ی له ته ویلله و له هانه
نه وتی و له ته په کله ی شاره زوورو له داویننی چه می زه لم و له دڼی گو لپ ،
به تایبه تی خانه قای باخه کونی زور جوان و خوشه •

نهم ذاته له به هاری سالی ۱۳۵۸ دا له باخه کون کوچی دوا یی کردووه و
هه ر له وییش له ژووریکدا به خاک سپترراوه •

(۵) نهم شیخ صادق نه یوت ده هزار شیعی مه وله وی و صه یدی و نیظامی و
شاعیرانی ترم له به ره •

(۶) له سه ید موحه ممه دی کوری سه ید فته ته ی ته ویلله یم بیستووه که

مولک و دارایی شیخ موحه ممد به هائوددین

شیخ موحه ممد به هائوددین له شوینیکی وادا ژیاوه که مهیدانی خاوهن مولکی و دارایی پیکه وهنانی تیا نه وهنده نییه ، چونکه دئی ته ویله شوینیکی سهخت و بی زهوی و زاره • به لئی له وانه یه چهند پارچه باخ و زهوی یه کی که می دهست که وتبی ، جا به میرات بۆ خۆی و براو خوشکه کانی هاتیته وهو نه ویش له ناو چهند میراتگری تیرینه و میینه دا شتیکی لی پی برابی ، یا له ماوه ی ژیا نی خویا وهک مورشیدیک و خانه داتیک کرییتی •

به لام پاش گه رانه وهی له سه فهری حه ج له ۱۲۹۱ دا به هۆی نه وه وه که تاپۆ کردنی زهوی و زار له دهوله تی عوسمانیدا داهات و جی به جی کردنی نه و قانونه گه یشته شاره زووریش ، شیخ موحه ممد به هائوددین و عوتمان پاشای جاف نه ندازه یه ک زهوی یان له سهرووی جوگی ده لینه وه له سه ر خۆیان تاپۆ (۷) کرد • نه و زهوی یانه ییش نه که وتنه زهوی کشتو کالی خوار

شیخ موحه ممد به هائوددین شکوفه ناوی کچی میرزا عه بدولعه ظیمی ژن برای باوکیشی ماره کردووه و پاش مردنی نه م شکوفه یه خورشیدی خوشکیشی ماره کردووه ، به لام له هیچیان منالی نه بوه •

(۷) نه م مه سه له ی تاپۆ کردنی زهوی و زاری شاره زووره له ناو مه لاکانی نه م ولاته دا بوو به مهیدانی لیکۆلینه وه و لی دوان • گه لیکیان پیی رازی نه بوون و به ناشه رع یان دانا له سه ر نه وه که وا شاره زوور نه که ویتته بهر (سواد العراق) که به دریزی نیوان (عبادان) و (حدیثة الموصل) وه به پانی نیوان (قادیسیه = کوفه) و (حلوان) ه که (زه هاو) ی ئیستایه • نه م خاکی (سواد العراق) ه که سوپای ئیسلام له سه رده می حه زره تی عومه را داگری کرد ، دابهش کرا به سه ر نه ندامانی نه و سوپایه دا ، پاشان حه زره تی عومه به داوای پی به خشین (استیهاب) و به کرین لیی وهر گرتنه وه و وه قفی کرد له سه ر موسو لمانان به وه قفی عام و خه راجی دیاری له سه ر دانان و به ئیجاره ی نه براوه دایه وه به و ره عیه ت و جووتیارانه ی تیا نه ژیان • که واته به گویره ی شهرع حه رامه دهستی

ئەم رەعیەت و جووتیارانە لەو زەوی و زارە ھەلبەگێری و تاپۆ ناگری لەسەر
کەس .

گەلیکیشیان بەلایانەو و ابو و دوست و رەوایە چونکە بەلای ئەمانەو ،
بەپیتی بیرو پای ئیمامی ئەعظم ئەبووحەنیفە ، ئەم وەقف کردنە یەزەرەتی
عومەر ئیسپات نەبوو ، کەواتە ولاتی (سواد العراق) ئەگری بە پینج
بەشەو ، چوار بەشی بۆ ئەندامانی سوپای ئیسلامەو بە شەرع بوو
بە هیی خۆیان و گرین و فرۆشتنی دروستە . ئەو بەشەکیشی کە
کەوتوو تە دەستی فەرمانرەوای موسولمانان لە رێگە یەکی شەرعی یەو ،
بۆ فەرمانرەوای موسولمانان دروستە چۆنی پێ باش بێ بۆ سوودی
موسولمانان و تەصەروفی تیا بکا ، بفرۆشی ، بیبەخشی ، بەگری بکا
یا ھەرچی یەکی تری لێ بکا .

ھەروا دەولەتی ئیسلام ئەتوانی بیدا بە ھەرکەسی کە بە باشی بزانی
بیداتی ، بە مولکی یەت کە لە عورفی شەرعدا پیتی ئەوتری (اقطاع
التملك) یا بە (اقطاع الارفاق والانتفاع) کە واتە زەوی یەکی خۆی ھەر
ھیی دەولەتی ئیسلام بێ ، بەلام بەرھەم و بەروبوو کە ی تیکەل و ھاوبەشی
بێ لەنیوان دەولەتی ئیسلام و ئەو کەساندا کە وەریان گرتوو . ئەم
تەصەروفی ش کە ئەمرۆ ئەگری یەکیکە لەم دوو جۆرەو کەواتە دروستە .

لەسەر فەرزو بۆچوونی ئەویش کە دەولەتی ئیسلام لە سەردەمی
حەزەرەتی عومەردا ئەم ولاتە ی وەقف کردبێ لەسەر موسولمانان ، خۆ
بەھۆی داگیر کرانی ولاتە کەو و لەلایەن لەشکری کافرانەو کە تاتارەکانن ،
وەقفە کە بەتال بوو تەو . جا پاشان کە کەوتەو دەست دەولەتی ئیسلام ،
بوو بە مولکی و ئەتوانی ھەر جۆرە تەصەروفیکی رەوای تیا بکا . دیسان
ئەوانە ی کە رازی نەبوون بە تاپۆ و بەلایانەو رەوا نەبوو ،
تێ ھەلئەچوونەو و ئەیان وت گریمان وایشە کە ئێو ئەلێن ، بەلام خۆ
تەسەرفی دەولەتی ئیسلامیش کاتیکی رەوایە کە بەپیتی سوودی
موسولمانان بێ ، کەچی ئەم (اقطاع الارفاق والانتفاع) پارە یەکی ئەوێندە
کەمی لەبەر ابەردا دائەنری کە سوودی موسولمانان بفرۆشی و مامەلە کە ی
پێ بەتال بێتەو .

لەم پروو وە مامۆستا مەلا عەبدوللای عەبابەیلێ نامیلکە یەکی نووسیو
ھەموو ئەو تاپۆیانە ی تیا بە بەتال داناو کە لە شارەزوورا کراون چونکە
تەصەروف لە بەیتولمالی موسولماناندا ئەبێ بە گۆیرە ی قازانجی

موسولمانان بئو ، نامیلکه که ی پئشکهشی مه لای گه وره ی بیاره مامۆستا مه لاقادری کانێ که وه یی کردوو ، ئه ویش له پشته نامیلکه که یه وه بئو نووسیوه : ئه وه ی که تۆ نووسیوته عهینی سه وابه ، به لام کردنه وه ی ئهم ده رگایه له م رۆژه دا ئه بئ به هۆی هه راو ئاژاوه له ناو خه لکدا .

به هه رحال مه سه له ی تاپۆ دوورو خالی نی یه له گومانو ، دوور که وتنه وه له شتی وا گه لئ باشترو خو له گونا هه پاراستن به وه ئه بئ که بنیاده م نزیک ی شتی وا نه که وئ .

هه ر له بهر یه که نه که وتنی قسه ی مه لایانی سه رده م بووه له باره ی تاپۆوه شیخ عومه ر ضیا ئوددین پاش ئه وه ی جۆگه ی به شاره تی له شاره زوور بۆ خۆی تاپۆ کردوو ، داویه ته وه و په یمانیشی داوه تا ماوه نانی تاپۆ نه خواو مامۆستا مه لا قادری مه لای گه وره ی بیاره ییش بووه به هاو په یمانی له م په یمانه داو که سیان نانی ده غلی به رو بووی زه ویی تاپۆیان نه خواردوو وه ، تۆوی گه نمیک ی حه لآلیان پهیدا کردوو وه بۆ خۆیان دایان چاندوو وه تا ماون له بهری ئه و تۆوه یان خواردوو .

هه ر له م باره وه له جئ خۆیا یه تی ئه وه ییش بگئیرمه وه که وا کاتی شیخ عه لی حوساموددین له پشته باخی مه شهوور به باخه کۆنه وه پارچه یه که له کئوه که ی دابریوه و کردوو یه به مزگه وت و مه لای گه وره ی بیاره به دیدنه ی چوووه بۆ باخه کۆن ، که چوووه ته ناو ئه و مزگه وت وه و زانیویه تی شیخ چۆنی دروست کردوو ، پئیتوووه : به راستی له م ولاتی ئیمه دا ئهم مزگه وت ه ی تۆ مزگه وتی شه رعی یه ، چونکه به شتیه ی (احیاء الموات) واته ئاوه دان کردنه وه ی وئیرانه دروست کراوه و بۆ به جئ هئینانی ئادابی ئیعتیکاف زۆر مونا سبه ، چونکه مزگه وت ه کانێ تری (سواد العراق) له زه ویی وه قفدا دروست کراون و هه رچه ند دروسته به گوئیره ی پئویست مزگه وت له زه ویی وه قفدا دروست بکری ، به لام به هه رحال وه که مزگه وتیک نین له زه ویی وئیرانه دا کرابیته وه و پایه ی ئه و مزگه وتانه یان نی یه .

من له باره ی هۆی تاپۆ کردنه وه له (سواد العراق) داو به تایبه تی له باره ی زه ویی تاپۆ کردنی ذاتیک ی وه که شیخ موحه ممه د به ها ئوددینه وه له مامۆستا مه لا به های پئش نوئیزی ئه و سه رده مه ی بیاره م پرسی که پیاوئیک ی چاک و مه لایه کی مونا سب بوو ، له وه لامدا وتی :

یه که م — مه سه له که خیلانی یه و به لای ئیمام ئه بوو حه نیفه وه وه قفه که ی

دئی بیاره و پشت جو گه ی ده لین که ئیستا به مولکی (پشت جو) مه شهووره،
 هه روا چهند جو گه و چهند پارچه زهوی له دهو روبه ری خورمال وهك جو گه ی
 (سه رگه ته جو) و (وه له دسینان) و زهوی (تازه دی) و (چه قه لئاوا) که ئیستا
 مه شهووره به (ته کیه) • له دیوی ئیرانش چهند پارچه مولکی به ناوی
 وه قه وه له سه ر خانه قای ته ویله ده سگیر بوو •

کوچی دواینی شیخ موحه ممد به هائوددین

شیخ موحه ممد به هائوددین ، پاش پازده سال ئیرشادو ری نموونی کردنی
 موسولمانان به ری شهریعت و طهریقه تدا ، له به ره به یانی رۆژی جومعه ی
 پینجی ره بیعوله وه لی سالی ۱۲۹۸ ی هجره تدا له دئی گوپ کوچی دواینی
 کردووه و لاشه که ی پاش شتن و کهن کردن براوه ته وه ته ویله و له پشت
 ئارامگای شیخی باوکیه وه به خاک سپیراوه •

حه زه تی عومهر ئیسپات نه بوه و کرین و فرۆشتنی زهوی وزاری (سواد
 العراق) دروسته .

دووهم — هه ر به لای ئه بوو حه نیفه وه وایه هه ر مولکیکی ئیسلام که
 کافر ی شه رکهر بیگری ، کاتی که له شکری ئیسلام سه ندیه وه له کافر
 وه قه که ی نامینی و ئه بی به مولکی ده ولته ی ئیسلام و هه موو ته سه روفیکی
 ره وای تیا دروسته .

سیههم — له و سه رده مده دا دنیا ئا زاوه و بی قانونی بووه و شیخ موحه ممد
 به هائوددینیش قه ره بالفیکی زوری به ده ورا بووه ئه بوو نانیان بداتی و ،
 ئه و جووتیارانه یشی ده رنه کردووه که له زهوی وزاره تاپۆ کراوه کاند
 بوون و زهوی وزاره که ی به ده سه ته وه هیشته و نه ته وه و تۆوی داونه تی
 دایچین و پاشان ئه وان به ئینسافی خۆیان چ مولکانه یه کیان داوه تی
 لئی وه رگرتوون و ئه م مامه له یه بۆ زهوی وزار کیله کانیش زۆر به سوود
 بووه •

نامه گانی شیخ موحه ممد به هائوددین

شیخ موحه ممد به هائوددین له خودی خویدا مرویه کی زاناو هوشیارو بنووس بووه • به گویره ی نهو شوین و پایه ئایینی و کومه لایه تی به یش که بوویه تی دیاره نامه ی بو گه لی له زانایان و گه وره پیاوانی سه رده می خو ی نووسیوه و ، به پیی پایه و شوینی نامه بو بیراوه کان و بایه خی بابه تی نامه کان له باره ی شیوه و بابه ته وه رازاندو و نیه ته وه • به داخه وه ئیمه ته نها چهند نامه یه کمان له و نامه ده سگیر بوو که وا لیره دا بلاویان نه که ینه وه و ئومیده وارین هه رکه س نامه ی له م بابه ته ی لا ده سگیر بیی و ینه یمان بداتی ، به لکو نه مه خواجه له هه لیکه ترا بو مان هه لکه وی بلاویان بکه ینه وه •

نامه ی یه که م

بو طه ه ماسیب میرزای موئه ییدوده و ته ی

حوکمداری ئارده لانی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

لطف و کرم حضرت حق سبحانه و تعالی زیاده ازین شامل حال مبدء و مآل نواب مستطاب والا دام مجده الاعلی باد ، و دروازه فیض و فتوح خود را بر جسم و قلب و روح حضرت او یش از پیش مفتوح گرداناد که حدیث صحیح است (لاتسبوا الائمة ، وادعوا لهم بالصلاح فان صلاحهم لكم فلاح) •

بلی در عالم صورت جهانی پادشاه عادل حکم قلب صنوبری دارد که درین نشاء امکانی صلاح و فساد قوه روحانی و جسمانی به صلاح و فساد آن منوط است که (ان فی جسد ابن آدم مضغة اذا صلحت صلح الجسد كله ، و اذا فسدت فسد الجسد كله ، الا و هی القلب) •

چون اوقاتی که نواب والا دام مجده الاعلی به قدوم معدلت لزوم خاک
غمناک کردستانرا مفرح نموده ، و غنچه‌های دل سودا منزل رعایا و برایای آن
سامانرا به نسیم برکت شمیم شکفته بودند ، حقیر حاضر نبودم که به
تهنیت نامچهء مبادرت نمایم ، و زبان خامه‌را به ترحیب و دعا بگشایم ، و چون
به کلبهء درویشانه رسیدم باز نظر ملاحظه اینکه (بیت) :

تواضع ز گردن فرازان نکواست
گدا گر تواضع کند خوی او است

چند روزی موقوف ماند ، تا اینکه از اتفاقات حسنه جناب برادر والا
گهر خیر الحاج حاج محمد سمیرانی به زیارت آمده بودند ، تقریر کرد که
نواب والا را با طایفهء درویشان آشنائی هست به حدی که مرا توصیه فرمود
که هر وقت عازم زیارت شدی به نواب والا عرض کن تا تهنیت نامچهء
بنویسد . حقیر این اظهار مرحمت از آن طرف قرین الشرف را بهانهء عرضه
نگاری ساخته به رسم منزل مبارکی پرداختم .

حق سبحانه و تعالی وجود با کرم و عدل و مودت را مسعود و موجب
انتظام امور معاش و معاد این حدود بفرماید ، و برادر طریقت حاجی سابق
الذکر از جملهء صلحا و مستحق حمایت و رعایت نواب والا است به همه
جهت نگران شفقت و مرحمت است ، از تفقد احوال او که پریشانی و اختلال
به هم رسانیده مرحمترا دریغ مفرمائید ، و دروازهء کرم و عدل را به روی
او بگشایید . چه خوش گفته‌است آنکه این گوهرهارا به الماس بیان
سفته‌است :

شاه باشد شبان و خلق همه
رَمه و گرگ آن رَمه ظلمه

چون شبان سازکار گرگ بود
رمله را آفت بزرگ بود

(و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظيم • و صلی الله علی خیر
خلقه محمد و آله و صحبه و سلم) •

محمد بن عثمان النقشبندی

نامه‌ی دووهم

بۆ شیخ عوبه‌یدوللای شه‌مزینی نووسیوه

له وه‌لامی نامه‌ی سهرخووشی کردنیا له شیخ به بۆنه‌ی کوچی دواویی باوکیه‌وه

گنجور گنجینه‌ی اسرار اله ، سلاله‌ی سادات علا ، ثمر شجره‌ی طوبای
آل طه ، خورشید فلك اصفیا ، محبوب انبیا ، مرغوب اولیا ، جوهر فرد
معدن حضرت سید طه ، قطب الاقطاب ، شیخ الشیوخ والشاب ، قدوة
المحققین و زبدة العارفين ، حضرت خواجه عبیدالله شمزینی (ادام الله نعمه
بقائه و جوده ، و لا حرمانا من فیوضه و برکته ، مادامت الارض والسماء)
به اظهار عرض اخلاصمندی درویشانه ، و استفاضه فیوضات آزان آستان
راستان شاهانه ، چهره‌ی آرای جمال سیمای مدعی گردید ، در حالتیکه علاقه
ابنای زمان را گسسته ، و با خیال آن یوسف زندان ، چون پیر کنعان با دل
بریان و دیده‌ی گریان در کنج کلبه‌ی الاحزان خود نشسته ، غریق موج بی‌کران ،
و حریق نار جان‌گدازان ، از فراق قطب زمان و غوث دوران بودم ، گلدسته
چمن و داد و مرحمت ، نورسته گلشن اتحاد و محبت ، اعنی بیاض عبهر
عنبرین شمامه ، و سواد مشکبار مشکین ختامه ، که گویا شمیمی از عطر
و بوی روضه‌ی رضوان ، و نسیمی از روائح گلزار جنان داشت ، به سروقت
این ننگ درویشان ، به عنوان تسلی و رفع عزا نگاشته ، قلم معجز بیان شده
بود ، عز ورود و شرف وصول بخشید •

این پیک نامور که رسید از دیار دوست
 آورد حرز جان ز خط مشکبار دوست
 خوش میدهد خبر ز جلال و جمال یار
 خوش میکند حکایت عز و وقار دوست
 جان دادمش به مژده و خجالت همیبرم
 زین نقد کم عیار که کردم نثار دوست

از ملاحظهء حروف و معانی که هر يك ازان درج از لآلی شاهوار
 معانی ، بلکه برجی از کواکب ثواقب اسرار نهانی بودند ، روشنی دیدهء
 نمین و تسلی خاطر غمین پیدا و از اقطار امطار ابر مکرمت که متضمن رشحات
 ماء الحیات آرام و سکوت بود ، گلهای شادی و بهجت از گلبن زمین
 افسرده خاطر محنت منزلت آغاز خضرت و نصرت ، و کآته بهاری تازه و آب
 رفته به جوی باز آمد .

خار غمی که خاطر ما خسته کرده بود
 عیسی دمی خدا بفرستاد و برگرفت

از عدم شرفیابی حضور باهر النور که مقرون به معاذیر شرعیه و محاذیر
 ملکیه بود ، پارهء عذر خواهی ، و از آنکه هرچه بر روی خاکیست عاقبت
 اسمش از جریدهء هستی پالاست ، شمه اتباهی فرموده بودند . آری اگر
 بنیاد آباد همین کون و فساد محل وثوق و اعتبار نزد کبریائی (جل شأنه)
 وزن و قدری داشتی ، روح پر فتوح خورشید فلك اصطفاء معجز بیان
 (و ما ينطق عن الهوى) ، شهباز بلند پرواز آشیان (قاب قوسین أو أدنی) ،
 سرمه سائی (ما زاغ البصر و ما طغی) ، محرم اسرار (فأوحى الی عبده ما أوحى) ،
 پیراستهء خلعت گرانبهای (و لسوف يعطيك ربك فترضى) ، جوهر فرد معدن
 یکتا خواجهء هردو سرا (محمد المصطفى عليه التحية والثنا) ، که خلاصهء

موجودات و باعث تکوین مکونات اند از این دار فنا به عالم بقا با وجود مخیری دعوت نمیفرمودند ، و داغ فراق و حسرت را بر سینه جن و انس نمی نهادند •

با وجود این امثال بوالهوسان که غریق لجهء عصیانیم ، چه یارا که دم از چون و چرا بزنیم ، و چگونه زبید که يك ذره از در مقاله و صورت آیهء (يفعل الله ما يشاء) گردن نهیم (الحكم لله) •

و جواهر زواهر نصایحی که از کان غیبی و معدن لاریبی دلالتی داشتند، تعویذ جان و مروحهء جنان ساختیم • امیداست که همیشه کشتزار تشنهء خاطر فاتر این تنگ درویشانرا به امطار توجهات باطنی که وظیفهء مشارب پیران طریقهء انیقه است سرسبز و شاداب فرمایند ، و ازان چشمهء زلالهء معرفت و محبت قطرهء از ماء الحیوان در کام همین تشنه لب بی مراد بریزانند و بپشانند ، که از بزرگان اندك طلبیدن دون همتی است • (وصلی الله علی سیدنا محمد و آله خیر الوری ، والسلام علی من اتبع الهدی) (۸) •

امضاء

محمد بهاءالدین العثماني

(۸) ئەمەیش نامەکەى شىيخ عوبەيدوللاى شەمزىنى کە شىيخ موحەممەد بەهائوددين بە نامەکەى سەرەووە وەلامى داوەتەووە :

خەمەت ذى برکت ، سەرو جویبار عرفان و محبت ، و سەرەووە برشەووە سمای ایقان و معرفت ، در صەدف عالم ربانى ، گوهر گرانبەهى مەعدن اسرار نەهانی ، محیی شریعت مبین ، پیرو سنن حضرت سید المرسلین ، علیہ التحیة و علی آله اجمعین الی یوم الدین ، اعنی برگزیدە سەریر خلافت و زیبنەدە مسند عزت نیابت ، شىيخ محمد الملقب ببەهائالدین ، ادام الله نەمتە بقائە علی فرق الملة والمسلمین .

اولا بر نشر روائح فوائد بعضی اسرار بە عنوان اداء فاتحه خوانی و اظهار اخلاصمندی زحمت میدەد . () (نمیدانند از شدائد فراق آن سوختهء تجلای سیمای محبت چه نویسم ، و از مرارت جانگدازی

هجران آن شهید غمزه و ناز محبوب حقیقت که سایهء هما آسایش
سایبان امن ملت بود چه گویم .

هرچه گویم عشق ازان برتر بود
خود بیان این کند اظهر بود

همانا او گلی بود که از گلشن چنان به دنیا آمده از روی اشتیاق
رضوان برد ، و یا طائر همایون فرخندهء قدسی بود که ازین تنگنای قفس
جسمانی به تنگ آمده ، عروج آشیان اصلی روحانی را میل فرموده به
محبوب حقیقی که فحوای (و الیه المرجع والمصیر) اشارتی به آن دارد ،
پیوستند . (انا لله وانا الیه راجعون) .

(فحبذا) پیری چنان که با چنین عزت و وقار بر دلدار خود برود ،
و جوانی چنین پیرا به رهنمون و امامت ملت احمدی بعد از خود گذارد .
آری ، اگر نه آن بودی که وفات بزرگان دین به صورت صوری مایهء
تخریب و فساد دین و دنیا و باعث فتور و قصور شریعت حضرت سید
المرسلین اند ، هیچ جای تأسف و الم نبودند ، چه رستن جوهر فروشان
ازین حجاب و قید جسمانی ، پیوستن به ذات بحت و اتصال به جان
جانی است . پس چه نعمتی ازین نعمت بالاتر ، و کدام شرف و منزلتی
ازین شریفتر و محبوبتر است که جان به وصال جانان رسیده ،
و دوست در خلوت خانهء خاص خود (به) دوست خود راه یافته ، معنی
قرب و اتصال بهم رساند (فأفوز فوزا عظیما) .

ترسم که یار با ما ناآشنا بماند
تا دامن قیامت این غم به ما بماند

اما به ملاحظهء گرفتاری و بیچاره گئی واپس ماندگان حسیض عجز
و تقصیر ، که از ماء الحیوان محبت هنوز قطرهء نچشیده ، و از روح
و راحت بادهء معرفت باری پیمانهء نپیموده ، و بیم است که بی وجود
آن مقربان بارگاه هویت درین دار فانی همچنان تشنه لب و ناکام با کمال
خجلت و انفعال از حضرت ذی الجلال شرمنده و سرافکنده به عرصهء
عرصات درایند ، و به عذاب الیم درمانند . (فیا خجلتا علی ما عملنا ،
و یا حسرتا علی ما فرطنا . ربنا لاتوآخذنا ان نسینا او اخطأنا . ربنا
اتمم لنا و اغفر لنا انک علی کل شیء قدير . و صلی الله علی سیدنا
محمد سید المرسلین) .

جای تأسف و قابل اظهار فزع اکبرند ، و سبب اینکه طفرانویس ازل

شیخ موحه ممد بهائوددین

شیخ موحه ممد بهائوددین شاعیر و بنووسی چاک بووه • به لام ،
به داخه وه به ره مه کانی نه وه نده یان نه ماونه ته وه • له په خشاندا نه وه دوو
نامه یه ی بیشتر پیشانم دان نمونه یه کی ئاشکران • له شیعریشدا پاش

در نشأة اولی رقم عدم و فنا بر جرائد وجود عموم عالم ملکوت و ناسوت
و جبروت کشیده ، و ندای (کل شیء هالک الا وجهه) به گوش هوش
عالم و عالمیان رسانیده اند ، و ابدی صفت ذات اواست جل و علا ،
جز تمسک به عروة الوثقی شکر و ثبات و رضایت به فعل فاعل مختار
جهت هر موجودات چاره و علاجی نه ، و برای امثال ما ضعیفان عاصی
واجب است که انواع این گونه مصائب را نعمتی شگرف ملاحظه نماییم
که ایلام دوست اگرچه در صورت ظاهر با نیش است ، اما در معنی
همه نوش باید تصور نمود . از قول خواجگان است (من لم يتلذذ بضرب
مولاه ، فليس بصادق فی دعواه) .

می تلخ است جور گل عذاران
که هرچندش خوری باشد گواران
هر آتش کان بیفروزد بت سیم
خلیلان را بود باغ براهیم

وبعد ، خاصه جهت زیارت ضریح جنت آسای آن مخزن اسرار نهانی
که فی الواقع نمونه از روضه رضوانی ، و شمیمی از عطر و بوی گلزار
جانی دارد ، و ادای رواسم فاتحه خوانی ، واجب بود به نفس خود در
جناح عجله بیایم ، و اقتباسی از ان مشکاة عرفانی بنمایم ، اما به اعتبار
این که حرکت امثال ما ننگ درویشان بی نشان را به خاک عثمانی خالی
از ذکر و فکری نمیدانند ، ازین سعادت عظمی به صورت ظاهر محروم
ماندم ، و در این صورت معذورم نه مسئول (ان شاء الله تعالی) .

من بعد به استمداد همت پیران دین ، همت مسیحی به کاربرده ، به
احیای قلوب مرده دلان و نوازش زنده دلان پرداخته ، یک دقیقه تساهل
نفرمایند . امید است که روز بروز امطار امطار فیوضات ربانی بر
کشتزار خاطر آن یوسف پیر کنعانی در فیضان و جاری باشد (بمنه و
احسانه) .

امضاء
عبیدالله

ههول دایکی زۆر ته نهها ئەم سێ پارچه یه م دهسگیر بوو • ئومیدم وایه
ئهوانه ی پهخشان و شیعی ئەو ذاته یان لایه لهوه زیاتر لای خۆیان راگیری
نه که نه و بیخه نه پروو •

پارچه شیعی یه که م

تا به آن بالا دل ما آشنا گردیده است
رشته مهرش دلم را از جهان بیریده است
دل که تیغ ابروی خونریز آن جلاد دید
مرغ سان در خون خود شادی کنان رقصیده است
تن به رقص آمد ز شادی ، جان همی پرد ز شوق
گویا این شاه خوبان نام من پرسیده است
چرخ دولابی یقین گردد به کامم بعد ازین
چون به نام من زبان دلستان گردیده است
پای پیک یار من فرسود از رفتار من
این قدر عاشق به روی دیده اش مالیده است
رحم بر من آیدش باز آن نگار نازنین
گویا آه و فغان و ناله ام بشنیده است
با حریفان آشنا و با رفیقان سرخوش است
از من مسکین عجب دارم که چون رنجیده است
شیوه مهر و وفا معدوم باشد (بوالبها)
گر کسی دعوی کند از یار ما دزدیده است

پارچه شیعی دووهم

از صفا و بهجت دوران کسی دل شاد نیست
غیر آن کو رسته از خود در جهان آزاد نیست
در نخستین گام ترك سر بیاید کرد زانك
صیدرا آزادگی از دام آن صیاد نیست
جلوه بنمای ای سر خیل خوبان تا شود
تازه آن عهدی که عهد لیلی اش در یاد نیست
روی زیبا ، قد رعنا ، چشم شهلای تو بس
حاجت عاشق به گل یا نرگس و شمشاد نیست
ای دل از من این نصیحت گوش کن گر صادقی
شیوه عشاق کویش شکوه از بیداد نیست
(بوالبها) گر زانکه خواهی کشف راز عشق را
از (سراج الدین) طلب چون وی کسی استاد نیست
کوه حلم و بحر عرفان شیخ عثمان آنکه شد
عرش رحمانی دلش زین خوبتر بنیاد پیست

پارچه شیعی سیّهم

جلوه کنان ماه من صبح گر آید به بام
مهر ز شرم رخس روی نهد سوی شام
باد ترا ای صبا نقد دل و جان فدا
باری اگر آری از جانب یارم پیام

یار چنین نازنین ، مهر رخ و مه جبین
در همه آفاق نیست باد جهانش به کام
گل خوی خجلت بریخت سرو ز رفتار ماند
کرد چو شمشاد من سوی گلستان خرام
باد صبا میوزد از طرف کوی دوست
پس تو هم ای (بوالبها) رو ، همه تن شو مشام

یاری حاجی شیخ عبدالرحمان تہ بولہ فای کوری شیخ عثمان سیراجوردین

لہدایک بوون و خویندنی شیخ عبدالرحمان تہ بولہ فای

تہم ذاتہ لہ ناو چوار کورہ ئیرشاد کەرہ کە ی شیخ عثمان سیراجوردیندا
کوری دووہہ میانہ ، لہ وەرزی بہار ، لہ پینجی موحہ پرہمی ۱۲۵۳ی
ہیجرہ تدا لہدایک بووہ و دایکی وا مہ شہوورہ برازای مہولانا بووہ . مہلا
حامیدی کاتبی شیخی باوکی بہ بوئہی لہدایک بوونہوہ تہم پارچہ شیعرہی
وتووہ :

تعالی آن خداوندی کہ تصویر کمال او
برون از حیطہء تحریر فکراست و خیال او
بود یک کاسہ فردوس نعیم از خوان احساسش
بود یک پایہ عرش اعظم از تخت جلال او
بہار عیش خرم پنجم ماہ محرم بود
کہ از نو غنچہء بشکفت از باغ نوال او
گل گلزار عثمانی ، نسیم باغ رضوانی
زہی آیینہء حسن خداوندی جمال او
چو نامش عبدرحمان گشت شد این نکتہ معلوم
کہ هست از عین رحمت شخص قدوسی مثال او

ز سیمایش چو خور نور سعادت میشود لامع
 تو برخیز و سلامت ختم کن یا رب مآل او
 به فکر اندر فرو رفتم ، شنیدم هاتفی گفتا
 « جمال باغ معنیها » ^(۱) پی تاریخ سال او

ئەم ذاتە قورئان و وردە کتیبە سەرەتایی بەکانی بە منالی لە خانەقای
 خۆیاندا لە گەڵ شیخ موحەممەد بەهائوددینی برای لای مەلا مەحموودی
 دشیی خۆیندوووەو عیلمەکانیشی لای مەلا حامیدی کاتب و مەلاکانی تری
 خانەقا خۆیندوووەو تەریقەتیشی لەسەر دەستی باوکیا وەرگرتوووەو ئیجازە
 خەلافەتی لەووەو دراوەتی • وەك لە مەیدانی تەریقەتدا بە وەسیەتی باوکی
 بووە بە مورشید لە مەلایەتیشدا پایە یەکی بەرزو بلندی بووە •

خیزان و منالی شیخ عەبدولرحمان ئەبولوفا

ئەم ذاتە وەك زانراوە تەنها یەك ژنی هیناوە • ئەم ژنەیش (خاتو
 لەیلێ) ی خوشکی كاك عەبدوللّاو ئامۆزای ئەحمەد پرسی یە • لەم ژنە تاقە
 كورپاك و چەند كچی بووە ، كورەكە ی شیخ تاجوددینە كە پاشان بووە بە
 شیخی طەریقەت و لە هەولێر نیشتەجی بووەو ، لە كچەکانیشی تەنها ناوی
 خاتو خورشیدیانم بۆ دەرکەوتوووە كە شووی کردوووە بە مەلا صالحی كوری
 مەلاعوثمانی کانی کەوویی •

سەفەرەکانی شیخ عەبدولرحمان ئەبولوفا

ئەم ذاتە وەك هەریەك لە گەرە پیاوانی وەك خۆی گەلی سەفەری
 کردوووەو ئیمەیش لێردا باسی دوو لەو سەفەرەکانی ئەکەین چونکە بەهۆی
 مەبەست لێیانەووە لە سەفەرەکانی تری بایەخدارترن •

(۱) بە حسابی حەرفەکانی ئەبجد ئەکاتە ۱۲۵۳ •

سەفەری یەكەم لە ساڵی ۱۲۷۱ دا بۆ سنە لەسەر داوای زانایان و گەورە
پیاوانی ئەو شارە بۆ لای ئەمانوڵلا خانی والی کە مەشهور بوو بە غولام
شا خان بۆ ئامۆژگاری کردن و پەشیمان کردنەوهی لەو نیازەیی لە کەللەیا
بوو کە بانگ کردنی خەلکی شارە کە بوو بۆ بوون بە شیعه •

ئەمانوڵلا خان ویستووێە حاجی کەریم خان ناویکی موحتهیدی شیعه
لە هەمەدانەوه یێنی بۆ سنە و خەلکی شارە کە بانگ کە لەسەر دەستی ئەودا
بین بە شیعه • خەلکە کەش ئەمەیان بەلاو قورس و ناپەسەند ئەبێ و پەنا
ئەبەنە بەر شیخ عوتمان سیراجووددین چارەیهکیان بۆ بدۆزیتەوه • ئەویش
شیخ عەبدولرحمان ئەبولوفا و حاجی مەلا ئەحمەدی ئۆدشەیی و سەید
عەبدولرحیمی مەولەوی و گەلی مەلای گەورەتری ئەنیری بۆ سنە بۆ لای
ئەمانوڵلا خان • ئەمانە کە ئەگەنە بەرەوه قەرەباغیکی گەورە لە مەلاو پیاو
ماقوول و بازرگان و کاسبکاری سنە تا دوو سەعاتە رێ بەپیریانەوه دین و بە
قەدر و حورمەتەوه ئەیانەنە ناو شار ، بەلام کە چاویان بە ئەمانوڵلا خان
ئەکەوێ لە گەلی ناگەنە ئەنجام و ئەو لە ئارەزووی خۆی دەس هەلناگری •
لە گەل ئەویشدا ئاواتەکی هەر بۆ ناچیتەسەر و ئیرادەیی خوا وائەبێ
موحتهیده هەمەدانی یە کە بۆ رێکناکەوێ یێتە سنە و ئەمیش کەسیکی
ئەو بۆ دەسناکەوێ یارمەتی بدا بۆ هێنانەدی نیازەکی و عومری
ئەمانەتیش مۆلەتی نادا ئەمری ••

سەفەری دووھەمی ئەو یە کە کوردستانی بەجێ هێشتوووه و بەیە کجاری
چوو بۆ بەغدا •

پیشتر گێرامانەوه کە شیخ عوتمان سیراجووددین وەسیهتی کردوووه
وەسیهت نامە کەشمان نووسی بەوه کە پاش وەفاتی خۆی شیخ موحەممەد
بەهائووددین و شیخ عەبدولرحمان ئەبولوفا پیکەوه ئیرشاد و رێ نموونی

موسولمانان بکهن بۆ رپی شهریهت و طریقهت • به پیتی ئەم وەسیهتە شیخ
 عەبدولرحمان ئەبولوفا لە سەرەتادا تا چەند مانگی لە خزمەتی کاکیا
 ئەمینتەو • پاشان به هۆی ئەو وە که هەندێ قسە ی لە چەند کەسیکەو
 بهرگویی ئەکەوێتەو گوايه ئەیهوی مونا فەسەو بهر بهرە کاتی کاکي
 ئیرشاد داو ، لە بهر ئەو که شتی وای لە دڵدا نەبوو نەشی وێستوو دلی کاکي
 گەردی لی بنیشی ، خانوویەك لە دیی (گولپ) دروست ئەکا بۆ خۆی و
 ئەگوێزێتەو بۆ ئەوی • بەلام لهوئیش نامینتەو و پاش چەند مانگی
 گولپیش به جی دێلی و لە گەل شیخ مو حەمەدی قەرە داغی و مەلا فەتحو لالا^(۲)
 ناویکدا بهرەو بەغدا ئەکەوێتەری و بهیه گجاری لهوی لە بارە گای حەرزەتی
 غەوژدا سەقامگیر ئەبی • پاش دامەزرانیشی لە بەغدا خێزانە کیشی ئەهینی
 بۆ لای خۆی و ، ئەنجا لهوئیه جی بۆ سەفەری حەج و^(۳) زیارەتی مەدینە ی
 مونه و وەرەیش ئەکا و لهوئیه ئەگەرێتەو بۆ بەغدا و ئیتر دەست ئەکا به
 طاعت و عیادەت و رپی نموونی کردنی موسولمانان و خەلکیکی زۆری لی
 خپ ئەیتەو و تەنانت والیی بەغدا چەند جار چوو بۆ زیارەتی و ، ئەگەر مەرگ
 مۆلەتی بدایه رپی و شوینتیکی گەرە ی لە بەغدا دەسگیر ئەبوو خزمەتیکی
 زۆری موسولمانانی ئەکرد •

(۲) وابزانم ئەم مەلا فەتحو لالا یه مەلا فەتحو لالی رپژاوی یه که ئیجازە ی
 مەلایه تی لای مەولهوی وەرگرتوو و یه کیک بوو لە مەنسووبەکانی
 خانەدانی شیخ عثمان سیراجو ددین •

(۳) به بۆچوونی من شیخ عەبدولرحمان ئەبولوفا ، زیاد لهو که وێستوو یه تی
 واجبی حەج به جی بهینی ، وێستوویشیه لە حیجاز چاوی به هەندێ
 لە گەرە پیاوانی هیندستان بکهوی و لە رپگی ئەوانه و برۆ ئەوی
 بۆ ئیرشاد ، چونکه لە ژیا نی باوکیشیدا ئەم ئارەزووی لە دڵدا بوو و
 باوکی رپی نەداو • ئیتر نازانم ئەم چاوپێ کەوتنه ی بۆ رپی کەوتوو لەم
 سەفەرەیدا یانە •

کوچی دواپی حاجی شیخ عہدولرحمان ٹہلولوہ فا

حاجی شیخ عہدولرحمان ٹہلولوہ فا پاش گہرانہوہی لہ سہفہری
حہج بۆ بہغدا ، بہ ماوہیہ کی کہم ، نہخۆش ٹہکھوئی و لہ سالی ۱۲۸۵ی
ھیجرہ تدا کوچی دواپی ٹہکاو لہ قہبرستانی غزالی ٹہیژری ، بہلام پاشان
گوئزراوہ تہوہ (۴) بۆ قہبرستانی حہزرہتی غہوٹ و لہبہری رۆژاواہوہ
بہجۆری کہ قہبر نہکھوتوہ تہ پیش دہمیہوہ ، ٹہیژری • لای رۆژاواہی
قہبرہ کھشیہوہ قہبری مہلا یہحیای مزووری و شیخ ہیدایہتی ہولیری یہ کہ
یہکیک بووہ لہ خہلیفہکانی مہولانا • قہبری شیخ رہزای تالہبانی ش لہ
نزیکی قہبری حاجی شیخ عہدولرحمانہوہیہ •

نامہ یہ کی حاجی شیخ عہدولرحمان ٹہلولوہ فا

بۆ موحمہد پاشای جاف

ٹہگیرنہوہ کہ حاجی شیخ عہدولرحمان ٹہلولوہ فا ہورامانی
بہجی ہیشتوہو چوہ بۆ بہغدا ، بہ رپی گہرمیانا رۆیشتوہ • گواہ

(۴) وہ کوو بیستوومہ حاجی شیخ عہدولرحمان وہسیہتی کردوہ کہ لہ
قہبرستانہکھی پال ئارامگای حہزرہتی غہوٹدا بنیژری ، بہلام پاش
کوچی دواپی کردنی وہسیہتہکھی جی بہجی نہکراوہو لہ قہبرستانی
غزالیدا نیژراوہ • مہشہوورہ شہو حہزرہتی غہوٹ دیتہ خہوی نہقیبی
ٹہو سہردہمہو فہرمانی ٹہداتی کہ تابووتی جہنازہکھی حاجی شیخ
عہدولرحمان بگوئزریٹہوہ بۆ قہبرستانی لای ئارامگای خۆی • نہقیب
کہ خہبہری ٹہبیٹہوہ گوئی بہ خہوہکھی ناداو ٹہنویتیہوہ • دیسانہوہ
حہزرہتی غہوٹ دیتہوہ خہوی و ہہر بہم جۆرہ تا سی جار • لہ جاری
سیٹہما حہزرہتی غہوٹ زۆر بہسامہوہ دیتہ خہوی و عاساکھی لی
راست ٹہکاتہوہو ہہرہشہی لی ٹہکا • ٹہمجارہیان نہقیب زۆر بہترسہوہ
خہبہری ٹہبیٹہوہو بریاری گواستنہوہی تابووتہ کہ ٹہداو بۆ سبہینی
دہری ٹہہینن و لہ قہبرستانی لای ئارامگاکھی حہزرہتی غہوٹدا ٹہینیژنہوہ •

ئەبۇو لە پۈى لاىداتە مالى موحەممەد پاشاى جاف ، بەلام لای نەداوہ .
 موحەممەد پاشاىش بەرگوۋى كەوتووہ یا خوۋى خەيالى كرددووہ كەوا حاجى
 شىيخ عەبدولرحمان بە دل عاجزى يەوہ لە ھەورامان ھەلكەنراوہ ، لەبەرئەوہ
 نامەى بۆ نووسيووہ ناردووہ بە شوينيا پروا بۆ مالى ئەو . حاجى شىيخ
 عەبدولرحمانىش عوزرى ھيئاوہتەوہ كە پۈىگا كەم وانەبوو بتوانم لاىدەم و
 لەبەر عاجزى يش ھەورامانم بەجى نەھيشتووہو ، نامەكەى بە مەلا فەتھوللاىدا
 ئەتيرى بۆ پاشاوتيا ئەنووسى بۆى كە ئەوى پاسباردووہ ھەموو شتىكى
 بۆ پروونبكاتەوہ : ئەمەيش ئەو نامەىە :

آنچه از من گم شده گر از سليمان گم شدی
 بر سليمان هم پری هم اهرمن بگریستی

(اللهم اجعلنى من اوليائك الذين اذا أصابتهم مصيبة قالوا انا لله وانا
 اليه راجعون) • قرنئاست كە چنن رخنە در اسلام نيفتادە ، و مدتىاست
 كە گردش روزگار گلھای داغرا بە این رنگينى بر دلھای فراغ تھادە ،
 و دست بيداد ستمرا بە این گونه تظلم بە این زودىھا بر اھل عالم
 نگشاندامست :

يا رب بنای عالم ازین پس خراب باد
 افلاكرا درنگ و زمینرا شتاب باد

حق سبجانە چنانچە بە حسب ظاھر شخسى مقدس حضرت ايشانرا
 قدس سرە از نظر ما بىبصيرتان دور و مستور ساختە ، مارا از فيوض روح
 پرفتوح حضرتش نور اللہ ضريحە محروم و مھجور نسازد (انە على كل شىء
 قدير) •

مکتوب سرکار امير از منزل (تيلەكو) عبوركرده بە فقير رسيدە ،

و اگر موانع قدریه نمیبود بی‌اظهار آن طرف خود شرف ملاقات را رغبت
مینمود •

جناب فضائل مآب کمالات اکتساب ملا فتح‌الله سفارش کرده میخواستیم
که از طرف فقیر سفیر خدمت شود ، و بدلا غنی از هر مقوله حکایت نماید ،
و چنانکه باید دریچه روایات صحیحه را بگشاید تا خاطر شریف از تفکر
حرکت فقیر آسوده گردد و خیالت به تردد از تأمل در سفرم آلوده نگردد

من نه به اختیار خود میروم از قمای او
او به کمند عنبرین میکشدم کشان کشان

حال جناب طریقت مآب شیخ محمدرضا در هر باب وکیل ساخته که مطالب
به تفصیل معروض نماید • سعادت مقرون و دولت روز افزون باد •
والسلام •

عبدالرحمن

به شیخی دیوانی شیعی حاجی شیخ عبدالرهمان نه‌بولوه‌فا

حاجی شیخ عبدالرهمان نه‌دیپکی ناسک و شاعیریکی پایه بلندی
چهرخی خوی بووه • دیوانیکی شیعی به فارسی هه‌یه ، بیستوومه لای
کورپه‌کانی شیخ صادقی برازایه‌تی که جاران له دپی (گولپ) دائه‌نیشن •
به‌شیکیسی له که‌شکول‌ه‌کی حاجی مه‌حمودی یاروه‌یس له دپی (ته‌پی
سه‌فا) ی شاره‌زوورو به‌شیکی‌کی له که‌شکول‌ه‌کی مه‌حمود پاشای جافدا
نوو‌سراوه‌ته‌وه که ئیستا له کتیب‌خانه‌کی خوالی‌خوش‌بوو هه‌سه‌ن به‌گی
عه‌لی به‌گی کورپه‌زایدایه‌تی • هه‌روا سه‌یید طاهیری هاشمی ده‌وله‌تاوایش

بۆی نووسیووم که لای ئەویش هەیه ، بەلام بارو دۆخی پۆژگار مەیدانی
 ئەدا وینەیه کیم بۆ بنێری . من خۆم گەلیکیم دەسگیر بووبوو، بەلام ئەویش
 لە بارو کۆچدا لە شوێنیکەوه بۆ شوێنیکێکی بەشیکی فەوتا . ئیستا ئەو
 ئەندازەیهی لە بەردەستمایە لێرەدا ئەینوو سمەوهو بەهێوام ئەگەر لە
 هەلیکی ترا ئەوی کەیشیم دەس کەوت هەمووی بەجاری بلۆبکەمەوه^(۵) . سەد
 حەیف و داخ که شیعی کوردیمان دەسگیر نەبوه ، جا نازانم بە کوردی
 شیعی نەوتوووه ، یا وتووێهێ و دەستی ئێمە نەکەوتوووه .

وا لە سەرەتای ئەم بەشە دیوانە کەیدا ئەم پرسیارو وەلامە بە شیعرە
 ئەنووسینەوه که لەتێوان ئەوو شیخ موحەممەد بهائوددینی کاکیا رووی داوه:

پرسیارى حاجى شېخ عەبدولرەحمان ئەبولوفا

سعادت خلعت خاص است بر بالای درویشان
 زهی خلعت ، زهی کسوت ، زهی کالای درویشان
 به جز اندر متاع اتباع حضرت خاتم
 نشد مصروف نقد همت مولای درویشان
 عجب بی نقش و بیرنگند ، خوش خوی و خوش آهنگند
 تو گویی در بشر شد جلوه گر مولای درویشان
 ازان ترسم اگر گوید به جای نازک انجامد
 که از درك است بیرون رتبهء اعلاى درویشان

(۵) لە کاتی لەچاپدانا بۆم پێکەوت ئەم ئەندازە شیعرانەى لێرەدا
 بلۆکراو نەتەوه ، لەگەڵ نوسخەى دۆستى خوشەوێستم شیخ ئەمینی
 نەقشەندى بەراوردو هەلەکانى لە رووی ئەو نوسخەیه راستبکەمەوه .

(وفا) از (بوالبها) پرس ، این حدیث نازل او داند
عبارت از چه باشد طرهء لیلاى درویشان

وهلامى شېخ موحهممد بهائوددين

بود مرآت وحدت جبههء اجلاى درویشان
بود رمز از يکى همچون الف بالاى درویشان
زمین ساکن ز عکس قوهء پر نور ایشان است
فلک برپا بود از هست والای درویشان
کمال قدرشان از عرش بالاتر بود ، اما
نگنجد در عبارت رتبهء اعلاى درویشان
بساط دهر گویى باغ جنت گشته از بهجت
چنان پر گشته است از نعمت والای درویشان
به نزد (بوالبها) هست از تجلیهای آثارش
عبارت جعد و زلف طرهء لیلاى درویشان
(وفا) گفتى عبارت از چه باشد طرهء لیلی
ز من بشنو که هستم چاکر و لالای درویشان

همه ش نه و به شه قه سیدانه ی دیوانه کهی که ددسگیرمان بوون :

بسم الله الرحمن الرحيم

- ۱ -

(۱)

نمیدانم چه افتاد این دل شوریدهء مارا
جنون او تفاوت می نداند شهر و صحرا را

بسی محنت کشید این دل ز حق خدمتش روزی
کنم اورا فدا مه طلعت خورشید سیمارا

اگر يك ره ملامت گر رخ نیکوی تو بیند
روا دارد به حسن یوسف آن عشق زلیخارا
ببخشد مردهء صد ساله را جان شربت لعلت
چ خوش احیا نمودی جان من نام مسیحارا
(وفا) از پرتو آن خوی و روی آتشین باشد
که دل چون شعله غرق سوختن خواهد سراپارا

(۲)

برده چشم نیم مستت آنچنان از جا مرا
می تراود همچو مینا می ز هر اعضا مرا
همچو ماهی گرچه در بحر سکوتم غرق لیک
طوطی آسا نام جانان میکند گویا مرا
پیش ازین من ناصحا هم طرز و طوری داشتم
حسن بالا دست او کرد این چنین رسوا مرا
در بیابان جنون با هر خسی خوش الفتی است
زانکه بویی بر دماغ آید ازین صحرا مرا
باغبان بهر خدا روزی دو با من صبر کن
چون (وفا) باشد به هر گل الفتی تنها مرا

(۳)

کرده رسوا شور اشک چشم خون پالا مرا
برده چون خاشاک از جا سیل این دریا مرا
جزو جزوم را جدا با تست دیگر نسبتی
همچونی آواز ازان آید ز هر اعضا مرا
همچو زلف سنبلت با عین جمعیت گرفت
در شب هجران پریشانی ز سر تا پا مرا
از گل زخم دل شوریده چندان خون چکید
گلستانی گشت خرم دامن صحرا مرا
وحشت از شهرم ز شور بانگ طفلان نیست لیک
بی سکونم سر به صحرا داده این سودا مرا

(۴)

در غزل طرز خوش آیین یاد می آید مرا
قصهء فرهاد و شیرین یاد می آید مرا
طره را دیدم پریشان بر بناگوشش کجا
بعد ازین ریحان و نسرين یاد می آید مرا
برگ گل در گلستان بینم دلم خون میشود
کان حنای پای رنگین یاد می آید مرا
در شب یلدای هجران چون پریشان دل شوم
پیچ و تاب زلف پر چین یاد می آید مرا

جلوهء سرو چمان را چون بینم در چمن
آن خرام ناز و تمکین یاد می آید مرا
چون صراحی را هسی گیرم به بزم می کشان
گردن صاف بلورین یاد می آید مرا
گریهء چشم (وفا) را در فراق روی یار
چون بینم ماه و پروین یاد می آید مرا

(۵)

حسن روی خوش قدان تا کرد سودائی مرا
ماهی آسا ساخت سیل اشک دریائی مرا
بی سکون از عشق این شهری غزالان گشته ام
دل ز فرط بی قراری کرد صحرائی مرا
آن چنان با بی قراری خاطرم الفت گرفت
ناشکیم وحشت افزاید شکیبائی مرا
من به صحرا آشنا ؛ با شهر ازان بیگانه ام
حسن بی همتات شیرین کرده تنهائی مرا
ره نورد و کوچه گردم در به در از بوی تو
چون (وفا) خوش مینماید نام هر جائی مرا

(۶)

اشکبارم ، بی قرارم ، هر کجا یابی مرا
گشته بی تابی انیس وقت بی خوابی مرا

بی‌ثباتم در کنار خویشتن پرورده‌است
 گویی از طفلی به جای دایه بی‌تابی مرا
 یوسف مصر وفایم ، من عجب نبود اگر
 در چه هجران فگند این چرخ دولابی مرا
 خون از انم بر لب آمد در سخن گفتن ز دل
 شد مصور شکل آن لبهای عنابی مرا
 ناز پرورد غم و دردم بین کز خار و خس
 در فگنده بستر و بالین سنجابی مرا
 کوچه‌گرد و دربه‌در سودای عشقت کرده‌است
 چون گدای هرزه‌را ای شوخ هر بابی مرا
 چون (وفا) از دولت خواری مرا خوش عزتی‌است
 کنج گلخن ساختند ایوان و مهتابی مرا

(۷)

کلیم آسا چو افگندی عصای خودنمایی‌را
 فرو برد آن عصا یکر حبال آشنایی‌را
 پس از چندین وفا این بی‌وفایی کی روا باشد
 یقین دارم که نپسندد خدا این بی‌وفایی‌را
 چو دانستی نداری طاقت غوغای مشتاقان
 نایستی در افگندن بساط دل‌ربایی‌را
 مرا در خاطر افتاده‌است کز مهر تو رخ تابم
 که جورت کرد شیرین تلخیء درد جدایی‌را

(وفا) رسم وفا با بی وفایان تا به کی زین پس
بیاموزیم روزی چند طرز بی وفایی را

(۸)

بنده طرز نگاه نازنینانیم ما
بسته تار کمند زلف خوبانیم ما
می نخواهد زخم تار جان به آهنگ سرود
هر دم از مضراب مژگان ناله سنجانیم ما
صورت احوال مارا حاجت تحریر نیست
چون سر زلفت سیه روز و پریشانیم ما
دل دمی صد بار از جا رفتنش بی وجه نیست
خسته و مجروح کاوشهای مژگانیم ما
هر شب از سوز تب و تاب فراق چون (وفا)
شمع و ش تا صبحدم سوزان و گریانیم ما

(۹)

ازان شد جعد گیسویت کمند گردن دلها
براسایند تا دلها ز بیم بعد منزلها
سزای مصلحت بینان نبود این آتش عشقت
زدند این قرعه دولت ازل بر نام غافلها
ز بیم موج و گرداب و شب تاریک عاشق را
چه باک از پرتو رویت برافروزد مشاعلها

فرو رفتیم در دریای ناپیدا کرانی ما
کسی کو غرقه شد در وی ندارد میل ساحلها

شگفت از کارهای محتسب دارم چرا امشب
به ساز عشق بازی کرده گرم آهنگ محفلها

عجب در «من یزید» عشق عاشق از چه رو گفته است :
« که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلها »

(وفا) عین صفای می شده است و باز میگوید
« الا یا ایها الساقی أدر کأسا و ناولها »

- ب -

(۱۰)

فلک بنهاده بازم تازه داغی بر جگر امشب
دهم داد و فغان و آه و داد بی اثر امشب

ز جان سیرم به درد هجر یار و تشنهء مرگم
اجل يك دم فراغت ده مرا زین درد سر امشب

چنین از دل جرس و ش نالهء جان سوز می آید
مگر کرده است دلبر باز آهنگ سفر امشب

سرود بزم ما آه و فغان بی اثر باشد

به جای مجرم عود است دود بی شرر امشب

به فردا داده جانان مر وفارا وعدهء وصلش

ولیک از طالع بد می نخواهد شد سحر امشب

(۱۱)

اسیر حلقهء زنجیر کوی فرقتم امشب
عزیز تخت دارالملک مصر غربتم امشب
به یاد لطف روی و غنچهء تنگ دهان تو
نشسته تا کمر در گل ز اشک حسرتم امشب
به جان و دل غمش هر لحظه سودای دگر دارد
غرامت خوردهء جنس متاع الفتم امشب
چو آید در خیال ایام وصل از فرط محرومی
به خود درمانده مانند نگاه حیرتم امشب
ز دستان زلیخای فلک چون ماه کنعانی
(وفا) من هم گریبان چاک دست تهمت امشب

— ت —

(۱۲)

دیده سوی غیر روی دوست بگشودن خطاست
جز خیالش ره به دل دادن کمال ابتلاست
آبیاری ریاض جان به آگاهی شود
باز برگه باغ دل نسیان یاد ماسوی است
درس وحشت راز هستی میدهد وضع حباب
ساز اسباب بقایش غوطه در بحر فناست
جامهء جان بی وصال قامت دلجوی تو
بر تن چون گاه جانا کوه اندوه و بلاست

بیخودی در عالم آغوش ^(۶) وصلت ره دهد
 گاه از خود رفتنش پیک وصال کهرباست
 سوی حق در خاکساری میتوان ره یافتن
 نیستی در شهر ما تحصیل نقد مدعاست
 بادبان کشتیء جان صحبت اهل دل است
 ذکر حق مر بحر هستی را به جای ناخداست
 چاک دل را پرشتهء مریم رفو نتوان نمود
 مرهم داغ (وفا) موقوف وصل (بوالبها) است

(۱۳)

بازم از نو ^(۷) ای حریفان شور دیگر در سراسر است
 سینهام گویی ز سوز آتش دل مجمر است
 در خیال ابروی همچون هلال مهوشم
 دامن و جیم ز اشك دیدگان پر اختراست
 اینکه بر پای خیال یار بارم روز و شب
 اشك پندارند مردم ، لیک لعل و گوهر است
 بر گلستان وفا باد صبا گر بگذرد
 بر قدومش کوه و صحرا پر ز مشك از فراست
 نخل امید وفای دوست در باغ امل
 گرچه خوش قامت بود اما نهال بی بر است
 نیست موزون نسبت قدش به شمشاد چمن
 عاشقان را نزهت خاطر جمال دلبر است

(۶) از عالم اندر بزم - ن . (۷) امشب - ن .

نیست مارا ای حریفان میل با سرو و چمن
آری آری سرو ناز باغ جان سیمین براست

طرهء سنبل پریشان در گلستان از صبا
درهم و پیچیده هم چون پیچ و تاب خاطراست

ایکه در وهمی ز اعجاز خلیل ما بین
سنبل زلفش پریشان بر رخ چون آذراست

بانگ قمری ، نالهء بلبل تو گویی در چمن
نعرهء دیوانگان کوی شیخ اکبراست

شیخ عثمان کوه تمکین ، محرم اسرار حق
آنکه گردون ولایت را چو مهر انوراست

وهم کی بر کنگر کاخ کمالش میرسد
زانکه اول پایه اش از کاخ کیوان برتراست

شاه اورنگ بقا ، قیوم عالم آنکه او
خاندان خواجهء مشکل گشارا زیوراست

ماه برج مکرمت ، خورشید اوج معرفت
وارث عثمان هفان ، نایب پیغمبراست

جامع علم لدنی ، ناشر احکام دین
شمع جمع اهل ملت ، راه دان و رهبراست

شیعه و سنی به عهدش متفق با یکدیگر
جمله میگویند عثمان را شرف بر حیدراست

گر به سلك خاكروبان منسلک گردد (وفا)^(۸)
 عار و ننگش ز افسر خاقان و تاج قیصر است
 بختیارا آن شهنشاهی تو در ملك وجود
 چون قضا امر تو فرمان قدر را مظهر است^(۹)
 شهریار کشور عدلی تو ، این مسکین زار
 زاستانت دادخواه از ظلم نفس کافر است
 بنده چون من ز لطف چون تو شاه دادگر
 گر ز بیداد و ستم یابد نجاتی در خور است
 تا ز خورشید عطای حق بود روشن جهان
 تا ز ابر مکرمت صحن چمن سبز و تراست
 باد خورشید وجود و ابر جودت پایدار
 این دعا آسایش اهل جهان را مصدر است

(۱۴)

بازم امشب ای حریفان شور دیگر در سراسر است
 در دماغم بوی عود آید مگر دل مجمر است
 در سرم سودای آن قامت قیامت جوش زد
 در دماغم این چنین سودا و شور محشر است
 ای که در وهمی ز اعجاز خلیل ما بین
 سنبل زلف پریشان بر رخ چون آذر است
 گوشواره عقد پروین و بناگوشش شفق
 ای عجب در روز روشن را درخشان اختر است

(۸) شد بوالوفا - ن . (۹) مضمراست - ن .

چيست تدبير اى رفيقان يار ناپرواى من
 شمع هر جمع و ولى پروانه بى بال و پراست
 خار ناهموار در گلزار و بلبل بر کنار
 اين عجب تر ديدهء اميد عاشق بر دراست
 كارهاى باژگون است اى (وفا) اندر جهان
 بيش در كم ، عيش در غم ، نوش در سم مضمر است

(۱۵)

ابروى تو محراب دل اهل نياز است
 پيشانيت اى مهر جبين مهر نماز است (۱۰)
 عقل از سر (۱۱) سودات به جان آمد و دل (۱۲) نيز
 جان ز (۱۳) آتش هجران تو در سوز و گداز است
 چون خار به جز شعله خريدار ندارم (۱۴)
 اين هم اثر گرمى آن عشوه و ناز است
 در ملك جفا والى درد و الم من
 اندوه و غم و غصه مرا محرم راز است
 آشفته و سودازده در كوه (۱۵) و بيابان
 (القصه) كه كار من ديوانه به ساز است
 پرسيدم از آشفته گىء زلفش و گفتا
 کوتاه كن اين قصه سر رشته دراز است (۱۶)

-
(۱۰) نياز است - ن .	(۱۱) دل از كف - ن .
(۱۲) جان - ن .	(۱۳) تن در - ن .
(۱۴) نديدم - ن .	(۱۵) شهر - ن .
(۱۶) كه سر رشتهء راز است - ن .	

فریاد ز بیداد بتان رسم وفا نیست
زین (۱۷) طول شکایت غرضم عرض نیازاست

(۱۶)

عمریست که دل را سر زلف تو مقام است
دیریست که بی دانه چنین بستهء دام است
بی دوست گشایش نبود در چمن دهر
جان بی رخ جانانه به عشاق حرام است
دل دست ز دامن جنون باز ندارد
دیوانه ز ناکامی خود طرفه به کام است
بی شربت وصل تو رود زندگی از دست
باز آی که کار من بیمار تمام است
پابست (وفا) نیست دل غم زده جانا
از دانهء خال تو درافتادهء دام است

(۱۷)

بازم دل سودازده اندر هیچان است
آتشکدهء سینه ز نو شعله زان است
در بادیء هجر تو همواره جرس و ش
در دل هوس ناله و فریاد و فغان است
ره سوی غمت داد تمنای وصال
سودی که ز سودای تو کردیم زیان است

گاهی رسدم پیک تو از سوزن مژگان
پیوسته نگه دوخته بر ره نگران است
ضعف از غم آلام فراق تو به حدی است
پیوسته دل خسته (وفا) در غیان است

(۱۸)

ز دست غصه چه گویم که حال دل چون است
مثال مردم چشمم نشسته در خون است
نبود طالب لیلی به جز که مجنونی
ترا که بسته به هر تاری صد چو مجنون است
چو تیر عشق تو جا کرده است در جگر
عجب مدار سرشکم اگر جگر گونا است
میرس محتسب از حالت من و بگذر
خمار من نه ز تاثیر خمر گلگون است
ز اشتیاق تو خون دلم ز دیده رود
بلی ز سر رود آن می ز ساغر افزون است
به هیچ رام نگردد دل رمیده من
برو به کار خود ای واعظ این چه افسون است
مزن ز روی جفا طعنه بر (وفا) زاهد
چو چنگ ناله دل ز اختیار بیرون است

(۱۹)

ای شهسوار حسن دل و جان فدای تست
آفاق جمله زیر سم باد پای تست
چیزی سر عنان سمندت کشیده دار
آهسته رو ، هزار دل اندر ققای تست
يك جلوهء نمودی و دل بردی دیگرک (۱۸)
بخرام نیز جان عزیزم برای (۱۹) تست
دل مرغ پر شکستهء سودای عشق تو
جان صید پای بستهء مهر و وفای تست
عشق تو با وجود من افتاد سازگار
کو در ازل سرشتهء آب و هوای تست
جانا (وفا) ز راه وفای تو خاك شد
اما هنوز در طلب يك لقای تست

(۲۰)

از فراق تو چنان دیدهء خون بار گریست
که دل سنگ به حال دل من زار گریست
اشك سرخ شفق از دامن گردون بچکید
بر سیه روزی من بسکه شب تار گریست
شب هجران توام مرگ بیالین آمد
تا سحر بهر من خستهء بیمار گریست

(۱۸) بردیم بنار - ن . (۱۹) فدای - ن .

بر سر مزرع بختم چو گذر کرد سحاب
خشك لب دید ، دلش خون شد و بسیار گریست

عقد دندان تو در خاطر زارم بگذشت
دیده من همه شب گوهر شهوار گریست

تیر مژگان ترا دید چو دل باز نمود
زخم خمیازه و بر خنده سوفار گریست

خطه مصر محبت به وفا معمور است
زانکه نیلی است به هر گوشه که یکبار گریست

(۲۱)

حسرتا فریاد و آه و ناله را تأثیر نیست
آه کاب دیده ما بیدلان دل گیر نیست

نه همین دل مبتلا گشته است در دام بلا
کیست کو پابند آن گیسوی چون زنجیر نیست

درخور درد دل ما نیست قانون شفا
چون علم زد شعله دیگر قابل تدبیر نیست

مهلتی ای باغبان کامد بهار و گل رسید
کشتن ما بلبلان را آفت از تاخیر نیست

آنکه میپرسید از بی تابی ما چون (وفا)
حالتی داریم جانا درخور تقریر نیست

(۲۲)

با حریفان سخنی دوش ز هجران میرفت
اشک خون از مژه چون جوی ز دامن میرفت
رفت ازان نو گل خندان به اشارت سخنی
اشکم از دیده گریان چو بهاران میرفت
جمعی آشفته بدیدم ز میانشان سخنی
از سر زلف خم اندر خم جانان میرفت
شام گیسوی ترا دید مگر باد صبا
که سحر بی خبر از خویش پریشان میرفت
سخت جان تو (وفا) در دم جان سوز وداع
چون نردی عجا کز بر تو جان میرفت

— د —

(۲۳)

به غیر دام محبت دلم اسیر مباد
به غیر آب مودت گلم خمیر مباد
مباد غیر می عشق در پیاله من
به غیر آه و فغان همدم صغیر مباد
به مهر مهر نشان باد حقهء دل من
به جز هوای بتان هیچ در ضمیر مباد
عجب خوش است مذاقم ز ذوق محنت عشق
مریض عشق آلهی دواپذیر مباد

فلک چو دید به کف تیغ کین او گفتا
به خون ناحق کس این چنین دلیر مباد
اگر نشتن قصر آرزو کند خسرو
به جوی عشق جز از خون به جای شیر مباد
دل (وفا) اگر از جور یار شکوه کند
به فیض صیقلی عشق مستنیر مباد

(۲۴)

زان روز که شور توام ای مه به سر افتاد
هوش و خرد و صبر و قرارم به در افتاد
چون باد صبا بوی ازان ناههء مشکین
آورد بسی خون عزیزان هدر افتاد
تا دل به خیال خط و خال تو سپردم
عقل و دل و دین و ورعم در بدر افتاد
چون چشم سیاه و لب میگون تو دیدم
خوبان جهانم همگی از نظر افتاد
حور و پری این شیوه ندارند که اول
این قرعه و اقبال به نام بشر افتاد
سرو سهی از رشك قدت ماند ز رفتار
از حسرت آن روی کلف در قمر افتاد
دانست (وفا) دادن جان سود ندارد
جان دید چو در کوی تو بر یکدیگر افتاد

(۲۵)

دل آهنگ حريم کوی آن گل پيرهن دارد
بلی پیویسته بلبل میل دل سوی چمن دارد
توان فهمید بر دل باز شست تازه پر خورده
ازین خونابهء خوش کز گلی زخم کهن دارد
شکنج و پیچ و تاب چین ز عقد زلف مشکینش
به هر تاري دوصد تا تار و صد مشک ختن دارد
ز درد بی وفاییها (وفا) آسوده نتوان شد
که بیم از اضطراب دل ز خوبان در کهن دارد

(۲۶)

بی روی تو ای دوست کجا صبر توان کرد
وین آتش عشقت به ته سینه نهان کرد
مشتاق وصال تو به مرگش نرسد دست
ورنه ز فراق نتوان صبر به جان کرد
گر چشم تو خون دل من خورد چه باشد
ترکی است که اندر بیچگی خوی چنان کرد
چون منکر مهر من و حسن تو ترا دید
شرمنده شد از گفت خود و مهر دهان کرد
گویند (وفا) توبه کن از عشق و آدب باش (۲۰)
من توبه کنم ليک عبث دل نتوان کرد

(۲۰) کن - ن .

(۲۷)

بکش خنجر بکش دیوانهء خود را که دل باشد
رها کن جان ما زین فتنه خون او بجل باشد
فدای دست برد آن کمان ابروی سرمستم
که تیر غمزه اش در جان عاشق متصل باشد
سرم بادا فدای پای جانبازی که چون فرهاد
کند در کار شیرین جان شیرین و خجل باشد
صفا دارد به کام دل شدن در صحن گلزاری
که ساقی و می و معشوقهء پیمان گسل باشد
اگر شیرین تر از شکر نبذ زهر غم عشقش
(وفا) از همت مردانهء خود منفعل باشد

(۲۸)

دل از بی داد یار نازنینم زار مینالد
چو طنبور دو تار از چنگ روز تار مینالد
به سر شور غریب از خط گرد آن زنج دارم
ازان شورش دلم چون کبک در کهسار مینالد
مرنج از نالهء زار دل من در دل شبها
پرستاران نمیرنجند اگر بیمار مینالد
ز شور آن لب شیرین عجب نبود اگر جانم
چو جان کوهکن در بیستون نیوار مینالد

نه دیوانه ، نه رنجورم ، ولی در ناله معذورم
 که دل همچون جرس از شوق آن رفتار مینالد
 نفس چون میزنم از ضعف صد جا بگسلد بندش
 ز جذب شوق تست ار هر دمی صد بار مینالد
 (وفا) در کلبهء احزان مثال پیر کنعانی
 ز بهر یوسف گم گشتهء خود زار مینالد

(۲۹)

هلا ای نو گرفتاران که یار غمگسار آمد
 نهال آرزو بر حسب خواه دل به بار آمد
 نماند از کاوش مژگان دلی شکفتهء باقی
 بهار ما دل افکاران عجائب سازگار آمد
 چنان خوش بو ازین شهری غزالان شد ز نو عالم
 چو صحرای ختن هر سر زمینی مشکبار آمد
 فضای سینهء مارا ندانی از چه مشکین است
 لگد کوب رم آهوی صحرای تتار آمد
 (وفا) هر گل زمینی را کند گل گون ز خون دل
 به هر جا بگذرد یکدم تو گویی نوبهار آمد

(۳۰)

طفل دل باز ای حریفان بی قراری میکند
 بهر جانان ناله و فریاد و زاری میکند
 هر کجا سروی به طرف جویباری دید دل
 سیل اشک از دیده بر یاد تو جاری میکند

باغبان در بر رخ ما نو گرفتاران مبنده
ابر چشم ما چمن را آبیاری میکند
دور باش غمزه مارا از پرستش مانع است
فاز چشمان ترا بیمار داری میکند
آن جراحت کز تغافل کرد بر جان (وفا)
در مصاف جنگ کی شمشیر کتاری میکند

(۳۱)

دل به جز تو کسی در جهان نمیخواهد
چه جای ملک جهان ، نقد جان نمیخواهد
به برق عشق دلی داده ام که چون باران
به فرق باردش ار تیر امان نمیخواهد
چو دود سینهء عاشق ز چرخ میگذرد
بیان عشق زبان و فغان نمیخواهد
به زیر کوه بلا این تن چو کاهم چند
اجل کجاست که تیر این کمان نمیخواهد
قسم به مهر و وفایت که بی تو در عالم
(وفا) صفا نکند ، این و آن نمیخواهد

(۳۲)

به زلفش داده ام دل را قراری تا چه پیش آید
مرا با بی قراریهاست کاری تا چه پیش آید

وفای بی حسابم را تلافی گر کنی زبید
 اگر داری جفای بی شماری تا چه پیش آید
 به زلف جلوه فرمای ادا فهمش کند ایماء
 که بر بندد به هر تاری شکاری تا چه پیش آید
 فراپوشیدن اندوه هجران مشکل است اما
 به سر خواهیم بردن روزگاری تا چه پیش آید
 خورد گر غمزه چشم سیه مستش به دل والی
 به نرد عشق کی بازی قماری تا چه پیش آید
 به جهد خود میسر نیست وصل او (وفا) خود را
 فروبندم به فتراک سواری تا چه پیش آید (۲۱)

(۳۳)

به جان هر که ز جانان ناوک بی داد می آید
 ز هر عضو فغان و ناله و فریاد می آید

(۲۱) حاجی شیخ عهبدولرهمان نهم پارچه شیهره‌ی بهرابهر بهم پارچه
 شیهره‌ی خواره‌وه‌ی نهمانوللا خانی والی وتووه :

پی آرام دل دادم قراری تا چه پیش آید
 که دست آرم سر زلف نگاری تا چه پیش آید
 دل خود رهن دادن در بهای دانه خالی
 به نرد عشق میبازم قماری تا چه پیش آید
 بر اینم چون وصالت نیست ممکن بر من بیدل
 به یادت بگذرانم روزگاری تا چه پیش آید
 به عالم غیر ازین کامی نخواهم گر به دست افتد
 کناری با تو از مردم کناری تا چه پیش آید
 نبستم طرفی از زهد و برینم زین سپس (والی)
 کنم جهدی که باید کرد کاری تا چه پیش آید

نباشد دام گلشن باعث بی‌تابی بلبل
 ولیکن وحشت از بی‌رحمی صیاد می‌آید
 ز درد کوه کاهت در دلم ای خسرو خوبان
 خیال شور شیرین و غم فرهاد می‌آید
 ز وحشت دل به جان آمد ، دریغا ، حسرتا ، دردا
 که بهر کشتن ما دیر آن جلاد می‌آید
 به هر گلشن (وفا) چون غنچهء نشکفته می‌بینم
 دل نگشودهء خونین خویشم یاد می‌آید

(۳۴)

صبحی که مهم از طرف بام برآید
 از شرم رخس مهر مگر شام برآید
 گر بوسه زند بر (حجر الاسود) خالش
 حاجی به ره کعبه ز احرام برآید
 با بخت بد خویش و دل سخت تو جانا
 دانم که محال است مرا کام برآید
 شوقم به وصال تو چنان است مپندار
 تسکین دل از نامه و پیغام برآید
 از طور تجلی گذرار عاشق نوری
 موسی وشت آنگه به (وفا) نام برآید

(۳۵)

گر از تظلمت از چاك سینه آه برآید
به صدر هم ز تف آه دادخواه برآید
کسی به خلوت وصلت توان رسید که مردم
به هر قدم به غم نو ز عرض راه برآید
به زلف چهره میپوشان که تا عیان همه کس را
تفاوت مه و روی تو ز اشتباه برآید
چگونه بر صف مژگان دلم زند که ندارد
تحملی که تواند به يك سپاه برآید
کسی ز فقر و فنا دم زند (وفا) که به کلی
ز ننگ افسر نام و ز عار جاه برآید

(۳۶)

برنیاید کامم از وصل دلارامم هنوز
زارزوی شهد آن لب زهر آشامم هنوز
تا به بزم پختگان عشق او جایم دهند
ساقیا رطل گرانم ده که من خامم هنوز
روز اول ساقی باقی به من جامی بداد
سالها بر من گذشت و مست آن جامم هنوز
زخم ناسورم به مرهم به نگردد ای طبیب
خستهء مژگان آن کافور اندامم هنوز
گفتم اندر دام زلفش بلکه آرامی بود
ماندم اندر دام سخت و نیست آرامم هنوز

گفت نام نيك خواهی در گذر از نام و ننگ
دین و دل را باد دادم لیک بدنامم هنوز
با (وفا)ی خسته گفתי جان بده کامت دهم
در وفایت جان بدادم لیک ناکامم هنوز

— س —

(۳۷)

بازم اندر جگر افتاد شراری که می‌رس
تازه شد داغ من از لاله عذاری که می‌رس
گشته دل باز لگد کوب سواری که مگوی
کرده هم غارت جان دیده خماری که می‌رس
تا به آن ناز و نزاکت به سفر شد چو جرس
من ز دل میشنوم ناله زاری که می‌رس
دل که آینه صفت صاف بد از هر صفتی
از غمش راه بدو یافت غباری که می‌رس
چون به تیرم زد و بر پاش فتادم گفتم
کردی امروز عجب طرفه شکاری که می‌رس
سرم از زمزمه مهر بتان خالی بود
پر شد از شورش سودای نگاری که می‌رس
ناصرحا ترك جفا کن که (وفا) صید تو نیست
شد دلش بسته افتراک سواری که می‌رس

(۳۸)

باز آی و تن خستهء مارا تو روان باش
بر جان و دلم مرهم ناسور نهان باش
جامی بده از بادهء خمخانهء عشقش
برهم شکن معرکهء نام و نشان باش
ای دل تو چرا فاش کنی قصهء عشقش
گو مخزن مهرش به همان مهر و نشان باش
در خرقه مکش جام و میوشان تو صراحی
در بزم درا صبحی کو عیب عیان باش
با بانگ نی و چنگ (وفا) رو به خرابات
از نام و نشان درگذر و زمزمه خوان باش

(۳۹)

خطی ز روی وفا بر حروف نسیان کش
به جستجوی اسیران سری به زندان کش
ز چنگ غصهء هجران دلم به جان آمد
بیخس بر من و دستی به تیر مژگان کش
ز آه و ناله مرا منع کی توان کردن
کسی به چنگ نگوید که ناله پنهان کش

به بخت ما که زمانه بهانه جوی افتاد
چو غنچه بادهء گلگون ته گریبان کش
عزیز مصر صفائی تو از (وفا) بشنو
سری به کلبهء احزان پیر کنعان کش

(۴۰)

مرا رها نکند هرگز آن چه ذقش
که داد بوسه ستانم ز غنچهء دهنش
لباس حسن قبائی است چست بر قد او
چو جامه ایست لطافت بریده بر بدنش
به گلستان چو خرامی تار پات کند
گل و بنفشه و ریحان و سنبل سمنش
سوی چمن بخرامی دمی اگر تو به ناز
بری تو جلوهء سرو و صفای نسترش
معطراست دماغم به بوی یوسف مصری
مگر نسیم بیاورد بوی پیرهنش
بدین خرام گذارت چو بر مزار افتد
عجب نباشد اگر مرده بر درد کفنش
(وفا) تو دست به زلفش چه میزنی ، بگذر
هزار جان و دل آنجا است زیر هر شکنش

(٤١)

باز دل شد هدف ناوڪ دل دوز فراق
شد برافروخته باز آتش جان سوز فراق
رفت با اشك روان خواب و شكیائی و صبر
ماند درد و الم و شوق غم آموز فراق
بس نبود این همه در دل الم و غصهء عشق
گشت افروخته اندر جگرم سوز فراق
روزم از هجر سیاه است چو شام زلفش
شب دیجور بود در ظرم شام فراق
شكوه كم كن تو (وفا) رونق كاشانهء دل
برد این مشعلهء نائره افروز فراق

(٤٢)

چو گل را در چمن با آن لطافت صبحدم دیدم
به یاد آن كه پای تواش بر دیده مالیدم
دوامی و ثبات سرخیء رنگ حنارا نیست (٢٢)
برای رنگ دست و پات خون خویش بخشیدم
به رغم ناصحان در بیستون سینه چون فرهاد
به ناخن شكل شیرینی برای خود تراشیدم

چو آن صیادرا دیدم کمر بسته به قتل (۲۳) من
 چو مرغ نیم بسمل ساعتی از ذوق رقصیدم
 پرسیدم ز رنگ سرخ گرد آن زنخ گفتا
 که خون کشتگانم از لب خونین تراویدم
 خوشم آمد ازان الفت میان زلف و بالایش
 به قد خود سیه روزی ز سر تا پای پیچیدم
 قبای (۲۴) سرخ در بر کردن و با ناز رقصیدن (۲۵)
 صفا دارد (وفا) من هم (۲۶) به خون خویش غلطیدم

(۴۳)

حریف تند خوی رو به کس ننموده‌ای دارم
 که از بی‌داد جورش چشم خون آلوده‌ای دارم
 چو گل زان جامهء جانرا گریبان چاک می‌خواهم
 پر از خون غنچه‌وش جانا دل نگشوده‌ای دارم
 من دیوانه‌را جز ناله و فریاد همدم نیست
 به کنج بی‌کسی از غم دل فرسوده‌ای دارم
 طبیباً رو که داغم را ز مرهم عار می‌آید
 که زخم بر لب پیکان جانان سوده‌ای دارم
 (وفا) نازم خرابات محبت را که اندر وی
 دلی آزاده از غم ، خاطری آسوده‌ای دارم

(۲۳) قصد - ن . (۲۴) لباس - ن .
 (۲۵) خندیدن - ن . (۲۶) صفای (بوالوفا) دارد - ن .

(٤٤)

تو خود جان منی جانا ، به جان خویش نستیزم
اگر میل جفا داری به جان تو که نگریم
ز روی مهوش چشم خوش لعل می آلودت
به دل آتش ، به جان شورش ، به دیده اشک میریزم
به رخسار چو ماهت کاش دیدی تا که دانستی
چه پروینها که شبها بر سر بالین میریزم
نظر موقوف کردم عمرها بر دانهء خالت
که شاید يك دمی در دام گیسویت درآویزم
تو ای شکر لب شیرین شمایل با صفا خوش باش
که من اندر جفا فرهادم و در عشق پرویزم
چو آن حسن و ملاحترا (وفا) دیدم به دل گفتم
یقین دادم کزان لبها به شورشها درآویزم

(٤٥)

چیست جانی که بدان طالب دیدار تو باشم
نیست نقدی دگرم تا که خریدار تو باشم
با چنین حال که از ذره فرومایه ترم
هرگز این وهم نبردم که طلبکار تو باشم
گرچه دادم که سزاوار وصال تو نیم ، ليك
تا دم مرگ درین راه هوادار تو باشم

گرچه دیوانه شدم عاقل فرزانهء عشقم
گرچه ویرانه شدم مخزن اسرار تو باشم
کو چنان بخت دمی با تو من خسته نشیند
یا چنین طالع میمون که سزاوار تو باشم
به جز آنم هوسی نیست که قربان تو گردم
غیر ازینم هنری نیست که غمخوار تو باشم
آن نیم من به جفا از سر کوی تو گریزم
در (وفا)ی تو بمیرم که وفادار تو باشم

(۴۶)

تا رفته ز کف دامن اقبال وصالم
پیوسته قرین غم و اندوه و ملالم
تصویر نهال قد سیمین تو گویی
موئی است برون آمده از چشم خیالم
وصف تو به میزان بیانی که نسجد
با آن چه توان گفت ؟ زبان بسته و لالم
سر داد ز بس فکر در اندیشهء زلفت
بی تاب و سیه بخت و پریشان شده حالم
گر داده (وفا) نسبت روی تو به خورشید
کاهیده ازین غصه ز بس همچو ملالم

(٤٧)

از نگاه چشم مخمور تو مست افتاده‌ایم
سایه‌وش بر خاک درگاه تو پست افتاده‌ایم
تا ابد مارا ز هشیاری نباشد بهره
در ازل از بادهء حسن تو مست افتاده‌ایم
بی‌دلانرا این طپیدن هر زمان بی‌وجه نیست
ماهی آسا ما ازین سودا به شصت افتاده‌ایم
نیست مارا راه رفتن یا امید زیستن
صیدوش در دام مهرت پای پست افتاده‌ایم
سیل اشك ما خرابات (وفا) معمور ساخت
وین عجب ما در درستی زین شکست افتاده‌ایم

(٤٨)

آمد و شد تا به بازار محبت کرده‌ایم
نقد جانرا صرف در سودای محنت کرده‌ایم
در میان اهل حرمت گرچه گم‌نامیم ، لیک
در فن آوارگی چون چند شهرت کرده‌ایم
شمع‌وش مارا نظر زان می‌نیفتد در قدم
دیرگاهی با نگاهت مشق حیرت کرده‌ایم
آشنائی تا به آن ابرو کمان مارا فتاد
خویشرا آماج گاه تیر محنت کرده‌ایم

ناصحا کم گو ملامت ، با سلامت در گذر
عمرها ما خویشتنهارا ملامت کرده ایم
تا رسد چون گرد گاهی دست ما بر دامن
جان و تن را وقف بر خاک مذلت کرده ایم
در طریق پاکبازی در جفای روزگار
چون (وفا) اندر وفا خود را علامت کرده ایم

(۴۹)

تا سوی درت روی به راه آمده ایم
با اشک نیاز عذرخواه آمده ایم
از بهر شفاعت به رسم هدیه
با بار گناه و کوه گاه آمده ایم

(۵۰)

ما نگاه چشم آن خود کامهارا بنده ایم
کبر و ناز و خشم چسپان جامه هارا بنده ایم
کی شود گل در چمن هرگز پسند طبع ما
آتشین رنگ گل رویء شمارا بنده ایم
سرو دارد جلوهء اما نه چندان دل فریب
ما خرام آن بت زرین قبارا بنده ایم
تا که از عزت میان چشم جایش داده ای
سرمهء فرخندهء طور لقارا بنده ایم

لاف با ما کی تواند زد کسی از طرز شعر
شهدریزیه‌ای اشعار (وفا) را بنده‌ایم

(۵۱)

دمی تو جلوه کن و موی عنبری بشکن
کلاه گوشه‌ء شاهي و سروری بشکن
گهی به سحر بینداز شور در عالم
گهی به معجزه بازار سامری بشکن
نقاب دور کن از روی خویش حور صفت
به جلوه‌ء که کنی رونق پری بشکن
گهی به زلف درازت بگو کمند بساز
گهی به طره که اشکنج دلبری بشکن
سحر گهی تو خرامان دمی به گوشه‌ء ایام
برا و حرمت خورشید خاوری بشکن
چو ماه چارده يك شب نقاب روی بکش
رواج زهره بیر ، قدر مشتری بشکن
چو عندلیب چمن شد نوای سنج (وفا)
نوای او به همین لهجه‌ء دری (۲۷) بشکن

(۵۲)

به ناز سوی رقیبان چنین گذار مکن
زیاد ازین دل مارا تو بی‌قرار مکن

(۲۷) لهجه‌آوری - ن .

دل از جفای تو خون گشت و جان به حلق رسید
ستم به کشتهء خود حین احتضار مکن
بسم حکایت دل با رقیب بدخو گو
فسانهء غم ما نزد هر شرار مکن
مرو به سوی رقیب و نصیحتش مشنو
به جان تو همه مکر است ، اعتبار مکن
ترحمی ز وفا بر (وفا)ت کن ، یعنی (۲۸)
دلش به جور و جفا ، جان من ، فگار مکن

(۵۳)

گفتم که چیست مونس جان حزین من ؟
گفتا خیال چهرهء گل آتشین من
گفتم که از کجا به کف آرم سراغ دل ؟
گفتا ز چین زلف و خط عنبرین من
گفتم به ساغر طربم زهر غم که ریخت ؟
گفتا هوای لعل لب شکرتین من
گفتم که فیض چاک گریبان صبح چیست ؟
گفتا فروغ طلعت مهر جبین من
گفتم که گشت کام روا در طریق عشق ؟
گفت آنکه کرد بخت سعیدش قرین من
گفتم که نیست بی تو سر زیستن مرا
گفتا چه شد فدای سر نازنین من

گفتم جفای چرخ فزون یا (وفا)ی ما ؟
گفتا که فوج دل ز یسار و یمین من

— ی —

(۵۴)

خود نهان و شور و غوغا در جهان افکنده‌ای
آتش سودا به جان انس و جان افکنده‌ای
نه بشر آگاه گشت از سر عشقت نه ملك
گرچه نامی بر زبان (۲۹) این و آن افکنده‌ای
ابرواست آن (۳۰) بر رخ زیبات ، یا قوس قضا (۳۱)
یا به قصد عاشقان زه در کمان افکنده‌ای
سر به خاك آستانت می‌نهم با صد طرب
گرچه سرهارا بسی در آستان افکنده‌ای
از کمر وا کن کمر بند این گره‌را برگشا
عالمی‌را زان میان اندر گمان افکنده‌ای
شد سراسر مشکلات (۳۲) نقطهء موهوم حل
در میان ما حدیثی در (۳۳) دهان افکنده‌ای
دیگران نادیده تعریفی به تخمین کرده‌اند
ليك از هیبت وفارا از زبان افکنده‌ای

(۲۹) غیر نامی در دهان — ن .
(۳۰) این — ن .
(۳۱) قوس و قزح — ن .
(۳۲) نقطه نقطه — ن .
(۳۳) از — ن .

حسرت از این است نادیده مصور نیست نقش
وانکه دیدت چون (وفا) کلك از میان افکنده‌ای

زان سر زلف و خم ابرو هزاران داستان
در میان دوستان و دشمنان افکنده‌ای

گنبد گردون پر از جوش و خروش است ای عجب
زین تقاضا (بوالوفا) را در فغان افکنده‌ای

(۵۵)

از غم هجر به جان آمدم ، ای جان ، مددی !
گل‌رخان ، مرغچه‌گان ، باده‌فروشان ، مددی !

جذبهء عشق حرم میکشدم با غوغا
خضر توفیق ، رفیقی ! شه مردان ، مددی !

خالی از سجدهء روی تو نیابم سر موی
پیچ و تاب خم گیسوی پریشان ، مددی !

چو قنادیل حرم از تو مظاهر روشن
چشم مینا ، نظری ! دیدهء گریان ، مددی !

تشنهء فیض تو و رو به ره آورد توام
عقل کل ، ماه چگل ، چشمهء حیوان ، مددی !

سخت بگرفت دلم ساقیء خوش لهجه کجااست
می‌خوران ، باده‌کشان ، محرم مستان ، مددی !

به جنون دل کشدم چارهء زنجیر کنید
 حلقهء سلسلهء طرهء پیچان ، مددی !
 درد ناکامی و ورد طربش کشت مرا
 بی دلان ، شیفته گان ، سوخته جانان ، مددی !
 آه اگر بنده نوازی نکند حضرت غوث
 مخزن معرفت حضرت یزدان ، مددی !
 از مقیمان درت چشم عنایت دارم
 ماه جان ، شمس جهان ، قبلهء پاکان ، مددی !
 دل به دریای معلائی تو دریوزه گراست
 شاه خوبان ، نظری ! قلزم عمّان ، مددی !
 منم آن کور که در خاک درت افتادم
 ید موسای نبی ، حکمت لقمان ، مددی !
 دل و جان باد فدای همه سکان درت
 بوالوفا ، شیر خدا ، مظهر رحمان ، مددی !
 زیب گردن دهم از طوق (وفا) ی سگ کوت
 زینتی بهتر ازین نیست ، حریفان ، مددی !

(۵۶)

ای مه برج نیکوی ، وی در درج دلبری
 چون تو بشر ندیده ام : ملکی تو و یا پری
 صیت کمال حسن تو روی زمین چنان گرفت
 میسزدت اگر زنی کوس شهی و سروری

صبحگهی به صومعه جاوه کنان اگر روی
 از کف پارسا تو دل سهل به عشوه میبری
 میگذری و در قفا لشکر جان و دل ولی
 عجب کجا گذاردت تا پس و پیش بنگری
 میروی و نمیروود از بر من خیال تو
 از نظر ار چه غائبی ، در دل و جان مصوری
 سکهء نقد دولتم داغ غلامی تو شد
 عار بود دگر مرا پادشهی و مهتری
 چون تو به تیغ دلبری شد دل و جان مسخرت
 گشت مسلم (وفا) مملکت قلندری

(۵۷)

یارم اندر دل وطن دارد همی
 سینه را رشك ختن دارد همی
 دل هوای دلبر پیمان گسل
 با می مینا شکن دارد همی
 عمرها بر گردن از زلفت دلم
 غل و زنجیر و رسن دارد همی
 کهر زلفش گر ره دینم زند
 شمع رویش مؤتمن دارد همی
 از لب و از روی و زلف سرکشش
 خون بهای صد چو من دارد همی

با لب لعلش نهانی (بوالوفا)
عمرها شد يك سخن دارد همی

(۵۸)

آن تبسم که تو داری و تکلم که تو دانی
نمک سینهء مجروحی و داغ دل و جانی
عالی واله و حیران تو دیده برهند
که تو کی رخ بنمایی و تو در پرده نهانی
من ازان روز که روی و لب و چشم تو بدیدم
طمع از عقل بریدم ، دل و جان نیز تو دانی
تو خدا را دمکی نزد منی خستهء مهجور
بنشین تا کمکی آتش شوقم بنشانی
يك دم ای مایهء جان جلوه کنان گر بخرامی
بفشانند دل و جان به قدوم تو جهانی
نه من دل شده رسوای هوای توام و بس
تو نمک پاش کباب دل مجموع جهانی
به وفایت که (وفا) را نبود هیچ تفاوت
به صفایش طلبی یا به جفایش تو برانی

(۵۹)

ایکه بیرون ز زمانی و مبرا ز مکانی
هم منزله ز خیالی و مقدس ز نشانی

همه کس را تو شناسی و ترا کس نشناسد
 وین عجب عین عیانی و پس پرده نهانی
 هر گروهی به زبانی ز تو دارند نشانی
 تو نه اینی و نه آنی ، نه چنین و نه چنانی
 نه ز عرشی ، نه ز فرشی ، نه ز فوقی ، نه ز تحتی
 همه عالم به تو مشغول و تو بیرون ز میانی
 پس (وفا) از تو شاید به جز این نکته که گوید
 گرچه در فهم نگنجی ، همه دم در جولانی

(۶۰)

به سحر چشم فتان از دل و جانم چه میخواهی
 به شصت ناز چندین ناله سنجانم چه میخواهی
 ز اشك سرخ چشم چشمهء خاری چه میخواهی
 به درمانم نمیکوشی ، ز گریانم چه میخواهی
 ز خوبان این قدرها ای دل آزارم چه میجوئی
 لگد کوب رم شهر غزالانم چه میخواهی
 بنازم باز در آغاز قتلی و نمیدانم
 پس از قتل (وفا) ای جان جانانم چه میخواهی

یاری شیخ عومەر ضیائوددینی کوری شیخ عثمان سیراجوددین

له دایک بوونو و پیگه یشتن و ئیرشادگردنی

شیخ عومەر ضیائوددین

ئەم ذاته له ریزی چوار کورە گەورە مورشیدەکی شیخ عثمان سیراجوددیندا کوری سیپەمیان و برای باوک و دایکی شیخ موحەممەد بەهائوددینە • له شەوی دووشەممە ۲۶ی جومادەلئوولای ۱۲۵۵دا له دئی بیارە له دایک بووە و له شەوی دووشەممە ۲۲ی شەووالی ۱۳۱۸دا کۆچی دوایی کردوو و له ژووریکا له نزیک خانەقاوە له بیارە بە خاک سپێراوە (۱) • مەلا حامیدی کاتبی باوکی بە بۆنەی له دایک بوونیەوه ئەم چەند بەیتە ی وتوووە :

(۱) گەلی له زانایان و ئەدیانی سەردەم پارچە شیعی جوانیان بۆ لاواندەوهی داناوە • یەکیك له وانه (باکی) یە که یەکیك بوو له مەنسووبە دڵسۆزەکانی و هەستی خۆی بەبۆنەی کۆچی دوایی شیخی مورشیدیەوه لەم پارچە شیعرەدا دەربریوە :

ای مسلمانان مگر این روز روز محشر است
خلق را بی لذت می شور مستی در سراسر است
این چه آتش بود کاندرا جان مشتاقان فتاد
جمله دلهارا کباب و سینه ها چون مجمر است
این چه تیری بود کامد بر دل مجروح ما
ای دریفا این مگر تیر فراق دلبر است
من نگویم شیخ اکبر رفت بیرون از جهان
این قدر دانم جهان مانند حشر اصفر است

قطب حق ، مرکز پرگار شرف
آنکه دین زواست قوی بنیادش

شیخ عثمان شه اورنگ بقا
یارب این ملک مبارک بادش

خنده زد نو گلی از باغ دلش
لطف حق کرد ز نو دلشادش

بیست و شش بود ز جمادی الأولى
شب دوشنبه که ایزد دادش

چونکه دین از شرفش یافت رواج
لاجرم نام (عمر) بنهادش

هم دران وقت که کردیم نثار
جان و دل بهر مبارک بادش

خانقاه و مدرسه پر ناله و فریاد شد
آه سرد حسرت و سوز دل و چشم تراست
لفظ (نایب) [۶۳] بود عمرش راست چون عمر منوب
ای بسا اسرار حق کاندلر وفاتش مضمراست
(نائب پیغمبر) [۱۳۱۸] آمد بهر تاریخ وفات
راست فرمود آنکه گفتا نائب پیغمبراست
روی ما و پای اولاد کرامش بعد ازین
هریکی در برج معنی همچو شمس انوراست
(شیخ نجم الدین) که شد قطب زمانرا جانشین
حسن اوصافش ز وهم فکرت ما برتراست
دم مزین (باکی) ، برو بر حالت خود گریه کن
همچو تو سرگشته‌ءرا آه و حسرت درخوراست

بهر تاریخ بگفتیم « که ما
ز خدا میطلبیم اسعاش » (۲)

ئەم ذاتە که گەشتوووە تەتەنی فام کردنەووە لای مەلا مەحمودی
دشەویی باوکی مەلا عەبدوللای دشەویی موفتیی سنەو مامۆستای مزگەرتی
دارولئحسان دەستی کردوووە بە خویندن که مامۆستای هەموو منالەکانی
شیخ عوئمان سیراجوودین بووە . هەر وای لای مەلا حامیدی کاتبیش
خویندوووە و پاشان که گەرە بووە بە ئەمری باوکی چوووە بۆ که رکووک بۆ
مالی شیخ عەبدولرحمانی خالصی تالەبانی که شیخی ئیرشاد بووە لە
که رکووک و لەوێ لە گەڵ شیخ عەلیی کوری شیخ عەبدولرحمان ماوەیەک
لە مزگەرتی (بلاخ) لای سەید موحەممەدی بلاخ خویندوووەتی و پاشان
گەر اووەتەووە بۆ هەورامان وەک لە یادی باوکیدا رابوو (۳) .

پاش گەرانهووی بۆ هەورامان لای خۆیان لە بیارە لای مەلاکانی ئەوێ
بەردەوام بووە لە خویندنداو لە خزمەتی باوکیشیدا تەریقەتی وەرگرتوووە
بە فرمانی باوکی لە خزمەتی شیخ موحەممەد بەهائووددینی برا گەرەیدا
خەریکی سولووکی ئادابی تەریقەت بووە و پاشان ئیجازەتی خەلافەت و
ئیرشادی ، هەر بە فرمانی باوکی ، لی وەرگرتوووە .

ئەمەش وێنەی ئەو ئیجازەنامەیە که شیخ موحەممەد بەهائووددین بۆ
شیخ عومەر ضیائووددینی برای نووسیوە :

بسمه سبحانه و تعالی

الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب ، وهدى المؤمنين بارسال رسوله
الكریم اليهم على طريق الحق والصواب . وصلى الله على سيدنا ومولانا

(۲) بە حیسابی حەرفەکانی ئەبجد ئەکاتە ۱۲۵۵ .

(۳) بگەرێرەووە سەر لاپەرە ی ئەم کتیبە .

حبیبه و خیر خلقه محمد و آله و صحبه الذین هم نجوم الهدی لأولی الألباب •
 اما بعد ، گزارش می‌رود از آنجا که فقیر بی بضاعت ، با وجود عجز
 و تقصیر ، حسب الامر و اجازه حضرت والد ماجد قدس سره ، مجاز
 و مأذون مطلق در طریقه‌ء علیهء نقشبندیه بوده و هستم ، و به امر ظاهری
 و باطنی مشایخان کرام و اولیای عظام قدس الله اسرارهم بر سجادهء ارشاد
 نشسته‌ام • طالبان این نعمت عظمی و غواصان بحر توفیق از عشق این جواهر
 نفیسه کبری که وصول به درجهء حق‌الیقین است ، دست توسل به ذیل
 این خادم درویشان زده و میزنند ، و با هر یک به قدر استعداد خود معاملهء
 ظاهری و باطنی معمول شده و میشود ، لاسیما برادر والا گهر ، در دریای
 ارادت ، مصباح زجاجهء سعادت ، مرکز دائرهء صداقت ، کوّه بصیرت ،
 و قوهء بصر ، عزیز الوجود خجسته سیر شیخ عمر حفظه الله الملك الاکبر است ،
 که در عصر حضرت والد ماجد قدس سره مدت مدید بر سلوک استقامت
 داشته و تهذیب اخلاق نموده ، و استعدادا بر امثال و اقران خود بر مثال
 تفاوت شمس و سائر کواکب غالب گردیده ، و الحمد لله شرف نعمت بقای
 بعد از فنا یافته ، و مراتب و مقامات علیه را طی نموده ، و به خلعت اجازهء
 حضرت ایشان و سائر مشایخان قدس سرهم بهره‌یاب گردیده •

علی هذا نظر رأفت و شفقت حضرت پیر در حق وی بمنه کامل ،
 و نسبت اخوتش با فقیر به سه جهت حاصل است • یکی نسبی ، و یکی
 حسبی ، و یکی عهدی • فقیر نیز از کمال ادب و ارادت و صدق رضای
 خاطر عزیزش همواره مسرور بوده • اگرچه قبول خاطر بزرگان زودتر شده
 بود ، باز هم به نیابت مشایخان کرام قدس الله اسرارهم ، محض اتمام داب
 سعادت آن عزیز را از قبول نمودن مریدان و تعلیم طالبان و تبلیغ احکام
 شریعت و طریقت مجاز و مفوض نمودیم که بر وفق شریعت غرای حضرت
 سید الانام علیه و علی آله الف صلاة و سلام و آداب طریقت مشایخان

قدس الله اسرارهم به تربیت طالبان اوقاترا صرف نماید ، و طالبانرا از خلفا و مرید و محسوب و منسوب از صغار و کبار و ادنی و اعلی نیز وظیفهء عین است که حسن ادب و اطاعت اوامر و نواهی و قبول نصایح مشفقانه آن عزیزرا آویزهء گوش هوش داشته صحبت و شرف خدمتش غنیمت وقت خود شمرند ، و از عجز در بخش خاطرش پرهیزند ، چنانچه از زهر قاتل پرهیزند که رد و قبولش رد و قبول حضرت حقیر و حضرت پیر دستگیر و سائر مشایخ عظام و اولیای کرام است •

ز يك شاخيم اگر شیرين اگر تلخ
ز يك بزميم اگر هشیار اگر مست

(ذلك فضل الله يؤتیه من یشاء ، والله ذو الفضل العظیم • اللهم اجعله للمتقين اماما ، ولا حول ولا قوة الا بالله العالی العظیم • وصلى الله على سيدنا محمد و آله وصحبه اجمعين • و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين •

ه ذی القعدة ۱۲۹۴ هـ

[جیگه‌ی مؤری]

محمد العثماني النقشبندی

فقیر در درون دل شیخ عمر سلمه الله در دنیا و عقبی قبول نمودم ، بل در میان جان جای داده‌ایم • همین نوشته سنداست • حق سبحانه و تعالی قبول فرماید •

[ئیمزای]

محمد العثماني

کوچی دوايي کردووو له قهبرستاني نه بوودو جانەي نه صحابه‌ي ناوداري
پيغه مبه‌ر له پيژاو پيژاوه . نه‌م کورەي له ژنه سه‌ييده سومه‌ييده‌عي به‌که‌يه‌تي .

پينجه‌م : سه‌عدوددين که له ۱۲۹۴دا له بياره له‌دايک بوووو کورپيکي
زور هه‌لکه‌وتوو بوووو ، له ۱۳۱۵دا هه‌ر له بياره کوچي دوايي کردووو
باوکي به‌مردني زور دلگران بوووو پارچه‌ي شيعريکي بو لاوانده‌وه‌ي
داناوه . بوم ساغ نه‌بوته‌وه نه‌م کورە له کام خيزاني شيخي باوکيه‌تي ،
به‌لام بيستوو مه‌ له ژنيکي تريه‌تي غه‌يري نه‌و دوانزه ژنه‌ي باسم کردنو ، له
سه‌ييده‌کاني خانه‌گاي لاي پاوه بووو .

شه‌شه‌م : شيخ نه‌نومر که له ۱۳۰۰دا له خانه‌قي له‌دايک بوووو له
ده‌وروبه‌ري ۱۳۶۰دا له دئي (گومه) له‌وبه‌ري سيروان کوچي دوايي کردووو .
حه‌وته‌م : شيخ جه‌ميل که له ۱۳۰۸دا له بياره له‌دايک بوووو له
(قادرکه‌ره‌م) کوچي دوايي کردووو . نه‌م ذاته سه‌فه‌ري زوري کردووو
سه‌فه‌ريکي نه‌سته‌مووليشي بووو ، له‌وي به‌ناوي پو‌ست نشيني خانه‌قاي
بياويله‌وه مه‌عاشيکي بو براوه‌ته‌وهو ماوه‌يه‌ک له بياويله‌ دانشتووو .

هه‌شته‌م : شيخ کاميل که له ۱۳۱۵دا له بياره له‌دايک بوووو پاش
کوچي دوايي باوکي ماوه‌يه‌ک له بياويله‌ دانشتووو پاشان چووو بو ناو
خيالي باوه‌جاني و کچي موحه‌مه‌د به‌گي مه‌شه‌ور به‌ نه‌مير نه‌سه‌دي هيناوه‌و
له دئي (باني پارياو) دانشتووو پاشان ژنه‌که‌ي مردووو خو‌يشي
گه‌راوه‌ته‌وه بو هه‌ورامانو له‌ويوه چووو بو ناوچه‌ي تالش له باکووري
ئيرانو له ۱۳۹۶دا له‌وي کوچي دوايي کردووو . نه‌م سي کوري شه‌شه‌م
حه‌وته‌م و هه‌شته‌مه‌ي شيخ عومه‌ر ضياء‌وددين له فاطمه‌خاني خوشکه‌زاي
شيخ حه‌سه‌ني قه‌ره‌چيوارن .

نو‌هه‌م : شيخ تايب که له ۱۳۱۶دا له بياره له‌دايک بوووو له ۱۳۸۳دا له

تاران له ژیر عه مه لیا تا کوچی دواایی کردووه • ئەم کورە ی شیخ له ژنه سه ییده دیواندەرە یی یه که یه تی و له سه رە تا دا له به ینی بیارە و (شاو هیس و باو هیس) ی شارە زوور ئە ژیا و پاشان کوچی کرد بو خانە قی و له وی له سه ر خانە قا که ی خو یان دانیش ت •

شیخ عومەر ضیا ئو ددین چە ند کچیشی بووه یه کیکیان (عه دلە) ناو بووه که له دایکی شیخ عه لا ئو ددین بووه و شووی کردووه به حاجی شیخ موصطه قای جوانرۆ یی که پاشان له سه قز دانیش تووه و به سه قزی مه شهوور بووه و له پیشا موریدی شیخ عو ثمان سیراجو ددین بووه و پاشان بووه به خه لیفه ی • یه کیکی تریان ناوی فاطمه بووه که شووی کردووه به مه لا قادری موده رپرسی بیارە و کورە کانی مه لا هه موو له من • یه کیکی تریان ناوی ئە نی یه بووه که شووی کردووه به کاکه شیخی کوری شیخ موحه ممه د به ها ئو ددین • یه کیکی تریان ناوی عه طی یه بووه که له فاطمه خانی خوشکه زای شیخ حه سه نی قه ره چیوارە و شووی کردووه به شیخ عارفی کوری شیخ فه تاحی کوری حه مه خانی برای مه ولانا خالید و پاش مردنی ئە م شووه ی شووی کردووه ته وه به سه یید عه بدو لقادری کوری حاجی سه یید حه سه نی چۆری •

ئە مه ئە و ئە ندازه یه بوو له خیزان و کور و کچی شیخ عومەر ضیا ئو ددین که بۆ م ساغ بوه ته وه • له شیخ عه لا ئو ددینم بیستووه ئە یوت باو کم نزیکه ی چل منال و منالە زای خو ی به دهستی خو ی به خاک سپاردووه •

خانە قا کانی شیخ عومەر ضیا ئو ددین

شیخ عومەر ضیا ئو ددین گه لی خانە قای له و ناوچانه دا دروست کردووه که موریدو مه نسووبی تیا یاندا بووه •

خانه قای یه که می له شاری خانه قین دروست کردووه له شوینیکی خوشدا •
ئه م خانه قایه له سالی ۱۳۰۱ دا دروست کراوه و بیریکی ئاوی له حه وشه کهیدا
بۆ هه لکه نراوه و چه ند حو جره ششی له پالدا دروست کراوه له گه ل چایخانه یه لک و
خانویه ک بۆ موته وه للی که وه قعی سه ر خانه قا که کراون •

شیخ ضیاءوددین که ئه م خانه قایه ی دروست کردووه ، خه لیفه عه بدی
باپیری عه بدولعه زیز خولو و صیی له سه ر داناوه ، ئادابی طهریقته تی تیا نیشانی
خه لک بدا و خه تم و ته هلیله یان پی بکا • پاش ئه ویش حاجی مه لا موحه ممه دی
جوانرۆیی له سه ر دانیشتووه و له م سالانه ی دوایشدا شیخ تایی کوری
شیخی له سه ر بوو تا کوچی دواایی کرد •

له سالی ۱۳۰۳ یشدا خانه قایه کی له قزرا بات (قزلرباط = السعدیه)
دروست کردو شیخ عارفی کوری شیخ حوسهینی کوری شیخ موحه ممه دی
هۆرینی له سه ر دانا • پاش وه فاتی شیخ عارف شیخ مه عصومی کوری
له سه ر خانه قا که دانیشتو تا له م سالانه ی دوایدا کوچی دواایی کرد هه ر
له سه ری بوو •

له سالی ۱۳۰۶ یشدا خانه قایه کی له کهری دروست کردووه •
ئه گیرنه وه که شیخ ویستوویه ئه م خانه قایه بکاته وه ، ئه سییکی بووه
فرۆشتوویه به چل لیره بۆ ئه وه ی پارچه زه وی یه کی پی بکری خانه قا که ی
تیا بکاته وه • پارچه زه وی یه که هبی مه جید پاشای بابان بووه ، که به
خه یاله که ی شیخی زانیوه به خۆرایی پی به خشیوه • شیخیش به یارمه تی
موصطه فا ریژی ناو که کاربه دهستیکی ناودار بووه و به هه ره وه زی خه لکی
کهری خانه قا که ی کردووه ته وه • پاشان له ۱۳۱۲ دا نامه یه کی نووسیوه بۆ
سولتان عه بدولحه مید بۆ داوای یارمه تی بۆ کردنه وه ی مزگه وتیکیش هه ر
له و شوینه دا • ئه ویش سیصه د لیره ی بۆ ناردووه و مزگه وته که به ناوی
سولتانه وه کراوه ته وه •

به ئەمری شیخ ، مه‌لا ئەحمەدی کانی که‌وه‌یی خزمی مه‌لا عوسمانی کانی که‌وه‌یی خەلیفە‌ی شیخ عثمان سیراجووددین لە‌سەر خانە‌قای کفری دا‌ئە‌نیشی بۆ پێش‌نوێژی و بۆ خەتم و تە‌هلێله کردنیش به‌ خە‌لک و ، سولتانی عوسمانی‌یش مانگانه‌ی بۆ ئە‌برێته‌وه .

خانە‌قای بیاره‌یشی له‌ ١٣٠٧دا دروست‌کردووه له‌ قه‌راخ چه‌می بیاره‌و له‌ داوێنی ئاوا‌یی‌یه‌وه . وه‌ستای دروست‌کردنی ئە‌م خانە‌قایه وه‌ستا ره‌حیم ناوی بیاره‌یی بووه . شیخ‌خۆ‌یشی وه‌ك شاگرد له‌ به‌رده‌ستیا کاری کردووه . به‌را‌به‌ر دا‌لانی خانە‌قایش دوو ژووری دروست‌کردووه ، یه‌کیان ه‌یی دانیشتی خۆی بووه و ئە‌وه‌ی پشته‌وه‌شیان ه‌یی مامۆستا شیخ‌حه‌یدەر بووه که تا کۆچی دوا‌یی له‌ ١٣٥٣دا تیا‌نیشته‌جێ بووه . له‌سەر دا‌لانی خانە‌قایش چوار ژووری دروست‌کردووه ، یه‌کیان بۆ مه‌لای گه‌وره (بۆ ده‌رس‌وتنه‌وه) و دوانیان بۆ فه‌قی . ئە‌وی‌تریان ژوورێکی بچووک ه‌ه‌ر به‌شی یه‌ك که‌س ئە‌کا . له‌ رۆژا‌وای خانە‌قایشه‌وه ژوورێکی درێژی دروست‌کردووه پاشان کراوه به‌ ئارامگای شیخ‌خۆی و هه‌ندی له‌ کورپه‌کانی .

خانە‌قایه‌کێشی له‌ بیا‌وی‌له دروست‌کردووه ، نازانم له‌ چ‌سائیکدا دروستی کردووه ، به‌لام وام بۆ ده‌رئه‌که‌وی له‌ ده‌وروبه‌ری ١٣١٠دا دروستی کردبێ . می‌ژووی دروست‌کردنی خانە‌قای سه‌رده‌شتیشی نازانم ، به‌لام وای بۆ‌ئه‌چم ئە‌میشی له‌ ده‌وروبه‌ری ١٣١٤دا دروست‌کردبێ .

هه‌لویستی شیخ‌عومه‌ر ضیا‌ئوددین به‌رانبه‌ر به‌ خۆ‌بندنو مه‌لاو فه‌قی

شیخ‌عومه‌ر ضیا‌ئوددین پاش کۆچی دوا‌یی شیخ‌موحه‌مه‌د به‌ها‌ئوددینی کاکی له‌ بیاره ده‌ست‌ئه‌کا به‌ ئیرشاد و پێ‌نموونی‌کردنی

موسولمانان و هەر لهو سهردهمه دا سهفهريکي بهغداو کهربه لاو نهجهف ئەکا
 بۆ زیارهتی ئەولیاو ئیمامهکانو ، پاش گهرا نهوهی لهو سهفهره له سالی
 ۱۳۰۱ دا خانوو هکانی قهراخی چه می بیاره دروست ئەکاو له ۱۳۰۶ یشا خانهقاو
 حوجرهکانی فهقی و میوانیش دروست ئەکاو ، ئەتیری مهلا قادری کانی کهوهیی
 بازیانی که له دینی (کوچک چهرموو) ی لای سنه مهلای (امین السادات)
 بووه — ئەیهینئ ئەیکا به مامۆستای خویندنگای بیاره و کچی خۆی لی ماره
 ئەبری . ئیتر لهووهختهوه خویندنگای بیاره (۴) ئەبی به مهلبه نديکی گهره
 خویندنو خویندهواری له ههموو کوردستانو له ههموولایه کهوه فهقی
 پرووی تی ئەکنو ههمیشه دهیان فهقی له ههموو پلهو پایهیهک تیا ئەبی و ههموو
 زانسته ئیسلامی بهکانی هەر له نهحوو صهرفو شهرعو مهنطیقو بهلاغهو
 ئادابی بهحثو موناظهروهو تا ئوصوولی فیهو ئوصولی دینو تهفسیرو
 هدیثو ریاضیاتو فهلهکیاتو بابهتهکانی تری به ریکوپینکی تیا ئەوتریتهوه .
 له سهردهمی شیخ عومهر ضیاءوددین و لهسهر دهستی مهلا قادری
 مامۆستای خویندنگای بیارهدا که به (مهلای گهره) ناووبانگی دهركردبوو،
 مهلای گهره گهره وهك مهلا عهبدوڵلای عهبابهیلی و مهلا موصطهفای
 خورمالی و مهلا بههائوددین و مهلا زهینولعایدین و مهلا عهبدوڵرهحیمی
 چروستانی و مهلا فهتاحی خهتی و مهلا عهزیزی رۆغزایی و شیخ بابهرهسوولی
 بیدنی (عهبابهیلی) و مهلا قادری صوفی و مهلا ماحمودی بهرلووت و مهلا
 موحه ممهدی جوانرۆیی و شیخ قاسمولقهیسی بهغدایی و گهلیکی تر له
 خویندنگای بیارهدا خویندوو یانهو خویندنیان تهواو کردوووه ئیجازهیان
 وهرگرتوووه زۆریشان لهسهر دهستی شیخدا تهریقهتیاو وهرگرتوووه .

(۴) تا کردنهوهی خانهقای بیارهو حوجرهکانی دهروپشتی ، شیخ هەر له
 مزگهوتی ناودی — که مزگهوتیکی زۆر کۆنه و باوه له سههرهتای
 داگیرکردنی ئەو ناوچهیهدا لهلایهن لهشکری ئیسلامهوه دروست کراوه —
 ئیرشادی کردوووه فهقیکانیش هەر لهوئێهه و خویندوو یانه .

شیخ عومەر ضیائوددین ههولیکى زۆرى داوه بۆ کو کردنه وهى کتیبى
عيلم و شرع بۆ خویندنگای بیاره و به وچه شنه کتیبخانه یه کی گه وره ی بۆ
پیکه وه ناو هه ر کتیبیکى ده سگير ئه بوو وه قفى ئه کرده سه ر خویندنگاو
مۆرى وه قفى خۆى لی ئه دا • له کتیبخانه ی خویندنگای بیاره دا سه دان دانه
له هه موو جوړه کتیبیکى پتویست به چاپ و به خه ت و گه لی کتیبى نایابیش
هه بوو •

بیستوومه رۆژیکیان شیخ له سه ر به رده نویره کانی حه وزى خانه قا
ئه بی ، پۆسته یه کی له مووسله وه بۆ دى ، ئه یکا ته وه ئه بینى کتیبه به دیارى
بۆیان ناردووه • هه ر له ویدا به رماله گه ی رائه خاو سوجدیه کی شوکر
ئه با • لیبی ئه پرسن له شوکرانه ی چیدا ئه و سوجدیه ی برد ؟ ئه ویش له
وه لاما ئه فهرمویت : له سه رئه وه که خواى گه وره کتیبى دینم بۆ ئه نیړى
خزمه تی دینى پى بکه م ، ئه گینا ئه گه ر که سیك بووما یه تانجى یان به دیارى
بۆ بناردما یه راوى پى بکه م ، چیم ئه کرد !

له وکتیبه به رخانه ی له کتیبخانه ی خویندنگای بیاره دا هه بوون
ته فسیری به یضاوى بوو به ده سخته تیکى زۆر جوان ، توحفه ی ئینوچه جهر
له چوار به رگدا به خه تی مه لا حامیدی کاتب ، حاشیه ی مه لا یه حیاى
مزوورى له سه ر به رگی یه که مى توحفه که تا باسى نویرى جه ماعت هاتبوو ،
حاشیه ی عه بدولچه کیمى سه یاله کووتى له سه ر شه رحى شه مسی یه به
ده سخته ت ، نوسخه یه ك (سراج الطالبین) ی مه لا ئه بوو به کری موصه نیف له
عيلمى ته سه ووفدا ، مه کتوو باتى ئیمامى ره بیانى به ده سخته تیکى زۆر جوان ،
دوو دانه ئوستورلاب که یه کیکیان وه ستایه کی ته ویله یی دروستى کردبوو ،
نوسخه ییکى زۆر نایاب و کوونی زیجى ئولووغ ییگ که به شیوه یه کی
یه جگار زۆر جوان و هونه رمه ندانه نووسرا بووه ، هه روا گه لی کتیبى تر
هه بوون که ئیستا ناویانم له یاد نی یه •

شیخ عومەر ضیائوددین عاده تی وا بووه هەرچه ند خه بهریان بدایه تی وا
 چه ند فهقی یهك به ریوهن ، نزیك بوونه ته وه ، هاتوون بۆ بیاره بۆ خویندن ،
 جلی خوی ئه گۆری تا نه یناسنه وه و ئه چوو به پیریانه وه بوخچه و کۆله کانیانی
 له گه ل هه ل ئه گرتن تا ئه یگه یانده خانه قا • له شیخ عه لائوددینی کوریم
 بیستوو و تی له خزمه تی باوکما بووین له دئی (گومه) له و بهری سیروان ،
 خه بهریان دای تی وا کۆمه لی مه لاو فهقی هاتن بۆ زیاره تی شیخ ، که ئه مه ی
 بیست ده سته جی هه ستایه سه ر پی ، که وش ی له پی نه کردو کلاوه که ی
 سه ریشی لا بردو به پی پی په تی و سه ری رووته وه چوو به پیری ئه و مه لاو
 فهقی یانه وه • منیش عه رزم کرد : قوربان تو به شی ئیمه ت نه هیشته وه • ئه گه ر
 تو هه ر سه رت رووت بکردایه ، ئیمه پییشان په تی ئه کرد • ئیستا که تو
 سه ریش رووت و پیشت په تی کردوو ، ئیمه مه گه ر جله کانیشان
 داکه نین • فه رمووی : پۆله ! ئه مه واجبی شه خصی منه ، ئیوه هه قتان
 به سه ره وه نی به •

شیخ عومەر ضیائوددین فهقی و مه لای هه میشه پیشی خه لینه و
 موریده کانی خستوو • جاریکیان هه ندی سو فی له دهنگی ده ور کردنه وه ی
 فهقی کان نارمه حت ئه بن و ئه یانه وی نه هیلن له خانه قا ده ور بکه نه وه • شیخ
 ئه فه رمویت سو فی به کان هه موو کۆئه که نه وه ، پی یان ئه لی کئی به دهنگی
 ده ور کردنه وه ی فهقی سولوو کی لی تیك ئه چی ، خوا حافیظی بی پروا لی ره
 نه مینی • مه لاو فهقی به کاری ری نموونی کردنی موسولمانان دین و قازانجیان
 بۆ هه موانه ، به لام ئیوه قازانجتان هه ر بۆ خۆتانه •

شیخ عومەر ضیائوددین زۆر جار به پاره ی خوی جل و به رگی بۆ فهقی
 کریوه و فه رموویه تی خیزانه کانی جله کانیان بۆ بشۆن • زۆر جار شتی وای
 کردوو که خه لك زانیویانه مه بهستی له وه حورمه ت گرتنی مه لاو فهقی به •
 بۆ نموونه گه لی جار پیتلاوی له ناو قه ره بالغدا بۆ مه لای گه وره داناوه ،

له گەل ئەویشدا که زاوای که سیك وەك ئەولادی ئەو کەسە وایە و مەلای
گەرەیش زاوای شیخ بوو ، هەر بۆ ئەو خەلکیش چا و لەو بکەنو
حورمەتی مەلا و فەقی بگرن .

له مەلا قادری صوفیم بیست وتی : له حوجرە کە ی بەرانبەری خانەقا
دائە یشتین له بیارە ، فەقی ییکمان هەبوو هەموو شەوی میزی ئەکرد
بەخۆیدا و ئیمەیش چاوپۆشیمان لی ئەکرد تا بە پۆژ و شکێ ئەکردهو .
پۆژیکیان بەرلەووی جیگە ی ئەو فەقی یە وشک بیتهو و شیخ هاته
حوجرە کە مان و لەسەر جیگە کە ی ئەو فەقی یە دانیشت . ئیمەیش عەرمان کرد
یاشیخ تەشریفت لەویا دانەنیشی ، فەرمووی قەید ناکا . یەك دوو جار
دوو بارەمان کردەو ، فەرمووی قسە مە کەن من پیم و تراو لەم شوینەدا
دابیشم . ئیتر ئیمە بی دەنگ بووین .

شیخ عومەر ضیا ئوددین تەنانت جاروبار بە پپی ئارەزووی فەقیکانیش
جوولایەتەو . که زانیویە فلانە شەو ئارەزوویان لی یە پۆژە سەر یە کێ
له باخە بە ئیجارە دراوە کانی خانەقا بۆ ترێ دزی ، خوی لی گۆریونو
چوو تە ناویان و توویە من ئەزانم کام درەخت ترێ زۆرو چاکی پتوویە ،
له گەلتان دیم بۆتان دائەگرم ، ئەوانیش بی ئەووی بیناسنەو له گەل خویان
بردوویانە ، لەناو باخە کەدا بە دارە کەدا هەلگەراو و ترێ یە کێ زۆری بۆ
کردوونەتەو و هیناویەتەو له گەلیان بۆ حوجرە . پاشانیش سەبەتە کە ی
خستو تە ناو حەوزە کە و بەردیکی تی خستوو بۆ ئەووی بنیشی و کەس پپیان
نەزانێ . بۆ سەبەینی که کابرای باخەوان زانیویە سەبەتە کە ی دزراو و ترێ
له درەختە کانی کراوەتەو ، هاتوو بۆ خانەقا بۆ شکات بۆ لای شیخ .
شیخیش پپی فەرموو مەیکە بە هەرا چەندیان زەرەر لی داوی خۆم بۆت
ئەبژیرمەو و با پروانین بەلکو سەبەتە کە یشتیان خستیته ناو حەوزە کە و
چوونەتە سەر حەوزە کە دیویانە سەبەتە کە له بنیایەتی ، دەریان هیناو و

زهره‌ری دزی به‌کە ی بۆ کابرای باخه‌وان بژاردوو و ته‌وه‌و کابرایش پۆشتوو
به‌ پێی خۆیه‌وه .

له‌ مه‌لا په‌حمی برای مه‌لا سلێمانی وشقوبه‌یم بیستوو و ته‌یوت
هه‌ژده‌ هه‌تیو بووین له‌ خانه‌قا ته‌مانخویندو شه‌و سه‌رو جاجمه‌ دراو مان
هه‌بوو خو مان پێی داته‌پۆشی . گه‌لی جار شیخ به‌ نیوه‌شه‌و ته‌هاته‌ سه‌رمان،
سه‌ماوه‌ری ئاوی گه‌رم و هه‌ندی شه‌کری له‌ گه‌ل خۆی ته‌هینا ، به‌کێ
قه‌نداخیکی ته‌داینی و دایه‌پۆشینه‌وه‌و ته‌پۆیی .

هه‌روا له‌ مه‌لا په‌حمیم بیست وتی شه‌ویکیان له‌شم زۆر ئالۆشی
ته‌کرد ، چووم بۆ نانه‌واخانه‌کە ی خانه‌قا هه‌ندی ئاگر پێم جله‌کانم
تی وه‌شییم . که‌ گه‌یشتمه‌ نانه‌واخانه‌ ته‌بینم پیاویکی چوارشانه‌ به‌رمالێکی
په‌شی به‌سه‌ره‌وه‌یه‌ کولێره‌ ته‌خاته‌ کووره‌که‌ . که‌ چاوی پێم که‌وت وتی ها
پۆله‌ ئاگرت ته‌وی ؟ وتم به‌لی . ته‌ویش هه‌ندی ئاگری بۆ ده‌ردام و بۆ
خۆشی هات له‌ولاوه‌ جله‌کانی بۆ تی وه‌شاندم . پاشان خۆم پۆشته
کرده‌وه‌و چوومه‌وه‌ بۆ خانه‌قا . سه‌بی که‌ له‌ خه‌و هه‌ستام دیم جامانه‌که‌م
دیاری به‌ . چوومه‌ بۆ نانه‌واخانه‌ . ته‌ماشام کرد پیاوه‌کە ی ئیواره‌ کولێره‌ی
ته‌خسته‌ کووره‌که‌ له‌وی به‌ . پرسى ها پۆله‌ ته‌لیی چی ؟ وتم به‌خوا ئیمشه‌و
پیاوی لێره‌ جله‌کانی بۆ تی وه‌شاندم . ئیستا سه‌یر ته‌که‌م جامانه‌که‌م دیاری
نی به‌ . وتی پشتینه‌که‌ت بکه‌ره‌وه‌ ، بزانه‌ نه‌که‌وتوه‌ته‌ پشتت ؟ منیش
پشتینه‌که‌م کرده‌وه‌ ، ته‌مasha ته‌که‌م جامانه‌که‌م له‌به‌ینی کراسه‌که‌م و که‌واکه‌ما
له‌پشته‌وه‌ گیر بووه‌ . ده‌رمه‌یناو به‌ستم به‌ سه‌رمه‌وه‌ . ته‌و پیاوه‌ شیخ
عومه‌ر ضیائوددین بوو .

شیخ عومه‌ر ضیائوددین وه‌ک خۆی خزمه‌تی مه‌لا و فه‌قیی کردوو ،
خه‌لکیشی هان داوه‌ خزمه‌تیان بکه‌ن . ته‌گیرنه‌وه‌ جارێکیان به‌کێ له‌ ئاغه‌کانی

پژدهر له بیاره ئەبێ عەرزى شیخ ئەکا ئەلێ : ئامۆژگارى یەکم بکە بە کارمبێ .
 شیخیش پێی ئەفەر مویت ئەگەر دینت ئەوێ خزمەتى فەقى بکە بۆت ئەبێ
 بە خێرو چاکە بۆ ئەو دنیات . ئەگەر دنیاىشت ئەوێ هەر خزمەتى فەقى بکە
 چونکە زۆر شوین ئەگەرین و لە هەموو شوینى بە چاکە ناوت ئەهینن .

ئەگەر ئەو جارێکیان شیخ عومەر ضیائوددین ئەچێ بۆ مەریوان .
 لەو سەردەمەدا خویندنگای ئایینی کەم ئەبێ لەو ناوچەیدا . کە ئەگاتە
 دێی (کانى میران) ئەپرسی ئەم دێی خویندنگای تیا یە ؟ ئەلێن بەلێ مزگەوت و
 خویندنگامان ئاوەدانە و مەلا ئەو پرەحمانى پرەشانى مەلامانە و چەند فەقى یە کمان
 هەیه . ئەو هەیش حوجرەى فەقیکانە . کە شیخ چاوی بە حوجرەى فەقیکان
 ئەکەوێ لە وڵاخەکەى دائەبەزێ و بە پێ بەرەو ئەوێ ئەروا . کە ئەیشگاتە
 بەرەو نێو سەعاتیک بە پێو بەرانبەرى مزگەوت و حوجرە کە رانەووستی ،
 تا خەلکە کە نارەحەت ئەبن . یەکنى لە موریدەکان عەرزى ئەکا یا شیخ عالەمە کە
 ماندوون ، لەبەر ئەو هەتاوەدا وەستاون . شیخیش ئەرواته ناو مزگەوتە کەو
 خویندنگاکە . لە ئەنجامى ئەو هەو دانیشتوانى دێهاتى ئەو دەور و بەرە ،
 هەموو دەست ئەدەنە مزگەوت و حوجرە کردنەو و مەلاو فەقى بۆ خۆیان
 رانەگرن .

شیخ عومەر ضیائوددین ئەو وەندە خزمەتى عیلم و مەلاو فەقى مەبەست
 بوو ، وەك بلیى طەریقەتەکەى هەر ئەو بووبێ . هەر وەکوو لە بیاره
 خویندنگاو مەلاو فەقى بوو ، لە خانەقاي (بیاوێلە)یش بوویەتى و مەلای
 خویندنگاکەى ئەوێ شیخ عەبدولپرەحیمی کورێ شیخ موحەممەد ئەمینى
 دەلووجەى قەرەداغ بوو کە مەلایەکی گەورە بوو و گەلێ فەقى بوو ،
 تەنانت شیخ و یستوو یە وەك چۆن کچی خۆی لە مەلای بیاره مارە بریو
 کچیکیشى لەم مارە بری ، بەلام ئەم زۆرى پێ نەچو بە گەنجى مردوو .

ئەدەبىياتى شىيخ عومەر ضيائوددين

شىيخ عومەر ضيائوددين گەلى شىئىرى ناسك و پەخشانى بەرزى ھەيە •
پەخشانە كانى ھەموو لە شىئودى نامەدان كە بۆ ئەم و ئەوى نووسىو • نازناوى
شىئىرى (فەوزى) بوو • بەلام جار جار نازناوى تىشى داناو • شىئىرى بە
كوردى (گۆرانى و كرمانجى) و فارسى و عەرەبى ھەيە • من خىزم گەلى
نامەيم دىو • بەلام بەداخووە ئەوكاتە گويم بە كۆكردنەووە ھەلگرتنى ئەم
جۆرە شتانە ئەدا • يەككى لەو نامانەى دىومن نامەيەكى بوو لە خانەقینەووە
بۆ مەلاقادى مەلای ييارەى نووسىو • ھەوالى فەقئىكانىشى تيا پرسىو •
نامەيەكى تى بۆ حاجى شىيخ عەلى كورى شىيخ موھەممەد صادق وەزىرى
نووسىو لە دىيى (تەرخان ئاوا) • نامەيەكى تى بۆ (آصف الديوان) ي
نووسىو لە سنە سەرزەشتى تيا كوردبوو كە بۆچى لەجياتى ئەو مەسرفە
بى سوودەى بۆ گەلى شتى وەك بەربەرەكانى ھەندى خىزم و كەس و كارى
خۆيى ئەكا • نايت رەواقىكى گەورە لە مەككە و مەدىنە دروستبكا بىي
بە ماواو مەنزل بۆ ھەسانەووە حاجى يانى ئەم ولاتە كە ئەچن بۆ حەج •
نامەيەكى تى بۆ بەگزادەكانى (ولەژىر) مەريوانى نووسىو گلەيى تيا
لى كوردبون لەسەر ئەووە كە بۆچى بەگويزەى فەرموودەى خواو پىغەمبەر
مامەلە لەگەل ئەوكەسانە ناكەن كە توھمەتى دزى و دەسپىسى يان ئەدەنە
پال و • لەجياتى ئەو داوا لە شىيخ و مەشاىخ ئەكەن بە كەشف و رامەت
راستى و درۆيى ئەوجۆرە كەسانەيان بۆ دەرخەنو • پىيان ئەلى قسەى ئەو
شىخانە بەرانبەر بە ھوكمى شەرع قىمەتى چى بە ؟

لەم سالانەى دوايدا كە ئارەزووى كۆكردنەووە كەلەپوورى كۆنى
مەردانى ئەم ولاتەم كەوتە دل • توانيم چەند پارچە شىئىركى شىيخ عومەر
ضيائوددينىش • وەك ھىي كەسانى تر كۆبكەمەووە • ھەروەھا گەلى نامەيشيم

دەس کەوت کەوا ھەموویان لەم کتیبەدا بلاوئە کەمەووە دەسەو دامینی
کەسانی تریش ئەبم کەوا لە کو کردنەووەو بلاو کردنەووەی ئەم چەشنە بابەتانە
کە متەرخەمی نە کەنو ، ھەرچۆن بێ ھەر شتیکی لەم جوۆرە بو سەریکی ژیانی
پوشنیری و کۆمەلایەتیمان کەلکی ھەبە •

وا لەپیشا بەرپز شیعرە کوردی و فارسی و عەرەبی یەکانی بلاوئە کەمەووەو
پاشانیش دیمە سەر نامەکانی :

چەند پارچە شیعرێکی بە دیالێکتی گۆرانی

(١)

قیلە وەردەنم •• قیلە وەردەنم
جەوساوە ژاراو دووریت وەردەنم
چەنی دڵ و گیان شەرتی کەردەنم
مەیل نەدەو وە کەس تا پۆی مەردەنم
دڵ یەند مەینەتان مصیبت کیشان
تای تامل ، ئازیز ، جە دەستش بریان
پای سەبرش ھالا شکست ئاوەردەن
پەو کە شەو تا پۆ ویردش ئەی فەردەن :
« فەلەک داخ وە دڵ جەستەمدا بەردی
ژاراو دووری ئازیز پیم وەردی »

(٢)

قیلەم ھا بەردم •• قیلەم ھا بەردم ••
داغ دووری تۆ وە گلکۆ بەردم

وه مهیل تۆوه پروو وه چۆل کهردم
ژار دووری دهرده هیجران گشت وهردم

یانجی ئازیزم عشق تۆم نه سهر
وه عشق تۆوه ها شیم وهمه حشر

تۆ بۆ بهو وه فاو مهیل وهرینت
بنمانه جار جار وه من جهمینت

بنمانه قامهت وهی زامهت وهرده
پهری ئه و قامهت داخ وه گل بهرده

تا جهو پۆ دهم دهم وه بی مدارا
(قد قامت) واچوون ههر سات نهو سارا

چونکه ذیکر تۆن مایهی حهیا تم
وهشی و شادی و شهوق مایهی نیشا طم

جه مه ماته دا با تۆم جه یاد بۆ
جهو عاله مه دا دل وه تۆ شاد بۆ

(۳)

وهشا نازاری لاونا دلان
چه ومخت خهزان ، چه فهصل گولان

دلان وهششان جه نازارانن
وهش پهنگیی گولان نهو وارانن

بولبول ناله شان خهیلی وهسوژهن
نیگای نازاران چاک دل دۆزهن

ئەو وەشى و ئەو پەنگ ، ئىد نالەى سەحەر
گردین بان وە فیدای نیم نیگای دلبر

قنیاتم ، قووتم ، زیندە گیم ، شادیم
وہشیم ، وەش کہ یفیم ، جەژنو ئازادیم

ئەوسان کہ ئازیز لاوتۆمەوہ
وہ نیم نیگای ناز تاوتۆمەوہ

ئەودەم ئارەزووم کاملەن یەقین
فانى بۆ جەلام جەمە ئافیلین

تەنیای تاك مانۆ پاسە ئەوسا بی
غەیر پیسەى ئەوسا عەدەم ماوا بی

چەند پارچە شیعرىكى بە دیالىكتى کرمانجیى خواروو

(۱)

فەقیهى مەدرەسەى تەوحیدم ئیمپۆ
فەرىدى دائىرەى تەفریدم ئیمپۆ

پەزا نابم کہ ئەغیار یینە مەجلیس
کہ چەوگانى قەضای تەبعیدم ئیمپۆ

ئى یە بۆ ئەو نیشانە تا بناسرى
بە خۆى من دافىعى تەردیدم ئیمپۆ

لە تەنزىها نى یە هیچکەس پەفیقم
چرای کاروانى رۆى تەجریدم ئیمپۆ

چلۆن کا حمدی باقی عہدی فانی
بہ عیسیان ماوہ پئی تہ حمیدم ئیمرو
عہ لایق دہردی بی دەرمانہ (فہوزی)
رہ ئیسی عہ سکەری تہ جریدم ئیمرو

(۲)

لہ پر بہردی ئەجەل بۆ شیشەیی عومرم نہ کا بی زوو
فیدات بھ دەست و بردی ، ساقی یا ، جامی شەرابی زوو
چی بہ دنیا ؟ ژنیکە ھەر شەوی سەڤر بہ صەد فیتنە
سبەینی زوو بہ خوینی جەرگی ئەھلی دڵ ئە کا بی زوو
نە کوو دەرچی لہ دەس فرسەت ھەتا ماوم موغەننی دەی
دەفی لیدە بہ کەف چاوم لہ گەل نالە ی رۆبابی زوو
پیالە ی چاوی مەستی تۆ بہ دەستی دڵ کە ئە ینۆشم
مەزە فرمیسکی خوینی دڵ ، ھەتیو بیئە کەبابی زوو
گیای ئوممیدی من وشکە لە ژێر خاکی تەمەننادا
دەنالی رەعدی دڵ ھەر شەو لہ بۆ شۆری سەحابی زوو
حەیات شیر ئینی بۆ باغچە ی ویصالی جانی جانانم
رەفیق ئامان لہ بۆم بیئە لہ زولفی یار طەنابی زوو
کە دیم قەوسی برۆی لە یلا و تەم ھاوار یەقین بوو لیم
وہ کوو مەجنوونی خێلی حە ی دەکەومە ناو سەرابی زوو
لە دەرگای عەشقی تۆ کە و تەم کە تیفکریم لہ عومری خۆم
مرووری دەر و ئە ییامی فەنا چوو وەك حوبابی زوو

دلم سهیدی گوروفتاره به داوی دمردی هیجرانت
 خه لاصم که به خیری خۆت ئه جهل ناگاه نه کا بی زوو
 دمسا لاده شهوی زولفت بکه م سهیری ههتاوی پرووت
 ده می مردنمه ئاخ قوربان بکه ئیحیای تهوابی زوو
 له له علی لئوی له یلا لاله مهجنوونی پهریشان حال
 مه که مه نعی له پئی حه قدا که نادا ئه و جوابی زوو
 له سه ر بالینی غه م که وتووم ، دهلیل سا بی ته ماشات که م
 که هاتی رامه وهسته ، چاوه که م ، فهرموو خیطابی زوو
 دلم خوینه له هیجری تو ، ته مه نای خالی لای لئوه
 ده خیلتم بیه خه لاصی که له پیدایه سه رابی زوو
 له فهرقی فهرقه دهین بالاتره (فهوزی) هه وای عاشق
 ئه گهر یاری شکاری خۆی بکا گاهی عیتابی زوو

(۳)

کولاهی صیحه تم ناوی که عیله ت تاجی ذیلله تمه
 که وای عیزه ت له بهرنا که م که قیلله ت بهرگی رهحه تمه
 له عهیش و تۆشی حه یوانی ئه من چکه م که ئینسانم
 خه یالی بی به قا بۆچی که ذیکری یار خیلله تمه
 به شهر ئه سلهن نه بوو ناوی ، مه له ک پێگهی نه بوو قه طعه ن
 له عهرشی ومحده تا وابوو که رهحه ت جیی مه حه به تمه
 عیاده ت بۆ که سی چاکه گوروفتاری طه بیعه ت بی
 که من مه فتوونی جانانم چه باکی دهردو عیله تمه

ئەگەر دولبەر بلاوینی ھەموو دەردو بەلا خۆشە
 خودا ناکەردە مەیلی نا ، چە فەرقی سوقم و صیجھەتمە
 کە دیم خوین جاری یە ئەمڕۆ لە جەرگۆ دڵ وەکوو سیلاب
 وەتم ئەم شاھیدە کافیی حیساباتی قیامەتمە
 مەلئ (فەوزی) لە فەھمی خۆت مە کە فکری بەتال ھەرگیز
 ئەوھێ تو تێ دەگە ی چاوم ئیشاراتی لە خیللەتمە

(٤)

لە نەشئە ی فەھیزی عیشقی فەخری عالەم دڵ موصەفایە
 لە ژەنگی مەعصی بەت شۆراوہ سینەم پڕ تەجەللایە
 لە دەس تەزویری نەفس و مەکری شەیطانی لە عین دەرچووم
 عەجەب بالایە پوتبە ی عیشقم و نەفسم تەوہللایە
 مەقامی عاریفان بێ زەحمەت و رەنج و مەشەققەت دیم
 لە زومرە ی عاشقانم بۆیە عالەم لێم تەبەرپرایە
 لە ھەرچی روودە کەم وەك رۆژ عەیانە چی رومووزاتە
 لە طایف سەربەسەر موستەغریقێ ذیکری (ھو اللہ) یە
 لە بامی عەرشەوہ پەردە ی حجابم لادرا یە کسەر
 رومووزاتی حەقایق شوعلە بەخشە ، دڵ تەسەللایە
 لە مەیخانە ی حەقیقەت بووم بە ساقیی مەجلیسی رەندان
 لە حەلقە ی دائیرە ی عیشقا لە بەس جیگەم موەللایە
 کەسێ شوغلی مەحەببەت بێ ئەبێ وەصلی بە حەق تەحقیق
 صەراحت پێت دەلێم خالی لە ھەر نوکتە و موەمما یە

له موژدهی ئەم خه لاتە خوا به تۆی دا موژنیبی رووردهش
دهبی روچ کهی فیدای شویاکی رهوضه ی ئەو شههه نشایه

(۵)

له سایه ی نه خلی میحنه تدا شه رابی عهیشی من کوانی
له نهختی خیلله تی جانان خودا تهقدیری وا هانی

ئهوابه ههرچی تۆ دهیکه ی ، عیقابه ههرچی من کردم
به لوطفی ئەقدهست باقی بیۆشه کردهیی فانی

عهطاو لوطفو کهرهم هیی تۆ ، خهطای بیچاوو راو لای من
به خۆت یه کیان بکه یارب به حهققى شاهى گهیلانی

له دهردی فیرقه تی یارانو سهختی پۆژی هیجرانی
چلۆن صهرعی نهبوو و شهیدا ، فهقیری دهرکی عوثماني

له خیططه ی عهشقه دا زانیا نویساوه به خهططی غم
عیلاجی دهردی دل ناکا کهسی وهك له علی رومانی

به حهققى شاهه کهی نهقشی ، به میهری خالیدو عوثمان
به فارووقی ئیمامو باقی بانی جه معی پیرانی

به تهوبه ی طاعت و تهوفیق ، ههتا لای دائیره ی تهحقیق
نیشانم دهی ، نهجاتم دهی له گشت خودلان و حهیرانی

مهده نیسبهت ئەتۆ (تائیب) له یار ئەم زهحمهت و دهرده
که تۆ خۆت موسته حهققى ئەم هه موو دهرده و په ریشانیی

ده ميکه کاغزت نائتته لاماڻ (٥)
 عهجهب سستی له په یغام و سه لاماڻ
 (جهلی) دائیم ده بی جیلوهی دیار بی
 له نیو گیزاوی شهت بی یا که نار بی
 (عومه ر) عومریکه بو تو ئینتیظاره
 له شهوقی تو وه کو ئاو بی قهراره
 چه ئینصافیکه گاهی ناوی نابهی
 چه فیکریکت هه یه بی باکی تا که ی
 حه یاتی من به یادی تو مه نو و طه
 نه وازش چاوه که م لایق به خو ته
 ده بوو بو خاطری ته فریحی یاران
 بکه ی سه یرو صه فا وهختی به هاران
 بیینی شاره زووری بی زهرو زور
 بچیته کیوی هه ورامانی پر نور
 شهوئی تا فهجری صادق دابنیشی
 به ئوممیدی وه فا پی رابکیشی
 وه کو ئه و عالمانه مل به حق دهی
 هه زار نادان ئه پیشی شهقق و لهق دهی
 ئیجازه ی خه رقه وو تاج و موصه للا
 بسینی بو ره واجی کاری دنیا

(٥) شیخ ئهم پارچه شیعره ی بو حاجی مه لا عه بدوللای جهلی نووسیوه .

له عوقبا گهر بآین بۆچی وههات کرد
بآی دهفعی فهسادم بۆ دوهات (٦) کرد

منیش بۆ دهفعی ئه و مه نهیی قه بیحه
ته لاشم کرد به ئه لفاظی فه صیحه

له ئه صلی دین و ئیمان بی خه بهر بوون
له هه ی هه ی قال و قوول و پر خه طه ر بوون

به صیره تیان نه بوو تا حق بزائن
حه ق و باطیل جوئی کهن یا بزائن

وه ئیلا عالم و عامی و مه شایخ

هه موو موحتاج به ون هه م طیفل و راسیخ (٧)

-
- (٦) به دوهاتیش و به دیهاتیش ئه خوینریته وه .
(٧) شیخ ضیائوددین ئه م پارچه شیعره ی له گه ل نامه یه کدا به مه لا
عه بدولصه مه دی گۆجی شیواشانیدا که یه کیك بووه له موریده کانی و
خزمی مه لا عه بدوللای جه لییش بووه - بۆ مه لا عه بدوللا ناردوووه .
ئه ویش به م پارچه شیعره ی بنه وه وه لامی داوه ته وه :

ئه مر نامه ت به دهستی گۆجی موخلیص
گه یشته دهستی سستی عه بدی موفلیس

له پاش بۆ ییده ن و بۆ سیده نی تام
نیامه سه ر سه رو سه ر چاو به ئیکرام
نیگام کرد هه موو لوطف و عیتاب بوو
به هه م ئامیزشی قیشرو لوباب بوو

سه لامی من چی یه بۆ تۆی بنیرم
ئه تۆی عه ذب و فورات من تال و سویرم
جه لی ئیسمم ، خه فی ره سمم ، دو ره نگی
میثالی مه سه له ی کافووورو زه نگی
سو ها بیچاره قوربان چۆن دیاره
له وه ختی شه عشه عه ی (شمس النهار)ه

(عومەر) عومریکه گەر مهیلی له لامه
 نه دی بۆچ مهرکهزی دهر دو به لامه
 نه تۆی بی رهحم و بی ئینصاف و بی باک
 وه ئیلا من له بهر پیتام وه کوو خاک
 حه یاتی من له دووری تۆ مه ماته
 عه جائیب به سته ییک و ئیر تیباطه
 هه موو عومرم به پایز چوو له ههجران
 به هارم هه یج نه دی بۆ گهشت و سهیران
 به قوربان شاره زووری چۆن بیتم
 زهرو زۆرم نی به شاقاو هه لێتم
 له باتیی کیوی هه ورامانی پر نوور
 له ژیر کیوی غه مان که وتوومه وه ک موور
 نه گهر لوطفت بی پی راده کیشم
 له قافلای مه طله بی هه ردهم له پیشم
 نه وی رۆژی که تۆم دیوه له به غدا
 ملم داوه به حق وه لالا وه بیللا
 وه لی تۆ دهر حه قم بی ئیلتیفاتی
 نی به پهروات به ئیستیحقاقی ذاتی
 « به ظاهر از سوی الله در تحاشی »
 به باطین نه جمه دینی شیخ تراشی
 له بۆنه ی به عضی کی نادانی بی قام
 له جیتی من بهر شه قی دهم نهو بهر له قه ی دام
 ئیجازه ی خه رقه وو تاج و موصه لالا
 بسینم بۆ ره واجی کاری دنیا
 فره خۆشه ، گه لی خاسه ، به جیتی به
 وه لی گهر حه ز بکه ی ئیره یش نه وی به
 له لای تۆ قوربو بوعد هه ردوو به کیکه
 بللی هه مبانه بگره ئاردی تی که
 له بهر شیخان نه گهر چی دین براوه
 به تیغی تۆ زوبانی من براوه

له دهستی لیوی له‌علت چاوه‌که‌م من جان خه‌لاص نا‌که‌م
به پو‌ج مهر جان بکه‌م زنجیر له خه‌لقه‌ی زولفی تاتارت

چهند پارچه شیعرێکی به زمانی فارسی

(۱)

مکن در جسم و جان منزل که آن دونا‌ست و این والا
قدم زین هردو بیرون نه ، نه اینجا باش و نه آنجا

عجب نبود که از قرآن نصیبی نیست جر نقشی
که از خورشید جز گرمی نیابد چشم نابینا

جمال حضرت قرآن نقاب آنکه براندازد
که دار الملك معنی را مجرد بیند از غوغا

بمیرای دوست پیش از مرگ اگر هی زندگی خواهی
که ادريس از چنین مردن بهشتی گشت در دنیا

هه‌موویان قاطیعی ریگه‌ن به هه‌ددی
ئه‌وه‌ن می‌صدافی ئایه‌ی (لا یهدی)

وه‌لێ بۆ خاطری تۆ به‌نده‌یانم
زوبان ده‌گرم له حه‌قیان تا بتوانم

له‌پاشی تۆ خودا بۆ خۆی هه‌لیمه
له‌که‌رکووکێ دو‌عا‌گۆی (شیخ هه‌لی)مه

له نامه‌که‌ی شیخ ضیا‌ئو‌دین و وه‌لامه‌که‌ی مه‌لا عه‌بدو‌للاوه به‌ئاشکرا
دیاره که شیخ به‌شانازی‌یه‌وه داوا له مه‌لا ئه‌کا بیی به‌موریدی و بچی بۆ
لای بۆ هه‌ورامان و ، ئه‌میش عوزر به‌وه دینیته‌وه که مه‌نسووبی شیخ
هه‌لی تاله‌بانی‌یه‌و سه‌ره‌رای ئه‌وه شیخانی راسته‌قینه‌ی وه‌ک شیخ
عومه‌رو شیخ هه‌لی لی ده‌رکه‌ی ، زۆر هه‌زی له هاورێ‌یه‌تی شیخان
نی‌یه .

به حرص از جرعهء خوردم مگیر از من که بد کردم
 بیابان بود و تابستان و آب سرد و استسقا
 به خلوت از چمن تا کی ، به فکر خویش در اندیش
 به یاد غزنوی با من بیا یکدم سوی صحرا
 به دام آرزو بودن عبودیت کجا باشد
 بری از دام خودبینی برد بر بام (او آدنی)
 به فکر موسیء گستاخ در کاخ فنا دعوی
 بمیر و بازپرس اول کجا بودی برو آنجا
 بیرون از کشتی هستی چو هستی واصلی آنجا است
 یکی بینی ، یکی دانی ، نه دعوی هست و نه غوغا
 جمال آفتاب صنع قدرت را نبیند کس
 مگر در پردهء ابرش بخواهد عاقل و دانا
 ولی را در کمال خویش جستن کار دانا نیست
 بشر مظهر بود جانا براه مظهر آجویا
 چو چشم منکرانرا حسن او دیدن نشد امکان
 عجب نبود که نور آن بود پوشیده از اعمی

(۲)

خرقة را در گرو مهر تو دادن اولی
 بسته در را به وفای تو گشادن اولی
 سبحه و شانه و اسباب نباید به نظر
 جان و دل را به ره یار نهادن اولی

آنچه از خلق رسد جمله چو فانی و فناست
جان و دل دادن و مهر تو ستادن اولی
در نعیم ار نبود جا و مقامی جانا
بر در عشق تو چون خاك فتادن اولی
گر نه مقصود بدی مهر و وفا در عالم
(فوزیا) از شکم دهر نژادن اولی

(۳)

رخم چو برگ خزان از غم بتان زرداست
همیشه عارض من از غبار غم گرداست
بود غذای دل عاشقان ز خون جگر
که مال و نعمت دنیا نصیب بی درداست
کسی که اهل محبت بود درین عالم
ز عیش و عشرت دنیا همیشه دل سرداست

(۴)

فیض جنون به نشاء صها برابر است
يك خون دل به لعل مصفی برابر است
بی درد عشق هیچ کسی قرب حق نیافت
يك ذره غم به جمله اشیا برابر است
يك قطره اشك ار چكد از چشم عاشقان
میدان یقین به گوهر یکتا برابر است

يك لحظهء توجه خاطر به اهل حق
با فيض صبح و با شب يلدا برابر است
مردن به درد عشق ز هجر پری و شان
با زندگيء خضر و مسيحا برابر است

(۵)

چو ميرم بر همه قائم مقام است
نديش طالع بخت و سلام است
به انصاف و به عدل و دادخواهي
کمينه خادمش آن شاه عام است
چو نوشيروان به درگاهش هميشه
دو صد بالاتر از زرین غلام است
خودش محمود و طالع يار و محمود
(بحمد الله) که محمودش مقام است (۸)

(۶)

هرکجا خاری است آنجا فرش ديیای من است
هرکجا زاری است و ناله جا و ماوای من است

(۸) شیخ ضیائوددین ئەم پارچه شیعرەى بۆ مەحمود پاشای جاف نووسیوە
بۆ پیرۆزبایی لى کردنى بە قایمقام بوونى. مەحمود پاشا ئەم شیعرانەى
لە ساڵى ۱۲۸۴دا لە کەشکۆلە کەیدا نووسیوە تەووە کە ئیستا لە کتیبخانەى
خوالى خوش بوو حەسەن بەگى عەلى بەگدايه . لە کەشکۆلە کەدا نووسراوە
شیخ کاتى ناردووێه کە پاشا لە مەنزلى سەر (سوورەجۆ) بوو لە
شارەزوور .

گوش کن تا قوس را آنجا که ناموسی نبود
نالهاش هر دم ز ضرب دست الای من است

هر کجا دردی بود در عالم عرفان بلی
آن همه از غلغل صهبا و مینای من است
بنده آزاده را (فوزی) کسی گویند کو
باخبر از لذت فقر و تمنای من است

(۷)

بی هوشیم از دست دل زار و زبون است
گه عاقل و گه مست و گهی شور جنون است (۹)

از داغ فراق قد دلدار جفا جو
الف قد عشاق مثال خم نون است
از حسرت لعل لب میگون تو جانا
هر ساعت از چشم روان چشمه خون است
عشقت ز کفم رشتهء تدبیر برون کرد
دل بسته به تقدیر و ندانیم که چون است
مرغ دل کوکب ز دل سینهء نالان
فریاد و فغانش ز فلک رفته پیرون است

(۸)

کرد دل زین دیار میل خروج
همچو روحی بوجد میل عروج

(۹) لهم غزله‌دا نیوه‌ی یه‌که‌می به‌یته‌کان هیی شیخ ضیائوددین و نیوه‌ی
دووه‌میان هیی نه‌جموددینی کوریه‌تی .

سد نموده‌است شه ره اطراف
همت پیر داده راه بروج

(فوزیا) از نظر ندانی و راه
رو بخوان (والسما ذات بروج)

(۹)

همت پیرت همه جا یار باد
لطف خدا یار و مددکار باد

من ز همه بی‌خبر و غافل
گر سخنی هست به سرکار باد
رشته که جز مهر و وفای تو است
بر سر و گردن به مثل مار باد
دل که اگر بر سر زلف تو نیست
گردن او بسته به زنار باد

نشر فولاد به چشم از زنی
گر نه خوشم در گل و دل خار باد
(فوزی) اگر عشق نه از راحتی است
گلشن زلفت ز برم مار باد (۱۰)

(۱۰)

عمر با مصطفی دائم وفا کرد
ازان بطلان حق از يك جدا کرد

(۱۰) شیخ ضیاءالدین هم چند شیعه‌ی بومحمود پشای جاف نویسه.
له رووی که شکوّه‌ی پاشا نویسه‌ته‌وه .

هرانکو حق بود حق گو بود او
یقین در هردو عالم خوش صفا کرد
مخالف چون مخالف بود کارش
به چاه حسرت و ذلت جفا کرد

(۱۱)

از حسن طالع اثری دستگیر شد
چندانکه خانهء دل ویران منیر شد
سیبی به من رسید ز لطف لطیف یار
کانرا لطائف دل سینه ام اسیر شد
بویش دل فسردهء مارا حیات داد
حسرت دهندهء تفحات عبیر شد

(۱۲)

هر جا که دویدیم همه درد و الم بود
هر سو که شنیدیم خبر ماتم و غم بود
بردار جفا داد مرا جاه و فایت
افسوس که بر کوی غمت راه به یم بود
هشیار خبردار ز بی هوشی ما شد
زان رو همه دم یار هواخواه عدم بود
ترك سر و جان و دل و آسایش کونین
در راه تمناست نخستین قدم بود

هر زخمی که از تیر غمت بر دل من شد
در دار بقا بهر من آن خط قلم بود
آنها که بود روی به کوی تو نگارا
کی رو به سوی تخت کی و میل به جم بود
زالایش امکان چه کند طالب دلدار
این حادثه‌اش نفس به بازار قدم بود

(۱۳)

بزرگانرا بود معتاد و دستور
که نماید سلیمان ظلم بر مور
بلی باشد به مجنون چشم لیلی
که مستان شیشه گر دارند منظور
گدا و شاهرا با هم بود کار
که بوده این روش معلوم و مشهور

(۱۴)

دور ز خسرو زمان لشکر غم کشیده صف
کرده به تیغ و تیر نی سینه و دوش و دل هدف
دست فراقرا نبست آه یل وصال ما
داد شکست عاقبت لعل امیدرا خرف
قطره مهر و خال رو ای مه مهربان من
هست در یتیم دل جای قرار چون صدف

تا که وفات یافتم ، جان به جفات باختم
 یافت ز چاه راهرا یوسف مصر پر اسف
 افعی زلف تاز ده حلقه به دور خال و رو
 گفت حیات و ظلمت این ماه به عقرب آن طرف
 روی امید سوی تو مانده به آرزوی تو
 گشته قدم چو موی تو داده ز کف غم سلف
 دید رخ تو مانی او گشت ز شوق فانی او
 سینهء خود نموده دف ، میزندش به کف به کف
 سیصد و ده ازان ما ، داغ غمت به جان ما
 مانده ز رتبهء رسی تا که (عمر) به سه شرف
 حال (عمر) خراب شد ، زاتش دل کباب شد
 منفعل از تو آفتاب ، ای به غمت نهان شغف

(۱۵)

نه طالبم به جاه و جلال و منال و مال
 نه شایقم به زیور و زلف و به خط و خال
 نه طالبم به قامت سروی که در چمن
 نه راغبم به الفت خوش خوی مه جمال
 فانی ز عشق را چه هوای دگر بود
 نفس ورا هوا و تمنی کجا مجال
 نبود به سر هوا و ندارم خیال هیچ
 جز بندگی پیر نکوکار بی همال

گر دست میرسد به غلامی حضرتش
 باشم کمین غلام سگانش به جان و مال
 مرد ره اطاعت و جان بر کف طلب
 دل بر رضای دوست شب و روز و ماه و سال
 صدر جهان کمینه غلام است مرا
 آن دم که جای پای سگانش کنم مجال
 روی وفای دوست به سویم اگر بود
 گویم جواب منکر رویت به يك تعال
 این آن سعادت است که (فوزی) بحسرتش
 دائم دلش شکسته و لب خشک و شور حال

(۱۶)

داد مرا چرخ بسی گوشمال
 با دل و جان هست مرا زو ملال (۱۱)
 پایهء شادیم خراب از وی است
 شمس صفارا بود از وی زوال
 جوهر امید کند پر عرض
 از مرض عشق رخ و زلف و خال
 زد ز جفا سنگ به مینای عشق
 کرد به غل گردن عیشم و بال

(۱۱) شیخ ضیائوددین نهم پارچه شیعه‌ی بۆ لاواندنه‌وه‌ی به‌کئی له خێزانه‌کانی
 وتوووه ، لام‌وابی دایکی شیخ نه‌جموددین بووبی .

سوخته از آتش غم جان من
مرغ وفا ریخته زو پر و بال
شکوه برم پیش کدامین طبیب
یا که توان گفت همی درد حال
کیست ستاند ستم از وی که تا
شرح دهم درد دل حالِ بال
داد مرا تاج کرامت ز عشق
لیک به سر داغ نهاد از خیال
داد مرا دلبرکی نازک
دل ده و دانا به همه حال و قال
سرو چمن پای به گل زو خجل
گفته بنفشه تو به حالش بنال
سنبل و فندق چو گل بسته کبک
داغ ذقن ، روی دهن ، موی خال
گل چو ریاحین دگر صبح و شام
چشم به راه اثر ذی‌الجلال
سبزه به شب نم شده شب‌بو که صبح
روی چو خورشید برارد جمال
داغ فلک نیست یکی تا بود
صبر به دل ایکه تو گویی منال
در شب شنبه به صفر هشتمین
کرد قضا از قدرم پای‌مال

برد به خاک آن دل و آن جان من
 داد مرا حسرت آن خوش خصال
 ریخت به دل خار غم از فراق
 نیست مجال دیگر ای دل بنال
 صبر کجا تا شوم دل نواز
 فکر کجا تا دهم يك مجال
 داد فقیران که ستاند ز چرخ
 کیست کند دعوی بی دست و بال
 گشت کمان قامت الفم چو نون
 پشت فرح از غم هجران چو دال
 هرچه کند خالق دیو و پری
 هست زبان در همه بس کند و لال
 وصل و فراق و غم و شادی و شوق
 جمله بود خلق به حق آن دوال
 گرچه به ظاهر همه ضد همد
 ليک همه در همه پیدا به حال
 یعنی عدم مایه اصل وجود
 هم عدم از وی طلبد این خصال
 باغ عدم داد شمارا وجود
 چشم وجود است به آن ماه و سال
 موت کجا دید کسی بی حیات
 چشم حیات است به سوی زوال

ارء غم تا کندت فرق فرق
 غرق کند خویش به لوح مثال
 مایهء شادی غم و صحت ، فرح
 نیک نگر حق بود ای ذالکمال
 هجر نوید انکه که وصلش براست
 چشمکهایش به هوای وصال
 باش به غم شاد و بگو با سرور
 « کلّ لسانی بنعوت الجلال »
 هست بقا آیت ذات خدا
 غیر خدا بر سر راه زوال
 گفت قلم با خرد ای بی خرد
 (حی غفور)^(۱۲) است بگو رمز سال

(۱۷)

ترك فرما جمله اوهام و خیال
 سعی کن با شرع در تحصیل حال
 حال را با قال باشد همسری
 او بود رهرو کند این رهبری
 تا مقال و حرف را باشد مقام
 هست عرفان را بدو گفت و کلام

(۱۲) به حسابی حهرفه کانی نه بجهد نه کاته ۱۳۰۴ .

چون مقام حرف جمله شد خراب
رو ز درگاه حقایق بر متاب
گر حقیقت یار باشد ای رفیق
نبودت گاهش به اصحاب طریق
جمله را یکسر همی دانی به دل
جمله را خوش بو همی خوانی چو گل

(۱۸)

دیوانه نیستم که به دنیا کنم غرور
شیدا ز حرص نه که به میدان زنم دهل
عامی خیال نه که شوم شادمان به هیچ
ناسی خویش و جاهل و طالب به روی گل
از صدق گویم این دو سخن ای مراد خلق
درویشم و سزای جفایم ز جزء و کل

(۱۹)

ز دشت بیخودی میآیم ، از وضع ادب دورم
جنونی گر کنم ای شهریان عقل معذورم (۱۳)
به سر دارد هوای کوی جانان این دل بیدل
نباشد زین سفر دیگر مطالب هیچ منظورم

(۱۳) شیخ نهم پارچه شیعه‌ی لهوکاته‌دا وتووه که گه‌یشتووه‌ته شاری سنه
له سالی ۱۳۱۲ هیجریه‌تدا .

کسانرا کز عروج روح باشد بهجت و شادی
 خروج از عالم کثرت به وحدت داشت مسرورم
 دل شوریدهء مارا نشاید بستگی با کس
 که شاه بیدلان آری چنین فرمود دستورم
 ندارد حالت معلوم در دیوان اهل دل
 ز غیرت حضرت مولا ز عالم کرد مستورم
 گدای درگاه یارم ، امین سر هر کارم
 اسیر قید افکارم ، ز لطف شاه منصورم
 به بازی نامدم بر در ، نباشد شاهیم بر سر
 بقایی یافتم مطلب ، فنا فرمود مجبورم
 فتاده در ره دل ، برفشانده خاک ره بر سر
 به صورت گرچه ویرانم ، به معنی بیت معمورم
 نبوده ذره در عالم ، ندیدم آدم و خاتم
 تجلای جمال مهر جانان کرد مشهورم
 فدای ساقی و صہبا نموده غیر مولارا
 تشکر میکنم ، واللہ نشاید گفت معذورم
 وفا داری بہارا جو ، (ضیا) از خویشتن میگو
 نعیم جنۃ الفردوس زین ره هست میسورم

(۲۰)

گلشن شوق بی وجود نسیم
 گلخن محنت است و نار جحیم

بر در محنت ار نسیم وزد
ارم جنت است و جای نعیم
(فوزی) از قیل و قال صرفه ندید
ای خوشا قلقل سبوی قدیم

(۲۱)

(دار الاحسان) از من بیدل خراب
(الأمان) از زحمت ما (الأمان)

خلق از حسن نهاد خویشتن
خوانده مارا اهل خیر و غیب دان
لیک خود دادم سگ از من بهتراست
در وفا بهر شکسته استخوان

نه وفا دارم نه وصف خوش نهاد
چشم پوشیده ز خود بهر دو نان

عیب خود را (فوزیا) اصلاح کن
وا مکن چشمت به عیب دیگران

(۲۲)

جانا مگو و بشنو حرفی ز قلقل می
تا کامیاب گردی از شغل می پرستان

ئینجا سخن نباشد حرف و بیان نباشد
بی هوش و بی زبان آی تا خود شوی ز مستان

اختر به بزم رندان ساقی گرو نباشد
کی می حیات بخشد از دست غیر مستان (۱۴)

(۲۳)

ای یاد تو مونس دل من
ذکر تو ضیای محفل من

فریاد و فغان و اشک خونین
در دهر جفاست حاصل من

با چشم سیاه و تیر مژگان
هستی به یقین تو قاتل من

صد یار کشی و خون بریزی
در بار وفاست حاصل من

(فوزی) چه کنی فغان که حل شد
از تیغ نگار مشکل من

(۱۴) شیخ ضیاءالدین هم چند بهیته‌ی له وه لآمی هم چند بهیته‌ی تری بنه وه دا
نووسیوه که حاجی ئیکرام ناوی بوخارایی که یه کیك له مه نسووبه کانی
بووه - بوی نووسیوه :

ای طاق ابروانت آرامگاه مستان
وی خاک آستانت مأوای بت پرستان
ما خود به درج لعلت بستیم دل ولیکن
کی زان و هان براید مقصود تنگستان
کس بی جراحت دل زان لب نیافت کامی
هرگز طبیب ندهد شربت به تندستان

پیر پیران شیخ عثمان قطب دین
 شاهباز آشیان اوج دین
 پادشاه تخت تمکین و رضا
 یافت زو عالم همه نور یقین
 عهد او وسواس درمانده خجل
 باشد (الخناس) خود خوار و حزین
 ذره ذره ملت و امت همی
 سوده بر درگاه اخلاصش جبین
 شیعه و سنی به صدقش متفق
 جمله گفتندی کسی نبود چنین
 گر همی خواهی مقام و مسکنش
 در (نبی) خوان آیهء (والصالحین)
 گر نجات از دیو شیطان بایدت
 خاک درگاهش به سر کن خوش نشین
 بر فلك خیل ملك با غبطه زو
 محرم اسرار حق با مرسلین
 بر سما جولان روحش با فتوح
 با جسد شمس است لیکن بر زمین
 بی (وفا) نبود (ضیا) ، نور (بها)
 ماه و مهرند از یسار و از یمین

جذبهء عشق مرا کشت ، حریفان مددی
شاهد فتنهء فتان حبیبان مددی

من دراین دامگهم نیست خلاصی اصلا
پیچ و تاب شکن زلف پریشان مددی

ناوڪ چشم کند قتل من خسته بیا
ای بهای دیهء خون شهیدان مددی

تفسرا باز هوا کرد گرفتار هوس
قبلهء شام غریبان ، شه گیلان مددی

دل نهان سرّ عیان از که عیان جوید باز
نور اخفی مددی ، روح بزرگان مددی

آدم و نوح و ابراهیم نبی با عیسی
همچو موسی به درت خواسته نالان مددی

خفته بختم چه کنم شیفته و سرگردان
جان من ، غوث زمان ، قبلهء جانان مددی

روز بی مهر رخت همچو شب دیجوراست
شمس رو ، ماه جبین ، مخزن عرفان مددی

بر لب جوی سرشکم قد دل جوی تو کو
سر دمن ، نخل چمن ، گلشن مستان مددی

بادهء وصل توم کرد به جان سودائی
شاه دین ، ماه جبین ، مظهر جانان مددی

زلف در راه صبا در چمن حسن بیا
 قوس ابرو مددی ، ناولك مژگان مددی
 خال بر کنج لبیت حال مرا واژون کرد
 شربت صحبت جان ، چاه زنخدان مددی
 پرورش گر نکند شاه بخارا چکنم
 شه گیلان مددی ، حضرت عثمان مددی
 جان به لب آمده از هجر تو ای مصر مکان
 ای تجلای خدا ، یوسف کنعان مددی
 معرفت گر نبود راه نه بر مقصوداست
 ای دلیل کرم و خضر غریبان مددی
 (فوزی) ار نیست به خود راست ولی هست به تو
 چشمهء رحمت و امید مریدان مددی

(۲۶)

مرا چون مصطفی باشد صفای جان و دل جانا
 جفاجو نبود آن ذاتی کند با مصطفی یاری
 خدایا شاد کن عبد و وفایش پیشه‌اش فرما
 وفا شرط کمال دین و ایمان است از باری
 برو تو آیهء (اوفوا) بخوان اندر کلام حق
 بیا تا اهل دل باشد مددکارت به ستاری
 مرا نبود مرامی جز وفا با مصطفی جانا
 کند خلقم اگر لومی ، زند گر طعنه اغیاری

به (فوزی) مهرور زین طریقت معرفت باشد
که باشد گاه و بی‌گاه در خیال و ذکر غفاری

(۲۷)

خر ویسی کجا بریدم دست
بر ویسی بگو برید که هست
هست را کس به دل به نیست نکرد
نفس را پرس کو که چیست نکرد
نفس پیر گر قبول بود
نفس را زان بسی ملول بود
باکی از حال و مال باکی نیست
آن کسی را خیال پاکی نیست
من دعا میکنم و غا نکنم
بهر تو ترك مدّعی نکنم

(۲۸)

چون شوی منسلک به زنده دلان
بشکفد غنچه‌ات چو روی گلان
ای خوش آنکس که مست باستان
در خرابات گشت همدستان
در ره خدمت خدا جویان
کرده جان را فدای حق گویان

دست در دامن صداقت کار
چون سگ صبح کھف تا در غار

(۲۹)

بویکر و عمر ، علی و عثمان
از صدق و وفا شدند جانان
دونان به دو نان شده گرفتار
مانده خجل و شده ستمکار
روزی به شما حواله باشد
کی کس به امید خاله باشد
رزاق یکی است در دو عالم
حی است و حکیم ، قدیر و عالم
(فوزی) تو کجا و حد توحید
علمی است برون ز قید تجدید
بردار تو حائل اضافات
تا غم نخوری برای ما فات

رباعیات

احد به تاج محمد کمر چو بسته نمود
به اربعین نبوت نهاد سر به سجود
مرا به یاد وی آندم سرور بود به دل
قصور و حور به فکر و خیال هیچ نبود

✽ ✽ ✽

قمری دل همچو بلبل از فراقت بی قرار
نه به سروش جا و نه در گلشنش راه گذار
خاطرش آسوده از الفت به غیر آن نگار
همچو کشته گشته دامانش به خون لاله زار

★ ★ ★

چون عود نبود چوب بید آوردم
روی سیه و موی سفید آوردم
فرموده‌ای خود که ناامیدی کفر است
فرمان تو بردم و امید آوردم

★ ★ ★

چون شوی منسلک به زنده دلان
بشکفتد غنچه‌ات چو روی گلان
ای خوش آنکه که مست باستان
در خرابات گشت همدستان

★ ★ ★

رسم عاشق بود وفا کردن
جان به صدق و صفا فدا کردن
جان و دل ، عقل و هوش صبر و خرد
همه را در رضا فدا کردن

☆ ☆ ☆

ای بخت ولی نه یاور من
ای تاج ولی نه بر سر من
من خاك ولی نه بر در تو
تو روح ولی نه در بر من

★ ★ ★

به آب کوثرم دادند ره (روزی) ولی ناگه
به نار فرقتم دست قضا انداخت ناچاری
گله از دوست کی دارم که تاج کی به سر بنهاد
دهد جامم ، فشاند خاك بر جمعی به عیاری

★ ★ ★

ز من بشنو عزیز من که آگهدار کارانم
پی آن تند خو مگریز با او هم سفرخیزی
به تدبیر من بیدل همان بهتر که بگریزی
ازان چابك سوار غم که دارد میل خونریزی

★ ★ ★

ای زلف یار دانت از چه مشوشی
زان رو مشوشی که معلق بر آتشی
ایمان و دین ، روان و خرد ، صبر و اختیار
در يك نفس به يك حرکت خصم هر ششی

★ ★ ★

کاش در جمع سگان آستانش بودمی
تا به دل پای سگانش بر رخ خود سودمی
گر بود نامم به جای پای سگهای درش
جنت و فردوس از شوق و شغف بخشودمی

فرد

دیوانه شود هر که ببیند دل مارا
آری نتوان دید در آینه خدارا

★ ★ ★

باشدش رونق ز (شیخ اسلام) او
باد از لطف خدائی در امان

چهند پارچه شیعیگی به زمانی عهره‌بی

(۱)

عیني تراکمُ أهلٍ ودِّي بالوفا
قلبی یری من حبِّکم عین الجفا
الغدرُ لی منکم شفاءٌ فاغدرِ روا
والهجرُ وصلٌ والقلی عین الصفا
یا لائمی فی العشقِ عش فی لومنا
ان الفواد عن جفاکم قد عفا
قد ذاب جسمی فی الهوی لأخِلَّتني
هذا الذی ألقاه موجودٌ الوفا
لا تسقِنی من ماءٍ غیرِ آسن
ان الحریق بالدموع اکتفی
مالي وللطب اذا أمرَضتني
السقمُ منکم للجوی عین الشفا
لا تحسبوا العشاق موتی حولکم
من مات حباً فی هواکم قد کفی

(۲)

قد لاح لی الآن من اللوح کتابی
ما فصل لی کُلَّ کتابٍ وخطابٍ

ما لاح لنا سرُّ كلامٍ أزليٍّ
 باها به من كان قميناً لكتابٍ
 لو بؤت بحرفٍ لأبى العالم طراً
 عن فهم معانيه وهم عنه كآبٍ
 صبح الأزل منه بدا قبل وجود الـ
 كوينين ولا الكون رأى لون ضبابٍ
 باء به لي حضرة من تاه لوصفٍ
 من آب إليه بثوابٍ وعقابٍ
 وصفان هما قد حكيا بعض معانٍ
 من ذين يرى كل سؤالٍ و جوابٍ
 ما نحن سوى مظهر معنى بمعانٍ
 ان ادخل عدونا ولئن شاء عقابي
 لا يصلح للعبد لدى السيّد امر
 فالأمر له كل عذوبٍ وعذابٍ
 النار لمن كان عصياً بخطايا
 ان جاء مطيعاً فله حسن مآبٍ
 ان فاز بفوز الأدب نال يقيناً
 ان جاز عن الحق له شر مآبٍ
 من ذاق من الحب فلا عيش يطيب
 من كأس رحيق له أو شرب شرابٍ
 من يعيش عن الذكر فقد عاش شقيّاً
 والذاكر سعداً بأيابٍ و ذهابٍ

لا تجفُ صديقي فهمُ في كنفِي
صدقٌ بولاءٍ ولهم عزٌّ جنابِ
لا يعرفهم غيرُ خليلٍ بخصالِ
لا أنسَ لهم بالمثلِ مثلَ حُبابِ
فلهم قلبٌ كسيرٌ ولهم عينٌ خبيرٌ
ولكم مثلٌ نصيرٌ ومن الكلِّ عِجابِ

(٣)

ولم أرَ في الآفاقِ مأوىً خلا الهوى
ونفسي به ربَّتْ ، وفيه تركتِ
وما قامتِ الأكوانُ إلا بنوره
وأطيارُ فكرِ القومِ فيه تربَّتِ
فما بال قومٍ ادَّعوه من الهوى
ومن لم يكن فيه صديقا فقل مُتِ
إذا كانَ ذاكَ عبدَ صدقٍ فقل له
تقدِّم أخِي واحسْ كأسَ مودتي
فلا غرو أن لو عنه مالتِ نفوسنا
لأنَّ الجبالَ لو تراه لكدُكَّتِ
فلا ضيرَ من ضرِّ تراه بذكره
ولا خيرَ في نفسٍ عن الحبِّ ولَّتِ
فما تاهَ من باهى به بينَ حبَّه
وما ضلَّ من دلَّتْ عليه أحبَّتِي

فان لامني قومي فلا أسمع لهم
أحين إلى ذاتٍ عن الوصفِ جَلَّتْ

لقد سارَ رُوحِي سِرّاً سرّاً
إلى ما فلا ما استفادَ ولا التي

فلا كيفَ ، لا أينَ هناك ولا هنا
ولا وده لا ان ولا لا بصنعتي

وان شئت أن تلقاه فاترك سوى الهوى
وخض في بحار الحب خوض الأجلّة

وما خاض من يهوى هواه للذة
وجنّات عدن بالكاره حقت

فمن خاض من دعوى فقد خاض باللا
إذا ارتاض مرتاض ليأتي بخلوة

فلما دنا رُوحِي إلى رُوح ذكره
تدلّى بما أدناه من فوق فِرقتي

ولولاه والاه بما لا تواله
قلوب الأحياء لفارقت حبيتي

ولذة ذلٍ كان لي من الهوى
وعزّة من أهواه في حال شدّتي

وعهد وميثاقٍ وحبٍ مع الوفا
وصفوة من بابك بآلاء محنتي

ونور السرور عند ذكر جفائكم
وصدقي فيكم في بداية نشوتي

لأتم منى قصدي ومالي سواكم
وأقصى المنايا في اتباع شريعتي

(٤)

له من صفاتٍ لو ألوحَ بذكرها
أنارَ السَّمَاوَاتِ وَكُلَّ الْبَرِيَّةِ
له العرشُ فرشٌ والمكانُ مطاهرٌ
به قد بدا للكون أحسنُ هيئةٍ
به قد سرى نور السرورِ لصدرنا
ومنه القلوبُ في الصدورِ تصفَّتِ
ولو سمعَ البكمُ اسمَ حيٍّ بها الهوى
لعاد فصيحاً بادياً بالحكايةِ
صفاءٌ وصدقٌ ثم صبرٌ لعابري
طريقِ الهوى من بعدِ فقدِ الطبيعةِ
وفاءٌ وودٌ ثم وردٌ لنازلي
خيامِ الهوى منْ عندِ اهلِ الحقيقةِ
فناءٌ وفقرٌ ثم فكرٌ تأوه
إذا ما دنى منه طِفْلُ الطريقةِ

(٥)

نفسِي وقعتْ في مَخْمَصَةٍ
من حبٍّ فتىً ذي محمدَةٍ

قد تحرقها نيران هوى
 في هجرتيه في مقربة
 ما مال من العزة من قد
 ذل بهوى ذي متربة
 دنف ولالى أدمعه
 تجرى كغمام مُمطرة
 ياليت أرى ليلي ليلي
 تحظى شفتي من ذي الشفة

(٦)

يا سليم القلب في وادي الوداد
 كم اناديك خفياً بالوداد (١٥)
 لاتدع ود الودود التائه
 علّه ينجيك في يوم التناد
 ود اهل الود في دار الفنا
 ذخراً اهل الصدق في يوم المعاد
 ما قلاك القلب آناً يا أخى
 منذ آخاك لدى اهل الرّشاد
 انّ ذا فضل من الله العليّ
 قد علا قدرى بفقرى في العباد

(١٥) شيخ ضيائوددين ئەم پارچە شیعەرەى بۆ شەيخ سەلىمى مەردوخىي
 سەنەبىي مورىدى نووسىوھ .

ما انصرف عن عدليه قط (عُمَر)
انه بالفوز ساد القوم ساد

(٧)

وصل يا رب على من اسمه
محمد وأحمد محمود

وذاك في الكونين بدر زاهر
ومثله في العالم مفقود

شمس أنارت أفق الايمان
وفي الوجود شخصه مقصود
وآله واغفر لنا بجاهه
من لم يكن في ظلمه مطرود

(٨)

يا خالق العرش والأملك والقلم
يا فالق الحب ، يا مولى لذي النعم
يا عالماً بعداد الرمل في الدائم
« يا من يحب أنين العبد في الندم
يا من لديه دواء الداء والسقم » (١٦)

★ ★ ★

(١٦) ئەم پێنج خشته کێ بهی شیخ ضیائوددین لەسەر پارچه شیعرێکی
هەزرەتی عومەرە . شیعرەکانی هەزرەتی عومەر خراونەتە ناو دوو
کەوانۆلکەو .

يا مَنْ لَدَيْهِ خَفَايا الْخَلْقِ ظَاهِرَةٌ
نَفْسِي عَلَى غِنِيهَا الْغَفَّالِ قَاهِرَةٌ
عَيْنِي لِأَحْزَانِهَا بِالْدمْعِ مَطْهَرَةٌ
« نَامَ الْعَيُونُ وَعَيْنُ الْعَبْدِ سَاهِرَةٌ »
تَبْكِي عَلَى الْبَابِ وَسَطَ اللَّيْلِ فِي الظُّلَمِ »

★ ★ ★

مَا مِنْ مَخَازِيٍ إِلَّا قَدْ وَصَفْتُ بِهَا
وَلَا مَسَاوِيٍ إِلَّا اعْتَرَفْتُ بِهَا
وَلَا مَنَاهِيٍ إِلَّا قَدْ أَخَذْتُ بِهَا
« أَذْنِبْتُ كُلَّ ذَنْبٍ فَاعْتَرَفْتُ بِهَا
لَكِنْ عَرَفْتُكَ بِالتَّوْحِيدِ وَالشِّيمِ »

★ ★ ★

يَا حَبِّدًا لَوْ أَتَى مَوْلَايَ فِي مَدَدِي
بِالْعَفْوِ عَنْ سَهْوِيٍّ وَالصَّحْحِ عَنْ عَمَدِي
أَنْتَ الْكَرِيمُ ، فَفِي الْأَسْرَاءِ خُذْ بِيَدِي
« لَا تَقْطَعَنَّ رَجَائِي فَيْكَ يَا سَنَدِي
يَا غَافِرَ الذَّنْبِ لِلرَّاجِينَ بِالْكَرَمِ »

★ ★ ★

عُذْتُ بِعَفْوِكَ يَا غَفَّارُ عَنْ عَمَلِي
أَكْرِمْ نَزِيلَكَ لَا تَبْقِيهِ فِي خَذَلٍ
إِنَّ الدَّمْعَ سَرَّتْ لِيلاً عَلَى طَلَلٍ
« أَرْحَمَ بِفَضْلِكَ يَا مَوْلَايَ مِنْ ذَلِكَ لِي
إِنَّ الْكَرِيمَ كَثِيرُ الْعَفْوِ عَنْ خَدَمِ »

★ ★ ★

يا غيرَةَ اللهِ اِنِّي كُنْتُ فِي الْعَدَمِ
 مِنْ الْوُجُودِ وَمَا وَالَاهِ فِي الصَّمَمِ
 اَوْجَدْتَنِي مُتَقِينًا فِي الصَّنْعِ وَالْحِكْمِ
 اَرْجُو رِضَاكَ لَنَا يَا مُتَهَيِّ الْهِمَمِ
 « يَا مَنْ يُحِبُّ اَنْ يَنْ الْعَبْدَ فِي النَّدَمِ
 يَا مَنْ لَدَيْهِ دَوَاءُ الدَّاءِ وَالسَّقَمِ » (١٧)

★ ★ ★

يا مَنْ مَكَارِمُهُ فِي النَّاسِ ظَاهِرَةٌ
 نَفْسِي عَلَى حَالِهَا الْغَفَّالِ قَاهِرَةٌ
 اِنْ وَلَّتِ النَّفْسُ مِنْ جُودِكَ فَخَاسِرَةٌ
 عَيْنِي لَاحْزَانِهَا بِالْدمْعِ مَظْهِرَةٌ
 « نَامَ الْعَيُونُ وَعَيْنُ الْعَبْدِ سَاهِرَةٌ
 تَبْكِي بِبَابِكَ وَسَطَ اللَّيْلِ فِي الظُّلَمِ »

★ ★ ★

مَا كَانَتْ اَسْوَاءُ اِلَّا قَدْ اَسَاءَتْ بِهَا
 وَلَا ذُنُوبٌ جَرَّتْ اِلَّا اعْتَرَفَتْ بِهَا
 وَمَا مِنْ اَهْوَاءٍ اِلَّا قَدْ اخَذَتْ بِهَا
 مَا مِنْ قَبَائِحٍ اِلَّا اتَّصَفَتْ بِهَا
 « اَذْنِبْتُ كُلَّ ذُنُوبٍ فَاعْتَرَفْتُ بِهَا
 لَكِنْ عَرَفْتُكَ بِالتَّوْحِيدِ وَالشَّيْمِ »

★ ★ ★

(١٧) ئەم شەش خەشتەکی بەشی هەر لەسەر پارچە پێشووە کە یەزەرە تی
 عومەرە .

يا حبّذا الحالُ لو مولايَ في مَددي
وغافراً لذنوبي سهوي أو عَمدي
أحسنَ بظنّي يا غَفَّارُ خُذْ بيدي
اطفيء بعفوك نارَ الخوفِ في كبدي
« لا تقطعن رجائي فيك ياسندي
يا غافِرَ الذنبِ للراجين بالكرم »

★ ★ ★

يا ربّ عفوكَ عندي عروّة الأملِ
عُذْتُ بفضلِكَ يا مولاي من عَملي
أكرم نزيلك ، لا تجعلهُ في خَذَلِ
فتبّ عليّ الهَيّ واعفُ عن خَللي
« ارحم بفضلِكَ لا تنظرُ الى ذللي
إنّ الكريمَ كثيرُ العفوِ عن خَدَمِ »

(١٠)

أدارَ الكأسَ شيخُ العهدِ مولى الخلقِ أبقاه
فأحيانا بروحِ الودِّ ربُّ الخلقِ أحياه
أذاقَ السّرَّ والروحَ كمالُ الروحِ والوجدِ
و والانا بما أغناه مولاه و ولاه
لأهلِ الوجدِ من لحظِ أباحِ الفضلِ والقربا
فواسانا بما آتاه مولاه وأدناه
جزاهُ اللهُ ربُّ الخلقِ عنا خيرَ انعامِ
فلا ملجأ ولا منجى لعبدٍ منه الا هو

فَرَبِّي رَبَّنِي فَضْلًا وَكُنْ لِي دَائِمًا رَبِّي
 وَلِي وَلَدًا وَلِيًّا كَانَ رَبُّ الْفَضْلِ رَبَّنَا
 فَصِيحٌ فِي مَقَالَاتٍ ، صَحِيحٌ فِي كِرَامَاتٍ
 هُوَيْنَا الْمَشْرَبَ مَشِيًّا إِلَهُ الْخَلْقِ أَعْلَاهُ
 سَلِيمٌ الطَّبْعِ فِي الْبَاطِنِ ، حَلِيمٌ الْخَلْقِ فِي الظَّاهِرِ
 عَظِيمٌ الْخَلْقِ مِنْ صَبْرِهِ إِلَهُ الْخَلْقِ أَعْطَاهُ

(١١)

اَنَا مُذْنِبٌ ، اَنَا خَاطِيءٌ ، اَنَا عَاصِي
 هُوَ رَاحِمٌ ، هُوَ غَافِرٌ ، هُوَ كَافِي
 قَابِلَتُهُ مِنْهُ ثَلَاثَةٌ بِثَلَاثَةٍ
 إِذَا غَالَبَتْ أَوْصَافُهُ أَوْصَافِي

(١٢)

تَأْرِخُ فُوتٍ وَلَدِي مَطْلُوبٌ
 وَذَاكَ عِنْدَ الْعَالَمِ مَحْبُوبٌ (١٨)
 مِنَ الْوَفَا ذَكَرُ اجْلِسَةِ الصَّفَا
 دَفْعًا لَأَلَامِ الْقُلُوبِ وَالْجَفَا
 قَدْ تَهْتُّ لَيْلَ الْفِكْرِ بِاتِّظَارِ
 إِشَارَةٍ مِنْ حَبِّي الْأَخْيَارِ

(١٨) شیخ ضیائوددین ئەم پارچە شیعری بۆ لاواندنەوهی سەعدوددینی کوری داناسۆه .

مستخبراً فهم الخليل الزاهد
 رمزاً له يكون مثل الشاهد
 قال البشير فيهم اهل الوفا
 (غفر له ^(۱۹)) يكفي لدى اهل الصفا
 الحمد لله الذي اغناه
 بفضله عن كل من سواه
 طوبى لكم يا اهل ودّي حيّوا
 من رحمة الباري الاله العفو
 من كان يرجو منكم ذا نائلة
 أمته رحمة الاله الشاملة
 الى متى التسويف منكم (عمر)
 هل حبك بالرحمة قد ستروا
 مكارم الاخلاق حب الله
 في قلب عبد ذاكراً لا الاهي
 واغفر له ووالديه ربنا
 وآت به بالرسول ما وعدتنا
 وصل يا رب على من أرسلنا
 بالرحمة على الأنام فضلاً
 سلّم عليه ربنا وكرّم
 وآله كرام اهل الكرم

(۱۹) به حیسابی حەرفەکانی ئەبجد ئەکاتە ۱۳۱۵ کە سالی کۆچ کردنیەتی .

شَفَّعْهُ فِينَا رَبَّنَا مَوْلَانَا
 وَاحْسِرْتَا لَوْ لَمْ يَكُنْ مَوْلَانَا
 اَفْعَلْ بِنَا مَا اَنْتَ اَهْلُهُ وَلَا
 تَفْعَلْ بِنَا مَا نَحْنُ لَهُ اَهْلٌ ، فَلَا
 يَنْفَعُ ذَا لَنَا وَذَاكَ اَتَقَعُ
 اَنْ تَفْعَلَنْ فَمَنْ هُنَاكَ يَمْنَعُ
 يَنْفَعُ ذَا لَنَا لَدَى الْكَرِيمِ
 شَتَّانَ مِنْ كَرِيمٍ اِلَى اللَّئِيمِ

سَیِّ نامیلکه‌ی شیخ عومهر ضیائوددین

رساله در بیان لطائف جهت دفع اشکال مسلمانان

بِسْمِ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ ، وَسَلَامٌ عَلٰی عِبَادِهِ الذِّیْنَ اصْطَفٰی • مُحَضَّزِ تَسْلِیْهِ
 خَاطِرِ دُوسْتَانِ کِه دِمَاغِ ارَادَتَشَانِ از گِلَسْتَانِ صِدَاقَتِ بُوَسْتَانِ اسْت ، بَعْدَ از
 اسْتِدْعَایِ تَوْفِیْقِ و پَسِ از تَمْنَایِ وَصُولِ بِه دَرَجَهٗ تَحْقِیْقِ و تَفْرِیْقِ تَصْدِیْقِ ،
 بَیَانِ مِیْدَارِدِ کِه بَعْضِی از اَحْبَابِ عِبَارَاتِ بَزْرگانِ بَاصْفَا و اِشَارَاتِ سِرْبَلَنْدَانِ
 مَجَالِسِ وَفَارَا کَز مِبَاحْثِ فَنَائِیِ لَطَائِفِ و عَنَاصِرِ عَالَمِیْنِ اَمَرِ و خَلْقِ مَحْرُورِ
 فَرْمُودَه‌اَنْدِ و دِیْدَه‌اَنْدِ ، و از مَبْتَدِیَانِ بَر یَکِ مَعْنٰی از آنْها فَهْمِیْدَه ، گُویَا دِمَاغِ
 فَهْمِشَانِ بُوِیِی از گِلَسْتَانِ نَشْمِیْدَه ، و پَایِ عَزْمِشَانِ آنْ جَاها نَرَسِیْدَه ، و اِیْنِ
 فِتْرَه مَایَهٗ تَصَوَّارَتِ نَوْعِیَهٗ بَعْضِ کَمْ خَرْدَانِ گَرْدِیْدَه ، یَمِیْنِ و یَسَارِ خُودِشَانِ
 نَشْنَاخْتَه‌اَنْدِ ، و بَا حَالَتِ فَقْدِ نَقْدِ سَعٰی دَر تَفْرِیْقِ فَرِیْقِ اَهْلِ تَحْقِیْقِ بَاخْتَه‌اَنْدِ ،
 و قَوْلِ خُودِرا جَایِ اَعْتِبَارِ و خِیَالِ بِه مِثَالِ بَر اَمَالِ جَاهِلَانِ مَحْکِ عِیَارِ
 سَاخْتَه‌اَنْدِ ، نَدَانِسْتَه‌اَنْدِ کِه حَلْقَهٗ عِبَارَتِرا وَسَعَتِ دَر حَقِّ تَعَالٰی نِیْسَتِ ، و آن

دقایق مدارك از باب حال اند و خارج عبارات عبارات ، و بعید از قیل و قال اند
و متصور عقل عادی هر پر خلل نمیشود .

باری که فقیر که پای تحقیرش بستهء زنجیر تقصیر است ، مظهر نادانی ،
و مرکز عجز و سرگردانی ، با کمال جهل و نقصان ، رمزی را از کنوز رموز
آن بزرگان به سلك تحریر در میدارد که فائده اش عائد فهیمان ، و قاعده اش
قائد مستقیمان کوی تعلم (بیت) :

گر ندارم از شکر جز نام بهر
این بسی خوشتر که اندر کام زهر

آری لطایف عالم امریه در صحبت و جوار لطائف خلقیه اند . اصل
خویش را فراموش و منسی نموده اند ، و به آنهای دگر که در تنزلات منازل
عدیده دارند گرویده و تابع شده اند ، کأنه مملوك و محكوم و مظلوم مانده .
طالب که مقتدارا یافت ، و گردن اختیار خود را بستهء فتراك اراده
او نموده اند ، به دائره قبول محسوب شد ، و به سلوك مأمور گردید ،
و صادقانه کوشید ، از یمن توجه معنویه مقتدای خود غبار غفلت و جهالت
مرتفع شد ، و فی الجمله لطائف عالم امر مصفی شد و رشتهء تعلق علم بشری
از علائق صوریه کوتاه میگردد ، و علم را جهت تجرد به اعتبار صفت ذاتیه
خود پیدا میشود . سالک دران وقت معلوم خارجه ندارد ، لکن بالضروره
علم به وجود خود دارد ، مادام قائد عنایت او را کفالت گردید ، آن علم را
به طرف ذی شرف حق میکشد ، اما چون قابلیت یافت آن ندارد ، و خود را
هم منسی کرده ، صورت فنائی که معبر به نسیان ماسوی باشد حاصل
نموده ، لکن فنا نیست بلکه آثار فنا هم ندارد ، بلکه علم معطل ، و معلومات
خود را مجهول داشته .

بعد ازان که توجه معنویه شیخ بر او غالب گردید ، چیزی فوق

استعداد حالیه خود را که به مآل مرجو و متوقع باشد ، در خود مشاهده میکند ، چون آثار توحید افعالی و صفاتی و ذاتی شهودی یا وجودی با وجود هیچ کدام را نیافته ، و شامه اخلاصش ازان گلشن اختصاص رائجه نشمیده است (بیت) :

کوزه گر در بحر شد بحرش مگو
چون کنار آری ورا شد بحر جو

باری تمام فنا در ختام کاراست ، و آن منوط به لطف پروردگار (ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء ، والله ذو الفضل العظيم) •

فناي که در عبارت ارباب اشارت مذکور است از آن است که کلیه سالک در سیر الی الله و جمیع عالم باسرها در علم سالک منتفی میگردد ، حتی علم را به علم خود نیست • اگر به عمر دنیا دران حال باشد خطرء واحد از جزء تا کل وارد قلب ناید • ولکن هر وقت ، به هوش آید به اخلاق حسنه میآید • ذمایم را وصولش منسی ، و در خود مندفع میبیند ، چون دیوانه که افاقه یابد و اگر فنارا از نسیان عبارت دانند خوابیده مطالبات عرفیه در خاطر ندارد و مولود حالت رحم فراموش نموده ، و بالغ حالت طفولیت مجهول کرده (سبحان الله هذا بهتان عظیم) • آن باحثان به ذکر و فکر کوشند (احسن) و (ادب) را ورزند برای سعادت این است که در آخر اعمال را با میزان اقوال بسنجند ، و مراتب قبول به اعتبار تصدیق شریعت است ، و درجات آن (لا یعلمها الا هو والله بكل شیء علیم) •

و فناي اتم عبارت از فناي لطائف عشره است که بعد ازان داخل زمره مخلصین است ، و راه شیطان نیست که داخل وجود او شود (ان عبادی لیس لك علیهم سلطان) • و بعضی که از ذکر فتوحی ندارند علت کم جهدی است و الا جهد بر فتوح مقرر است • (والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا) که

باب فتوح بر مجاهد مفتوح و مرصود خواهد بود ، و بر کاسل مسدود است (یا یحیی خذ الكتاب بقوة) • فنای که مقبول و مصطلح اصحاب کشف وصول است ، فنائی است که فانی بعد از افاقه متخلق به اخلاق شریعت است ، و آن سعادت شایسته کاملان است • (الفانی لایرد) مراد از و است که بر ذمایم رجوع ندارند ، والا به عکوس ارواح طیبه غیبت حاصل شود ، فانی نیست غائب است • فرق غائب و فانی نکرده که در تحقیق بر اوها بسته شده •

(ربنا لا تؤاخذنا ان نسينا او اخطأنا • ربنا ولا تحمل علينا اصرا کما حملته على الذين من قبلنا • ربنا ولا تحملنا مالا طاقة لنا به ، واعف عنا و اغفر لنا وارحمنا ، انت مولينا ، فانصرنا على القوم الكافرين) • والسلام •

عمر العثماني

نامیلکه بهک

**له وهلامی نامه ی هندی له مهلا گهوره کاندای
بۆ لیکدانموی هندی ئادابی پیاوانی خودا**

بسم الله الذي يعلم السر وأخفى ، والصلوة والسلام على سيدنا محمد المصطفى ، صلى الله عليه وعلى صحبه أهل الوفا ، وعلى التابعين بالصدق والصفاء •

اما بعد ، فقد بين لي حبيبي وسيدي السعيد ادامة الله بخير الدنيا والعقبى من الاحباب ماينافي آداب الاصحاب في مقام التقوى ، ولا يحمل قولهم الا على الخير على رغم اهل الظاهر ومايرى في تلك المباحث لنا خير في الاول والاخر ، شكر الله سعيهم ، وصرف الى الخير رأيهم •

ولكن للفقير الخادم من كلمات الاخيار امام ، ومن آداب الابرار الكرام في باب التسليم مقام ، ومن حشمة الاحرار لحسن الختام مقصود ومرام •

من رفع رأسه من سجدة قبل الامام ، او قام من ركوعه وارتفع الى القيام ، يوشك ان يتغير وجهه وتتبدل صورته ، بقدره الذي لا تأخذه سنة ولا نوم . اولئك الأحرار قوم لا يخافون من اللوم ولا ينظرون الى اليوم ، نفعنا الله بهم ، فالمرجو من حما يدكم قبول قولهم بين الاقوال واقتفاء آثارهم لسعادة الحال في الحال والمآل ، وتحسين حركاتهم في الافعال . انهم امراء اليقين ، ووزراء ممالك التمكين ، ورؤساء جيش التلوين ، جعلنا الله من محسوبيهم ، وثقنا باقطار الطافهم ومحبتهم ، واحيانا باقتباسهم القدسية ، ونجانا من الرين بهمهم العلية ، وايدنا بامداداتهم كل بكرة وعشية ، بجاء خير البرية صلى الله عليه وسلم .

فها انا ابين الكلمات التي جعلتها لي اماما ، وهي لدى المنصف كآيات ، وللسائل علامات كالنجوم الزاهرات .

استمع ماذا يقول العندليب
حيث يروى من احاديث الحبيب

قال بعض الاصفياء الاولياء قدس سرهم نصيحة للمريدين وتريية للسالكين : يجب على كل عبد ان يدخل نفسه في كل شىء نعيمها وبؤسها حتى ترجع مطيعة ، فانها في الحقيقة تمنع ان تعبد الله الحق وتوجه العبد الى ماسواه .

وما دام لها حركة لا يصفو الوقت ، وما دام لها خاطر لا يصفو الذكر من لقاء النفس ، وهي التي صعبت على العلماء الاخلاص ، وبعدهم عن درجة الاختصاص في تعليمهم بين العام والخاص . فان النفس اذا استولت على القلوب أسرتها وصارت الولاية لها ، فان تحركت تحرك القلب ، وان سكنت سكن من اجلها ، وحب الدنيا والرياسة لا يخرج قط من القلب مع وجودها ، فكيف يدعى عاقل حالا بينه وبين الله عز وجل مع استيلائها ، ام كيف يصح

لعابد ان يخلص في عبادته وهو غير عالم بآفاقها ، فان الهوى روحها من الشيطان خادما ، والشرك مركز في طبعها ، ومنازعة الحق والاعتراض عليه مجبول في خلقها ، وسوء الظن وما ينتج من الكبر والحسد والدعوى وقلة الاحترام وطول الامل وما والاها من شيمها ، ومحبة الصيت والاشتهار حياتها ، ويكثر تعداد آفاتنا نجانا الله منها • وهي التي تحب ان تعبد كما يعبد مولاها ، وتعظم كما يعظم ربها ، فكيف يقرب عبد مع بقائها ، ام كيف يصدق في الاحوال مع مصالحته اياها ، ومن اشفق عليها لايفلح ابدا • فيجب على الصادق ان يترك كل ما ومقته النفوس •

ويقبل من الدامين ذمهم فيه • ويقول للمادحين ما مدحتموه من وراء حجاب ، ويقول لنفسه في كل نفس لا قرب الله مرادك وأبعد مرامك • نعوذ بالله من أرض تنبت فيها نزاهة النفوس ، فان من لمح نزاهتها ورأى لها قدرا وعلم ان في الوجود اخس من نفسه فما عرف نفسه ، فكيف ينزهها أو يغضب لها أو يؤذي مسلما لأجلها ؟ فيجب اجتنابها كالسم • وما دامت هي فليس في وجه القلب خير لانها ترس في وجهه • وكلما قربت على القلب زاد شره ونقص خيره • وما بقى منها بقية فالشيطان لاينعزل عنها • والخواطر المذمومة لاينقطع منها • قد أفلح من زكيها ، وقد خاب من دسيها •

واعلم انه يجب على سالك طريق القوم ان لا يشتغل بالكلية بمقاومة نفسه ، فان اشتغل بمقاومتها بكمال الجهد أوقفته • كما ان من اهلها ركبت بل يخدعها بان يطيعها راحة دون راحة ثم ينتقل الى غير ذلك • ومن قاومها وصار خصمها شغلته • ومن اخذها بالخدع ولم يتابعها تبعته •

ومن آداب السالك في المعاملة معها انه اذا لبست النفس على مريد حالها وادعت الترك للدنيا ، وان علمها وتعلمها وعملها خالص لله تعالى جل جلاله ، فيجب عليه ان يزنها بالميزان الذي لاينخرم والمعيار الذي لاينظلم ، وتصوير ذمها بعد مدحها وردّها بعد قبولها والاعراض عنها بعد الاقبال عليها

وذلها بعد عزها واهانتها بعد اكرامها • فان وجد عندها التغير والانعصار فقد بقى عليه من نفسه بقية يجب عليه مجاهدتها ولا يجوز له الاسترسال معها • وليعلم حين التغير انه واقف مع نفسه عايد حيرتها على حصول آفاتهما • وصاحب هذا الحال بعيد من الله تعالى • وقد علمت يا حبيبي بعد التأمل الكامل ان نصيحة الناصح امر بعيد من مطلب الفقراء وقريب من عادة الامراء، وانه لم يكن متفكرا في آية (انما المؤمنون اخوة) • فليس من المروءة ترك الاخ بل يأثم التارك ما لم يكن لموجب شرعي او اصلاح في الدين مرعي • وقال الله تعالى جل جلاله (وما آتيكم الرسول فخذوه وما نهاكم عنه فانتهوا) • وقال صلى الله عليه وسلم (صل من قطعك ، وأعط من حرمك ، واعف عمن ظلمك) ، وليس امر الناصح كان الله لنا وله من تلك المصالح ولا له شهادة من ذوى عدل وهما الكتاب والسنة ، لان تحقيق الامور عند القوم بهما اعنى عدول اصحاب صفة تصديق الطريق والتوفيق لدى اهل التصديق من فريق التحقيق وما لنا الحكم بغيرهما • الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا ان هدانا الله • ان ربنا لغفور شكور •

واعلم ان اجلة الكلمات كلمات الاجلة ، فان اكرم المعاملات معاملات الكرام • فمن اين يوجد احد اكرم من رسول الله صلى الله عليه وسلم واعز منه عند الله • فاقتد به في الحركات والسكنات وخل سبيلنا • ونحن قوم في وادية اللوم صان الله من اعانتنا واعان من صاقتنا • وعلى الله توكلنا وهو حسبنا ومالنا ان لا نتوكل على الله وقد هدانا سبيلنا • الا الى الله تصير الامور • وصلى الله على سيدنا ومولانا محمد وآله وصحبه وسلم تسليمًا كثيرا • ولذكر الله اكبر •

جان عزیزم ! در فرمایشات احباب معذورند که به اختیار عادت مسرورند • اگر فقیر چنان کنم معذورم که ملعبه غرور می شوم • اعاذنا

الله سبحانه من الغرور لاسيما به واسطه عيوب خود خبر از احوال خلق
ندارم .

رباعی :

از هیچ کسی نه وز خویشتن باخبرم
از هیچ سگی به نیم الا بترم

هرچند به حال خویش مینگرم
يك حبه نیرزد از قدم تا به سرم

علی الخصوص خدا یکی است او است ضار و نافع . او است معز و منزل
و معطي و مانع . به همه عملهای من از من داناتر است . شر و حشر با
او است . وانكس که به عیب من دانا گردد این صفات ندارد تا از نجات یا
شمتتم بازدارد . اگر آشناست ان شاء الله اصلاح میکند .
اگر بیگانه است چه باك که ناگفته میگوید و نادیده میجوید .
اگر دنیا جوئیم یا عقبی خواهیم به خالق است ، دگر چرا عبدا بیزارم ،
و نام خود را در چه بازار آرم .

اگر کسی تعریفی به دروغ کرد ، چراغ رجای من چه فروغی حاصل
دارد . و اگر خلافی گفت چرا در اعتساف شوم . (من عمل صالحا فلنفسه ،
ومن اساء فعليها) . علی الخصوص کرام الکاتبین در دو روز دفتر مرا به
حضور پیغمبر صلی الله علیه وسلم عرض میکنند . لازم شد که آن دوستان
امر فرمایند که نقصی رساند (ربنا لا تؤاخذنا ان نسينا او اخطأنا) .
والسلام علیکم ورحمة الله وبركاته .

ناميلكه يهك

بۆ شېخ نهجموددينى كورى نووسيوه

لهبارهى باس كردنى (لهطائيفى خهمسه)وه

بسم الله الرحمن الرحيم

يا من انت منى بمنزلة هارون من موسى ، ولو كنت آنسا احدا غير
ذكر الله ، لاتخذتك في الدارين انيسا • اسأل الله لى ولك الفتوح •

اعلم ان لكل لطيفة من اللطائف المودعة في الوجود فوق العرش اصلا
مسعودا ومقاما محمودا ، وليس تحصيل الفناء لها من غير وصولها اليه بواسطة
طلب السالك وعمله تحت يد اهل •

مثلا أصل القلب تجلى الأفعال ، وأصل الروح الصفات الثبوتية ، وأصل
السر شؤونات الذات ، وأصل الخفي الصفات السلبية ، وأصل الأخرى الشأن
الجامع • وبملاحظته الاصول يراقب في المراقبات المعلومة ، وللنفس الفانية
كذلك اصل من تلك الأصول • يعنى اصل النفس اصل القلب ، وأصل الهواء
اصل الروح ، وأصل الماء أصل السر ، وأصل النار أصل الخفى ، وأصل
التراب أصل الأخرى • ولكل واحد من هؤلاء نور باللون ممتاز • نور القلب
اصفر ، ونور الروح احمر ، ونور السر ابيض ، ونور الخفى اسود ، ونور
الخفى اخضر ، ونور النفس ليس له لون من تلك الالوان المفضلة ، وذلك بعد
التزكية يدرك لا قبلها ، ولا يلقيها الا ذو حظ عظيم •

اعلم ان المراقبة اذا كانت بملاحظة تلك الاصول ، توجب الوصول الى
درجة القبول وتنتج الترقى والتخلق بالشريعة حقيقة كما هو المأمول •

وتفصيلها انك تصور شخص النبي صلى الله عليه وسلم وتقابل بقلبك
قلبه الشريف وتعرض في مقام التضرع لربك جل جلاله رجاءك فيض تجلى

الأفعال الذي من قلب حبيبك • هذا ان كنت من اهل المكاشفة • والا تقول من قلب حبيبك محمد صلى الله عليه وسلم وصل الى قلب سيدنا آدم عليه السلام • ولما حصل الفناء للقلب نسيت الأفعال منك ومن الخلق في نظرك و علمك وتصورك وتقول صادقا (كل من عند الله) • بل ليس يدري من كان عنده غلبة هذا الحال خلافا للقال ولا يشاهد شيئا الا من الله على قدر استعدادده ، وهو الفاعل الحقيقي للأفعال لدى اهل التحقيق ، وهذه الولاية الصغرى تسمى ولاية آدم عليه السلام • ومن وصل الى هذه الولاية فهو آدمي مشربا •

وكذلك الروح • تقابل روحك روحه الشريفة وتعرض لتجلى الصفات الثبوتية الذي ورد من روح سيد البشر صلى الله عليه وسلم الى روح نوح وابراهيم عليهما السلام ثم الى روحك • والواصل في هذه الدائرة يقال له ابراهيمي المشرب فانه الى الخلعة انسب • وعلامة الصدق انه ليس ينسب الصفات باثرها الى من لا اثر له وبعين الصدق يرى ويعتقد ويقول ما يرضى الرب وأن لا يشخص شيئا من الاشياء لاحسا ولا نفسا ولا انسا وهكذا في السر والمقابلة ولكن يعرض فيض شؤون الذات الذي هو من سر كاشف الاسرار صلى الله عليه وسلم ورد الى سر موسى عليه السلام • والواصل الى هذا المقام موسى المشرب والصادق في هذا الحال يرى ذاته مستهلكا في ذاته تعالى •

وكذلك الخفي وقابله بلطفية النبي صلى الله عليه وسلم وتعرض بالتعرض الى ربك وترجو فيض الصفات السلبية الذي ورد من خفي النبي صلى الله عليه وسلم الى خفي عيسى عليهما السلام والواصل فيها عيسوي المشرب • وتجريد الرب وتفريده في هذه المراقبة على السالك وارد لا يرى ولا يعلم الا من الواحد بعلم الواحد وليس في علمه الا الواحد •

وفي الاخفى تقابلها الى اللطيفة الاخفى الذي في صدر سيدنا سيد
الورى صلى الله عليه وسلم متعرضا الى رب الشعرى للشأن الجامع الذي في
اخفى حبيبه الذي اوفى والمسعود فيها محمدي المشرب والتخلق باخلاقه فيها
اقرب . ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والسير فيها لايعين الا بلا تعين ، ولكل
من تلك المراقبات محو وصحو اذا غلب المحو يسكر واذا عاد الصحو يشعر ،
وكلما غلب المحو فالصحو ارغب يعني مادام المحو اصفى من الكدورات
البشرية ، واذا غلب الصحو يكون اصفى الى الاحكام الشرعية ، والاعتبار
بالاستقامة مع الشريعة اولا وآخرا باطنا وظاهرا لأنها هي المنهج القويم
والصراط المستقيم بالقرآن العظيم . فطوبى لمن ترك الغير وتوجه بالكلية
الى الخير . رزقنا الله واياكم ، وما ذلك على الله بعزيز . وليس الكلام واسعا
ليان المرام . والله اعلم بالصواب (٢٠) .

عمر العثماني

نامه كانی شیخ عومەر ضیائوددین

دیاره پیاویکی خاوهن پایه و ری و شوینی گه وره ی ئایینی وهك شیخ
عومەر ضیائوددین ، له هه موولایه كه وه ، له موریدو مه نسووبیه وه ، له
پیاوانی دین و دنیا وه بۆ پرس و پرا پی کردن ، یا داوای ئامۆژگاری لی کردن ،
یا به نیازی دوعای خیر ، یا بۆ داوای چاك کردن ییوان موسولمانان ، یا بۆ
هه ره به سستیکی تر نامه ی بۆ هاتوووه وه لامی داوه ته وه . زۆر جار وایش بووه
ئه و خۆی راسته و خۆ له باره ی یه کئی له م بابه تانه وه نامه ی بۆ خه لك نووسیوه .
به داخه وه ئه و نامه و وه لامانه ی که میان نه بی کونه کراونه ته وه . منیش له و
که مه که می نه بی ده سگیرم ته بووه . هه رچۆن بی که م له هیچ باشتره ، بۆیه
وا لی ره دا ئه و ئه ندازه نامانه بلاؤه که مه وه که ده سگیرم بوون و هینوام وایه

(٢٠) مه لا قادری گه وره ی بیاره به نامه یه كه وه لامی ئه م نامه یه ی شیخی
ضیائوددینی داوه ته وه ، له باسی مه لا قادر خۆیدا ئه ی نووسینه وه .

له مه وپاش زیاترو گه لیکي تریشم له م بابه ته چنگ بکه وی و بتوانم پیشکشی
خوینده وارانې نازیزیان بکه م .

نامه ی یه که م

بو شیخ نه جهوددینی کوری نووسیوه

فرزندی نجم الدین ، در امان ایزد حضرت رب العالمین باد ، و با محبت
حضرت فخر المرسلین صلی الله علیه وسلم مشرف و مزین باد .

وبعد ، دلم با تو الفتی دارد که غیرا راهی نمانده . ای کاشکی تو
هم غبار غیرت به دل راه نبودی . ان شاء الله وقت آمدن آن طرف
قرباست ، زخمهای دوری را به مرهم نزدیکی تسکین دهیم . والسلام .

عمر العثماني

نامه ی دووه م

ديسان بو شیخ نه جهوددینی کوری نووسیوه

فرزندا ! وفقك الله تعالى على البر والتقوى . عجا تا این درجه
دوری را بر بزم حضور ترجیح داده ، از آمدن نکول ورزیدند . برخیز و بیا
و معرفت حاصل کن . مجال تعلل را محال دیده ، علی الخصوص فقیر بنویسم
بیایند . در هر صورت آمدنت ضروراست .

يك زمانى صحبتت با اوليا

بهرتر از صد سال بودن در تقى

والسلام (۲۱) .

عمر العثماني

(۲۱) وهك بیستوومه شیخ نه جهوددین له خانه قای (گومه) بووه له و بهری
سروان و شیخی باوکی ویستوویه تی بیته وه .

نامه‌ی سیّهم

هەر بۆ شایخ نەجهوددینی کۆری نووسیوه

فرزندی نجم‌الدین ، به سعادت قرین باد . بعد حالات‌را پرسند ، شب
شنبه الحمد لله به سلامتی عودت به محل مألوف شد . بحر اشتیاق شما
ممرش دل باوفای فقراست . نار آرزوی بالهب مایهء بی‌قراری این دل
فگارااست . عنان ارادت‌را به امید وصول به درجهء سعادت باید به طرف ما
معطوف دارند ، و یعقوب محزون ایام مهجوری‌را یوسف‌وار مشغوف
نمایند . بیا ، بیا که نمانده‌است تاب هجرانم . والسلام . الهی بجاهم عندک
ارحم حالی .

عمر العثماني

نامه‌ی چواره‌م

هەر بۆ شایخ نەجهوددینی کۆری نووسیوه

فرزند ارشد محمد نجم‌الدین ، تلویناتش به نور یقین ، واسطهء مقام
تمکین باد . بعد از چشم بوسی خبرات‌را خواهش نمایند ، به یادت مؤنس
میباشم .

عید رمضان به هجرانت در حرمان ماندیم . عید اضحی‌را به امید
دیداربینی میدانستیم . آمد و رفت از نازنین آداب دلنوازی نرسید ، و رسم
رحمیت واضح نگردید . و نظر انتظار پیوسته به راه آن دلدار حیران مانده .
ای وای از محرومی دیدار و دگر هیچ . باری دل در آرزویت در مشقت
مانده ، بخصوصه مبادرت به احضار شد . گل به دست دارید مبویید .
گل به دامن دارید مشوید . بی‌حالت خودگیری برخاسته و آمده که
ضرورت کلیه اقتضا به آمدن شما مینماید .

باز آی که باز آید عمر شده حافظ
هرچند که نیاید پس تیری که بشد از شصت
والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی پینجم

هر بؤ شیخ نه جهوددینی کوری نووسیوه

فرزندی نجم‌الدین ، کوکب سعادتش از برج یقین طالع ، و نور
ارادتش بر بیابان صداقت ساطع و پرتو آفتاب ادبش بر خدمت فقرا ان شاء
الله لامع باد •

اولا برخورداریت از خدا به خاطر انبیا و اولیا رجادارم • ثانیاً جناب
سعادت‌مند ملا محمد کستانی که راغب ملاقات شما بود آنجا آمد • محبت
علما و صلحارا به دنیا و ما فیها (الا ذکر الله) نباید داد • فرصت الفت
ایشان را غنیمت باید شمرد • خصوصاً جناب معزی الیه که حقیقه از محبوبان
این فقیر مستمنداست تا در آنجااست هشیار خدمتش باش •

نقل است یکی از مجذوبان از طلوع آفتاب تا غروب روی به آفتاب
نموده و میگفت آیا در این گردش یکی را دیده‌ام که از خود رسته و به حق
پیوسته باد • دگر اشاره کافی است اگر طالب اهل است کار سهل است ،
والا کوشش جهل • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی ششم

همر بۆ شیخ نه‌جموددینی کوری نووسیوه

پسرم ، نور بصرم ! از خون دل چون گل نکات ادب را مایه رفع تعب این زحمت دیده نموده بودید ، رسید . دران لحظه و مابعدها موجب لحظات التفات گردیدند . صبر که نصف ایمان است ، به سهل و آسان نتوان یافت . تا دیده ارادت به سوی غیراست نیت و قول و فعل موجب برکات تامه و خیر نخواهد شد . ضرر و نفع به ضار و نافع است ، و منع و عطا از معطی و مانع دیده . در نظر اهل معرفت دیده به غیر سوی او گشودن خطاست ، و گوش به حرف نامحرمان به حرم خارج دائره صدق و صفاست . گل و دل را بخار هوای اغیار زدن ناسزااست . (ان السمع والبصر والفؤاد کل اولئک کان عنه مسئولا) . ان شاء الله به توسط اهل همت با خدا باشی ، و به تیشه استمداد از متکیان اریکهء امداد که اصحاب کهف اتحاد بین العبادند نقش تعلق غیرا از لوح خاطر بتراش .

آنچه بر تو باید این است دلت به حق بگراید تا گره از کار بسته بگشاید ، و الا سنگلاخ به راه وصول در نظر ارباب قبول که سختیها دارد ، بی اینها مشکل است و سهل نخواهد شد . دارالمحنة و استراحت مگر در تصور اهل اباحت باشد .

نصیحت گوش کن جانا که از جان دوستتر داند
جوانان سعادت مند پند پیر دانارا

چون عاطفت دیده ملاطفت به ظرف آن فرزند ناظر است به این اشارت
اکتفا گردید .

بیا تا تاج را چون در یکتا به سر داریم بر تخت ارادت
والسلام .

عمر العثماني

نامه‌ی هفتم

هەر بۆ شیخ نەجموددینی کوری نووسیوه

دلە بە داغ و فایەت صبور و رنجوراست
کە یادگار ازان کوکب زەمن دوراست

فرزندی نجم‌الدین سلمه الله تعالی درد فراق را تحریر ضرور نیست
که از ارباب اشتیاق ته مستوراست • حدیث آرزومندی را بیان نمایم که به
طومار در نمی‌گنجد • اگر دل داری دلداری را میدانی و آدابش را در میان
اعیان با نشان و برهان است • باری گله از من نباید و رنجش از من نشاید
که من ستم‌دیده با ریش سفید به کجا روم که هر طرف مستحق تذکار و هر
یک منتظر و در دائره انتظارند • کوکب بخت مرا هیچ منجم نشناخت ، که
فرزندان هریک در جایی با هوایی و فقیر با فقرا تنها مانده • خدا رحمی دهد
صیاد مارا • باری حالات را جویا باشند ، عمرتان بادا دراز ای ساقیان بزم
جم • به انتظار اخبار سلامتی شما و امثالت بهر طرف نگرانم گویا چهار
چشم مانده‌ام • حق تعالی کچی برایتان نیاورد • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی هشتم

هەر بۆ شیخ نەجموددینی کوری نووسیوه

ای غائب از نظر که توی همنشین دل
من بینست عیان و دعا میفرستمت

فرزند باتمکین ، نور چشم تمکین نجم‌الدین به نور یقین محفوظ از
مزلات راه تلوین و محظوظ به الطاف حضرت رب العالمین و سربلند به
محبت خاتم النبیین صلی الله علیه وسلم باد •

بعد از طی سجل اشتیاق ، و پس از بسط بساط اشواق بیان میدارد از
 آنجا که خدا راه صلاح و اصلاح را برای ارباب فلاح موجب رستگاری قرار
 داده ، اسباب قوت جناح سبک سیران اوقات مساء و صباح است • درین
 صورت در بین عباد به همت شاهان تخت ارشاد ، اگر فرصت خیرخواهی
 و خیرگویی غنیمت گردید ، جهاد است ، باید کوشید و بلکه شربت زحمت را
 هم در آن مقام نوشیدن رحمت است •

باری جناب پاشا در فقره قتل مرحوم مظلوم محمود بگ که امیدوارم
 در ظل قبول صاحب مقام محمود صلی الله علیه وسلم مورد رحمت حضرت
 ودود مسعود باد ، مکتوبی به فقیر اظهار نموده این است لفاً روانه شد ،
 ملاحظه نمایند • بعد از آن با سرکار خالو عزیز بگ ملاقات محرمانه بنمایند ،
 و مکنونات خاطرش مکشوف دارند • آن وقت به تدبیر او پای عزیمت را به
 دائره مطلب نهید ، شاید کاری سامان گیرد که غبار پریشانی ازان جمعیت
 برخیزد • و صلی الله علی خیر الوری وآله وصحبه اهل المغفرة والتقوی •
 والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی نهم

ههـر بۆ شېخ نه‌جمووددینی گوری نووسیوه

فرزند سعادت قرین نجم‌الدین ، از برکات کامله حسن آداب و ارادت
 انشاءالله به سعادت دنیا و آخرت نائل و در هر عید سعید و آزاد ، و در
 طریقت تا حقیقت بر وفق شریعت برخوردار باد •

کاغذت به ملاحظه رسید • مآلش را حالی گردیدم • جوابهارا اگر
 تاخیر انجامیدند بر حسب تقدیر بود • آنچه عقلاً صلاح دیدم نوشتم • وقت
 فراغت و حصول نعمت صحت انشاءالله وفا به مضمون مکتوب خواهد

شد • زیاده مقدراترا در ازل زیر پا شده‌ایم ، تغیر نباید کرد که طناب قضا
در گردن است و قلاب قدر به سوی ما اراد الله تعالی جلاب است •

از چه کند جنبش بی‌جا که هست

آهوی بی‌چاره به گردن اسیر

فرزندی معین‌الدین را چشم بوسم • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی ده‌ه‌م

هر بو شیخ نه‌جهوددینی گوری نووسیوه

فرزند دل‌بندم ، عزیز ارجمندم ، نجم‌الدین ، همت شاهان تخت تمکینش
تمیمهء بازوی یقین ، و دعای زنده دلان باتحسینش مددکار راه تلوین باد •

وبعد ،

از رفتن جان از بدن ، گویند هر نوعی سخن

من خود به چشم خویشتن دیدم که جانم می‌رود

باری تو رفتی ، خدا همراهت • هر جا هستی خدایت به سلامت از
ملامت محفوظ و در کمال سعادت محفوظ دارند بمنه ، اگرچه میدانم که
شرمسارم و جای رجای روی ندارم • مدد یا روح شاه نقشبند و غوث
گیلانی قدس سرهما • و به ملا عبدالقادر گفته‌ام بیاید در گمه بنشیند ،
صاحب‌داری او را در خصوص تعدی خلق لازم دارند ، و اگر زراعتکاری
بنماید باز چشم‌داریش در زمین و غیره ان شاء الله میکنند • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی یازدهم

همر بو شیخ نه‌جموددینی کوری نووسیوه

در نعیم ار نبود جا و مقامی جانا
بر در عشق تو چون خاک فتادن اولی

مدد یا روح شاه نقشبند و غوث گیلانی • فرزندا ! بمنه تعالی ابر
رحمت و لطف خداوندی عز اسمه از باران انظار حضرات مقدسه پیران
نقشبندی قدس الله تعالی اسرارهم گلزار ارادت آن ارجمند دل‌بند را ریّان
و سیراب فرماید •

لطف حق باد به هر وقت مددکار ترا
همت حضرت عثمان بودت یار و ندیم

بعد ، آنچه از کسالت فقیر استماعاً دستگیر شده دروغ نبوده ، ولی
چراغ امیدواری به صحت له المنه علی الظاهر درین هفته فروغی فراهم
آورده و صحت علت را دور کرده است ، اما چه فائده که تنها در زحمت
تنها مانده‌ام •

طالب راه هدی را می‌نگرم شاکرم • تکالیف اراجیف را نظر آرم
شاکرم که پنبهء تبصر را بر داغ دوری شما و امثال شما نهاده ، به انتظار
ظهور آثار اخیار لیل و نهار را به حسرت به سر می‌برم • وجود را در شیشهء
اندیشه چو مربای زنجبیل در خاک دلیل به حلوائی تمنا در مقام رضا با غسل
مصفاۃی لقای اهل لقای ایزد حضرت اجلّ جل جلاله دارم ، و حرف ملال را
له المنه ازین عالم یاد ندارم که دائم با غیر او تفرقه است با او جمعیت • معلوم
که تفرقه در نظر فریق اصحاب صفة تحقیق به تصدیق پیر میخانه طریق
توفیق غیر مستحسن ، و بدو و ختمش دائر به کمال محن است •

هرچه جز ذکر خدای احسن است
گر شکر خوردن بود جان‌کندناست

باری انجیر رسید • پیرت مددکار و دستگیر باد بمنه • روز چهارشنبه
گذشته جوانو اسپ را با رضا روانه کردیم ، و در اصطبل تغافلش مدارید • به
چشم ملاحظه باشد که خیلی اسپ مناسب به نظر می‌آید ان شاء الله قدومش
خیر خواهد بود •

فرزندی محمد و خواهرش را چشم بوسم • حالات را علی الظاهر پرسند
جزئی اشتغال داریم • ان شاء الله عنقریب خلاص میشود ، و به اشتیاق دیدار
تا بر و بحر طی خواهد شد • ان شاء الله • ان شاء الله • مدد پا پیر پیران •
والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی دوازده‌ه‌م

هر بؤ شیخ نه‌جه‌وددینی کوری نووسیوه

به هر منزل که جانان من انجا است
تنم اینجا ، دل و جان من آنجا است

فرزندنا ، ارجمندنا ! أعزك الله بمنه و أيدك بجنود لم تروها بالعين ، و
جدد لك اليقين ، و أوصلك الى مقام التمكين ، ونجاك من التلوين ، بجاه
اوليائه المتقين •

بعد ، آن وقت کاغذت رسید مجال جواب نبود تا بنویسم ، و همیشه
به یادت شاد بوده‌ام و با غمت در الم • این دو سه روزه نورچشمی
عبدالرحمن را معطل کردم که هر وقت او را بینم به یادت بنشینم • سبحان الله

عجب مذکری بود که نزدیک رحم و قریب ملحوظ می باشد • و هر وقت
دعای شفای صادق را کرده ام حفظه الله •

الحال که صبح پنجشنبه در حضور جناب مستطاب حاج سید حسن
دامت سعادت نشسته و با جناب سعادت مآثر حبیبی شیخ قادر همزانو هستیم
احوال پرسان شدیم ، ان شاء الله احوال حال و استقبال خیر مآل باد ،
و خاطر عزیزت با جمعیت و وجود به صحت در طاعت حضرت معبود ودود
خواهد بود که نعمت عظمی و سعادت کبری را دلیل و قبول بزرگان کوچه
فقرا برهان مدلل می باشد • زیاده را بر حسنی خوان که در قرآن مجید
معلوم بر سعید است •

عمر

نامه‌ی سیازدهم

هر بو شیخ نه‌جهددینی کوری نووسیوه

فرزند ی نجم‌الدین را چشم‌بوسم • خبرات را پرسند غباری که بر دل
دوری آن سعادت گل است که زخم صبوری را مرهم آمده است ، ان شاء الله
سلامت و محفوظ و محظوظند •

خالویان هر دورا با صوفی علی سلام رسانم • محل تابستان که به خانه
خالویان نزدیک و از شر و شور تریک است هر وقت به قبالان آمدند بفرستید
خودم نیز آنجا می‌آیم و این تابستان در آنجا می‌باشم • حکما جایی دیگر
صلاح نیست به هر عبارت بوده • اگر کسی خوف از گمه داشته باشد
اطمئنانش داده • گمه و هرچه در گمه است فدای چشم انور باد • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی چوارده‌ه‌م

بۆ شیخ عه‌ل‌ئو‌ددینی کوری نووسیوه

که له‌وکانه‌دا له‌ دینی (تازاوا)ی (سالال) بووه

پسرم ، نور بصرم ! اگر به قلم رقم اشتیاق سیم علم دشت فراق کنم
شاید ، واگر بیاض صفحه‌ء نامه‌را به مداد خامه‌ء چون بخت خود سواد نماید
عجب نباید که بعد از مدت تربیت فرقت‌را مایه‌ء فرحت دانستید ، و پس
از ایام زحمت هجرت‌را رحمت فهمیدید ، ندانستم از من چه حرفی شنیدی ،
و از برف چه شگرفی‌را دیدی . گرمی ما چه ضرری داشت که سردی او را
به دل گرفتی . مگر دنیا عزیز بود ، یا اصحاب خانقاه بی‌تمیز ؟

عمرتان بادا زیاد ای ساقیان بزم جم
گرچه جام ما نشد پر می به دوران شما

باری هرگاه درانجا عمر را ضایع نداری و اوقات را به موانع ندهی ،
باز حمد خدا میکنم که مطلب اعظم اتباع سرور عالم است صلی الله علیه
وسلم . جز آن امری نیست که سرآمد سعادت سرمدی باشد . من شمارا
برای خدا میخواهم نه برای دنیا . سعادت حقیقی مقصود است نه زبید دار
فنا . الآن اگر من بمیرم تو به من چه ، و اگر تو بروی من به تو چه ؟ ولی
خدا هر جا بلا کیف حاضر است (و هو معکم اینما کنتم) . اگر ما هم باشیم ،
مادام با خدا نباشیم سودی ازان مقصود نمی‌بخشد و جان را سروری نیست .

الهی ما را از خدی بستان ، و از دام علایق برهان ، به فضل و کرم خود
برسان ، که تا خود بار دوش خودیم هوش نداریم ، و گوش استماع در سماع
اقوال منّاع است . دشمن در بین دو پهلوی پهلوان فتن گردیده . (اللهم
اصلحنا ولا تکلنا الی افسنا طرفه‌ء عین یا ارحم الراحمین) .

خبرات این طرف را اگر بررسی خبر دادند که پادشاه بغداد رفته و به

خلعت فاخره عفو سربلند گردیده ، و قشون تاخیر شده • خبری دگر نیست •
تا چه زاید شب که شب آبستن است •

و فقرهء سرگت بر وفق فرمان معهود • مجرد ظاهرا از کف مدعیان
خارجه بیرون رفته بر قرار خوداست ، و به صاحبان خودش بی‌پاره
واگذاراست •

فقیرو اهل خانقاه به امید رحمت خدا سر ارادت را به گریبان تمنا
فروبرده‌ایم ، و فکری اگر باشد غم ایام فائته غفلت است • حق تعالی به
دست رحمت خود خط عفو بر ماجرای خطایمان کشیده دارد (انه عفو
یحبّ العفو) •

و اهل بیت و صغیر و کبیر لله المنه سلامتی ظاهر داریم • سلامت باطن را
به سعادت مقرون از خداوند عالم رجاداریم • (ربنا تقبل دعاء) • فرزنده
نورجان دعارسانم • فاطمه را چشم بوسم • خواندن (۲۲)
مهمل ندارید ، و طاعت خدا را مجمل شمارید • اوقات را ضایع ننمائید •
البته شیخ محمود را برایم روانه میدارید ، با او شغل ضرور دارم • باقی
مخلصان آنجارا وکیل سلام باش • والسلام علیکم •

برادر طریق عهد سعادت شیخ محمدرسا سلام رسانم • دعای خیر را هم
منتظر • شیخ عبدالله كذلك • سید امین برایم بفرست • به کلی تأخیر نباید •
فرزندی علاءالدین ! ان شاء الله قرار آنجا هر طور بود ، در وقت
عزیمت شهر اطلاع به فقیر بدهید ، چه از قرار آنجا چه از صورت رفتن ،
چه از نام قریه‌ها • باقی حوالهء صدق محبت شماست ، بعد از فضل خدا
و همت پیران •

شب سه‌شنبه • صفر ۱۳۱۴ بدوح

(۲۲) له نه‌سله‌که‌دا ناته‌واو بوو •

نامه‌ی پازده‌هه‌م

بۆ خه‌لیفه‌ی خۆی شیخ ماری نیرگسه‌جاری نووسیوه

اخ‌ی وحبیبی فی الدنیا معروف • جان عزیزم ! مریدان حاضر از جای ذکر و فکر و حالات طریقت مشغولند به بیانات احوال شیوخ که شیخ ما فلان کرامت دارد و شیخ ما فلان معامله‌را کرد ، و آنچه لازم حال ایشان است معلوم است • (قد ضاقت حیلتي • ادرکنی یا رسول الله) •

جان عزیزم ! کسی بره‌ء (شه‌لو (۲۲) را دزدیده • تو میدانی و من میدانم • به او بگو بره‌را به صاحبش اعاده دهد ، والا ازو قبول نمیشود • نورچشمی سید احمدرا دیده بوسم • والسلام •

عمر العثمانی

نامه‌ی شازده‌هه‌م

دیشان بۆ شیخ ماری نیرگسه‌جاری نووسیوه

عزیزی معروف ! فلان که طلب دعا از ما کرده ، کیم من تا دعا کنم ؟ چیم من تا پای به میدان تمنا نهم ؟ خفته شکلی بی‌ادب ، و لنگ‌لوکی از دست نفس اماره در زحمت و تعب • اگر اهل احسان دعای نجاتم کرد جزاه الله ، والا الحکم لله ، تا بدانم چه آید درین راه • لا اله الا الله •

عمر العثمانی

نامه‌ی چه‌قده‌هه‌م

له وه‌لامی نامه‌ی شیخ مه‌رووفی نیرگسه‌جاری نووسیوه

جان عزیزم شیخ معروف است • آنانکه در مقام خود صاحب دستند،

(۲۲) ناوی یه‌کیک بووه له عه‌ره‌به‌کانی دواوانی زه‌لم و تانجه‌روۆ له شاره‌زوور.

در دائره توحيد به بادهء استفاده از مظهر اتم صلى الله عليه وسلم مستند •
 باخبر از کون و هر درماندهء را عوتند • سر خود حرفى نگویند • بى رخصت
 راهى نپویند ، و به هواى خود مطلبى نجویند • مأمورند در حرکات و
 سکنت • اگر خارج عادت باشند معذورند • چشم صداقت بینان ازیشان عیبى
 نبیند • گوش هوشداران لغوى نشنود ، و خیال خوشحالان بدى برایشان
 نخواهد • خدا آنچه خواهد به ایشان میکند ، وایشانرا چون دام بر سر راه
 بدکاران میتند • دوست به اوها آلوده دارد و طالب را آسوده مینماید •
 بیگانه ازیشان میگزیزد ، و با اوها میستیزد • سرکار پروردگار است ،
 و رشتهء انکار حوالهء قبضهء اختیار اختیار است • حسبنا الله و نعم الوکیل •
 جناب سعادت ندیم شیخ عبدالرحیم را عرض سلام دارم • از من عرض
 بنما اگر حقیقت ظاهر شود طریقت و شریعت معطل میباشد ، اگرچه شریعت
 معبر طریقت است و ممسك حقیقت است • خیالاترا به دل راه دادن علت
 مزمنه است •

ترك فرما جمله اوهام و خیال
 سعی کن با شرع در تحصیل حال

حالرا با قال باشد همسرى
 او بود رهرو کند این رهبرى

تا مقام حرف را باشد مقام
 هست عرفانرا به او گفت و کلام

چون مقام حرف جمله شد خراب
 روز درگاه (۲۴) برمتاب

گر حقیقت یار باشد ای رفیق
 نبودت کاهش به اصحاب طریق

(۲۴) له نه سله که دا ناته و او بوو • پهنگه (حقیقت) بڼ •

جمله را یکسو همیدانی به دل
جمله را خوشبو همیخوانی چو گل

والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی هه‌ژده‌هه‌م

بۆ حاجی شیخ عارفی قزرباتی نووسیوه

فرزندی شیخ عارف سلمه الله تعالى به همت مشایخان میسپارم • بعد
فقیر شمارا به اولاد دنیا و آخرت قبول نموده‌ام • در اشتغال به ذکر و فکر
خودتان باشند و مأذون باشند برای ادعیه نوشتن ، و در وقت توجه نمودن
استمداد از ارواح مشایخان بکنند ، و از بابت دختر درویش حسین هم
مبارک‌است مصلحت‌است • اگرچه فقیر ارادت داشتم زن برایت بیارم •
الآن همان دختر را نیز به اولاد خود قبول نمودم • مبارک باشد • زیاده لازم
به تفصیل نیست • امانت خودتان و دینداری خودتان •

و صلی الله علی سیدنا محمد و آله و صحبه اجمعین • افقر الوری ،
خادم الفقراء :

عمر العثماني
ضیاءالدین العثماني النقشبندی

نامه‌ی نوژده‌هه‌م

هه‌ر بۆ حاجی شیخ عارفی قزرباتی نووسیوه

نور چشمی شیخ عارف ، وفقه الله بالمعارف • بقزرباط رفته‌اند
و مشغول ختم و توجه و نصایح دین هستند • الحمد لله • خدا توفیق
دهد بی‌طاقت نباشید •

ان شاء الله خودم بعد از عید به آن طرفها میآیم و امور دینیها را بر وفق رضای حق به توفیق حق مطلق تسویه میکنیم • و جمیع مخلصانرا سلام رسانم • فرق قادری و نقشبندی نیست • تهلیل و ختم و توجه بنمایند • هرکسی فرق کند نشانهء شامت دارد ، فقط در طریق خداپرستی صدق نیت و عمل به اخلاص و اجتناب از خلاف شریعت قولا و فعلا و قلبا لازم حال مریداست • که يك گناه بعد از توبه از هفتاد گناه قبل از توبه شدیدتر است • والسلام علی عباده الصالحین بحسن الختام • خادم الفقراء النقشبندية والقادرية :

ضیاءالدین العثماني الخالدي

حاجی حسین و نجیب افندی و صوفی عبدالله و باقی برادران دینی را سلام رسانم •

نامه‌ی بیستم

هر بؤ حاجی شیخ عارفی قزرباتی نووسیوه

نور دیدهء معارف شیخ محمد عارف وفقه الله تعالی واعانه بمنه • مدتی بود حالات سلامتی را مطلع نبودم تا که صوفی محمد عرب آمد ، حالات سلامتی شمارا بیان کرد مسرور شدم •

عزیز من ! (من كان لله فقد كان الله له) • یکی از بزرگان گفته (حبیب الله فی الدنيا غریب) • امانت خودت و خدا • دگر :

هرچه جز ذکر خدای احسن است
گر شکر خوردن بود جان‌کندناست

جمیع اهل بلده را سلام رسانم کلا ، علی الخصوص صالح افندی ، امین

افندی صالح افندی ، درویش حسین ، محمد صالح ، سید خورشید و سائر
محبان و اهل ختم و تهلیل و جماعات •

بعضی کس تغیر پیدا کرده اند پشیمان میشوند • حضرت شاه و حضرت
غوث قبول نمیکند • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی بیست و یه‌کم

بۆ شیخ حه‌سه‌نی قه‌ره‌چێواری نووسیوه

پیر منیر ، حضرت دستگیر ، روح الكل فداه !

بعد امیداست ان شاء الله از ذروه کوه فیوضات ، قطره از توجهات
بر مزرعه خشکیده ارواح ماها چاکران برافشانند ، و گاه‌گاهی چون از
باغ ملکوت و کوه جبروت بازآمدند ، به عنوان تسکین خاطر مریدان ،
و تنویر افتده فقیران ، گل نور و ضیمران سرور مرحمت و احسان فرمایند ،
و سپاس بی‌قیاس مر خداوند حقیقی را سزااست که ارشاد همگی را به آن
حضرت منحصر ، و چشم دوران در راه زیارت منتظر گردیده • لله در من
قال :

من رامَ ان لن یهلکن ، فلیصرفن
بکله او جلّه نحو الحسن

• والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی بیست و دوهم

له وه‌لامی نامه‌ی حاجی مه‌لا عه‌بدوئلای جلی‌دا نووسیویه

عمری‌است عمر خادم جلی‌است ، و عهدی‌است بر درجه چهارم

علی وار به تصدیق چار یار ، فارق آشنا و اغیار ، و شایق رفع غبار انکار
اغیار ، طالب تذکار یار و راغب اذکار به کمال افکار با انکسار ، جامع
و مانع چون تعریف قواعد یا فوائد ، و دادرا تکرار مینماید ، و راه صدق را
به ظن رضا با اسباب وفا در سنگ جفا می پیماید •

باك از تیغ بی دریغ هجران ندارد که به جسم اگرچه دوراست ، جانش
در حضوراست • جای ملاقات ندارد ، (ولا تأسوا علی مافات) میخواند •
اگر سرگردان باشد دوستانرا به سر نگرداند • می پرستی نماید ، در خود
پر نمی گشاید • آن است که جان افشان دوستان است ، همان است که دماغ
جان هوشیاران از گلشن بیدارش بوستان است • چنان است که از جانان
دل ستاند ، یعنی خاکی است بر درت ، چنانکه تو تاجی بر سرم • غلامی است
جوینده علام ، نه عبدی مایه زحمت انام • بنده ایست شایق نه شرمنده آبق •
غریبی است بی کس ، تمنای نصیب از فریادرس دارد • اگر می پرست را دیدم
قدح به دستم • اگر گل را بینم بلبلم • اگر گلخن نشینم آتشم • با یار
اگر باشم همکار و همقطار و سرخوشم • دوستم (وقولوا للناس حسنا)
فرموده • فرستاده ام (واصبر نفسك مع الذین یدعون ربهم) گفت • صاحب کارم
(کما صبر اولوا العزم من الرسل) اشارت داد • و قادرم در پایه ارادت نهاد ،
و درگاهرا به روی خود گشاد ، و عزت و حیات و رزق را در کف قدرت ،
و منع و عطای خود معلوم و مقسوم کرده ، دگر به دونان برای دو نان
دویدن چه فایده ، و از یار به اغیار گرویدن چ قاعده •

بوبکر و عمر ، علی و عثمان
از صدق و وفا شدند جانان

دو نان به دو نان شده گرفتار
مانده خجل و شده ستمکار

روزی به شما حواله باشد
کی کس به امید فاله باشد

رزاق یکی است در دو عالم
حی است و قدیر ، حکیم و عالم

(فوزی) تو کجا و حد توحید
علمی است برون ز قید تحدید

بردار تو حائل اضافات
تا غم نخوری برای ما فات

پای لنگ مرا راه وصول به مقام بی رنگی نیست تا در اینجا با تو بی زبان
بیان دارم دیگر معاش تلخ نباشد ، و غرهء ماه را سلخ نخواهم که غنای من
مستغنی از حلال و مقام من دور از حرام است . ذرهء ام خفی ، طالب پرتو
آفتاب جلی . جسارتم خسارت مگو ، جسور صبور است . ما فی الضمیر
دستگیر است . قلم بر رقم برگردان ، و خط داخل خط انس و جان . والی
جنان محتاج نطق و بیان . چند دفعه (دوله) کردند ، و من به حسرت و کالة
خوردم ، لذت نبردم . یسر الله لنا شرف التشریف . فرزند ارجمند روشنی
بخش مدرسهء امید محمد بهاء الدین را زین الله به العلوم و صانه من الجهول
واعانه بهمته اصحاب صفة القبول به فرزند ارجمند خود قبول کردم . دگر
نوشته روانه شده . ربنا تقبل منا انک انت السميع العليم . ول ذکر الله اکبر .

عمر العثماني

نامه‌ی بیست و سیّه‌م

بۆ ئەمینولساداتی نووسیوه له دبی (کوچك چهرموو)

له وهلامی نامه‌یه‌کی گله‌یی ئامیزیا له‌سه‌ر بانگ‌کردنی

مه‌لا قادری گانی‌كه‌وه‌یی بۆ ده‌رس‌وتنه‌وه له بیاره

یا علی مدد!

جناب مستطاب ، سید سند ، و سرور امجد ، دام مجده الأسنی ، امین
السادات عالی درجات ، صورت وفارا به عین صفا ملاحظه فرماید ، و ستر
ابواب جفارا با دست هوا بنماید ، که با هواخواهان هواداری ممنوع‌است ،
و دست قوت آرزو دران مقطوع • پای بی‌وفایی در گل و خار جفا در
بارگاه اشتباه خلیده بر دل‌است •

نامه‌که‌ت یاوا په‌ی ساکنیی ده‌رد

ئاما و خاس و انام ، سه‌فایش ئاو‌ه‌رد

فه‌رماییت وه‌ خه‌ط پر جه ئیشاره‌ت

که‌رده‌ییت زنجیر نه‌ تۆی عیاره‌ت

که‌ من بی‌وه‌فام جه‌ عه‌ده‌ وه‌رین

بی‌شه‌رط و شوونم گۆیا من جه‌ کین

حاشا و که‌للا من بی‌وه‌فا بوو

یاخۆ جه‌ سه‌فا من ته‌وه‌للا بوو

عه‌ه‌دم ئه‌و عه‌ه‌ده‌ن فه‌رامۆش که‌ردی

مۆبه‌تم ئاده‌ن تۆ جه‌ یاد به‌ردی

ئه‌مما چیش که‌روون ، پیش‌ده‌ستی که‌ردی

باده‌ی ئیلتیفات جه‌ مه‌ستی وه‌ردی

سهييد ئهحمده پهرى بههانه ئارى
جه كۆ بۆ سهييد بههانه كارى

امين السادات كه لقب مبارك است ان شاء الله مافات را تدارك خواهيد
فرمود • صلاح سادات عالي درجات هرچه باشد معلوم چنان خواهى نمود •

باس قدرت وه ياد ئاوه ردهن
قه در قدرت فه راموش كه ردهن

من كه قادر نيم وه هيچ طهر فدا
جه كۆ باروو بهر دور جه صه ده فدا

قادر قودره تش پاسه نما نا
وه رنه من تيغم وه پرووى كى شانا

غولام و بهنده و خاكسار توم
كه مترين موشتاق بى قهرار توم

ئهر به ندهم وانى جه راي سهروهرى
وه ر خاكم زانى جه پرووى ميهتهرى

تۆ حه ساوه نى وه ههرچيم وانى
ئوميدم ئادهن تۆ وىت مزانى

عوثمانى ياراي عينا دش نى يهن
دائيم سه ر نه راي ئيطاعت بى يهن

مادام سهييد ئهحمده ره ضاش جه لاي تۆن
صه فاش باقى بۆ وه سهن جه ههر كۆن

(الحمد لله) دهر گاي غم ژنيا
نامه كهت ياوا وه مؤبهت و نيا

جهی دما ئیتر به هانه نه بۆ
یاداوه ریمان بهی نیشانه بۆ

جميع سادات کرام دام سعدم داعی و مستدعیم (۲۵) • (یا عمر) •

خادم الفقراء النقشیه والقادریه
عمر ضیاءالدین العثماني

(۲۵) بۆ روون کردنه وهی هۆی گله یی ئه مینولسادات له شیخ و وه لامدانه وهی شیخ بهم نامه یه ، به کئی له کوره کانی ئه مینولسادات ئه م په راویزه ی خواره وهی نووسیوه :

محترمین اطلاع دارند که مدرسه والی کردستان (دار الاحسان) در تاریخ ۱۲۳۰ هزار و دو صد و سی باتمام رسید ، لکن مدرسه علوم دینییه اسلامیه آباء و اجداد این جانب سید احمد ستوده در قریه (سنگ سفید) در سال ۱۲۱۴ هزار و دو صد و چهارده یعنی شانزده سال قبل از مدرسه والی همواره جای علمای اعلام و محصلین کرام بوده ، و صدها فقهای عظام ازان مدرسه تحویل جامعه اسلامیت شده که در اکثر نقاط به تعالیم شریعت مطهره و نشر علوم پرداخته اند . رحمهم الله اجمعین .

در این اواخر مرحوم ملا قادر کانی کبودی مشهور به (ملا قادر بیاره) مدرس زمان پدرم سید سعدالدین امین السادات بوده است که طلاب آن ایام مرحومین ملا حسن پسر ملا علی ترجان و ملا عبدالرحمن پسر قاضی بانه و شیخ حسین سردشتی و سید عبدالرحمن نظام الاسلام و شیخ عبدالله هزارکانیان و غیرهم بوده اند .

القصة . مرحوم مبرور شیخ عمر ضیاءالدین قدس سره به کردستان تشریف آورده ★ با قوه معنوی و نیروی باطن قلب ملا عبدالقادر را جذب و تصرف مینماید که ملا عبدالقادر از سنگ سفید منتقل و در بیاره مستقر میشود و مرحوم سید احمد پسر سید حامد که از سادات بنی اعمام قاری قرآن و اهل طاعت بوده و لحن و آواز بسیار خوب داشته ، مرحوم ملا عبدالقادر به شیخ ضیاءالدین میگوید که حسن صوت سید احمد برای مؤذن و مترجم خانقاه بیاره خوب است . شیخ ضیاءالدین نامه به سید احمد مینویسد دعوتش برای بیاره مینماید . پدرم قصه را میشنود ، مانع از عزیمت سید احمد میشود ، و نامه پر معنی با عبارات لطیفه و خط زیبای خودش به عنوان گله مندی و اندوه

نامه‌ی بیست و چوارم

له وهلامی حاجی مه‌لا عه‌بدولسه‌لامی بانه‌ییدا نووسیویه

بدست محبت آن جناب قواعد عقاید بر حنجرهء فوائد نهاده گردیده بود ، شرف وقت ارباب دقت بخشید • معلوم که اساس استیناس بر سبجهء تقوی اولی ، و مرصوص برصاص اختصاص خواص بود احری است • ولی تا صرف نظر از نفع و ضرر ننماید و نحو و منطق را کلیه در محو نگرداند، هیئت مقصود را در بیان بزبان نتوان گفت ، و در " حکمت دبستان لسان نخواهد سفت •

کلام وقتی مفید است که تام باشد ، والا مختصر اگر مایه تفصیل مطول نیست چه نفعی به جز ضرر دارد ، و باری (علیکم بالبلاغ) که حق آن بر امثال چنان صاحب افضال مسلم و معلوم علما و جهال است •

بی سر و پا قدری ندارد که حبوب قدر و معرفت را گنجانند ، و قوتی که مایهء قوت باشد بدست بیاورد •

تا به نور بصیرت حق را نداند ، دل پر غل و بصر نابینا و گوش ناشنوارا کجا راه تفقد و تبصر و استماع است • (أولئك كالأنعام بل هم أضل) در سورهء أنعام صورشان مشکل و بانشان است •

از رفتن ملا عبدالقادر به شیخ ضیاءالدین نوشته میگوید :

شین فرهادم ته‌مام نه‌که‌رده‌ن
ده‌ین خوسره‌وم ماری نه‌که‌رده‌ن

هنوز من حسرت ملا عبدالقادر را فراموش نکرده‌ام که می‌خواهند سید احمد را از من جدا نمایند ، و شیخ ضیاءالدین نامهء ذیل [فوق] را در جواب پدرم نوشته •

[★ راسته‌که‌ی ، وه‌ک بۆم ساغ بوه‌ته‌وه ، ئه‌وه‌یه شیخ خۆی ته‌شریفی نه‌چوه بۆ سنه بۆ هینانی جه‌نابی مه‌لا بۆ بیاره ، مه‌لا عه‌بدوللای په‌سوئی و مه‌لا عومه‌ری واشه‌مه‌زینی ناردوه به‌دوایا هیناویانه — عه‌بدولکه‌ریم] •

و امثال آن جناب که در حضور و غیاب مستطاب ، و بر آداب اصحاب محل خطاب ، و دست معرفتشان به حنای تخلق باخضاب است از برکات سنت و کتاب با مظهر صدق و صواب و با عروة الوثقی فصل الخطابی خدای ناخواسته مورد عتاب باشند که تاج ورثه را بر فرق در بین فرق دارند ، زجاجهء تصدیق را به مصباح تصدیق بیارای ، و کوکب دری مطلب را در پشت سر امتحان ملاحظه بفرمای . امثال این گذارا به کعبه رهبر شو ان شاء الله تعالی بیری اجر دوصد بنده که نازاد کنی ، والا من کیم تا دعا کنم ؟ چه کسم تا پای بیدان تمنا نهم . خفته شکلی هستم بی ادب . لنک و لوك از دست نفس اماره بزحمت و تعب . اگر اهل احسانی دعای نجاتم کرد جزاه الله ، واگر فراموشم کرد الحکم لله . تا چه پیش آید ازین راه . لا اله الا الله محمد رسول الله . والسلام .

عمر العثماني

نامه‌ی بیست و پنجم

بۆ شیخ فیثووددینی ئەنصاری تالشی نووسیوه

جناب سعادت مند ارجمند احباب بهره مند از آداب اصحاب . غرهء جباه یکه تازان میادین شك و یقین . . قره باصره متحاین صبر و تمکین . . حبیبی شیخ غیاث الدین است .

بعد از تشیید بازوی محبت به آیات صداقت ، و پس تاکید بر اتباع شریعت که مناهج شهبازان قلهء قاف ابتهاج است یادآور به تذکار آداب اخیار ابرار میگردد .

امیدوارم به لطف پروردگار که پایهء استیناس استحکام از اقتباس بانوار کرام دارد ، و بحرز حصین یقین گلشن تمکین مصور از باد خزان تلوین است .

اسباب صداقت را غير از صدق ندیدم ، آن هم مشید بتوحید
و استقامت (ان الذین قالوا ربنا الله ثم استقاموا تتنزل علیهم الملائكة الا
تخافوا ولا تحزنوا وابشروا بالجنة الّتی كنتم توعدون) •

اساس قبول در اتباع است (قل ان كنتم تحبون الله فاتبعونی یحببكم
الله) • آیهء اخلاص کسی راست که با شریعت راست آید • اما در دائره
دعوت نه در مقام ادعا • اختیار ذلت و انکسار و قلت و اضطبار در زاویه
علت لازمه ظهور آثار محبت تواند شد ، و قبول محنت موجب رضای امنای
طریق وحدت است •

عجبا کاغذت نمی آید که دل ازو بگشاید • خدایت مددکار ، و یارت
سید ابرار ، و صاحب مهاجر و انصار باد بمنه • والسلام •

خادم الفقراء
عمر الشّمانی

نامه‌ی بیست و ششم

بوّ زاناو ئه‌دی بی به‌ناوبانتک شیخ سه‌لیمی مه‌ردوخیی سته‌ییی نووسیوه

یا سلیم القلب فی وادی الوداد
کم انادیك خفیا بالفوآد

لاتدع ودّ الودود التائه
علّه ینجیک فی یوم التناد

ود اهل الود فی دار الفنا
ذخر اهل الصدق فی یوم المعاد

ما قلاک القلب آنا یا اخی
منذ آخاک لدی اهل الرشاد

انّ ذا الفضل من الله العلي
قد علا قدری بفقری فی العباد

ما انصرف عن عدله قط عمر
انه بالفوز ساد القوم ساد

و بعد از سلام چشمان آن عزیز با صدق و تمیز را میبوسم و مینویسم:
شکر خدا لازم است که بنده خود را راه فقر نشان داد و صحبت و خدمت
و غلامی فقر را خلعت امیدواری و تاج فقر فخر فرمود • (الحمد لله ثم و ثم
الی ابد الابدین) •

امیدوارم دوستان ما را عموما و خصوصا آن عزیز را تمیز مقام صبر و
شکر کرامت فرماید و آلوده به رنگ دنیا ننماید ، و استقامت طاعت بر سجاده
توحید آسوده گرداند • (انه بعباده رءوف) •

خاك قدم فقر را به تاج مرصع امرا مقابله نباید • ایشان عیال مذکورند،
و اینان به مال بازوال سرور • و شتان مابینهما • دعا کن که همیشه
پیشانی ارادتم به خاکپای فقرای خدا بانشان باد • سعادت جاویدانرا
بهاست • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی بیست و جهوتهم

بۆ شیخ شهمسوددینی سه‌قزی نووسیوه

ای شمس روز سرور محبت مهجور ! اگر من و تو تابع و طالب کنز
مطلبم صلی الله علیه وسلم نشویم ، و داخل زمره راغبانش نباشیم ، از ما
بدتر چیست یا کیست ؟ و اگر در زمره جماعتش محشور شویم چه ازان
خوشر ؟ ! (اولئك مع الذين انعم الله) شاهد و مرغ طالق صادق است •

حق را خواهی استرضای روتقرا داخل ملاهی دان و غیر از ضرورات
 دینی را علما و عملا ، ظاهرا و باطنا از خود دور دار (من حسن اسلام المرء
 ترک ما لا یعنیه) • در امر حق خلق را داخل مکن (الا لله الدین الخالص) •
 در طاعت موحد باش • گوش به خالق هوش ده (ان الله یأمرکم ان تؤدوا
 الامانات الی اهلها) و نهی (لاتکن الا مؤمنا) فراموش منمای ، و جوارح
 و قوای تو امانت شد برای عمل به امانت •

اگر غافل و کاهل و کاسل مانند متحمل قرآن نمیشوند و به روز جزا
 چه خودشان و چه کلام قدیم عارض و شاکی میشوند و کیفیاترا حاکی
 میباشند خدا حاضراست (و هو معکم اینما کنتم) • مرگ در راه معطل حین
 اجل است (کل نفس ذائقة الموت) • جهنم در پیش (وان منکم الا واردها)
 میتوانی به احتساب و اکتساب گذرگاهی پیدا کن، و الا دران مقر (این المفر)؟
 صدق موجب اخلاص و هردو قائد وصول به مقام اختصاص • اعنایا
 رحمن • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی بیست و هه‌شتم

بو شیخ مهلا عبدولقادی دیوانه‌ی نووسیوه

دیوانهء محبت دارد هزار محنت
 هر جا غمی که بیند یاری نماید آفت
 پروانه‌را چو دیدی در دور شمع گردان
 یاد آر ازین جفا جو نوازش و محبت
 دیرست ناپدیداست آن مهتر وفاکیش
 مهجور از رواتب ، دور از سرور صحبت

غم را به باد فرما ، مارا تو شاد فرما
تا باز بینمت من ای مایه ارادت

(فوزی) منال از غم ، شادی نما به ماتم
دلبر چو شاد گردد بیند تو رو به حسرت

کتیبه دیوان ارادت محبت دیوانه صداقت مآثر فرزند معنوی
ملا عبدالقادر را مشتاقم • ان شاء الله تو با خدا باش ، هر کس طالب خدا است
رضا به همه جفا میشود ، و هر که نه بگذار ، و خاطر خود را میازار ، تا
مقدر چه باشد که بی اراده حق احدی طالب صداقت نمیشود • هر که آید
او میفرستد • نصیحت کن ، خیانت مکن • و هر که نیاید باز به اراده
اوست ، تا خدا چه مقدر فرموده • والسلام •

(عمرم)

نامه‌ی بیست و نهم

بۆ حمیب ئه‌فه‌ندیی خانه‌قینی نووسیوه

که یه‌کێک بووه له خزمانی و له نه‌وه‌ی هوسه‌ین ئاغا بووه

حبیب سعادت تصمیم ان شاء الله در ظل رأفت و عنایات حضرت قریب و
محفوظ از مکائد رقیب باد •

شکوه از ظهورات قدریه نباید که جهد در تغییر قضا هدر ، و عدم رضا
از اراده حق سراسر زندقه و ضرراست • سعی در کسب رضا موجب تهوین
زحمات قضا است • مراد در اول کار تحقق صورت رضا و در آخر کار تحقق
حقیقت رضا است • باقی مرادت در دیوان اکابر طریقه مردودند ، چون خلاف
رضای معبودند • و آنچه را که دیده بیان واقع است ، لکن قلب شما هنوز
وسعت چنان حاصل نکرده • آنکه دیده عکس اهل وسعت بوده که در

خاطرت منعکس شده • امید است که ان شاء الله وسعت دهد که پرتو یار را
بگنجاند • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی سیهم

له وهلامی نامه‌ی سه‌یید موحه‌مهد ته‌مینی باینچویدنا نووسیویه

مخدوم سعادت قرین ، نور چشمی سید محمد امین ، وفقه الله واعانه
بکمال الیقین ، بمنه • مکتوبت ملاحظه شد • من البدو الی الختم مفید آمد
و مستفید شدم •

جناب مستطاب ، سید فاضل سیادت مآب سید هدایت دام فضله
رؤیاهارا دیده‌است • و اصل رؤیا داخل ظنیات است • دلیل عقاید باید از
یقینیات باشد • اگر مفید یقین میبود بشارت‌نامه بودی برای فقیر که شاهد
عقل فقیر می‌باشد • (خیر المواهب العقل) • ایمان به قدر عقل است • استدلال
به عقل میشود بر ایمان • در قیامت محفوظ میشدم از گفتن (لو کنا نسمع او
نعقل) ، و در قرآن (افلا یعقلون) متعدد مذکور است •

و جناب مستطاب حضرت مدرس دامت برکاته و اعاد علینا من سعاداته
تشریف دارند الحمد لله ، لکن معلوم نیست از برکاتش مستفیدم یا نه • پس
از موت از ما معلوم خواهد شد • دولت دنیایم باشد یا نباشد همه خلق در
نفس الامر چون فقیراند • هرکسی رزقی مقسوم و معلوم دارد • فقط
امیدوارم که فقیر به آن مقسوم راضی باشم • و بر رازق به قدر خود متوکل •
حال دیگری اطلاع ندارم •

فقره تردید و انصرافش به جناب فاضل است ، او عالم است و من جاهل •
از فرائد عوائد طریقه خبردار نیست ، ازان جهت در کنار تردد و انحراف است •
ولی موافق شرع انور کسی کسی را حکم خود نمود عرضش به او ممکن است •

و قال و قيل عمری باطول و بی خوف مرگ میخواد • (من عمل صالحا فلنفسه ، ومن اساء فعليها • و ما ربك بظلام للعبيد) •

یکی از علما ملا جواد ثامی گفته فلانی کامل است ، اما مکمل نیست (جزاه الله عنا خيرا) • من خود را مسلمان مقبول نمیدانم چه در ظاهر و چه در باطن • که (المسلم من سلم المسلمون من يده ولسانه) • و در ایمان هم ناقصم • (قال صلى الله عليه وسلم : لا يؤمن ، والله لا يؤمن ، والله لا يؤمن • قيل : من يا رسول الله ؟ قال : من لا يأمن جاره بوائقه) • من چه قدر زحمت دستی و زبانی به عباد الله رسانیده‌ام و در حق همسایه زحمتهام داشته‌ام • غفر الله لنا ولهم •

الحال جناب سید دام فضله فقیرا عاقل خواند ، یا دیگری ولی کامل، خدا جزای خیرشان دهد • الحمد لله که به عیب ماها زیاده ازین قائل نیستند • اگر عاقل باشم خلاف رفتار و گفتار ندارم و عقل منشأ هر خیر •

و در (احیاء) ملاحظه فرمایند تا بدانند عقل چیست و کدام است • دست سید میبوسم • جناب مدرس دعایشان میخواهم • باقی

هر که خواهد گو یا و هر که خواهد گو برو
کبر و ناز و صاحب و دربان درین درگاه نیست
والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی سی‌وی‌ه‌کم

بۆ حاجی موعته‌مه دولتیسلامی سنه‌یی نووسیوه

الحمد لله الذي اذهب عنا الحزن •

باز آمد آن مهی که ندیدش فلك به خواب

آورد آتشی که نمیرد به هیچ آب

جناب مستطاب فضائل مآب ، فرج الانام حاجی معتمد الاسلام دامت
فواضله • الحمد لله که تشریف بردی ، و سعادت را به شیر و شکر خوردی ،
و دل دوستان را در عودت آباد کردی •

مضامین حقایق را شقایق آمدی • برکات تمکین را لایق شدی • حفظ
الغیب را از نور یقین یافتی و از تلوینات تغیر نکردی ، و گوی از میدان سعی
به صفا بردی ، و نور مروّت از مینای مروّه گرفتی ، و عرفات عرفان را به
رجم احجار به رغم اغیار علم حکم شدی ، و بیت الله را به نیت خالصه
لله فی الله طواف فرمودی ، و لباس تقوی را به قد انصاف بریدی ، دل
بدخواهان را به تیغ زحمت دریدی ، و کالای رحمت بر بالای اصحاب صفه
ولا به صحت و عزت و عفو و عافیت بریدی • الحمد لله ملء المیزان و منتهی
العلم و مبلغ الرضا و زنة العرش ثم الحمد لله • حاجی بقارا و سائر رفقارا
تشکر باید که از برکت محبت به صحت فائز آمدند • کتاب موصل و بغداد
در مبدء و معاد رسیدند جزاك الله عنا خيرا والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی سی و دوهم

بۆ ره‌شید ئه‌فه‌ندیی کوری موفتیی زه‌هاویی نووسیوه

بسم الله حامدا و مصلّيا و مسلّما

اما بعد ، مضت الاعوام ، وفیت الأيام ، و خلت الدهور ، و ترکّت
الآبق المهجور ، والعبدُ ثنی بذلك عن السرور • یا من انت مهجتي ، وبك
بهجتي ، لماذا وعلى ماذا ؟ ان كانت الغفلة عن اصحابِ صفة الذكر من
غلبة الفكر ، فعلینا الشکر بأن سعادتکم لله غفل عنا • وان كانت من كثرة
الاشتغال بتحصيل الآمال ، فلیس التذکار مشوشا للبال ، وان كان بعد العبد

سببا لنسیان العهد ، فلم قيل : « گر در یمنی ، چو با منی ، پیش منی » ؟ وفیم
قال الناظم : « در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست » ؟

در هر صورت فقیر بی بضاعت ارادت را کسوت سعادت داند ، و درر
وفارا آیه صداقت خواند • روی دل را به سوی تو دارد ، و غنچه مراد را
به یاد کلمات تو میگشاید ، و جبهه صفارا به عتبه محبت تو میساید • ای
عجب ، آن عهد و آن سوگند کو ! بشارت صحتمندی ذات حمیده صفات
و فرزندان مفرح خاطر کاسراست • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی سی و سیّهم

به تاییه تی بو یه گئی له مه نسووبه گانی نووسیوه ،

به لام مه به ستنی له هه موو مه نسووبانه

الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی • یا حبیبی فرصت مغتنم است •
باید که تمام عمر به امور لا طائل صرف نشود ، بلکه تماما به مرضیات حق
جل و علا صرف گردد •

فرائض خمسّه با جماعت و جمعیت با تعدیل ارکان باید که ادا باید ،
و نماز تهجد را از دست ندهند ، و استغفار اسحار را رایگانه و مفت
نگذرانند ، و به خواب خرگوش محظوظ نباشند ، و به حظوظ عاجله مغتر
نگردند ، و تذکر موت و احوال آخرت را نصب عین دانند ، بالجمله از دنیا
معرض و به آخرت مقبل باشند • به قدر ضرورت به دنیا پردازند و سائر
اوقات را به اشتغال امور آخرت معمور دارند • حاصل کلام اینکه باید دل
از گرفتاری ماسوی آزاد باشد ، و ظاهر به احکام شرعیه متحلی و مزین
شود • کار این است و غیر این همه هیچ •

نبهني الله واياكم من نومة الغافلين ، وحشرنا تحت لوائه آمين • وصلى
الله على خير خلقه محمد صلى الله عليه و آله وصحبه وسلم ، ورحمنا بجاههم
آمين • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی سی و چوارم

بۆ یه‌كێ له مه‌نسووبه‌كاني نووسیوه

صائب ار چه هیچ چیزی بی تأمل خوب نیست
بی تأمل آستین افشاندن از دنیا خوش است

فرزندا ! علاج آن کس که از درد تنهائی غمین است این است که در
حجرهء سینه گوشهء که قلبش نام است اختیار کند ، و چراغ صدق را روشن
نماید ، درگاه آن رو به طرف محبوب سازد تا نور جمال یار نیکو خصال
ظهور کند • بعد به چشم خیال که تصور بال آن صاحب حال است نظر بر
پیشانی یار جانی بدوزد ، و آتش محبت را برپا کند ، و ریشهء تعلق غیر را
به کلنگ بتر کند • به همان روش دل خوش دارد و با دلداری سعادت آثار
پیوندد • آن وقت نهال آمال برومند خواهد شد • زیاده برخوردار باش •
و اگر مقصود غیر است ، حوصله باید ترا تا بدهندت شراب • تا سینه بریان
شود ، و چشم گریان نگردد ، یار مهر آثار پرده از رخسار بر نمیدارد • بر
اهل استقامت فیض نازل میشود مظهر • (اللهم ارزقنا الاستقامة بحرمة
المستقیمین) •

عمر العثماني

نامه‌ی سی و پینجم

بۆ هه‌ندی سۆفی ژنی نووسیوه

(مسلماتِ مؤمناتِ صالحاتِ تائباتِ) به طاعت و عصمت باشند •

شنیده‌ام در نواحی اورامان شهرت داده‌اند که از طرف فقیر عصمت
مآبه خاتون حبیه و شیخ رحیم خارج شده‌اند !

(عیاذا بالله) من خیالی چنین نکرده‌ام • هرکس این بهتان کرده‌است
کمک به شیطان لعین نموده ، چونکه پارسال ضعیفه‌های آن طرف میل طاعت
و ختم و ذکر میکردند و به عصمت و طاعت رغبت داشتند ، الخناس غماز
بود بدکاری پیدا کرد که آن آثار خیر قطع شود •

ان شاء الله لعنت بر شیطان لعین بکنید ، و کالأول به طاعت خدا
باشید • خاتون حبیه مأذون‌است برای ختم و نصیحت دینی شما ، خیال
تفرقه ننمایند • الحمد لله مدت عمرش به طاعت و اخلاص بوده و همیشه
به ذکر و عبادت عمرش صرف کرده ، و سیده‌است • به شما هم توجه
باید بکند ، لکن سعی بکنند که آداب ایمان و اسلام خوب بدانند •

تا سید اسماعیل حاضراست رئیس تمام قوم‌است • هر وقت او حاضر
نیست شیخ رحیم سر ختم و تهلیله باشد •

معلوم‌است شیخ رحیم و سید باتفاق سعی در نصیحت دینی مریدان
میکنند • خدا توفیقرا به همه رفیق دارد • والسلام •

خادم الفقراء النقشبندية والقادرية
ضیاءالدین العثماني الخالدي
(مؤر)

نامه‌ی سی و ششم

بۆ مودیری ناحیه‌ی قزلباتی نووسیوه

محبای ، مهربانا ! کاغذتان رسید • مالش معلوم گردید • شکر خدا
میکنم که شمارا به این خیر و احسان توفیق داد • شکر خدا میکنم که
اسباب عبادت را بنا کردی • شکر خدا میکنم که رواج دین و طریقت شدی •

الحمد لله هزار هزار • الحمد لله • محض تسنای شما این است کاغذ را به جناب ملا عبدالرحمن نوشتم که مراجعت به آنجا بنماید •

فقیر نیز تدارك آمدن آنجا کرده‌ام • سعادت مدار محمود پاشا حقوق بسیار دارد • يك دو روز با او ملاقات میکنم ، دیگر حرکت به آن طرف مینمایم • این مدت کشف سبب تاخیر شدند • زیاده از حد من مشتاق شما هستم و به مخلصان آرزومندی دارم •

و امر کردم که نور چشمی شیخ محمد عارف در آنجا اقامت خانقاه بنماید و ختم برای مخلصان بکند • کاغذ مرا زود برای ملا عبدالرحمن بفرستند تا خودمان می‌آییم آنجا حاضر باشد • اگر او نیامد ، ازو لایقتر هست • الحمد لله مدبر امور را معطل نمیکند ان شاء الله •

نور چشم ارادت شیم شیخ محمد عارف موفق باد • طول لازم ندارد • ان شاء الله ارادهء خیانت با هیچ عبدی ندارم • صلاح تو این است در خانقاه قزلرباط امامت و ختم برای مریدان و مخلصان بکنی ، و تعلیم فاتحه و اصل و فرع دین ایشان بکنی • ان شاء الله خودم نیز به وعدهء قریب به دیدار مخلصان شاد میشوم • دیگر ظاهرا باعث و مانع نداریم • و کاغذ مرا برای جناب ملا عبدالرحمن^(۲۶) روانه بنمایید که زود بیاید و آنجا بنشیند • خودم و جناب ملا ان شاء الله تعالی عنقریب آنجا میرسیم • والسلام •

جناب صالح افندی و مدیر افندی و سلیمان آغا و خلیفه قادر و سید خلیل و جمیع مخلصان سلام رسانم • ان شاء الله از دعای خیرشان غافل نمیکنم ، و ایشان دعای خیر مرا فراموش ننمایند ، ان شاء الله •

(۲۶) وائەزانم ئەم مەلا عەبدولرەحمانە کۆری مەلا موحەممەدی کەوانەدۆۆئیە کە لە خانەقین دانیشتووہ •

نامه‌ی سی و هفتم

بۆ به‌گزاده‌کانی هه‌ورامانی نووسیوه

عموما سلطان و ییگزاده‌های اورامان تخت سلام رسانم • ان شاء الله صاحب نجات و بخت باشند • حالات را پرسند خیال بد نداشته باشید • به امید کرم خدا و همت پیران بدی به راه رفیقان ما نمی‌آید و امید به همت مشایخ دارم • شما اهل و سهل باشید • همیشه دیوان برای شما انعام و الثفات و مواجب و خلعت کند و این دفعه ده خلعت به ییگزاده‌ها و سیدان و ملا جلال داده‌اند و سالار و مشیر و غیره نهایت مرحمت و لطف و نوازش معمول داشته‌اند •

وبعد از بابت خانه شهری هم سهل خواهد شد • هر دسته يك ماه مییابد • این دفعه وقت آمدن باید دسته‌ی دیگر از پسرانتان بیاید ، واینها باید باز آیند • مطلب این است از هر خصوص امیدواری و مرحمت بسیار است ، و ان شاء الله سعی در درستی مسأله‌ی مریوان هم میشود ، شاید ایشان هم باید خانه شهری داشته باشند ، و قراری بشود که ولایت امین باشد • والسلام •

خادم الفقراء
عمر العثماني

نامه‌ی سی و هشتم

له وه‌لامی کابرایه‌کی کیمیاگه‌ردا نووسیویه

که به خه‌یائی خو‌ی باسی هونه‌رمه‌ندی خو‌ی کردووه

علمی که به علم فقرا در گلشن وجود وجود از عدم آورده و برپا نموده‌اند این است جزء شباب را با جزئین ندم و وتضرع به آب دموع خمیر نموده ، در بوته‌ی صدق کرده ، به زیر آتش محبت نهاده ، به آه رجا

دمیده ، تا همه یکسو شوند ، بعد از آن بیرون آورده • پس از گرمی مس
وجود به آتش طلب بی تعب ، يك ذره به آهن قلب متقلب چون پیاپی اکسیر
عالم گیر میشود • ولی بی اجازه استاد کسی این در را نگشود ، دیگر نمیدانم
سرش چه و ترش چه بود غیر ازین (فاسألوا اهل الذکر ان کنتم لاتعلمون) •
از آن جور عملیات بسیارند ، نه هر که محرم اسرار ، و نه هر یک عاشق دیدار ،
و نه هر کس قابل محبت یاراست • مدد یا ستار و یا غفار • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی سی و نهم

بؤ شازاده فرمانفرمای حاکی سنی نویسیوه

درر مکرره حمد و ثنا کز قعر بحر صدر پر صفای صدر نشینان (الست)
به ظهور ، و یواقیت تمجید و شکر کز دینه سینه بی کینه ائمه جوامع
ذکر و فکر در مواقیت صباح و مساء مذکور باید ، نثار عتبه علیه بارگاه
رضای حضرت ایزد صمدی باد که ادنی ارض کردستانرا ممر موکب اجلال
موجب بندگان مستکان ارفع امجد حضرت والا دام مجده الأعلى فرمود •
(الحمد لله قبل کل کلام) ، و نوال صلاة و سلام بردوامرا بمرور لیالی وایام
در هر صبح و شام ، آویزه گوش هوش و سمع قبول حضرت ذی رفعت
بامنقبت فخر رسالت منیر الأنام علیه و علی آله وصحبه الکرام الصلاة
والسلام ، و ترضیه مرضیه را هدیه بکره و عشیه خدمت جمیع آل و
اصحاب الی یوم القیام ، و در حال اضطرار ، و نهایت ذلت و قلت و انکسار
مینماید •

بعد از تقدیم ادعیه عبقریه تبریک قدوم خیر ملزوم مبارک موسوم ، و
پس از تمنای بقای ضیای اقمار عدل و مروت و اصناف درویشانه بحضور
واقفان بزم عنایت دستور معمول میدارد که ان شاء الله سعادت مراجع ملوکانه

و عاطفت مکارم رءوفانه دست تعدی نحوست مؤدی هر آشنا و بیگانه را از مظلومان بسته ، و به سنان تدایر پای بی ادب پیمای شهری و صحرائی را در زنجیر تعب شکسته و اسیر فرموده ، چنانکه مظلوم از چنگال ظلوم بدنگال رستگار ، وسادت مظهر معاونت اخیار و علماء بر ارایک ملاطفت رءوفانه متکی و برقرار ، و مشایخ در شوامخ مکارم متزکی و پایدار ، و فقرارا تفکه فواکه طیهء اشجار احسانات أمرا راحت ، و اهل سیاحت خوشه چین خرمی نوازشات کبار باسماحت ، و رعیت در قلعهء محروسهء امنیت باجمعیت ، و دعاگویان راه مساجدرا به ادای وظایف طاعت پویان ، و مساکین در سایهء پایهء تمکین ساکن در زاویهء یقین باشند • آری خاص کند بندهء مصلحت عام را •

باری محض ورود موکب جلالت موهب عدالت مرهب صحیفهء دعا لفیفهء را به توسط جناب مستطاب کھف الانام شیخ الاسلام دامت توفیقاته ، که مصباح مشکاة ملک ، و کوکب سماء عزت و ملت است تقدیم داشت که ان شاء الله دوش هوش طالع را نشان لامع ، و فرق اقبال را چون بدر طالع ساطع ، و بازوی اجلال را تمیمهء سعد حال و یمین تمکین را نگین یقین ، و جبههء دولت را غرهء بهجت ، و بر قامت دل آرای اولیای دولتی نیز سرتاپا باد •

ما فقیران که پنجهء پای رضارا به کلهء هوا زده ، و دست ارادت و ولارا به دامن شاهان تخت تولا پیچیده ، و تا روز ممات در حیات اسیر مانده ، تن را به قضا و دل را در صفا به رضا داده ایم چه عیب دارد که شھان بخت را که بر تخت اجلال مظهر صفات جلالت ، به دعای خیر صباح و مساء مددکار و دستگیر آییم (و ما ذلك على الله بعزيز) •

در (جواهر التفاسیر) در سورهء (نون) بیان میدارد که حاصلش آن است حضرت فعال جل جلاله مشیّہ را مایهء قرار عالم گردانیده • (الحمد

لمن يفعل ما يشاء ، ربنا يخلق كما يشاء) باری ان شاء الله خیمه عدالت
گستری بر قله قاف رعیت پروری برقرار باد •

امیدوارم با یاد مکرمت و بدست مرحمت بسط بساط الطاف را در مقام
انصاف به کفایت ادانی و اشراف چنان فرمایند که مایه آسایش ارباب
آلایش و نمایش و مرجع اهالی محل و اطراف و موجب اسعاف و ستایش
باد ، تا بدانند امروز درین میدان کیست ، و معلوم شود که مراد از نشستن
بر تخت چیست که امراء عادلین را امناء خوانده اند ، و سزاوار جزای (أوفی)
گفته اند • (کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیته) •

دیگر فقیر در ایضاح کتاب وضوح شأن درویشانه خود نمیکوشد ،
و به شرح دیباچه حالت مستانه خود نمی خروشد • هرچه باشم ، هرچه
هستم ، از معلومات علم ازلم • ولله المنه خیر خواه عباد و همراه و خادم
عباد و دگاگوی هر فیرق ••

وظیفه فقیرانه این قدر بود مصدر نمود • زیاده را (من البدء الى
الختام) و در قابله مقاله جناب مستطاب شیخ الاسلام اگر جویا باشند
میخوانند که واسطه وصول و دعا نامه قبول است (اذ لولا الواسطة لذهب
الموسوط) • گلشن جلال از باد خزان زوال مصون باد • والسلام •

عمر العثماني

نامه‌ی چله‌م

بۆ حوسامو اولکی حوکمداری کوردستانی نووسیوه

ان شاء الله طناب خیمه عزت و اجلال بندگان مستطاب که نصاب
نقود و حبوب عدل و انصافش بی حساب است ، بر اوتاد فحوای آیه کریمه
(قل اللهم مالك الملك) بسته و محکم ، و کواکب نیره اقبال و طالعش بر

ملك و ملت چون نور ساطع بر أخص و أعم اتم ، و ظلمات زحمات و منافات محل و مضافات را دافع و مانع هر مشکل و غم باد .

وبعد ، از انجاییکه حضرت سبحان به حکمت بالغه به مفاد (کنت کنزا مخفيا فاحببت ان اعرف) این عالم را از آدم تا خاتم از عدم البسه وجود و شادی و غم پوشانید و جوهر نفیس (خير المواهب العقل) ممیز را به ایشان کرامت فرموده و بخشید ، و شراب عطا و منع و رد و قبول و حب و بغض را به حيلهء حلقوم هریک به تقطیر (و ما تنزله الا بقدر معلوم) ریزانید ، و لذت و رحمت هر امیر را به کام مرامشان چشانید ، اتمام دائرهء این علهء غائیه بهمین اهتمام گردانید : (فخلقت الخلق لکی اعرف) .

اگر چنانچه صورت دیگر به غیر این صورت میبود ، تفاسیل معارف چنین زیبا نمیگردید . آری (ولیس فی الامکان ابداع مما کان) از آثار جملهء مجمله که موجب ظهور حقایق مکملهء کلیه اند نمایانست که ارباب فقر و فنار با اصحاب کشف جلال و عزت به واسطهء ماشطهء منع و عطا نسب ضروریه حاصل است ، و از سلاسل اربعه عناصر و در اوصاف اتحاد باطنیه و ظاهریه مناسبهء تامه دارند که همه مظاهر کامله اند .

آن یکی دارد تجلی از جمال
وان دگر هستش کمالات از جلال

بلکه در نظر ارباب بصر لازم و ملزومند ، اگرچه در نظر قاصرین این نکته نامعلوم است . درین صورت اگر فقیری چون من مستدعی آید شاید و بندگان مستطاب هرگاه بر حسب قضا قبول فرماید و یا بر وفق قدر رد نماید همه را زیبا میباید گفت که دران سلسله پای علی و عمر مسلسل و هردو باصفا و بی کدرند (قل کل من عند الله) .

و چون نسبت سابقه را بالضرورة قرار دادیم ، باید پای تمنا ازان دائره

خارج نهييم • (و من يتعد حدود الله فاولئك هم الظالمون) • (رحم الله امرء عرف قدره ولم يتعد طوره) تا شيوهء آداب سلوك كه در همه آداب مبروك است به آن واسطه زير پا و متروك نشود •

چند سال است كه از جانب سنى الجوانب اصدقاء دولت عليه محض جهت خدمت خاتناه سه چهار خانواده مرفه الحال و معاف داشته اند ، و هر ساله قبض دادنى ايشانرا به ملاحظهء استوارى پايهء احسان در مقام رافت انعام فرموده اند • امروز له المنه كوكب اقبال بر تخت و طالع ملك و اهالى در بروز است • بيشتر از بيشتر ان شاء الله اميدواريم كه امروز بايد خواند • هرگاه عنان عاطفترا براه رافت معطوف فرمايند خاطر فقرائى كوچهء دعا را مشغوف ميدارند ، و پايهء احسانرا مایهء استحكام تمام ميباشد كه ملت را رعايت جانب درويشان شكسته شان بعون الله موجب رحمت است ، و تفصيل اصل و فرع مضمون كتاب در حديث بندگان عالى شرف الملك والى و خان معتمد دام اقبالهما معلوم است • خدا ناخواسته اگر رافع را مجهولا اعاده فرمايند ظاهر بنیان حمل بر تفريق فریقین مينمايند، و دريچهء حديث على و عمرا به كدر ميگشايند ، و بهانهء شين ميشود • ظل مستدام باد • والسلام •

عمر العثمانى

نامه‌ی چلو یه‌كه‌م

بۆ ئاوه‌فولديوانى سنه‌ی نووسيوه

نصيحتى كمت بشنو و بهانه مگير

هرآنچه ناصح مشفق بگويدت پذير

شنیده‌ام بيست و پنج هزار تومان حاضر کرده‌ای كه منصب مشيريرا

از ديوان براى خود بگيرى •

جان من ! عزیز من ! اگر خوب ملاحظه بفرمائی خیال چنان نمیکنی ،
زیرا دوام خاندان جلیله سرکارمان از یمن اتفاق است • دانشمندان هوشمند
کی پول داده اند تفیق بگیرند ؟ خردمندان کجا جویای خرابی دودمان عالی
خود شده اند ؟ الحمد لله دولتی داری میل جمعیت طائفه بفرما • پریشانی چه
حسنی داشته ؟ عشق منصب داری ایمان ابدی به دست آر (ولله العزة
ولرسوله وللمؤمنین) •

پول به اهل دنیا دهی خسارت است ، و آخرش بی اعتباری • اگر میل
داری پول صرف کنی هجده هزار تومانش نوش جان کن ، باقی را در کیسه
دوخته حاضردار • فقیر سال آینده محض اتمام احسان شما ان شاء الله به
مدینه منوره میروم و جناب عالی شیخ عبدالحمید را با خود میبرم به همان
مبلغ که هفت هزار تومان باشد رواق با موقوفه به احسان شما درست
مینمائیم ، که مقام در یمین فخر عالم صلی الله علیه وسلم به این جزئی به
دست آری و مایه هزاران سرافرازی گردد چه از ان خوشتر است • چه فائده
در تزیین مال در هوای دنیا ؟ مگر در قیامت خدا بفرماید (من این اکتسبت
وفیم اثقت) چه سان جواب دهی ؟

هر که این تدبیر برایت کرده دوست نبوده • از من میشنوی بنای
اتفاقان خراب مکن • ریشه گلشن عقل را به تیشه هوا مزن • اساس
اقبالتان بر باد مده • لقمه نان خداداد را زیر پا منه • خیلی کسان حسرت
شمارا به خاک بردند ، این عشیرت خود را لباس حسرت پوشید • آب سرد
تفاقرا منوشید که مثر قولنج و موجب رنج است • از من دل داده بشنو
ساعت اول به کمال نیاز و دل بستگی و به عافیت و محبت و شایستگی
خدمت بزرگ خود برو ، دست از کمرش وامکن • او هم به کمال ملاطفت
دست محبت و مهربانیش در گردن تو اندازد ، و هر دو کمال اتفاق داشته

باشید • به رعایت رعیت و حمایت ملت و وقایت دعاگویان فقرا و توقیر علما و تفریح مشایخ کوشید •

آن ترقی از یمن شقاق و تفاق نبوده است ، و کس از تفاق نیاسوده •
طاقت طول نیست ، ملول شدم • این مختصر به خدمت همه نوشته ایم • حق ملاطفت دارند ، و حق دعاگوئی هر کدام به گوش هوش نشنوند ضرر میکنند •

مرادم خیر خواهی است ، و خودم شریک غم و سرورتان میباشم •
اصلم عرب است ، دخیل شدن برایم عیب نیست ، دخیل میشوم • آلوده به تفاق میشوید • هیچکس از تفاق نیاسوده است •
اصلح الله ذات بینکم • والسلام •

عمر العثماني

ههندی نامه‌ی به عهده‌بی

نامه‌ی چلو دوهه‌م

بۆ سولتان عه‌بدولحه‌مید خانی عوسمانیی نووسیوه

بۆ داوای گبیرانه‌وه‌ی وه‌قفه‌کانی خانه‌قای مه‌ولانا له سوله‌یمانی

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله خير الاسماء • الحمد لله الذي عمر ديار الاسلام بأشعة سيوف
حماية كفاية وقاية حضرة امام المسلمين في الأنام ، وأقام الأحكام العدلية
الشرعية بجود وجود امير المؤمنين من نيابة الاجلة الكرام ، خليفة الله في
العالم ، نائب صاحب المقام المحمود ، سيدنا محمد الخاتم صلى الله عليه وسلم
المصطفى القائم النبي الطاهر المكرم المكلل تاج عزه بسورة (ن • والقلم) ،
المدلل حديثه ب (علم الانسان ما لم يعلم) ، البشير المبشر بآية (وما ارسلناك

الا رحمة للعالمين) الذى قال : «ان اوليائي يوم القيامة المتقون» . اللهم صل على هذا النبي الكريم الذى شد عمامته بكريمة (انك لعلى خلق عظيم) ، صلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين .

اما بعد ، فان التكية العالية والدركاء العلية الخالدية فى لواء سليمانىة المستندة بايادي استعداد امداد ارشاد (أفمن أسس بنيانه على تقوى من الله ورضوان) عند طلوع شمس حماية صاحب الطريقة النقشبية ، مروج الشريعة العرشية ، مظهر الحقيقة القدسية ، مولانا ضياء الدين ، الشيخ خالد ذي الجناحين قدس سره مد السنين ، واظنها مقرونة بعناية من له المنة ، معمورة بالذكر والفكر على وفق رضاء اصحاب صفة الحمد والشكر ، ويدعى فيها لدوام الدولة العلية كل بكرة وعشية . ربنا تقبل دعاء .

لكن بعدما انقطعت المرتبات فى تلك السنوات الماضية ، كادت ان تكون من الاذكار والافكار خالية ، وعن الدعوات رغبة ، والى الغفلات طالبة . والتكية المذكورة ومن فيها من اهل الذكر واصحاب الفكر والواردون بها من ارباب الصبر والشكر وجيرتها من حملة القرآن وقت الصبح والعصر ، ينظرون الى الايادي المبسوطة المكارم ، ومسترحمون من ذوى المراحم اما باعادة القرى المقطوعة عنها واما بفوائد عوائد الرحمة الشاملة لها ولسكانها ووارديها من الدراهم المعدودة فى المعيشة المقررة على الاملاك السنية ، فان ايادي الكرام بالكرم والاحسان معروفة ، وليست وجوه المسترحمين وقلوب المستضعفين من قبلة الالطاف مصروفة .

ولهذا الاسترحام من كعبة آمال الكرام ، قد توجه الخليفة الشيخ عارف القائم بخدمة التكية والفقراء ، واتبع مشاعل الطاف الاجلاء وصار سببا لادامة الذكر والدعاء كل صباح ومساء والتجأ الى باب السعادة العظمى ، راجيا من الصفة الفاروقية ان ينقلب الى اهله مسرورا ، كى يكون الاهل

على كرم الكريم شكورا • والمومى اليه من السلسلة الجليلة الخالدية حسبا
ونسبا وهو تعلم الادب وولد هذا العبد العاجز (ربنا تقبل منا) •

وارجو ان يكون اهل هذه السلسلة المباركة بقواعد الشريعة الغراء في
الدعاء للدولة العلية من الصادقين ، وفي خدمة الفقراء بكمال الجهد (لله الحمد
والثناء) من الخالصين ، ولنعمة ملاطفة الدولة العلية دامت شوكتها من
الشاكرين ، لان خلاصة آدابهم صدق وصبر وصفاء ، وفقر وفكر وفناء •
والامر برضى حضرات اولى الامر منوط ، اذ لولا الواسطة لذهب الموسوط ،
والسبب لجسارة العبد العاجز في الحضور هو انه قد تشرفت بحديقة التوفيق
في طريق التحقيق عند ظهور نور نير العهد السعيد الحميدي ادامة الله وانا
واخوانى في الطريقة حقيقة بالظل الظليل مستظل • وعلى الله الغني متوكل ،
ومن بوارق أسياف المراحم الجليلة عن المكاره مكفوف ، وبالدعاء حسب
المدعى مشعوف •

اللهم اجعل اركان الدولة العلية محفوظة بالقرآن وأدم قواعد احكامها
الى مديد الزمان ، مؤيدة منصوره بجاه سيد ولد عدنان ، صلى الله عليه
وعلى آله وصحبه والتابعين له من بعده وسلم • وآخر دعوانا ان الحمد لله
رب العالمين •

نامه‌ی چلو سیّهم

له خانہ قینہ وہ بو حاجی شیخ ئەحمەدی کاکى نووسیوه له تهویڵه

جیوش الأحزان من طریق هجر کم قربت ، وأقسام الأسقام الى اهل الغرام
توجهت ، وشمس السرور كورت ، ونجوم الحبور طمست ، وكواكب المواجهة
والموآلفة افلت ، وفرق فِرَقِ الوداد بسهام الوداد تفرعت ، وقوة الوصول
الى المأمول قلت ، وجماعة الاتحاد من قسورة البعد فرت ، وأنواع الآلام
علينا مرت ، لاجاء لشفاء الضياء كتاب ، ولا أرينا من سكان جبال الكمال

خطاب • أذلك عندكم حسن ، ام نجات الهالك فى أبرز المحن، و جبال الخيال
 بوفاكم يسير سيرا ؟ فويل للقلب الحزين ان تركتموه كما تركتموه . ويا حسرتا
 على هذا المسكين ، لولا ان وجد اخوان الدين فى جنات نعيم الالفه فاكهين،
 وبما آتاهم الله من النعمة الباقية فرحين • والذين حاروا فى فضاء الرجاء
 والتمنى داروا على انفسهم يكون • فما الذي يضركم ان بكتاب يفرحون ،
 او باستخبار منكم يتفرجون • هل قطعتم جبل الوداد ، ام جعلتم السقاية
 فى رحل الاتحاد • فاختر من النسيان والتذكر ما عندكم يحلو • ان الغرام
 (٢٧) وجمال جمال الاحبة فى عين صدقهم يحلو • لاتحسبونى فى
 الهوى متعسفا ، ان احسنتم الظن احسنتم ، وان اسأتم احب الاساءة منكم •
 حسنات يذهبن السيئات ولست اهلا للحسنات ، بل اتم الاهل وانا بالخطايا
 للسيئات مابقى لدى من نعمة غير نعم ، ومابقى مابقى عند الاكرم صاحب
 الهمم • العهد باق لولا اهلكنى الغم والوفاء ساقٍ ان امهلى الهم • وان جاء
 موتى فالسلام عليكم • وان استخبرتم من الامور فبعد وصول الجواب
 تتوجه الى الصلاحية بالصلاح ، نرجو الدعاء فى المساء والصباح • وحياتكم
 التى هي منى قلبي ، وحبكم الذى هو غاية مطلبى • ان البعد جعل وجودي
 كالصرير • وما وجدت الوجود مذ فارقتكم كالسقيم • كان أن يكون
 كأعجاز نخل خاوية ، فانظر هل ترى من باقية • هاؤم اقرأوا كتابيه • اني لم
 ادرك ما حساييه • اسأل الله بقاءكم ولقاءكم ويكون لنا نعمة باقية • والسلام
 عليكم آناء الليل واطراف النهار •

نامه‌ی چلو چواره‌م

له وهلامی مهلا عه‌ببولقادرى هوده‌رريسى بياره‌دا نووسيويه

الحمد لله الذي علّم بالقلم ، الكريم الذي علم الانسان ما لم يعلم •

(٢٧) له نه‌سله‌كه‌دا شوينه‌كه‌ى به سپى به‌تى هيترا بو‌ده •

والصلوة والسلام على نبيه وحبيبه سيدنا محمد صلى الله عليه وسلم الذي
في فضله وشرفه جف القلم ، الذي هو أكمل الخلق لو علم الورى واكرم ،
والذي لم يبت في بيته دينار ولا درهم ، وكان عنده صلى الله عليه وسلم
من كل شىء أحب وأعظم ، وهداية الناس الى معرفته علما وعملا مما في
الدنيا اهم • صلى الله عليه وعلى آله وصحبه اجمعين ، الى يوم الدين وسلم •

وبعد ، لقد تشرفنا بكتابكم الانور وتنوّر به بصر عمر ، كأنما اكتحل
بكحل مازاغ البصر ، رأينا حروفه لمدامة الوداد ظروفًا ، وكلماته المبشرة بأن
زمام خيل جيش الفضلاء كان الينا عطوفاً ، وصار بتلك البشارة قلب خادمكم
مشعوفاً ، فحمدت ربي على استقامتكم واستمددت لدوام افادتكم وارجو
الله مزيد سعادتكم •

يا من انت اولينا ان العلم مراد لدى العليم الخير ، وله امر بالطاعة
في القليل والكثير • وفي كريمة (قل رب زدني علما) لتعظيمه اشارة • (وما
اوتيتم من العلم) تشير الى تكريمه • والعلم يدعيه من ليس فيه ، والجهل يتبرأ
منه من هو فيه •

نعم ان الانبياء لم يورثوا دينارا ولا درهما وانما أورثوا العلم • فمن
ظفر به وتعلّمه لما هو له فقد فازوا • ومن تعلمه وجهل قدره فقد أدخل نفسه
مع المجرمين في بشر (وامتازوا ••) • حشرنا الله مع العلماء الراسخين ، آمين •

نامه‌ی چلو پی‌نجه‌م

بۆ مه‌لا فه‌تحو‌لای رێ‌زاوی نووسیه

لقد هم قلبي بوداد اهل سعاد ، ولا منى عليه بعض الجياد ، وانتقم منه
رب العباد ، فاهلكهم بالطاغية وأرسل عليهم صرصرا عاتية • نعم من حال باله
حب الحبيب ، وناله من الاعداء سهام المحن ولم يكن له قوة انتقام في البدن،
نصره الله واعزّه ونجاه وجعل الخير منقلبه ومشواه •

فاظفر يا صاحبي هل ترى لهم من باقية ؟ أما ترى كأنهم اعجاز نخل
خاوية ؟ رحم الله اصحاب الالفه الذين ضربوا في ديار الكلفة وأسلفوا ما وجد
في الايام الخالية ، وسلكوا سبيل النجاة ، ووصلوا الى الجنة العالية .
وجوهم ناضرة الى ربها ناظرة . طويى لهم وحسن مآب . افادوا واستفادوا
واخذوا يمينهم الكتاب .

يا حبيبي لاتغتر بالدنيا فانها دنية فانية ، والقلوب المائلة اليها قاسية ولنعم
الله ناسية . ان كنت تريد عيشا دائما فكن في الليالي بالعبادة قائما ، وبالنهار
ما امكنك صائما ، ولا تمل الى ما يغرك اليوم فانه يتليك في يومك وتسمع
من الملائكة اذا جاءت عليك اللوم ، يوم ترى اقواما في السرور ، وافواجا
مستريحين بالبحور ، وافواجا يدورون في القصور ، وقوما يسعى بين ايديهم
وايمانهم النور . (لا اقسم بيوم القيامة ، ولا اقسم بالنفس اللوامة) لا ينفعك
يومئذ الندم وآمنت بالله ربا وبالا سلام دينا وبالقرآن اماما وبمحمد صلى الله
عليه وسلم نبيا ورسولا ، وكن مع الصادقين كي تكون مقبولا ، والآخرة
خير وأبقى .

نامه‌ی چلو شه‌شهم

بو خلیفه‌ی خو‌ی له به‌غدا

شیخ سه‌عید نه‌فه‌ندی نایی‌ی فه‌زلی‌ی به‌غدا‌یی نو‌وسیوه

بسم الله سبحانه وتعالى .

الا فاسقني خمرا و قل لي هي الخمر

ولا تسقني سرا اذا امكن الجهر

وبُحْ باسم من تاهوا ودعني عن الكنى

فلا خير في اللذات من دونها ستر

الحمد لله الذي اعاد حبيبي السعيد بلطف الحميد الى مقام التذكير
والتحميد ، وجعل بقدومه ايامنا يوم العيد ، انه حميد مجيد • والصلوة
والسلام على سيدنا محمد النبي الاحيد وعلى آله واصحابه الذين زاهدوا
وجاهدوا واجتهدوا ودفعوا بسيف الغيرة كل كفار عنيد •

وبعد ، يا ويلتا من بسط يد الفراق من يياراة الى العراق • ويا لهفتى
من هجوم خيله ونجوم ليله واشتداد حبوب آلامه وامتداد سنابل ايامه وكثرة
اسقامه ووفرة أقسامه • الا ان الفراق هو المليك الجائر وعظم ملكه وسلطانه
هو الحاكم لا يعدل في رعيته ولا يسئل عن هيئته ولا يمكن الفرار من
حكومته • فهل للهارب من سبيل ، او للهائم من دليل • الويل حيث لا مفر
من أرضه ، ولا مقر من بغضه ، ولا طريق الى الخلاص ولات حين مناص •

يا حبيبي وفرحة قلبي اذا عطفتم عنان السوآل الى معرفة الاحوال ،
فاعلم ان القلب بحبك متقلب ، والفؤاد بودادك متعتب ، والعين في حب
الجب تنتظر مع حبك • الى متى تبقينا في بئر الحسرة ، والى اين ترغب
عنا بالهجرة ، وتترك اصحاب كهف الفكرة ؟ على م تنسانا وانا اليك منتظر •
وحق الحب والوداد انه مابقى قوة للبصر • لقد صار مقامي من الفراق وغلبة
الاشتياق كالشجى • حقيق علي ان اقول وايضت عياني من الحزن • اين
شفقة الوداد • اما تخافن نار اتاوة خدام اهل الرشاد • ادام الله ايامك
واعانك بذكره في قعودك وقيامك وزين بك المقام في البدء والختام بحسن
القيادة وتربية العباد • وايدك بهم العباد المتكئين على اريكة الارشاد •

واذا صح التوجه الينا فنعما هي وبشر ، والا فأشر ناقلا ماجرى في
السفر ، وكيفية الرجعى من باب السعادة الى الوصول والقبول مفصلا او
مختصرا ، ونرجو لك الحسنى وزيادة ، بجاه من التقوى زاده وزياده ، وسلام
على عباده الذين اصطفى والتزموا متابعة المصطفى صلى الله عليه وسلم وعلى

آله وصحبه اهل المغفرة والتقوى وسلم • وأسلم على من بآء بالصدق عندكم
واهل العلم والمريدين •

نامہ ی چلو حموتہم

لہ وہ لآمی سہیید ہیداہت ناویکا نووسیویہ

بسم الله حامدا ومصليا ومسلما •

اما بعد ، فقد تشرفت بالكتاب المستطاب ، وأفادت رؤيته فوائد
الخطاب • فلما تأملت في المعاني التي لاحت نواصيها في زوايا المباني اذا كلها
كالدُر المنضود ومثله في الامثال مفقود ، والجواب لدى الخطاب موجود ،
كما هو رأى اصحاب الصدق والصواب • ولكن التحرير موجب تسويد
الصحائف من البدائع اللطائف ، فالايجاز احرى وانفع ، وامثال الامر أولى
ولدفع الهوى عند ذي النهى أعلى واقطع ان لم يكن استعداد في العباد لم
يكن الله يأمرهم بضرورياتهم في المبدء والمعاد •

من لم يكن متلذذا بذكر مولاه ، فهو في فكر هواه • «والذين جاهدوا
فينا لنهديهم سبلنا» فان شئت ان تتحلى سعيذا والا فالغرام له اهل •

ومن لم يمت في حبه لم يفدّه
ودون اجتناء النحل صاحبة النحل

ومعلوم اهل المعرفة ان الرقيب بصير وان العليم خير ، وكيف يتصور
الجواب من المصور بين يدي الله المصور •

ترك التهوى في الهوى احسن وترك الارادة في الادارة اثنى ، فكن
كمن قام بالاستقامة وكمن توجه الى القيامة ، ودع الامارة اللوامة •

تمسك بأذيال الهوى واخلع الحيا
وخلّ سبيل الناسكين وان جلتوا

یقین که محبت صادق در خدمت دارم ، فقط ظهور نور سرور اندک
اندک در ظهور خواهد بود • والسلام •

خه لیفه گئی شیخ عومهر ضیائوددین

شیخی ضیائوددین خه لیفه ی زوری بووه که دهره جاتی سولووکیان
تهواو کردوووه و توانیویانه ته ربی به ی مورید بکه ن • ئیمه ناوی ئەم چەند
که سانه یانمان ده سگیر بووه وای لیره دا ئەینوو سین :

- ۱ - شیخ نه جمودینی کوری •
- ۲ - شیخ عه لائوددینی کوری •
- ۳ - شیخ تاجوددینی کوری حاجی شیخ عه بدولر حمان ئەبولوه فای
برای •
- ۴ - مه لا قادری گه وره (مه لای بیاره) •
- ۵ - شیخ قادری عه بابیه یلی •
- ۶ - مه لا قادری عه بابیه یلی (باوکی مه لا عه بدوللای) •
- ۷ - مه لا موحه ممه دی که ستانه ییی پژدهری •
- ۸ - شیخ ماری تیرگسه جار •
- ۹ - مه لا ره سوولی حافظ •
- ۱۰ - مه لا ره سوولی که چهل •
- ۱۱ - سه یید عه بدوللای بلبهری •
- ۱۲ - سه یید ئەحمه دی که لجی •
- ۱۳ - شیخ مه لا وه یسی پژدهری •
- ۱۴ - شیخ مه لا خدر •
- ۱۵ - مه لا عه بدولر حمانی گه وره •
- ۱۶ - مه لا عه بدولر حمانی بچووک (ئەم دوو مه لا عه بدولر حمانه
هه ردوکیان خه لکی رانیه بوون) •

- ۱۷- شیخ ئەمینی یېژوہیی •
- ۱۸- شیخ مەلا قادری دېوانە •
- ۱۹- بابە شیخی سیری •
- ۲۰- حاجی سەید عەلیی صەفاخانە •
- ۲۱- حاجی سەید فەتھووللای کول •
- ۲۲- مەلا موخەممەدی بېدنی •
- ۲۳- شیخ موخەممەد ئەمینی بارام ئاوا •
- ۲۴- شیخ عەبدووللای دەیمەیهوی •
- ۲۵- خەلیفە ئەللاکەرەمی وەسنەیی •
- ۲۶- شیخ سەلیمی تەختەیی •
- ۲۷- شیخ عەلیی قەرەداخی •
- ۲۸- مەلا عەبدولعەزیمی سنەیی •
- ۲۹- مەلا موخەممەدی سونتەتەیی •
- ۳۰- مەلا موخەممەد ئەمینی شەریف ئاواپی •
- ۳۱- مەلا شیخ طاہای بالیسانی •
- ۳۲- حاجی مەلا عەبدووللای پەسوئ •
- ۳۳- شیخ شەمسووددینی سەقزی •
- ۳۴- مەلا عومەری واشەمەزینی •
- ۳۵- شیخ سەعیدی فەزلیی بەغدایی •
- ۳۶- شیخ ئەحمەدی دەیری •
- ۳۷- خەلیفە عەلیی کەرکوککی •
- ۳۸- حاجی شیخ عارفی قزراباتی •
- ۳۹- خەلیفە عەبدیی خانەقینی •
- ۴۰- مەلا ئەحمەدی کانی کەوہیی لە کەری •
- ۴۱- شیخ قاسمولقەیسلی لە بەغدا •

یاری حاجی شیخ نهمردی کرپی شیخ عثمان سیرجوردین

ژیانی حاجی شیخ نهمرد

نهم ذاته له شهشی (جمادی الثانیه) ی سالی ۱۲۶۶دا له دئی بیاره له دایک بووه . دایکی ناوی نوورشهرهفه له ئاغه کانی پژدهرو له تیره ی میراوده لی . ههر بویه ش شیخان ی بیاره به (خالۆ) بانگ ئه که نه ئاغه کانی پژدهرو قسه یان له گه لدا ئه که ن .

مه لا حامیدی کاتبی باوکی نهم غه زه له ی به بۆنه ی له دایک بوو نیه وه داناوه :

دوش چه دم ؟ خوش دمی ، از چه ؟ ز سلطان صبح
دبدیه زد ، بر چه ؟ بر گنبد نیلوفر ی

شب ، چه شبی ؟ شنبه بود ، هفتم ماهی ، چه مه ؟
ماه جمادی که یافت مرتبه آخری

مژده رسید ، از که ؟ از بخت ، به که ؟ با جهان
کامدت از نو به ساز نوبت فرخ فری

جلوه نمود اختری ، از چه ؟ ز برج شرف
خنده زند ، بر که ؟ بر زهره و بر مشتری

ماه رخی داد حق ، برده ، چه برده ؟ سبق
شعشعهاش از چه ؟ از مشعله خاوری

نام وی (احمد) نیکواست ، از چه ؟ ازین رو که اواست
داد ز بس دوست همنامیء پیغمبری

معرفت و سروری هست چو در شان او
شد رقمش این دو لفظ (معرفت) و (سروری) ^(۱)

ئەم ذاته له خزمەتی باوکیدا گەورە بوووە و پێگەشتوووە • پاش فام
پەیداکردن نراوەتە بەر خویندن • پاش خەتم کردنی قورئان و خویندنی کتێبە
ورده کان له خزمەتی مەلا ئەحمەدی ئۆتشی و مەلا حامیدو مەوله ویدا
خویندووویەتی • له ئوسوولی دیندا دەستیککی بالای بوووە • (العقیدە
المرضية) ی مەوله وویی له خزمەتی مەوله ویدا خویندوووە و گەلی حاشیەشی لەسەر
نووسیوە که هەندیکیان له گەڵ عەقیدەدا چاپکراون ^(۲) • حاجی شیخ
ئەحمەد تەریقەتیشی لەسەر دەستی باوکیدا وەرگرتوووە و شیخ موحەممەد
بەهائووددینی برای لەم پڕوووە پەروەردەیی کردوووە ، سەرەنجام پلەیی
خەلافەتی له باوکی وەرگرتوووە و خەریکی ئیرشادکردنی موسولمانان بوووە •
بەجێهێنانی سوننەتەکانی پێغەمبەری زۆر مەبەست بوووە ، تەنانهت ئەگیرنەووە
له سەفەری حەج و ئەستەموولیشدا شەونوێژی تەرك نه کردوووە •

ئەم ذاته له ژیانی باوکیدا هەر له تەوێله بوووە و پاش کۆچی دواویی
باوکی دئی (ئەحمەد ئاوا) ی له قەراخ چەمی (زەلم) و له بناری دەشتی
شارەزوورو داوینی چپای هەوراماندا ئاوا کردووەتەووە و کردووییە بە
نشینگەیی خۆی •

ئەم ذاته له سالی ۱۳۰۷دا له ئەحمەد ئاوا بە ئەخۆشیی چاوەقوولە کۆچی

(۱) ئەم وشانە بە حیسابی حورووفی ئەبجد ۱۲۶۶ یان لی دەرئەچیی که
سالی لەدایک بوونی حاجی شیخ ئەحمەدە •

(۲) تەواوی ئەم حاشیانە له کتیبیکدا نووسراونەتەووە که ئیستا لای مەلا
خالیدی کوری مەلا عەبدوللای موفتی یە له سنه •

دوایی کردووو براووتهووه بۆ تهوئله ، لهوئ له کهناری چه می تهوئلهدا
له بهرانبهری ئارامگای باوکیهوه به خاک سپیراوه .

ئهولادی حاجی شیخ ئهمهد

ئهم ذاته چوار کوری له پاش بهجی ماوه . یه کهم : شیخ هیدایهت که
پاش کۆچی دوایی باوکی چوووه بۆ ههورامانی ئهودیوو له (خانه گای)
بهرانبهری (رهزاو) نیشتهجی بووه . دووهم : شیخ عهبدوئلا که ئهمیش پاش
کۆچی دوایی باوکی چوووه بۆ ههورامان و ههندیکی دتی (ئیزل) ی کریوووه
لهوئ دانیشتوووه . سیهم : شیخ حهیب و چوارمیش شیخ حهسهنی ناو
بووه . ئهم شیخ حهسهنهیان له سهردهمی رهزاشادا له گهل ئهو کوردانهدا که
رهزاشا گرتی ، گیراوهوه له مهشهده له ناوچهی خوراسان له بهندیخانهدا
مردوووه . ئهم کورانهی حاجی شیخ ئهمهد له کاتی کۆچی دوایی باوکیاندا
مندال بوون و شیخی ضیائوددین سه رهپرشتی کردوون و پیتی گه یاندوون .

سه فهری حاجی شیخ ئهمهد بۆ ئهسته موول و بۆ حهج

حاجی شیخ ئهمهد پاش کۆچی شیخ موحه ممهده به هائوددینی برای له
ده وروبهری ۱۲۹۹دا سه فهریکی ئهسته موولی کردوووه و ماوه یهك لهوئ
ماوتهوه و ئیرشادی کردوووه . لهو ماوه یهدا که لهوئ بووه سولتان
عه بدولحه میدی عوسمانی زۆر ریزی لی گرتوووه ، که گه راوتهوه بۆ
کوردستان قورئایکی پیروزو چه ند تهل مووی ریشی پیروزی هه زره تی
پیغه مبه ر^(۳) ی به خه لات پی به خشیوه و فه رمانی تاپۆی چه ند پارچه زهوی و

(۳) پاش کۆچی دوایی حاجی شیخ ئهمهد ، به هۆی ئهوه وه که ئهمه دئاوا
دی یه کی بچووک بووه کوره کانی حاجی شیخ ئهمه دیش هه موو منال
بوون ، ئهم ته له مووه پیروزانه که له ناو شووشه یه کی بچووکدان و

جۆڭاي ئاوى داوۋەتى بۆ خۆراك دانى ھەژارانى موسولمانان كە پشتجۆڭگەي
(دەلېن) و بەرجۆڭگەي (دەيمەجۆ) ي پشتى (ئەحمەداوا) و جۆڭگەي (بەشارەت) و
(شەشك) لە شارەزوور لەمانەن • ھەروا چەند پارچە زەوى يەكى دەورى دىي
(پريس) يش كە داونى بە بەگزا دەي جاف • جۆڭگەي شەشك و بەشارەتيشى
داوۋە بە شېيخ عومەر ضيا ئوددىن ، بەلام ئەم نەيويستووۋە چونكە مەلاكان
شوبەھيان لە دروستىي ئەو بەخشين و تاپۆ كەردنەي سولتاندا بووۋە وەك پيشتەر
باسمان كەرد •

حاجى شېيخ ئەحمەد لە سالى ۱۳۰۲ يشدا سەفەرى حەجى كەردووۋە پاش
تەواو كەردنى حەج بە چەند مانگى گەراوۋەتەوۋە بۆ ھەورامان • مەلا حامىدى
مامۆستاي بەم چوارخستەكى يە پيشوازيى گەراۋەوۋەي لەم سەفەرە لى
كەردووۋە :

بر گوى بە من اى فلك شەبە باز
تا زين دو كدام باز گرديده بە ناز
خورشيد قوى مهر تو از مشرق چين
يا بدر جمال احمد از صوب حجاز

شووشەكەش لە سەندووقىكى پۆلادايە ، بە قەدرو حورمەتتىكى زۆرەوۋە
گويزراوۋەتەوۋە بۆ بيارەو لە ژوورى تايبەتتى شېيخ عومەر ضيا ئوددىندا لە
تاقىكدا دانراون • ئەم مووۋە پىرۆزانە بە (مەحاسىنى شەرىف)
بەناووبانگن و ئىستاش ئەم سەندووقى مەحاسىنە ھەر لە شوپىنى
خۆيدايەتى • ئەم ژورە ئىستا ئارامگاي شېيخى ضيا ئوددىن و شېيخ
نەجموددىن و شېيخ عەلا ئوددىنىشى تايە • لەو كاتەوۋە كراوۋە بە عادەت
ھەركاتى بى بارانى يەك بىي يا ھەراو مسىبەتى رووبدا سەندووقى مەحاسىن
لە شوپىنى خويەوۋە ئەھيىنە دەرەوۋە لەسەر بەردە نوپژەكانى خانەقا لە
كەنارى حەوزەكەدا داي ئەنين و مەلاو فەقى و خەلكى تر سەلەواتى
مونجى يە يا قەسىدەي بوردى يەي بەدەوردا ئەخوينىنەوۋە تەماشاي
ئەكەن و ماچى ئەكەن و لە خوا ئەپارىنەوۋە كە بۆ خاترى حەزەرەتى
پىغەمبەر ئەو بى بارانى يە يا ئەو ھەراو مسىبەتە ھەلگىرى •

پاش گه رانه وهی حاجی شیخ احمد له سه فهری هه جو جیگیر بوونی
 له نه حمه داوا نه و نارمه هتی و ناخوشی به نه ماوه که پیشان له ناودا بووه •
 شیخ علی حیسامو ددینی کوری شیخی به هائو ددین له ته ویله له جی
 باوکی جیگیر بووه و شیخی ضیائو ددینیش له ییاره بووه و حاجی شیخ
 نه حمه دیش بو خوی له نه حمه داوا گیر ساوه ته وه و به مجوره هه موویان به
 جی به جی کردنی نه رکی ئایینی و کاروباری خو یانه وه خه ریک بوون ••

نامه به کی حاجی شیخ نه حمه د

که له مه که وه بو شیخ عومه ر ضیائو ددینی نووسیوه

خدا کناد که یک بار دیگرت بینم
 چو دیده باز کنم در برابر ت بینم
 چو صید مرده پس از مرگ دیده ام باز است
 بدان امید که یک بار دیگرت بینم
 سرور ملاطفت گستر خود را فدا می شوم •

اولا :

به عالم غیر ازین کامی نخواهم گر به دست افتد
 گذاری با تو ، وز مردم کناری تا چه پیش آید

ثانی ، حالات گر ملتفت شوی له المنه به سلامتی و صحت واصل کعبه ،
 مقصود شدیم ، و درین مقام محمود تمنای صحت آن وجود ذی جود را از هر
 مرامها گزیدیم •

حین تحریر که پنجشنبه ۲۳ شهر ذی الحجة الحرام میباشد عزم طرف
 مدینه را علی ساکنها آلا ف صلاة و سلام و تحیه جزم کرده ام • دو روز دگر

(علی برکة الله) راهی میشویم • ان شاء الله التفات آن حضرت باشد تا زمستان نزدیک آن آستان میشوم ، و تلغرافرا وقت نزدیک شدن مینویسم •

آری به همت تا حال همهء آمال حب الخواه بوده است • عجائب کاروبار است که غالب اوقات بلکه در همه ساعات در خوابها به خدمت رسیده و هر دمی به نوعی معاملات را میدیدیم و عرض میکردیم • عاشقم بر قهر و بر لطف به جد • باقی مگر در شرف تلاقی تفصیل را عرض داریم •

جناب مستطاب سید حسن^(۴) سلمه الله حاضر و بر التفات غائبانه آن حضرت ناظر است • خودت میدانی که خودش به خط خود عادت عرض عرائض ندارد ، والا که معلوم که : سراپا در جبین میغلطد از یاد سراپایت •

حاضران بزم حضور را خصوصا نورچشمان ارجمند طول الله عمرهم یادآور و داعی طول عمر بر سعادت و صلاحتم ، و به نامهء دیگر غیر از این نامه تفصیلا مصدع شده ام • یقین رسیده • به هر حال غرض یادآور است • در دل دوست به هر حيله رهى باید کرد •

زیاده ازین چه زحمت دهد •

الداعی
احمد

(۴) سهید حهسهنى چۆرى ، له نهوهى مهلا ئه بووبه كرى موصه نىفو مهلايه كى گه وره و موریدی بنه مالهى شیخانى تهوئله بووه . له م سه فهرى جه جهدا له سهر دهستى حاجى شیخ ئه حمه ددا ته رقه تى وه رگرتووه .

بادی شیخ نهجموددینی کرپی شیخ عومر ضیائوددین

ژیانی شیخ نهجموددین

شیخ نهجموددین له ۱۲۸۰ ی هیجره تدا له تهوئله له دایک بووه . دایکی سه لما خانی کچی مه حمود به گی صاحبقرانه که له پیاوماقوولانی بابانو خه لکی سوله یمانی بووه . پاش فام په یدا کردن لای مه لا حامید دهستی کردووه به خویندنو ههر له دهووری ههرزه کاریدا له گهل شیخ عه لائوددینی برای لای شیخ موحه ممد به هائوددینی مامی ته مه سوکیان کردووه و ته ریفه تیان وهر گرتووه . له پاش کوچی دواایی مامی که باوکی مالی گواستوه ته وه بو بیاره ، له خزمهت باوکیدا خهریکی سولووک بووه تا به پایهی ئیرشاد گه یشتووه و ئیجازهی ئیرشادی دراوه تی .

له ژیانی باوکیدا زوړتر له دئی گومه و پشته له و بهری سیروان رایبوار دووه . هه ندی و هختیش له خزمهتی باوکیدا بووه له بیاره و خهریکی ئیرشاد کردنی موریدان بووه . پاش کوچی دواایی باوکی له ۱۳۱۸ د ، له شوینی باوکیا دامه زراوه و بووه به مورشید ، ههرچه ند به ته مه ن له شیخ عه لائوددینی برایشی بچوو کتر بووه . ئه م دامه زراوه ی شیخ نهجموددین له جیی باوکی به بریاری خه لیفه کانی باوکی و پاله سه ربوونی جه نابی مه لا عه بدولقادی موده پریس و له حوزووری عوسمان پاشای جافدا بووه که فه رمانر هوائی قه زای هه له بجه بووه .

شیخ نهجموددین له سهرهتای مانگی موچهپرهمی ۱۳۳۷دا
 نهخوش کهوتوووه و پاش چهنه رۆژی (وابزانم له ۹ی مانگدا) کوچی دواایی
 کردوووه له ژووری ئارامگای باوکیدا له پشت نهوهوه به خاڤ سپیراوه •

ژیانی رۆژانهی شیخ نهجموددین

شیخ نهجموددین له پاش دامهزرانی لهسهر بهرمالی ریپیشاندانی
 موسولمانان ، لهسهر شیوهی باوکی رۆشتوووه و زۆر خزمهتی مهلا و فهقی
 کردوووه تا توانویه خۆی له دنیا دوور راگرتوووه • بیستوووه زیاتری
 دانیشتنی له گهڵ مهلایانی گهوره بووه و مهجلیسی مهجلیسی نهدهب و یقار
 بووه • زیاتر له گهڵ کهسانی وهك مهلا عهبدولقادی مودهپرپرس و مهلا قادری
 مهلا مؤمن و مهلا قادری صوفی و مهلا موصطهفای خورمالی و مهلا ئاغا
 موحهممهدی کوری سهید حهسهنی چۆری و شیخ بابارمهسوولی بیدنی و ئهم
 جۆره کهسانه رایبواردوووه ، ههرچهند دهسیان خالی بووبی و کاریك
 نهبووبی پییهوه خهریک بن به یهکی له مهلاکانی فهرمووه کتیبی وهکو (احیاء
 علوم الدین) ی غهزالی و (الحکم) ی عطاءوللای سکهندهری و (الابرزی)
 شیخ عهبدولعهزیزی دهباغ و (مکتوبات) ی ئیمامی رهیبانی و دیوانی (بیدل)
 بخوینیهوه ، ئهگهر مهسهلهیهکی گران له ئارادا بووبی لیبی کۆلیونهتهوه ••
 چاوپۆشیی زۆر بووه له ههلهی فهقیکان ، تهناهت زۆر جار بههۆی شهپه
 بهفر کردنیانهوه شووشه ی پهنجهره ی ژووره کهی شکاوه ، بهلام هیچ دهنگی
 نهکردوووه • ئهگیرنهوه جارێکیان شیخ لهطیفی تهکیهیی که له بیاره فهقی
 بووه له گهڵ شیخ موحهممهد ئهمین ناوی کیسهداری شیخدا ئهبی بهههرایان •
 شیخ لهطیف به په نامه کی ههرهشه له شیخ موحهممهد ئهمین ئهکا ، ئهویش
 له ترسا ئهروا لای شیخ شکاتی لی ئهکا • شیخ بانگ ئهکاته شیخ لهطیف و
 پیی ئهلی ئهوه چینه بهسهر شیخ موحهممهد ئهمینهوه و چیت پی و توه ؟

ئەویش ئەللى : بەخوۋا ياشىخ ھىچم لى نە کردوۋە ، تەنيا چەيىكم بۆ کردوۋە •
شىخىش زەردەخەنەيەك ئەيگىرى و ھىچ ناللى ••

دوورى شىخ نەجموددىن لە دنياۋ دنياپەرستى

يىستوۋمە زۆر جار دەولەتى عوسمانى ويستوۋىەتى مانگانە بۆ شىخ
نەجموددىن بىرپىتەۋە بە ناۋى نان دانى ھەژارانى موسولمانانەۋە ، بەلام ئەۋ
ھەر تەيوستوۋە و توۋىەتى ئەم خەلكە كە دىن بۆ بيارە ، ئەگەر لەبەر
رەزاي خوا دىن ، خوا پەكيان ناخاۋ پاروۋە ناتىك ھەر ئەبى بىخۆن • ئەگەر
بۆ رەزاي خواش نايەن ، ئىمە بۆ زيانان بۆ بدەين لە بەيتولماللى موسولمانان •
با حوكومەت پارەى خۆى لە پىۋىستىيەكى خۆيا خەرج بكا باشترە • بەلام
سەرەنجام دەست و پىۋەندە لىي نەگەرپاۋن و مۆرەكەيان لى ۋەرگرتوۋە •
حوكومەتىش مانكى سى لىرە مەعاشى بۆ ناردوۋە • شىخ دوو مانگ ئەم
مانگانەيەى ۋەرگرتوۋە دابەشى کردوۋە بەسەر سەربازانى عوسمانىدا كە
لە قەلەكەى ملەگاي چنار بوون لە بيارە يا بەسەر ھەژارانى ئاۋايدا • پاش
ئەۋ دوو مانگە ۋازى لىي ھىناۋە و ئىتر ۋەرى نەگرتوۋە •

ھەروا يىستوۋمە جارىكيان ميۋانى عەلى بەگى كورى مەحمود پاشاى
جاف ئەبى • عەلى بەگ لەكاتىكا كە لەگەل شىخدا تەنيا ئەبى پىي ئەللى
ۋەختى خۆى مەحمود پاشاى باۋكم جۆگەى چولمەكى داۋە بە خانەقاۋ
تائىستا بەروبوۋەكەيتان صەرف کردوۋە • من ئىستا ئەبىنم مەسەف گران
بوۋە شىخ منال و دەست و پىۋەندى زۆرە و بيارە شوئىكى دوور لە
بەروبوۋە • ھەزەكەم ئەۋ جۆگەيە تاپۆ بكام لەسەر شىخ تا خۆى لە
ژياندايە صەرفى بكا بۆ خانەقاۋ پاش خۆيشى منال و خىزانى سوۋدى لى
ۋەربگرن • ئەۋىش پىي ئەفەرموئىت : عەلى بەگ ! باۋكى تۆ ئەۋ جۆگەيەى

داوه به باوکی من چونکه باوه‌ری وا بووه پیاوی خودایه • تویش ئیستا
 ئەم میهره‌بانی به ئەکە ی چونکه باوه‌رت وایه من پیاویکی باشم • ئەگەر
 له‌پاش من و تویش ئەولاده‌کانم پیاوی باش بن خوا دلی ئەولاده‌کانی توین
 بۆ نهرم ئەکا • ئەگەر ڕوو له‌خوایش نه‌بن ، بۆچی مالی ئیوه‌یان بدریتی و
 هەر بۆ ئەولادی خۆت باشره‌و تاپۆکه‌ی ناوی •

شیخ نه‌جموددین له‌ژیانی خۆیدا سامان و مالیکی ئەوتوی نه‌بووه
 پاش کۆچی دوايشی ته‌نها سی ده‌ست خانووی له‌بیاره‌له‌پاش به‌جی ماوه •
 یه‌که‌م ئەو خانوانه‌ی نووساون به‌خانه‌قاوه که باوکی دروستی کردوونو به
 میرات بۆی ماونه‌ته‌وه • دووه‌م : خانوه‌کانی باخچه‌ی به‌را به‌ر به‌خانه‌قاو
 سیه‌م خانوه‌کانی سه‌ربرج که خۆی کردوونیه‌ته‌وه •

ژن و مندالی شیخ نه‌جموددین

ئەم ذاته چه‌ند ژنی هیناوه • یه‌که‌م : خاتوون ناوی کچی حه‌مه‌که‌ریمی
 کوری شیخ ره‌شیدی خه‌لیفه‌ی باپیری • دووه‌م : عه‌تییه‌ی کچی شیخ
 موحه‌مه‌دی قه‌ره‌داغی • سیه‌م : خاتو ره‌عنای کچی عه‌زیز خانی دزلی •
 چواره‌م : کافیه‌خان که ئەمیش هەر کچی عه‌زیز خانه‌و پاش مردنی خاتو
 ره‌عنا هیناویه • پینجه‌م : خاتو خاوه‌ری کچی موصله‌فا خانی قوبادی •
 شه‌شه‌م : کافیه‌خانی کچی شیخ موحه‌مه‌دی عه‌بابه‌یلی • حه‌وته‌م : خاتو
 فاطمه‌ی کچی شیخ موحه‌مه‌دی قه‌ره‌داغی (خوشکی عه‌تییه‌خان هەر له‌
 باوکه‌وه) • هه‌شته‌م : خاتو تووبای کچی مه‌فاخیر و لمولکی سنه‌یی • شیخ
 نه‌جموددین ئەم ژنه‌ی پاش دوو سال ناردوه‌ته‌وه بۆ مالی باوکی و
 ده‌ست به‌رداری بووه (۱) •

(۱) له‌به‌ر ڕووناکیی خوهره‌وشتی شیخ نه‌جموددیندا من باوه‌رم وایه شیخ
 ئەم ژنانه‌ی بۆیه هیناوه ، که زور به‌یان کچه به‌گزاده‌و ده‌سه‌لاتدارن ، تا له

شیخ نه جموددین یازده کوریشی بووه : له ژنی یه که می موحه ممه د(۲).

پښتای لی نریک که وتنه وه یانه وه جه ورو سته میان که مېکاته وه و بتوانی
نه گهر داموئی په نای پی هینا رزگاری بکا . هه روه ها بوئه وهی نه و ئاغاو
به گزادانه له ره وشتی موسو لمانه تی نریک بخاته وه و ، من خوم ئاساری
هاوړی به تی شیخ نه جموددینم له که سو کاری نه و ژنانه یدا به دی کردو وه .

(۲) نه م کوریهی شیخ نه جموددین به گهنجی کوچی دواپی کردو وه . شاعیریکی
ناسک بووه و نازناوی شیعری (نه جمی) یه . نه م دوو پارچه شیعه ریم
ده سگیر بووه ، وا لیته دا نه یان نوو سمه وه :

— ۱ —

به دار الملك غم امشب دلم سلطان دوران است
خدا آباد گرداند عجب صحرای ویران است
دل امشب باز میخواند حکایات محبت را
کز اینها چون دهد یارم سراسر دیده طوفان است
محبت فتنه انگیزد چه آب و آتش آمیزد
چه نسبت آب با آتش ؟ ازین هر عقل حیران است
به بزم شورش مجنون سر سودازده دارم
میان بزم عشاقان دلم طفل دبستان است
ز رنگ اشک گلگونم همه دامان من گل شد
بهاری بس خوش است اینجا که سر تا پا گلستان است
به ابرویت نگه کردم گمان کردم کمان باشد
غلط کردم کمان نبود هلال عید قربان است
ز چین زلف پر چینت گره کم بر دل ما زن
که خود بی چین زلف اشک جهان یکسر چو زندان است
ازان دم دیده وا کردم سر گیسوی او دیدم
نفهمیدم که مشک است آن مگر یا سنبلستان است
چو پرتو بر مه اندازی ز حسرت ماه گم گردد
بلی چون خور شود پیدا جبین ماه نقصان است
من از تیر و کمان او خلاصی نبودم هرگز
خلاصی یافتم خود را علاجم تیر باران است

ز بندابند گفتارت نیستان شکر خیزد
 چه شیرین است گفتارت سراسر شکرستان است
 ز وصف آن لب و دندان جز اینها من نمیدانم
 عقیق و گوهر و یاقوت و در و لعل و مرجان است
 دلم شوریده ، کامم شور و چشمانم سراسر شور
 همه این شور و شورشها از آن گرد نمکدان است
 ز هجر قاتلت دیدم قیامت آشکارا من
 چو رفتی در کنار من به جایت مرگ مهمان است
 بیاید زار نالیدن برین بی طالعی (نجمی)
 که از هر باب و هر بابت سرانجام تو حرمان است

— ۲ —

نخواهم سیر گل دیگر نباشد
 به صحرا یاسمین عبهر نباشد
 نروید سبزه یارب بر لب جوی
 خدایا هر گیاه تر نباشد
 نخواهد سرکشد سرو از لب جو
 الهی بر لب کوثر نباشد
 نمی ماند به چشمش نرگس تر
 چو زلفش نیز هم عنبر نباشد
 خطش هر سبزه را نشأت فزا شد
 بلی کز خلد خود کمتر نباشد
 کشد مژگان او چون خنجر تیز
 ولی مژگان او خنجر نباشد
 نمیدانم چه شورا است آنکه دارم
 عجب دارم که این محشر نباشد
 چشانییدی مرا يك لذت خوش
 که آنرا شیر با شکر نباشد
 (معاذ الله) چو تو خونخواره نه
 که جلاد این چنین خونخور نباشد

له ژنی دوووه می نووړوددین و^(۳) زهینوددین و که مالوددین و موحه ممد
 عوثمان • له ژنی چواره می موحه ممد صاحب و سهیفوددین • له ژنی
 پیښجه می عهینوددین • له ژنی شه شه می کاکه نه حمه د • له ژنی حه و ته می
 مه حموودو حه یدر •

چهند نموونه یی شیعری شیخ نه جموددین

شیخ نه جموددین شاعیر و خوښ نووس و خاوهن هست بووه •
 نازناوی شیعری (کوکب) ه • و لیرهدا چهند پارچه شیعری کی
 بلاوئه کینه وه • به داخه وه هر نه مهنده مان دهگیر بوو ، به لام به پله ی
 شیعره کانیدا دیاره که نه بی زیاتری بوو بی •

— ۱ —

ز جور ماه رویان دیده خواهد خون فشانی را
 که نبود در جهان ایام فرصت کامرانی را
 بهرجا بهره منداند از وصل و من بی دل
 ندیدم لذتی در عمر خود ذوق جوانی را

به بحر فکر بردم غوطه چندی
 به سان آن پری پیکر نباشد
 من آن تاثیر عشق از تو دیدم
 که هرگز در زر احمر نباشد
 من آن آبی که باشد در کلامت
 نباشد در در و گوهر نباشد
 خط و ربط کلام دلکش است آه
 ولیکن چون خط دلبر نباشد

(۳) نه م ذاته پاش کوچی دوايي باوکی ماوه يهك له بياره شيخيټي كردووه و
 پاشان كوچی دوايي كردووه •

الهی محض فضل از ذات پاکت جویم و خواهم
 ترحم کن دل غم دیده عشاق جانی را
 چو در گلزار خوبی نشاء از حسن او دیدم
 به دل ناچار کردم طی امید زنده گانی را
 هلال ابروت را زاهد اندر خواب اگر بیند
 به صحن خاطرش صورت نبندد نقش مانی را
 گر از عناب جان بخشش تبسم بهره مند آید
 کجا ماند سکونت در کمین لعل یمانی را
 به آب دیده و خون جگر چندانکه غلطیدم
 مگر در خواب بینم نشاءهای شادمانی را
 به عارف گر نماید نشاء از جلوه حسنش
 شود فارغ ز ترتیب رموز نکته دانی را
 به رمز و عشوه ابرو و چشمش جز دل عاشق
 کجا واقف شود علم زمانی و مکانی را
 به اوج کبریا جا دارد ار سایم کلاه فخر
 که باشم کمترین بندگان فاروق ثانی را
 چه پروا هست (کوکب) را ز خونریزی فتانش
 که گیرد از لب لعلش حیات جاودانی را

— ۲ —

(درویش) که حرف او به صورت پنج است
 هریک به مثابه که بیش از بیش است

(دال) است دلیل آنکه با درد بسازم
گر بر تن تو هر سر مو صد نیش است

(ری) روی^{*} ریا مکن کین روی^{*} ریا
رسوائی بیگانه و رنج خویش است

(واو) است وداع غیر مولی کردن
این کار چنین منافعش با خویش است

(یا) یکدل و یکتا شدن اندر ره عشق
یکتا نشود هر آنکه او با خویش است

(شین) آنکه شکوه و شکایت نکند
با اینکه هزاران الم اندر پیش است

هر کس که چنین پنج خصائل دارد
دریاب وزو گزیر کو درویش است

— ۳ —

باز دلم اندر کف شاهین هوایت
پر ریخته در قید مسلسل به هوایت
از نیش فراق دل مشتاق پر از خون
لبهای به هم بسته چه گوید ز ثنایت
ای روز فراق شب دیجور غریبان
ای صبح سعادت شب دیجور لقایت
از خوشی وصلت همه اجزای وجودم
لب ریز حلاوت شده نازم به هوایت

حسن ترا ای نگار ماه ندارد
ماه فلک گیسوی سیاه ندارد

فوج حبش صف زده از یمین و یسارت
هیچ شهی این قدر سپاه ندارد

قتل مرا به غمزه ابروان بنمودی
کشته عشق توم گناه ندارد

ناوک دلدوز تو نشسته به سینه
عاشق دل خسته داد خواه ندارد

گوشه عزلت گزیده ام به خیالت
تکیه گهم هیچ پادشاه ندارد

خالی از اغیار است منزلک دل
هیچ کسی غیر دوست راه ندارد

چون به تو دادم عنان دین و دلم را
غیر تو دیگر کسی نگاه ندارد

جور و جفای رقیب شوم بدر کن
قلب چو آینه راه آه ندارد

(کوکب) دل خسته را پناه به یار است
غیر تو ای دوست او پناه ندارد

از حسن طالع اثری دستگیر شد
چندانکه خانه دل ویران منیر شد

سیبی به من رسید ز لطف لطیف یار
کانرا لطائف دل و سینه‌م اسیر شد
بویش دل فسردهء مارا حیات داد
حسرت دهندهء تفحات عبیر شد

— ۶ —

مسلمانان چه حال است این ز کار خویش حیرانم
گهی فرزانهء دهرم ، گهی مجنون دورانم
گهی در عقل و دین فردم ، گهی از هردو بیگانه
گهی جاهل ، گهی عالم ، گهی از خود جدا مانم
گهی با خلق در کارم ، گهی از غیر بیزارم
گهی واجد ، گهی فاقد ، گهی از خود پریشانم
نه راه شرع می‌پویم ، نه از اغیار می‌گوییم
خراب بادهء اویم ، نه معمورم نه ویرانم
به نقد و نسیهء دوران نه شادانم نه محزونم
ذلیل غیرت خویشم که بی دلبر چرا مانم
دل خود را نمی‌بینم مگر در عقد گیسویش
ازان رو از پریشانی ازین عالم گریزانم
صفای سینهء پیران برین معنی گواهی داد
که من خود را نمیدانم مگر آن جان جانانم
ضعیف و بی‌کس و خوارم به چشم دشمن بدخو
به عالمهای معنی بین که همراز دلیرانم

گهی درویش بی‌جایم ، گهی مجنون رسوایم
 نه از آبم ، نه از آتش ، نه چون خورشید تابانم
 گهی چون سایه بر عالم ، گهی بی‌مایه از عالم
 گهی شادم ، گهی ماتم ، گهی چون ماه تابانم
 گهی سیار ناسوتم ، گهی طیار لاهوتم
 گهی چون گنج مستورم ، چو مه گه پرتو افشانم
 گهی در مرکز خاکم ، گهی در اوج افلاکم
 گهی بر خاک می‌پایم ، گهی بر فرق کیوانم
 گهی نارم ، گهی نورم ، گهی چون شمع کافورم
 گهی خورشید تابانم ، گهی لعل بدخشانم
 منم آن (کوکب) دری کواکب‌را چو میرانم
 منم مست جمال او که دایم مست و حیرانم

— ۷ —

خواهر شرع و طریقت فاطمه
 شادمان بادا به حسن خاتمه
 کرده از روی صفائی نیتش
 با فقیران عهدهای خاتمه
 از خدا خواهیم در هردو جهان
 باشد از امداد پیران غانمه
 خواهر ما باشد و فرزند پیر
 باد یارب در جوار فاطمه

باشدش نجم هدایت راه بر
 در امان بادا ز نفس ظالمه
 در قیامت همچو دنیا باد او
 در مراتب اسوهء هر خانمه
 با (ید) او محکم بدارد رشته را
 تا شود از هر مصیبت سالمه (۴)

چوارخشته کی

— ۱ —

ای آنکه مهر تو به دل دل مقرر است
 نقشست میان مردم چشمم مصور است
 خواهم ز لطف حق که سعادات بایدت
 منظور خویش اگر خوانمت مکرر است (۵)

— ۲ —

گر به دل داری تمنا وصل جانان (سالمه)
 با تمنای وصالتم سالمی مشکل شود

(۴) شیخ نه جموددین ئەم چەند بەیتە ی بۆ فاطمە خانى خەسووی نووسیوه و
 وشە ی (ید) یش لە دوا بەیتدا ئیشارەتە بۆ (یەدوللا خان) ی کۆری .
 بۆیە وشە ی (باید) بە (با ید) یش و (باید) یش ئەخوینریتەوه .

(۵) شیخ نه جموددین ئەم چوارخشته کی یە ی لە وەلامی شیخ نوروددینی
 کۆریدا نووسیوه که ئەم بەیتە ی بۆ نووسیوه :

شاها ! چرا نظر به گدایان نمیکنی
 شاید خبر نداری ز احوال چاکران

رو به صحرای جنون و نقد جان و دل به کف
يك لقا جو يك لقا جو ، وصل بس مشکل بود (۶)

— ۳ —

ای ز تو نشأ و نمای شجر ایمانم
بی وصال تو بود حذف حروف جانم
دامن وصل تو گر دست دهد واصل شد
اگر از دست دهم مرگ شود مهمانم (۷)

دو چوارینه‌ی شیخ نه‌جموددین
مه‌لا موصطه‌فای خورمائی کردوونی به پینج‌خسته‌کی

زان روز که دل به یاد حسنت بستم
اوراق ز غیر شوق ذات شستم
از کون و مکان و جمله عالم رستم

(۶) شیخ نه‌جموددین ئەم چوارینه‌ی له وه‌لامی ئەم چوارینه‌ی سالمی سنه‌یی
(شیخ سه‌لیمی سنه‌یی) دا نووسیوه :

(کوکب) لقبی ، مه‌ صفتی ، راحت جانی
بیمارکن (سالم) و آرام‌ستانی

برده زمن دل شده صبر و خرد و هوش
ای کاش به وصلش شدمی شاد زمانی

(۷) شیخ نه‌جموددین ئەم چوارینه‌ی بو باوکی نووسیوه . باوکیشی به‌م
چوارینه‌یه وه‌لامی داوه‌ته‌وه :

ای ز تو راست قد همچو خم چوگانم
بی تو چون زلف سراپای به خود پیچانم
ناز بر چرخ برین میکنم آن دم که دمی
از درم آیی و گویی که منت مهمانم

« از شور محبت تو چندان مستم
سرشتهء اختیار در شده از دستم »

★ ★ ★

آنها که نه طالب رضای اویند
راضی ز خودند و عیب مردم جویند
بنگر که چه نوع عالمی بدخویند
« گه نام مرا به نیک و گه بد گویند
من دانم و دوست هرچه هستم هستم »

★ ★ ★

آنها که به یاد و ذکر حق معمورند
از بادهء وحدت و فنا مخمورند
در عالم ملک از نظر مستورند
« در عالم جان به نیستی مشهورند
وز ذلت و انکسار خود به جان مسرورند »

★ ★ ★

آنها ز هوای نفس سرکش دورند
اندر ملکوت ناظر و منظورند
با آن همه انتصار کی مغرورند
« مردان خدا ز خودپرستی دورند
وز درد غرور و کبر و هستی دورند »

چهند به یتیکی شیخ نه جموددین

— ۱ —

(کوکب) به خاکساری خود ناز میکند
ای در غبار دل ز خیالت دفینه‌ها

زمان بی‌مهر و عالم در تلاطم ، یار مستغنی
مرا بر آرزوهای دل خود خنده می‌آید^(۸)

(کوکب) بخت مرا هیچ منجم نشناخت
یا رب از مادر گیتی به چه طالع زادم^(۹)

به‌یتیکی شیخ نه‌جموددین به عه‌ره‌بی

القلب تنور نارٍ والمدامع طو
فان ، سمعنا بماءٍ فار من نار^(۱۰)

چهند نامه‌یه‌کی شیخ نه‌جموددین

چهند نامه‌یه‌کی شیخ نه‌جموددینم ده‌سگیر بووه که بو هه‌ندی له موریدو
مه‌نسووبانی نووسیوه ، وا لی‌ره‌دا بلاویان نه‌که‌مه‌وه :

(۸) شیخ نه‌جموددین نه‌م به‌یته‌ی له وه‌لامی نامه‌ی مه‌حمود پاشادا نووسیوه
که له‌پیش جه‌نگی به‌که‌می جیهاندا ویستوویه بچی بو جه‌جو شیخیش
له‌گه‌ل خوی به‌ری .

(۹) دوابه‌یتی غه‌زه‌لیکیه‌تی ده‌سگیر نه‌بوه .

(۱۰) شیخ نه‌جموددین نه‌م به‌یته‌ی بو به‌ره‌ره‌کانیی نه‌م به‌یته‌ی (ابن الفارض)
داناوه :

ماء المدامع نار الوجد تحدرها
فهل سمعتم بماء فاض من نار ؟

نامه‌ی یه‌که‌م

بۆ حاجی بابای تالشی نویسیوه

بابای خودرا سپرده دست باطن بابای خود نموده‌ام • ان شاء الله
در ایاب و ذهاب و سفر و حضر بی‌خطر باد • دست پیر از غائبان کوتاه نیست •
اجازه شما که به ضمانت است امید است ان شاء الله طالبان را مفید
باد ، و آن قدر از خود بی‌امید مباش • بازوی خود را منگر • اقتدار معنوی
پیران مارا بین • ان شاء الله به سلامتی وارد وطن خود شوند • از صحبت
اهل انکار خود را دور دار • میزان شریعت مطهره را در حرکه و سکنه
و اکل و شرب و قول و فعل از دست ندهند ، و اختیار قضاوت نمایند و با
ارباب دنیا بی‌ضرورت شرعی اختلاط نباید کرد و از مجاوره و مصاحبه
ایشان احتیاط باید نمود (ولا تترکوا الی الذین ظلموا فتمسکم النار) • قناعت
پیشه باش تا محتاج نباشی ••

در اوقات توجه صورت مثالیه رابطه را در بین خود و مرید قرار داده
و تهی وجود خود نموده ، یعنی خود را قابل افاده مشمار و منتظر باش که از
طرف قلب رابطه یا جمیع لطایف رابطه فیوضات و برکات به قلب خودت
و قلب مرید وارد شود • اکثر افادات از طرف ناقص به ضمانت کامل شامل
حال مسترشدان میشود • از ما و شما بهانه بر ساخته اند ، والا کاروبار با
اراده حق و عنایات خاصان حق است • امیدوار باشند • والسلام علیکم •

نجم‌الدین العمری

نامه‌ی دووه‌م

بۆ حاجی شیخ عارفی قزلباتی نویسیوه

ای دل جهان به کام تو شد ، شد نشد ، چه شد
دولت اگر به نام تو شد ، شد ، نشد ، چه شد

ای عزیز مطلب اگر عمر و حیات است ، کریمه (اذا جاء اجلهم) آنرا ختم فرموده • و اگر رزق است ، آیه (نحن قسمنا) کافی است • و اگر عزت است مضمون شریف (ولله العزة ولرسوله وللمؤمنین) ناصحی است بی نظیر • (کفاک بالموت واعظا) یا عارف • والسلام •

نجم الدین

نامه‌ی سیّهم

دیسان بۆ حاجی شیخ عارفی قراباتی نووسیوه

بسمه سبحانه و تعالی

برادر طریق صفا ، نور چشم ارجمند سعادت قرین ، حاجی شیخ عارف ، واصل به مقام تمکین و محفوظ از مزلات تلوین باد • چندی است از حالات شما اطلاع کامل نیست ، تا اینکه حاج حسین انطاکیه رسید و در مکتوب نورچشمی ملا سعدالدین شرح حالات شمارا یافتیم. از نوید صحت و استقامت بر آداب مبروکه بزرگان خیلی خوش وقت شدم • فحمدا له ثم حمدا له • ان شاء الله این فقیر شمارا فراموش ندارم • در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست • چو با منی ، در یمنی ، پیش منی •

امانت خودت و مراقبت و مواظبت بر ختم و تهلیل و رواج دین و نصائح طالبان و ترغیب و تشویق برادران طریق بر آداب معموله بزرگان ، و محبت و مهربانی با اخوان طریق • کار این است و غیر این همه هیچ •

عموم برادران و احباب را سلام مخصوص میرسانم ، خصوص صوفی مجید و حاجی رشید • وفقنا الله وایاکم آمین •

غلام عمرم
نجم الدین

۱۳۱۷

نامه‌ی چواره‌م

دیشان بۆ حاجی شیخ عارفی نووسیوه

برادر طریق صدق و صفا حاجی شیخ عارف ، کان الله له و صانه
و علی حقیقة التقوی أعانه •

ان شاء الله سلامتند ، و بر اتباع آداب بزرگان دین در استقامتند •
زحمات و مصائب روزگار کفارت معاصی هستند ، مادام اساس دین و ایمان
مختل نباشد •

از زحمات و ضرر دنیوی ملول نباید شد • آیه‌ی کریمه (ولنبلونکم
بشیء من الخوف والجوع) را تا آخر آیه ملاحظه نمایند ، و به کارهای
حق سبحانه دل خود را راضی و خوشنود باید کرد ، و اوقات را به ذکر و یاد
حق سبحانه معمور ، و خاطر را به نعمت ایمان و اسلام مسرور باید داشت •
بلایی کز حبیب آید هزارش مرحبا گویم • عموم اخوان و دوستان را عرض
سلام دارم • منسی خاطر نیستند • (ولاتکونوا کالذین نسوا الله) • لا اله
الا الله محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم • نوید صحت و چگونگی
احوال را مرقوم دارند ، و حاجی قدوری و حاجی رشید را سلام رسانم ،
و صوفی مجید را كذلك • والسلام علیکم ، وقلبی الیکم •

نجم‌الدین العمری

سرکار عالی میر مهربان جمیل بگرا صانه الله عرض سلام دارم •
ترتیب تهی و اثبات چنین است : حرف (لا) از ناف به پیشانی که محل
لطیفه نفس است کشیده ، وهم (اله) را از لطیفه نفس به کتف راست کشیده ،
و (الا الله) را از کتف راست بر سر لطیفه قلب آورده •

نامه‌ی پینجم

لمبارهی حاجی شیخ عارفه‌وه بۆ موریدانی قزrabاتی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته • در خدمت عموم دوستان و مریدان قزrabاط و اطراف قزrabاط عرض سلام و دعای توفیق بر اتباع سنن سنییه حضرت خیر الانام صلی الله علیه وسلم دارم •

برادر طریق حاجی شیخ عارف از طرف حضرت پیر قدس سره و از جانب فقیر مأمور و متولی خانقاه قزrabاطاست •

هرکس از دوستان تقویت و کمک اورا در خدمت خانقاه قزrabاط بنماید موجب خوشنودی ارواح مقدسه پیران کبار و باعث مسروری و رضامندی این فقیراست • والسلام علیکم وقلبی الیکم •

خادم الفقراء
نجم‌الدین

۱۳۱۷

نامه‌ی ششم

دیشان بۆ حاجی شیخ عارفو موریدانی قزrabاتی نووسیوه

جناب سعادت‌مند برادر طریق صفا حاجی شیخ عارف سلمه الله و سائر اخوان طریق توفیق‌را به سلام و دعای توفیق طاعت یاد میداریم •

جناب فاضل سعادت مآثر ملا عبدالقادر به تصویب این فقیر و امر جناب جلالت‌مآب محمود پاشا برای تدریس مدرسه محمودیه متوجه آنجا شد (۱۱) • (من کل الوجوه) خدمت و احترام و ترضیه خاطر عزیزش موجب

(۱۱) له‌م نامه‌وه ده‌رئه‌که‌وئ که مه‌لا قادری مه‌لا مؤمن به‌ئهمری شیخ له‌دئی پرسی ژوورووه‌وه کوچی کردووه بۆ قزrabات • وادیاره‌ئهمه‌له‌ ده‌وروبه‌ری ۱۳۲۳ی هجریدا بووه • له‌لاواندنه‌وه‌که‌ی مه‌لا ئهمه‌دی فه‌قئ‌عه‌لی‌یه‌وه ده‌رئه‌که‌وئ که‌وا مه‌لا قادر له‌ ۱۳۲۶ی هجریدا له‌ قزrabات کوچی دواپی کردووه •

مسروريت اين فقير است چون ظاهرا و باطنا نسبت كامل با فقير دارد • تعجيز
و تفريح او واسطهء عجز و فرح فقير و پيران ما است • (و من نكت فانما
ينكت على نفسه) •

والسلام عليكم •

غلام عمر
نجم الدين

۱۳۱۷

نامه‌ی حموتهم

بۆ يه گئی له دۆستانی نووسیوه بۆ پرسه

تو خود دانی که طفرانویس ازل نام بقای جاودانی بر نامهء زندگانی
هیچ آفریدهء رقم نهموده ، و نقاش صور موجودات نقش حیات بر صفحات
ممکنات جز به قلم (کل شیء هالك الا وجهه) ثبت ننموده ، و خیاط کارخانهء
قدم جامهء وجود هیچ موجودی بی طراز عدم ندوخته ، و فراش سراچهء قدرت
شمع ظرافت بی تندباد آفت نیفروخته • فنعم ما قیل :

تا فلك معمار این معموره شد بی خار غم
يك گل شادی به باغ زندگانی کس نیافت

گلستان عمر را در مرغزار روزگار
نوبهار خالی از باد خزانى کس نیافت

این شربتى است همه را چشیدنى ، و بار محنتى است جمله را کشیدنى •
مرهم این زخم جز صبوری نیست ، و علاج این مرض جز شکیبائى ضرورى
نه ، صبوری ضرورى است کاین درد دل را به غیر از صبوری دواى ندارد •
والسلام •

نجم الدين

نامه‌ی هه‌شتم

بق محمدود نهدیب نه‌نه‌ندی نووسیوه له خانه‌قین

أحب الأحاب ، سعادتمآب ، برادر طریق صدق و یقین ، محمود
آدیپ افندی ، سلمه الله و زاده ، و جعل التقوی زاده ، و رزقه الحسنی
و زیاده .

چندی‌است از حالات شما اطلاع کامل نیست . دارنده‌ی صحیفه
صوفی محمد صالح عازم آن صوب گردید ، استعلام نوید صحت
و استقامت‌را بر آداب بزرگان لازم شمرده ، ان شاء الله سلامتند ، و بر
آداب ذکر و فکر و اتباع سنن سنیه علی صاحبها آلاف الصلوة والسلام
والتحیة ساعی و جاهد باشند ، و بصحبت ارباب غفلت اوقات خودرا ضایع
نکنند ، و جیفه‌ی دنیای دنیه شمارا فریب ندهد و مغرور ننماید .

و ما هی الا جیفه‌ی مستحیلة

علیها کلاب همّهن اجتذابها

فان تجتنبها کنت سلما لاهلها

وان تجتذبها نازعتک کلابها

جناب حق جل جلاله فرموده «ألا بذكر الله تطمئنّ القلوب» . ساعی
باشند که ظاهر خودرا به اتباع شریعت غرا آراسته ، و باطن خودرا به ذکر
خدا و یاد شیخ مقتدا که واسطه‌ی حصول معرفت الله‌است پیراسته نموده ،
و اخوان طریقت‌را به محبت و صفا مهربانی کرده ، و از محرّمات قولی و فعلی
جدا اجتناب نموده ، تا مقصود حقیقی شما از شما مجتنب نباشد .

جناب دوست قدیمی و مقبول با صدق و صفا جعفر افندی‌را سلمه
الله سلام مخصوص میرسانم ، ان شاء الله از طرف فقیر فراموش نمیشوند .

تصورات نوعیه مردم چنان است که بعد از رحلت حضرت پیر کامل
والد ماجد قدس الله سره الأقدس دکان معرفت برچیده شده ، و نور
هدایت برخاسته گردیده ، و طریق سیر و سلوک به کلی متروک مانده ،
و مراتب و کمالات بزرگان سلف را در استعداد خلف اساسی نمانده ، به
آن واسطه طریق یأس را پیش گرفته ، و رسته طلب گسسته ، از برکت پیران
محروم مانده اید .

الحمد لله نور هدایت بی نهایت ، و دکان معرفت پر از جواهر نفیسه
صداقت ، و اعانه و امداد ارواح طیبیه بزرگان بر وفق تمنای دوستان است .
فحمدا له ثم حمدا له • والسلام التام والتحية والاكرام على النبي العربي
سیدنا محمد و آله وصحبه العظام آمین •

غلام عمرم
نجم الدین

نامه‌ی نوّه‌م

دیشان بۆ مه‌حموود نه‌دیب نه‌فهنندی نووسیوه

برادر طریقت سعادت‌مندی ، أحب الأحاب مهربان جناب محمود افندی ،
سپرده همت ادیبان آستان حضرت سبحان باد که لطائف عالمین امر و خلقشرا
به توجهات معنویه مشفقانه مورد واردات محبت ذات خداوند یگانه
فرمایند ، و طلوع کوکب سعادت دارینشرا از افق استقامت بر وفق تمنای
فقرای زاویه ارادت گرداند که در زمره راستکاران میدان صداقت رستگار
باد • یارب دعای خسته دلان مستجاب کن • آمین بجاه سید المرسلین
صلوات الله وسلامه علیه وعلیهم اجمعین •

غلام عمرم

نامه‌ی دهم

نازانم بۆ کبی نووسیوه

نبوت امری است معین و مکشوف مراتب جمال ، و ولایت حقیقتی است مبهم و مستتر پردهء جلال • پس فهم بر هرچه معین است تأویل نپسندد ، و درك آنچه مبهم است بی تأمل صورت نبندد (فاسألوا اهل الذکر ان کتتم لاتعلمون) •

نکته : آدمی به علت افسون امل در جمیع احوال دشمن آسایش خودش است • اگر در منزل است به هوای سفر و سیر صحرا دوری از وطن میدارد • و اگر در سفر است خار خار سودای وطن دامنش را نمیگذارد • نه در صورت سفری بهره‌یاب کیفیت سفر ، و نه در حالت وطنی از جمعیت وطن باخبر •

خوشا به حال از خود رستگان و به حق پیوستگان که استشمام رائحهء ریاحین الفت از ساز کلام معرفت ختامشان قوت جان بیداران است ، نه همنشینی جهلاء و عمر و زید که نقود اوقات را قولا و فعلا مصروف مکر و کید میدارند ، و همیشه از نشأه فارغ البالی و مرفه الحالی بی‌خبر و از دولت استغراق شهود و حضور بی‌نصیب و مهجورند •

حضرت واهب عطیات حضور جمعیتی که اهم مرام است کرامت فرماید و چشم منتظران به لمعات پرتو دیدار روشن نماید • ان شاء الله کدورت شبهای فرقت و انتظار به طلوع صبح حضور و آفتاب انوار دیدار مرتفع باد ، بمنه • والسلام •

نجم‌الدین

نامه‌ی یازدهم

بۆ نووروددینی کوری نووسیوه

پسرم ، نور بصرم ! سعادت را خواهی ، عادت را نخواهی • عزت را طالبی ، ادب و قناعت را پیشه کن • طالب علم شو که گوهر شاهوار حدیث (مرحبا بطالب العلم) در تاج افتخارت شود • از صحبت نادان بگریز و مصاحب اهل فضل و دانش باش (الفضل بالعلم والأدب ، لا بالأصل والنسب) • برخوردار باش • والسلام •

نجم‌الدین العمری

وه‌سیه‌تی شیخ نه‌جموددین

بۆ نووروددینی کوری نووسیوه

بسم الله خير الأسماء •

یا ولدی و فلذة کبدی ! وفقنی الله وایاکم علی مرضاته آمین ، بجاه سید المرسلین ، صلوات الله وسلامه علیهم اجمعین •

فرزندا ! مسلمان مکلف است به اتباع شریعت محمدی علی صاحبها الصلوة والسلام در التزام اوامر واجتناب مناهی به درجهء ساعی و جاهد باشد که ظاهر و باطن شریعت غرا ازو راضی باشد • و این نعمت عظمی و سعادت کبری در صحبت علمای عاملین و ارباب معرفت و اهل ذکر و فکر باید طلبید • از صحبت جهله و ظلمه و اهل غفلت پرهیز کلی باید کرد که مصاحبه آنها برای طالبان حق شراست • آیهء (واصبر نفسك مع الذین یدعون ربهم بالغداة والعشی یریدون وجهه) بر این معنی نص قاطع است •

ای فرزند حتی الامکان ترك جماعت مكن و تأخير نماز را از اول وقت منما
كه ثواب اختيار نصيب اخيار است •

زبان خود را به دروغ و بهتان و دشنام و خلاف گفتن مستوجب آتش
مگردان ، و حفظ چشم و گوش از منهيات فراموش مكن ، و بغض و حسد را
درباره عباد الله به دل خود راه مده كه زيان كلى دارد (ان السمع والبصر
والفؤاد كل اولئك كان عنه مسؤولا) • علم حق به جزئيات و كليات افعال
و اقوال عموم مخلوق متيقن است •

ای فرزند ! از قهر و غضب حضرت حق جل و علا بيندیش ، و حسب
دنیا را به دل خود راه مده كه حسب دنیا سر همه خطاهاست (حب الدنيا رأس
كل خطيئة) حديث صحيح است • ای فرزند در كسب كمال كوش كه انسان
بى علم و فضل از حيوانات جدا نيست • (الفضل بالعلم والأدب ، لا بالأصل
والنسب) • (نبهني الله وإياكم من نومة الغافلين ، وحشرنا تحت لواء سيد
المرسلين ، صلى الله عليه وعلى آله وصحبه اجمعين) •

نجم الدين

تب و تاب موج بايد ز غرور بحر دیدن
چه رسد به حالم آنكس كه ترا ندیده باشد

چه بلندی و چه پستی ، چه عدم ، چه ملك هستی
نشیده ایم جایی كه كس آرمیده باشد

روز و شب چون روز و شب با غبار عالم بى اختیاری ساخته ایم ،
و سال و ماه چون سال و ماه به گردش رنگ تحیر پرداخته ایم • بى شائبه
شك و ریب خواب راستكاران عالم رستگاری يك پرده روشن تر از مضمون

بیداری ، و مستی آن طایفه ده مرتبه رساتر از دماغ هشیاری است • ذلك
فضل الله يؤتیه من یشاء •

هنيئاً لأرباب النعيم نعيمهم
وللعاشق المسكين ما يتجرّع

(و ماذلك على الله بعزیز) • والسلام •

نجم‌الدین

یادی شیخ عه لائوددینی کوری شیخ عومر ضیائوددین

ژیانی شیخ عه لائوددین

ئەم ذاتە کوری شیخ عومەر ضیائوددینە ، دایکی ناوی (خاتو ئەسما)ی کچی میران ئاغای برازای شیخ عوسمانی باپیریەتی ، لە ڕۆژی جومعە ١٢ی ڕەبیعوڵئەووەلی ساڵی ١٢٨٠دا ھاتوووەتە دنیاووە . پاش فامپەیداکردن لای مەلا حامیدی کاتب نراوەتە بەر خویندن و لە گەڵ شیخ نەجموددینی برای پیکەووە قورئان و کتیبە وردەکانیان خویندوووە ، ئەوجا دەستی داوەتە خویندنی نەحو و سەرف و تا سیووطی گەشتوووە . ھەندێ کتیبی شەرعی شی خویندوووە کە لەو قۆناغەدا ئەخوینرین .

لە تەمەنی دوازدە و سیازدە سالانیشا ھەر لە گەڵ شیخ نەجموددینی برای تەریقەتیان لەسەر دەستی شیخ موحمەد بەھائوددینی مامیاندا وەرگرتوووە و خەریکی سولووک بوون . بەمچەشنە تا گەشتووونەتە ھەژدە سالان لەسەر دەستی مامیاندا سولووکیان کردوووە . لەو میژوووەدا مامیان کۆچی دواویی کردوووە ئەمانیش بۆ کاروباری تەریقەت و ئادابی سولووک ھاتووونەتەووە خزمەتی باوکیان .

تا کۆچی دواویی مامیان مالی باوکیان لە تەوێڵە بووە . پاش ئەووە گواستووینەتەووە بۆ بیارەو تا خانەقayı بیارە کراوەتەووە لە مزگەوتی کۆنی ناودێ سولووکیان کردوووە . لەم ماوەیەدا بە شیوەیەکی زۆر زاھیدانە

ژيان • تەنەت شېخ عەلا ئوددىن گېراۋىيەتەۋە كەۋا بە خۆى و شېخ
نەجموددىن عابايەكيان بوۋە ، ھەركاميان لە مزگەوت دەرچوۋە داۋىيە
بەسەرياو زۆرجارش بە ھەردوكيان جووتى پىلاۋيان بوۋە بە ئۆبە لەپىيان
کردوۋە •

لە دەورو بەرى سالى ۱۳۰۸ى كۆچىدا شېخى باوكى نوورى جان خانى
كچى مىرزا عەبدوللا خانى كورى شېخ موخەمەد صادقى ۋەزىرى بۆ مارە
بىريۋە كە لەدى (سەۋلاۋا) دانىشتوۋە لە ناۋچەى سەۋ ، بۆى
گواستوۋەتەۋە بۆ ييارە • پىشتىش باوكى ، عاليە خانى كچى ئەم مىرزا
عەبدوللا خانەى بۆ خۆى مارە كردوۋە گواستوۋىيەتەۋە بۆ ييارە • شېخ
عەلا ئوددىن لە ۱۳۱۱دا لەگەل باوكى سەفەرىكى سەى كردوۋە ماۋىيەك
لەۋى ماۋەتەۋە • پاش گەرانەۋەى بە ماۋىيەكى كەم ، بە فەرمانى باوكى ،
مالى لە ييارەۋە گواستوۋەتەۋە بۆ (سەفى ئاۋا) لە ناۋچەى جوانرۆ كە مولكى
خانەقاي ييارە بوۋە لەۋى نىشتەجى بوۋە دەستى كردوۋە بە ئىرشاد •
چوار پىنج سال لەم دىيە ماۋەتەۋە شېخ عوئمانى كورى لە ۱۳۱۴و شېخ
خالىدى كورى لە ۱۳۱۵دا لەم دىيە لەدايك بوون لە نوورى جان خانم •
پاشان ھەر بە فەرمانى باوكى مالى ھاتوۋەتەۋە ييارە لەۋى چوۋە بۆ
(تازاۋا) و (سۆفى بلە) لە ناۋچەى (سالال) لەۋى نىشتەجى بوۋە • دوو
سالىش لەۋى بوۋە دىسانەۋە ھاتوۋەتەۋە بۆ ييارە تا باوكى لە ۱۳۱۸دا
كۆچى دوايىيى كردوۋە ھەر لەۋى بوۋە • پاشان گواستوۋىيەتەۋە بۆ
(دەرەشىسى سەروو) لەتيوان ييارە ھەلەبجەداۋ سالىك و چەند مانگىش
لەۋى بوۋە لە ۱۳۲۰دا لەۋىشەۋە گواستوۋىيەتەۋە بۆ (سەۋلاۋا) لە
ھەورامانى ئەودىو • پاش سالى بەگزاۋەى مستەفاسانى كە لە (رەزاۋ) بوون
ھاتوون بۆلاى و دىيى (دوۋروۋە)يان داۋەتى بۆ خۆى • ئەۋىش ئەگۈزىتەۋە

بۆ ئەوئى و لەوئى خانەقاو حوجرەى میوان و خانوو بۆ مال و منالى خوئى
دروست ئەکاو ئەحەسیتەوہ •

لەوماوہیەدا کە لە سەولاًوا بووہ مەلا شەمسووددینی کورئى مەلا حامیدى
کاتب بۆ کاروبارى نامەنووسى و خەتم و تەھلیلە و تەریقەت دادانى موریىدو
مەنسووب و ، مەلا یووسف ناوی خەلکى (گەبە) و (گوليجە) ی سوورداش
کە موریدى شیخى باوکى بووہ و شاعیر و ئەدیب بووہ ، بە مەلایەتى لای
بوون ، بەلام مەلا یووسف پاش ماوہیەك ئەپروا و ھەر مەلا شەمسووددین
ئەمیتتەوہ تا سالى ۱۳۲۶ • لەوسالەدا مەلا موخەممەدى حاجى شیخ قادری
(رەشەدئى) ی کە مەلایەكى باش بووہ و مەلای دئى (بالک) بووہ لە مەریوان
ھیناوە بۆ خانەقای دوورووہ و کردوویە بە مەلا لای خوئى و فەقیى بۆ
پاگرتووە • بەھۆى ھاتنى ئەم مەلا موخەممەدەوہ شیخ شەمسووددین بارئەکاو
ئەپروا بۆ دئى (نئى) لە مەریوان • شیخیش مەلا عارفى کورئى مەلا
عەبدولصەمەد ، کە ذاتیکى زۆر خەتخۆش بووہ ، ئەھینئى بۆ ئیمامەت و
خەتم و تەھلیلە • بەوچەشنە لەوکاتەوہ دوورووہ ئەبئى بە مەرکەزیکى گەرەى
ئیرشاد و دەرزووتنەوہ و ناووبانگى شیخ عەلائوددین دەرئەکوئى •

لەم ماوہیەدا بۆى ھەلئەکوئى چەند دئىیەك ئەکړئى لەو دەورو پشتى
دوورووہداو بۆخوئى لەوئوہ سەرپەرشتىیان ئەکا • ئەو دئىھاتانە ئەمانەن :
(سوورەتوو) و دەوروبەرى ، نیوہى دئى (ژئین) و (ئاریان) و دئى
(سوورکەول) و ئیوہى دئى (قەلاجوق) و دەوروبەرى و ھەندئى وردە
مولکى تریش کە لە دواسالەکانى ژيانیدا بەپئى سەنەد لەئێوان کورەکانیدا
دابەشى کردوون •

لە ۱۳۳۸دا کە پاش وەفاتى شیخ نەجمووددینی براى ، شیخ
نوورووددینی کورئى شیخ نەجمووددین و مەلا قادری گەرەش کوچى دوايى

ئەكەن ، خانەقاي ييارە چۆلئەبى و سەرپەرشتى كەرى نامىنى . شىخ
عەلائوددىن لەم سالاھدا دىتەووە بۆ ييارەو لەوئى نىشتەجى ئەبى .

بيارە لە سەردەمى شىخ عەلائوددىندا

بە ھاتنەوھى شىخ بۆ ييارە ، وەزەى خانەقا چاڭبوووە . مەلا حوسەينى
كورى مەلاى گەورە (مەلا قادر) ئەكرى بە مودەرپرىس بە مەرجى كە مەيدانى
ئەووە بدا مامۆستا شىخ بابەرەسوولى بىدنى كە مەلايەكى باش بوووەو مورىدى
شىخ نەجموددىن بوووە بىت ئەوئىش ھەر بىى بە مودەرپرىس و دەرز بە
فەقىكان بلى . شىخ بابەرەسوول دى بۆ ييارەو ئەبى بە مودەرپرىس ، بەلام
پاش چەند مانگى لەترسى پەيدا بوونى ھەراو ئازاوە ييارە بەجى دىلى . پاش
ئەو لە ۱۳۳۹دا شىخ ، مەلا ئەحمەدى رەش ئەكا بە مودەرپرىس و دى
دائەمەزرى و ھەندى فەقىشى لە دەور كوئەيتەووە كە من خۆم يەكىيان
بووم و شەرح عەقايدى مەلا سەعدى تەفتازانىم لە باسى سىفەتى تەكوينەووە
تا دوايى لا خوئندو دەستم كرد بە موختەصەرى موطەووەلو لەوئىش تا
ئەحوالى موسنەدوئىلەيھىم خوئند . بەلام بۆ پايز مەلا ئەحمەدىش ھەر
لەترسى ئازاوە ييارەى بەجى ھىشت و منىش لەگەلى رۆيشتەم بۆ سولەيمانى .
لەوئى لە يەك جوى بووینەووە ، ئەو بوو بە مەلاى دى (گەلاڤە) لای عەباس
ئاغاي پژدەر و منىش لە خانەقاي مەولانا لە سولەيمانى دامەزرام لە خزمەتى
مامۆستا شىخ عومەرى مەشھوور بە (ابن القرەداغى) دا .

لەو سالاھووە ييارە بى مەلاى مودەرپرىس مايەووە تا سالى ۱۳۴۶ . لەو
سالاھدا شىخ مەلا طاھاي باليسانى بە فەرمانى شىخ ھاتە ييارەو بوو بە
مودەرپرىس ، بەلام ئەوئىش لە بەھارى سالى داھاتوودا گەرايەووە بۆ
مخۆشناو . پاش رۆيشتى ئەو ، ھەر لە سالى ۱۳۴۷دا من بە فەرمانى شىخ

بووم به موده پرسی بیاره و خوا مو و فقه قی کردم بتوانم ماوهی ۲۴ سال
له وی بمینمه وه ته دریس بکه م •

له و ماوه یه دا که من له بیاره موده پرسی بووم شیخ زور به گهرمی
خز مه تی خویندن و فقه قی بانی نه کردو هه میشه بیاره ۲۰ — ۵۰ و به لکو زیاتر
فقه قی له هه مو و لایه کی کوردستانه وه ، به لکو جار جار فقه قی عهره ب و تورک و
تالشیشی تیابوو • من خۆم دهرزم به (موسسه عید) هکان تهوت که تهوانه
بوون زوریان نه مابوو ئیجازه وهر بگرن و بین به مهلا ، تهوانیش دهرزیان
به فقه قی مام ناوه ندی یه کان و تهوانیش دهرزیان به فقه قی سه ره تاییه کان تهوت
که پی یان ته لین (سوخته) • بیاره می نه و سه رده مه بهش به حالی نه م کوردستانی
عیراقه نیمچه دانشگاه بوو • له به یانی یه وه تا یه ک دوو سه عات
پاش نوژی مه غریب دهنگی دهرزو دهوری فقه قی له خانه قاو حو جره کان و
سه ربانه کان نه ته برا ، له وه پاشیش تا درهنگی به بی دهنگی موتالای کتیب
ته کرا • خانه قای بیاره چند هه زار بهرگ کتیبی وه قی چاپ و ده سنووسی
بو فقه قی یان تیدا بوو •

له و ماوه یه دا پتر له ۵۰ فقه قی زیره ک و خوینده وار ئیجازه می مه لایه تی یان
لای من وهر گرتوو وه گه راونه ته وه بو ناوچه ی خویان و بوون به مهلا و
خز مه تی عیلم و ئاینیان کردوو •

له سه رده می شیخ عه لائود دیندا بیاره زورتری و مخت پربوو له مه لای
گه وره گه وره و له موریدو مه نسووب که له زور شوینه وه ته هاتن • زور جار
مه لایانی ناوچه ی ده وره و بهر وه ک خوالی خوش بووان ماموستا مهلا قادری
سو فی ، شیخ عه بدولکه ریمی نه حمه دیرنده ، مهلا عه زیزی پرسی ، شیخ
ره سوول و شیخ عومه ری هه له بجه ، ماموستا شیخ بابه ره سوولی عه بابه یایی
(بیدنی) ، مهلا عایدی بیاویله ، مهلا عه ولای دهره شیش و مه لایانی تر ته هاتن

بۆ بیارمە ماوەیەك لەوێ ئەمانەووە پاشان ئەگەرمانەووە • ھەروا مەلایانی
 ناوچەیی سەقز ، بانە ، سنە ، ھەورامان ، مەریوان ، سولەیمانی ، موکریان ،
 خوێشناوەتی ، رەواندز ، پێژدەر ھەموو سائی دەستە دەستە ئەھاتن بۆ بیارمە •
 لە بەشی زۆری سەردەمی شیخ عەلا ئۆددیندا لە بیارمە مامۆستا مەلا
 بەھا ئیمامی خانەقاو سەرحەلقەیی خەتم و تەھلیلە ، سەبید مەظھەر کاتبی
 شیخ ، مەلا طاھیری مەلا حوسەین خادیمی مەرقەد ، سەبید نیشام موختەمەدی
 شیخ ، میرزا ئەحمەد بەردەستی شیخ ، مەلا صدیق بانگدەر و سەلاکەر
 بوون • من خویشم ، کە مودەرریس بووم ، خوێبەیی نوێژی جومعەشم
 ئەخویندەووە •

سەفەرەکانی شیخ عەلا ئۆددین

ئەم ذاتە لە سەردەمی ژیاڵی باوکیا گەلی سەفەری بۆ بانە و سەقزو
 مەریوان و سنە و جوانرۆ و شوینانی تری دەورووبەر بووە • پاش کۆچی دوایی
 باوکیشی لە ١٣٤٠ دا سەفەریکی مەریوانی بووە بۆ ئاشت کردنەووەی
 سەیدەکانی چۆر لە گەڵ بەگزادەیی فەتالی بەگێ کە لەسەر ئال و گۆری دوو
 پارچە مولک ناکوکیان بووە • لە ١٣٤١ یشدا سەفەری بەغدا و دەرووزوورو
 حەلەبی بووە و چوووە تە گەلی شوینی تیش لە پێگایدا • لەو سەفەرەیدا
 خاتوو رابیعەیی کچی شیخ ئەحمەدی خەلیفەیی لە دەرووزوور مارە کردووە •
 لە ١٣٤٤ دا سەفەریکی کردووە بۆ سولەیمانی و لە ١٣٤٨ دا
 سەفەریکی تری کردووە بۆ بەغدا • ئەم سەفەرەیی شەش مانگی خایاندووە •
 لەم سەفەرەیدا شیخ عەبدولکەریمی ئەحمەد پێندەیی لە گەڵ بووە •

لە ١٣٥٠ دا سەفەریکی تری بەغدا و کردووە • لەم سەفەرەیدا شیخ
 بابەر سوولی عەبابەیلی و شیخ موحمەدی قزنجی و شیخ عوثمانی کوری و

سهیید مهظه‌ری کاتبی و سهیید نظام‌وددین و میرزا ئەحمەد و منی له گەڵ
بووین • ئەم سه‌فه‌ره‌ی له فه‌سل‌ی پایزو له ۱۸ ی شه‌عباندا ده‌ست پێ کرد •
من و شیخ بابەر سووڵ پاشا ر‌ه‌مه‌زان گه‌راینه‌وه ، به‌لام شیخ پاشا دوو
مانگی تر هاته‌وه •

له ۱۳۵۶ ی‌شدا سه‌فه‌ریکی‌تری کردووه بۆ به‌غدا • هه‌روا له ۱۳۵۸ دا
سه‌فه‌ریکی‌تری به‌غدا ی کرد • له گه‌راینه‌وه‌یدا هه‌وال‌ی کۆچی دوا‌یی شیخ
حوسام‌وددینی پێ گه‌یشت و چوو بۆ پرسه‌ی •

پاشا ئەم سه‌فه‌ره‌ی تا کۆچی دوا‌یی کرد ، له ورده سه‌فه‌ری هه‌له‌بجه‌و
شاره‌زوور به‌ولاوه سه‌فه‌ری نه‌کرد •

ژن و منالی شیخ عه‌لائوددین

ئەم ذاته گه‌لی ژنی هه‌یناوه • من لێره‌دا ته‌نها باسی ئەوانه‌یان ئەکه‌م که
منالیاں لی که‌وتوو ته‌وه •

یه‌که‌مین ژنی یه‌وه‌ژنی مه‌لا حه‌کیم ناویکی ژاوه‌رویی بووه که له بیاره
بووه و له‌وی مردوووه و شیخ ژنه‌که‌ی ماره کردوووه بۆ خۆی • له‌م ژنه
کچیکی بووه شووی کردوووه به شیخ موحه‌مه‌د سه‌عیدی کوری شیخ
موحه‌مه‌دی کوری مه‌وله‌وی •

دوو هه‌مین ژنی نووری‌جان خانی کچی میرزا عه‌بدوللا خانی سه‌ولاوا
بووه که شیخ عه‌ثمان و شیخ خالید و پینج کچی لی بووه •

سه‌هه‌مین ژنی زوبه‌یده خانی کچی مصطه‌فا خانی باوه‌جانی بووه که
عیززوددین و زاهید و موختار و نووری و سێ کچی لی بووه •

چواره‌مین ژنی کچی مه‌لای ژریژه بووه که کوریکی لی بووه ناوی
موحه‌مه‌ده •

ژنی پینجه می خاتوو رایعهی کچی شیخ ئەحمەدی دەروزوور بووه
که ئەمین و ثابت و مەزھەر و کچیککی لئ بووه .

ژنی شەشەمی ناھیدە خانی کچی عەلی خانی شەرەفبە یانی بووه که
ناجی و عەبدولحەمید و سێ کچی لئ بووه .

کوچی دواویی شیخ عەلأوددین

ئەم ذاتە لە پۆژی یەکشەمە لە مانگی رەجەبی سالی ۱۳۷۳ی کوچیدا
کوچی دواویی کردو لە بەردەمی قەبری باوکیەووە لە بیارە بە خاک
سپێرا (۱) و پاش ئەو شیخ عوثماني کوری لەجێی دانێشت (۲) .

(۱) گەلێ لە خویندەوارانی سەردەم بە شیخ لاواندوو یانەتەووە مەرثیەیان
بۆ نووسیوە . منیش مەرثیە یەکم بۆ نووسیوە بەم دوو بەیتە دواویی
هاتوووە :

روز یکشنبە رجب ماه بە نوروو درێ

بلبل داغزده کرد فغانی اثری

گفتمش : چیست همین ناله ؟ بگفتا : ای وای

« گم شد از باغ محبت گل باغ عمری »

که بە حیسابی حوروو فی ئەبجد نیوە بەیتی دواویی ئەکاتە ۱۳۷۳ و ئەوەش
سالی کوچی دواویی شیخە خوا لێی خوش بێ .

(۲) شیخ عوتمان لەپاش کوچی دواویی باوکی بەپێی بیرو رای ئەو موریدو
مەنسووبانە ی هاتبوون بۆ پرسە لەجێی باوکی دانراو بوو بە پۆست نشین و
پاش چەند مانگیکیش ئەنجومەنی عیلمی لە ئەوقافی سلیمانی ئیمتیحانی
کردو فەرمانی شاهانە ی بۆ پۆست نشینی بۆ دەرچوو . شیخ عوتمان
لە سالی ۱۹۵۸ هەو بیارە ی بەجێ هێشت و مالی گواستەووە بۆ هەورامانی
ئەودیوو لە (دووروو) دانێشت و خانەقاکی ئەوی ئاوەدان کردەووە
بارە گایەکی گەورە ی لەوی بۆ خۆی پیکەووە ناو تا ئەم سالانی دواویی لەوی
مایەووە . لە سالی ۱۹۷۹ دا دیسانەووە گەرایەووە بۆ عێراق و
ماوەیەک لە بیارە دانێشت و پاشان مالی هاتە بەغدا .

وهسیه تی شیخ علائوددین

خوالی خوش بوو شیخ علائوددین به شایه تی من و ماموستا مه لا به های ئیمامی خانه قاو سهید مهظه ری کاتبی و سهید نظاموددینی باوه پپی کراوی و شیخ عوثمائی شیخ ماری بیرگسه جارو عومهر مسته فای عهره بی دواوانی شاره زوور له بیستی مانگی رهجه بی سالی ۱۳۶۳ ی کوچیدا ئەم وهسیه ته ی کردوو ه :

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين ، والصلوة والسلام على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين •

اما بعد ، به شه هاده تی خودای ته عالاو مه لائیکه ی موقه پرره بین و پیغه مبه رانی خودا ئەم وهسیه ته ئەکه م : وهسیه ت ئەکه م که سییه کی عوموومی مالی مه ملو وکی خۆم بۆ عوموومی موسولمانان بی له ساکنانی خانه قای بیاره و ئەوانه ی به عهزمی زیارت دین بۆ بیاره یا به میوانی وارید ئەبن که به هه موو شیوه یه کی عاده تی ئیستیفاده له مالی من بکه ن ، خواه به دانیشن و نووستن و هاتوچۆ به خانوو کانما یا به خواردن و خواردنه وه ی ئەوه ی عائیدی منه ، خواه نان و ئاو و چیشته و چایی و میوه و غهیری ئەمانه ، وه به به کارهینانی قاپ و قاچاخ و لینه و سه رین و فهرش و کهلوپه لی مال به قهدهر پیوستیان •

ئەم وهسیه ته م شامیله بۆ ههر مولکیکی شهرعیم هه بی چ له بیاره یا له باقی دیهاتی عیراق یا له دیهاتی مولکی ئیران و له باقی شوینه کان ، خواه ئەوه ی ئیسته هه مه یا ئەوه ی له مه ولا پهیدا ئەبی • بۆ تهوضیح : مه قصه د له م وهسیه ته بردنی عهینی ماله که م نی به بۆ خویان ، به لکو ئیستیفاده یه به

خواردنو و خواردنه وه و غه یری ئەمانه له وجووهی ئیستیفاده فمێ بدلهی بعد
ما سمعها فعليه الوزر • وصلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه وسلم
تسليما • وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين •

الموصى

خادم الطريقة النقشبندية والقادرية

علاء الدين العمري العثماني

٢٠ رجب ١٣٦٣

پاشیند

ئىجازەنامە يەكى خەلافەت لەلایەن شىيخ عوئمان سىراجوددینەو بۆيەكى لە خەلیفەکانى

ئەمە ئىجازەنامە يەكى خەلافەتە شىيخ عوئمان سىراجوددین بۆيەكى
لە خەلیفەکانى نووسیو . ئەم خەلیفە يە ، وەك لە ئىجازەنامە كەدا ناوی
هاتوو ، ناوی مەلا ئەحمەدە . ئیمە لە خەلیفەکانى شىيخ عوئمان سىراجوددیندا
دوو مەلا ئەحمەد ناو ئەناسین : حاجى مەلا ئەحمەدى تۆتشیی و مەلا
ئەحمەدى شاوری . شىيخ لە ئىجازەنامە كەدا تەریفىكى زۆرى مەلا ئەحمەدە
ئىجازەدراو كەى كردهو . ئیمەش شارەزای میژووی ژيانى مەلا ئەحمەدى
شاوری نین ، بەلام عیلم و فەزلى حاجى مەلا ئەحمەدى تۆتشیی لە ناوچەى
بابان و هەورامان و ئەردەلاندا زۆر بەناووبانگە ، بۆیە وای بۆئەچىن
ئىجازەنامە كە ئىجازەنامەى خەلافەتى ئەو بى .

بەداخەو ئەم ئىجازەنامە يەمان پاش وەخت دەسگىر بوو ، بۆیە ئەكەوتە
ناو باسى شىيخ عوئمان سىراجوددینەو ووا لیرەدا بىلاوی ئەكەینهو :

بسمه سبحانه و تعالى

الحمد لله على ما أنعم ، واصلی واسلم على النبى الأكرم .

وبعد ، حقیر خادم طریقهء مبارکە عثمان خالدی مجددى نقشبندى ،
عفى الله عنه وعن أسلافه واخلافه ، گذارش مى نماید كه چون جميع طرق
موصلة الى الله سبحانه سيما طریقهء عليهء نقشبندیه مؤسس بر اساس سنن
سنيهء حضرت مصطفىه است صلى الله على مصدرها وسلم ، لاجرم هر كە را
مراعات آداب شرعيه بیشتر است ، قدمش در سلوك طريق سلوك
بیشتر است ، و از جملهء سعادت مندانی كه باين دولت ممتازند و در بين أقران
مختار و سرافراز ، برادر أعز امجد ملا احمد است كه بعد از آنكه مدتی از

عمر شریف را در اکتساب علوم شرعیه صرف نمود و حق سبحانه در گه فتوح علوم الهیه را بروی وی گشود ، حسن نیت و نهاد و پاکی طینت و اعتقادش از قوه بظهور آمده بقصد سلوک طریقه نقشبندیه قدس الله اسرار ساداتها نزد حقیر آمد و بیعت طریقه مبارکه و اذکار و اوراد مقررء این خانواده علیارا گرفت ، والحق شرایط و آداب سلوک را کمابغی مراعات نمود ، و بر اذکار و مراقبات موظفه مواظبت کرد ، و با حسن أدب و اعتقاد مدتی در صحبت فقرا بسربرد ، تا الحمد لله بمصداق (الحكمة ضالة المؤمن) مورد واردات و تجلیات گشت ، و دریچه فیض و فتوح بر قلب و روح و سایر لطایفش مفتوح شد ، از کمال طریقه بتکمیل آن روی نهاد . لذا حقیر که بترجمانی سادات علیة الدرجات معروف است ، و بخادمی فقرای طریقه ائیه موصوف ، اورا بارشاد طریقه علیه نقشبندیه مأذون و مجاز ، و در بین همگنان بخلعت خلافت مشرف و سرافراز نمود . دست او در قبول بیعت و تلقین اذکار و مراقبات دست حقیراست ، و نفسش در تربیت معهوده و نظرش در توجهات معموله نفس و نظر فقیراست . طالبان سلوک طریقه نسبت با وی معتقد و مخلص باشند ، و تخم ارادت و اعتقاد را در مزرع استعداد خویش پاشند . و برادر مشارالیه نیز با طالبان حسن تربیت و از جاده شرعیه اجتناب را از خود و مریدان خود قبول نماید ، و از بدعت مهما ممکن اگرچه بدعت حسنه هم باشد متجنب باشند .

جعلہ اللہ وایانا من المتمسکین بالسنة ، المتجنبین عن البدعة . و صلی اللہ علی سیدنا محمد و آلہ و صحبہ و سلم و بارک و کرم .

والسلام علی من اتبع الهدی ^(۱) .

عثمان الخالدي المجدی النقشبندی
(ئیمزا)

(۱) له رووی فوّتوی دست خه تی مه لا حامید نووسراوده ته وه .

چەند پارچە شیعریکی تری حاجی شیخ عەبدولرحمان ئەبولوفا

کاتی که له چاپکردنی ئەم کتیبەدا گەشتبووینە شیعەرەکانی حاجی شیخ
عەبدولرحمان ئەبولوفا ، له رێگای دوستی دلسۆزم شیخ ئەمین
نەقشبەندی یەووە کۆمەڵێک شیعری ئەبولوفا دەسگیر بوو که بە خەتی
ئەدیبی خوش نووس ، دوستی بەرێزم سەید طاھیری هاشمی دەولەتاوایی
نووسرا بووە • ئەوکاتە — وەك له شوێنی خویشیدا ئیشارەتم بۆ کردووە —
لەبەرئەووە که پرۆقەکان کرابوون بە فۆرمە و ئامادە کرابوون بۆ چاپ ، هەر
ئەوێندەم پێ کرا بەراوردێک لەتێوان ئەو چەند پارچە شیعراوەدا بکەم که
لای خویشم و له نوسخەکەی شیخ ئەمینیشدا هەبوون و هەلەو ناتەواوی یەکانی
نوسخەکەی خۆم له پرووی نوسخەکەی ئەو راست بکەمەووە •

بەلام نوسخەکەی شیخ ئەمین چەند پارچە شیعریشی تیاوو که لای من
نەبوون • جا بۆئەووە که ئەو پارچە شیعەرە زیادانەش بکەوێت بەرچاوی
خوێندەواران و ئەو بەرھەمانە ی ئەبولوفا له مەترسیی لەناوچوون بپاریزم ،
وا له دواایی ئەم بەشی یەکەمە ی کتیبەکەمەووە بڵاویان ئەکەمەووە •

— ۱ —

(۱)

نسبت خود را به یار خویش میدانیم ما
همچو گیسویش ز سرتا پا پریشانیم ما

یا چو آن خال سیه بر عارضش در بین زلف
 برزخی جامع میان کهر و ایمانیم ما
 ابرواست آن برزخ زیبات ، یا قوس قضا ،
 یا دم شمشیر تقدیراست ؟ حیرانیم ما !
 نیست مارا الفتی با سیر صحرای ختن
 بهر این شهری غزالان سینه بریانیم ما
 حیرتی دارم که این فواره‌های دیده‌گان
 از چه میجوشد ؟ مگر تنور طوفانیم ما !
 روز اول آتش عشقش به جان ما فتاد
 تا ابد زان آتش جان‌سوز سوزانیم ما
 شورش و غوغای طفلان پیش و پس خوش عالمی است
 چون (وفا) از دولت عشق تو سلطانیم ما

(۲)

ای ز حسن جلوه‌ات آینه‌ها را صد جلا
 چهره‌ات زاب لطافت میزند موج صفا
 شعلهء حسنت به گلها آتش خجلت زند
 سرمهء حیرت کشد خالت به چشم مدعا
 تا نهال سرو سیم‌اندام او بالا کشد
 در دل ما بی‌نویان میکشد بالا بلا
 لعل جان‌بخشش گر از جوش تبسم دم‌زند
 خنده‌ها ریزد به فرق چشمهء آب بقا

بی تو چندان دیدهء امیدواری جوش زد
پای نومیدی به خون اشك ما بندد حنا
درد هجرش را کجا تدبیر درمانی کنیم
بعد ازین دست امید ما و دامن دعا
جای شبنم مردمك از دیده‌ها پالد (وفا)
ز اب و تاب چهرهء چون آفتاب (بوالبها)

(۳)

الحمد لمبدع البدایع
والشكر لخالق البرایا
در روز دوم صباح جمعه
ساعت ز دو بود نه به بالا
از ماه رجب که مشعل مهر
(من مطلعہ اذا تجلّی)
شیپور سرور و کوس بهجت
در زد به جهان خروش و غوغا
ناگاه به گوش من سروشی
(من حضرة قدسه تعالی)
در داد یکی نوید و گفتا
ای خاص به فیض و فضل مولا
چویك زن بام تو سکندر
در کوی تو هندویست دارا

ای مہبط واردات غیبی
 درویش خرابہ گرد و شیدا
 باز از سر نو نوازش حق
 بر کام تو گشت جلوہ فرما
 دادت پسری کہ مهر چہری است
 رخشندہ چو لؤلؤئیست لالا
 شد بخت بہ یمن او مباہی
 ہم توأم توست سعد کبری
 در کسوت فضل صدر ابنا
 در خلعت فقر فخر آبا
 گردید بہ نام پیر أحرار
 مخصوص تفؤلا بہ أسما
 در عالم غیب تاج دادند
 اورا لقب از جناب مولا
 یا رب بہ کمال فضل و رحمت
 این اختر عزت و شرف را
 با علم و عمل قرین دولت
 توفیق رفیق و عقل برجا
 مقرون بہ صفا و طول مدت
 مسعود و سعید و سعد فرما
 تاریخ ظہور این کرامت
 جستم ز خرد ، بہ ناز گفتا :

« لا نرغب » ثم قلت « فارغب »
« الصبح به اذا تجلّی »

گفتا که بگوی (بوالوفا) را :
« بشارك وحبذا وأهلاً »^(۱)

— ت —

(٤)

تا به ما آن لب یاقوت تو خندان شده‌است
حالت سینهء صد چاک نمایان شده‌است
جمع گردید حریفان به تماشا کامشب
کوی ما از شرر آه چراغان شده‌است
تا دلم بستهء آن گیسوی مشک‌افشان شد
چمن سینه لگدکوب غزالان شده‌است
ز آتش سنگ^(۲) شده گلخن ما گلشن ناز
شکر طفلان که شب هجر چراغان شده‌است
تیره ایام چنانست (وفا) در غم عشق
همچو زلف تو سراپاش پریشان شده‌است

(۱) دیاره ئه بولوه فائهم پارچه شیعره‌ی به‌بۆنه‌ی له‌دایک بوونی شیخ تاجوددینی
کوریه‌وه وتوه . وشه‌کانی ناو هه‌ر کام له که‌وانۆلکه‌کانی دوو به‌یتی دوایی
به حورووفی ئه‌بجهد ئه‌که‌نه ۱۲۸۳ که سالی له‌دایک بوونی شیخ
تاجوددینه .

(۲) اشک — (ن) .

(۵)

تا گل روی ترا دیدم به بازار آمده‌است
هر که در عالم به چشمم نقش دیوار آمده‌است
تا سحر از بیم چشم فتنه‌خوی رهنزنت
در دو چشمم کاروان خواب بیدار آمده‌است
هیچ نقاشی چنین صورت نبسته بر خیال
فکر مانی هم در این سودا چو پرگار آمده‌است
کاش دیگر در چمن میدیدم آن گل پیرهن
تا شدی حل عقدهء مشکل که در کار آمده‌است
حوری است آن یا فرشته یا بشر یا خود پری
کی چنین در عالم اظهار دیار آمده‌است
در لطافت شیوهء حور و ملک دارد ولی
طبع و خویش در دل آشوبی پری‌وار آمده‌است
ناله و فریاد و افغان (وفا) بی درد نیست
فتنه‌ئی بهر بلای جان پدیدار آمده‌است

(۶)

تا به آن بالا بلا دل (۴) آشنا گردیده‌است
رشتهء مهر و وفارا از جهان بیریده‌است
دل که تیغ ابروی خونریز آن جلاد دید
مرغ سان در خون خود شادی کنان رقصیده‌است

(۳) دل ما - ن .

تن به رقص آمد ز شادی جان همی پرد ز شوق
 گوئیا کان شاه خوبان نام ما پرسیده‌است
 چرخ دولابی یقین گردد به کامم بعد ازین
 چون به نام من زبان دلستان گردیده‌است
 پای پیک یار من افسرد و از رفتار ماند (۴)
 آنقدر عاشق به روی دیده‌اش مالیده‌است
 رحم بر من آیدش باز آن نگار نازنین
 گوئیا آه و فغان و ناله‌ام بشنیده‌است
 با حریفان آشنا و با رفیقان سرخوش‌است
 از من مسکین عجب چون بی‌سبب رنجیده‌است
 شیوه مهر و (وفا) معدوم شد با (بوالبها)
 گر کسی دعوی کند از یار ما دزدیده‌است

(۷)

— ن —

مطرب نوای چنگ به آهنگ ساز کن
 ساقی تو نیز در گه میخانه باز کن
 ساقی میار جام و ، صراحی به کار نیست
 در ده یکی سبو و مرا سرفراز کن
 عیداست و موسم طرب‌است و زمان عیش
 بخرام سوی گلشن و آهنگ ناز کن

(۴) فرسود از رفتار من — ن .

می بر کف است و کف به دف و گوش بر غزل
 از در درای و مجلس مارا بساز کن
 گل در کنار و سبزه و صحرا و لاله زار
 باز آی و ناز عشق بر اهل نیاز کن
 ساقی و شاهد و می و مهتاب و بذله گوی
 یا رب شبی چنین تو به لطفش دراز کن
 بزم است و چنگ و جام می است و نوای نی
 مطرب تو ساز زمزمه های حجاز کن
 رنگ حنا ثبات ندارد عزیز من
 انگشتها به خون دل ما طراز کن
 قربانی توام من و آن شکر لب
 نه در دهانم و سرم از خلق باز کن
 رسم است روز عید که عیدانه میدهند
 يك بوسه با (وفا)ی جفاکش نیاز کن

(۸)

کند افکنده بر رخ زلف را ، لیل و نهار است این
 فروزان کرده در شب آفتابی را ، عذار است این
 به تیر غمزه ام چشم سیه مستش زد و گفتا
 ز ما از گلشن ناز و نزاکت یادگار است این
 بخوابم روی زیبا نیز ننماید گهی ، آری
 که مزد گریه های دیده شب زنده دار است این

به هنگام وداعت ناله در هر استخوان من
 چو بهلول دل از کف داده گویی نی سواراست این
 مرنج از دل به چین زلف بی هنگام اگر ناله
 که بس بیمار و بی تاب و پریشان روزگاراست این
 حریف بزم وصلش باوجود غیر نتوان شد
 مزاج نازک ما بیدلان را زهر ماراست این
 نمی آید ز فرط حیرتم مژگان بهم آری
 به قانون نامهء مجنون دلیل انتظاراست این
 فریب عشوه های چشم فتانش مخور ای دل
 که جادوکار عیار و محیل و پر قماراست این
 چو بینم خنده گل را همه خون گریم از حسرت
 نشانی از تبسمهای لعل آبداراست این
 به عیاری برد دل ، باز چون میجویمش ، گوید :
 کجا ؟ چون ؟ کی ؟ چرا ؟ برگو ، دروغ آشکاراست این
 فروغ از دل فراگیرد چراغ خاندان عشق
 که هم نوراست و هم ناراست و هم عین شراراست این
 گل افشان شست تازش چون کند بر بیدلان گوید
 به طرز خودنمائیها که به به لاله زاراست این
 حدیث کشمکشها برمخوان تیر و کمانش را
 فرایادم دهی دل را کمال اضطراراست این
 ز بیداد محبت بسکه چشم چشمه خیز آید
 ز جیب هر بن مژگان یکی صد چشمه ساراست این

خدا زافت نگهدارد خرابات محبت را
(وفا) دارالآمان نو گرفتاران زاراست این

چوارینه

اگر دل ز یاد تو غافل نشیند
خدنگ بلا بر دل دل نشیند
اگر دل خلاصی ز زلف تو خواهد
به زنجیر و قید و سلاسل نشیند

— ۲ —

تا سوی درت روی به راه آمده‌ایم
با اشك نیاز عذرخواه آمده‌ایم
از بهر شفاعتت به رسم هدیه
با بار گناه کوه گاه آمده‌ایم

تاک

— ۱ —

چشم و رخ نیکوی او ، پیچ و خم گیسوی او
مانند مل ، مانند گل ، مانند سنبل بر قفا

— ۲ —

اشکم روان ، آهم دوان ، سوی بیاره رهنان
فریادگو ، افغان‌کنان (یا لیتی گنت تراب)

— ۳ —

من دیوانه چو زلف تو رها می کردم
هیچ لایقترم از حلقهء زنجیر نبود

— ۴ —

طالبان راه حق را شرط باشد ، والیا
پاس شرع مصطفی و حب عثمان داشتن^(۵)

(۵) دیاره نه بولوه فاهم به یته دا قسه له گهل غولام شاخانی مه شهوور به
نهمانوللا خانلی والی نه کا که بووبوو به شیعه .

دوو نامه‌ی تری شیخ عومەر ضیائوددین

ئه‌مه‌ش دوو نامه‌ی تری شیخ عومەر ضیائوددینه ، پاش لی بوونه‌وه له چاپکردنی نامه‌کانی تری ده‌سگیرمان بوو . وا لی‌ره‌دا بلاویان ئه‌که‌ینه‌وه :

نامه‌ی یه‌که‌م

بۆ موزه‌فهروددین شای قاجاری نووسیوه

بسم الله خير الأسماء .

نیر أشرف أكرم اعظم طالع همایون مطالع سلطنت منافع ، اعلیحضرت سلیمان حشمت قدر قدرت ، ذات حماید صفات ، شاهنشہ تخت شہریاری دامت شوکتہ کہ از مطلع أرفع أنفع ألطاف مواهب ایزد اقدس أجل ممالك الملك ملك الملوك أحد صمد باری جل جلاله بر أفق أعلى ظفر نصرت قدرت مسند آرای أرایک سلطنت ، و زینت افزای تخت و بخت شہریاری ، و سعادت بخش ملک و ملت و رونق‌ده لشکری و کشوری از مه تا بماهی ، الحمد لله چون نور ساطع گردید ، ذرات مستعدہ عالم ارادت‌را از جمیع جهات بتدارک مافات جامع ، و لمعات پرتو کواکب مراحم شاهانه حبال جبل اغیار و بیگانه‌را قاطع ، و ظلمات دیاجی دعاگویان‌را در آفاق جهان رافع ، و حبال افکار مختال فخوررا با طالبان فجور له المنه قالع آمد . از جمله ارادتمندان صدیقت همراه حامل ادعیه‌نامه‌را با کمال جان‌ثاری که کمر یقین‌را بآیین ارباب تمکین بسته ، از قعر بئر دوری بفیضای باصفای حضور مبارک آیات کشیده ، و در بزم سعادت رزمش بدستور مقبولان داخل دوایر

افتخار سرور گردانید • (ان فی ذلك لذكری لمن کان له قلب او القی السمع وهو شهید) • درین بهار فرخنده نهار که اشجار بساتین یقین امیدواران بقطرات امطار رحمت ، و گازار آمال خیریهء هواداران از انهار بحار مکرمات آثار شهریار در حیات تازه باظهار انواع شکوفه و ازهار تذرو تمنایش را گویا نوروز ، و دیجور جفایش را روشن روز ، و شب استدعایش از یمن بدر منیر دعای زنده دلان شب زنده دار ضیای باوفا رسید و کوکب در بروز آمد سر ارادت را به کمال صداقت در میدان اخلاص به تمنای سعادت اختصاص گوی چوگان الطاف و انصاف ملازمان خواص در بارگاه کیوان پناه اعلیحضرت خلافت اکتناه پادشاه جمجاه دامت شوکته داشت •

سعادت آن کسی دارد که شه باشد پناه او
چو شه باشد پناه او فلک شد تکیه گاه او

(معلوم) کز خیر محض جز مکارم ناید • دیگری هرچه از دور عرضه دارد جای هدر خواهد بود که شاهان تخت و بخت و شوکت بر جمیع مصالح ملک آگاهند که از آثار أفعال ایزد فعال ستار مظهر تجلیات (آناء اللیل والنهار) و مصدر ظهور افکار و ملهم از فضل رب پروردگارند و اظهار دعاگویی درویشانء فقیرانه در نظر سعادت کیشان صداقت اندیش داخل فضولی و خارج دائرهء قبول اصحاب صفةء عقول که در گلشن نیستی به گلخن هستی دویدن مشکل و تنگنای قصور انانیت و وجود و وجود بر غرفه نشینان (جنات عدن) تا جمیع حورش سراپا جفا و محن می نماید در زاویهء زهدیه بهیئت فقریه بهر بکره و عشیه بأدعیهء عبقریه مددکار ارکان دولت علیه بودن اولی ، و أمور را همه تفویض بحضرت مولا نمودن احسن و پای از کلیم بیرون نیاوردن از همه زیباست •

(حافظ) وظیفهء تو دعا گفتن است و بس
در بند آن مباش که نشنید یا شنید

همینکه عباد الله در ظل ظلیل اعلیحضرت ظل الله اید الله ملکه
استراحت نمایند ، فقیر در جمع عباد شکور مبتهج و شاد و مسرور است .
(وسلام علی عباده الذین اصطفی) • وصلى الله على خير الوری ، والآخرة
خير و أبقی •

۶ صفر ۱۳۱۵

نامه‌ی دوههم

له وهلامی به حیای مه‌ریفه‌تدا نووسیویه

(یا یحیی خذ الكتاب بقوة) واشرب ماء الحب ممزوجا بحبوب الطاعة،
مغلى بنار الصدق فى قدر الاخلاص ، تحصل لك العافية عند الاختصاص ،
ولكن الاستقامة على اعتاب الأوامر شرط للذاكر ، والارادة مع اهلها فى
الباطن والظاهر تؤيدك فى الأول والآخر •

و ان شئت أن تحیی سعیدا فمت به

شهیدا ، والا فالغرام له أهل

نصحتك علما بالهوى والذى أرى

مخالفتی فاختر لنفسك ما يحلو

ان أخذته بالقوة تصل مقام اهل الفتوة • ودون اجتناء النحل ما جنت

النحل (۱) •

عمر العثماني

(۱) ئەمەش نامەكەى بەحیای مه‌ریفه‌ته كه بۆ شیخ عومەر ضیائوددینی
نووسیوه . نامەو وه‌لام هەردوو له‌ یووی فۆتۆی خەتیی خوۆشی بەحیای
مه‌ریفه‌ت خوۆی نووسراونه‌ته‌وه .

با وجود باوجودت ز من آواز نیاید که منم ، ولی

من خاک کف پای سگ کوی کسی‌ام

کو خاک کف پای سگ کوی تو باشد

بدیهی‌است که طایفه‌ی ما فدویان غریق میاه این سلسله‌ی جلیله

ئىجازەنامە يە كى خەلافەت **لەلا يەن شىيخ عومەر ضيائوددینەو** **بۆ يە كى لە خەلىفە كانى**

ئەمەيش ئىجازەنامە يە كى خەلافەتە شىيخ عومەر ضيائوددین بۆ يە كى لە خەلىفە كانى نووسیوۋە كە ناۋى شىيخ مەلا موخەممەد ئەمىنە • ئىمە لەناۋ

ودودمان عليه نبيله ابدها الله تعالى الى مديد الزمان وافتراق الفرقان،
 بوده و هستيم ، و بارها مخمر خمير اخلاص تخمير فدوى اين بوده كە
 شرفياب بزم مينورزم حضور سراسر نور شود ، باينكه كعبه فقررا بانى
 و زمزم اضطراررا اسماعيل ثانيا ، سر قدم ساخته كە ماه تيره بدن
 خودرا بدان وتيره از محاق دورى و احتراق مهجورى باستقبال آن
 شمس سماء اجلال و آفتاب آسمان افضال رسانم ، تا ماه رخشنده و بدر
 درخشنده گردم . درين اوقات بحمد الله تعالى آنچه در دلم بود از درم
 فراز آمد ، و توقع است ان شاء الله از حضيض تكبات بأوج سماوات
 حصول مهمات برايم ، لهذا بعرض ميرسانم .

قربان محرمان كعبه حضور و واقفان قبله مهر ظهورت گردم !
 مدتى است نير توفيق تحصيل علوم اين فدوى در عقده ذنب توقيف
 و تعطيل منكسف گرديده ، و شاه طاقت و اشتياق بر صفحه شطرنج
 سعى و اهتمام در ميدان عدم طاقتى و اشتياق مات و طاق مانده ،
 و مرض باغرض ضعف قوه بىتابى ، با مزاج بىابتهاج قوه ضعف
 تابش و توان در بحران است . ديگر لقمان را حكمت آموختن عين حرمان ،
 بمدلول :

چو رسى بكوى دلبر (ارنى) بگوى و مگذر
 شنوى ز دوست حرفى بود ارچه (لن ترانى)

محض افتخار بدستخط مبارك عالى در جواب خود فدوى حاضر
 نبوده . بعون الله همگى اوقات را من بعد در سلك عتبه بوسان منسلك كرده
 و خواهم كرد . مستدعى است علاوه استمداد همت باطنى ، نسخه دواى
 اين درد و دستور العمل اين علت را در گوشه عريضه دستخط فرمايند
 كه پيغمبر از كبر نيامده . والسلام .

الاقل :

يحيى

خه ليفه كانى شيخ عومهر ضيا ئود دينا سى ئه مين ناو ئه ناسين : شيخ ئه مينى
بيژوه يى و مه لا موحه ممد ئه مينى شهرىف ئاوايى و شيخ موحه ممد ئه مينى
بارام ئاوا • له بهر ئه وه كه ناوى خه ليفه كه ، وهك له ئيجازه نامه كه دا هاتو وه ،
له و سى خه ليفه يه دا له ناوى شيخ ئه مينى بيژوه وه نزيكتره له و دوانه كه و ،
له بهر ئه وه يش كه شيخ ئه مين وهك خواناسيكي ديار بو وه ، مه لايه كي گه وره يش
بو وه ، لامان وايه ئيجازه نامه كه هيبى ئه وه •

الحمد لله الذي أحيا قلوب العارفين بنور الصدق واليقين ، والصلوة
والسلام على سيد المرسلين وامام المتقين محمد وآله وصحبه اجمعين •

اما بعد ، فان الطريقة هي الأخذ بالشرعية والتخلق بها الحقيقة ، فمن لا
شرعية له لا طريقة له في الحقيقة ، وأولها تعلم الاحكام بعد تحصيل الايمان ،
ثم الجهد بالاسلام ، ثم الوصول الى أعلى مدارج الاحسان وهو أن تعبد الله
كأنك تراه فان لم تكن تراه فانه يراك • وفي المضمون اشارة الى كمال
المشاهدة والفناء • فكلما يكون الفناء أدوم كان البقاء أتم ، ولا يلقيها الا ذو
حظ عظيم • ونحن خدام صفة أهل الصفوة لسنا قائلين بالرؤية في الدار
ونختار في تحقيق المشاهدة ما اختاره الاخيار ، ان الصوفي هو الذي تحقق
فيه صدق و صبر و صفاء ، ود و ورد و وفاء ، و فرد و فناء • من لم يكن
بهذه الاوصاف وادعى انه صوفي ، فاعلم انه مكور ، وغير معذور في الادعاء ،
فلا يليق بالصحبة لدى أصحاب كهف الصحة ، ولا بالالفة لأهل الصفوة ،
لأنه يوجب الكلفة على أرباب الفناء • ولا يخفى أن شجرة الطريقة على حسب
الشرعية في الحقيقة أصلها ثابت و فرعها في السماء ، و منبتها أرض الزهد ،
وسقيها من عين الورع ، وأغصانها الشرع ، وأوراقها التقوى ، وثمارها
الوصول الى درجة القبول في الحقيقة ، وهي ما كان عليها النبي والأصحاب
كما شهد به السنة والكتاب • و قال من هو أهل الحال ما حاصله : الأعمال

بذوى عدل ، فكل باطن يخالف الظاهر فهو باطل ، فماذا بعد الحق
الا الضلال ؟

وموجب بسط الكلام أن الأخ العزيز مع السعادة قرين ، جناب الشيخ
ملا محمد أمين ، على حسن ظنه وكمال يقينه أخذ الطريقة العلية النقشبية على
يد الفقير الحقير الكسير الذي ليس له يد في القليل والكثير ، عمر العثماني
الشهير بعلام محمد ، كان الله له وستره بعفوه في الدنيا والآخرة ، و سلك
طريق آدابها في التعلم والتعليم ، واستنار بانوار اذكارها على حد استعداده
القديم ، ووصل الى مقام الغيبة الناشئة منها الفناء ، و صار لايقا بتعلم ما
تعلم ، و سابقا الى مابه الانسان يكرم . فقد اجزناه في تعليم الطالبين ،
و أمرناه على ما ظهر لنا من الاشارة المعنوية بأخذ المريدين . فاللايق بالمخلصين
أن يتأدبوا معه كي ينتفعوا به كل وقت وحين ، فمن لا أدب له لا صدق له .
والمرجو من الشيخ المذكور ادخال السرور في صدور الأحباب بالرفق و الحلم
و المحبة و تقليل التكاليف على الناس ، و الانس بالشرعية ظاهرا و باطنا ،
والأمر بالمعروف و النهي عن المنكر على تلك الحالة موصوف ، وان لا يرى
لنفسه مكانة عند الخلق ، وأن يصاحب الخلق بالحق للحق ولا يبعد عنهم أكثر
مما هو لازم . ربنا تقبل منا انك أنت الحكيم الودود .

وصلى الله على سيدنا محمد و آله وسلم .

تمناى قبولش دارم و دانه كه نااهلم . مدد يا روح شاه نقشبند و غوث
گیلانی . والسلام (۱) .

عمر العثماني النقشبندی

(ئیمزا)

(۱) له پرووی فووتوی نهسلای نامه که نووسراوده ته وه .

بہشی دووہم

ہندی لہ موریدو منسوبہ دیارہ کانی

شیخہ نقشبندیہ کانی ہورامان

باری مەلا حامیدی کاتب

کورێ مەلا عەلی ییسارانێ یە ، لە دەورووبەری ١٢٢٥ ی هێجرەتدا لەدایک بوووە . پاش تەواوکردنی خوێندن بەپێی داب و نەریتی ئەو سەردەمە هاتوووە تەلای شیخ عوثمان سیراجووددین بۆ وەرگرتنی تەریقەت لەسەر دەستیای .

بەپێی نووسینی خۆی لە ١٢٥٠ دا بە رەهنموونی شیخ موحەممەد صادقی خەلکی (مازی بن) لە ناوچەی ژاوەرۆ لە هەورامانی ئێران هاتوووە تەلای شیخ عوثمان و تەریقەتی لا وەرگرتوووە و لای ماوەتەووە کاری (کاتبی) شیخیشی لەئەستۆ گرتوووە و لەووە بە (کاتب) ناووبانگی دەرکردوووە .
کە شیخ سیراجووددین بە فەرمانی ئەحمەد پاشای بابان لە بیارەووە ئەگوێزێتەووە بۆ سولهیمانی و لە خانەقayı مەولانا دائەمەزری ، مەلا حامیدیش لەگەڵ خۆی ئەبا . لەوکاتەووە هەرچەند شیخ بە سەفەر چووینی بۆ شوێنی مەلا حامیدی لەجێی خۆی داناووە ئەو کاروباری مریدو مەنسووبەکانی بەرپۆوەبردوووە .

شیخ سیراجووددین مەلا حامیدی زۆر خوشوێستوووە و برازایەکی مەولانا خالیدی بۆ هێناووە کە ژنخوشکی خۆی بوووە . مەلا حامید لەم ژنە دوو کۆرۆ چەند کچی بوووە .

مەلا حامید تا کۆچی دوایی شیخ سیراجووددین هەر لای بوووە و پاش ئەویش لای شیخ موحەممەد بەهائووددین و ئەوسا لای شیخ عومەر ضیائووددین

بووهو له دهوړوبه‌ری ۱۳۱۰ دا له بیاره کوچی دوايي کردووهو له گورستاني
(مله‌گای چنار) به خاک سپړراوه .

مه‌لا حامید هرچه‌ند صیفه‌تی دهرس‌وته‌وهی نه‌بوه ، گه‌لې جار چ له
ته‌ویل‌و چ له بیاره دهرسی به فقهی وتوه‌ته‌وهو زور که‌س لای خویندوویانه .
هرچه‌ندیش کاتبی شیخه‌کان بووه ، گه‌لې شتی‌شی بوو خوی نووسیوه‌ته‌وه
وه‌ک چوار روبه‌هی (تحفة ابن حجر) به حاشیه‌کانی مه‌لا یه‌حیای مزووریشه‌وه
تا باسی نویژی جه‌ماعه‌ت . ئەم نوسخه‌یه له کتیبخانه‌ی خانه‌قای بیاره‌دا
بوو . ئەبې ئیستا له کتیبخانه‌ی ئەوقاف بې له سوله‌یمانی . مه‌لا حامید خه‌تی
زور خووش بووه .

مه‌لا حامید گه‌لې ته‌ئلیفاتیشی هه‌یه ، وا لی‌ره‌دا باسیان ئە‌که‌م :

(۱) عه‌قیده‌ی ئیمان و ئیسلام به هه‌ورامی‌بانه . ئە‌مه ئە‌وه‌یه که‌ من
کردوومه به کوردیی سۆرانی و له‌چاپم‌داوه .

(۲) شهرحی مه‌ثنه‌ویی مه‌ولانا جه‌لالوددینی رۆمی به فارسی له‌ سنی
به‌رگدا . له‌ شیخ عه‌لائوددینم بیستووه‌ فهرمووی مه‌لا حامید ئە‌م شهرحی
له‌سهر ته‌قریری شیخ موحه‌ممهد به‌هائوددین نووسیوه . ئە‌م کتیبه‌ لای
کور‌ه‌زاکانی مه‌لا حامید بوو ، له‌ دهوړوبه‌ری ۱۳۶۰ دا که‌وته‌ ده‌ستی مه‌لا
عه‌زیزی پریس ، جا نازانم کریبووی لی‌یان یا به‌ئهمانه‌ت لی‌ی وهر‌گرتبوون .
ئیستاش لای حاجی مه‌لا عوثماني کورپی مه‌لا عه‌زیزه له‌ هه‌له‌بجه .

(۳) حاشیه‌ی له‌سهر (گلشن راز)ی مه‌حموودی شه‌بوسته‌ری ته‌بریزی
له‌ عیلمی ته‌صه‌وفدا . ئە‌م کتیبه‌ ئیستا لای منه له‌لایه‌ن نه‌وه‌کانیه‌وه
ده‌ستم‌که‌وتووه .

(۴) شهرحی مه‌ظوومه‌ی (الزبدہ) له‌ فیهی شافعییدا که‌ به‌ فارسی
نووسیویه . ئە‌م کتیبه‌ له‌ کتیبخانه‌ی خانه‌قای بیاره‌دا بوو .

(۵) شهرچی مه‌ظوومه‌ی (ذات الشفا) ی ئینولحاجی جیشانه‌یی •
ئه‌م شهرحه‌یش به‌ فارسی‌یه • نوسخه‌که‌شی له‌ کتیبخانه‌ی خانه‌قای بیارهدا
بوو •

(۶) (ریاض المشتاقین) که‌ باسی مه‌ولانا خالیدو شیخ عوثمان
سیراجوددین ئه‌کا •

ئه‌م کتیبانه‌ی که‌ ناوم هینان خوّم دیومن •

مه‌لا حامید شاعیریکی وردو ناسکیش بووه • پیشتر له‌ باسی ههرکام
له‌ شیخ عوثمان سیراجوددین و کورپه‌کانیدا چه‌ند قه‌سیده‌یه‌کیمان نووسی‌یه‌وه،
وا لی‌ره‌شدا هه‌ندیکی‌تر له‌ شیعره‌کانی ئه‌خه‌ینه‌ پیش‌چاو :

قه‌سیده‌ی یه‌که‌می به‌بۆنه‌ی هاتنی فهرهاد میرزای مامی ناصروددین
شای قاجاره‌وه‌ بۆ سه‌ر هه‌ورامان و شکست خواردنی ^(۱) وتوو‌یه‌ :

به‌ سال (فور)^(۲) پس از الف روز یکشنبه
که‌ بود سلخ محرم قریب ماه صفر

بیان واقعه‌ میرزا پلنگ اورامی
که‌ هست کاتب دیوان و قاضیء عسکر

علی‌البدیّه‌ همین قطعه‌ کرده‌است انشا
به‌ فتح‌نامه‌ء شهزاده‌ء بلند اختر

(۱) له‌ باسی «رووداوێك له‌نیوان شیخ موحهممه‌د به‌هائوددین و فهرهاد
میرزای مامی ناصیروددین شای قاجاردا» دا باسی رازی ئه‌م هیره‌
بخوینه‌ره‌وه‌ •

(۲) له‌گه‌ل (الف)ه‌که‌دا که‌ هه‌زاره‌ ، ئه‌کاته‌ ۱۲۸۶ •

جناب معتمد الدوله شیر ایرانی
که هست در همه عالم علم به علم و هنر
سنخنورانی که در مناقبش خوانند
زهی چو رستم دستان تهمتن و صفدر
زهی ز شوق و غایبی قرار چون کشتی
زهی به معرکه صاحب ثبات چون لنگر
صلا زد از پی تسخیر سد اورامان
به هیبتی که بدی رشک روح اسکندر
چو تیغ قهر کشیده ، قبای صبر درید
به نیتی که کند محو نامش از دفتر
نهاد روی به راه و سپاه در عقبش
به هیبتی که زدی طعنه بر شه سنجر
خروش و ش به خروش و سحاب و ش در جوش
ز شوق اخذ غنیمت سپاه و سر لشکر
شبی که راه همایون بر این قرار گرفت
که بهر ساعت آسودگی ز رنج سفر
(هزارخانی) و (انجمنه) گشت جای موب او
هزار خان همه انجم صفت دران سنگر
به گرد خیمه آن مه چو هاله حلقه زدند
به صورتی که به جز باد را نبود گذر
ز احتیاط مبادا که چشم زخم رسد
ولی ز حکم قضا و قدر به وقت سحر

بران سپه دو سه گربه به هول مو کردند
ازان نهیب یلان را پرید هوش ز سر

خزید حضرت شهزاده در یکی سوراخ
شدند عسکر شاهانه جمله زیر و زبر

به باد شد بنه و بارخانه و خرگاه
زیاد شد یدک و اسپ و تازی و استر

گرفت حق گذشته ز وارث بهمن
زهی تهمتن ثانی گرفت خون پدر

بلی ، فرار ز مالایطاق هم هنری است
ضرور نیست زدن مشت بر سر نشتر

چه لازم است فتد ماکیان به چنگ شغال
خلاف عقل بود جنگ پشه با مرمر

مسلم است چو سر هست قحط نیست کلاه
فدای سر همه اسباب شاهی و افسر

نه مه‌یش قه‌سیده‌یه کی‌تری له لاواندنه‌وه‌ی شیخ عه‌بدولپرهمانی
خالصی تاله‌بانیدا :

شیخ آفاق که در معرفت علم عکم بود
مخزن فکر و گنجینه اسرار حکم بود

طلعتش مطلع انوار و دلش منبع اسرار
سینه او به مثل لوح و زبانش چو قلم بود

بصرش مائل بالا ، خبرش مائل مینا
قطرش گرچه به صورت همه دم زیر قدم بود

زمرهء اهل صفارا به درش روی ارادت
 جرگهء اهل وفارا به سرش جمله قسم بود
 غلغل کورهء ذکرش نمک شور محبت
 قلقل کوزهء فکرش همه انوار قدم بود
 کاشف سر طریقت ، در دریای حقیقت
 سند اهل شریعت ، شرف اهل هم بود
 رحمتش ترجمهء رحمت رحمان صیتش
 منتشر در صفحات عرب و روم و عجم بود
 عبد رحمن علم و فخر زمان بد لقب او
 (خالص)ش گاه تخلص ز پی نظم رقم بود
 از همه بود به معنی چو الف صفر مجرد
 گرچه بر مسند عزت شه با خیل و حشم بود
 دم ز حکمش چه زنم خالک نشین سر کویش
 عارش از تخت فریدون و کی و حشمت جم بود
 برجهد از قفس تنگ جهان بلبل جانش
 عمرها بود چو دستان زن گلزار عدم بود
 ماند اندوه و دریغ و غم و حسرت پی عالم
 زانکه او سد سکندر پی یا جوج ستم بود
 سفرهء بود مهیا ز پی مؤمن و کافر
 خوان یغمای کرم بود پر الوان نعم بود
 گوهری بود به دریا به کنار آمد و باز
 شد به دریا و درین جلوه دوصد گونه حکم بود

غره ماه جمادی ، چه جمادی ؟ مه اولی
شب سه شنبه آن اول این ماتم بود

دل کزین وحشت عظمی و ازین صدمت کبری
پر ز اندوه و غم و ولوله و درد و الم بود

خواست تاریخ وفاتش (ز غم و کرب) نوید
ناگهان گفت سروشی که بگو (باغ کرم) ^(۲) بود

نه مهیش قه سیده یه کی تری له سالی ۱۲۹۴ دا وتوو یه بۆ به خیرهاته وهی
موحه مهه د پاشای جاف له ولاتی ئیرانه وه بۆ ولاتی عوسمانی :

آمدی و آمدنت بس خوش است
رفتن و باز آمدنت مهوش است

جاذب دولت به خودت میکشد
شاهد اقبال عجب دلکش است

ای شه میدان کرم رخ متاب
اسپ طربرا به جهان دوشش است

بخت بهرجا که روی مسند است
تخت بهرجا که شوی مفرش است

حال خودش دشمن بدخواه تو
حال خص و دشمنی آتش است

عصمت حق هست ترا دور باش
غیرت مردان خدا چاوش است

جلوه کن ای سرو خرامان به ناز
زانکه ترا غایت کش و فش است

فش چه بود ؟ دست فشاندن به جود
جستن دلهای عزیزان کش است

جمع شد از بهر تو این دم دو عید
نوش کن این جام صفا بی غش است

جائزه چشنی و عیدانه است
اینکه نویسی که دماغم خوش است

نهم قه سیده یه شی له به هاری سالی ۱۲۹۲ دا بۆ به خیر هاتنه وهی مه حموود
پاشای کوری موحه ممه د پاشای جاف له سه فه ری به غدا ، نووسیوه :

مژده ای دل که بهار آمد و دلدار آمد
ساغر عیش پر از باده سرشار آمد
چمن از غائله زاغ زغن فارغ شد
بلبل نغمه سرا باز به گلزار آمد

سحر از لطف هوا غالیه سا گشت صبا
گویی از طرف چمن آهوی تاتار آمد
بلبلی رفت ازین جانب و شهباز آمد
باز گردید کنون طالب اشکار آمد

این خبر کز اثرش غنچه صفت دل بشگفت
مرهم سینهء مجروح و دل زار آمد
خاطر اهل صفا تازه تر از گلشن شد
لیک در دیدهء ارباب جفا خار آمد

ای ایاز از غم و اندیشه مکروه زمان
دل به پرواز که محمود جهاندار آمد

زبده اهل کرم ، مفخر ارباب عجم
عمده اهل صفا ، نادره کردار آمد

بخت هم عاشق دیدار تو باشد همه روز
از پی دیدن رخسار تو صد بار آمد

قوه نطق ز تقریر ثنایت خجل است
زانکه وصف بدر از حیظه گفتار آمد

این قدر بس که وجودت اثر لطف حق است
سطوت ترجمه سطوت قهار آمد

دل ز اندیشه نگهدار به هر جا که توی
همت اهل حق و لطف حقت یار آمد

باری حاجی مەلا ئەحمەدی ئۆدشەبی

حاجی مەلا ئەحمەدی کۆری مەلا عەبدولرحمانی ئۆدشەبی زیاتر لە بیست پشتی دانیشتووی دئی ئۆدشە بوون لە هەورامانی لوھۆن و هەموو مەلای گەورە بوون و گەلی پیاوی بە زانست و ئاین پەرەریان تیا هەلکەوتوو ، بەتایبەتی خۆی و باوکی .

مەلا عەبدولرحمان چوار کۆری بوو : موحمەدو ئەحمەدو فەزلو ددین و جەلالو ددین . موحمەدیان بە منالی مردوو . کۆرەکانی تر گەورە بوون و ژنیان هیناومو ئەویان لی کەوتوو و تەو .

مەلا ئەحمەد لە ١٢٢٨ی هجرەتدا لەدایک بوو (١) هەر بە منالی لای باوکی دەستی کردوو بە خویندن و قورئانی تەواو کردوو کتیبە وردەکانی خویندوو بوو بە فەقی . ماویەك لای باوکی ماوەتەو ، پاشان بە ئوسوولی ئەو سەردەمە چوو بۆ خویندن و زۆر لای کوردستان گەراو . سەرەنجام لای مەلا موحمەدی خەتی مەلای میری گەورە پەواندز ئیجازە مەلایەتی وەرگرتوو .

مەلا عەبدولرحمانی باوکی مەلا ئەحمەد پاش چوونی مەلا ئەحمەدی

(١) سالی لەدایک بوونی حاجی مەلا ئەحمەد بە حەرفەکانی ئەبجد لەم بەیتەدا دیاری کراوە کە نیو بەیتی دوو هەمی ئەکاتە ١٢٢٨ :
هاتفی از سر الهام بە تاریخش گفت :
« بود احمد خلف امجد عبدالرحمن »

کورى بۆ فەقىيەتى ، دلى له نۆدشه هه لئه كه نرى و نه چى بۆ سنه • ميره كانى
 ئه رده لان لاي خويان ئه يكه ن به موده رپرس • پاش ئيجازه وەر گرتنى مه لا
 ئه حمه دى كورى له سنه يش نامىنى و دى بۆ سوله يمانى و له مزگه وتى
 (مه لكه ندى) نه بى به مامۆستا و پيش نوێژ • پاشان ئه شكرى به موفتى
 سوله يمانى و تا كوچى دوايى كردوو له ١٢٦٤دا ، هه ر موفتى بووه • قه برى
 حاجى مه لا عه بدولر حمان له گردى سه يوانه •

ئهم ديارى كردنى سالى وه فاتى مه لا عه بدولر حمانه له سه ر ئه وه يه
 كه شىخ موحه ممه دى سمىرانى له (بارقات) دا نووسيو به ئه لى : حاجى مه لا
 عه بدولر حمان له سه رده مى ماته سه ريفى به تى موحه ممه د مونيپ پاشادا
 بووه كه ئه و يش پاش ته و او بوونى چه رخی بابانه كان هاتوو كه ريكه وتى
 ئه و ساله ئه كا •

هه روه ها شىخ موحه ممه دى سمىرانى ئه لى حاجى مه لا ئه حمه د پاش
 وه فاتى باوكى به يارمه تى موحه ممه د مونيپ پاشا ئه كرى به موفتى له جى
 باوكى و پاش ئه و موحه ممه د مونيپ پاشا نه قل ئه كرى بۆ مووسل و موصله فا
 پاشا ناوێك دىته جى • ئهم موصله فا پاشايش ئىنسا ئىكى سالم و باش
 بووه و زۆر حورمه تى حاجى مه لا ئه حمه دى گرتوووه و ده رزى سه حى
 بوخارى له خزمه تىدا خویندوووه • به عاده تى هه ميشه پاش ماوه يه كه هه ندى
 كه س ده ستىان كردوووه به مونا فه سه ي حاجى مه لا ئه حمه دو به م به سه ته
 هاتوچۆيه كى زۆرى لاي موصله فا پاشايان كردوووه و عه رزو حاليان داوه بۆ
 داواى عه زل كردنى حاجى مه لا ئه حمه د تا فه رمانى عه زلى له ئه سه ته موولوه
 دى ، به لام موصله فا پاشا له به ر ره وشت به رزى خۆى رووى نايه ت فه رمانه كه
 پيشانى حاجى مه لا ئه حمه د بدا ، پى ئه لى برۆ بۆ به غدا به لكو به هۆى موفتى
 زه هاوى يه وه فه رمانى موفتى به تى به كه ت بۆ دووباره بى ته وه • حاجى مه لا
 ئه حمه ديش ئه چى بۆ به غداو به ميوانى لاي موفتى دائه به زى • موفتى

ههولیکى زۆرى بۆ ئەدا تا دووبارە ئەمرى موفتى يەتیی بۆ دەرئەچیتەو ،
بەلام حاجى مەلا ئەحمەد بەھۆى ھەندى حالتى نەفسىي خۆیەو پەشیمان
ئەیتەو و ناچیتەو سەر وەزىفە کە .

یستوو مە ھەر لە وەرژەدا کە ئەمرى دانانەو ھى حاجى مەلا ئەحمەد
گەشتوو و تە دەستى موفتى زەھاوى ، حاجى مەلا ئەحمەد بە خزمەتى موفتى
ئەگا و موفتى شى مژدەى بە موفتى کرانەو کەى پى ئەگە یەنى . حاجى مەلا
ئەحمەد شى پاش سوپاسى زۆرو بەیانى مەمنوونى يەتى لە موفتى عەرزى ئەکا
کەوا بریارى داو و ئیتى موفتى يەتى ئەکا . موفتى زەھاوى لە مە زۆر دلگران
ئەبى و بە حاجى مەلا ئەحمەد ئەللى بەھۆى ئەم مەسەلە یەو گەللى لە
پیاو ما قوولانى سولەيمانى لىم دلگران بوون ، کەچى وا ئیستە تۆیش
وەزىفە کەت ناوى ، بەلام حاجى مەلا ئەحمەد لە بریارى خۆى پاشگەزنايتەو و
ئەگەریتەو بۆ سولەيمانى و لە سولەيمانى شى بارئەکا و ئەچیتەو بۆ
تۆدشەى ھەورامان و لەوى دەست ئەکاتەو بە دەرزو تنەو ھى فەقى و
پیش نوێژى کردنى موسولمانان . بەپى ھەندى بەلگە ئەبى ئەم پرووداوانە
لە ۱۲۶۸ ى ھىجرەتدا پرویان دابى .

لە گەل ئەو شەدا کە حاجى مەلا ئەحمەد بەھۆى پایەى بەرزى مەلا يەتیی
خۆى و بە یارمەتیی موخەممەد مونىب پاشا ، پاش کۆچى دوايى باوکى بوو
بە موفتى سولەيمانى و پاش موخەممەد مونىب پاشا موصطفەفا پاشا شى زۆر
قەدرو حورمەتى گرتوو ، بەھۆى کردارى بەدى ھەندى کەسەو گەللى جار
تووشى دلگرانى بوو چونکە ئەوانە وىستوو یانە بیشکینن و بەدناوى
بکەن . یستوو مە رۆژى لە مەجلىسکى گەورەدا مەلایى شوینىکى لە
(ابن حجر) نشان داو و داواى لى کردوو مەعنای لى بداتەو ، بەلام ئەو
شوینە لەو نوسخە یەدا ھەلە یەکى تیا بوو ، حاجى مەلا ئەحمەد شى پاش
تەماشا کردنى شوینە کە بە خەتى خۆى رستە یەك ئەنووسى و ئەللى ئەم شوینە

به بئ ئەم زیادەى منە مەعنای نایەت ، که پاشان نوسخەى بئەهەلەى (ابن حجر) دینن ، تەماشائەکن هەمان زیادەى تیاپە که حاجى مەلا ئەحمەد نووسیووی تەنها حەرفیكى (و) نەبئ . ئەمە لەناو خەلكدا دەنگ ئەداتەووە ئەبئ بەهۆى بەرزتر بوونەووی پایەى حاجى مەلا ئەحمەد لە کۆمەلدا ، بەلام ناحەزانو بەدکاران بەوەش داناکەوونو دەس لە بەدکاریى خۆیان هەلناگرن .

هەر لەو سەردەمەدا که حاجى مەلا ئەحمەد موفتیی سولەیمانى بوووە گەلێجار مەلایانى سولەیمانى بەربەرەکانی یان کردووە ، وەك ئەوە که مەسئەلەى شەرقى تەعلیقى و ئیلازامیدا رووی داووە ، کاتێ که موفتى فتاوى بە کەوتنى تەلاقى کابرایەك داووە ، مەلایانى تر هەریە که لە ئاستى خۆیەو نووسینیکی دوورو درێژى لەسەر نە کەوتنى ئەو تەلاقە نووسیووە ، حاجى مەلا ئەحمەدیش بە پێى پێویستى وەزىفەکەى خۆى که موفتى بەتێ بوووە ، بۆ ئیسپات کردنى راستى فتواکەى نووسینیکی لە بەرپەرچدانەووی ئەواندا نووسیووە . هەموو ئەو نووسینانەم لە بەرگى سیپهەمى (جواهر الفتاوى) کەمدا لە چاپ داووە . هەرکەسێ ئەندازەیک مەلایەتیی هەبئ و بئ ئینساف نەبئ ئەزانى فتواکەى حاجى مەلا ئەحمەد راستەو ئەوانى تر لە پێگەى راست لایان داووە .

حاجى مەلا ئەحمەدى ئۆدشی هەلیکی لەبارى بۆ هەلکەوتووە بۆ خویندن . لە خزمەتێ باوکى و لە خزمەتێ مەلا گەورەکانى ئەو سەردەمەى کوردستانی خواروودا خویندووێت . لە عولوومى عەقلى و ئەقلىدا سەرامەد بوو . لە پیاویاتدا دەستیکی بالای بوو . ئیجازەى مەلایەتیی لای زانای گەورەى کوردستان مەلا موحەممەدى خەتئ وەرگرتووە . که گەراویشەتەو بۆ سولەیمانى تەدریسیکی باشى کردووە و فەقیی بەقاییلەت و تێگەشتووی بوو . یەکن لەوانە مەلا عەبدولرحمانى مەشهور بە مەلای پێنجوینی بوو . که هەر بە حاجى مامۆستا ناوی بردووە . هەروەها مەلا قادری کانى کەوەبى ش

که به مه‌لای گه‌وره و مه‌لای بیاره به‌ناووبانگ بووه ، لای ئەم ئیجازە ی
وهر گرتوووه .

له ده‌ورو به‌ری ۱۲۹۰ ی هیجره‌تدا مه‌لا عه‌لی قزنجی که مه‌لایه‌کی
به‌ناووبانگ بووه و له تورجان موده‌پرپرس بووه ، به سه‌فه‌ر هاتوووه بۆ
هه‌ورامان و له خانه‌قای ته‌ویله له‌گه‌ڵ حاجی مه‌لا ئەحمەد ئەکه‌ونه گفتوگۆ
له‌باره‌ی وشه‌ی (ته‌لاقم) هوه که له‌ناو کوردانا باوه ، ئاخۆ سه‌ریحه بۆ
ته‌لاق‌دانی ژنو ته‌لاق ی پێ ئەکه‌وی ، یا کینایه‌یه و ئەبێ نیازی ته‌لاق ی له‌گه‌ڵدا
بێ ئەگینا ته‌لاق ی پێ ناکه‌وی ؟ مه‌لا عه‌لی لای وابوووه کینایه‌یه و حاجی مه‌لا
ئەحمەد به سه‌ریحی داناوه . پاش گفتوگۆیه‌کی زۆر مه‌لا عه‌لی هاتوووه ته‌سه‌ر
پاکه‌ی حاجی مه‌لا ئەحمەد و جاری داوه که‌وا له پاکه‌ی خۆی په‌شیمانیه .
مه‌لا عه‌لی که ئەگه‌ر پێته‌وه بۆ موکریان ، به مه‌ریوانا گه‌راوه‌ته‌وه . له‌ری
لا ئەداته‌ی لای حاجی سه‌هید حه‌سه‌نی چۆری که ئیجازه‌ی له‌سه‌ر ده‌ستی مه‌لا
عه‌لیدا وهر گرتوووه ، له‌گه‌ڵ ئەویش ئەکه‌ویته گفتوگۆ له‌وباره‌یه‌وه و پێی ئەلێ
که‌وا له پاکه‌ی خۆی په‌شیمان بووه‌ته‌وه و چوووه ته‌سه‌ر پاکه‌ی حاجی مه‌لا
ئەحمەد . حاجی سه‌هید حه‌سه‌ن پێی ئەلێ : قوربان ! ئێمه چهند ساڵه له‌سه‌ر
پاکه‌ی توین و به‌وه فتوا ئەده‌ین ، ئێسته تو چۆن به سه‌عاتی له پاکه‌ی خۆت
پاشگه‌ز بوویته‌وه و چوووته سه‌ر پای حاجی مه‌لا ئەحمەد ؟ مه‌لا عه‌لی‌یش
وه‌لامی ئەداته‌وه ئەلێ : حاجی سه‌هید حه‌سه‌ن ئینساف زۆر خوشه .
باوه‌ربکه که حاجی مه‌لا ئەحمەد که‌وته ته‌قریری مه‌عنای عیاره‌تی ئینوچه‌جهر ،
وای لێک ئەدایه‌وه که ئینوچه‌جهر خۆشی هه‌ر وای ئەزانی .

جاریکیان له‌باره‌ی پایه‌ی مه‌لایه‌تی حاجی مه‌لا ئەحمەد هوه له مه‌وله‌وی
ئه‌پرسن ، ئەویش ئەلێ : به‌راستی پایه‌ی عیلمیی حاجی مه‌لا ئەحمەد بۆ من
دیاری ناکرێ ، به‌لام ئەوه‌نده ئەزانم له سه‌رده‌می خۆیدا تاقانه بوو :
جاریکیان حاجی مه‌لا ئەحمەد له سنه‌ بوو ، منیش له خزمه‌تیا بووم ،

ئاخوونىكى زۆر گەورەو بەناروبانگى ئىرانى ھاتبوو بۆ سنە ، بەوبۆنەيەو
 گەلى لە ئەيانی شارو زانایانى ولات كۆبوونەو ، ئاخوونىش ھات •
 ئىمەيش لەو كۆبوونەودا بەشدار بووین • لە كۆبوونەو كەدا مەسەلەيەك
 ھاتە پىشەو • ئاخوونو حاجى مەلا ئەحمەد كەوتنە قسە • تاماويەك قسەي
 ھەردوولا بەجۆرى بوو ھەموو مەلا بەشدارەكان لىي ھالى ئەبوون ، پاش
 ئەو وا بەرزبوووە تى گەيشتم ئەھلى مەجلىس ھىچى لىي تى ناگەن و تەنھا
 حاجى مەلاو ئاخوون لەيەك ئەگەن • پاش ماوہەكى تر وای لىي ھات زانىم
 ئاخوونىش سەرسام بوو ھەر (بەلى) كردنى بۆ ماوہتەو • سەرەنجام
 بەتەواوى كپو بى دەنگ بوو •

ئەگىرنەو لە سالى ۱۲۹۰ى ھىجرەتدا حاجى مەلا ئەحمەد لەگەل شىخ
 موخەممەد بەھائوددىن ئەچى بۆ حەج • كە ئەگەنە بەغدا بە مىوانى لای
 موفتى زەھاوى دائەبەزن • پاش نانخواردنى شەو مەلاى ئۆدشەيى
 شوئىنىكى حاشىيە عەبدولحەكىم لەسەر شەرحەشەمسى لە موفتى ئەپرسى ،
 موفتىش وەلامى ئەداتەو • مەلاى ئۆدشەيى رەخنە لە وەلامەكەى موفتى
 ئەگرى • ديسانەو موفتى وەلامى ئەداتەو ئىتر ھەر بەمچەشنە رەخنەو
 وەلام درىژە ئەكىشى تا خزمەتكارەكەى موفتى دى ئەلى : «مولانا ! طلع
 الصبح » ، واتە بەوباسەو شەو رۆژ ئەگەنەو • ئەمەش ئەو ئەگەيەننى كە
 ھەردوولا چەند خوئندەوارو ورد بوونو چۆن عىبارەتى حاشىيەكەيان
 لىكداوہتەو قسەيان لەسەر كردووە ، ئەگىنا گفتوگو لەبارەى
 باسىكى واوہ ئەوہندەى پى ناوئى شەوى پى رۆژ بكرىتەو •

ئەگىرنەو ھەر لەو سەفەرى حەجەدا ئەيشچە مىسر • لەوئى مەلايەك
 گەلى پرسىارو رەخنە ئامادە ئەكا لە حاجى مەلا ئەحمەدى بكرى • كە ئەگەنە
 قسەو ماوہەكى زۆر قسە ئەگەن • لەئەنجاما مەلا كە عەرزى حاجى مەلا
 ئەحمەد ئەكا : قوربان ! بە شىوہى بەلگە ھىنانەو ، بەلگەم نەماوہو

قه ناعه تم به قسه کانتان کردوو ، به لام هیشتا دلم ئاوی نه خواردوو ته ووه
 ههروه کوو ئهوسا وام . جا حاجی مه لا ئهحمه د عه رزی شیخ موحه ممه د
 به هائوددین ئه کا ئه لی : قوربان ! ئیتر له مه ولا مهیدانی ته ئیری رۆحانی به و
 من له و مهیدانه دا دهستم ناروا . تو پیت ئه کری چاریکی ئه م داماو به که
 زۆر خیره .

له کورتی بیرینه وه حاجی مه لا ئهحمه دی ئۆدشه یی به کیک بووه له
 مه لا هه لکه وتوووه کانی سه رده می خۆی . ئه م ذاته گه لی فتوای به قیمه تی
 نووسیوه ، من هه ندیکیانم ده سگیر بووه و له به رگی سیه مه می (جواهر
 الفتاوی) که مدا نووسیومنه ته ووه و بلاوم کردوو نه ته ووه . هه ندیکیشانم
 به داخه وه ده سگیر نه بوو . حاشیه ی له سه ر کیتابی نیکاح و صیdaq و خولع و
 ته لاقی توحفه ی ئینوچه جه ره هه به دهستم نه که وتوون . ئه و نوسخه ی
 ئینوچه جه ره که ئه و حاشیانه ی له سه ر نووسراوه ته وه ، لای نه وه کانی هه به ،
 ئه گه ر که سی بۆی هه لکه وی بیان نووسیته وه و له چاپیان بدا خزمه تیکی
 گه وره به فیهی ئیسلامی ئه کا (۲) .

(۲) مه لاکانی کوردستان ده ستیکی بالایان له حاشیه لی کردن و لیکۆلینه وه ی
 توحفه ی ئینوچه جه ردا بووه ، به لام به هۆی نه بوونی چاپه وه له و
 سه رده مه دا له کوردستان و به هۆی گوئی نه دانی خوینده وارانئ ئه مرۆوه
 به مچۆره بابه تانه ، به ره مه می ئه و مه لایانه به ده گمه ن ده ست نه که ون و
 له وانه شه بفه وتین ، له گه ل ئه وه شا که بلاو کردنه وه ی ئه و حاشیانه
 به شداری به کی گه وره به له ژيانده وه ی به شداری مه لایانی کوردستاندا
 بۆ په ره پیدانی فیهی ئیسلامی .

بۆنموونه بیستوو مه یۆسفی ئه صه م که مه لایه کی گه وره ی ناوچه ی
 باله ک بووه موده ووه نه به کی له سه ر توحفه هه به تا باسی ره هن گه یشتوووه ،
 نوسخه به کی لای شیخ موحه ممه دی خال هه بوو له گه ل ده سنوو سه کانی
 کتیبخانه کهیدا به خشیی به کتیبخانه ی ئه وقافی سوله یمانی . مه لا
 موحه ممه دی ئینولحاجی جیشانه ییش موده ووه نه به کی له سه ر هه موو
 توحفه هه به ، نوسخه به کیم دیوه له کاغه زی ره نگا وره نگ نووسرا بووه

بیستوو مه پیاوئیکی نهخوئنده وار بووه خزمه تی حاجی مه لا ئەحمەدی
 کردووە • حاجی مه لا ئەحمەد له وهختی پرسی شهرعی لی کردندا ئەوهنده
 پیتی وتووە فلان کتیبم بۆ یینه و فلانه شوینی بکەرەوه و کابرایش زۆر ورد
 بووه، وای لی هاتووە فیربووه کام باسی شهرعی له کام شوینی کام کتیبدایه،
 پاش کۆچی دواایی حاجی مه لا ئەحمەد هەر کاتی مه لایان له مائی ئەودا
 کۆبووبنەوه بۆ کۆلینهوه له باسیکی شهرعی، له و کابرایه یان پرسیه و فلانه
 باس له کام کتیبدا ههیه بۆمان یینه و ئەویش هیناویه و تهماشایان کردوووه و
 مه سه له که یان لیکداوه تهوه • ئەم پیاوه نهخوئنده واره له ناو مه لایاندا به
 (مه لای دهیمی) ناووبانگی دەر کردووە •

حاجی مه لا ئەحمەد له تهسه و فیشدا پایه یه کی بالای بووه • له سه
 دهستی شیخ عوتمان سیراجو ددیندا تهسه سوکی کردوووه و سولووکی
 کردووە • که له سوله یمانی یهوه گهراوه تهوه بۆ نۆدشه، بهشیکی وهختی له
 بیاره به سه ربردوووه له خزمه تی شیخ عوتمان سیراجو ددیندا خه ریکی
 خۆپه روه رده کردن بووه • پاش وهفاتی شیخ عوتمانیش بووه به موریدی
 شیخ موحه ممه د به هائو ددین و له دوا دواایی ژیا نی ئەودا له بهر به دره وشتی
 کۆیخایه کی نۆدشه دلی له وئ هه لکه نراوه و کۆچی کردوووه بۆ سنه و ئەعیانی
 سنه پیشوازی یه کی گه رمیان لی کردوووه و بنه ماله ی موخته مه د له سه
 مزگه و تیکی خۆیان دایان مه زران دووه و دئ یه کیان که ناوی (عیساوا) یه بۆ

له کتیبخانه ی مزگه و تی گه و ردی سوله یمانیدا • بیستوو مه
 نوسخه یه کی تریشی هه یه لای حاجی مه لا ماری خاوی له قه رده داغ •
 مه لا یه حیای مزووری ش حاشیه ی تا باسی نوێژی جهماعهت له سه
 توحفه نووسیوه، نوسخه یه کی له کتیبخانه ی خانه قای بیارده دا هه بوو،
 ئەبێ ئیستا له کتیبخانه ی ئەوقافی سوله یمانیدا بێ • له مه لا
 عه بدوله ظیمی موخته هیدی سنه ییشم بیستوووه که مه لا یه حیای
 موده وودنه ی له سه ر هه موو توحفه هه یه، به لام خۆم نه مدیوه •

خۆراک پیدانی فەقێ و ژیانی خۆی و مالا و مندالی پێ بەخشیوه تا بتوانی بە
رەحەتی ئەرکی ئایینی سەرشاری خۆی جێ بە جێ بکا • بەم جۆرە حاجی مەلا
ئەحمەد بە قەدر و حورمەتەوه لە سنه ژیاوه و ، وەك بیستوو مە لە ۱۳۰۲ی
هیجرەتدا کۆچی دوایی کردوو •

حاجی مەلا ئەحمەد نۆدشەیی دوو کۆری بوو • یەكەم عارف كە لە
بیارە لەدایك بوو • ئەم کۆرە لە خزمەتی باوکیا خویندوو یە تا ئیجازە
وەرگرتوو و لەپاش کۆچی دوایی باوکی بوو بە جێ نشینی و دەرزی
وتووەتوو • کۆری دوو هەم زەینولعابدین • ئەم کۆرەشی لای مەلاکانی
ناوچە کە خویندوو یەتی و سەرەنجام لای مەلا عەبدولقادری بیارە خویندنی
تەواو کردوو و ئیجازە وەرگرتوو •

حاجی مەلا ئەحمەد دەستی شیعریشی بوو و نازناوی شیعی (فانی)
بوو • بەداخ، وە من تەنها بەیتێکی چە کامە یەکی کە بۆ شیخ عوتمان
سیراجوددینی نووسیوو ، پارچە شیعی کیم ، دەسگیر بوو کە لێرەدا بلایان
ئەکە مەوه •

ئەمە تاقە بەیتە کە ی : چە کامە کە :

قطع راه هفت خوان قتل این دیو سفید
از سراج الدین طلب (فانی) ، تهمتن همت است

ئەمەش پارچە شیعرە کە ی :

آن شیرین یار من دارد همی
صد چو شیرین کوهکن دارد همی
کوژپشت است این زلیخای فلک
یوسف کنعان وطن دارد همی

ور عرق شد برگ گل عین گلاب
شرم ازان نازك بدن دارد همی
بوستان محض باشد دلستان
سنبل و سرو و چمن دارد همی
ظلمت کفر از دو زلفش برنخاست
دوستی با اهرمن دارد همی
در عباى تن لطائف در سلوك
شیوه زان پنج تن دارد همی
زنده دل هرگز نمیرد (فانیا)
نگ از قید کفن دارد همی

بارى سەيىد عبدولرەھىمى مەشھور بە مەولەوى

ژیاننى مەولەوى

سەيىد عبدولرەھىمى نازناو (مەعدوومى) و بەناووبانگ بە (مەولەوى)،
كۆرى مەلا سەئىدى تاوگۆزى و لە ئەوئى مەلا يوسىفجاننى كۆرى مەلا
ئەبووبەكرى چۆرىيە كە بە (موصەئىف) مەشھور بوو، رىشتەى پىشتىان
ئەچىتەو سەر خواناسى ئاودار سەيىد موصەممەد زاهىدى كۆرى سەيىد
مەحمۇدى مەدەنى كە بە (پىر خدرى شاھۆ) ناسراو، لە ئەوئى حەزرەتى
حوسەينى كۆرى حەزرەتى ئەلى كۆرى ئەبووطالىب و فاطىمەى زەھرايە
خوایان لى پازى بى *

مەولەوى لە سالى ۱۲۲۱ى ھىجرەتدا لە دىنى (سەرشاتەى) ئاچەى
تاوگۆزى كە ئەكەوئىتە بەرى باشوورى رىووبارى سىروان، لەدايك بوو *
ھىشتا مىندال بوو مالى باوكى ئاچەى تاوگۆزىيان بەجى ھىشتو و لە
دىنى (بىژاوە) جىگىر بوون و، لەوئى لاي باوكى قورئاننى پىرۆزو كىتەپە
وردەكانى خوئندوو و فىرى نووسىن بوو *

پاشان بەپى داب و نەرىتى فەقىى ولاتى كوردستان رۆشتوو بۆ
ھەلەبجە و لەوئى دەستى كردوو بە خوئندن * ھەر وەھا لە مەدرەسەكانى
دەور و پىشتى ھەلەبجە وەك خەرىپانى و خورمال و بىارە و تەوئىلەش
خوئندوو و پاش ئەو چوو بۆ پاو و ماو و يەكەش لەوئى خوئندوو و پەتى و
پاش ئەو رۆشتوو بۆ چۆر لە مەريوان كە مەلەندى كۆنى خوئان بوو،

پاش ماوه یه کیش خویندن له وی ، چووه بو شاری سنه و له وی له مزگه وتی
وه زیر دامه زراوه . نه و سهرده مه سهرده می فه رمانره وایی نه مانوللا خانای
گه وره بووه که یه کی بووه له پیاوه به ناووبانگه کانی نه رده لانو مزگه وتی
دارولئیحسان نه و دروستی کردووه . پاش ماوه یه کی تریش له سنه وه
رؤیشتوووه بو بانه و له وییشتوووه پاشتر هاتوووه بو سوله یمانی و له سهرده می
ژیانی شیخ معرووفی تودیدا به فقهی یه تی له مزگه وتی گه وره دامه زراوه .

پاش ماوه یه که مانه وه له سوله یمانی ، له وییشتوووه چووه ته وه بو هله بجه و
له مه دره سه ی شیخ عه بدوللای خه رپانی له مزگه وتی جامیعه دامه زراوه و لای
مه لا صادقی ته ویله یی خویندوو یه تی . نه م مه لا صادقه یش یه کی بووه له
مسته عیده کانی شیخ عه بدوللا خوی .

بیستوو مه له م سهرده مه دا باوکی مه وله وی کوچی دواایی کردوووه و
مه وله وی ماوه یه که په کی خویندنی که وتوووه و خه ریکی به ختو کردنی براو
خوشکه کانی بووه . پاشان دهستی کردوووه ته وه به خویندن و چووه بو
قه لای جوانرؤ بو لای مه لا موحه ممه دی قازی و ماوه یه که له وییش
خویندوو یه تی ، جا بو جاری دووه هم چووه ته وه بو سنه و له مزگه وتی
دارولئیحسان دامه زراوه . له م چه رخه دا شیخ موحه ممه د سه عیدی باوکی
شیخ عه بدولقادی موهاجیر موده رپرسی دارولئیحسان بووه . مه وله وی
نه م جاره زیاتر له جاری پیشو و له سنه ماوه ته وه و پاشان دیسانه وه هاتوووه
بو سوله یمانی و له خزمه تی مه لا عه بدولرهمانی تودشه ییدا که موده رپرسی
مه دره سه ی مه لکه ندی بووه ، خویندوو یه تی و لای نه و ته وای کردوووه و
ئیجازه ی مه لایه تیشی لای نه و وهرگر تووه .

بیستوو مه پاش ئیجازه وهرگر تنی مه وله وی ، به پیی داب و نه ریتی
پاشا کانی بابان که هر فقهی یه که له سوله یمانی ئیجازه ی وهرگر تابه یه کی له

پاشا زادە كان فەقى ئىجازە وەرگرتوۋەكەو كۆمەلنى مەلاو فەقى شارو كۆمەلنى دەستەو دائىرەى خۆى لەگەل خۆى ھەلئەگرتو ئەچوون بۆ سەيران بۆ سەرچنار ، ئەحمەد پاشاى بابانىش كە ميانەى دۆستايەتتى لەگەل مەولەوى زۆر بوۋە ، مەولەوىو كۆمەلنى مەلاو فەقى لەگەل خۆى ئەبا بۆ سەيران . لە رىگەدا فەلاحىك سەرى رىيان لى ئەگرىو دەست ئەكا بە سكالای حالى خۆى لای ئەحمەد پاشاۋ ئەلنى پارچە بەراۋىكم ھەيە ھەموو سالى ئەيكەم بە تەرەكالىۋ پىي ئەزىم ، ئەمسال يەككى لە پياۋەكانى تۆ لىي داگىر كردوومو زۆرىشم لى ئەكا بە جوۋتى خۆم بىكىلمو بىكەم بە تەرەكالىۋ بۆ مالى پاشا . مەولەوى دىتە پىشەۋە خۆى لە كابراى فەلاح توۋرە ئەكاۋ ناھىلنى ئەحمەد پاشا ۋەلامى بداتەۋە . كابراى فەلاح سەرسام ئەبىو بە مەولەوى ئەلنى : مەلا ! تۆ لای خۆت مەلاۋ پياۋى ئايىنى ، كە تىكايەكم لای پاشا بۆ ناكەى ، بۆ ۋا لىم توۋرە ئەبى ؟ مەولەۋىش پىي ئەلنى : كابرا ! مردووت مرى . . من لەبەر بىعەقلى تۆ توۋرە بووم لىت . ئاخىر تۆ نەتېستوۋە دنيا كىلگەى قىامەتە ؟ جا ئەگەر پاشا ئىستا بە جوۋتى بىگارى زەۋىي داگىر كراۋ نەكىلىۋ نەيكا بە تەرەكالىۋ بۆ مالى خۆى ، دىيەى چۆن بۆ ئەبى بە كىلگەى قىامەت ؟ ئەحمەد پاشا كە ئەم قسەيەى مەولەۋى ئەيىسى ، شەرم ئەيگرىۋ بە مەولەۋى ئەلنى تىكا ئەكەم ئىتر بەس ! كابرا تۆيش بۆ زەۋىي خۆت بۆ خۆت ۋە ھەركەس ھات بەزىكتا لىت داگىر بكاۋ زۆرت لى بكا ، گوئى مەدەرىۋ لە كەس مەترسە .

مەولەۋى پاش ئىجازە وەرگرتى ئەروا لە دىي چروستانە كە دىيەكە لە نىكى ھەلەبجەۋە ، ئەبى بە مەلاۋ مزگەۋتىكى تىا ئەكاتەۋەۋ چەند فەقى يەك راءەگرىۋ دەست ئەكا بە دەرزىپىۋتنيان . شوئەكەى زۆر پى خوش ئەبى تەنانت باغىكىشى تىا دائەننى . بەلام پاش ماۋەيەك ئەگوئزىتەۋە بۆ دىي گونە [گونەدە] لە ناۋچەى نەورۆلى لە نىكى چروستانەۋە . لەۋىش

مز گه و تیک دروست ئە کار فەقی پائە گری و حوجرەیان بۆ ئە کاتە وە بە
پێ خویندنی ئەوان و ئامۆژگاری کردنی موسوڵمانانە وە چەند سالیکیش
لەوی پائە بویری •

پاشان لەوێشە وە ئە گوێزیتە وە بۆ کانی کە وە لە ناوچە ی شەمیران کە
نیشتمانی هۆزی (یەزدان بە خشی) یە • لە و سەردەمەدا سەرپەرشتی کردنی ئە و
ناوچە یە بە دەست شیخ عەلی عەبابە یلی یی یە وە بو وە کە زۆر دۆستی مە و لە و ی
بو وە و خاتری گرتو وە و خزمەتی کردو وە • پاشان مو حە مەد پاشای جاف
ناوچە کە ی لە سەر خۆی تاپۆ کردو وە و بەرپۆ وە بردنی لە شیخ عەلی
سە ندو وە تە وە و دا و یە تە دەستی عوسمانی خالە کە پیا و مونا سبی یەزدان بە خشی
بو وە • پاش ئە مە مە و لە و ی کانی کە وە بە جی ئە هیلی و ئە گە ریتە وە بۆ
سەر شاتە ی زید و نیشتمانی کۆنی خۆی •

کە مو حە مەد پاشای جاف لە مە ئا گادار ئە بی نامە یە کێ گە یی ئامیز بۆ
مە و لە و ی ئە نووسی • مە و لە و ی یش لە وە لا مەدا نامە یە کێ بۆ ئە نووسی و بۆی
باس ئە کا کە لە پاش دەر چوونی شیخ عەلی یە وە لە شە میران ، وە زعی
عە شرە تە کە ی وە ک ئە و سا نە ما وە و بۆ یە ناچار بو وە لە بەر ئەوان بار بکا و ،
ئە م چە ند بە یتە شی بۆ ئە نووسی :

وزان سوی وطن هجرت نمودم

خلافت از علی دانسته بودم

به تاثیر محمد پیر اکمل

خلافت چون به عثمان شد محول

دل خویشان مارا پر ز خون کرد

به خویشان وند خود نعمت فزون کرد

ئىتر لە گەل ئەو شا كە ناوچەى تاوہ گۆزى زۆر كوور و ديم بوو و
 ژيانى تيا گران بوو ، مەولەوى ھەر لەوى ماوہ تەو و نەجوو لاو و بە
 ھەر جۆر بوو ژيانى بەسەربردو و ، تا لە ۱۳۰۰ى ھىجرەتدا كوچى دوايى
 كردو و لە گۆرستانى مەشھور بە گۆرستانى ئەسحابە لە دىنى (سەر شاتە)
 لەسەر بەرزايى بەك بە خاك سپىراو . مەلا حامىدى كاتى شىخ عثمان
 سىراجوددين ئەم چەند شىعرەى لە لاواندەوہ يا داناوہ :

آسمان گر خون بيارد بر وفات مولوى
 زيبداى برگ سىہ پوشند اهل دنيوى
 مجمع علم و عبادت مخزن صدق و صفا
 مظهر عقل و درايت مير ملك معنوى
 پيرو شرع محمد شيخ اولاد حسين
 سالک راه طريقت در طريق اخروى
 فارس نظم و قصايد در حقيقت ، در مجاز
 ريزه چين خوان جودش صد امير دهلوى
 بھر تاريخ وفاتش آنقدر کرديم فکر
 کاسمان (غش) کرد بر مرگ جناب مولوى

مەولەوى لە دواسالەکانى ژيانى کۆئىر بوو و ھوت سالى بە کۆئىرى
 بەسەربردو و لە ژيانى خۆيا کە پرەكەى ئاگرى تىچوو و کتیبەکانى
 سووتاون و خۆيشى لە پارچە شىعريکيا ئىشارەت بو ئەو رووداوہ ئەکا کە
 چۆن شىعرەکانى تيا سووتاو . لەمەوہ دەرئەكەوى کە ئەبى مەولەوى
 شىعري زۆرى فەوتابى . راستەكەشى قەوارەى بچوو کى ديوانەكەى نە
 لە گەل ژيانى دريژى پر لە خۆشى و لە دەر دو مەينەتى و نە لە گەل دەستى بالاي
 لە شىعردا پێك ناکەوى .

ئەو كىتابىنەى مەولەوى دايىان

ئەم ذاتە لەبەرئەو كە شوئىكى مۇناسىبى نەبۇە تىا بىەسىتەو و رىگايە كى شىك نەبردو وە گوزەران و ژيانى خۆى بى رىكويىكى لىو دابىن بكاو زۆر وەختى ژيانى لە گواستەو وەدا بوو لە شوئىكى وە بو شوئىكى تر ، ئەبو وىچ نووسراوئىكى لەپاش بەجى نەمايە ، كەچى لەگەل ئەو وەشدا گەلى كىبى بەنرخى نووسىو وەموويان ماون و ، دىوايىكى شىعرىشى لەپاش بەجى ماو وە نوسخەى زۆرى لى نووسراو وەتەو و بە گەلى ناوچەى كوردستانا بلاو بوو وەتەو . ئەم دىوانە شىعرەى يەكەمجار لە سالى ۱۹۳۵ دا بە دوو بەرگ لەگەل وەركىرانيا بە شىعر بو دىالىكتى كرمانجىي خوارو و لەلايەن پىرەمىردەو بلاو كراو وەتەو ، جارى دوو وەمىش لە ۱۹۶۱ دا بە لىكدانەو وە لەلايەن مەو لە چاپ دراو (۱) .

كىبە دانراو وەكانى مەولەوى ، جگە لە دىوانەكەى ئەمانەن : يەكەم — كىبىكى كوردى بە شىعر لەبارەى عەقىدەو پىرو باو وەرى ئىسلامەو . ئەم كىبە هىشتا چاپ نەكراو . من خۆم نوسخەى كىم لايە (۲) .

(۱) لەپاش ئەو چاپەى دىوانى مەولەوى يەو تائىستا گەلى نوسخەى ترمان دەسگىر بوو كە بەراورد كردنيان لەگەل نوسخە چاپەكە پىويستە . بۆيە بەدەستمانەو وەيە ، خوا رىكىبىخا ، لە هەلىكا چاپىكى ترى دىوانى مەولەوى بىكەينەو ئەنجامى بەراوردى ئەو نوسخە تازە دەستكە و تىوانەشى تىابى . نىازمان وايە لەم چاپە تازەيەدا لە داوئىنى شىعرەكانەو تەنھا مەعنا گشتى يەكەيان بنووسىنەو وە مەعناى وشەكان هەلگىر و لەجىاتى ئەو لە داوئىندا فەرھەنگىكى تىكرابىي بەپىي تىپەكانى ئەلفوبىي بو بىكەين .

(۲) من خۆم لە سالى ۱۳۳۹ ى هىجرەتدا ئەم كىبەم لاي مامۆستا مەلا ئەحمەدى پاش بەردىي مەشھور بە مەلا ئەحمەدى رەش خويندو وە . لە رىگاي ئەم كىبەو پىوئەندى رۆحىم لەگەل مەولەوى پەيدا كردو عاشقى شىو و شىعر و نووسىنى بووم .

دوووهم — کتییکی تری کوردی به شاعر به ناوی (العقيدة المرضية) وه
له باره ی عه قیده ی فیرقه ی ئەشعهری یه وه که له دوو ههزار بهیت زۆرتره و
له وپه ری جوانی و په وانیدا یه • ئەم کتیبه زۆر به سووده و مهوله وی خۆی
حاشیه ی زۆری لێ کردوو وه ههروا حاجی شیخ ئەحمه دی کوری شیخ
عوثمان سیراجو ددینیش گه لێ حاشیه ی لێ کردوو • وادیاره به دهرزیش
لای مهوله وی خۆی خویندوو یه کاتی که مهوله وی له تهوێله بووه لای
شیخی باوکی سولووکی کردوو • نوسخه ی تهواوی ئەم کتیبه لای حاجی
مهلا خالیدی کوری مهلا عه بدوللای موفتی سنه و لای حاجی مهلا سه عیدی
ساداواپی ههیه •

سیههم — کتییکی به فارسی به شاعر له باره ی عه قیده و بیروباوه ری
موسوئلما نانه وه که ناوی (الفوائج) ه واته شته بۆن خو شه کان یا بۆنی خوش
گه یینه کان • ئەم کتیبه ش له ههزار بهیت زیاتره •

ئهم دوو کتیبه پیکه وه له سالی ۱۳۵۲ ی ههجره تدا له میسر له لایهن
خوالی خوش بوو (محی الدین صبری النعیمی الکائی مشکائی) یه وه
له چاپ درا ون • له م سالانه ی دوا ییشدا له پرووی ئەو چاپه وه به ئۆفسیت
له چاپ درا ونه ته وه •

چوارهم — نامیلکه یه کی له باره ی ئیسپات کردنی دروستی (رابطه) وه که
یه کیکه له ئادابی ته ریه تی نه قشبه ندی • ئەم نامیلکه یه به فارسی یه ،
نوسخه یه کی لای شیخ حه یده ری کوری شیخ جه عفه ر ههیه که له دی یه کی
زیک له سه یید صادقی شاره زووره وه دائه نیشی • ئەم نامیلکه یه تائیسنا
له چاپ نه درا وه •

پنجهم — کتییکی شیعی ره جهزه به عه ره بی ناوی (الفضيلة) یه
۲۰۳۱ شیعه له باره ی زانستی ئوسوولی دینه وه • ئەم کتیبه کتییکی زۆر

بایه خداره ، مهولهوی به فرمانی شیخ موحه ممه د به هائوددین دایناوه و
 له سهرده می ژیانی خویدا زۆر خوینراوه . منیش له سایه ی خواوه
 له سالانی ۱۳۷۶ - ۱۳۷۷ دا شهرحیکی باشم به پیتی توانای خۆم لی کردووه
 به ناوی (الوسيلة فی شرح الفضيلة) و له سالی ۱۳۹۲ ی هيجره ت
 (۱۹۷۲ ی.ز) دا له چاپم داوه و ۸۱۹ لاپه ریه و به گه لی ولاتی موسولمانان و
 زۆر لای کوردستانا بلاو بوو و ته وه . نوسخه یه کی نایابی ئەم (الفضيلة) یه م
 لایه به خه تیکی زۆر جوان نووسراوه ته وه ، حاشیه ی زۆری مهولهوی خۆی و
 مه لا فه تاحی پاوه ییی و خه تی مهولهوی خۆیشی پتویه .

له خوالی خوش بوو سه یید عه بدولرهمانی عازهبانیم بیستوووه
 ئەیفه رموو : له بیاره له خزمه تی شیخ نه جموددیندا کتییکم دی ناوی
 (خاطراتی مهولهوی) بوو گه لی شتی به سوودی له باره ی مهولهوی یه وه
 تیاوو . ئەبێ ئەم کتیه فه وتایی وا شوینه واری له هیچ لایه که وه دیارنی به .
 هه روا بیستوووه حاجی سه یید عه لیبی مه لای (لۆن) دیوایتیکی مهولهوی
 لایه مونا سه به تی دانانی پارچه شیعره کانی تیا نووسراوه و له پرووی نوسخه ی
 مه لا ئەسه ده دی پایگه لان نووسیویه ته وه .

ئاخ ، مهولهوی ! خۆزگه به و سۆزو عه شق و تیکۆشینه له ولایتیکدا
 ئەبووی هه رچیت ئەنووسی وه رئه گیراو له چاپ ئەدرا ، تا جیهانی کوردستان
 به لکو هه موو جیهانی موسولمانان به ته ئلیفات و ئاسارو ئەشعارت پرووناك
 بیوایه ته وه ، تا هه موو دنیا بیزانیا به ییشه ی کوردستان چ جووره شیرتسکی
 تیدا بووه و ، مزگه وته بێ ئەوقاف و بێ نازه کانی زانای گه وره و به رزو پیاوانی
 خاوه ن به هره ی ئەده بیی چۆنیان پێ گه یاندوووه . له شاعیرانا کهسانی وهك
 مهولهوی و مه لاخدری نالی و عه بدولرهمان به گی سالم و مسته فا به گی
 کوردی و مه لا موحه ممه دی مه حوی و شیخ ره زای تاله بان و مه لا مسته فای
 بیسارانی و سه ییدی هه ورامی و وه لی دیوانه و موحه ممه د ئاغای ده ربه ند

فەقەرەو خانای قوبادی و مەلکەى مرادوھیس و حاجى قادرى کۆیى و مەلا
عومەرى پەنجوورى و ، لە زانایاندا کەسانى وەك ئىبنولسەلاحى شارەزوورى و
کەمالوددىنى ئەرپىلى و ئىبنوالحاجىبى سەئىدى و سەیفوددىنى ئامودى و فاضىل
موحەممەد ئەفەندى گۆرانى و ئىبنو خەلەکان و مەلا عەبدوللای یتووشى و
کەسانى تریش پەرەردەى سووچى ئەم مزگەوتانە بوون .

ھەربژى ناوى نامى مەولەوى
لە ریزى سەعدى و جامى و دىھەوى

بژین زانایان لە پرووى جیھانا
لە زانای عىلمى ماددى و مەعنەوى

حەشرمان بکا خودا بە کەرەم
لەژىر سەى ئالای بەرزى نەبەوى

سەفەرى مەولەوى بۆ ئەملاو ئەولا

مەولەوى زیاد لە وردە سەفەرەکانى بۆ دیدەنى کردنى دۆستانو
برادەرانى لە تاوگۆزى و جوانرۆو زەھاوو ، بۆ ناو عەشایرى قوبادى و
باوەجانى و وەلەدبەگى و جاف و شەرفبەیانى و ، بۆ شارەزوورو ، بۆ
ھەورامان بۆ زیارەتى شىخ سىراجوددىن و بەھائوددىن و ، بۆ سولەیمانى بۆ
زیارەتى کاک ئەحمەدى شىخ و بۆ سەنە بۆ خزمەتى شىخ عەبدولقادى
موھاجىر کە لەوێ مامۆستای بوو ، چەند سەفەرى تاپەتییى تریشى بوو
کە رۆژگار پێویستى کردوون لەسەرى . وا کورتەيەك باسى ھەندى لەو
سەفەرەکانى ئەنوسینەو بۆ ئاگادارى و بۆ یادگار .

یەكێ لەو سەفەرەکانى سەفەریکیەتى بۆ سەنە کە بە فەرمانى شىخ عوتمان
سىراجوددىن بوو لە ١٢٧١ى ھىجرەتدا لە خزمەتى مەلا ئەحمەدى

تۆدشەیی و شیخ عەبدولرحمان ئەبولووفای کۆری شیخدا بۆ لای ئەمانوللا
خانی والیی کۆری خوسرەو خانی ئەردەلان کە لەقەبی (غولامشا خان) بوو.

ئەم سەفەرە لەسەر داواو پێشنیهادی مەلایان و پیاوماقوولانی سنە بوو
لای شیخ سیراجوددین کە یەکێ لە کۆرەکانی لەگەڵ کۆمەڵەی مەلا
گەرەکانا بنێری بۆ لای غولامشا خان ئامۆژگاری بکەن بەلکو لە
یروباوەری شیعیەتی پەشیمان بێتەووە و بێتەووە سەر ئایینی خەلکی
کوردستان و ، ئەگەر هەر وازیش ناهێنێ ، هیچ نەبێ واز لەو بەهێنی کە
حاجی کەریم خانی موحەمەدی هەمەدانی بێنی بۆ سنە و بە زۆر بەسەر
خەلکە کەیدا بە پێنی تا شیعیەتی لەناویانا بڵاوبکاتەووە .

شیخیش ، شیخ عەبدولرحمان ئەبولووفای کۆری و حاجی مەلا
ئەحمەدی تۆدشەیی و مەولەوی بۆ ئەم مەسەلە یە ئەتیری بۆ سنە . خەلکی
سنە پیشوازی یەکی گەرم لەم میوانانە ئەکەن . ئەمانیش چەند رۆژ لە سنە
ئەمێنەووە لەم چەند رۆژەدا چەند جار چاویان بە غولامشا خان ئەکەوی و
گەڵی گفتوگۆی لەگەڵ ئەکەن ، بەلام هەمووی بێسوود ئەبێ و غولامشا
خان لەسەر حاڵی خۆی ئەمێنێتەووە ، ئەمانیش ناچار بە دلگرانی یەووە
ئەگەرینەووە بۆ هەورامان (۳) .

سەفەریکی تری مەولەوی بۆ سابلاخ بوو کە ئێستە بە (مەهاباد)
بەناووبانگە . مەولەوی لە رێی مەریوانەووە چوووە بۆ ئەم سەفەرە و لە رێ
لای زانای گەرە سەید حەسەنی چۆری لای داووە ، کە ئەویش بە پشت
ئەچیتەووە سەر مەلا ئەبووبەکری موصەننەفی باپیرە گەرەوی مەولەوی .

(۳) لە ئەنجامی ئەم مەسەلە یەدا هەرایەکی گەرە لە سنە قەوماوە کە بە
(واقیعاتی کاروانسەرا) بەناووبانگە و چەندکەسی تیا کوژراوە . لە باسی
(دۆستانی مەولەوی) دا ئەگەرینەووە بۆ ئەم مەسەلە یە .

بيستوومه مهولهوى لهم سهفهردا فهرهنجى بهكى دريژى له بهردابووه
 لهوانهى لهناو قوبادى و باوهجانيدا له بهريان ئه كهن . له مهلا ئه وره حمانى
 چۆرپم بيستووه كه ژن برائى سهييد حهسهن بوو ئه يوت مهولهوى له گهل
 ئه وهشدا كه رښوارو ماندوو بوو ، شهوان پاش ئه وه كه ميوانداره كانى
 به جى يان ئه هيشت كه ميك ئه نووست ، ئيتر پاشان هه ئه سايه وه بو
 شه ونوژوو دواى ئه وه رووه و قبيله دائه نيشت خهريكى ذيكرو فيكرى خواو
 به جى هينانى ئادابى ته ريقهت ئه بوو و به وجۆره رۆژى ئه كرده وه .

مهولهوى كه ئه گاته سابلآخ مهلا كانى ئه وى پيشوازي بهكى گهرمى لى
 ئه كهن ، به لام تاقمى مالى سهييد نظامى له گهل ئه وهش كه چۆرى و خرمى
 مهولهوى بوون گوڤى نادهنى ، تا سه ره نجام به هوى به كترى ديتن و
 گوڤى گرتن له موناقه شاتى عيلمى مهولهوى به وه له پايه و رى و شوڤنى
 ئه گهن و بانگى ئه كهن بو مالى خوڤيان و قه درو حورمهتى ئه گرن .

سه فهرىكى ترى مهولهوى بو كه ركوك بووه له سه رده مى ژيانى شيخ
 عه بدولر حمانى خالصى تاله بانيدا . مهولهوى ئه م سه فهرى له زه مانى
 شيخ عثمان سيرا جود ديندا كردوو . شيخ عه بدولر حمانى تاله بانى لهم
 سه فهرى مهولهويدا زۆرى حورمهت گرتوو . بيستوومه مهولهوى به شه و
 گه يشتووه كه ركوك و به كسهر چوووه بو لاي شيخ عه بدولر حمان و ، ديويه
 هه رچه ند خه لك هه موو نووستوون ئه و به خه به ره و خهريكى عياده ته ، ئه م
 به يتهى به سه را ئه خوڤيڤته وه :

شه وهن ، خه لوه تهن ، مال بى ئه غيارهن
 ئاله م گرد و تهن ، دۆس خه به ردارهن

ئه و يش به م به يته وه لامى ئه داته وه :

نيازم ناله ن بهى كه لپۆسه وه
 شه و نالين و هه شهن وه لاي دۆسه وه

مهولهوى لهم سه فهره دا ماوه يهك له ته كيه ئه مينيته وه ، جا ئه گه رپيته وه .

سه فهر يكي تريشى هه روا بو كه ركوك بووه ، به لام پاش كوچى دوايى
شيخ سيرا جوددين و شيخ عه بدولر حمانى تاله بانى و ، له سه رده مى شيخ
به هائوددين و شيخ عه لى تاله بانيدا . برادر يك له زمانى سه ييد
موحه ممه دى كوره زاي مهولهوى يه وه بوى گيراومه ته وه كه وا ئه م چوونه ي
مهولهوى بو كه ركوك جوړه توړا ييك بووه له بهر دل عاجزى ، هه رچه ند
نه يته زانى هوى ئه م دل عاجزى يه ي چى بووه .

مهولهوى لهم سه فهره يدا چه ند مانگ يك له كه ركوك ئه مينيته وه ،
پاشان به فهرمانى شيخ به هائوددين ، شيخ ضيا ئوددينى براى له گه ل چه ند
سوار يك ئه چن بو لاي بو كه ركوك به لكو ئاشتى بكه نه وه و بيه يته وه ،
به لام مهولهوى به گو ييان ناكا . پاش ئه وه ي ئه وان سوار ئه بن و ئه كه ونه رى
بگه رپيته وه به دوو سى سه عات يك ، مهولهوى ئه كه ويته حاليكى ناته بيعى وهك
جه زبه وه . شيخ عه لى به وه ئه زانى پيى ئه لى : مهولهوى ! وائنه زانم ئاره زووت
لى يه بگه رپيته وه ؟ چه ند سوار يك ئه خاته ته كى ، له گه لى ئه رو ن تا
ئه كه نه وه به شيخ ضيا ئودديندا ، مهولهوى له گه ل ئه وان ئه گه رپيته وه و
سواره كانيش ئه گه رپيته وه دواوه بو كه ركوك .

هه روا بيستوو مه له زمانى سه ييد موحه ممه ده وه گيراويا نه ته وه مهولهوى
ئو پارچه شيعره ي كه به م به يته ده س پيى ئه كا :

وه خيلا فه وه ن ، ياران سه رمه س
ته قازاي زاتى ته بعم هه رچى هه س

به هوى ئو ته بيعه ت تي كچوونه يه وه و توويه تى كه ئه وه بووه قسه ي
شيخ به هائوددينى شكاندوو وه شيخ ضيا ئوددينى هه روا گيراوه ته وه ،
پاشان ئو حاله ته ده روونى به تونده ي به سه را هاتوو وه ئو پارچه شيعره ي

وتووو ، له گهڻ پياوه کانی شیخ عه لیدا که وتووو ته ری تا گه یشته و ته و به شیخ ضیاءوددین و له گه لای گه راوه ته و بو هه ورامان (۴) .

سه فهریکی تری مهوله وی به نیازی حه ج بووه . له م سه فهریدا تا به غدا دی . پاش چهند رۆژ مانه وه له به غدا هاوړیکه ی ری که له گه لای هاتووو له ریډا خزمه تی بکاو هه رچی پاره ی مه سرفی ری یان بووه لای نه و بووه ، هه لدی و پاره کیش نه دزی و له گه ل خوی نه بیاو نه گه ریته وه بو تاوه گوزی و له ناو هوژدا بلاوی نه کاته وه که وا مهوله وی له به غدا مردووو کوره کانی پرسه ی بو دانه تین .

مهوله وی یش که بی که سو بی مه سرف نه مینته وه ، ناچار نه بی بگه ریته وه بو مال . که نه گاته به ره وه نه بینی هاوړیکه ی له وی یه و خزمو عه شرت هه موو به هو ی هه والی دروی مردنی نه وه که نه و کابرا پی گه یاند بوون ، په ریشان ، به لام نه م له جیاتی نه وه ی لومه و سه رزه نشتی کابرا بکا پی نه لای به خوا قه سهم بمزانی بایه هاتوو ته وه بو ئیره ، تا تو له م ولاته دا بوایه ی پیتم تی نه نه نا بو نه وه ی شه رمه زار نه بی (۵) .

وتمان مهوله وی زور جار بو زیاره تی کاک نه حمه دی شیخ و شیخ عه بدولقادی موهاجیری ماموستای چووو بو سوله یمانی . له یه کی له م

(۴) له دیوانی مهوله ویدا وتوو مانه مهوله وی نه م پارچه شیعه ی له وه لامی نامه یه کی شیخ سیراجوددیندا وتووو . نه گهر نه مه ی به زمانی سه یید موحه ممه دی کوره زای مهوله وی یه وه گیراوه ته وه ، راست بی ، نه بی نه وه ی نه وی هه له بی . به لام تیکرا به پارچه شیعه که دا دیاره که نامه یه که له مه یدانایه و ماده م نه مه ی سه یید موحه ممه د گیراویه ته وه راست بی ، نه بی نامه که هی شیخ به هاووددین بوو بی و به شیخ ضیاءوددیندا بو ی نارد بی .

(۵) نه بی نه م کابرا کابرایه کی بیگانه له هوژو عه شرتی مهوله وی بوو بی ، چونکه پیاوی عه شرت رووی نایه کاری و ناپیاوانه بکاو بشگه ریته وه ناو عه شرت .

سەفەرەنەیدا كاك ئەحمەد پىي ئەللى مەولەوى ئامۇزگارى يەكەم بىكە .
 مەولەوى ىش وەلامى ناداتەوۋە . كاك ئەحمەد قسەكەي لى دووبارە ئەكاتەوۋە .
 مەولەوى ھەر وەلامى ناداتەوۋە . كاك ئەحمەد بۆ جارى سىھەمىش داواي لى
 ئەكاتەوۋە ، ئەمجارە مەولەوى ئەللى : لە جارى يەكەمدا كە پىت وىتم ، تەماشام
 كرد ھىچ واجب و سوننەتلىك نى يە تۆ تەركت كردىن و من عەرزت بىكەم بىكە .
 لە جارى دووھەمىشدا تەماشام كرد ھىچ حەرام و مەكرووھىك نى يە
 كر دىتت ، تا پىت بلىم تەركيان بىكە . ئىستا ھەر ئەوئەندەت عەرزتەكەم
 شەيتان خۆي ماس داوۋە بۆت ، ئاگات لە خۆت بى تەفەرت نەداو لە خۆت
 بايى نەكا . جا كاك ئەحمەد گەللى فرمىسك بەچاويادىتە خوار .

خوالى خوش بوو سەيىد ئەحمەدى عازەبانى بۆي گىرامەوۋە وتى :
 سەيىد حەسەنى موفتى داواي حەيىيە خانى كىچى شىخ عەلىي عەبابەيلى ئەكاو
 ئەيدەنى . جا كە لە سولەيمانىيەوۋە ئەرۋن بۆ عەبابەيلى بەشۋىن بووكدا ،
 شىخ عەلىي باوكى بووك بە مەولەوى ئەللى مەولەوى من كەسم نى يە لەگەل
 حەيىيە بىننىرم بۆ سولەيمانىيەوۋە لە تۆ مەحرەم تر نى يە بە مالى ئىمە ، لەگەللى
 بۆ ، ئەو ىش لەگەل بووك ئەروا .

لە رىگادا بە عادەتى برازاوا دەست ئەكەن بە گۆرانى وتن . يەككى لەو
 كۆمەلە كە ناوى (ھەمەي ئامىن) بوو ، دەنگى زۆر خوش بوو . دەس ئەكا
 بە (قەتار) و (ئاي ئاي) وتن بە شىعەرى مەولەوى يەوۋە . مەولەوى بەسوارىي
 ولاخەوۋە لەبەر خوشىي دەنگى ھەمەي ئامىن جەزبە ئەيگرى و بەجۆرى لە
 ھالى تەبىئى دەرتەچى ئەكەوۋىتە خوارەوۋە . خەلكەكە دائەبەزنو راستى
 ئەكەنەوۋە سوارى ولاخەكەي ئەكەنەوۋە لە ھەمەي ئامىنىش توورە ئەبن
 ئەللىن خەتاي تۆ بوو وا مەولەوى كەوتە خوارەوۋە . ھەمەي ئامىنىش دى
 بەلاي مەولەوى يەوۋە پىي ئەللى قوربان بۆچى وات پىھات ، خۆ من ھەر

شيعره كانى خۆتم ئوخويندەو ؟ ئەوئىش ئەللى كۆرە كەي شيعرى من ئەوئەندە
خۆش و بەتەئسىرە ؟ بەخوا خەتاي ئاوازەكەي تۆ بوو .

پىۋەندى رۆحىي مەولەوى

سەرەتاي پىۋەندى رۆحىي مەولەوى ، وەك مەنسووبىكى تەرىقەتسى
نەقشبەندى ، بە شىيخ عوئمان سىراجوددینەو بوو . پاش كۆچى دوايىسى
ئەو بوو بە مەنسووبى شىيخ موحەممەد بەھائوددینى كۆرى و زۆرى باوەر
پى بوو بە (ئايىنەي كامل) واتە ئاۋىنەي تەواۋو پىگەشتوۋ ناۋى بردوۋو ،
واتە ھەموو سىفەتە بەرزەكانى باوكى رەنگيان لەمىشا داوئەتەو .

مەولەوى بە نامەي بەرزو شيعرى پرسۆز ھەستى پاك و خاۋىنى خۆى
بەرابەر بەم دوو ذاتە ھەمىشە دەربرىو . لىرەدا بۆنموۋنە ئەو پارچە شيعرى
ئەنۋوسىنەو كە بەبۆنەي ھاتنەۋى شىيخ بەھائوددینەو لە سەفەرى حەج
دايناۋەو بۆى ناردوۋو :

ئايىنەي كامل ! ئازىزەكەي فەرد !
فیدای ئامات بىم صەفايىت ئاۋەرد !
خەيلىن گەرد پات نە دیدەم دوور بى
يانەي چەم وئىران تەمام خاپوور بى
خاس بى تەشرىفت ھەم ئاۋەردەو
گەرد پات وەتەن ئاۋا كەردەو
ساقى ، ئىنە بەزم وەصل يارانەن
چەرخىچ ھەر ئەو چەرخ ھەردە جارائەن

دهورئ دەر وه بهزم وه پيال وه
زهنگ دل وه زاخ مهی بماله وه

جاميمان جه دەس تو هم سه نده بو
فرسه تهن نصيو نهك نه مه نده بو (٦)

چەردەيەك لەبارەى ژيانى گۆمەلایەتیی مەوله‌وى یه‌وه

له گەل ئەوێشدا كه مەوله‌وى لەبارەى ئابوورى یه‌وه هەرگیز ژیايتكى
خۆشى پانه‌بواردوو، هەرگیز ئاماده نه‌بوه له‌پیناوى ژيانى دنیادا دەس له
عیزه‌تى نه‌فسى خۆى هەلگرئ . له نامه‌كانى مەوله‌ويدا كه دەسگیرمان
بوون و هەروەها له‌و دەنگوباسانه‌یه‌وه كه دەم به‌دهم ئەگیرینه‌وه ، بۆمان
دەرئەكه‌وى كه زۆرجارىش فەرمان‌په‌وايانى ناوخۆى ناوچه‌كه به‌وجۆره‌ى
كه شایانى كه‌سىكى وهك مەوله‌وى بئى له‌گەلى نه‌جوولاون ته‌وه‌و قه‌دریان
نه‌زانیه‌وه . كه‌چى فەرمان‌په‌وايانى قاجارى و ئه‌رده‌لانى گەلى جار بانگیان
کردوو ته‌لای خۆیان و دێهات و مولكیان داوه‌تى ، به‌لام ئەو قوبوولى
نه‌کردوو و هەرگیز نه‌یویستوه خزم و كه‌س و كارەكانى و ناوچه‌ى كرێنى
تاوه‌گۆزى به‌جئیلئ و به‌مولكى دنیاى نه‌گۆرپونه‌ته‌وه . بۆنموونه‌ فەرهاد
میرزای مامى ناصروددین شا داواى لئى کردوو و پرا بۆ ئێران و هەر مولكئ
دلى ئەیگرئ هەلى بژیرئ بۆ خۆى . غولام‌شا خانى ئه‌رده‌لانىش داواى لئى
کردوو و بچئ بۆ ناوچه‌ى سنه‌و دئی (زه‌لان) وەربگرئ بۆ خۆى ، به‌لام

(٦) له دیوانى مەوله‌ويدا نووسیومه كه‌وا مەوله‌وى ئەم پارچه‌ شیعره‌ى له
پیشوازی لئى کردنى شیخ به‌هائوددیندا وتوو كه چوو و بۆ سه‌رلئى دانئ ،
به‌لام پاشان بۆم دەرکه‌وت ئەوه هەله‌یه‌و به‌بۆنه‌ى هاتنه‌وه‌ى شیخه‌وه له
سه‌فه‌رى حه‌ج دايناوه .

مهولهوی هەر ئه‌وه‌ی پێ باش بووه هه‌رچۆن بووه له (سه‌رشاته) کرپنه‌که‌ی
خۆی بمی‌یتته‌وه .

مهولهوی تا ساڵی ١٢٩٣ی هه‌جری ، واته تا ده ساڵ پاش کۆچی دوا‌یی
شیخ سیراجوددین ، بێ‌ده‌ردو مه‌ینه‌ت رایبواردوووه ، به‌لام لهو سا‌له‌وه ئیتر
که‌وتوووته به‌ر تیری گه‌ردوون . مردنی عه‌ن‌به‌ر خاتوونی ژنی و ، پاش ئه‌وه
کو‌یربوونی خۆی و ، ئه‌نجا سووتانی ما‌له‌که‌ی که کتیب‌خانه‌که‌شی تیا
سووتاووه ، پاشتر کۆچی دوا‌یی شیخی به‌هائوددین و ئه‌و که‌لینه‌ پ‌ۆ‌ح‌ی‌یه
گه‌وره‌یه‌ی به‌و پ‌و‌وداووه که‌وتوووته ژیا‌نی‌و، پاش ئه‌وانه‌ش له و‌لا‌خ
که‌وته‌خوارو پشت‌شکانی ، هه‌موو ئه‌مانه دواسا‌له‌کانی ژیا‌نی‌یان لێ
تال‌کردوووه ئیتر تا سه‌ری یه‌که‌جاری ناوه‌ته‌وه به‌ده‌م ده‌ردو ئازاری د‌ل‌و
ده‌روونه‌وه تلاوه‌ته‌وه .

خیزانو منالی مهولهوی

ئه‌وه‌ی له پاشماوه‌ی بنه‌ما‌له‌ی مهوله‌ویمان بیستوووه ئه‌وه‌یه که مهوله‌وی
تا‌قه ژنیک‌ی هه‌یناوه‌و ئه‌و ژنه‌یش (عه‌ن‌به‌ر خاتوون)ی خوشکی (ئه‌که‌رم) ناوی
ئه‌فغانی بووه که یه‌کێ بووه له چه‌ند ئه‌فغانی له و‌لا‌تی خۆیا‌نه‌وه کۆچیان
کردوووه بۆ کوردستانی بابانو له په‌نای پاشای بابانا خۆیان گرتوووه‌ته‌وه .
له‌ناو ئه‌مانه‌دا ئه‌که‌رم زۆر دیارو سه‌ربه‌ده‌ره‌وه‌بوو بووه .

مهوله‌وی عومریکی باش و خۆش و پ‌ر‌خۆ‌شه‌ویستی له‌گه‌ڵ عه‌ن‌به‌ر
خاتوون به‌سه‌ربردوووه . ئه‌مه‌ش به‌وه‌دا ده‌رئه‌که‌وی که به‌ مردنی عه‌ن‌به‌ر
خاتوون دنیا له پ‌ی‌ش‌چاوی مهوله‌ویدا تاریک بووه‌و ، گه‌لی پارچه‌شعیری
ناسکی پ‌ر‌سۆ‌زی له لاوانده‌وه‌یا وتوووه که به‌رزترین نموونه‌ی شیعی
خۆشه‌ویستی و لاوانده‌وه‌ن له ئه‌ده‌بی کوردیدا .

مەولەوى لە عەنەبەر خاتوون چەند كۆرۈ كىچى بوو • كۆرەكانى
ئەمانەن : (۱) سەيىد موحەممەد كە گەرە بوو ۋە ئىنى ھىناو • بەلام لە ئىيانى
مەولەوى خۇيدا بە گەنجى مردوو ۋە لە دىنى (گوندە) بە خاك سىپىراو •
ئەگىر نەو ۋە لە كاتى نەخۇشى مردنى ئەم كۆرەى مەولەويدا باوكى لە تەوئە
بوو ۋە لاي شىخ سىراجوددىن • ئەتىرن بەدوايا بگەرئەو • كە دىتەو ۋە لە پشت
دىنى (عەنەب) ۋە دەس ئەكا بە گریان • لىنى ئەپرسن بۆچى ئەگرى ؟ ئەوئىش
ئەلنى چۆن نەگىم ! حەزرەتى يەعقوب بۆنى كراسەكەى يۆسفى كۆرى
بە لووتات پىنى شادمان بوو، من بۆنى كەنى موحەممەدى كۆرم دىتە لووتو
دلم ئەبرزى ! كە ئەگاتەو مال ئەيىنى موحەممەدى كۆرى مردوو ۋە
شۆرراو ۋە پىچراو لە كەنەكەى و چاوەروانى گەرانەو ۋە باوكىنى • ئەم
سەيىد موحەممەد تاقە كۆرىكى بوو كە ناوى موحەممەد سەيىد بوو ۋە
وچەى لى كەوتوو تەو •

(۲) شىخ موحەممەد كە ئەمىش گەرە بوو ۋە ئىنى ھىناو • بەلام بە
گەنجى مردوو ۋە كۆرىكى لى بەجى ماو كە ناوى عەلى بوو • ئەمىش ھەروا
وچەى لى كەوتوو تەو •

(۳) سەيىد عەبدوللا كە زۆر ئىياو ۋە چەند ئىنى ھىناو ۋە گەلى وچەى
لى كەوتوو تەو •

(۴) ھىدايت كە بە گەنجى بەر لە ئىن ھىنان مردوو • بىستوو مە شىخ
بەھائوددىن بەبۆنەى مردنى ئەم كۆرەو ۋە چو ۋە بۆ دلدانەو ۋە مەولەوى و
سەرخۇشى لى كردنى • مەولەوى بەم ھاتنەى شىخ ئەوئە شادمان بوو
ۋە توو ۋە خۆزگە چەند كۆرم ئەبوو يەك لەپاش يەك ئەمردن بەمەرچى تۆ بۆ
پرسەى ھەركاميان بەم جۆرە ئەھاتى بۆ لام •

نەو ۋە مەولەوى ھەمو ئىنسانى رەوشت بەرزو بەشەرف بوونو

تيكه لي يان له گه ل بنه مالهي شيخ سیراجوددين بووه و هاتوچوی شيخ ضیاءوددینشیان کردووه ، ته ناهت ئه وهنده له گه ل مالی شيخ تیکه ل بوون هرچه ند هاتوونه ته بیاره ئه وهنده خوئی بوون و ئه وهنده ماونه ته وه ، زور که سی نه شارمزا وایان زانیوه کورانی شیخن له دهره وه هاتوونه ته وه بو مالی باوکیان • ئه مانه زور به قه ناعت و بورده باری له دیهاتی عه شرتی خو یانا ، وهك (مۆرتکه) و (زارین) و (سه رشاته) رایان بواردووه ، له گه ل ئه وهش هه میشه میوانیان بووه و خه لك لایان داووه ته لایان و مالیان وهك کاروانسه را بووه بو ریوارانی ئه و ناوچه یه •

دۆستانی مهولهوی

که سیکی ئه دیب و نوکته زان و سو فی و مه لای گه وره ی وهك مهولهوی ، له ماوه ی هه شتا سالی ژیا نیا به ته بیعه تی حال ئه بی دۆست و براده ریکی زوری بوو بی • ئیمه لی ره دا باسی هه ندی له به ناو و بانگه کانی ئه وانه ئه نوو سینه وه • یه کی له و دۆستانه ی مهولهوی ئه حمه د پاشای (۷) کوری سوله یمان

(۷) ئه حمه د پاشا خویشی له عولوومی دینی دا پایه بهرز بووه . من خۆم نوسخه یهك کتیبی که مالی شهرحی شافیه م له لایه ن مامۆستام شیخ عومه ری ئیبنو لقهره داغی یه وه ده سگیر بوو له ئاخریه وه نوو سرا بوو به دهستی ئه حمه دی کوری سوله یمانی بابان نوو سراو ته وه و سالی نوو سینه وه که ی به هیجری و میلادی و عیبری و قیبطی دیاری کردبوو . به داخه وه پاشان ئه و کتیبه م له ده ست ده رچوو .

له سه رده می ته دریس کردنیشما له نیرگسه جار له ۱۳۴۴ ی هیجره تدا لاپه ره ی یه که می کتیبیکی ته فسیری به یضاویم له ناو کتیبه کانی کتیبخانه ی مه دره سه ی نیرگسه جاردا دی به خه تی ئه حمه د پاشای بابان لی نوو سرا بوو ئه م ته فسیری به یضاوی یه م وه قف کرد له سه ید عه بدولر ه حیمی مهولهوی . دیاره کتیبه که پاش مردنی مهولهوی که وتوو ته ئه وی و به دهستی فه قی وه دراوه و هه ر ئه و په ره یه ی ماوه .

پاشای بابانه که هر له سهرده می فەقی یه تی مه وله وی یه وه دۆستی بو وه
پیشتریش باسیکم گیرایه وه که پاش ئیجازه وه رگرتنی مه وله وی سه یرائیکی
بۆ ریکخستوووه بۆ سه رچنار •

یه کیکی تر له دۆستانی مه وله وی موحه ممه د پاشای جاف بو وه که
سه رۆکی هه موو خێلی جاف بو وه • پاشان خوا یار بێ ئه و نامه بێ نوخته یه
ئه نووسینه وه که مه وله وی بۆی نووسیوه •

یه کیکی تر له دۆستانی مه وله وی مه حموود پاشای جاف و یه کیکی تریان
عوثمان پاشای برای مه حموود پاشا بو وه •

دۆستیکی تری مه حموود به گی خزمی مه حموود پاشا بو وه که زۆر
دۆستی بو وه به شیعو په خشان نامه له به ینیا نا هاتوو وه و چوو وه • یه کێ له و
نامه ئه م پارچه شیعه یه که ئه م مه حموود به گه بۆ مه وله ویی ناردوو وه :

شمالا عمر افزائی و جان بخش
که هستی چون دم عیسی روان بخش

سیه ابر از تو چون سیماب گردد
ز فرت کوه برفین آب گردد

که دارم عرضه ای ای دل نوازم
تحمل کن که بنده عرض سازم

مهمی هست مارا از شمیران
ز روی لطف آنجا اسپ میران

مترس آنجا اگرچه جای بیم است
مقام مرشدم مولی (رحیم) است

ز آشوب زمان و چرخ غدار
 ز شومی (عمر پاشای سردار)
 یزید ثانی آن سردار افخم
 ولایت شد ز بیدادش پر از غم
 (اذلّه) را نموده اهل عزت
 که مولای من از او کرده هجرت
 (چرستانه) بزد آتش به یک بار
 گزیده جای خود دامان کهسار
 میان (قلعه) و دشت (ولویر)
 سیا چادر زده چادر به چادر
 ورا (عثمان خاله) و (کاکه یونس)
 ندیمان یمین هستند و مونس
 یسارش را (خضر بگ) با (فتاح) است
 به همراهیش آنها ذوجناح است
 شرفیاب حضورش باش از من
 تو از من دست آویزش به دامن
 ز حال بنده میپرسد که چون است
 بگو دیدم که در گرداب خون است
 که از خیل مهین بانوی ارمن
 لرستان را قدیمه کرده موطن
 ز قصر از بیم شیرویه گریزان
 به (مخمل کو) شدند افتان و خیزان

یکی مه پارهء از نسل شیرین
بت شکر شکن بازوی رنگین
رخش ماه دو هفته کرده محبوس
لقب شیرین ثانی نام طاووس
پی تفریح قلب و خواهش دل
سرای میر مارا کرده منزل

نه بتواند قلم و صفش نوشتن
به خود دارد همی بیم شکستن
مه دو هفته در وی دید ناگاه
مقابل چون نشد با روی آن ماه
اشارت کرد تار هردو گیسو
مه دو هفته را آرند بر رو

خبردار است البت سرور ما
ز حبس ماه و حکم دلبر ما
خرامان رفت روزی سوی صحرا
شود سر سبز ازو گلهای حسرا
ز (شیروان تپه) تا دامان (شاکل)
گروه آهوان بد گلّه در گل
نظر افتادشان بر چشم جادو
سراسر چشم آهو گشت آهو
غزالان جمله صف صف ایستادند
اطاعت را همه گردن نهادند

من مهجور طاقت رفته از دست
ربوده جان و دل آن نرگس مست
گریزان گشته عقل و هوش هر سو
معلق روح مانده دست زانو

ولی او از بدن کرده کنار
بفرما ، سرورا ، تا چیست چاره ؟!

بۆ روشن کردنه وهی مه بهست له م پارچه شیعره ئەلێن که وا مه وله وی ،
وهك پيشتريش باسان کرد ، پاش ئیجازه وه رگرتنی هاتوو له دیی
چروستانه ی نزیك هه له بجه دانیشتوو وه مالی موحه ممه د پاشای جاف و
خزمانیشی له هه له بجه و ده ور و پشستی هه له بجه بوون و گه لی جار هاتوون بۆ
دیده نیی مه وله وی و مه وله وی یش سه ری له وان داوه . له و سه رده مه دا
ده وله تی عوسمانی ئەیه وی چهك له موحه ممه د پاشا و خێله که ی وه ربگری و
بی چه کیان بکا ، به م نیازه (عومه ر پاشای سه ردار) به سوپا وه ئە ئیریته
سه ریان . ئەوانیش ناچار ئە بن شاره زوور به جی دیلن و ئە گوێزنه وه بۆ ئە و
چیا یانه ی بنار . مه وله وی یش که مالی له چروستانه ئە بی بار ئە کا ئە چی بۆ
پشستی کانی که وه ی شه میران و له شوینی کدا که ناوی (ول بهر) ه نیشه جی
ئە بی . عومه ر پاشایش گه لی له دیهاتی شاره زوور ئە سوو تی نی که هیی دهسته و
دائیره ی موحه ممه د پاشا ئە بن و چروستانه یش یه کێ ئە بی له و دیهاتانه . ئە م
کاره ساته له ١٢٧٦ ی هیجره تدا رووی داوه . عومه ر پاشا که سه رناکه وی به
مه رامی خۆی بگا و عه شایری جاف چهك دامالرا و بکا و موحه ممه د پاشا
بگری ، ئە گه ریته وه بۆ مووسل . به گزاده و خه لکی کوچ کردوویش
ئە گه ریته وه بۆ ئە م به ری سیروان و له م کاته دا موحه ممه د پاشایش زه ماوه ند بۆ
مه حمود پاشای کوری ئە کا و ژێکی ده نگ خووشی (تاوس) ناو له و زه ماوه نده دا

گۆرانی ئەلێ • ئەو سەردەمە هیشتا مالی مەولهوی ھەر لەوبەرەووە بوو و
ھیشتا نەگەرێوەتەووە بۆ چروستانە خانوو لەوێ بۆ خۆی دروست بکاتەووە
لەگەڵ موخەممەد پاشای دۆستی بەیەك بگەنەووە •

مەحموود بەگ ئەم پارچە شیعری لەم بارەووە بۆ مەولهوی نووسیوە و
لە سەرەتایەووە باسی ئازاوەی عومەر پاشای سەردار و سووتاندنی چروستانە و
بارکردنی مەولهوی لەگەڵ خەلکی دەورووبەردا بۆ شەمێران و دەوارەلداانیان
لە (وڵبەر) ئەکا • پاشانیش دێتە سەر باسی زەماوەندەکو گۆرانی وتنی
تاوس و جوانیی ئەم تاوس ناوە • دیارە مەولهوی یش وەلامی ئەم نامەیە
داوەتەووە ئەبێ بە پارچە شیعریکی جوانی — دوور نییە پێ لە ھەستی
نەتەوہیی و داکۆکی کردن لە ولات — یش وەلامی دايتتەووە ، بەلام سەد داخ
ئیمە تائێستا ئەم وەلامەیان دەسگیر نەبووە ئاگادار نین ئەبێ لەکۆی و لای
کێ بێ !

دوانی تر لە دۆستانی مەولهوی رەزاقولی خان و غولامشا خانی کورانی
خوسرەو خانی کورێ ئەمانوئەلا خانی ئەردەلان (۸) •

(۸) رەزاقولی خان و غولامشا خان ئەدیو بنووس بوون ، بەتایبەتی غولامشا
خانیان ئەدیو شاعیریکی بەرز بوو و شیعری بە دیالیکتی گۆران و توووە
لێرەدا چەند پارچە شیعری بلانێکەینەووە :

(۱)

میرزام زام حەیی .. میرزام زام حەیی ..
دانیان دەور ، دانش کەردە تەیی ..
ئەفلاتوون فامان ، حەکیمان حەیی
پەیی ئازار دل نیشان دان دوو بەیی
ھۆرێزام دەردەم شاران کەردم تەیی
ناگا دیم دوو بەیی نە سەر شاخەیی نەیی
بەیی چ بەیی ؟ ئەمەر نەونەمام نەیی
خۆلاسەو خۆش بۆ ، خۆش مەزە چۆن مەیی

نه فهوق بهیدا جفتی سیا حه
 موسته حفیظ مدران نه دهوران بهی
 ته واسیامه وه ، مه خفی بیم جه حه
 ته رسام ، نه بهردم دهس پهی بنهی بهی
 مهر هم بای شه مال بیاوۆ پهی پهی
 جه هم جیا کا حه و بهی و نهی
 وهرنه ئه ی طیفله طیفل ئاسای خودرهی
 په نجه میټکو نه قولابهی بهی
 حه و بهی و نهی جه رگم کهردهن پهی
 زینددگیم پهی چی ؟ وهی وه یانهم وهی !
 قهومان و خویشان کن دی یهن ، کن ، کهی ؟
 بهی میوهی نهی بو ، حه نه دهور بهی ؟
 گیسوو چون عه قره ب پیچ پیچهن چون حه
 لولهن چون لاولو پای نه مام نهی
 به حوکم قادر عه لا کوللی شهی
 وه به یان به یان مه قسه د کهردم تهی
 (غولام) به شق ئه و شا لامه کان کهرد تهی
 بی دهرس ، عولووم حاسل بی یهش پهی
 وهس بشو نه فیکر ئینتیظار بهی
 سهودای بهی رهنگت زهره کهروۆ چون خوئی

(۲)

یاس دل مه یژه (والی) ئه ر شا بی
 واجبه بو دز پا له حاشا بی
 بهل ئه مه خوداس حه پس ته قدیر بی
 دهس وه دوو شاخه ی زولف زنجیر بی
 حوسن بی پایان زولف په ریشان
 زنجیره کهی دل ، تازیانه کهی گیان
 زولف و کاکولی دوو دهره ته وئهم
 ئهم عوقدهی موشکول ، ئه و بهند مه حکم

شیت به بهو زنجیر ، بهو دهشت و دهردا
 ئەمجار نۆبه ته بدهی وه سهردا
 سهرتاپام قوربان پا تا سهرت بی
 دهوله ته که ی حوسن ههر تا سهرت بی
 لهو بادد بده ساقیی بی میثال
 ذهوقی وهك هیجران ، شهوقی وهك وصال
 فاریغ کا له قهید سوودو زیانم
 نه سوودو زیان ههتا نهزانم
 مهستم یا هوشیار ، بیدارم یا خهو
 یارم یا نهغیار ، من منم یا نهو
 ئهزانی بی میسر به عهزیه که ی
 خه لاص بیم نه دهس توره حیزه که ی
 یارهب به یه عقووب یوسف وه سهبری
 حهقم بسینی ، حه قۆسین نه مرئ
 به یه کئی وهك خوی دهسهویه خهی کا
 نیمه شهو دوچار چفه چفه ی کا
 وهك چاوئیشه دار ئیشو گلی بی
 ئەمجاره نۆبه ی تلاوتلی بی
 به دهرد عیشقۆ دهوا دهوا کا
 بدا وه سهردا ، خودا خودا کا

(۳)

مادده موسته عید وه قت نهشته ره
 وه لیکین خۆفی سه ختم له به ره
 سهراپام مهملوو له مهیل له یله
 وجوودم نه جام حیات که یله
 فه ساد بی خه بهر نه کهین و بهینی
 ئیش نیش وه مهیل له یلی نه گهینی
 لهو وهخته نه فهس کهوته شوماره
 دیده وه هسه رهت نیگای دووباره

نالهي بولبولي بۆ لائوبالي
 (والی) نه بولبول خاستر دهنالی
 وه للاهي صيدقه نهوقات تاله
 مصيبت زهدهي ، حالت بهدحاله
 لهو زهخمه دهرهات وه بن گويچكيدا
 دهرچوو ، خاس دهرچوو ، وهلاي دۆچكيدا
 نهگهر وهك جارن نهيتلينيتهو
 قهدری وه نهدهب نهيكولينيتتهو
 له بهر ئيش و نيش خديم زاري به
 زهخم (نه ورام) ان خهيلي كاري به
 لهو حاله تهيشدا فهراموش نه بووي
 ئافهرين (والی) بازي گۆش نه بووي
 ثابت قهدهم بووي ، دل دله نه بووي
 سير نيگادير بووي ، دهم ههله نه بووي
 موونيس و نه نيس شهو تارم بووي
 گاه گۆل ، گاه بولبول ، گاهي خارم بووي (★)

ئەم غولامشا خانەو رەزاقولى خانى براى چەند جار بەهۆى
 ناحەزى كردنيانەو هەگەل يەكترو پەنابردن بە حوكمرانانى تاران ، لە
 حوكمرانى ئەردەلان لابران و لەسەرى دانراونەو ه . سەرەنجام حوكمرانى
 بۆ غولامشا خان جێگير بوو و لەسەرى ماوەتەو ه تا كۆچى دوايى كردو و ه .
 هەندىكيش ئەلێن دەرمان خوارد كراو ه . ئەلێن ئەم ذاتە بوو بە
 جەعفەرى و گەلى جار لەسەر هەندى شت هەراو ئاژاو ه لە ولاتەكەيا
 پەيدا بوو ه . جارێكىيان مەولهوى پشت بە دۆستايەتیی كۆن نامەيەكى
 بۆ نووسيو ه لەبارەى هەندى شتەو ه ئامۆژگارىي تيا كردو و ه . ئەو نامەيەم
 بەداخەو ه نەديو ه ، بەلام وهلامەكەى غولامشا خانم دەسگير بوو ه ، ئەوا
 لێردا ئەينووسمەو ه :

(★) ئەم سێ پارچە شیعەرەم لە رووى كەشكۆلەكەى خوالى خوش بوو
 مەحمود پاشاى جاف نووسيو هتەو ه ، لەوى تەنها لە پارچەى يەكەميان
 نووسرا بوو ه (غولامشا خان) ه ، لەو دوانەكەيان نووسرا بوو ه (والى)
 (والى) ن ، بەلام وا مەشهوورە (والى) نازناوى شیعريى غولامشا خانە .

« نازم به خرابات که اهلش اهل است
چون نيك نظر کنی بدش هم سهل است
يك اهل دل از مدرسه نامد بیرون
ویران شود این مدرسه دارالجهل است

نامهء نامی و خطاب مستطاب گرامی سامی بتمامی ، من البدء الی
الختم اولاً و لفظاً ، و من الختم الی البدء ثانياً و معنی ، بنظری از شائبهء
دوربینی محفوظ ، و خاطری از رسیدن نصف المواصله محفوظ ،
ملحوظ گردید .

غمتر را در دلم کرد آشکارا زخم پیکانت
فغان در پرده نگذارد یکی راز نهانی را

فدای التفاتهای نهانی و عیانیت را شوم . مطلب طریقتی و بلکه پارهء
از نکات شریعتی را بحکم حدیث «استر مذهبك» مستور و دائماً غیر
مستور داشته ام . ولی در این مقام که موقع بیشتر از پیشتر خفا
واخفاست ، اگر عرض نکنم روحانیان دور نیست ارباب هوای نفس و
غرض شمارند (و لا حول و لا قوة الا بالله) .

در اوائل عمر عزیز که بهار نوحانوش و بریز بریز بود ، با عدم سلوک
و غلبهء نهایت شکوک و استطاعهء حالی و مالی ابناء ولایه
و ملوک متذکر شدم (ما للعب خلقنا) . حتی المقدور ، از نزدیک و دور
ظاهراً احکام شرع مقدس را تابع ، و نفس اماره بسوء را بمقاد (لا یسقط
المیسور بالمعسور) از مناهی و ملاهی مانع گشتیم . بعد از چندی
و گرفتاری بکنده و کمندی خستگی دلبستگی بهم رسید متذکر گردیدیم
که اولوالالباب را حضرت دوست محض این قشر و پوست نساخته است .
اگرچه هرچه از دوست میرسد نکواست بخیال وصال افتادم ، و دیده
دل براه دیدن آن جمال را گشادم ، من جانب الله اخذ طریقهء علیه
نعمت اللهی را از سالک مسالک و منجی هر مهالك مرحوم کلاب علی شاه
که منسوب بشاه علی رضا شاهندی بود نمود و مدتها طریق این طریقت
علیه را پیمود .

و در ثانی در دارالخلافهء تهران در خدمت مستان معرفت جناب
مستان شاه هندی تکمیل بقدر استعداد شد . و بعد در خدمت مرشد
هندی رحمه الله اخذ طریقهء علیه قادریه کرده بود ، و در خدمت
سراسر سعادت مرحوم مولانا ملا عبدالله تهمتائی طائی طاب ثراه اخذ

طریقهء علیهء نقشبندیه کرد ، و مدتی در خدمت کعبهء ایشان و مرحوم ملا احمد کوله ساره رحمه الله تعالى بسربرد تا الی یومنا هذا که محض فضل حضرت رحیم بشرف صحبت ناشرالدین والأمان جناب شیخ عبدالرحمن سلمه الله تجدید عهد نمود ، و بلسان قلب استدعای گشودن باب رحمت کرد . امیداست از ذکر (یا من هو بمن ترجاه کریم) حسن خاتمه نصیب گردد .

چه کار داشتی که نگذاشتی دردم
نهان و خلق در حقم بی گمان باشند

بعد ازین تفصیلات زحمت میدهد آن جناب در املاکات من مختارند هر جا میل داشته باشند سکونت نمایند ، بخصوص در قریهء (زلان) ملک من مادام حیات من و شما ، آن شماست ، و بعد از من تو از بازماندگان من خوشحال صریح میباشید ، و اخلاف شما اهل شما باشند حسبما قرر و حرر آنها برقرار دارند . من که طاقت وداع ندارم خدا حافظ . (ان الذی فرض علیک القرآن لرادک الی معاد . وصلى الله على محمد وآله الطاهرين اجمعين) .

له رسته کانی دواایی نهم وه لآمه ی غولام شا خانه وه وا دهرئه که وی مهوله وی له سه فهریکی سنهیدا ، پیش گهرانه وه ی بۆ کوردستانی عوسمانی نامه که ی بۆ نووسیوه و نهویش وه لآمی داوه ته وه ، بۆیه داوای لی نه کا له دئی (زه لان) ی مولکی نهودا دانیشی و ، نه بی پیشانیش له مرووه وه قسه ی له گهل کرد بی و ، هه روا نه بی مهوله وی مالآوایی لی کرد بی ، بۆیه نهویش نایه تی (ان الذی فرض علیک القرآن لرادک الی معاد) ی بۆ نووسیوه .

نهم غولام شا خانه و رهاقولی خانی برای کوری خوسره و خانی ناکامن و دایکیان ناوی (خوسنی جیهان خان) و کچی فه تحه لی شای قاجار بووه و به هوی دایکیانه وه بارو دۆخی ناو خانه دانیان گوراه وه له سوننی یه تی یه وه بوون به جه عفه ری و به تایه تی یه که میان به ته واوی بووه به جه عفه ری ، به لآم دووه میان نه لّین له سه ری و شوینی سوننی یه تی ماوه ته وه .

خوسره و خانی باوکیان کوری نه مانوللا خانی گه وره یه که مزگه وتی دارولئیحسانی سنه ی دروست کردووه . باوکیان وه ک دایکی نه مان ژنی بووه ، میردی (مه ستووره) ی شاعیری به ناووبانگیشه که دیوانی له چاپدراوی هیه . بنه ماله ی نه مانه مه شهووره به (نه رده لانی) و نه لّین

باپیره گهوردیان ناوی (ئاردل) بووه واته (ئاگردل) واته چوست و چالاک و
ئازاو پالەوان .

ئەم بنەمالەیه لە سەرەتای موسوڵمانبوونی کوردستانەوه سەریان
هەڵداوه و لە دەرباری وەزیرەکانی (بەنی موهەللەب) و (ئەبوو موسلیمی
خوراسانی) دا بوون و پاش ماوه یەک بوون بە سەرۆک و فەرمان بە دەست و
میرنشینیان بۆ خۆیان پێکەوه ناوه . لە سەر دەمی موغولی یەکاندا
(قوباد) ناوی ئەر دەلانی که هاوچەرخی (پەشەووت) ی کۆری هولاکو بووه ،
دەسلەلات بە دەست بووه و خۆی لە گەڵ موغولەکانا سازاندووه . ئەم
بنەمالەیه سەدە ها سال حوکمرانی ناوچە ی کوردستانی ناوەراست بوون
(که پاشان بە ناوچە ی ئەر دەلان و بابان ناسراوه) ، هەرچەند گەلی جار
ئەم حوکمرانی یەیان کشاو تەوه و کەم دەره تان بووه و گەلی جاریش
پەره ی سەندووه و زۆر لای گرتووه تەوه . لە سەرەتادا ماوه یەکی زۆر
پێتەختیان لە (پالنگان) بووه لە هەورامانی ئەودیو لە داویننی کیوی
شاهۆوه . تا ئەم دوایی یەش مزگەوتی ئەو دێ یە که ئەلین لە سەرەتای
هاتنی موسوڵماناندا کراوه بە مزگەوت ، هەر مابوو و کۆلە کهکانی
بە پێوه بوون (*) . ماوه یەکی ش پێتەختیان (قەلای مەریوان) بووه .
ماوه یەکی تریش لە (قەلای زەلم) هوه حوکمرانی یان کردووه ، جا
گواستوو یانە تەوه بۆ دێی (حەسەن ئاوا) که بە ناوی حەسەن خانی
ئەر دەلانەوه دروست کراوه و ئەوسا گواستوو یانە تەوه . بۆ قەلای
(سینەدژ) که ئیستا مەشهوورە بە (سنه) .

(*) مەشهوورە مەولانای جامی لە سەفەری حیحازیا رێی کەوتوو تە ئەو
مزگەوتە . لەوکاتەدا مەلایەک دەرزێ جامی (الفوائد الضیائیة) ی بە
فەقی یەک وتووه تەوه ، شوینە که باسی (ئەمری دائیر) بووه ، مەلایەک باش
نەیزانیوه جێتۆتکی داوه بەوه ی کتیبە که ی داناوه که مەولانای جامی یەو
لە مەجلیسە کهدا حازر بووه ، بەلام مەلایەک نەیناسیوه . که مامۆستاو
فەقی هەلسا و مەجلیسە که یان بەجێ هیشتوووه ، مەولانا حاشیە یەکی
لەسەر ئەو شوینە نووسیوه لە کتیبە کهداو بۆی روون کردوونە تەوه تیایا .
دوعایەکی شەریشی لە نهوه ی ئەو مەلایە کردووه که هەر کامیان کتیبی
جامی بخوینێ تەواوی نەکا . ئیستا بنەمالە ی مەردۆخی جامی ناخوینن
چونکه لە نهوه ی ئەو مەلایەن و گوایه ئەترسن دوعاکە ی مەولانایان لێ
گیرا بێ .

مهولهوی له ماوهی بوونی دووهه جار یا له سنه بۆ خویندن له مزگهوتی دارولئحسان له گهڵ ئەم دوو شازادهیه بووه به برادهر و زۆر جار پیکهوه رایان بواردوووه نوکتهی خویشیان له یواندا و تراوه • ئەگێر نهوه جارێکیان رهزاقولی خان به مهولهوی ئەلێ : مهولهوی ! راسته ئەلێن فهقیکان له گهڵ خانمهکان میانه دائه مه زڕین و ئەگەر ئارهزوو بکەن ماچیشیان ئەکەن ؟ مهولهوی یش له وهلامدا ئەلێ : جا ، والی قهیدی چی به ئەگەر خانم رهزا بێ ؟ ئەم وهلامه ی مهولهوی زۆر ناسکهو دوو مهعنا ههله گری • یه کهم ئەوهیه : قهیدی چی به فهقی خانم ماچ بکەن ئەگەر خانم خۆی پێی خوش بێ ؟ دووهه میش ئەوهیه : قهیدی چی به فهقی خانم ماچ بکەن ئەگەر خانم خانمی رهزاقولی خان بێ ، واته ژنی ئەو بێ ؟

یهکی تر له دوستانه مهولهوی مهلا موحهممهد صالحی فخرولعوله مایه (۹) که له بنه ماله ی مهردوخه یه کانه له لقى ناوچه ی (پهلهوار) یان و ، لهو تاقمه شیخانهیه که له دێی (دهژن) دانیشتون •

(۹) ئەم مهلا موحهممهد صالحه کوری شیخ موحهممهدی کوری شیخ ئیمامی کوری شیخ موحهممهدی کوری شیخ قهسیمی کوری شیخ مهحمودی کوری شیخ ئەحمەدی تهخته یی به که به شیخ ئەحمەدی عهلامه به ناووبانگ بووه . باوک و باپیری ئەم ذاته له شیخ مهحمود به ره و خواربانه وه ولاتی خۆیانیان به جێ هیشتوووه له دێی (دهژن) له نزیک (پالنگان) نیشته جێ بوون . ئەم ذاته پاش ئیجازه وه رگرتن له سنه نیشته جێ بووه ، خه ریکی تهدریس بووه . شیعریشی ههیه ، چهند پارچه یه کیم له که شکۆله که ی مهحمود پاشای جافدا به رچاو که وتوووه ، وا لێرده دا ئەیانوو سمه وه :

- ۱ -

نازك ساراو دهشت ، شیرین کۆساری
 سه فای به هه شتی تیدا نه واری
 گۆل شیوه ی روخسار ئازیز دهنوینێ
 بۆلبۆل وه پروویدا وهك من ده خوینێ

لاله کهم کهم چاو بلاو ده کاتۆ
 ده ویتۆی مهسته و شهراب ده خواتۆ
 وه شنۆی نه سیم چنووړ ئه له رزی
 دیم اودیم ده کا هه ر ته ل وه ته رزی
 شه تاو وهك فرمیتسك چاوم ئه دا جۆش
 گولاو هه ر وهك خوون دل ها تو خورۆش
 ئاخ بو دل خوشی قه راری نه وی
 غوصصه ی بی مه یلی نازداری نه وی
 دهس یهك بگرن هه ر وهك له گه ل یار
 سه یر به هار کهن دیاره و دیار
 نهك چون من هه ر یه ند خه م لیم بوو گه کو
 گول فیشته ر زام ماوه رو ئه و سو
 سا ، نه ی چی ، ده ی ، نه ی ! سا ، ده رویش ، ده فی !
 قه زای په نجه تان له گیانم که فی !
 تو وه صه دای ده ف ، ئه و وه ناله ی نه ی
 جه رگم له ت له ت کهن ، ریشه ی دل کهن په ی
 به ل وه ها که می زام ساکن بو
 ساتیکچ دنیا وه کام من بو
 نه موت بیشه ی عیشق خاری شیر گیره
 چله ی چه نگه لی قولابه ی تیره
 چنگی له ناودل هه ر کهس مه حکه م کرد
 ده سی هه لنه گرت ریشه ی ده رهاورد

(۲)

منه ت باره ویم !
 ئه ی موسو لمانان منه ت باره ویم !
 زه ده ی زام سه خت تیر خاره ویم !
 مه جروح بی هو ش ، گور وفتاره ویم !
 هیجری هیجران کیش ، هیجران باره ویم !
 جه یاران بریای بی قه راره ویم !

خەم کیش خەمبار خەم خەلاتە ویم !
 جە زامن بریای دور ولاته ویم !
 سەرتاپا سفتە ی کوی زوخالە ویم !
 غەریب شاران ویران مالە ویم !
 تەن پارە پارە ، لەت لەت جەرگە ویم !
 بێ وادە یاوان وادە ی مەرگە ویم !
 تا وە رۆی مەردەن دل ناشارە ویم !
 هە ی داد هە ی بێ داد ، رەنج وە بادە ویم !
 حەسەرەت یاران نە خاک بەردە ویم !
 وێل سەرگەردان هەردە ی هەردە ویم !
 تا (یوم المحشر) گرفتارە ویم !
 زەلیل زەبوون بێ غەمخوارە ویم !
 جە گۆشە ی شاران ئەرماندە ویم !
 جە لای نازداران ددان کەندە ویم !
 شاباز بێ پەر ، بێ پەر وازە ویم !
 بێ کەس ، بێ رە فێق ، بێ هامرازە ویم !
 جە دنیای فانی نائومیدە ویم !
 مەئیووس مەجرووح ، دور جە زیدە ویم !
 حەیف ، صەد حەیف پە ی فەصل وە هاران ویم
 پە ی سەیر و شکار هەر جاران ویم
 پە ی گۆل و گۆلزار سەر مەیدان ویم
 پە ی نیم نیگای یار گشت رە فێقان ویم
 واوە یلا پەری نوور دیدە ی ویم
 پە ی نوور دیدە ی بەرگوزیدە ی ویم
 پە ی فەصل هامن هەواران ویم
 پەری نشینگە ی نازداران ویم
 پە ی زەوق و زینەت مەجلیسان ویم
 پە ی ئێل و عەشردەت گشت کەسان ویم
 پە ی فەصل پایز رەزانان ویم
 پەری نەمامان خەزانان ویم

په‌ی شه‌مع فانۆس چراخان ویم
په‌ی زه‌مزهمه‌ی به‌زم دیواخان ویم
په‌ی شه‌ونشینگه‌ی هامسه‌ران ویم
په‌ری ره‌فاقه‌ت دل‌به‌ران ویم
په‌ی سه‌رحه‌دگه‌ری ولاتان ویم
په‌ی هه‌ی رووگه‌ری ولاتان ویم
یاران ، هامسه‌ران قه‌ومان و خویشان
سه‌رتاپا ته‌نم لیم بین هه‌راسان ..

(۳)

ئازیزم به‌سته‌ن .. ئازیزم به‌سته‌ن ..
جه‌وساوه نه رات زوننارم به‌سته‌ن
شیشه‌ی نام و نه‌نگ ته‌قوام شکسته‌ن
ئه‌عزام جه باده‌ی مه‌یل تو مه‌سته‌ن
ئاذا‌نم سه‌دای سه‌ودای بالاته‌ن
(قد قامت) م‌ذیکر بالای ئالاته‌ن
تا وه زولفو رووی تو ته‌ماشامه‌ن
ئه‌دای نمای فهرز صوبح و عیشامه‌ن
سه‌ججاده‌م وه هوون زامت ره‌نگ که‌رده‌ن
سوجده‌م وه میحراب ئه‌برۆی تو به‌رده‌ن
ئه‌دای زه‌کاتم نیشار رو‌حه‌ن
وه خاکپای تو‌م هه‌زار فوتوو‌حه‌ن
حه‌ججیم ، طه‌وافم ئه‌ر شه‌وه‌ن ئه‌ر رو‌ن
هه‌وای گه‌شت ده‌ور ئاسانه‌که‌ی تو‌ن
ته‌پل رسواییم وه هه‌رجا ژنیا
نامه‌ی به‌دنامیم په‌ی هه‌رکه‌س و نیا
په‌رده‌ی ئابرووم سه‌د جار دریاوه
تاسم نه بازار عاله‌م زریاوه
هوونم چ حاکم چ قاضی چه شیخ
واجب مزانان بریزان وه تیخ

ئازىز سا وە رەغم قەول خاس و عام
 جە تاو تانەى مەردم ئەيىام
 شەرط بۆ ، كامىن شەرط ؟ شەرط ھەر جاران
 شەرط عاشقان جانفیدای یاران
 تا زەرپى جە تەن مانۆم نەفەسى
 گۆش نەدەم وە حەرف واتەى ھىچ كەسى
 تا رۆى رەستاخىز ساعەتم نەبۆ
 غەير جە دىن تۆ طاعەتم نەبۆ
 كەى مەيل ، كەى مۆبەت ، كەى سۆزش دۆل
 ھەر رۆز زیاد كەم تا ساي سەراى گل
 حەرفىن واتەنم ، عەھدىن كەردەنم
 شەرطن وەفای وىم وە گل بەردەنم
 ئەر عالەم تەمام وەنەم بىيان جەم
 بەند بەند ئەعضام جياكەن جە ھەم
 رەگ رەگ بىمپىكان وە قەنارەو
 ئاویزانم كەن وە سىدارەو
 جار بەدن وە ناو كووچەى شاراندا
 وە عىبرەتم كەن وە بازاراندا
 شەرط بۆ ھەر ساعەت مەيلىت زیاد كەم
 خاطر ھەر وەعەشق بالاكەت شاد كەم
 تەرك وەفاو مەيل جىنن و بەشەر كەم
 وە مەيل تۆو و روو ئەو مەحشەر كەم
 سا ئازىز ، قوربان ، دىدەو حەياتم
 بىتم ، بادەكەم ، لاتم ، مەناتم
 رۆحەكەم ، حوورم ، باغم ، بەھەشتم
 ئارەزووى دنياو قىامەت گىشتم
 قوربان تۆيچ بە عەشق ئەوەل جارنىت
 بەشق سۆز عەشق گەرم پارىنت
 بزان گىانفیدام ، ئىمتىحان تا كەى !
 وینەى من عاشق سەرگەردان تا كەى !

دۆستیکى تری مهولهوى مهلا مهحموودى دشهیییه • ئەم ذاته
ئینسائیکى زۆر پیاوچاک و خواپەرست و دەستله دنیا داشۆردوو بووه • هەر
له بهر ئەم سینه تانهى بووه شیخ عوثمان سیراجوودین کردوو به مامۆستای
گهلى له کورپه کانی (۱۰) •

عاشق جه رای دۆس مه یلش جانی بۆ
حه یفه ن دۆس مه یلش وه زوبانی بۆ
عه رض حال و یم وه لات ئاوه رده ن
ده رد جه حه کیمان کى په نهان که رده ن
وه رنه جه فای تۆ واته ی به دکاران
زو و یم مناسان ماوای مه زاران
نه زووخ زامهت رهنگ گرتنه که فنه
تۆیج جوانه نی سه د ئاره زووت هه ن
سه رحه لقه نشین به زم مه یخانه م
ته رسا په رسم ، کلیسا یانه م ..

ئهمه ش پارچه شیعریکه تی به فارسی :

کشت مرا تغافل دی چو شدی دچار من
یافته ای که عاشقم ، وای به روزگار من
دید قرار زلف تاب از دل بی قرار من
حلقه ب حلقه ، مو به مو ، زد گره ی به کار من
من که به اختیار خود دل به تو داده ام ولی
دل بر بود جبر تو از کف اختیار من
کیست که فرق میکند جبر ز اختیار ، کو
جبر شده است در ازل علت اختیار من

(۱۰) ئەم مهلا مهحمووده کوریکى بووه ناوى مهلا عهبدو ئللا بووه مهلايه کى زۆر
خاوه ن به هره بووه ، لای حاجى مهلا عومه ر ئەفه ندى باوکى مهلا ئەبووبه کر
ئەفه ندى مه شهوور به مهلا ئەفه ندى له هه ولیر ئیجازده وەرگرتوووه .
له مه نطق و ئوصوولى فیه و ئوصوولى دین و ریاضیات و فه له کیاتدا زۆر
بهرز بووه . پاش ته واکردنى خویندن له مزگه وتى دارولئیحسانى سینه

دامه زراوه و کراویشه به موفتی . ئەم ذاته له ١٣٤١ ی ههجره تدا له سنه
کوچی دوایی کردوو .

ئەم ذاته شیعی جۆانیشی به کوردی و به فارسی ههیه ، وا بۆنموونه
چهند شیعیکی له باسی قهزاو قهدهردا ئەنوسمهوه له کتییکی جوانی
بچکۆلهیم وەرگرتوو له باسی عهقیده ی ئیسلامیدا دایناوه :

جه و دما باوه به قهزاو قهدهر
یانێ جه عهرصه ی ئیمکان سه راسه ر
هه رچی مه و جوود بۆ ئەزەل تا ئەبه د
جه خێرو جه شه ر ، جه نێك و جه به د
خواه جه کرده وه ی ئیختیاری بۆ
خواه هه ر وه قودره ت ذات باری بۆ
گرد جه رۆی ئەزەل حه ق مه علووم که رده ن
یه که سه ر وه رسته ی ته حریر ئاوده رده ن
وه ر جه کائینات قه له م بی مه ئهوور
جه (لوح المحفوظ) که رده نش مه سطوور
بی قهزاو قهدهر ، بی ته قدير حه ق
مومکین نین نه سیم بجمنۆ وه ره ق
نه واچی وه ختی گرد وه ته قدير بۆ
مشیۆ ئیختیار به سته ی زنجیر بۆ
ته کلیف وه عه بدی فائیده ش نی یه ن
هه رچی وه که رۆ موقه دده ر بی یه ن
چونکه جوابت پیسه مداوه
زه مانه نی یه ن وه لای خودا وه
ئەزەل تا ئەبه د مه علووم بی یه ن لێش
کائینات یه که سه ر هه ر کام نه جای ویش
جه میعش زانان ، جه لاش ویه رده ن
جه دمای زانا ته قديرش که رده ن
عیلمش مو حیطه ن یوو ه ن روودادی
نه جه به رده ن په ی ویش نه په ی عیبادی

چواری تر له دۆستانی مهولهوی شیخ عبدالقادری موهاجیرو شیخ
جهسیم و شیخ نهسیم و شیخ وهسیمی کورانی (۱۱) شیخ موحه ممد سه عیدی

مزانۆ ههر کهسی فکرش مه جمووعه
عیلم تابعه ، عه مهل مه تبووعه
زهمان مه تبووع ئهر صهد لاحیق بۆ
واجبهن (بالذات) ههر ئه و سابق بۆ
ئینه کافی یه ن پهی ئه هل و فامی
شدرحت گهره کهن عیلمو کهلامی

(۱۱) ئهم ذاتانه له مه لا گه وره کانی کوردستان بوون و له مزگه وتی دارولشیحسانی
سنه پێگه یشتوون . شیخ عبدالقادر سی شهرحی له سهر کتیبی
(تهذیب الکلام) نووسیوه که به (شهرحی قه دیم و جه دیدو ئه جه د)
مه شهوورن . تا ئهم دوا یی به له خویندنگا کانی کوردستانا ههر سی
شهرحه که ئه خوینران . هه روا ریساله یه کی له عه قایددا هه یه مامۆستام
شیخ عومه ری ئیبنولقه ره داغی شهرحی له سهر کردووه . حاشیه یه کیشی
له سهر حاشیه ی لاری له سهر قاضی میر هه یه له عیلمی حیکمه تا . شیخ
وه سیمیش حاشیه ی به سهر شهرحی ته هذیه که ی شیخ عبدالقادره وه
هه یه . ئهم بنه ماله یه خزمه تیکی زۆری عولوومی ئیسلامی یان کردووه .

له سالی ۱۲۷۱ی هه جره تا له سه رده می حوکمرانی والی غولام شا
خانی کوری خوسره و خانی ناکامدا به هۆی ئاژاوه گیریی حوکومه تی
قاجاری و ده ست تی وه ردانیه وه له کاروباری ئایینی موسولماناندا ،
هه رایه که له سنه ئه قه ومی گه لی که سی تیا ئه کوژری . ژبانی گه لی
که سیشی تیا ئه که ویتته مه ترسی یه وه . به بۆنه ی ئه و روودا وه وه شیخ
عبدالقادری موهاجیرو شیخ نه سیمی برای سنه به جی ئه هیلن و
روو ئه که نه هه ورامانی ته خت و پاش چهند روژی له ویشه وه ئه رۆن بۆ
سوله یمانی . شیخ عبدالقادر له سوله یمانی له مزگه وتی مه شهوور به
مزگه وتی (عه لی نیظامی) دائه مه زری و ، شیخ نه سیمی برایشی له
خورمال (*) دائه مه زری و تا مردن خهریکی ته دریس و خزمه ت کردنی

(*) وا مه شهووره مزگه وتی خورمال له سه رده می هاوړی یانی پیفه مبه ر
(د) دا دروست کراوه که هاتوون کوردستانیان گرتووه . له سه رده می
سولتان سه لیمی عوسمانیشدا تازه کراوه ته وه . هه روا له سه رده می

=

زانست و ئایین ئەبن . شیخ عەبدولقادر لە بەری رۆژاواى گەردى سەیان
لە سوله‌یمانى و ، شیخ نەسىم لە خورمال بە خاك سپىراون . شیخ
عەبدولقادر لە ساڵى ١٢١٥ دا لەدايك بووه و لە ساڵى ١٣٠٥ دا كوچى
دوايى كردووه .

مەشهوره كه شیخ عەبدولقادر و شیخ نەسىم ئەگەنە هەورامان ، پاش
چەند رۆژيك حەسانەوه شیخ عەبدولقادر بە دابى جاران دیوانى خواجە
حافى شیرازى ئەگریتەوه بزانی چى دیتە رێی و چى بكا باشە ؟ ئەم
بەیتەى ئەكەوتە بەرچاو :

دلم از وحشت زندان سكندر بگرفت
رخت بر بندم و تا ملك سلیمان بروم

زۆر بەمە شادمان ئەبى و پرووئەكاته سوله‌یمانى . ئەگىرنەوه پاش
ئەوهى ئەگاته سوله‌یمانى مۆتەسەررێفى ئەو سەردەمەى سوله‌یمانى

سلیمان پاشای باباندا مۆسابه‌گى قایمقامى لەوى ، جارىكى تر تازەى
كردووه‌ته‌وه و ئەم چەند بەیتەشى لەسەر بەرده مەرمەرێك هەلكەندووه
لە دیوارى مزگەوتەكەى قایم كردووه :

والى ملك جود و كهف عباد
آن (سلیمان) تخت عزت و داد
ید بیضا نمود (موسا) را
حكیم گلشنش بلطف بداد
در بناهای خیر شد ساعى
بهر اجر و ثواب روز معاد
مسجد كهنه سال شاه (سلیم)
دید گشته‌است جای قدر و رماد
از كرم چند بدره در تعمیر
صرف كرد و بیافت اجر مراد
این اشارت ز غیب شد تاریخ
(بوده مسجد بذكر حق آباد)

ئەم نیوه بەیتەى دوايى بە حیسابى حورووفى ئەبجەد ئەكاته ١١٦٢ كه
ساڵى تازە كردنەوهى مزگەوتەكەى بە ساڵى ههجرى .

تەختەیی مودەرپرسی مەدرەسەى دارولئىحسانى سەنەن كە كۆرى شەيخ
 ئەحمەدى كۆرى شەيخ مەحمۇدى كۆرى شەيخ ئەحمەدى ئەللامەى كۆرى
 شەيخ موصطەفەى كۆرى شەيخ شەمسۇددىنى كۆرى شەيخ عەبدولغەففارى
 كۆرى مەلا گوشايشى كۆرى شەيخ موحەممەد مەردۆخىيە ، كە بەگۆيرەى
 شەجەرەى نەسەبىيان كە پىاوانى بەناووبانگى ئەو سەردەمە مۆريان كەردووە
 ئەچنەووە سەر ئىمام حەسەنى كۆرى حەزرەتى عەلى .

كاتى كە مەولەوى لە مزگەوتى دارولئىحسانى سەنە فەقى بوووە لە
 سەفەرى دووھەميا بۆ سەنە بۆ خویندن ، بوووە بە ھاوڕێ و دۆستى ئەم
 برايانەو دۆستايەتىيان تا دوايى ھەر بەردەوام بوووە .

رەپۆرت ئەدا بە ئەستەموول و نوسخەيەكەش لە شەرحى (تەھذيب الكلام)ى
 شەيخ عبدالقادر لەگەڵ رەپۆرتەكەى ئەنئەنى بۆ لاى سولتان عەبدولمەجىد
 خان و باسى پاىەو شوئىنى شەيخ عەبدولقادرى بۆ ئەنئەنى . ئەمە لە
 سالى ١٢٧٢ى ھىجرەتدا بوو . سولتانىش لە وەلامى ئەمەدا نامەيەك
 بۆ شەيخ عەبدولقادر ئەنئەنى ، ئەمەى تيا ئەنئەنى : « بعد السلام
 عليكم ، قد ظهر فضلكم من اثركم ، ونحن تفاءلنا بيوم قدومكم المصادف
 ليوم دخول عساكرنا المنصورة بلدة (سواستبول) . فها قد خصصنا لكم
 شهرية تكفي معيشتكم . فان لم تكف فاكتبوا لنا بعد فراغنا من غوائل
 الحرب ، ولاتنسونا من الدعاء . والسلام عليكم » .

پاشا وەفاتى شەيخ عەبدولقادر شەيخ عەبدولكەرىمى كۆرى لەجەيى
 دانىشتوووە تەدرىسى كەردووە . ئەم ذاتە پاشان مزگەوتىكى كەردووەتەووە
 گواستوووەتەووە ئەو . ئەم مزگەوتە ئىستا بە ناوى شەيخ لەطيفى
 كۆرىيەووە ئەناسرى .

بەستوووە شەيخ نەسىم زۆر ناسك و قسەخۆش بوو ، بەلام ئەگەر
 سوختەيەك [سوختە فەقىي پلەى سەرەتايىي خویندنە] كارىكى
 بىعەقلانەى بکەدايە زۆر لى توورە ئەبوو . كە لىيان ئەپرسى بۆ وا لەو
 سوختەيە توورە ئەبى ، ئەيوت : سوختەى بىعەقل ئەبى بە موستەعیدی
 بىعەقل و موستەعیدی بىعەقلش ئەبى بە مەلای بىعەقل و دنيا ويران
 ئەکا . كەواتە ھەر لەئىستەووە چارى بىعەقلەيەكەى بکرى چاکترە .

مهولهوی به بۆنه‌ی کوێربوونیه‌وه که ئیتر توانای خویندنه‌وه‌ی کتییی
نه‌ماوه‌و کاری کردووه‌ته‌ سه‌ر ده‌رزوتنه‌وه‌ی به‌ فه‌قیکانی ، پارچه‌ شیعیکی
به‌سۆزی بۆ شیخ موحه‌مه‌د جه‌سیم نووسیوه ، زۆر به‌قه‌دره‌وه ئیشاره‌تی
بۆ پایه‌ی شیخ عه‌بدولقادر و شیخ جه‌سیم و شیخ نه‌سیم تیا کردووه ، لی‌ره‌دا
ئهم‌ چه‌ند به‌یته‌ی لی ئه‌نووسینه‌وه :

ته‌دریس و ته‌قدیس ، ته‌مجید ، بی‌ده‌نگه‌ن

حه‌ساره‌ی ته‌قریر ته‌وحید بی‌ره‌نگه‌ن

پارچه‌ی ته‌ئلیفات شیخ موهاجیر

گراهن ، نی‌یه‌ن مشتهری و تاجیر

(کشف الغطا)ی سه‌در (موحه‌مه‌د جه‌سیم)

غوئچه‌ی نه‌شکفته‌ن بی‌شنۆی (نه‌سیم) (۱۲)

بی‌نازه‌ن کیتاب (عه‌طا)ی (ده‌وله‌ته‌ین)

یه‌ند ری‌زان قه‌تره‌ی خوم جه‌ عه‌ین عه‌ین

ته‌فاوت نی‌یه‌ن تیشدا جه‌ مابه‌ین

شوبه‌ه‌ی شین و سین میثل عه‌ین و عه‌ین

بال نه‌ه‌دۆ ته‌یر ته‌حریر وه‌ه‌مه‌دا

گا وه‌ رووی رۆمدا ، گا وه‌ عه‌جه‌مدا

یه‌کیکی‌تر له‌ دۆستانی مه‌وله‌وی حاجی مه‌لا ئه‌حمه‌دی ئۆتشه‌یی‌یه‌ که

پیشان باسیکی تایبه‌تیمان بۆ ته‌رخان کرد . مه‌وله‌وی هه‌رچه‌ند به‌ته‌مه‌ن

چه‌ند . آل له‌ حاجی مه‌لا ئه‌حمه‌د گه‌وره‌تر بووه ، هه‌روه‌کوو عه‌للامه‌ی

(۱۲) له‌وانه‌یه‌ له‌ کاتی نووسینی ئهم‌ پارچه‌ شیعه‌ی مه‌وله‌ویدا (شیخ وه‌سیم)

له‌دنیا‌دا نه‌بووبی ، بۆیه ئیشاره‌تی بۆ ناوی ئه‌و نه‌کردووه .

سه رده م و مورشیدی خوی ته ماشای کردووه • مه شهووره مه ولهوی له
 مه دره سهی شیخ عه بدوللای خه رپانیدا له هه له بجه که ئیسته مزگه وتی
 جامیعهی پی ئه لێن ده رزی خویندووه • بۆ ده رخستنی پایهی بلندی حاجی
 مه لا ئه حمه دی تۆشه یی ، ئه وه به سه ئه م چه ند به یتهی مه ولهوی بنووسینه وه
 که به شیکن له (جفنه) ی به که می (شرعه) ی به که می کتیبی (الفضیله) که ی :

و من علا صفته و رسمه

انه کان دائما کاسمه

جوهره مجموعا او مشوشا

بحمده و مدحه منقشا

فلم يقع فی عین عقده قدی

بذاك احمد ، و ماح بدا

أروى هواء جریه من غطش

أروى الوری بوریه من عطش

من من شذاه کل عطر ینتشی

حضرة مولای المصفی النودشی

یه کیکی تر له دۆستانی مه ولهوی شیخ عه زیزی جانه وه ره یی به (۱۳) •
 ئه م ذاته کوری شیخ موحه ممه دی کوری شیخ مه حموودی کوری شیخ
 ضیاءوددینی کوری شیخ حه یدهری برای شیخ حه سه نی مه ولانا وایه (۱۴) واته
 له بنه ماله ی شیخانی (بست) و (مه ولانا وایه) •

(۱۳) جانه وه ره دی یه که له ناوچهی (که لاتهرزان) له نیوان مه ریوان و سنه دا •

(۱۴) ئه م ذاته له خانه دانیکی عیلم و فه زله له شیخانی (بست) و (مه ولانا وایه) که
 پیای گه وره ی زۆریان تیا هه لکه وتوو • له مه نسووبه کانی شیخانی

شیخ عزیز ذاتیکی شاعیر و خوش نووس و (۱۵) هه لکه وتوو بووه • له
 سه رده می فقهی یه تیدا له سنه ناسیاوی له گه ل مه وله وی په یدا کردوووه بووه
 به دوستی • مه وله وی گه لی پارچه شیعی بۆ شیخ عزیز نووسیوه که ئیمه
 چهند پارچه به کیانمان له دیوانه کیدا بلاو کردوووه ته وه (۱۶) •

(کا کوزه که ریا) یه و له ۱۱۳۶ ی هیجره تدا کۆچی دواپی کردوووه و رسته ی
 (شیخ حسن حق) یان کردوووه به ماده ته ئریخی وه فاتی • مه ولاناوا
 دی یه که له ناوچه ی (خوړخوړه) ی سهر به شاری (سه قز) •

(۱۵) له باره ی خوش نووسی شیخ عزیز وه مه شهووره مه وله وی وتوو یه تی :
 شیعی من شایانی نه وه یه شیخ عزیز به خه ته خوشه که ی
 بینووسیته وه ، ناوی ده نگ خوشیکی توو داری شی هیناوه که ئیمه
 له یادمان نه ماوه ، وتوو یه نه ویش به گۆرانی بیللی •

(۱۶) شیخ عزیز برایه کیشی بووه ناوی شیخ عه بدولر ه حمان بووه • نه م شیخ
 عه بدولر ه حمانه سهر گوزشته یه کی هه یه وا لیر ه دا نه ی نووسیته وه :

له سه رده می شیخ عزیز دا جاف گهر میان و کوستانیان کردوووه
 هاوینان بۆ هاوینه خوړی گه یشتوونه ته نزیکی جانه وه ره • له م جافانه
 عه شره تی که ره م وه یسی له گه ل مالی شیخ عزیز بوون به ئاشناو هاتوچوی
 یه کیان کردوووه • نه م که ره م وه یسی یانه ژنیکیان تیا بووه (ئامان) ناو
 شیخ عه بدولر ه حمانی برای شیخ عزیز دلی لی چووه • که قسه که
 بلاو نه بیته وه و بهر گوئی که ره م وه یسی یه کان نه که ویتته وه ، له بهر پایه و
 ری و شوینی مالی شیخ عزیز به ئاشکرا هیچ نالین ، به لام نه یانه وی
 به فیل شیخ عه بدولر ه حمان له ناو بهرن • نه سپیکی شیتی سهر کیشی بۆ
 زین لی نه که ن و بۆی نه هینن که پیشتر که س نه ی توانیوه سواری ببی ،
 به لکو نه مه خوا یه که سواری بوو هه لی گری و فری داته خواری ملی
 بشکی • که شیخ عه بدولر ه حمان سواری نه سپه که نه بی ، نه سپ نه داته
 غارو به ره و ژوورو به ره و خواری کردن و نیو سه عات پتر به شوینی خوش و
 ناخوشا غار نه کا ، به لام نایخاته خواری ، ناخری ماندوو نه بی و له خو یه وه
 رائه وه ستی و شیخ عه بدولر ه حمانیش دائه به زی • که ره م وه یسی یه کان
 نه مه به که رامهت دائه نین بۆ شیخ عه بدولر ه حمان و ده س بهرداری نه بن •
 ژنه که یش پاش ماوه یه که نه مرئی و مه سه له که به وجوره نه بریته وه •

نه م شیخ عه بدولر ه حمانه دیوانیکی شیعی هه یه ده ستی ئیمه
 نه که وتوووه ، لای شیخه کانی خزمیه تی ، به لام چهند پارچه یه کیمان به هوی

شیخ عەبدولرحمان ناویکی خزمیەو دەسگیر بوو ، وا لیڕەدا
بلاویان ئەکەینەو :

ئازیز ئەر پەرسی چۆنەن ئیلاخان
داخان داخانەن ، زاخان نە داخان
ئەو هەرد ، ئەو هەلەت ئەوسا پیتو بیت
ئەو شەوق ئەو زینەت ئەوسا کە تۆ دیت
ئیسە جە دووریت پۆشان سیاتەم
هاژە ی قەلوەزان بی دەنگەن ماتەم
ئەو ئەر خەوانان نە گوێ شەتاوان
ئەو تەوق سەولان نە پای گۆل ئاوان
دلتەنگەن نە داخ دووری دیدە ی تۆ
وەرس مەزلگای دەرە ی (تەنگە کو)
(تاویل بەگ) نە داخ بۆتە ی فیراقت
تەو نە تاو نەن نە ئیشتیاقت
پشت (بەردەرەش) ، پال (هەرەس گا)
(قەجە) و (گل جەرە) و هەر دە ی (کەلەبا)
(کەس نەزان) هەر یەند ئەسرینان ریزان
تاف قەلوەزە ی (هەر جاران) بیزان
(کەلەبا) وە پای هەناسان سەرد
کەللەش چون کەللە ی من بی یەن وە گەرد
(مێرەش) رەشپۆشەن ، (ساتیار) ئازیەت بار
(قەجە) زاریشەن ، (بەردەرەش) زگار
(سەررەوان) نە چەم رەوان کەردەن سەیل
(کاوان) گۆلاوان (هەردە) کەردەن کەیل
(سوڵتان ئەغزەتوو) ، (مێرەش) و (ساتیار)
منالۆن وە سۆز برگە ی مۆسیقار
پای (تۆراخ تەپە) چەنی (میشەل واز)
هەریەک وە نەوعی لیش مە یۆ ئاواز
(ترشکە دار) خەمین ، (بارگە) زاریشەن
ئەویش وینە ی من دەرد کاریشەن

(تووهرهشکه) مهلوول ، (تووهرهسووران) سووره
په ی تۆ (تۆراختهپ) ماتو مههجووره
(دهشت میل) زهلیل ، (چنار) خهفه تبار
(ئهشکهوت) شینشه ن جه هيجران یار (★)
کراسه که ی خه م ئه که ن وه بهردا
به رگ ئازیه تبار ئه ده ن وه سهردا
یه (په حمان) واته ن دهروون پر جه دهرد
گرد نه هيجرانان (ئامان) گهردن زهرد

له مالاوایی لی کردنی براده ریکیشیا وتوویه :
دیده م ، دیسان چهرخ چه واشهی به دخو
سازان فیل په ی وه صل بهین من و توو
ئاخۆم نصیب عهزم کام ولاتشه ن
هم زام خه ده نگ کی خه لاتشه ن
ئه م جار وه تاقیق دووری تو سهردان
دووریت وینه ی قه یس که رده ن سه رگهردان
هه نی من وه کی خاطر که روو شاد
وه بۆنه ی کیوه غه م بده م وه باد
حه یفه ن ، راز نه رم کی نه گو شم بۆ
شه وان ده ست کی نه ئاغو شم بۆ
سا با بنا لووم من وه ی زامه وه
وه ی زام کاری بی ده وامه وه
پال بده م وه ئیش زام سه خته وه
وه ی زام کاری شوومی به خته وه
شه للا رۆی ئه زه ل دیده م کۆر بیا
دیده م تا ، دیده ، دیده ی تو نه دیا
نه وینام وه چه م لادی خال تو
نه بۆسام سه رخه د لیمۆی کال تو

(★) وشه کانی ناو دوو که وانه کان ناوی شوینن .

نه گيلام چه نيت شهوان كهرووم راز
سهرم جه سهودات نه بيان سهرئه فراز
چون وهى تهوور ته قدیر كهردش چه وائه
هه نى ديدنه نى بالات مه حاله

ئازاد كهر گهردهن ، ئاخو لوامه ن
كوچ نه وهدل ئه وده نامامه ن

من خودا حافىظ ، تویش بنیش وه شاد
داخ بهردم وه گل ، منیش چون فهرهاد

ئهم پارچه یشى به بۆنه ی گهرانه وه ی كوچ و بارى (ئامان) وه وه له كوڤستانه وه
بۆ گهرمیان داناوه :

ديسان سهره هردان جه نو گرته ن ته م
سو پای گولالان ريزيان وه هه م

شنوى باى پايز وه یشوومه ی سزا
وه لگ دره ختان بى واده ريزا

بى وه گهرده لوول كه لله ی كلاوان
ماته م بى سه دای هاژه ی وه فراوان

گهرمیش كه م كه رده ن ، سهرده ن سهره هردان
وهك سهردى مؤبه ت شای گهردن زهردان

كوچ كه رد سیامال چۆل بى وه رزاخان
په شیو كه رد زینه ت زهوق له یلاخان

سه بزى چه مه نان ته بدیل بى وه زهرد
له بهرزان پهزان ريزان هه رده وه هه رد

بى داخ وه پهرداخ كوچ كه رد نه له یلاح
پهرداخ بى ده ماخ شى وه كوى ئاخ ئاخ

په م په م ئاهوان ، كه ل كه ل گه له خان
مه یل كه رده ن ئه و زید خاك گهرمیان

نۆمالان وینه ی غه زالان بهر
گهرمه سیتر خیر هه م ئاوه رد وه فه ر

دیدە مەستەکەى جەيران ئاساکە
 سەردە لیلەکەى حەرەم جیاکە
 ھىماى چون ئىلاخ ھا نە پەردا خدا
 بۆى پايز نەدان بۆش وە دەما خدا
 شەمال شۆ (★) گىسوو ئاسا
 نم زەرد ئەشک ، ھەرس سەیل ئاسا
 نم بدەر وە پرووى تاش زاخەدا
 زەردىي وە لگ نە پەنگ دار باخەدا
 مەپەرسۆ جە پرووى گەرمىي مەیلەو
 چوونەن قەيسەکەى وە دوجەیلەو
 واچە سەراپاش سۆزان نەفتەن
 ھەردەو ھەردشەن ، ساتى نەسرەفتەن
 يەند خەيال تۆش ھا نە دەرووندا
 کەفتەن وە پرووى ئىش دەرد مەجنووندا
 جە زایفیی ویش ھەردەم مدا پیچ
 شنۆى باي ھىجران وەنەش مدا گىچ
 گىچ مداو موات وە دەم دەردەو
 وە سۆز تەئیر ئەم چەند فەردەو
 فیدات بام ئازیز ، شۆخ شیرین پەنگ
 چەم سیای بووم زەرد ، شۆخ شەیدای شەنگ
 پەم پەم ئاھوان چەمەراي راتەن
 ئىنتىظار وە دین گەردەکەى پاتەن
 تا بەیان وە دین دیدەت ئاھوان
 ئاماو جە سۆنگ تۆ وە گەرمیان
 ئەم پارچە یەشى بەبۆنەى کۆچى دوايى ئامانەو داناوہ :
 فەلەك پەى شوومىي تالەى سیای من
 جۆش دا بە کوورەى دەردان دیواى من

(★) لە ئەسلەکەدا شوینەکەى بە بۆشى ھیلرا بووہ .

په‌ی به‌خت و تال‌ه‌ی وه به‌د سوروشته‌م
 سه‌نگ دا نه رووی جام به‌خت به‌رگه‌شته‌م
 کوس کوس نوم جه نو ژنیاوه
 بارووت نه رووی زام تازه‌م شنیاوه
 یه‌خه‌ی مه‌ینه‌تم داوه وه سه‌ردا
 به‌رگه‌ ئازیه‌تیم هم که‌رد وه به‌ردا
 هه‌ره‌س هه‌رگا و لیتو شه‌تاوان
 دیسان هم جه‌م بی نه رووی کلاوان
 تاو گه‌رمیی مه‌یل نیهانی یاران
 سه‌رد بی چون سه‌ردیی به‌فر نزاران
 خوصووص قیبله‌که‌ی رسته دوودیده‌م
 ئه‌رواحه‌که‌ی تن منه‌ت که‌شیده‌م
 ده‌وای ئیش ده‌رد دل‌ه‌ی ره‌نجوورم
 مه‌له‌م نه رووی زام سفته‌ی ناسوورم
 تاقه‌ت‌ده‌ر وه جیسم خه‌سته‌ی خه‌م‌کیشم
 ته‌فریح خاطر وه خه‌مان ری‌شم
 دل‌سوژ نازکیش ، جای نیازه‌که‌م
 باعیت شادی و ، زه‌وق‌سازه‌که‌م
 ناگا بی وه تیر قه‌زای به‌خته‌وه
 وه به‌دیی دیده‌ی سزای سه‌خته‌وه
 پی‌کیا وه په‌یکان نادیاریه
 پی‌چیا وه کالای ئازیه‌ت‌باریه

ئه‌مه‌ش به‌شی‌که‌ له‌ پارچه‌ شی‌عری‌کی . هه‌روا به‌ نات‌ه‌واوی ده‌سگیرم
 بووه . دیاره‌ به‌هاریک و توویه ، له‌ چاوه‌روانی گه‌یشتنی کوچ و باری
 مالی یارا له‌ گه‌رمیانه‌وه :

ئامه‌ ئامانه‌ن ، رای هات ماتهن
 خه‌یمه‌ی گولالان چه‌مه‌رای راته‌ن
 به‌ر له‌ گشت گولنج (نه‌ورۆزه‌) ی په‌ل دیز
 یه‌خه‌و دامنه‌ سیا ، دیده‌ سورمه‌ریز

يەككىلى تر لە دۆستانى مەولهوى ئەحمەد بەگى كۆماسى يە (۱۷) كە
مەولهوى جارجار بە (خالۆى كۆماسى) و جارجارش بە (خالۆى ناوئەبا •

ئەحمەد بەگى كۆماسى ديوانىكى شىعرى ھەيە بە لەھجەى گۆران ،
لە چاپنە دراوہ بە لām لە ناو عەشرەتە كەيا دەسگير ئەبى • ئەحمەد بەگۆ
مەولهوى گەلى جارجار بە شىعر نامەيان بۆ يەك نووسىوہ وەك لە ديوانى
مەولهوى يەوہ بە ئاشكرا دەرئەكەوئى و ، ئەمەيش نموونە يەكى .

ئەحمەد بەگ بۆ مەولهوى نووسىوہ :

ئەر بۆ پرووزى وە مەلالەوہ

ياوان وە لای تۆ جە شەمالەوہ

ئانە بۆ پرووز سفتەى جەرگمەن

مالوومەن ، مەعدووم ، وادەى مەرگمەن

مەولهوى يش لە وە لā ما بۆى نووسىوہ :

ئارەزووى ئامای مەرگ ویت كەردەن

گۆيا خەلاصیت وە دل ئاومردەن

ئەى پەى تۆ نەبۆ دۆسەكەى گيانى

چەند بۆ پرووز بۆ تۆ ھەر بمانى

لەگەل (گەزىزە) ھەر رۆژۆيانە

لە تۆى پەردەوہ تەماى تۆيانە

نەورۆزەو گولان باقى خەمبارەن

ھەموو بەتەماى دیدار يارەن

(۱۷) كۆماسى ناوچە يەكى سەر بە مەريوانە لەنيوان مەريوان و كەلاتەرزاندا ،
زمانى خەلكەكەى شىوہ يەكى تايبەتیی ھەيە . عەشرەتى كۆماسى يش
عەشرەتتىكى دليرو لى ھاتوون .

مەولەوی گەلى جارىش شىعرى ئەحمەد بەگى تەضمىنى شىعرى خۆى
کردوو ، واتە خستوويەتیه ناو شىعرى خۆیهو ، وەك ئەو کە ئەلى :

بۆلەند کەر مەقام دلسۆز راسى
تەزىلەش فەردگەل خالۆى کۆماسى

« پۆى وەصلت ھەر بىم ئەى پوو پىم بى
جەوبۆنۆ دائىم پۆرۆ خدیم بى »

يەکیکی تر لە دۆستانى مەولەوی مەلا نظام ناویکە کە ئەم سى بەیتەى
بۆ مەولەوی نووسیو :

دلەى دیوانەم ھىممەتش واستەن
ئامان ھا ئامان ، تەن وە جا ئاستەن
چون کەفتەکاران دل ئەو شۆن تۆن
بەند وە تاي رشتەى وەى وە ھوون تۆن
تەن چون سیاسەنگ ئە ھەوارانەن
پا شکستەى دەرد دمای یارانەن

مەولەوی یش بە پارچە شىعریکی تۆ بەیتى وەلامى داووتەو ئەمە
سەرەتاکەیتى :

ھەى نظام ، ئە زام نامەت تۆ لا بەرد
ئای ئای سزاش داو قیامەتش کەرد

يەکیکی تر لە دۆستانى مەولەوی شیخ یۆسفى نۆسمەیی^(۱۸) کە لە
شىعرا ئەمیش ، وەك ئەحمەد بەگى کۆماسى ، بە (خالۆ) ناوئەبا • وادیارە

(۱۸) نۆسمە دى بە کە لە ناوچەى پاو لە کوردستانى ئێران •

ئەم شەيخ يۆسفە زۆر دەست راست بوو ، چونكە مەولەوى لە پارچە
شەيرىكىا بەم جۆرە باسى راوکردنى ئەكا :

من خۆ دوور جە تۆ چون مەردە مەردە
هەر هام نە خەيال سأل وپەردە

ئەساسەى نەچىر ماوەردم پەریت
ویت تەيار مەكەرد ، چون كى ؟ هەر چون ویت

مەوینای رەزن مادەنى كانی
مانى وه صەنعەت سەلىقەى (مانى)

صوب نە جاسووسگەى ملان سەربەرزان
چون سۆماى خورشید شۆلە كەرد هەرزان

مشانای وه پیل لوولەى دوور مەنزل
مووسەوپی سەرتەل کارخانەى مووسل

لە دیوانەكەى مەولەویدا چەند پارچە شەير هەیه كە بۆ ئەم شەيخ
يۆسفەى نووسیون .

یەككى تر لە دۆستانى مەولەوى مەلا عەبدولرەحیمی نجارى یە (١٩) .
مەولەوى پارچە شەيرىكى بۆ ئەم مەلا عەبدولرەحیمە نووسیوه سەرەتاكەى
بەم بەیتە دەست پى ئەكا :

تەختەى مۆبەت تاش نەجار دل تەنگ
گیر گىج دام كلافەى شەورەنگ

دوستىكى ترى مەولەوى شەيخ عەبدوللای داخى یە كە شەيرىكى
بەرز بووهو هەرچەند بە باشى بۆم ساغ نەبوو تەوه كى یە ، بە هەندى نیشانەدا

(١٩) نجار دى یەكە لەوبەرى سىروان لە نزىكى پاوهوه .

وادياره شيخ عەبدوللای مرادودیسى خالۆزای مەولهوى بى • بە نیشانهى
ئەوہشا کە مەولهوى گەلى پارچە شیعرى خۆیى بۆ ئەم نووسیوه ، ئەبى
ئەمیش شیعرى زۆرى بۆ ئەو نووسیى (۲۰) •

(۲۰) لە کەشکۆلەکەى خوالى خوشبوو مەحمود پاشای جافدا چوار پارچە
شیعرى ئەم ذاته ھەيە ، وا لێرەدا سیانیان بلاوئەکەینەوہ . ئەوى تریان
لە دیوانى مەولهويدا بلاوکراوہتەوہ .

- ۱ -

دلە با وەس بۆ
هوشیار بەر ، وادەى مەستیت با وەس بۆ
زەمامت با وەس وە دەس ھەوہس بۆ
وەس فامت نە فکر کردەى عەبەس بۆ
با وەس خەيالت خەيال خال بۆ
وەس حالت پەى زولف زوخال بەدحال بۆ
ودس وە تەماى وەصل نازک نەوہالان
سەرمايەى عومرت بەدر وە تالان
وەس جۆياى دیدار دیدەى خاسان بەر
وەس مەدح جەمال مودیرباسان کەر
بدیە ھامفەردان ، ھامدەرد ، ھاممەشق
نازک خەيالان ، دەروون دەریای عەشق
گردین وەو خەيال نازک کەردەوہ
وہ بار فراق ئەندۆو دەردەوہ
ھەر یەک وە تەماى نەوہالیکەوہ
وہ پەژارەى خال بووم لالیکەوہ
مەزەى بادەى ناب حەقیقەت چەشتن
نەى وارگەى پى شۆر وە ناکام وەشتن
خالى بى یاگەى نازک خەيالان
بى مەدداح مەندن نەونوختەى خالان
مەيخانە خالى ، مەى خۆران بى شەوق
بادەکش ماتەم ، بادەنۆش بى ذەوق

زیاد جه گردین شای سینه سافان
 مه خدوومی (مه عدووم) مه ولهوی جافان (★)
 جادار رهویهی (بیسارانی) وی
 صاحب تهریکه‌ی (هادی) و (ثانی) وی
 ئه بیات (یوسف) ، ئه شعار (خانا)
 جه خه یال خاسیش وه هیچ منمانا
 فەرد وهش مه‌ضموون (مه‌للا) که‌ی گوران
 ئه بیات (تهرکه‌ی) مه‌دداح بۆران
 دانه‌ی (داخی) وه‌ند ، (خانه‌ی) داخه‌مین
 فەرمووده‌ی (شه‌فیع) ده‌روون ماته‌مین
 ئه‌فکار ئه‌بکار (صالحی) که‌رده
 ئه بیات به‌نات (نه‌جه‌ف) په‌روه‌رده
 ئه‌شعار ره‌نگین (دیوانه) که‌ی شه‌م
 گو‌فته‌ی (ره‌نجووری) ده‌روون ده‌ریای خه‌م
 بی‌خود جه‌لای خه‌یال خاسش بی
 بی‌جوود جه‌ فکر خاسان باسش بی
 واده‌ی مونا‌جات (قاضی الحاجات)
 وه‌ کزه‌ی ده‌روون صیدق دل هه‌ر سات
 ئه‌ی دانه‌ی نه‌فیس شه‌فا‌فته‌ر جه‌ لال
 مسفت وه‌ قه‌له‌م سه‌ر نووک خه‌یال :
 « یا جه‌ گونای من که‌ره‌م ئاوان‌تەر ! »
 « ره‌حمه‌ت جه‌ تاوان من فراوان‌تەر ! »
 « هه‌ر تۆنی وه‌ تاق داناو توانا »
 « تۆم هه‌نی ، هه‌نی وه‌ کیم بۆ هانا »
 نه‌ فه‌صل فیراق به‌ سه‌د زاری و ده‌رد
 ئه‌ی لافه‌ نه‌ گه‌نج خاطر به‌رماوه‌رد :

(★) ئیمه‌ وای بۆ ئه‌چین داخی ئه‌م پارچه‌ شیعه‌ری به‌ بۆنه‌ی کوچی دوا‌یسی
 مه‌وله‌وی به‌وه‌و ، بۆ لاواندنه‌وه‌ی وتبی .

« وه ورده زامدا دل تاقهت بيزا »
 « هەرچی بيم يه کسەر وه چه مدا ريزا »
 « تاقهت بی وه هوون چه سهختی زامان »
 « تك تك چه نی هەرس ريزا وه دامان »
 واده ی ته مهنای و یصال یاران
 و دخت ئاره زووی دیدە ی نازداران (★)
 مه جنوون ثانیی کوی دوجهیل ماوا
 یورت دل وه ئیل مهیل لهیل ئاوا
 سەردار سەرتیپ سوپای دل ریشان
 (محبوب القلوب) جەرگه ی ده رویشان
 لیویای لیوه ی لال ، لال لیو لالان
 شیویای شیوه ی شوخ شای شیرین خالان
 ئینشای سەربه سته ی به سته ی سەر خامهت
 یانی نامه که ی میسکین خیتامهت
 یاوا وه سەروهخت دل خار خاران
 مه حرووم دیدە ی دیدە خوماران
 دل شاد بی وه شاد ، دلشاد بی وه شاد
 کو کو کوی خەرمان خەمان دا وه باد
 فه رماییت چه رووی رهویه ی غه مخواری :
 ئەحوالت چۆنه ن ؟ چه نی مهویاری ؟
 چی ش عەرض بو ئەحوال به دحالی حال !
 دوور چه تو نه حسی و چه فتی ئەحوال
 چه به دبهختی و یم هەرکەس وانام لهیل
 دیر صولح بی و زوو جهنگ ، کهم وه فاو بی مهیل
 مه علووم چه ته قسیم ئالهم بالا
 کالای خەمانم بریان وه بالا

(★) هەرچه ند له که شکۆله که ی مه حموود په شادا ئەم پارچه شیعره
 بهم جۆرده یه ، به لام ئیمه وای بو ئەچین ئەگەر هیی تری به ده مه وه بی لیڤه وه
 فه وتایی و ئەمه ی پاشه وه ی پارچه یه کی تری (داخی) بی .

- ۲ -

لهیل وه نیگاوه ..
 دیدهی فیتنهجۆش ها وه نیگاوه
 پێل وه چهی تاران ئهفعی نماوه
 مهر کهمهند وه شان فهریدوون شاوه
 حاجیب وه وههیهت قهوس قهزاوه
 مهر قهوس و قهزهح وه رووی سهماوه
 بینى وه وه شهمیم رهمیم ئیجیاوه
 ئیجازه دارۆ جه مهسیحاوه
 لهب گۆل غونچهی باخ وه نهو شکاوه
 خال وه نهوهشهی دیز پای ههردهی کاوه
 تۆپ تهلای زنج سهیقهل ئهیساوه
 یا نارنج باغ خاصهی دالتاوه
 دانهی خال وه جید جهیران ئاساوه
 منمانۆ چون نهقش وه رووی میناوه
 مهم وه تهخت صدر پر جه سهفاوه
 تههرهی سیدردن وه مونتههاوه
 نهرمیی لیف وه رووی کافوور نماوه
 مهر قاقوم وه رووی کاتبی شاوه
 ران وه رهوانیی رهوان ئهفزاوه
 ساق سفید چون تهلج پای ههردهی کاوه
 یا شا تا زهمین ها وه پشت گاوه
 بمانۆ وه حوسن نازدار باوه
 (داخی) ها جه داخ ئه و پهنجهو پاوه
 سهر نی یا وه سهر ئه لحهده سهراره

- ۳ -

له وهلامی پارچه شیریکی کاک ئهحمهدی خوسره و چاوهشیشدا
 نووسیویه :

سهرمهست بادهی بهخشندهی تهوفیق
 مهجذووب جهذبهی مهعشووقهی حهقیق

ریسوای سووق زوهد شه‌حنه‌ی شه‌هر عه‌شق
 جورعه‌نۆش به‌زم زومره‌ی مه‌ینه‌ت مه‌شق
 دێوانه‌ی چه‌یران واده‌ی مه‌حروومی
 سه‌رگه‌شته‌ی پای کۆی نه‌جد مه‌عدوومی
 به‌دنام چه‌رگه‌ی طاعه‌ت فرۆشان
 لای خوار خه‌رقه‌ی مه‌ی حه‌قیقی نۆشان
 سوار نه‌یجه‌ی بالوول دانا
 دێوانه‌ی وه‌ عیلم حه‌قیقه‌ت زانا
 توول دل مه‌صرووف عیلم صه‌رف و نه‌حو
 ثانی نه‌ لیکای ذات بیچوون مه‌حو
 شکار چه‌نگال صاحیب چه‌ناحه‌ین
 گیرۆده‌ی که‌مه‌ند سه‌می (ذی‌النورین)
 سه‌ردار سه‌ر دار ، حه‌للای ثانی
 گۆیای (انا الحق) ، دانای سوبحانی
 جبه‌ی ته‌ن خالی نه‌ ماسیوای حه‌ق
 هووه‌یدا مه‌ملوو چه‌ ذات موطله‌ق
 نیشته‌ی رووی مه‌سند شای نه‌قشبه‌ندان
 جای مه‌لجه‌و ئومید ئیقبال بو‌له‌ندان
 نامه‌ی پر چه‌ ره‌مز عیلم حه‌قیقه‌ت
 ئینشا‌که‌رده‌ی نووک خامه‌ی طه‌ریقه‌ت
 ضیا دا وه‌ عه‌ین بی تو بی‌نوورم
 شیفا دا وه‌ ئیش دله‌ی ره‌نجوورم
 حالی بیم یه‌ک یه‌ک گله‌یی که‌رده‌ت
 ظه‌ن سه‌رد مه‌یلی وه‌ یاران به‌رده‌ت
 وه‌ مه‌رگت دل یه‌ند چه‌ مه‌یلت که‌یله‌ن
 زه‌ری زینده‌گیم ئه‌ر بو ، به‌و مه‌یله‌ن
 به‌لام تو عاله‌م عولوی ماواته‌ن
 که‌رده‌نه‌ی سه‌ربه‌رز مه‌له‌کووت جاته‌ن

یه کیکێ تر له دۆستانی مهولهوی شیخ ههسهنی سازانی بووه که
نازناوی شیعریی (بولبول)ه و شاعیریکی باش بووه . ئهم ذاته له خزمهتی
مهولهویدا خۆیندووویهتی و ههزی له کچیکێ کردوووه له دلشیا بووه که

نه سایه‌ی ئه‌لطف صیدق صیددیقی
ویردته‌ن وه‌ فه‌خر (ه‌ذا طریق)

من گیرۆده‌ی چای گونای هارووتیم
وه‌ته‌ن نه‌ ماوای سوفلای ناسووتیم
ته‌رسوون ئه‌ر خامه‌ی وه‌ خه‌م شه‌ق وه‌رده‌م
ته‌حریر که‌رۆ راز مه‌خفی تۆی په‌رده‌م
ناپاکیم هه‌ر یه‌ند نه‌ هه‌د ئه‌وده‌ر بۆ
په‌ی سه‌فای خاطر پاکان که‌ده‌ر بۆ
ئه‌ر ته‌نیای بی‌فه‌رد فه‌رد گشت فه‌ردان
ره‌حمش که‌رد وه‌ حال جه‌سته‌ی سه‌رگه‌ردان
پیم یاوان وه‌ شه‌ه‌د لوطف هه‌لاوه‌ت
سه‌یقه‌ل دا وه‌ زه‌نگ زه‌هر قه‌ساوه‌ت
ئه‌وسا ئه‌ر هه‌ر پۆ ، هه‌ر سات ، جه‌ نۆوه
شه‌مامه‌ی نامه‌م نامات وه‌ بۆوه
بزان سه‌رده‌فته‌ر دل بی‌ده‌ردانم
عه‌به‌س نه‌ پای هه‌رد ده‌رد سه‌رگه‌ردانم
سا بۆ به‌شق شای نه‌قشبه‌ندان گشت
نه‌فه‌س چون شمشر میصری نه‌ برشت
نالآت جه‌ داوه‌ر په‌ی حال من بۆ
لالآت په‌ی ئه‌حوال مه‌لال من بۆ
به‌ل ئه‌ی حال ته‌بدیل وه‌ حال خاص بۆ
شیشه‌ی دل نه‌ زه‌نگ عیسیان خه‌لاص بۆ
(داخی)م دل وه‌ زه‌نگ عیسیان خال خالم
موحه‌ووه‌ل وه‌ لوطف ته‌حویل خالم

پارچه‌ شیعره‌که‌ی کاک ئه‌حه‌مه‌دیش پاشان له‌ باسی خۆیدا
بلاوه‌که‌ینه‌وه‌ .

داوای بکا ، به لām دهنگی نه کردووه تا مهولهوی کچه کهی داوه به شوو ،
ئهوجا به پارچه شیعیك گلهیی له مهولهوی کردووه که سهره تاکه ی
ئه م به یتیه :

نیشانه ی ناوڪ نیگای نازاران
یانئ سهردهفته ر سوپای خه مباران

مهولهوی یش زۆری پئی ناخۆش ئه بئی که به م ئاره زووه ی ئهوی نه زانیوه
تا بۆی جئ به جئ بکاو پارچه شیعیکی زۆر ناسکی له وه لām بۆ ئه نووسی
که سهره تاکه ی ئه م به یتیه :

چی شه ن په شیویم ؟ ماته میی دلن ،
یا کزه ی ئامای نامه ی بولبولن ؟

بولبولیش به رابه ر به م ههسته ی مهولهوی پارچه شیعیکی تری بۆ
ئه نووسی ، به لām له میشا هه ر دلگرانیی خوی له به نسیب نه بوونی کچه که
دهر ئه برئ و به م به یتیه دوایی دینی :

ئه ما حه یف (بولبول) جه ویت هه راس که رد
په ی ته نیا گولئی ویت که س نه ناس که رد (۲۱)

یه کینکی تر له دۆستانی مهولهوی شیخ مؤمنی سازانی به که خه لیفه ی
شیخ موحه ممه د به هائوددین بووه و مهولهوی زۆری ریز لی گرتووه و له
سهره تای پارچه شیعیکیا به م جوړه قسه ی له گه ل ئه کا :

نه تیجه ی پاک دین شیخ سازانی
خاس وه ته ن نه تۆی دهروون سازانی

(۲۱) ئه م سئ پارچه شیعه ی بولبول و مهولهویمان له دیوانی مهولهویدا
بلاو کردووه ته وه .

دۆستىكى تىشى مەلا يورۇنس ناوئىك بووۋە بۆم ساغ نە بوۋە تەوۋە كىيەۋ
خەلكى كۆي يە • مەولەۋى لە پارچە شىعەرىكىا بەم جۆرە روۋى دەمى
تىئەكا :

لوقمە كەي ماساۋ قوۋل دەرياي مەيل
لوخت ساي كۆلەي ساراي دورىيى لەيل

يە كىكى تر لە دۆستانى مەولەۋى سەيىد عەبدولسەمەدى خانە گايى بووۋە
كە پاش تەۋاۋ كەردنى خويىندىۋ وەر گرتنى ئىجازەي مەلایەتى ئەكەۋىتەرى
بۆ كرماشان تەدارەكى ژنەينان بكا ، لە رىدا لە نرىكى دەۋلەتاۋا مار
پىۋەي ئەداۋ ئەمرىۋ لە دەۋلەتاۋا بە خاكى ئەسپىرن • مەولەۋى بە پارچە
شىعەرىكى بەسۆز ئەم ذاتەي لاۋاندورەتەۋە • سەرەتاي ئەۋ پارچە شىعەرى
بەم بەيتە دەست پىئەكا :

پاي شادىم ديسان ماران گەستەۋە
نە پىئالەي چەم ژار تۆ بەستەۋە

يە كىكى تر لە دۆستانى مەولەۋى حاجى مەحمۇدى يارۋەيسە كە
ۋەكىل ۋ مەسرەفدارى مەحمۇد پاشاي جاف بووۋە (۲۲) •

دۆستايەتىي مەولەۋىۋ حاجى مەحمۇدى يارۋەيس دۆستايەتىيەكى
زۆر بەھىز بووۋە • ھەر لەمەيشەۋەيە كە عەبدولرحمانى كورى حاجى
مەحمۇدى يارۋەيس بە گوللەي وئىل پىكراۋەۋ مردوۋە ، مەولەۋى بە چەند

(۲۲) ئەم حاجى مەحمۇدە لە ئەسلا لە عەشرەتى (كلاشى) يە ، ۋەختى خىۋى
كۆچيان كەردوۋەۋ لە عەشرەت جويى بوۋنە تەۋەۋ ھاتوۋنە تە شەرەزور لە
ئاۋايى يەكانى (تەپە كورە) ۋ (تەپى سەفا) ۋ (بەشارەت) نىشتەجى بوون •
حاجى مەحمۇد پىاۋىكى كارامەۋ لى ھاتوۋ بووۋە لەناۋ بەگزادەي جافا
زۆر بە حورمەت بووۋە پىۋەندى رۆحىيىشى بە شىخانى تەۋىللەۋ بيارەۋە
زۆر پتەۋ بووۋە •

پارچه شیعی پرستۆز لاواندوو یه یته وه که یه کیکیان ئه وه یه بهم چه ند به یته
خه مگینه ده ست پئی ئه کا :

ئای کئی بی هه و آل لوی تۆ ئاوه رد
به ختش بهرگه شت بۆ هۆشم وه حشی که رد

مدیا ئه و شوونت دڵ نه په نهاندا
چون ئیسیم (په حیم) وه شوون (په حمان) نا

کو تره که ی ئازاد هه ریم دڵ بیت
دانه ی مۆ بهت چین په ی ویت غافل بیت

سه ییاد چه پگه رد ئاخر فرسه ت سه ند
ناکاو دوور ئه نداز دووریت وه دڵ شه ند

یه کیکی تر له دۆستانی مهوله وی مه لا فه تاحی جهباری بووه که ئه میش
شاعیریکی ناسکی له هجه ی گۆران بووه (۲۳) •

(۲۳) وا لیڤه دا ئهم به هه رنامه یه ی مه لا فه تاح بلا وئه که ینه وه :

ساقی ، سا (ده ی) شی ، وه هه ر ئاماوه
گولان سه رکیشان نه تۆی ساراوه

هه وای دڵ گوشای نه یووی به هه شته ن
فه ر وه یووی سه حرای گه رمه سیڤر وه شته ن

وادی باده ی ناب سه یر وه هه رده ن
سه رزه مین مه ظه ر لیقای دیداره ن

زه مزده ی فیراق دڵ ئه فگارانه ن
سه دای ته یل تیپ ده رده دارانه ن

وه خت نووشانووش سه بووی قه رقه فه ن
ده نگ زیل و بهم دائیره ی ده فه ن

درهختەن ، سەبزەن ، شنۆی شەتاوەن
 نەورۆزەن ، گۆلەن ، ھەوای پای کاوەن
 مەیهەن ، مەعشوو قەن ، مۆبەتەن ، مەیلەن
 خومەن لەبڕیزەن ، پیالەن کەیلەن
 شۆرەن ، شۆرشەن ، غەو غاو غریوەن
 وەر جیلووی جەمال دلان فریوەن
 نە گشت دیاری تەجەللای طوورەن
 نە فحەیی گێرودار قەتل مەنصورەن
 فەنا فیلاھان مەست دل ئاگاھ
 بی باک مواچان (انی انا الله)
 رەندەن سەر مەست جان فیدای جانان
 (انا الحق) چون ذیکر زاھید موانان
 بۆ تا بگێرین خوسرەوی بەزمی
 چەنی ھەستیمان بکەرین رەزمی
 بەزمی چون مەجلیس بەھمەن وە کام بۆ
 گا حەدیث جەم ، گا باس جام بۆ
 ئەی ساقی دەخیل من وەی زامەوہ
 ئیلتیفاتی کەر تۆ وە لامەوہ
 عیلاجی پێم دەر سوود مەندم بۆ
 باعیث حەیات قەید مەندم بۆ
 رستگارم کەر لەم بەند دامە
 قەدەم رەنجان کەر وادەم تەمامە
 تەشریف باوەرە وە سەبووتەوہ
 وە پیالەیی گۆل رەنگ چون یاقووتەوہ
 وە سینیی سیمین ظەرف زەرەوہ
 وە جام گۆل فام بۆعەنبەرەوہ
 ھەرکەس بگێلۆ نە جام پەیی کامی
 دەرمان بۆ پەیی ئیش ھەر دەر دو زامی
 وە مۆسیقەیی مەشق صەد قانوونەوہ
 دەم وە صەدای ساز ئەرغەنوونەوہ

نامەکانی مەولهوی

مەولهوی وەك مەلایەکی گەورەو شاعیریکی بالاو پیاویکی کۆمەلایەتی
خاوەن ڕێوشوێن و وەك مەنسووییکی دڵپەر لە سۆزی شیخانی نەقشبەندی
تەویڵەو ، ھەروا وەك یەكێ لەو بلیمتو ھەلكەوتوانە ی چەرخ
رۆژگارەکیان لە ئاستی بلیمتی و ھەلكەوتوویی ئەواندا نەبوە ، گەلی
نامە ی لە پاش بەجی ماوەو ھەر بەو شا كە ئەو نامانە گەلی لەو كەمترن كە
لە گەل پایە ی لە گەلی سەرەو بەرزی مەولهویدا بگونجین — دیارە چەند
ئەو نەدەشیان فەوتاوە یا ھەر هیچ نەبی زۆریان ھێشتا لە ژێر باری تۆزی
گەردووندا شارراو نەتەو .

ئیمە بە بالاو كۆردنەوێ ئەم ئەندازە بەردەست كەوتووێ نامەکانی
مەولهوی دەرگایەکی گەورە بۆ ئەوانە ئەخەینە سەرپشت كە عەودالی
ناسینی چاتری مەولهوین و ئەیانەوێ لە درزی دەروونی خۆیەو لێی
بكوڵنەووە ھەلی سەنگین . ھیواشمان ئەوێ ئەو دۆسۆزانە ی نامە ی تری
مەولهوی یان لا ھە یە پێشانمانی بدەن ، بەلكو ئەمە خوا یە بتوانین لە
بەرھەمەکانی لەمەو پاشماندا بیانخەینەروو و تەھیلین وەك ھەزاران
بەرھەمی تری ھەلكەوتووێ كانی كوردو كوردستان بھەوتین .

موطریب تۆیش وە چەنگ دۆنەوازەو

وە سۆز سەمتوور سەدای سازەو

مەر واپان (مەلا) جە ھەستی ویش ڕەست

بی وە كاسەلێس مەستان (الست)

ئەم مەلا فەتاحە پێوەندی بەکی بەتینی لە گەل بەگزا دە ی جافی گەرمیان
بووەو ھاتوچۆی لای موخەمەد پاشاو مەحمود پاشای جافی زۆر
كردووە . جارێكیشیان میوانی مائی قادر بەگی ناوی جاف ئەبی لە
(بانەبۆر) ، ئەمنە خانی ژنی قادر بەگ پیتی ئەلی : مەلا بی لای ئیمە دانیشە
بانەبۆرت ئەدەینی بۆ خۆت بیکێلە . ئەویش ئەلی : بەخودا ئەمنە خان
بانەبۆری ئیو ھەر بۆ قادر بەگ باشە ، بە من ناکێلریت ! ..

نامه‌ی یه‌که‌م

بۆ شیخ عثمان سیراجوددینی نووسیوه

مخدوم مطاع مهربان ، و قطب دائره حق‌شناسان ، و ضیابخش دل ناتوان ، و روشنی‌ده دیده پیر و جوان ، اعنی به شیخ عثمان که حدیث (الحیاء شعبه من الایمان) در شأن او جویان‌است ، به قادر منان میسپارم تا مدید الزمان در امان خود نگه‌دارد .

و از جانب آن مرکز دائره امن و امان ، و از کلك درر سلك دبیر عطار د نشان ، نامه عنبرفشان به یادآوری مخلص آستان روانه فرموده بودند ، در اسعد زمان و امجد اوان چون وحی آسمان مقوی عقیده ایمان گردید . و از خصوص عزای ما ایمائی رفته‌بود ، به موافق آیه (انا لله و انا الیه راجعون) ، دیده‌را نوری و جان‌را سروری و دل غمدیده‌را صبوری حاصل شده (۲۴) .

و باقی بنده اخلاص کیش و معتقد عقیده اندیش اخلاصش زیاد از حد و بیش از بیش‌است . والسلام ختام .

المعلوم

نامه‌ی دووه‌م

بۆ شیخ موحه‌ممد به‌هائوددینی کوری شیخ عثمان سیراجوددینی

نووسیوه له وه‌لامی نامه‌ی‌دا

تمیمه بازوی حیات درویشان ، و تتمه نیروی ثبات دل‌یشان ، اعنی نتایج افکار ابکار منشیان ایشان ، به سروقت فقرای بی‌مراد و سرافرازی

(۲۴) مه‌وله‌وی له سه‌رده‌می شیخ عثمان سیراجوددیندا مالی له دئی (گونه) بووه . لهو سه‌رده‌مه‌دا کوریککی سه‌بید موحه‌ممد ناوی مردووه . وادیاره شیخ سیراجوددین ئه‌م نامه‌یه‌ی بۆ پرسه به‌بۆنه‌ی مهرگی ئه‌و کوره‌یه‌وه بۆ نووسیوه .

حقرای خلوصیت نهاد رسید • شمایم بوی گلهای فقراتش بوی بساتین عهود
قدیمه به مشام رسانید ، پیر جانرا به جوانی جاودانی مشرف گردانید •
آنچه از شفقت اظهار فرموده بودند عکس پرتو اخلاص بیدلاناست • بلی

عشق هرچند بین بین آید

میل کلی ز جانبین آید

(رفع الله حجاب الاثنینة من البین ، وأدام الطرفین للطرفین) • ازینکه
فراقرا به تمنای وصال دوستتر داشتم یقین

هجری که بود مرا ز دلبر

از وصل هزار بار خوشتر

علاوه بر آنکه اگر تعلق روحانی که عبارت از مرحمت سرکار و عقیده
این شرمساراست ، تلاقی جسمانی را چه فائده که : گر در یمنی چو با منی ،
پیش منی ، والا

چو پیوندی نباشد آب و گلرا

چه خیزد از ملاقات آب و گلرا

بهر صورت

گر بمانیم زنده ، بردوزیم

جامهء کز فراق چاک شده

ور بمیریم ، عذر ما بپذیر

ای بسا آرزو که خاک شده

حاصل ملاقات عدم فراموشی یکدیگراست ، نه از ما فتوری ، و نه
از شما قصوری • (رزقنا الله وایاکم الاستقامة و شرفنا معکم بحسن الختام •
والسلام) •

المعلوم

نامه‌ی سیم

بۆ شیخ موحەممەد بەهائوددینی نووسیوه
له وهلامی نامه‌یه‌کیا

تتمهء اعتقاد درویشان ، و تیمهء بازوی اعتضاد ایشان ، یعنی
سرافرازنامهء سامی ، و مفاوضهء واجب الاعزاز گرامی از جانب آن مظهر
کلام خدائی و نوازندهء نوای آشنایی بسروقت دل‌ریشان رسید ، موجب
تذکر عهد قدیم گردید . اظهار از بابت کثرت شفقت خود فرموده بودید .
راست است استیلای خلوصیت و اشتیاقی که از طرف فقیران است (شاهد
صدق علی ذلك الحال و اصدق دلیل علی هذا المقال) . آری :

عشق هرچند بین بین آید
میل جزئی ز جانبین آید

(رب المشرقین والمغربین) طرفین را بجهت طرفین نگهداری فرماید ،
و آینهء یکدیگر را برای انعکاس محبت یکدیگر مصیقل نماید (والحمد لله
رب العالمین) .

نهاده داغ بر دل همچو لاله
کند جان از درون نی چو ناله
چو از دل برکشد ناگه نوائی
جدا برخیزد از هر نی صدائی
ز مضمونش هرا نکس واقف آید
دعاگویت مستتبط نماید

که حق تعالی ظاهرت را به زینت احکام شرع انور و باطنت را به زیب
رویهء صالحان فیوضات گستر قدس الله سرهم الاطهر آرایش دهد ، و نبض
عمل صحت دایما در بازوی اعتدال تام برجهد .

خصوصاً عمر فرزندان نامیش
مفضل‌دار ز اخلاق گرامیش

پیش کسان کس دعا همین‌است و بس که انسان بی‌انصاف بظاهر
و باطن بصورت انسان‌است ، و ظاهر بی‌باطن و باطن بی‌ظاهر وجود و عدمش
یکسان‌است • دولت دنیویه بالمره (هباء منشورا) و اهل معرفت از هباء
منشور دور و نفور و مذنبان را انابت به رب غفور و شکور ضرور • والسلام •

عبدالرحیم الحسینی

نامه‌ی چوارم

بۆ شیخ عه‌لی حوساموددینی نووسیوه

یا علیّ الأعلی و یا أبا الحسن ! عرض میشود که بندهء پیرا در طاق
رواق فراموشی گذاشتند ، و در مصیبت امسال و پارسال بخانهء خاموش
گماشتند • اگرچه لایق آنم ، چونکه نافرمانم ، همیشه درین ضیقت بمانم ،
لکن رحمت و حمیت علی امری است آشکار و جلی • همان رحمت را چه
شد و آن حمیت شهزادهء آزادگیت کجا رفت ؟ امثال امر :

نادِ علیاً مظهرَ العجائبِ
تجدده عوناً لك فی النوائبِ

را بجا آوردم ، و فرزندی عبدالله را بهمت علی سپردم که آگاهی اگر
کاسنی تلخ‌است از بوستان‌است ، و اگر عبدالله مجرم‌است از دوستان‌است •
زیاده ازین چه عرض شود • (مشکله شارحها أبو الحسن) • مختارند • والسلام •

نامه‌ی پینجم

بۆ کاک ئه‌حمهدی شیخی نووسیوه

سلامی باصفاتر از تفحات نافهء تاتار ، و تحیاتی خوش‌نماتر از روایح

گل‌های بهار ، و دعواتی سوزناک‌تر از نعمات عنادل گلزار ، بران روشنی‌بخش دیده‌اشکبار ، و آن مایه‌ی زندگی و حیات روزگار ، و آن نونهال حدیقه‌ی حیدر کرار ، و آن نظر کرده‌ی الطاف حضرت پروردگار ، و آن والا برگزیده‌ی أحمد مختار ، و آن در طریق حق پاینده و برقرار ، و آن صفا بخش قلوب جمیع ابرار ، و آن در میان خاص و عام چون زر کامل العیار ، و آن ملاذ وملجأ عبید و أحرار مبعوث و اصدار میگردد •

وبعد از طی مراسم دعا و شرح شوقمندی بمد منتهای ، مشهود رأی بیضا ضیای شمشیر پیرای آن بزرگوار کامگار نامدار وفادار کامل العیار میدارد •

حالات را جویا شوند ، خدا شاهد حال است و گواه (ما فی البال) و بینه صدق مقال است ، شب و روز دست تمنا به درگاه قادر بی‌همتا از جهت دعای خیر برای ذات بابرکات کامل الصفات آن منبع جود و حسنات برداشته‌ام • امید به خدای غفار و قادر مختار و خالق لیل و نهار چنان دارم از حوادث روزگار و نوائب فلك کیچرفتار و مصائب زمانه غدار نگهدارد • مرجواست که من بعد رویه مخلص نوازی را به‌جا آورند ، و دورافتادگان درمانده را از گوشه ضمیر منیر مرحمت تخمیر فرونگذارند • والسلام •

المعدوم : عبدالرحیم

نامه‌ی ششم

بۆ شیخ عزیزى جان‌وه‌ره‌یى نووسیه

برادر عزیزم ، تشنگان و تاریك‌نشینان دوری را به آب حیات عبارات نامه به صحابت خضر سیراب فرمودند • کرم کردی ، (جزاك الله خیرا) • بدین شکسته بسته مصدع :

دیدم ، نه ونه مام ، نه وتو وئ ساوا . . الخ

پرتو آفتاب بر ذرهء نایاب افتاد ، هی شادی ! نسیم روح پرور گل در
باغ (۲۵) بلبل در دام افتادهء بند مشکل را طراوتی داد ، ای آزادی !

من که باشم که بران خاطر عاطر گذرم

لطفها میکنی ای خاک درت تاج سرم

حق تعالی آن نوگل باغ لطافت را هرگز پژمردگی نآورد ، و بران
بهارستان گذر سردی خزان نبرد . عذر نفرستادن تحفه آورده بودند ،
تصدیعی را زیاده بر خاطر نازك افزوده اند ، و گرنه یادآوری ایشان عین
هدیه است . همان التفات هر زخمی را دوا است ، و همان مرحمت هر زاری را
شفا . همیشه این شیوه را مراعات و پیشه فرمایند . دلدادگان را به گوشهء
چشم مرحمت خوشه نمایند . والسلام .

المعدوم

نامه‌ی جهوتهم

بۆ مه‌لا موحه‌مه‌د صالحی فه‌خرو لعه‌له‌مای نووسیوه (۲۶)

من من ، بلکه خرمن خرمن ، به انجمن کمالات مکمن فخر زمن ، ز من
افتادهء زمن ، عرض سلام و دعای حسن ختام رسیده باد .

(۲۵) له ده‌سنووسه‌که‌ی سه‌یید طاهیری هاشمی دا نووسراوه : (دماغ) .

(۲۶) له شیوه‌ی ئەم نامه‌وه وادیاره هه‌رچه‌ند مه‌وله‌وی رووی ده‌می له
فه‌خرو لعه‌له‌ما کردووه تیایا ، له راستیدا رووی ده‌می له شیخ یوسفی
موده‌پررسی دارولئیحسانه‌و وه‌لامی ئەو ئەداته‌وه . ئەم شیخ یوسفه ،
پاش کاره‌ساتی (کاروان سه‌را) ی سنه‌و ناچار بوونی شیخ عه‌بدولقادری
موهاجیرو شیخ نه‌سیمی برای بۆ کوچ کردن بۆ ولاتی بابان ، به‌فرمانی
غولام شا خان کراوه به‌موده‌پررسی دارولئیحسان ، چونکه به‌پیتی
مه‌شربه‌و ئاره‌زووی ئەو ژیاوه . پاش مردنی غولام شا خانیش که فه‌ره‌اد

وبعد ، مجتهدین ما در کتب فقهیه از انفاس متبرکهه نبویه این حدیث را آورده‌اند و انداز علمارا به او کرده‌اند که « اذا ظهرت البدع و سب أصحابی ، فليظهر العالم علمه ، فمن لم يفعل ذلك فعليه لعنة الله والملائكة والناس اجمعين . لا يقبل الله له صرفا و لا عدلا » .

پس چاره چیست اگر نگوییم ، و دادرس کیست اگر نجویم ؟ سلسله

میرزای مامی ناصروددین شا ئه‌بی به فرمانده‌وای سنه ، ئه‌م هه‌ر له‌سه‌ر مزگه‌وتی دارولئیحسان ئه‌مینیتته‌وه ، چونکه له‌گه‌ل ئه‌میش جو‌ر بو‌وه .

هه‌روا له‌خویندنه‌وه‌ی نامه‌که‌وه ده‌رئه‌که‌وئ که مه‌وله‌وی نامه‌یه‌کی بو‌ فره‌اد میرزا نووسیوه و به‌ه‌وئ فه‌خرولعوله‌ماوه بو‌ی ناردوو‌و نه‌یوستوو‌ه که‌سی‌تر له‌وه ئاگادار بی‌ی ، به‌لام شیخ یوسف پی‌ئی‌ئه‌زانی و فه‌خرولعوله‌مایش دانی بو‌ پیا ئه‌نی که نامه‌ی مه‌وله‌وی به . هه‌روا دیاره که شیخ یوسف له‌جیاتیی ئه‌وه‌ی وه‌ک مه‌لایه‌کی به‌راستی مه‌لا داکوکی له‌ریبازی ئایینی خو‌ی بکا ، به‌لای ریبازی ئایینی فره‌اد میرزایدا شکاندوو‌و فه‌خرولعوله‌مایش له‌م مه‌یدانه‌دا به‌ریه‌رچی نه‌داوه‌ته‌وه . شیخ یوسف که له‌نامه‌که‌ی مه‌وله‌وی و بابه‌تی نامه‌که ئاگادار بو‌وه ، نامه‌یه‌کی پر له‌تانه‌و ته‌شه‌رو له‌ریگالادانی بو‌ مه‌وله‌وی نووسیوه . به‌لام مه‌وله‌وی نه‌یوستوو‌و راسته‌وخو‌ وه‌لامی بداته‌وه ، له‌که‌لینی فه‌خرولعوله‌ماوه وه‌لامی داوه‌ته‌وه . ئه‌مه ئه‌و نامه‌یه‌و به‌ئاشکرا ئه‌و بابه‌تانه‌ی لیوه ده‌رئه‌که‌وئ که شیخ یوسف له‌نامه‌که‌یدا نووسیونی . هه‌روا له‌م‌نامه‌یه‌وه ده‌رئه‌که‌وئ که مه‌وله‌وی بو‌ داکوکی کردن له‌ بیروباوه‌ری خو‌ی چه‌ند ئازاو نه‌ترس بو‌وه ، وه‌ک چۆن ئه‌وه‌ش ده‌رئه‌که‌وئ که له‌م کیشه‌دا فره‌اد میرزای حو‌کمران و ریبازی ئایینی له‌ریبازی ئایینی مه‌وله‌وی جیاواز ، گه‌لئ له‌شیخ یوسفی به‌دیمه‌ن هاوریبازی مه‌وله‌وی ، به‌لام له‌راستیدا خو‌ به‌ده‌ست حو‌کمرانانه‌وه داو ، نه‌رم‌ترو گونجاوترو سنگ فراوانتر بو‌وه !

شایانی وتنه فه‌خرولعوله‌مایش و شیخ یوسفیش ، وه‌ک شیخ عه‌بدولقادی موهاجیر له‌بنه‌ماله‌ی مه‌ردوخین و خزمی به‌کن و پاش چه‌ند پشت ئه‌گه‌نه‌وه به‌یه‌ک . له‌باسی (دۆستانی مه‌وله‌وی) دا چه‌رده‌یه‌ک له‌باره‌ی فه‌خرولعوله‌مایش و شیخ عه‌بدولقادرو براکانیشیه‌وه قسه‌مان کرد .

علیه فخر العلما به علم و فضل مشهورند • بایستی که نگذارید جناب مدرس مقدمات لطایل بنویسد ، چرا که در حضور حضرت شیخ ما قدس سره اغلب اوقات اجله اعزه مثل ملا احمد نوتشی و ملا علی طالشی و ملا عثمان اهل سلیمانی و ملا عبدالله داغستانی و ملا حامد اورامانی که هریک در علم و معرفت و صلاحیت بی نظیر و بیان مناقبشان خارج از دائره تحریر است ، هستند • مکتوب همچنانرا دیدند ، شهرت سلسله ایشان در رتبه آحاد همی نمی ماند • انسان در پیش عوام هر طرز باشد چ ضرر ولی ثبوت بی دانشی در خدمت خواص (فیه خطر و خطر ، ای خطر و خطر) •

وز پی رد و قبول اندر کمین
وز پی رد و قبول اندر کمین

و از هر جانب صدای :

ای مگس عرصه سیمرخ نه جولانگه تست
عرض خود میری و زحمت ما میداری

به گوش مدرس خواهد رسید • ازان جهت روی خطاب به سرکار شما نمودم ، از علم و عقلت ایمن بودم • در خصوص فرموده بود : گفتم این عریضه چلیپایی نوشته شده از کیست ؟ فخرالعلما به تبسم به تکلم به خموشی به نگاه فرمود از معدوم است • پس تو اگر اشاره به شیرینی عبارات عریضه و مضمون آن کرده ، و مدرس حالی نشده خوب ، والا تو چه جرئتی کرده ای خودرا در پریشانی عبارت و کتابت اشاره که ابلغ از صریح است شریک مدرس ساخته و به دام مخالفه حق انداخته ، عریضه جمله سابقه با این عریضه مفصله لاحقه هر دورا ملحوظ فرموده فرمایند ، پس حالت مرقومه مدرس را که در جواب ما نوشته است منظور نمایند ، والا در خصوص مدح و ثنای جواب والا آیده الله تعالی هرچه فرموده زحمت کشیده ، چرا که :

مدح و تعریف است تخریق حجاب
فارغ است از مدح و تعریف آفتاب

مدح او حیف است با زندانیان
گویم اندر مجمع روحانیان

آنچه در ضبط و ربط و عدالت و معرفت نواب والا اعانه الله نوشته
شده ، دانه از چند انبار و قطره از چند بحار است و بس .

کمال روح اعظم زین چه باشد
به جز ذم وی این تحسین چه باشد

صد چندانۀ جناب مدرس و مفتی زهابی (۲۷) اخلاص داریم بلکه
مدح و ثنای فقیر در میان امنای دولت عثمانیه به نواب والا مشهور است ،
و نفس مبارك والا خودش میداند که وقتی تشریف به کردستان آوردند اول
کسی که از دعاگویان دولتین و برزخ مابین عریضه نوشت و دلالت خادم
و استمالت خائن و التیام دادن بائن و ترغیب مستقیم بودن کائن نمود من
بودم ، و حالا نسبت به نواب والا همچنان هستم ، و بعد ازین ان شاء الله
همچنان خواهم بود . و نواب والا حفظه الله تعالی هم هرچه عرض نموده‌ام
از رعایت علما و صلحا دریغ نهرموده ، و در تعمیر و تسخیر ملک و
رعیت‌پروری ساعی بوده ، و موافق (هل جزاء الاحسان الا الاحسان)
با خادمان به لطف و مرحمت و مطابق (وجزاء السيئة سيئة بمثلها) با خائنان
در عنف و نقتت بوده‌اند . دیگر افراط و غلو در علو رتبه زیاده ازین
نمیخواهد ، و هر آنیه اخلاص ما زیادتر است چرا که خارج دولتیم ، و این

(۲۷) سہید طاہری ہاشمی لہ دہ سنووسہ کہی خویدا لہ سہر ٹہم شوینہی
نووسیوہ : وادیارہ فہرہاد میرزاو مفتی زہاوی پیوہندی دوستانہیان
لہ نیواندا بووہ .

قدر نعمت جناب والا در حق جناب مدرس بوده در حق ما نبوده • بایستی که جناب مدرس چنانکه نبوت و وحی آمدن را برای والی مرحوم رحمه الله که غلام شاه (۲۸) و چاکر نواب والا بود ثابت مینمود ، و اهل سنه اغلب شهادت بر آن میدادند برای نواب والا که صد پایه از والی زیاده‌تر است ، میبود الوهیت را ثابت نماید • عجب می‌آید که به محض تعریف نسبت به نواب والا و به مجرد مدح اکتفا نموده •

و ثانیاً خلیع ملوک در پیش اصحاب صف و ارباب سلوک ، کلی باشد یا جزئی ، مرغوب و محبوب القلوب است • کتاب قاموس به سرافرازی این اخلاص مأنوس نه مجدول بود و نه مذهب ، از وجه کرم و لطف عجب شرف ورود بخشود • حمد خدا را به جا آوردیم ، شکرانه انعام نواب والا را به منطوق (من لم يشکر الناس لم يشکر الله) به دل و زبان کردیم ، بر هردو دیده‌اش نهادیم و فرستاده را تبرک درویشانه دادیم • همان تفاوت بین کلی و جزئی را مگر جناب مدرس بفرماید : کار پاکان را قیاس از خود مگیر • علت مشترکه بین الاصل والفرع در اینجا نیست ، قیاس مع الفارق است ، بلکه در نزد علما کلی جزئی است و جزئی کل ، ولکن انعام کتاب سبط ابن الجوزی را به فحوای (زین عصا تا آن عصا فرقی است ژرف) حیثیتی جدا و جهت دیگر است ، چونکه ایماء و اقتضاء و صراحة مشتمل در جاهای متعدده بر سب و لعن و طعن اصحاب کرام است (رضی الله عنهم اجمعین) •

ازان جمله در مبحث (ذکر ماجری له بعد وفات امیر المؤمنین کرم الله وجهه) تماشاکن چه در مدونه و چه در حاشیه چه کرده‌است ، و نقل از زمخشری نموده که معتزلی بدعقیده و مخالف اهل حق در اصول و فروع بوده و توبه‌اش در آخر عمر هم معلوم نیست و کلامش را جهت شبهه

(۲۸) غولام شا خان : نه مانوللا خانی والی ، پیشان له باسی (دوستانی مه‌له‌وی) دا ناومان هینا .

و ضلالت به جا گذاشته • والحق علامهء بیضاوی علیه الرحمه در تفسیر مثل سایر علما در کتب کلامیه در رد و ابطال مذهب زمخشری و تجرید و تزییف و تضعیف ادلهء سائر اهل اعتزال کوشیده و داد سخن داده اند •

بنا بران میگویم مبادا چونکه مختوم به مهر نواب والا در چند جا است علما و امنای دولت عثمانیه ببینند خدا ناخواسته چنانکه در بغداد در خصوص امثال آن کتاب در این چند سال نزدیک آن همه همه پیدا شد نقصی یا طعنی به بارگاه نواب والا برسد از آن جهة گستاخی نموده بلا تشبیه (لامناقشة فی المثال) بسان واقعهء (و اذ قال ربك للملائكة اني جاعل فی الارض خليفة ، قالوا أتجعل فیها •• الی آخر الآیة) سوآل از حکمت فرستادن آن کتاب کردیم نه رخنه از رب عالم یا غیبت حضرت آدم صلی الله علی نبینا وعلیه وسلم باشد •

پس نواب والا وفقه الله جواب حکیمانهء با نوازش و التفات را موافق اصول شرعیه و قانون دولتیّه نوشتند و صادر فرمودند ، به قوهء دراکه یافته بود که این فتیرا چه مطلب است جزاه الله تعالی ، ولی جناب مدرس درك نکرده بود متصدی عبارات پریشان شده اند ، از جمله آن عبارت است «محرک سلسلهء تبدیل وفاق دولتین به تفاق ذات البین بود» • انتهى • الحمد لله دولتین متفقند و کس در تدبیر خلاف اصول مابین نیست •

سوآل و جواب علماء و مناظره دگراست و افساد و اصلاح مابین و دخل امور ملکین چیزی دگر • سوآل علما چنانکه در عصر قدیم و جدید بوده و هست از تحقیق مسائل است و افساد و اصلاح خائن و خادم در امور ملک و عزل و نصب و تبدیل و خاك و آب و بغی و عصیان و تفرقگی رعایا و برابری است • جناب مدرس را چه حالت است که پی نبرده • این ره که تو میروی به ترکستان است •

و ثالثا فرموده بود که :

ساقی مگر وظیفهء حافظ زیاده داد
کاشفته گشت طرهء دستار مولوی

خوشم ازان لسان الغیب شیرازی علیه الرحمة آمد • آری راست
فرموده از نشأهء صهبای شیخ خود قدس سره که پیر میخانهء سعادت اولوی
و اخروی است ، آشفته شدن طرهء دستار مولوی سبب جمعیت و باعث
هزار فیض صوری و معنوی است • بلی :

تا ابد بوی محبت به مشامش نرسد
هر که خاک در میخانه به رخساره نرفت

لکن ای مستولی بر مدرسهء پروسوسه ، و ای متولی اوقاف ،
نشیده :

فقیه مدرسه دی مست بود و فتوی داد
که می حرام ، ولی به ز مال اوقاف است

مدرس و گفتگوی مناسب بدین مقام حاشا و کلا • مولوی باور
ندارد این کلام •

و رابعا فرموده بودند : کتاب سبط ابن جوزی نسخهء آنرا از علمای
اعلام اهل سنت گرفته • اتتهی • ازین عبارت مفهوم است که مجموع آن
کتاب ارآن علماء مأخوذ است ، چرا که از طرف ثبوت وجود مجموع به
وجود اجزاء است ، ولی ندانسته است که در جانب نفی انتفای مجموع به
انتفای بعض اجزا هم میشود • ما نمیگوییم اگر فرضا از سبط
ابن جوزی است مجموعش از علمای اهل سنت نیست ، اما آنچه از فضایل
و مناقب در آن کتاب است مسلم است • و فرموده است که احادیث منقولہ

مجموعه در آنجا را متفرقا میتوان در مؤلفات خبر و مصنفات سیر پیدا نمود .
 انتهى . • بلی در مؤلفات خبر اهل حق و در مصنفات سیریکه حلال و حرام
 و راست و دروغش آمیخته نباشد میتوان یافت ، لکن فضایل و مناقب نه
 سب و طعن چنانکه در آن کتاب است . • و فرموده است : نقل اقوال میکند
 و بیان گفتهء رجال مینماید . • انتهى . • آری نقل اقوال میکند ، اما مختلط
 به صحیح و ضعیف شدید الضعف که (لایعمل به فی الفضائل فضلا عن
 اعماله فی السب والطعن والردایل) . • و بیان گفتهء رجال مینماید ، بلی ،
 اما نحو من و مدرس که نه مجتهدیم و نه متبحر در مذهب ، بلکه عامی غیر
 متأهل للنظر و مقلد محضیم ، و خبر از تمیز حدیث صحیح از غیر صحیح
 و آگاهی از اتصال سند و اطلاع از احوال رجال رواة نداریم و عالم بالتمام
 به آیات ناسخه و منسوخه و خاص و عام مثلا نیستیم و مطلع ناقص به
 اسباب نزول هستیم ، برای ما عمل به امثال آن کتاب و یا به آیات
 و احادیث مسکوت عنها احتجاج کردن چه گونه جایز است (کما فی فتح المبین
 الذی نقل المدرس عنه فی بحث التقیة) ؟

پس از تقیه بیا بحث کنیم . • ماهیت مقسم مشترك بین الاقسام است ،
 ولی امتیاز اقسام از یکدیگر به انضمام قیود متباینه یا متخالفه است . • از
 نفی قسمی نفی قسمی دیگر لازم نمیآید . • مثلا ماهیت مشاعه بین غبطه
 و حسد ، و حقیقت مشترکه میان مداراة و تقیه هست ، لکن امتیاز بین
 اقسامشان به حیثیات است . • آنچه این فقیر از مذهب اهل حق و از اصحاب
 کرام رضی الله عنهم نفی کرده ام حسد مذموم و تقیه مشؤومه است نه مداراة
 محموده و غبطهء معلومه ، چنانکه از عریضهء لاحقهء موافق کتاب صواعق
 کالصاعق مستفاد میشود . •

جناب مدرس را بعد اربعین ادراک بوی فتح المبین شرح اربعین مگر به
 دماغش برسد . • فرموده بود که تجرید که حاشیهء جدید و قدیمه اش از عالم

ربانی جلال دوانی است خلاف بسیار دارد ، مطاعن زیاد می‌شمارد • انتهى •
 نعم صدق المدرس و صدقه الفقیر ، ولی ندانسته‌است من گفتم که سبب
 و طعن در کتب اهل سنت نیست ، و او تا حال حالی نشده‌است که صاحب
 تجرید کیست ، و آن همه رد و ابطال در حاشیه‌اش بهر چیست •
 و فرموده‌است که از سوء سلوک صاحب کرم از کرم پشیمان و دست
 زبردستان از احسان کوتاه و روزگارشان تباه آید • انتهى • اول سوء
 سلوک این‌است که تقیه مشؤومه را بکنی و کتمان حق را بنمائی • حاکم
 ادباً موافق (و شاورهم فی الامر) مشورت به شما می‌فرماید ، و شما جرئت
 آن نداشته باشید که فتوای حق را اظهار کنید • حاکم مشمول طعن
 و خودتان را مطابق حدیث مورد لعن نمایند • فقیر از سلسله رسولم ، و از
 صلب مرتضی و ترائب بتول • غایتش این‌است که زهرم بدهند یا شهیدم
 بکنند و سرم بر سر نیزه نهند ، از کس ترسم و از حق پرسم • وثانی اگر
 چنانچه مدرس کم‌ظرف و زودرنج‌است نواب اشرف والا خدا ناخواسته
 همچنان‌است راست‌است ، والا ای فخر من مثل نواب والا ظل الله است يك
 نهج در حق مطیع و طاعی و نسبت به منقاد و باغی نوازش می‌فرماید ، رزق را
 به گناه از کس باز نمی‌گیرد ، و به سبب قدرتی که دارد آینهء حلمش غباری
 نپذیرد و باز آن کس که نعمت خوارهء نواب والا است اگر نواب والا را به
 خالق و رازق میداند ، عشقبازان چنین مستحق هجرانند ، بگذار معذب
 باشند • و اگر به سبب اعادیش می‌خواهند و در حمایت ظاهریه وی آسایش
 می‌جویند هرگاه که نواب والا یکی از اسباب‌است بی‌التفاتی فرمود حضرت
 مسبب الاسباب جل جلاله و عم نواله البته سبب دیگر را خواهد ساخت •

بی مگس هرگز نماند عنكبوت

رزق را روزی رسان پر میدهد

عجب عقیدهء مدرس دارد ، ومع ذلك چنانکه پیشتر گذشت کسی سوء

ادبی از وی صادر نشده ، بلکه هر که مثل این فقیر گستاخی بکند محض نصیحت و ادای غیرت است که میگوییم مبادا خدا نخواستہ زبان نقص گفتن بگشاید ، و اگر نه در امور ملکیه و حکومت نه کسی حد سوء ادب دارد و نه احدی را گله از نواب والا هست •

ناید از وی چنان معامله‌ای
که کسی را رسد دران گله‌ای
نیست از وی به جز گله گله‌مند
زانکه لطف ویش ز بیخ بکند

و خامساً جناب مدرس به قرینہء رقم پریشانش و ہم برده این فقیر رجا کرده‌ام نواب والا وفقہ اللہ دارالاحسان را به جناب صاحبی شیخ محمد جسیم کرم فرماید • اولاً این فقیر هرگز این خیال به خاطر نیاورده‌ام • بلی بی‌التفات را شنیدم نواب والا نسبت به وی دارد ، عرض نمودم که بی‌التفاتی فرماید ، فضل وی را مشاهده نموده ، معاش وی را منتظم نماید • نواب والا انعم اللہ علیہ رقم عنبر شیم صادر فرموده بودند که امر معاش او و اولادش را به ذمت همت گرفتم و توجیه جواب را فرمودند • دیگر نه بحث دارالاحسان و نه گفتگوی عزل و نصب در میان بوده • وثانیاً با مرحمت نواب والا جناب صاحبی شیخ محمد جسیم در هر زاویه در هر شهر بنشیند اگرچه حاده باشد برای او منفرجه و دارالاحسان است که (شرف المکان بالمکین) نه (فضل المکین بالمکان) است • اما چه فایده قضا و قدر اغلب در پی ضیقہء اهل فضل است • باز (نقول فیہ حقہ بحق الیقین ، فالحمد لله والشکر لله علی شعار الصالحین) •

فرقهء استہزاء به وی میکنند (اللہ یستہزیء بہم ویمدہم فی طغیانہم یعمہون) • گروهی سفیہش میخوانند (الا انہم ہم السفہاء ولكن لا یعلمون) •

و ثلثه دیگر پر مکر و فنون (یقولون أفتري على الله كذبا ، ام به جنة ؟ قل لهم : لا ، والله ما صاحبكم بمجنون) بلکه در این زمانه به یقین سلطان مبین و حجة الله على العالمين و العالمين است ، ولكن ذات اورا يك صنعت نقص است و ازان نقصم خیلی بیم است که میگوید خدا يك است و بر آن گفتن مستقیم است •

مدرس گفته است : عقل بگذار کان عقيلهء تست • انتهى • شکر بکند که وی آن عقيله را هم ندارد و از اکثرين اهل جنت است ان شاء الله • فرموده است : سراسر مضمونش معجونیست از حب و بغض سرشته • انتهى • ای فخر من ! ای فقر من ! جناب مدرس متشخص باز مثل مداراة تقيه مشؤومه ماهیت حب لله ، و حب لغير الله ، و بغض لله ، و بغض لغير الله را ندانسته که در ضمن کدام قسم ممدوحند و در ضمن کدام مذموم • حب ما برای ترویج شریعت و بغض به جهت اخفای سنت و ظهور بدعت است •

سادسا ، از بیانی که من در تحقیق احوال مذهب حق کرده ام ، چنان دانسته است که من ذم مذهب دیگر کرده ام و ظن بد دورادور به مسلمین برده ام •

اولا من ظن بد دورادور نبرده ام ، بلکه نزدیک نزدیک سب و طعن اصحاب کرام را در آن کتاب دیده ام • و ثانی مذهب اهل حق هر وقت چهرهء منورهء خود را گشاید ، بذاته و بنفسه خودش ذم و رد و ابطال مذاهب دیگر است ، نه به تحریر و بیان و تقریر و به تحسین و تبیین این فقیر است ، چه کله کله بر سر این فقیر است •

ز عشق ناتمام ما جمال یار مستغنی است

به آب و رنگ و خال و خط چه حاجت روی زیبارا

و سابعا ، به منظوق (وبینا فوقکم سبعا شدادا) بی ادبی میشود : اول

در مناظره ، چونکه (اظهارا للصواب) است ، غباری را به خاطر راه ندهید ، و از طرایف عبارات است و لطایف اشارات موافق شریعت بی کم و کاست ، چنانکه شیوهء مشارب خوش طبعان گذشته است از جای تجهید و تقلید . و ثانی المعروض این است امثال ما و شما که از مراتب معلومه که اجتهاد به مجرد و تقلید است معلوم است غیر از رتبهء تقلید نداریم ، پس اگر مقلدین و مجتهدین اهل سنت و جماعت هستیم باید به دست و زبان در دفع تغییر منکر کوشیم ، و هر گاه به دست و زبان ممکن نشد باید غمناک شویم و حسرت کشیم ، و این عاجزی قلبی و حسرت کشیدن را بانی شریعت صلی الله علیه وسلم (اضعف الایمان) نامیده . هوش داشته باشیم هر گاه به دل عاجز نشویم ، بلکه سهل است به مدلول (ودوا لو تدهن فیدهنون) مداهنه کنیم و خنده نماییم و کیف خوش باشیم چه خاك پر سر باشیم ، (اضعف الایمان) هم نمی ماند (نعوذ بالله) ، یکه تاز شرك و كفر فرصت آورده دواسپه اسپرا بر فرمان میدواند (انا لله و انا الیه راجعون) .

تو هر گاه در دین خود متین و پا بر جا ، و از (احکم الحاکمین) و (مالک یوم الدین) ادب و حیا و خوف و خشیت داشته باشید البته حاکم عصر هم ادب و حیا از تو میکند و میداند که چنانکه اخلاص و عقیده در راه خدای خود داری ، در دعا گویی و رضا جویی و مصلحت اندیشی حاکم عصر هم راستی ، و اگر در شدت رضا با خدای مضطرب بودی البته میداند با حاکم عصر همچنان هستی اگر چه به ظاهر نوازشت بفرماید ، اما به دل منافقت میداند و خوشش از تو نمی آید ، و اگر خارج اهل سنتیم و همه بندگان خسرو پرست در زیر بار منتیم ، پس حدیث است که (اذا لم تستح فاصنع ما شئت) . بعد از آن کار اهل تشیع طی شدن و شرع اهل سنت نمودن آن حوالهء امام الزمان ایشان که از سرداب (سرمن رأی) سر بیرون آرد ، و این مفوض به نزول حضرت عیسی بر منارهء بیضا پرهای ورود را فرو گذارد ، و محول به

جناب مهدي که از جانب بطحا علم خروج را برپا آرد ، والا ای فخر من به
فصاحت و بلاغت من و تو درست شود ، حاشا و کلا !

چو دریای قدر جنبش نماید
ز بانگ غول بی سامان چه آید

• (ما شاء الله ، لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظيم) •

نامه‌ی هشتهم

بۆ شیخ موحه‌مه‌د جه‌سیمى مه‌ردو‌خیی نووسیوه

عنوان :

عریضة بلغت في الحقيقة أقصاها بل كتاب لا يغادر صغيرة ولا كبيرة الا
أحصاها • قبلعها ولا تفتقر • فمن شاء فليؤمن ، ومن شاء فليكفر • ولا تخف
كلالة القلب وملالته ، فان لم تفعل فما بلغت رسالته •

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي تجلى بتجليه في المظهر الأتم سيدنا محمد الجسيم عليه
أفضل الصلوة والتسليم على جهة التعظيم ، وعلى آله وأصحابه الذين تخلقوا
بخلقه العظيم •

وبعد ، فأقول : يا أيتها الصحيفة المزبورة في طيكِ قصة الوری
مسطورة

زینهار که آوری مرا پیش نظر
لو صرت بنظرة الرضى منظورة

چون خه‌یال وه ماچ پاش وه‌ش حال مبی ،
کاش ، جه کۆن ئه‌و به‌خت ، له‌ب خه‌یال مبی !

• [تم العنوان] •

بسم الله الرحمن الرحيم

مثلى وصنعة لبوس ثنائك السديد ، و لو أعين داودى وألين له الحديد ،
وقدر تقديرا في السرد . لا ، اذ بلغت في الكمال نهاية صرت نوعا منحصرا في
الفرد . حرفة حدادى نظمى حدى ورسمي وافادة تلك الهدية ، كلا !
فاليأس احدى الراحتين . ان أرم عدم الأذية ، هل من عارف لك غير غارف
من معرفة نفسه ، وسوى من مئن عليه من من كون غده أعلى (٢٩) من
أمسه . يا من أولاه مولاه أجلّ الاله ، وجعل أخراه أولى من أولاه ، فبسم
المديح بعد الاخبار بما في طي انشاء دعاك ، فيم أنا من ذكراك ، الى ربك
منتهاك ؟ ألسنت أنت الوسيم بمحمد الجسيم ، فعليك وعلى لاثمي نعليك
سلام قولاً من رب رحيم .

وبعد ، فقد قال بعض الأجلّة ، آن أن ساق بعض الأدلّة ، علة عدم
عدم العلة . فبلغ سلام اعتراضى اليه وان كان كبر عليه بأن عدمى من
وجودك () (٣٠) تحققك عليّ وجودك ، وأسنده أنا اليّ ، و ما أحس
بحقيقة الأمر مع ذلك الوضوح . فيا لعرفانٍ وتبصرٍ يأتي الي من أهل الفتوح .
ثم قل للقائل في ظلّ مريّة ، والقائل بالطعن فيك فريّة ، هل سبب خفائي الا
الظهور ؟ لا ترَبّي ، لم تر بي غير ما هو من خواصّ نور النور ! أو
هل ترى (٣١) في نقصا ، بيد أن زدت في الكمال اليّ الا فزته بما
بما وسعته منه طينتي ، وانعكس في مرآة طويتي ؟ لا والذي أفاض
ما شاء كما شاء على من شاء في أزل الآزال ! يا دوزبان دوزباني
بهتراست . تازی اگرچه والا گهراست ، پارسی را نیز لذتی دگراست .

(٢٩) له ئەسلە کەدا (اعلم اعلى) نووسراوه ، بەلام دیاره هەڵەیه .

(٣٠) له ئەسلە کەدا لێره دا وشەیه ک هەیه کوژاوه تەوه .

(٣١) له ئەسلە کەدا (هل تر) نووسراوه ، بەلام دیاره هەڵەیه .

ترکان پارسی گو بخشندگان عمرند
ساقی بشارتی ده پیران پارسارا

ولی نه چون من پیری عمر ضایعی آمال پارسارا •

جانم نقصی که در تست جز از کمالت ندیده‌ام ، و جفائی که سبب جفای سرت است غیر از غایت ظهور سرت نپسندیده‌ام ، و بهر طریقه ساخته‌اند دگرگون نخواهی شد • (و ماییدل القول لدی) را مبدل چون خواهی گشت! (یمحو الله ما یشاء ویثبت) را دانسته از (وعنده علم الکتاب) چرا در گوشه اغماض نشسته‌ای ؟ و حکمی که از قوانین منطقیه شاهیه بر کلیات مطالب ، و حملی که از قواعد الهیه بر عموم موضوعات مقاصد جاری میشود ، بتو سرایت نمیکند ، ازان جهت است که اگرچه کلیات بیچاره در افراد فرضیه متساویند ، ترا عارفان قوانین اصولیه که امنای دولتی‌هاند ، از جزئیات فرضیه آن کلیات و از افراد تقدیریه آن موضوعات هم نمیدانند • و ازینکه خطا بر قلم صنع نیروود ، خطا بر بزرگان گرفتن خطا است • خداوند پست و بلند ، و سایه‌های پاک خداوند (۳۲) از ناشایسته مقدسند و ارحم از همه کس ، ولی زیردستان ایشان اغلب بدنس مخالفه مدنسند و آلوده به خار و خس ، مصلحت خاصه نفس خود را بمیان آورده ، و مصلحت عامه را پامال ، و آمر را مشتبه کرده ، عرض ظل الله و سرکار والا ایدهما الله تعالی مینمایند که :

در ایام عدل تو ای شهریار
ندارد شکایت کس از روزگار

پس اگر قبله عالم مثلاً یا نواب والا غیر از اینکه الحمد لله بگویند ، چه بگویند ؟ از انرو متوجهان کعبه‌وایه از آنانکه و کَفَّه عرفه معرفتند

(۳۲) مه‌به‌ست فرمانروای سهرده‌مه .

یکسر ، و آفتاب‌زدگان مایل بسایه از اهل هنر یا بی‌هنر از لقب قبلهء عالمی
و ظل‌اللہی همان مییابند کہ مذاق بندهء مسکین از شنیدن اسم شکر •

احرام چه بندیم کہ آن قبله نه اینجا است
در سعی چه کوشیم کہ از مروہ صفا رفت

پس اگر برین توانای کہ محل نقص () (۳۳) و از لطافت بروی
و داخل کثافت و آشکارا شوی و دگرگون نهاد گشته ، و از جملهء آن
جزئیات و افراد میگردی ، بسم الله الفرد بیا ، برو ، بشو ، بگرد ، هرچه
باید کرد • این همه زخم نهان است و مجال آه نیست • علی الخصوص با
فہم اغلب قوم کہ اظهار حق را بی ادبی ، و تحقیق مسئلہ را ذم و غیبت و لؤم
میدانند • ازان علت (فما لهؤلاء القوم لا یکادون یفقهون حدیثا) ورد اهل
حق گشته ، و دهن ذهن ادبشان بتردد بگویم و نگویم آغشته است • بلی
چون غالب کس تمیز آہ از نفس ، و عشق از هوس ، و باز از کرگس ،
و هدهد از مگس ، و گوہر اشرف را از شبہ سرخس نمیکنند ، پس از
برای حق ، و بسی بی باک از هر خس نی سالب بلب نای نهاده ، با این نوا
هم نفس خواہم آمد •

اگرچه این کلمات طبیات مساعد است نوشته بر صدر کہ در صدر
اہل قدر (کالقمر لیلة البدر) پرتو افکن و لمعات اجمالشان بسان تفصیل
ضیا افروز ابنیہء عامرہ از هر خوضہ روزن است • ولی ازانجا کہ طویت
اکثر حوادث است و طبیعت اکثر کائنات (بطرف خفی) نگران بطرف آیات
بینات است ، اطالت باعث الملالتی ، بل مورثة الخجالتی نسبت بمن باین
بی حالتی لازم است • منها بلند مثلا مبدء تو کہ یکی است معین از صفات
کاملہء ازلیہ کہ در یکی از اسمای حسنای علیہ کہ در یکی از اعیان ثابتہ

(۳۳) لیرہدا وشہیکہ ہیہ بؤمان نہ خوینرایہوہ •

که در یکی از اشیای از اصل حبه کریمه نابته که وجود عینی خارجی
تست و غیر آن نخواهد جست ، جلوه نموده •

نکو رو تاب مستوری ندارد
بیندی در ز روزن سر برآرد

اعنی تجلی مهر آن مبدء آینه افروز چاره از بروز بروز جهت
ظهور مردودی و مقبولی (فی حضرة بعد حضرة) در مراتب قوس نزولی از
حضرات کلیه خمسه یا سته تا بآخرین نسخه حقیقیه جامعه تو رسیده
نداشته •

و اگر راه هواپویی تمنایی کرده میگویى بایستی که من متجالی آن
صفت دگر باشم نه مجالی این تا آن چنان بودی نه این چنین • جان من
این نمیشود تا تو هم آینه آن بوده باشی نه مظهر این • محبوب حقیقی با
جلا و استجلا ، آینه بالانمایش جدا ، و آینه این حسنش از آینه این
حسنش ، چون این حسنش ازان حسنش جداست • (وان لم تکن صفاته
عین ذاته ولا غیره ، کله الصفة مع ذهی ، فاعرف المذاهب ومشب اهل
السير • فلأجل ذلك قالوا قلب الحقایق محال ، و ما تعین اللاتعین الا لهذا
العرفان یا اصحاب الصفا والاحوال) • هی مرا چو با تو میلی است چه خوش
فرموده بودی که هی حق بطرف لیلی است • بگو مدعی را بگذار انکار را
درین کار که پروردگار در هر کار بیدار است ، (لا بل اعلم وصاحب علم ،
و بید قضائه الصحف والقلم ، وقد رفعت الاقلام وجفت الصحف ، وتم
فی ذه الحیثیه الکلام • واما فی حیثیه اخری فانشد انشادا اخری) •

آن خیالاتی که دام اولیا است
عکس مهرویان بستان خدا است

زلف او خال است و خالش دانه آن دام و من
بر امید دانه افتاده ام در دام دوست

پس سر این سلسلهء تعلق نابگسلیدهء تو و استاد بی گونیاو^(۳۴)
اسباب و بنای این قصر بی استعداد مشیدهء تو در چه جا و کیست • وی
ترا چو با من با مقولهء من محبت مکنون است میمویم و میگویم که هی حق
بطرف مجنون است •

لب و دندان خوبان خطارا
بدین خوبی نایست آفریدن

ومنها •• (۳۵)

نامه‌ی نۆهم

بۆ فهرهاد میرزای والیی سنه‌ی نووسیوه

(ربنا اغفر لنا ولاخواننا الذین سبقونا بالایمان ، ولا تجعل فی قلوبنا
غلا للذین آمنوا • ربنا انک غفور رحیم) •

وبعد ، در مطلع سخن ، از منظوق این آیهء نصیحت مایه ، که حق
تعالی تعلیم مارا بدان فرموده ، سخن من تمام شد • ولی تکرار را در کلمات
حق چند بار باید تأسیس بکار نیاید جهت تأکید لازم دید • پیشتر از بن بیشتر
با جناب میرزا ربیع که بلکه بوساطت جناب منیع حضرت فخر العلما سلمه
الله بنظر نواب والا اولاه الله آلاه مشرف شود ، عرضی را نوشتیم ، ضیف

(۳۴) له ئهسله که دا نووسراوه (کونیاد) به لام وشه که له فرههنگه فارسی به کانا
(گونیا) به ، که واته (د) ده کیش (و) ی عطفه .

(۳۵) ئهم نامه بهم به فۆتۆکراوی یا له جهنابی سهید طاهیری هاشمی یا له
جهنابی عهبدولحه میدی حوسهینی به وه بۆهاتووه ، له یادم نه ماوه .
ئهسله که ی خهتیکه خۆشی تاراده یه که کۆنه . به داخه وه له شوینه دا
پچراوه و دواپی به که ی نی به .

صیف آمد و رفت ، بزم حریف خریف عرش و فرش را زرافشان کرد و گذشت ، شتاب شتاب انواع شتی نوبتش رسید ، نسیم جواب ربیع از جهت اشرف الجهات نواب والا ایده الله تعالى نوزید . اگر رسیده است و ملتفت بجواب نگشته اند ، از دو صورت بیرون نیست : یا گویا جواب جاهلان خاموشی است ، پس (اعوذ بالله ان اکون من الجاهلین ، فلیسألوا حتی نأتی بیان مبین رفعا لتشابههم وایصالا الی الحق الیقین) ، و یا سکوت را در محل مناظره و سوآل اختیار فرموده اند . پس دراین مقام بوی الزام به مشام اهل افهام و افهام میرسد . و اگر هنوز نرسیده است ، مضمون آن عریضه معروضه مجمله پسندیده ، به دیبای زیبای این عبارت پیچیده است ، که کتاب را منسوب به مؤلفین شافعیه فرموده ، و تحفه به حضور باهرالنور حضرت شیخ ^(۳۶) ما قدس سره و دام برکته و بره مبعوث نموده بودند ، دیدیم و بین الدفتین آنرا ملاحظه کردیم . مضمونش معجونی بود مرکب از فضایل و محبت حضرت علی و باقی ائمه اطهار و توابع آن خاندان عالی شان رضی الله عنهم اجمعین ، و ممتزج از طعن و بغض بعضی اصحاب کرام و مذمت ایشان (حاشاهم الله من ذلك ورضی الله تعالى عنهم هناك وهنالك) .

این معجون برای بدن دین اسلام به ضرر مقرون ، و امزجه معتدله اهل حق که مذهب فرقه ناجیه اسلامیه سنت و جماعت است نه در میان انبیا علی نبینا وعلیهم الصلوٰة والسلام و نه در بین اصحاب کرام رضی الله عنهم اجمعین تفرقه نمیکنند . ایمان به بعضی شیمه اهل سنت و جماعت نبوده و نیست و نخواهد بود . مجموع انبیارا اجمالا و تفصیلا مصدقند و تمام اصحاب کرام را هکذا معتقدند . چنانکه انبیارا بر غیر انبیا تفضیل میدهند ، اصحاب را بر غیر اصحاب از اولیاء مفضل میدانند و هیچ احدی را از اصحاب و سایر اولیا نعوذ بالله بر هیچکدام از انبیا تفضیل نمیدهند ،

(۳۶) مه به سستی له شیخ موحه ممد به هائوددینی ته ویله یه .

و همگی اصحاب را کلهم اجمعین مجتهد و عادل و مصیبتشان را به دو اجر یا ده اجر و مخطئشان به يك اجر مأجور و معذور و غیر مأزور می‌شمارند • احدی را از اهل قبله بی برهان مثل (الشمس مشرقه) تکفیر نمیکنند و لعن هیچ شخصی را بخصوصه بی دلیل قاطع — چونکه حسن خاتمه مجهول و قوه و اهمه غلط لازمه و روایات کاذبه غیر مقبول است — جائز نمیدارند • و به فرض محال اگر کفر آن شخص به ادلهء ثابتۀ ساطعه ثابت شود ، غایتش این است مثل کفر ابلیس مجمع علیه باشد ، حق تعالی لعن ابلیس را به جزء عمل مقرر نمروده که بفرماید «العنوا الشیطان» •

دل و زبان را حق تعالی برای ذکر و تسبیح خود خلق فرموده ، چه فائدهء معتدبها در مشغول کردن جوارح ظاهریه و باطنیه به لعن شیطان متصور است ، بلکه شیطان فرصت را برای شغل مسلمانان به فعل عبث جههء غفلت انسان غنیمت می‌شمارد و اگرچه لعن شیطان باشد ، خصوصا کسی را که اصل ایمانش ثابت و کفرش که عارضی موهومی و مشکوکی بل دروغ محض باشد • لعن کردن شرعا یا عقلا چه گونه جائز است ، و یا ابلیس یا کافر دیگر را همیشه رابطه کردن و صورت او را به خاطر آوردن و دل را به لعن او پروردن و اعمال قبیحهء او را در خیال جای نمودن ، به علت انعکاس خباثت و شامت او بر ظلمت درون افزون ، و آینهء خاطر را به رنگ زنگ هزار فضاحت آلودن است •

یاد خدا و رسول (صلی الله علیه وسلم) باید ، و نام خدا و رسول (صلی الله علیه وسلم) شاید ، نه یاد کردن کافر ملعون یا نام بردن اشخاص و افرادی به کفر حقانیت مقرون که با یاد گل گلشنی و با تصور زبل و سرگین گلخن • پس سب و طعن و لعن مطلق نه مطابق حکم ظاهر شرع ، و نه موافق کشفیات و وجدانیات اهل باطن و ورع است •

(ثم نقول) منظور نواب والا در ارسال این کتاب اگر اینست که گویا ما از فضایل حضرت علی (کرم الله وجهه) آگاهی نداریم ، و او را (استغفر الله) مستحق خلافت و امامت نمیشماریم ، بدان کتاب متنبه شویم ، حاشا و کلا که ما بری ازین تهمتیم ، و از خاکساران عتبه علیه و تربت عترتیم . و فضایل علیه و مناقب جلیله که ثبت جریده آن کتاب است ، بالمضاعف آن در کتب معتبره صحیحه ما هست ، (بحمد الله) به آنها معترف ، و از دریای مودتشان به قدر غرقه استعداد مغترفیم ، و حضرت امیر را اسدالله غالب و مجتهد و مقتدر دانیم نه روباه مغلوب جبان جاهل عاجز متحیر ، و وی را (کرم الله وجهه) مستحق خلافت و امامت میخوانیم به دلیل ساطع لکن نه بی موقع بل در موقع رابع ، و هیچکس از اصحاب بی رأی و مصاحبت وی خلیفه نشده چرا که علماً مجتهد و آگاه از همه نصوص بوده ، وشوکه و قدرة و اختیاراً آماده از هر خصوص ، و صاحب عشیرتی مثل بنی هاشم (کأنهم بنیان مرصوص) بوده اند .

از کس ترسیده ، چرا که زیاده بران شوکت که شنیدی ، تقیه در مذهب اصحاب کرام چنانکه در غزوات و نزاعات و زخم آوردن و مشقت کشیدن و شهد شهادت چشیدن ایشان تا به حضرت حسین (رضی الله عنهما) میرسد معلوم است نبوده ، و از تقلید نمودن به کسی نپرسیده ، چه که علم و فهم و اجتهاد وی رضی الله عنه مشهور ، و در نزد اهل تشیع خصوصاً به (عالم بماکان و مایکون) مذکور است .

و تعظیم و توقیر اصحاب نسبت به حضرت امیر و تعظیم و توقیر امیر در حق اصحاب در کتب معتبره اهل حق ثابت است . مخالفه و اختلافی که در بین ایشان بوده موافق (اختلاف امتی رحمة) مخالفه اجتهادی بوده نه عداوتیه ، که در بین عداوت و مخالفه عموم و خصوص است نه مساواة ، همه عداوتی مخالفه است نه همه مخالفه ای عداوت ، چنانکه اقتضای انعکاس

قضیه کلیه است • مخالفهء فروعیهء اجتهادیه فرضا اگر هم به نزاع بکشد ، غیر از ثواب عقابی ندارد ، و از محبت قرابت و مودت اسلامی و اخوت دینی قایبا بیرون نمیشوند • در عدم هوای نفسانی و وجود حمیت مسلمانی ، و در حق بینی و اصول دینی همگی متفق و با عزم صمیم صدیق حمیم یکدیگر بوده اند •

و مدح و تعظیم و توقیری را که حضرت امیر نسبت به اصحاب کرام خاصه در خلفای ثلاثه به جا آورده ، بنا بر دلیل سابق از وجه تقیه نبوده ، که شیر حق و صاحب اقتداری همچنان و تقیه فرمودن (معاذ الله) ! باری بنا بر زعم مدعی فرضا در حالت حیاتشان اگر تقیه مسلم باشد بعد از مماتشان که از میت میترسد ؟ بارها بعد از وفات اصحاب و خلفای ثلاثه در جلوه و به کرات در جلوه به مدح و ثنای اصحاب و ذکر مناقب خلفای ثلاثه زبان بلاغت بیان را میگشود • و از خصوص باغیانی که بنا بر اجتهاد و تأویل محاربه با وی (کرم الله وجهه) مینمودند ، میفرمودند (اخواننا بغوا علینا) ، و از سب و لعن آنها زجر و تهدید و تشدید میکردند •

و نزاعی را که ام المؤمنین (رضی الله عنها) و خال المؤمنین (رضی الله عنه) با امیر المؤمنین (کرم الله وجهه) کردند ، نه بر سر خلافت و امامت بوده • هر روایتی که مخالف این تقریر مروی شده یا کذب و افترای محض است یا به تأویل صحیح به قرینهء حالیه احسن المحل وارد و بلکه بر سر به دست آوردن قتلهء حضرت عثمان رضی الله عنه بود ازان موافق اجتهاد تقدیم قصاص را از قاتلان واجب میشمردند ، و از طرف امیر المؤمنین باز اجتهادا به علت عدم استقرار امر خلافت و کثرت توابع و اعوان قتلهء مذکوره تأخیر و تحمل را تا وقت استقرار و فرصت یافتن حیدر کرار لازم دانستند تا به سبب حيله و خوف و تحريك فرقهء قتلهء أجلاف و اوباش عرب نزاع را برپا کردند ، و طرفین مجتهدین اصحاب با یکدیگر فرصت مناظره و اظهار

حقرا نیاوردند • پس غایت آن نزاع که طرف امیر دو اجر یا ده اجرا چنانکه گذشت - برده ، و آن طرف به يك اجر مأجور بوده باشند (فالاجتهد للطرفین جنة ، فلا یؤثر فیهم سهام مطاعن ارباب جنة ، قاتلهم و قتلهم لذلك الاجتهاد من أصحاب الجنة) •

و اگر منظور نواب والا ایده الله این است که بنا بر آن فضایل و مناقب ، خلافت بلافاصله حضرت علی را ثابت نماید ، چنانکه از منطوق عبارات آن کتاب که میگوید : (هذا نص صریح فی امامته) مستفاد میشود، آن مدعی البته بسر نمی رود ، چرا که اولاً امامت نزد اهل تشیع از اصول دین است ، و مطالب اصول دینی به بالاتفاق براهین یقینی می خواهد • ادله ظنیه برای مطالب فروعیه که (الفقه من باب الظنون) خواهد آمد • وثانیاً اگر ازان عبارت مؤلف را اراده این است که (هذا نص علی استحقاقه الامامة و کونه اماما فی موقعه الذي هو المرتبة الرابعة کما وقع واستمر ، فنحن لانکره کما مر ، فنعم الوفاق و مرجحاً بالاتفاق) • و اگر اراده آن نموده که (هذا نص فی امامته فی المرتبة الاولى بلافاصله) ، این اراده کردن معنی نص را ندانستن است ، زیرا که از أدله که در آن کتاب یا در کتب ما است نصی که منطوقش همان مضمون باشد موجود نیست •

فرض کردیم مثلاً که لفظ (مولی) در امثال (من کنت مولاه • الخ) یا لفظ (ولی) در نحو (انما ولیکم الله • الآية) متواتر باشد ولی ندانسته است معنی (مولی) و (ولی) بدان مقصودی که مراد او است متواتر نیست ، بلکه نه بعرف لغوی و نه بعرف شرعی بمعنی امام اول بلافاصله بلکه بمعنی امام نیامده اند •

این تحریر برکنار • فرض کرده باشد که فضایل حضرت حیدر کرار در صحت و متانت و کثرت اشتهار بمثابهء معجزات سید کائنات (علیه و علی

آله واصحابه الصلوات والتسلیمات) رسید ، آیا آن معجزات دلالت بر نبوت دارند یا بر خاتمیت ؟ بی نص (ولكن رسول الله وخاتم النبیین) عدم ثبوت خاتمیت یقین است ، پس فضایل حضرت علی دلالت بر فضیلت وی دارند نه بر خلافت اولیه بلافاصله یا بر افضلیت و عصمت او ، بلکه نص همچنین میخواهد که (علي هو المعصوم و افضل البشر بعد النبیین و خلیفتی اولاً بلافاصله بعدی) • بین تفاوت راه از کجاست تا به کجا •

وخصوص بر زعم عدم جواز تقدیم مفضول از افضل ، ثابت شدن افضلیت امری است مشکل و معضل ، چرا ؟ که افضلیت به معنی زیادت قرب معنوی به حق تعالی و کثرت ثواب است (کما هو المقصود ههنا) و این معنی را سوای حق تعالی و رسول وی صلی الله علیه وسلم به ایحاء و الهام حق تعالی کس نمیداند ، بلکه علم کرام الکاتبین هم به آن نخواهد رسید که میداند حسنات آن چند و حسنات این چه قدر ، و قرب آن تا چه درجه و قرب این تا چه مرتبه است ، و دلایل ظاهریه بین الجانبین متعارضند ، و لازمه تعارض تساقط و توقف است ، و لاسیما این افضلیت و استحقاق اولیت خلافت مختلفیه است ، و وقوع خلاف بدین ترتیب واقع متفق علیه است • آنرا گذاشته ، بر متفق علیه موافق قاعده اصولیه متفق علیها بیاییم •

پس غایتش این است که مدعی به زعم خود دلیل را بر ابطال این وقوع مرتب بیارد ، چنانکه گفتیم دلیل یقینی از او مطلوب است که بر نفی و بطلان وقوع کذائی و بر اثبات امامت اولیت حضرت امیر بیارد تا بشنویم ، (و طلباً للثواب و اظهاراً للصواب) مکالمه بکنیم ، و بیخ مکابره را به مناظره اهل حق بکنیم •

علاوه بر این علمای ما (شکر الله سعیم) خوارج ضاله را دیدند که

(نعوذ بالله) تکفیر و لعن و لعن حضرت امیر را میکنند ، و باعث بداعتقادی مردم در حق امیر شده‌اند ، سعی کردند که از آیات و احادیث آنچه دلالت بر فضیلت حضرت علی امیر میکند فراهم آوردند ، چنانکه اهل تشیع را دیدند که سب خلفای ثلاثه و ام‌المؤمنین و سایر اصحاب کرام را مینمایند ، آنچه دستگیرشان شد از آیات و احادیث در فضایل ایشان جمع نمودند ، و منظورشان آن بود که خلق را نسبت به اصحاب عقیده فاسد نشود ، و همگی را صاحب فضیلت و منقبت بدانند ، و تمامی را بری از طعن و لعن و تهمت و عری از نقص و بغض و مسبت خوانند ، نه برای افضالیت در بین ایشان اثبات کردن و معصومی و خیریت یکی را بر یکی به خاطر آوردن بود ، بلکه برای آن بود که آنچه خارجی نسبت به حضرت علی یا شیعه نسبت به خلفای ثلاثه و سایر اصحاب میگویند و بافته میکنند ، اهل حق همچنان نگویند و نکنند ، و بغض اصحاب کرام را که با ایمان در هیچ دلی جمع نمیشود به دل راه ندهند ، همگی را مبشر به دخول و خلود جنت و مشرف به بشارت و رضای رب‌العزة دانند .

علمای شیعه ، خدا انصافشان بدهد ، آن فضایل علی را که علمای ما جمع نمودند ، به دلیل افضلیت و خلافت اولیت و معصومیت حضرت علی کردند . از ما آموخته و خریده و باز به ما فروختند ، و زعمات بی‌اصل و بی‌جهت را در انبار ضمیر خود اندوختند . و اگر نه نظیر این افضلیت از که پنهان است ؟ حق تعالی بنا بر قلت فهم مکلفان میفرماید (تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض) الایه . نمیفرماید که آن رسول معین بر این رسول معین افضل است ، بلکه به مبهم اشاره فرموده ، یعنی ایمان به نبوت شرط است که میسور است ، نه به افضلیت یکیشان بر یکی مقصور است . پس نه دانستن افضلیت پیغمبری بر پیغمبری ، و نه معرفت خیریت امامی بر امامی ، هیچ کدام از واجبات عقاید نیستند ، بلکه تابع اجماع سلف و خلف اهل حق بودن و به

ظاهر حکم ایشان به هرچه فرموده اند معتقد نمودن لازم است که یقین بی سند حکم نکرده اند ، و مقلدرا دانستن سند مقلد چه ضروراست •

و بودن آن کتاب مرسل از تصنیفات علمای شافعیة مسلم نیست ، زیرا که مخالف هر چهار مذهب است • کسی از مجتهدین مذاهب اربعهء ما از متبحرین یا از مقلدین ایشان بغض و طعن هیچ یکی از اصحاب رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نه روایة و نه درایة جاز نداشته اند • و اگر فرضا مصنفهء یکی از علمای شافعیه بنا بر دلیل سابق البته موافق (خلطوا حلالها بحرامها) روایات واهی و اقایل ضعیفه و حکایات کاذبهء مختلفه را دران افزوده اند ، از اثبات مطالب یقینیه دورند ، و از ثبوت مدعی مهجور و محجور •

پس عادت ظل اللهی و بزرگی مثل نواب والا حفظه الله تعالی این بوده که به انتظام امور حکومت مشغول شود ، و جمیع برایا و رعایا از علما و صلحا و شرفا و فقرا هریکی را در حد ذات خود ملحوظ داشته فرماید و تفاوت برابر پرورده کردن پشه و عنقا نماید •

ز يك شاخيم اگر شیرين اگر تلخ
ز يك بزميم اگر هشیار اگر مست

و بعد ازان ، بر ما فقیران و سائر منسوبان شکر گذاری لازم آید •

حالا که نواب والا لباس مجتهدی در بر ، و برای امر به معروف و نهی از منکر حسب العقیدهء خود بر در ، و جهت دعوت خلق به سوی آیین دین تشیع بر رهگذراست ، علمای اهل حق را واجب است که علم خود را اظهار • و قرار را در مناظره بر قرار ایثار نمایند •

رجای آن داریم که آینهء خاطر عاظر را به غبار انکدار آلوده نفرمایند ،

و جوابرا بنویسید و بفرستید ، تا دوباره به موقف عرض اندر آییم و سلّمنائی
یا منعنائی را معروض نماییم •

چونکه مصدع گردیدیم ، ختم عریضه بدین مقوله مناسب دیدیم که :

غیر ازین نکته که حافظ ز تو ناخوشنوداست

در سراپای وجودت هنری نیست که نیست

اما ناخوشنودی حافظ ازان جهت است که مطولا عرض نمودیم • و اما
هنرهای عجیبهات این است که در معرفت و بینش نظیرت کم ، و در ادای
ضبط و ربط امورت قلم ابکم ، و در دفع و رفع اهل ناهموار میکوشید ،
واز پیالهء باصفای درك تعمیر مملکت مینوشید • سخاوت و کرم را به
اندازه ، و باغ حکومت را به آبیاریء مرحمت تازه دارید • (وفقکم الله
تعالی لخير عقباکم ، وما ضر ما نسمعه من القاء الفرق بین الفرق بسعادة
دینکم ودنیاکم • آمین • والحمد لله رب العالمین • والصلوة والسلام علی سیدنا
محمد وآله وصحبه اجمعین (۳۷) •

(۳۷) بهراستی پیوسته ئینسان به چاوی ئینساف تهماشای ئەم نامەیهی
مهولهوی بکا که بۆ فهرهاد میرزای نووسیوه ، تا حالێ بێی ئەم زانار
ئەدیبه جهوانمهرده چهند مهردی و ئازایهتی به کارهیناودو چون توانیویه
به رابه ر شازادهیه کی خاوهن خامه و نامه و ولات و ددسهلات که مامی
ناصروددین شای قاجار و حوکمرانی سنه بووه ، بدم جوړه قسه بکا و
نامهیه کی چهند موافیقی حهقیقهتی بۆ نووسیوه و کهم و زۆر له به رابه ریا
ترسو و دودلایی نیشان نه داوه و به جوړی که به گوێردی ئاین و عهقل بی
له گه لی دواوه •

وده که له دووتویی ئەم نامه وه دهرئه کهوی ، مهولهوی له ولامی
نامهیه کی فهرهاد میرزادا نووسیویه که دیاره ویستوویه ئەودی تیا بۆ
ئیسپات بکا که ریازی ئاینی ئەو راسته و کتیبیکشی به به نگه بۆ
ئەم مه به سته ی بۆ ناردوووه و خه لکشی تیا بانگ کردوووه که بچنه سه ر
ریگا که ی ئەو ، مهولهوی یش به م نامه یه وه لامی داوده وه • و ده که بۆم
ددرکه وتوووه فهرهاد میرزایش وه لامیکی ناسکی وه لامه که ی مهولهوی

نامه‌ی دهه‌م

بۆ موعتهمود دۆلەد دۆلە فەرهاد میرزای نووسیوه

قدوم میمنت لزوم نواب والا حفظه الله تعالى سعادت مقرون ،
و تشریفش بر برایا از علما و سادات و سائر فقرا و رعایا میمون ، و منزل
عدالت موئیش مبارک ، و تاج معتمد الدولتیش بر تارک باد .

وبعد ، رقم عنبر شیم (۲۸) در جواب این مخلص خلوصیت توأم شرف
ورود بخشود (۳۹) . درویشانرا ارادت و صداقت زیادت فرمود . هر
سوآلی که از نواب والا ایده الله تعالى شده بود ، جوابش را مطابق و موافق

داودته‌ووه مه‌وله‌وی‌یش دووباره نامه‌یه‌کی‌تری بۆ ناردووه ، به‌لام
به‌داخه‌وه له‌و هه‌موو نامانه ته‌نها ته‌مه‌مان ده‌سگیر بوو . دوورنی‌یه‌ئه‌و
نامانه له‌ دۆلابه‌ ره‌سمی‌یه‌کانی سنه‌و تاراننا مابن . هه‌روا زانیومه
پاش‌ئه‌ودی ئه‌م نامه‌یه‌ی مه‌وله‌وی ته‌گاته‌ ده‌ستی فەرهاد میرزا ، شیخ
یۆسفی موده‌پررسی مزگه‌وتی دارولئیحسان نامه‌یه‌کی توندو تیژو
ناپه‌سه‌ند بۆ مه‌وله‌وی ئه‌نووسیو له‌سه‌ر فەرهاد میرزا ته‌کاته‌وه‌ له
نامه‌ته‌یدا . به‌لام مه‌وله‌وی وه‌لامی ناداته‌وه‌و له‌باردی بابه‌تی نامه‌که‌یه‌وه
بۆ فخروله‌وله‌ما ئه‌نووسیو ئه‌و نووسراوه‌یش هه‌ر له‌م به‌شهی یاسی
مه‌وله‌ویدا بلأو کراوه‌ته‌وه .

به‌بۆنه‌ی ئه‌م نامه‌ی مه‌وله‌وی‌یه‌وه بۆ فەرهاد میرزا ، جیتی خۆیه‌تی
لیرده‌دا ئه‌وه‌ بلتیم فەرهاد میرزا شیعی مه‌وله‌ویی زۆر به‌رز
هه‌ڵسه‌نگاندووه‌و به‌ (آغای باله‌خانه‌ی چم) یووی ده‌می کردووه‌ته
مه‌وله‌وی ، چونکه‌ ئه‌م چوارینه‌ی مه‌وله‌ویی زۆر پێ جوان بووه‌ که
سه‌ره‌تاکه‌ی به‌ وشه‌ی (باله‌خانه‌ی‌چه‌م) ده‌س‌پێ‌ئه‌کا :

باله‌خانه‌ی‌چه‌م دڵ دیوانه‌که‌ت

بانه‌ناو وه‌ خاک رای ئاسانه‌که‌ت

تکه‌ش عاجز که‌رد خه‌یاالت تیشدا

نازیز بۆ جاری پا بنیه‌ پێشدا

(۲۸) له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی خۆماندا (شمیم) نووسراوه .

(۳۹) له‌ ده‌سنووسه‌که‌ی خۆماندا (بخشید) نووسراوه .

اصول شرعیه و قانون دولتی ، و هر توجیهی را از هر خصوص فرموده بود
موجه و با شاهد مایح و صحیح مشاهده نموده • آری :

سخنهای شه کز دل پاک خاست
قبول است ، شاه سخنهای ماست

براین نکته باشد دلیل تمام
(کلام الملوك ملوك الكلام)

چونکه حضرت عالی همت شیخ ما قدس الله اسراره وافاض علينا برکة
انواره ، نواب اشرف اقدس والارا طال بقاءه ، در امکانه مستطابه و ازمنه
مستجابہ بدعای خیر مذکور ، و خلفا و منسوبان خود را در اوقات ذکر
و فکر باستدعای طول عمر و دولت ایشان مأمور میفرماید • بموافق (الناس
على دين ملوکهم) بر سر همگی تابعین وی لازم است که بهمان راه سلوک
نمایند •

جواب عبارات جناب شیخ مدرس مدرسه ، سبب به واسطه عزل
و نصب پر وسوسه (علمه الله ما لم يعلم) به یقین به نظر کیمیا اثر خواهد
رسید •

زیاده بقای نواب و الارا از کرم حق تعالی مرام ، و شنیدن خبر صحت
ذات پسندیده صفاتشان مقصود است • والسلام •

المعصوم

نامه‌ی یازدهم

له وهلامی حوسامولسه لتهنه دا نووسیویه (۴۰)

برکت حرکت نواب اقدس ، بر هرکس و ناکس ، و بر عامه هر نوگل

(۴۰) حوسامولسه لتهنه برای فخرهاد میرزاو مامی ناصیردوددین شاو لهقه بی

و خار و خس ، جهت کس و نوگل باعث نشئه و نما ، و درحق ناکس و خار
و خس سبب فنا باد • دعای بقای بزرگان ناصردین و استدعای لقای مراد
بر جمیع مؤمنین لازم است (تقبل الله لهم دعاءهم آمین) •

پیشتر پیشتر درین زمان پریشان آیین در انجمن عدالت مکن فرهادی،
در زیر این طاق بیستون بوضع شیرین اوقات را چندی بسربردیم ، لکن
دولت مستعجل بود ، سرکشی گلگون گردون عنان آن دولتم را از دست
ربود ، حالا بدین دل شادم که دعاگوی خالص و طالب مرادم •

نیست ذاتم همچو ذات مولوی

یا کلامم چون کلام مثنوی

لیک گویم با امید بس قوی

بهر درویشان حسام الدین توی

باوجود شرف الملك در خاکپای مبارك دوزبانی چون خامه و روسیاهی

چون نامه نامحرم است •

والسلام علیکم و قلبی بدلا عن قالبی لدیکم بین یدیکم •

المعدوم

مراد میرزا بووه ، له ۱۲۹۳ ی هیجری یهوه تا ۱۲۹۵ حو کمرانی ناوچهی
کرماشان و سنه و ده و روبه ر بووه . ئەمیش وهك فهرهاد میرزای برای
زاناو ئەدیبو بنووس بووه . له گه‌ل مهوله‌وی زۆر جار نامه‌یان بو
یه‌کتری نووسیوه . نامه‌یه‌کی بو مهوله‌وی نووسیوه ، ئەم دوو به‌یتیه‌ی
بو تیا نووسیوه :

ای تو ذاتت همچو ذات مولوی

وی کلامت چون کلام مثنوی

سلطنت را گر شدستم چون حسام

اندرین دوران حسام الدین توی

مهوله‌وی یش به نامه‌ی سهره‌وه وه‌لامی داوه‌ته‌وه .

نامه‌ی دوازده‌م

بۆ عه‌لی ئه‌کبه‌ر خانی شه‌ره‌فولولکی نووسیوه

ز غواصان این بحر فلک فلک ، جواهر دعای بقا و ارتقای دینی و دنیوی
عاید سرکار عالی شرف‌الملک باد •

وبعد ، علاوه‌ی هجوم مصایب دقیقه‌ی از دیده‌ی آشوب زمانه‌ی غایب نیستم •

هر بلای کز آسمان خیزد
گرچه از بهر دیگری باشد

نارسیده زمین همی‌پرسد
خانه‌ی (انوری) کجا باشد

از جهت آن‌است در نوشتن عرایض مقصریم • باری با ربط و تعلق
که باطنا با سرکاراست ، تعارف ظاهری را چه اعتباراست ؟ می‌بینمت عیان
و دعا می‌فرستمت ، خصوصا ناییبی مثل جناب خیر الحاج مولانا محمد نیری
غفر له داریم ، باوجود مسعود ایشان وجود خود را معدوم می‌شماریم • در
اصل میل فقیر این‌است که در دعای خیر جهت سرکار تنها نباشیم که
(الجماعة رحمة) • هرچند رفیقم زیادت‌ر باشد بهتر است •

مورچگان‌را چو بود اتفاق
شیر ژیان‌را بدرانند پوست

خاصة اجماع علما و صلحا و منسویین نقشبندی قدس سرهم که همه‌ی
شیران جهان بسته‌ی این سلسله‌اند • روبه از حیلہ چه سان بگسلد این
سلسله‌را • ازان سبب وقتی شخصی عزیز الوجودی را مثل ملا محمد نایب
خواهم کرد و گاهی نفس زکیه‌ی باصلاح را بسان مخدوم ملا عبدالفتاح بمیان
خواهم آورد • زیاده‌ی براینکه خودش شخصی‌است عالم و عامل و صالح

و سالک • مثل این چهار صفت خودش از نقاط اخلاط اخلاق رویه
پاک است • برادر نیک سیر مخدوم سعادت ملزوم مجدد شیخ محمد است
که هر دو ساکن قریه (آرندان) اند و از دعاگویان خاص آن خاندانند ، دعای
خیرشان غنیمت است ، و صحبت و رعایتشان گوهری است خارج از قیمت ،
و علی الخصوص بشارتی داد که چونکه سرکار عالی شرف الملک است ملک
آرندان مملوک سرکار شده •

ازین مژده گر جان فشانم روا است

که این مژده آسایش جان ما است

این فقیر در همگی ماملک سرکار شریکم ، بلکه همگی را از خودم
میدانم • جناب مخدوم ملا عبدالفتاح را وکیل خودم کرده ام که حاصل بخش
و ملک من تسلیم او شود ، جفتی برای او مقرر بفرمایند و سعتی را در معیشت
جهة وی حاصل نمایند ، بی خطر و فارغ بال در معیت مخدوم شیخ محمد
برادرش بدعاگویی سرکار مشغول باشند ، و در استدعای خیر با این فقیر
همچنان شوند •

ای شرف ملک دل من چند چیز را پیش از چند چیز جهت رضای
خداوند مالک الملک غنیمت بخوان تا بعد ازان حسرت نکشی : دولتمندی را
پیش از فقری ، و صحت را پیش از مرض ، و علت و فراغت را پیش از
مشغلت ، و جوانی را پیش از پیری ، و حیات را پیش از ممات به فرصت
بدان • کس نیاید ز پس تو پیش فرست • روز قیامت برای همه کس
حسرت است • اگر بد عمل است حسرت میخورد که چرا کردم ، و اگر
صاحب عمل صالح است حسرت میخورد که زیادت نکرده ، تا درجه ام بلندتر
باشد •

زیاده تصدیع ندارد و مطلبی دیگر غیر از سلامتی سرکار و خبر
دانستن مجاری احوال سرکار عالی نیست •
والسلام علیکم و قلبی لدیکم •

المعنوم الحسینی

نامه‌ی سیازدهم

بۆ مه‌حموود پاشای جاشی نووسیوه

بی‌عرض غرض ، و خالی از حرص عرض عرض مینماید که سرکارت از
آفت و مرض محفوظ باد •

وبعد ، پس از ایامی سفارش بی‌نگارش دعا و سلامی با سید علی محمد
که آمد رسید و رسانید ، در چه زمانی ؟ در زمانی که چشم انتظار بدیدن
نگارش سرکار از جانب این روزه‌دار بی‌قرار و گوش صائم پراضطرار به
شنیدن سفارش آن مرحمت شعار مشتاق‌تر به نداء و صدای (الله اکبر) افطار
بود • خیلی به‌جا استدعای دعا فرموده و طلب همت از سالهای پیشتر بیشتر
نموده‌اند ، چرا که اولاً ماه رمضان زمان استجاب است ، و این فقیر هم
الحمد لله کمال صلاح و مسلمانان و ثوابم آماده‌تر از هر بابت است ، به
چه سبب ؟ به سبب رفتن پارسال و مراجعت این قدر غیبت و طعن و لعن از
زبان و دل دوستان به طرف ما حواله شد که لیل و نهار بر قطار ثواب اجر
شما عاید روزگارم گشته که به صد حج اکبر حاصل نمیشد • عدو شود
سبب خیر گر خدا خواهد • ولی چون تو مرحمت‌مند قدیمی و با هر اهل
کمال همدم و ندیم ، گاهی با آنان گفتگورا به میان آرند مناظره بفرمایند ،
این حکایت را به آنها اظهار نمایند •

حکایت : درویشی در گذر راهش به خانه‌ی قصابی و خبازی و یک
گیوه‌گر که همسایه‌ی یکدیگر بودند افتاد • از خانه‌ی قصاب قدری گوشت

و از خانهء خباز بعضی نان گرفت • به در خانهء گیوه گر رفت • درویش راهی شد برود ، سگ هر سه خانه در پیش دویدند ، عفففی کردند ، رختش دریدند • درویش رو به سگ گیوه گر کرد و گفت : سگ قصاب گوشت از صاحبش گرفتم و سگ خباز نان ، ای سگ گیوه گر تو به چه جهت ؟

کسی که تعارفی کرده باشد عیبی ندارد اگر گفتگویی بکند ، ولی آنانکه ضرری نکشیده اند اگر محض حسد و طعن و لعن نیست چرا چیزی بگویند ؟ باوجود اینکه آنان که تعارف کرده اند اگر هم چیزی بگویند محض عوام کالاً نعمی است ، چرا که آنکس حجرا واجب کرده است و میکند خدای تعالی است ، سبب به اینکه تو چهار قران به هزار ناز و علی بدهی برای خاطر تو این حجرا بر سر من چرا واجب میفرماید ، یا من چرا بر سر خودم بنا به خاطر آنکه تو بگویی فلان کس شخصی صالح است فرضش میکنم • من عبادت برای خدا میکنم و خدا استطاعهء مالیه و بدنیه را شرط کرده است • فقیر علاوهء اینکه استطاعهء مالیه نداشتم از استطاعهء بدنیه هم افتادم • اطاعهء خدایم خوشتر آمد از مدح مخلوق •

عوام اگر مدح بکنند انسان ترقی نمیکند تا اگر ذم بکنند انسان تنزل بکند • اگر نیمه حکیمی که جان را میبرد و یا نیمه ملایی که ایمان را ببرد و نیاورد یا متشیخی که آگاهی از خود و مریدش ندارد و به غیر از (آغه بلی) چیزی بر زبان نمی آرد قصه بگوید اوهارا بگویند که معرکهء علما به شما لایق نیست شمارا و گمراهی و گمراه کردن خلق گفته اند • اینگونه پریشان گفتن آنها از جهالت و حرارت تاب و تباست ، و الا با سلیمان چون براند آنکه مورش مرکب است •

اندرین عرصه چگونه دو کند
مه فشاند نور و سگ عوعو کند

چون خدا خواهد که پردهء کس درد
میلش اندر طعنهء پاکان برد

نکتهها چون تیغ پولاد است تیز
تو نداری چون سپر واپس گریز

(الحمد لله ثم الحمد لله) پارسال بدان مال نصیب من نشد ، و خودم
به تقصیر خودم معترفم چرا که هرکس به غیر از حق تعالی از یکی دیگر
اعانه طلبید البته حق تعالی او را تأدیب میکند و مبتلایش خواهد نمود .
اگر همچنان نمیبود بدان آزار گرفتار نمیشدم .

گر به تقوی و قناعت اندری
چون مسیح از آسمان می بگذری
چونکه یوسف دید آن غیر معین
ماند اندر چاه در (بضع سنین)

آنها برکنار . اگر حق تعالی از حرکه و سکونم راضی است ، هرکس
هرچه بگوید پاک را باک نیست . و اگر ناراضی است هرکس هرچه بگوید
هنوز کم است . و در کناره گرفتتم هم تعجب نکنید . آن وقت که تمنای
آن بود بلکه رجای مسلمانی بشنوید ، هزار بدعت را برای احیای سنتی
و رجای فقیری از امتی به گردن میگرفتم و آمد و شد میکردم . حالا شنیدن
فریاد زبردستان بسیار و شنیدن عدل و داد زبردستان بی شمار . کناره از
همه سازگارتر است . هیچ نمانده است که نگوییم ، و هیچکس ندیدم
که بشنود . علی الخصوص اگر کسی گمراه و عاقبت شر نباشد ، بعد از
اینکه رفیقهایش همه رفتند و عمر عبثش به آخر رسید و ریشش سفید شد ،
چرا این قدر دنیا را به آغوش بگیرد ، و چنان بداند که نمی میرد . فقیر دگر
آلوده نشود بهتراست .

چون پرده ز روی کارها برخیزد
معلوم شود که در چه کاریم همه

انشاءالله از دعای خیرت فراموش نکنم • والسلام •

المعلوم

نامه‌ی چوارده‌هم

بۆ مه‌حموود پاشای جافی نووسیوه

عرضه آنکه در بین محمودی تو و ایازی این فقیر ، گفته‌ء اهل عناد
و به قول فرقه‌ء فتنه و فساد ، فرزندی عبدالله مستأصل شد و دلگیر شد •

نه شه کاذب نه شیرین بیستون رو
خداوندا که هست این تهمت از نو

باری هزار دفعه مؤذن نبود و عابدان سحری ترك نماز صبح را نمودند،
عاجزی و بهانه آسان است حتی از اطفال می‌آید • لکن بر سر رحمت آمدن
بزرگان را می‌شاید • فرزندی عبدالله را فراموش کردن عیب و نقص کای بر
مرحمت ظاهری که داشتی آوردن است • بدنم ضعیف و کوفته‌ء راه بود ،
و از سایه‌ء تو پیاده بودم ، والا ملاقاتی حاصل و تصدیعی در مکالمه مینمودم •

گفتگو آیین درویشی نبود
ورنه با تو ماجراها داشتیم

تاروپود گله‌را نمی‌باغتم و دیبای دل‌سردی را نمی‌ساختم • بیا این
داوریه‌ارا به پیش داور اندازیم •

هرچی دیت وه چه‌م شی وه سه‌فهردا
هرچی موینی ها نه گوزهردا

کهس حالی نه بی و هیچ کهس نه فاما
ئه و په ی چیش ویهرد ، ئید په ی چیش ئاما (۴۱)

أما صد بار سعی بکنیم و بیخ اهتمام را بکنیم ، چارهء راه رفتن
و نصییمان اگر باشد دو گز زمین و سه گز کهن است • نه عجز تو پایدار
و نه پریشانی ما برقرار • (لن الملك اليوم ؟ لله الواحد القهار) • والسلام •

فرزندی عبدالله با چند فقیری که عاصی نیستند و قدیمند و مرید
و منسوب آن سرکار و آن صاحبی هستند ، دخلی بمن ندارند • تو میدانی
و آنها • میماند بر سر من • اگر التفات نمودند اعانه دادند مبارک است •
و اگر بر سر عادت خودت بودی ، حجره و خانه نشیمن و گذرانی درویشی در
خدمت حضرت شیخ قدس سره برای من و فرزندی هدایت حاضراست ،
و بلکه حضرت شیخ بفرماید حاضر خواهد شد • مرا ز کنگرهء عرش میزنند
صغیر • والسلام •

المعدوم

نامه‌ی پازده‌هم

بۆ مه‌هموود پاشای جافی نووسیوه

عرضه شاهیدهن خاس بدیه پیشدا
حرف نوخته‌دار مه‌وینی پیشدا (۴۲)

اول هر کلام که همواره اهل کمال در سطور آرد ، و اکمل و أصح هر
طور أملح و سحر حلال که کلک درر سلك گهر مرسوم معدوم محروم محرر

(۴۱) ئاد ویهرد پهری جهزای کاروبار
ئید ئاما پهری سزای رۆزگار

(نامی)

(۴۲) مه‌به‌ستی ئه‌ودیه ئه‌م نامه‌یه همووی له پیتی بی‌نوخته پیکهاتوو •

و مسطور دارد ، حمد و مدح هر حامد و هر مادی ، در گروه هر مسلم و در رهط هر ملحد کادح ، کرور در کرور ، در همه اعصار و دهور ، مر درگاه عالم آرامگاه (لا اله الا الله) را ، و درود لامعدود و سلام لامحصور و لامحدود عدد (کل داء و دواء مادام السمك والماء ، والسمك والسماء) ، مر سالار ملك محدود و سردار محل محمود ، و کارگاه در علوم همه علماء آگاه ، (محمد رسول الله) را ، و مر آل اعلام و اولاد اطهار الاسرار احرار را ، و سائر اهل اسلام و گروه صوالح الاطوار را ، حمد اله عالم حاصل ، و درود و سلام رسول کامل آمد .

مرسول کالوصول را آماده ، و طرح اهل و داد را در دل آورده ، که همراه آه دل مکدر در هر مساء و سحر سرکار مکرم و سردار اکرم و اولوا الامر مکارم و مراحم همه را ادام الله عمره طوعا و روحا مرسل رسائل دعا و سلامم .

معلوم سرکار آمده که ولد آدم و حواء ولد داود آسا اگر همه عالم کالهواء محکوم امر و رام حکم او گردد ، در مآل کار کر و کور ، و محل او گور ، و همسر او مور گردد . غرر و سرو عمر همه کس صرصر عدم و ارهء مرگ در راه دارد ، و حاصل محصول دوام هر احد را داس اعدام ملك مالك الارواح در درو آرد . سرور هر رهرو دل در دارالسلام در گرو راه آورد اعمال صوالح آمد . حالا که همدم روحم ولاء عمل صلحاء در کاردار که (لو راح الروح ، وصار آدم کالمکروه المطروح ، لاطمع لعامل السوء الا سوء الدار) ، ارحم همهء رحماء و اکرم همهء کرماء مرده هارا همه در دارالسلام مع السلام همسر سور و سرور و حور و سرکار کرم مدار و اولاد و اهل و داد را کام روا و دائما در آلاء سرمد و روح مدد هم اهل الله محروس و مسلم و سرور ، و اعداء او را در آلام ممد ملوم و مدحور دارد . ملول دعا مدلول صعلوك در صدد سلوك راه وصال اعدل الملوك را درد در دل

ووصل سرکار اورا روحا مائل آمده رسائل رسائل ، اما هوا سرد و دل
 آلوده درد و راه دور و کأس آمال مالا مال گرد . اصل اصول همه کامها
 و آسای کل مأمول و مرام (الدعاء لکم و لأولادکم مادام الروح و وسعہ
 الحال ، والسلام والا کرام هو الموصل لكل موصول مدلول مرسول معدوم
 ملول ومحمح ادراک سرکار آمر مکرم هم اسم محمد مکرم صل اللهم له
 وسلم مادام العالم . والسلام) •

المعدوم

نامه‌ی شازده‌ه‌م

بۆ مه‌حموود پاشای جافی نووسیوه

افواهی از سفر بغدادتم آگاهی دادند ، از بیم دوری چنانکه از حله
 به کوفه می‌رود ، آب سرابها از چشمهء چشمم با شتاب و تاب روان است •
 اگر راست است اگرچه حسرتها خوردم ، لکن تدارک سفر خیریت
 اثرت را آماده‌ام • رو با خدا ، بی‌ناخدا ، بسلامت روی و بازآیی • خطم
 بجای مٌهر است و جفایت بجای مهر •

المعدوم

نامه‌ی حه‌قده‌ه‌م

بۆ مه‌حموود پاشای جافی نووسیوه

ئه‌یاز هه‌م‌راز ناله‌ی داخ و دوود
 عه‌رزش هه‌ن وه خاك ئاسانه‌ی مه‌حموود
 ئه‌ر نائیره‌ی تو ز مناكۆ جا كه‌رد
 دوودی من نه‌ چه‌رخ هه‌فته‌مین ویه‌رد

نه‌ر باوهر ناکه‌ی له خودا بترس
خه‌به‌ر له دیده‌ی هه‌ساران پیرس

ولی چه باید کرد؟ دوری نه در قبضه‌ی سرکار ایشان، نه در قوه‌ی
اختیار درویشان است.

چرخ آواره به هر سو کدم میدانی
رشک می‌آیدش از صحبت جان‌پرور ما

در طی عبارت به بی‌اخلاصی فقیر اشارت فرموده بودند، بلی:

آنچه من می‌ایدم گفتن تو می‌گویی به من
شکر می‌گویم که این هم هست نوعی زاتحاد

در هر صورت اگر تقدیر مساعد تدبیر فقیر آمد، یقین است که به
خدمت مشرف می‌شوم.

ور نصیب ما نشد وصل حبیب
ما و درد بی‌نصیبی یا نصیب

جهت کتاب عقیده‌ی اظهاری رفته بود، فقیر حالا در خدمت سرکار
بندگان عالی سلمه الله هستم، اگر آدم آن صاحبی گذرش به کویه
درویشان که باغ سوخته‌است، افتاد، البته فرزندی عبدالله کتابش تسلیم
خواهد نمود. و اگر به مضمون (الناس علی دین ملوکهم) آدم آن صاحبی
مثل آن صاحبی راهش به خانه‌ی درویشان نیفتاد کوتاهی از من نیست.
آن وقت در دشت و صحرا بودند به دست نمی‌افتادند. حالا من صیاد پیر
افتاده و تو شاهباز آشیانه بر بالای کوه قرار داده، دام با چه طور ترا
باید بگیرد.

عنقا شکار کس نشود دام بار چین
کانجا همیشه باد به دست است دام‌را

باری آتش آن مرحمت دستور بر کوه زمناکو مثل کوه طور افروخته ،
و من هم از دور نگاه چشم بران دوخته ، به حسرت مینگرم و این بیت را به
خاطر می آورم :

آتشی می بینم ای یاران ز دور
گرم می آید به چشمم کوه طور

گر آستان بوسی محمودی شد فنعیم المطلوب ، والا باسوز و نیاز
ایازی همراهی و دمسازی هست •
والسلام •

المعدوم الحسینی

نامه‌ی هه‌ژده‌هه‌م

بۆ حاجی مه‌حموودی یاروه‌یسی خه‌زنه‌داری مه‌حموود پاشای جاشی نووسیوه
جناب مصرف ! همیشه نقد سعادت دارینش در کف ، و هست ارواح
اولیای بزرگوار پیرامون احوالش صف‌اندر صف باد •

اولا ، گوهری که من داشتم ، در صحبت بی‌معرفتان گذاشتم ، و تسلیم
خریدار خودش نکردم ، و به بازار کسادیش آوردم • گله از خود دارم نه
از کس • حسرت بی‌فایده‌ی گذشته مارا کافی است • پس باز به همین فقره
صادقه خیلی دل‌خوشم ، و راضیم بدین بی‌حرمتی و دل‌شاد بدین کشاکشم ،
که حق تعالی با آن عظمتی که دارد نیمه‌ی مخلوق از روس و مجوس اطاعت‌اش را
به جوی نمیشمارند ، و پیغمبری با آن همه معقولی از دست اغلب طوایف
خصوصا از اقارب کالعقارب خویش چند ملولی بر سرش آمد • ومع ذلک
نه بر دامن جلال خدای غباری نشست ، و نه از تار و پود دیبای نبویه تاری
گسست • از ندیدن خفاش نور آفتاب را چه ضرر ، و از ندانستن عوام
و اوباش عارفانرا چه خطر •

و منظورم ازین تقریر و تحریر تحقیق مسأله است ، نه اینکه بفرمایند تزکیه نفس خودم باشد ، یا بفرمایند دلم در ولوله است ، چرا که حسن خاتمه مجهول است . چه گونه حتی خودم از گبر و یهود بهتر نمیدانم ، و خودم ازین دردسری که خودم و اولادم از بیگزادها دیدم نارضامند نمیخوانم . هرچه از دوست حقیقی آید اگر مغز و اگر پوست ، همگی از او است و نکواست . اگر کدخدایان قدر مرا ندانند امیران میدانند ، و اگر امیران ندانند خوانین و سلاطین میدانند ، و اگر آنها هم ندانند پادشاهان میدانند ، و اگر مخلوق بی التفات باشند التفات خدا و رسول صلی الله علیه وسلم و اولیای کرام باعث حصول تمام مرام است . نه خودم و نه اولادم ضرری برای کس نداشته ایم ، و علم سرأیلی و رئیس عشایری بر نیفراشته ایم . نه خداوند رعیت نه غلام شهریاریم ، بلکه به محض کرم حق تعالی امیدواریم .

فرزندی عبدالله با آن بی اقتداری و کم تجربگی و بی اختیاری قرض غلهء جوانرود و قرض سرکار محمود را ادا نمود ، حالا در کوشش رضامندی جناب شماست . البته ان شاء الله به نظرت خواهد رسید . چونکه سرکار شما بحمد الله صاحب معرفت و با صداقت و محبت هستی ، و به نشأه بادهء خیرخواهی و حق گفتن مستی ، از آن جهة این تقریر عرض نمودم و بر تصدیقت افزودم .

من ملك بودم و فردوس برین جایم بود
آدم انداخت دراین دیر خراب آبادم

سردی نخورم هرچه پیوشم ، و گرسنگی نکشم و تشنگی نچشم
هرچه بخورم و هرچه بنوشم . تدارك قیامت عمل خیر و دو گز زمین و سه گز کفن است . والسلام .

المعلوم

نامه‌ی نوزده‌ه‌م

بۆ حاجی مه‌حه‌وودی یاروه‌یسی نووسیوه

عریضه‌ی این زخم‌زده‌ی هر طرف بخدمت سرکار محمود آقای مصرف امیداست که برسد . خامه بر روی نامه‌ی ملالت علامت خواهد نوشت جراحت وفات فرزانه‌ی فرزند سرکار ایشان چون زخم ممات جگر گوشه‌های این کمترین درویشان خطیر . نی نی چون آشنای معنوی ما بود ، اثرش در دل خطرتر مینمود . ولی ازینکه درمان زخم قضا غیر تسلیم و رضا چیزی دگر نیست ، و در دائره‌ی تنگ بی‌شکیبائی است ، (من لم یرض بقضائی ولم یصبر علی بلائی ، فلیخرج تحت سمائی ولیطلب ربا سوای) (۴۳) . از بدل آمدن برای تعزیه چند غزلی را در تأریخ وفات و مرثیه روانه خدمت کردیم و آخر عریضه را بدین دعا آوردیم : حق رحیم و غفور آن مرحوم را مغفور و سرکار ایشان را صبور و مأجور و مارا و سائر اصدقاء و احبارا بحسن خاتمه و عاقبت محمود مسرور و مجبور فرماید آمین .

گر بمانیم زنده بردوزیم
جامه‌ی کز فراق چاک شده

ور بمردیم عذر ما بپذیر
ای بسا آرزو که خاک شده

والسلام .

المعدوم

(۴۳) واته : ئەم هه‌دیشه قودسی‌یه به‌را بهر به بی‌سه‌بره دل‌ته‌نگه‌کان وارید بووه ، که واته جومله‌ی هه‌دیشه‌که ، به‌پیتی قه‌واعیدی نه‌حو ، به ئیعتیباری (هذه الجملة) موبته‌دایه و عیباره‌ته فارسی‌یه که خه‌به‌ره .

نامه‌ی بیستم

بۆ سه‌یید عه‌بدوڵلای کوری نووسیوه

نورچشما ! سلمك الله .

جواب سرکار عالی شرف‌الملک را سلمه الله تعالى فرستادم ، بخوانید .
ساعت اول تحمل نکنید ، قیمت پنجاه تغار گندم باید حاضر باشد ، اینجا
بیارید ، و همان صد تغار قرض باید تمسک بدهید و الاغ و آدم‌ت زود
بیایند . تمامی صد و پنجاه تغار گندم را بدست بگیرید و ببرید . اگر خودت
چابک می‌روی برای نقد و کاروان برو ، و اگر آدم می‌فرستید بفرست . زود
زود زود . هوا سرد و دیراست ، و خودت باید بعد از قیمت پنجاه تغار
حاضر کردن اینجا بحضور خان حاکم ^(۴۴) سلمه‌الله بیائی قیمت را تسلیم

(۴۴) عه‌لی خان که له‌قه‌بی (حاکم) بووه و کوری عه‌لی‌خانی شه‌ره‌فولولکه .
ئه‌مانه سه‌روکی ولاتی جوانرۆ و بیله‌وارو مایده‌شت بوون . مه‌وله‌وی
رویش‌تووه بۆلایان بۆ قهرزی گهنم و ، شه‌ره‌فولولک له‌وکاته‌دا له‌سنه
بووه ، نامه‌یان له‌م‌باره‌وه بۆ نووسیوه ، ئه‌ویش وه‌لامی داوه‌ته‌وه که
بیده‌نی . جا مه‌وله‌وی بۆ سه‌یید عه‌بدوڵلای کوری نووسیوه که هه‌ندی
پاره بێنی بۆ لای خان حاکم و گهنمه‌که وه‌رگری .

له‌م نامه‌وه ده‌رئه‌که‌وی که‌وا مه‌وله‌وی دلگرانی‌یه‌کی زۆری له‌ سه‌یید
عه‌بدوڵلای کوری بووه . له‌م‌باره‌وه ئه‌مه‌وی بلیتم مه‌وله‌وی وه‌ک پیاویکی
به‌ناووبانگ و خاوه‌ن ری و شوین ، خه‌لکیکی زۆر ئامۆش‌ویان کردووه و
هه‌میشه میواندار بووه و ، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا نه‌ له‌ ده‌وله‌ته‌وه ده‌رامه‌تیکی
بووه و نه‌ شوینه‌که‌شی بۆ ئه‌وه شیاوه کاسبی‌یه‌کی ئه‌وتۆی تیا بکری .
بۆیه زۆر جار مه‌جبووری ئه‌وه بووه ده‌غل له‌ ولاتی (مایده‌شت) بکری که
ولاتیکی زۆر به‌پیته‌و ده‌غلی تیا هه‌رزان بووه و تا ئه‌م سالانه‌ی دوا‌یش
هه‌رچه‌ند قاتی و قری‌یه‌ک له‌ ناوچه‌ی هه‌ورامان و شاره‌زوورو به‌ری
سیروان و گه‌رمیان په‌یدا بوایه ئه‌چوون بۆ مایده‌شت بۆ ده‌غل ، به‌لکو
له‌به‌ر بێ‌ده‌سه‌لاتی زۆر جار ناردوویه له‌وی ده‌غلی قه‌رزکردووه تا خوا
ده‌ستی ئه‌دا پاره‌که‌ی ئه‌داته‌وه . دیاریشه مه‌وله‌وی خۆی ئه‌م ئه‌رکه‌ی
پێ جێ‌به‌جێ نه‌کراوه ، به‌لکو به‌ سه‌یید عه‌بدوڵلای کوری گه‌وره‌ی
سپاردووه و ئه‌رکه‌ش ئاسان نه‌بوه چونکه له‌ ناوچه‌ی مایده‌شته‌وه تا

بکني و حجت صد تغار دگرش بدهی ، و گندم را تمامی ببرید . دگر بهانه
شما هیچ نمانده ، و فقیر هم از دست شما هراسان شده‌ام بلکه خلاص بشوم
هرچه می‌کني زود باشد .

و سرکار صاحبی حبیب بگ (۴۵) اگر دران مابین و در آن آمد و شد
کرم بفرماید ، از خصوص آدم و الاغ و اعانه این سر و آن سر دریغ
نفرماید ، خیلی خوب است . خلاصه راه دور و هوا سرد و وقت دیراست ،
زود هرچه می‌کني بکن . و خبر طرف ملا علی خان اگر آمده بفرستید .
آخر آن وقت بکرماشان رفتی اگر اظهار مینمودی این قدر طول نمیکشید .
کار تو همچنین است ، همیشه نمیدانی چه می‌کني .
والسلام .

المصوم

سهرشاته مه‌سافه‌یه‌کی زۆره‌و زۆرتري پيگاکه که‌ژو کیوه‌و ئه‌و
سهرده‌مه‌یش ئه‌بوو به که‌روبار ئه‌م ده‌غله بگويزریته‌وه .
له‌م لۆمه‌و سهرزه‌نشته‌ی مه‌وله‌وی‌یه‌وه که له‌م نامه‌دا ده‌رئه‌که‌وی ،
به‌ناشکرا دیاره سه‌یید عه‌بدو‌للا به باشی ئه‌م ئه‌رکانه‌ی رانه‌په‌راندوه .
به‌لکو خۆی به راوکردن و هاتوچۆی شاره‌زوورو ناو عه‌شایری تاوه‌گۆزی و
قوبادی و باوه‌جانی‌یه‌وه خه‌ریک کردوه‌و زۆر جار بووه به هۆی
دل‌ئیشانی باوکی .

ئه‌م نامه‌و چه‌ند نامه‌یه‌کی تر چه‌رده‌یه‌کی باری ده‌روونی و دل‌ناره‌حه‌تی
مه‌وله‌ویمان له‌و زرووفی ژبانی سه‌ختی خۆیه بو روون‌ئه‌کاته‌وه ، وه‌ک
چۆن ئه‌مه له نامه‌یه‌کیشه‌وه بو حاجی مه‌حموودی یاروه‌یس که له‌م
به‌شه‌ی ئه‌م کتیه‌دا بلاو‌کراوه‌ته‌وه ، به‌ناشکرا ده‌رئه‌که‌وی .

(۴۵) مه‌به‌ست حه‌یبو‌للاخانی قوبادی‌یه . مه‌لا عه‌لی خانیش یه‌کێکه له کۆمه‌لی
ئه‌کره‌می ئه‌فقانیی ژن‌برای .

نامه‌ی بیست و یه‌که‌م

بۆ سه‌یید عه‌بدوڵلای کوری نووسیوه

فرزندی عبدالله ، نورچشما سلمک الله .

سرکار بندگان عالی محمد پاشا سلمه الله چند سال است این فقیر را بخون جگر و برحمیت پرورده کرد و انواع نعمت کرم فرمود . سرکار رئیس العشائر سلمه الله هزار کس مال پاشارا خورد ، برای صد تغار غله مرا به کاروان فرستاد و رحم از تو نکرد ، و حالا این است هم گرفتار کار شرف‌بادینی کافر گشته‌شده‌ام ، نمیدانم آخرش چه‌طور میشود .

باری آنچه رأی سرکار پاشا است همچنان عمل بکنید ، بلکه برحمیت قدیمی و جدیدی خودش عسرت و قرضداری تو درست شود . زیاده نمیدانم آخر کار شرف‌بادینی چگونه صورت پذیر میشود (۴۶) .

المعدوم
عبدالرحیم الحسینی

نامه‌ی بیست و دووهم

بۆ حه‌بیبوڵلا خانی قوبادیی نووسیوه

بارها نوشته‌ام :

به عهد تو میبینم آرام خلق
پس از تو ندانم سرانجام خلق

سرکار بندگان عالی مشمول فیض متواتر و متوالی باد . حقوق نعمت

(۴۶) ئەم نامه‌یه‌و نامه‌ی پیشووم له یووی که شکۆڵه‌که‌ی خوالی خوش‌بوو مه‌حموودپاشا نووسیوه‌ته‌وه که له به‌ر ده‌ستخه‌تی مه‌وله‌وی خۆی نووسیویه‌ته‌وه . حه‌سه‌ن به‌گی جاف له په‌راویزیانه‌وه نووسیویه : وائه‌زانم مه‌وله‌وی ئەم نامانه‌ی له ۱۲۸۵ی هه‌جریدا نووسیوه .

قدیمت در پیش چشم دلم هست • وفای این حقوق نمیگذارد که این فقیر از حقوق اولادت پریشانی بخاطر آرد • ان شاء الله وجود ذی جود بندگان مرحمت نشان عدالت سمات پرده پوش عیوب اولاد و بنده و متعلقات است • کسی اخلاص مند و دعاگوی بندگان عالی حفظه الله باشد ، لابد باید از خار آزار غیر روی دلش نخراشد ، چرا که آنکه سرکار عالی را شناخته است این فقیر است ، و بزرگی که فقیر را شناخته بندگان عالی مرحمت مصیر است ، و آنکه هردورا شناخته حضرت علیم و خیر است • کس قدر من ندانست غیر از تو ، و کس قدر تو ندانست غیر از من • نه تو از مرحمت دریغ بفرما و نه من از دعای خیر •

و أما يك حسرت دارم که صدقهء جاریهء از مثل مسجدی و مدرسهء بعد از خودت بجا نگذاشتی ، و دائما مثل این فقیر با عشرت بی غیرت و طائفهء بدملت پرعلت مشغلت داشتی • هردو عمر را ضایع نمودیم ، و بر ضرر خودمان و نفع اغیاران افزودیم ، چه سود • اکنون که کار از دست رفته و زمام از دست رفته ، باری اگر اهل و عیال بگذارند فرزندی عبدالله بوجه مرحمت ملحوظ دارند (۴۷) • فالأمر الیکم ، والسلام علیکم •

العدوم

نامه‌ی بیست و سی و یهم

نازائم بو کبی نووسیوه

معروض میشود که از تقدیر باری ، بخل چرخ زنگاری یارای صحبت و ملاقات بیداری نمیدهد ، و باز از نارسائی طالع ناساز :

نایدم خواب مبادا که بخوابت بینم
دیده بخت مرا بین چه بخواب است امشب

(۴۷) ئیشارده به بو خوازینینی کچی حه بیبوللا خان بو سه یید عه بدوللای کوری .

باری :

شرح این هجران و این سوز جگر
این زمان بگذار تا وقت دگر

و درین مدهء پر سوز و تاب ، بامیدواری يك عتاب آنجناب ، بمقام
سوآل و خطاب برنیامدیم • ازان ترشی عتاب که ممزوج شیرینی عبارت
خوشاب باشد ، و اسکنجبین وار رشحه را بر حرارت صفرای حرمان ذی مرارت
باشد محروم گشتیم • لاعلاج از احوال سبطیان که محفوظ از آزار
قبطیان آسا شوند ، چون ارباب حاجت بکوه طور حضور سوآل و مناجاتی
کردیم :

طور جان عاشق آمد صادقا
طور مست و (خرّ موسی صعقا)

آب نیل است این حدیثم خوش بیاب
سبطیان را قبطیان را خون باب

گر عجایب آیدت پیش نظر
کی ز شیء واحد آمد دو اثر

انگبین بین در مزاج معتدل
خوش مزه (فیه شفاء) قوت دل

طبع صفرائی ازان نفرت کند
پیش وی طعنه بحنظل میزند

چون ندانم قوت تقریر حال
مختصر بهتر ز تطویل مقال

گوش هوشم را چو پنبه اندراست
بر سر ظاهر بیایم خوشتر است

و در زمان شریف و سعید و اوان ظریف از اغیار بعید عبارات رسید •
اگر به عیدش میخوانیم و اگر به عیدش میدانستم بعید نبود • آری زینهار
ز تو آید چنینها تو کنی • اشارات آن ارجمند بسان عبارات حسامالدین ما
یعنی حسن نظری موجب شادمانی خاطر و خرسندی و باعث هشیاری
و بیداری •

به بی جنبش هوشیاری مجوید
بجنبانیدم اول ، پس بگوید

باوجود اینکه در حرکتی برکتی نخواهم دید که در جنبش و خروشم
تحریر بجای نازک خواهد رسید •

مپرس از من حدیث زلف پر چین
مجنبانید زنجیر مجانین

بهر صورت دفع الوقتی ضرورت بود •

چند فردی را در تاریخ تولد فرزند فرزندی عبدالله سلمه الله بر زبان
نی خامه گذشته بود بخدمت فرستادم • عریضه را تهی از هدیه نمودن اگرچه
هدیه قابل نباشد خوش نما نیست •

پای ملخی نزد سلیمان بردن
عیب است ، ولیکن هنراست از موری

و آن هدیه این است :

کرم کرد داور بما يك پسر
سنای بصیرت ، ضیای بصر

تفاؤل بقول شفیع الانام

بنام محمد نهادیم نام

بدین عهد داده همان ذوالهمم

(وقد كان أوفى الوری بالذمم)

عجب آید این فال پیش نظر

ز همنامی این پسر با پدر

ازان رو شنیدم باآواز نی

(عجیب غریب) بتاریخ وی (۴۸)

نامه‌ی بیست و چوارم

نازانم بو کبی نووسیوه

در زمانی که گوش هوش اشتیاق آواز نی داشت ، و دیدهء فکرت

نظر بر بیچونی چون نائی نی میگماشت ، ناگاه از صدای نوای نی ، و از

ندای نائی بی نشان نشانی از بی نشانی بگوش هوش رسید . آری :

نی نشان از چون بیچونی دهد

عاشقان را شور مجنونی دهد

و مذاق قوهء استعداد را لذتی و کیفیتی چنان بخشید که زبان و دست

و قلم مکیف از تقریر و تحریر و تصویر چگونگی ذوق آن ندا و صدا که

بسته و خسته و شکسته ماند . بیت :

گرچه تقریر زبان روشن گراست

لیک عشق بی زبان اولی تراست

(۴۸) رسته‌ی (عجیب غریب) به حسابی حورووفی نه بجهد نه کاته ۱۲۹۷ که

سالی له دایک بوونی نهو کوره زایه‌ی مهوله وی به .

مصدق اهل احوال آمد • بنا بر این در زاویهء خمول گشاده ، و مهر
خاموش بر لب ، و سر بزانوی حیرانی نهاده • والسلام •

المعدوم

نامه‌ی بیست و پنجم

نازانم بؤ کبّی نووسیوه

فقیر خلوصیت خصال ، مخدوم حسن الفعال را عرض مینماید که نامه
ننوشتنت اگر به علت نبودن کاغذ است ، الحمد لله کاغذ ارزان است • و اگر
به سبب عدم آمد و شد است از کثرت مرور قاصد راه دست نمی‌افتسد •
خلاصه به قدر فراموش کاری شما درویشان را اخلاص است •

چون خه‌یال وه ماچ پات وهش حال مبی
کاش جه کۆن نهو بهخت لهب خه‌یال مبی

گرمیانی دل گرمی و ئیلاق‌ی دل سردی آب‌وهوای ولایت شما
همچنین است • سردی مقتضای ذات ایشان است • گله‌را فائده نیست • ایزد
تعالی توفیق کامل و عمر دراز و علم و عمل‌ترا روزی فرماید • والسلام •

المعدوم

نامه‌ی بیست و ششم

نازانم بؤ کبّی نووسیوه

برادر عزیزم ، ما و شمارا تمنای مرگ چون خلاق راست هوای نمودن
سرگردانی حیرانی بر تو آورده • چاره جز این نیست اگر راضی شوی ،
و اگر ناراضی بسوزی و بسازی ، و آخر الامر اگر ممکن باشد جان بازی •
والسلام •

المعدوم

نامه‌ی بیست و هفتم

نازانم بۆ کبی نووسیوه

برادر عزیزم ، ضیای دیدهء دلم • اگر ماهی را از آب دریا سیری است
مارا نیز از بلای دلبران سیرابی خواهد بود • از ایشان بلا و از درویشان (بلی) •
از ایشان جوشیدن و خروشیدن و گمان کشیدن ، از دل ریشان سرخوشی
و گردنکشی نوشیدن و چشیدن • والسلام •

المعوم

نامه‌ی بیست و هشتهم

نازانم بۆ کبی نووسیوه

تا به سبب دیگران یادم کنید ، باز شکر • شمارا و آب سرد بیلاق و ،
مارا و کرسی و دل مشتاق • (الفراق • • الفراق • • الی یوم التلاق) •

مرا کم بود داغ بی نصیبی
فزون کردی بران درد غریبی

• والسلام •

المعوم

نامه‌ی بیست و نهم

نازانم بۆ کبی نووسیوه

جان عزیزم ! بعد از تماشای چشم قاصدت ، که این چشمی است کان
رخسار دیده است ، و بعد از بوسیدن پای پیکت ، که این پایی است کانبجاها
رسیده است ، عرض خواهد شد که یا اول عهد نباید بستن ، یا در آخر نمی بود
شکستن • اگر شما زمستان می آمدید البته ما هم تابستان باز دیدی می کردیم •
(هه ر بازهم وهی بهخت سیای و ئمه وه) • چه حرکتی را در طبیعت من گمان
برده اید که تکلیف آمدن را فرموده اید • نظم :

چەم بی پەی دینت ، بینایش کەم بی
گۆش بی مشنهفتش صەدات ، ماتهەم بی
تەن بی بارکێشت ، خەستە ی هیجران بی
دڵ بی مەزلەگە ی مەیلەت ، وێران بی

چە دادی مدۆ خاکم وەسەر بۆ
ئێسە ئارەزووی لای ئاسانە ی تۆ

خلاصهء مضمون کلام جامی قدس سره السامی شامل حال این خاطر
پرملال است •

عشق تو ای نگار فرزانه
آن چنان کرده در دلم لانه
که نمانده مجال گنجائی
بعد ازین خوشترم به تنهائی

ایزد تعالی شمارا سلامت بدارد و مارا تحملی مرحمت فرماید •
والسلام •

المعلوم

نامه ی سی یەم
نازانم بۆ کبێ نووسیوه

جان عزیزم !

مرا با تست هر دم تازه عشقی
ترا هر ساعتی حسنی دگر باد

وبعد ، پیش دلدادگان سرگردان وصل و فراق و قهر و لطف دلبران

یکسان است • اگر بخوانند جلوه جمال ، و گر برانند جلوه جلال است •
زمستان دوری چون بهار مشاهده حضوری است • آری :

در بهار کفر دو تا در بهار چین یکی است
حمله مار خشین و لهجه کبک دری

محبوبان را هم لازم است که آهرا از نفس و عشق را از هوس تفاوت
دانند ، تا سوز پروانه و آخ صادقانه عاشقانه به ناله گرسنه شکم انبانه
مشتبه نشود • والسلام •

المعدوم

نامه‌ی سی‌ویسه‌گم

نازانم بؤ کبی نووسیوه

زخم تو بسته درویشان دل‌ریش را به مشکین تحریرت تازه فرمودی ،
خدا خیرت دهد چه کاری کردی • به هر صورت شوقمندی ملاقات را اظهار
فرموده بودند علاقه روحانی بدل تلاقی جسمانی است • آری : قرب جانی
چو بود بعد مکانی سهل است • امید است تا دیده را از دیدنی نوری رسد
از ارسال روح افزا نامجات دریغی نهرمایند •

ایزد تعالی جمیع دوستان را حسن خاتمه روزی فرماید • آمین ، یا رب
العالمین • والسلام •

المعدوم

نامه‌ی سی‌ودوهم

نازانم بؤ کبی نووسیوه

جان عزیزم ! به رسیدن عریضه آمدن را فریضه دانید • خیلی دل تنگ،
و ناله فرسنگ به فرسنگ ، و ساز عاجزیم در آهنگ ، و با بخت بد دل در
جنگ است • زود بیایند زود • دریغی نباید نمود • والسلام •

المعدوم

نامه‌ی سی‌وسیه‌م

نازانم بۆ کبی نووسیوه

آه ، حسرتا ! از فراق یار ، و از نیرنگ زمانهء غدار ، و از چرخ
دولابی کچ رفتار ، این بیچاره‌را در چاه غم انداخته ، و جیش و جند محسن
و اندوه و سپاه کینه بر سرم تاخته ، و مریخ و زحل سلحشور تیغ خونریز
بر سرم آخته • ناچار سینه‌را سپر بلا و دلرا هدف ناوڪ قضا ساخته‌ام •
حالاتم‌را جویا شوند ، اختر بدم از افق بدطالعی غروب کرده ، سهاوار در
زاویهء تاریکی افتاده‌ام • آری • مگر آن شهاب ثاقب مددی کند سهارا •
بست سوگند از روزی که رفته‌اند روزم دیجور و چشمم بی‌نور و دلم
رنجور است • با دل داغدار و سینهء افکار و جگر پر خار و تن بیمار و چشم
خون‌بار شب تا سحر در گریه و زارم • چرا گاهی بنوید فرح مزید مارا
یاد و شاد نمیفرمایند • باقی پروانهء بی‌پروبال بهمراهی فلانی خجسته خصال
به آن دیار پرواز گرفت تا پروانه‌وار سوختهء شمع دیدار گردد • والسلام •

المعدوم

نامه‌ی سی‌وچواره‌م

نازانم له وهلامی کینا نووسیویه

از طرف مخدوم بوصف حسن موصوف ، بصحابت قره‌العین کاکه
معروف ، سرورافزا نامهء مشکین ختامه ، سرافرازی این خلوصیت علامه
رسید ، قوت جان و قوت ناتوان گردید • اگرچه بنا به اتحادی که عرض
شده به يك جواب تصدیع داده‌ایم ، بنا بصورت ظاهریه هم بدین عریضهء
علی‌حده مصدع شدیم • آری چون شوقمندی نوع نوع داریم ، باید بهمه نوع
عریضه هم خودرا بخاطر عاطر آریم •

خبررا پرسیده بودند • از همت ایشان سلامتی قرین حال است

و آرزومندی ملاقات ایشان در بال • اگر گاه گاهی از نوشتن عرایض دریغی واقع شده آنرا از بی التفاتی ندانید ، و فقیر را کم اخلاص نخوانید ، چرا که کسیکه عرایض را برساند کمتر اتفاق می افتد • اگر نه فقیر همیشه مکاتبه را بخدمت ایشان مشتاقم • زیاده علاوه دعای خیر ، در وقت نوشیدن برف و آب گرمازدهه پر تب و تاب را فراموش نفرمایند • والسلام •

المعدوم

نامه‌ی سی و پنجم
نازائم بۆ کبی نویسیوه

عرض میشود : جوانمرد جهان حاضر و برقرار و پایدار و باقصدار ، و من که دعاگوی غائبم بدین مصیبت گرفتار روزگار غدار ناپایدار • غیرت جوانمردیت چرا بحرکت نمی آید ؟ ازین زیادتیر فقیر عرض نمی نماید • خودت و غیرت • والسلام •

المعدوم
عبدالرحیم الحسینی

نامه‌ی سی و ششم
نازائم له پرسه‌ی کیدا بۆ کبی نویسیوه

عرضه آنکه ، وصل و ازدواجی که با تعینات است و سبب آن همه شکایت و حکایت از جدائی است ، چرا اگر اظهار کمالات نباشد باشد ، و فصل و افتراقی که از مظاهرات است چونکه باعث رجعت است چرا نباشد • اشارت با اهل بشارت صراحت ، و زیاده ازین نسبت به آن حضرت که عین معرفت است ازین بی نوایان خلاف ادب و صباحت است • (الباقی للباقی حسن الخاتمه والتسلیمات الفاتحه ، والماضی المستقبل الی حاله الشریفه الفاتحه) • والسلام •

المعدوم

نامه‌ی سی و هفتم
نازائم بۆ گبی نووسیوه

سلامی چو بوی خوش آشنایی
بدان مردم دیدهء روشنایی

وبعد ، دوستی کی آخر آمد ، دوستداران را چه شد • نه سلامی ، نه
کلامی ، نه نگارش ، نه پیامی • پای در میدان بی‌التفاتى افشوده یا از غم
بی‌اسبابى افشوده • آن همگی شیرینی خطابت بر سر چه کوهی بجاماند ،
و آن همه سوآلهای باعتابت در چه صحرائی کرد پنهانی بر روی مرحمت
افشانی • چه تقدیری ازیشان روی داد ، یا چه تقصیری از درویشان نقاب
رخ گشاد • بگو هرچه میدانی ، بنویس آنچه میتوانی ، بلکه تفریحا بدو
فکر من هم رشته‌ای را بریسم ، و تفریحا لنفسکم در جوابت اگر توانستم
دو کلمهء بنویسم •

اگر غم لشکر انگیزد که خون عاشقان ریزد
من و ساقی بهم سازیم و بنیادش براندازیم
آسمان آس ماناست •

هر پاسه شادیش نی یه ن بهینه تش
به ل بی به قا بۆ سزاو بهینه تش
والسلام •

المعوم

نامه‌ی سی و هشتم
نازائم بۆ گبی نووسیوه

فقیر قاسی ، نسبت به سرکار اشکاغاسی از هیچ خصوص از دعای
خیر ناسی نیستم ، لکن نوشتن عریضجات از گردش و مشوشی خاطر ترك

نموده‌ایم ، و اعتماد بر ربط قلبی افزوده‌ایم ، و ازین عبارت که نوشته‌ایم
البته سرکار رئیس العشائر سلمه الله هم فرصت میداند و توجیه ننوشتن
خودش را خواهد فرمود • آری از خودم می‌خرد و بخودم می‌فروشد •
والسلام •

عبدالرحیم الحسینی
المعذوم

له پستی کتیبی دوستیکی نووسیوه

در پشت کتاب دوستان خط
بنویس و به یادگار بگذار

بدان جهت کتابت را بر کتابت ترك کردم ، و شمارا در جواب یادآوردم
که محبت با شما خیلی است ، و خلوصیتم نسبت به شما کلی ، و بعد نه
نوشتن دلالت بر محبت و نه ننوشتن قرینه بر عدم مودت است • اگر بنویسم
وگر نه همان مخلص قدیم و بر دوستان رحیم • و معلوم است که بدین صفت
موصوفم و بدین اخلاص معروف • والسلام •

دوو پارچه شیعی مهولهوی به فارسی

له لاوانندهوی شیخ عبدالرحمانی خالصی تالهبانیدا

- ۱ -

ضیائی کان برحمانی درین کون
میان سالها ممتاز گردید

به فیضش هریک از اجزای عالم
(علی استعداد) همراز گردید

مثالش چون ز رحمت مشتق آمد
پی مصدر روان پرواز گردید

بتأريخش قلم زان سان رقم زد
(برحمت جان پاکش باز گردید) (۴۹)

— ۲ —

ريخت قطب جهان می ماتم
در گلوی جهانیان خم و غم
بگشادند از غم هجرش
چشمه‌ها ز اشك چشمها مردم
زين دو مصرع از آنچه با اشك است
نیست تاریخ فوتش از ما گم
(باد در جلوهء کرم مسرور)
(رضي الله تعالى عنهم) (۵۰)

★ ★ ★

(۴۹) ئەم نیوه بەیتە بە حیسابی حورووفی ئەبجد ئەکاتە ۱۲۷۵ که سالی
کوچی دواييی شیخ عەبدولرەحماني خالصی تالەبانی یە .

(۵۰) ئەم بەیتەیش ، حەرفە نوختەدارەکانی لی دەرکەین که (ب) و (ج) و (ض) و
دو (ی) و (ت) و (ن) ن ، بە حیسابی ئەبجد ئەکاتە ۱۲۷۵ که وەك وتمان
سالی کوچی دواييی شیخ عەبدولرەحماني خالصی یە .

تێبینی :

لە ئامادەکردنی ئەم باسە ی مەولەویدا کەلکیکی زۆرم لە هەندێ
دەسنووسی دوستی بەرێزم سەبید طاهیری هاشمی و ، هەروەها لە
فۆتۆی هەندێ رۆنوووس وەرگرتوووە کە بەرێز عەبدولحەمیدی حوسەینی
بۆی ناردووین . سوپاسی گەرمی هەردوکیان ئەکەم .

يادی نه محمد پرېسی

نه حمده پرېسی کورې خه سره و چاوهش و له خیلې مکایلی جافه و
له دې پرېس (۱) له ناو هوزی نه ورځلی دا دانیشتووه .

خه سره و چاوهشی باوکی برایه کی بووه ناوی عهلی چاوهش بووه .
هه ردوکیان له سوپای عوسمانیدا چاوهش و کاربه دهست بوون . خه سره و
چاوهش سی کور و کچیکی بووه : نه حمده و مسته فاو کاک نه ولا و له یلی .
عهلی چاوهشیش چوار کور و کچیکی بووه : نه حمده و فته اح و که ریم و
حه مه سوورو به ییجی . له یلی خوشکی نه حمده پرېسی کچیکی جوان بووه ،
مه وله وی هزی لی کردووه ، ویستوویه داوای بکا ، پیا نه گه یشتووه داویانه
به شوو به نه حمده دی کورې عهلی چاوهشی ناموزای . مه وله وی نه مجار
نه یه وی داوای به ییجی کچی عهلی چاوهش بکا ، له پرووه ووه بو نه حمده
پرېسی نه نووسی :

قسه یی نه که م وه ری و جی وی :

که له یلی نه وو ، با به ییجی وی

نه حمده دیش له وه لا ما بوی نه نووسیته وه :

قسه یی نه که ی بی ری و جی وی

تو که مه جنوونی ، چوون به ییجی وی !

(۱) پرېس : دی یه ک بوو له نزیکی هه له بجه .

واته : تۆ ئەگەر راستە دلت بە لەیلی خوشکمهوه بووه و مهجنوونی ئەو
بوویت ، ئیستا چۆن ئەبی دل بگۆری و بیدهی بە بهینیجیی ئامۆزام ؟ ئەمیشیان
نەداوەتی و داویانە بە شیخ عەبدولرحمان ئەبولوفا •

لە شیخ عەلایوددینم بیست گێرایهوه وتی ئەحمەد پرسی لە تەمەنی
چواردە سالیدا لە گەل عەبدوللای مرادوویس ، بە فەقیی ئەچن بۆ ئۆدشە •
لە رینگەدا لە تەویللە لائەدەن ، لەوی شەو ئەچنە ناو حەلقەیی خەتمی
موریدەکانی شیخ سیراجوددینەوه ، ئەوانیش بە بیانووی ئەوه که منلن و
داخلی تەریقەت نەبوون ئەیانکە نە دەرەوه • ئەمانیش غیرەتیان قوبوول ناکا ،
هەر بەوشەوه خەلیفەیهک ئەدۆزنەوه و تەریقەتی لەسەر دەستا وەر ئەگرن و
ئادابی تەریقەتی لا فیر ئەبن و ئەچنەوه ناو حەلقەیی خەتم و ئەوەندەیی پی
ناچی ئەحمەد بۆ یەکهەم جار جەزبە ئەیگری و ئیتر وردە وردە بەجۆری لە
تەسەوفدا پیش ئەکەوی ئەلین گەشتوووتە پلەیی (رجال الغیب) ی •
لەم بارەوه مهولهوی ئەلی :

پریا وه بالای کالای ره ئیسی
(رجال الغیب) ه ئەحمەد پرسی

ئەحمەد پرسی لەپارادەبەدەر زۆر جەزبەیی لی هاتوووه ، لەبەر ئەوه بە
(کاک ئەحمەدی مهجنووب) ناووبانگی دەرکردوووه • تەنانت گەلی جاریش
لەسەر هەراهرای حالەتی جەزبە لای شیخ شکاتیان لی کردوووه و جارێکیان
شیخ دەری کردوووه ، بەلام ئەو هاتووتەوه بۆلای و بەدەم جەزبەوه ئەم
شیعەیی وتوووه :

رشتهء در گردنم انداخت دوست
می کشد هرجا که خاطرخواه اوست

ئەحمەد پرسی زۆر دۆستی مهولهوی یش بووه و هەموو جاری بە

شیر بهر بهر کانن یان له گهل یهك كړدووه • بۆنموونه بهرانبهر بهووه كه
مهولهوی له لاواندنهووی سهید عهبدولسه مهدی خانه گاییدا كه مار
پیوهی داوه و مردووه ، له پارچه شیرتکیا وتوویه :

گول عادتشه ن بئ خار نمه بۆ
گه نج رهویه شه ن بئ مار نمه بۆ

ئهم ، ئهم بهیتهی وتووه :

نه نه ئهو ماره هر مار غار بی
پهی پابۆس پاش وه ئینتزار بی

ئیمه چهند چوارخسته کی و چهند پارچه شیرتکی ئهمه د پریشان
دهسگیر بووه ، وا لیره دا بلاویان ئه کهینه وه :

ئهمه چوارخسته کی به کانی :

— ۱ —

ئهوسه تا چه پگهر د راست مگهر د کهم کهم
ران وه بان ران منیشتین وه هم
ئیسه هر وهختی تاسهی تو مانه ن
وه سه ودای نامه ئاموشو مانه ن

— ۲ —

هر چهنی شاهین نیم نیگاش پرتاو
بهست پهری دلهی توی دهر وون کهواو ،
یانن چهرخیا ئه ولام ئه وه هتاو ،
وانام که لیمهی (نیعه لئینقیلاو)^(۲)

(۲) خوالی خوش بوو مه حموود پاشای جاف له بارهی ئهم چوارخسته کی بهو

— ۳ —

هیچ چینه وهشتهر نی یه نه ئافاق
وه فتوای جومهوور مه عشه ره ی عوششاق
په ی که سی وه عیشق دل سهودایی بو
دوس نه به هانه ی خودنومایی بو

— ۴ —

ئه له جهب ، دیدهم ، عه جیتتهر چیشنه
چه ند ساله ن وه تیر عیشقت دل ریشنه
قرچه و چۆقه ی جهرگ سهنگ نه بهر تاوان
هیمای پزیسکهش وه تو نه یاوان

— ۵ —

بینایی دیدهم ! ئه ر بشنه وان گول
گه نج ئاسا ته شریف به رده نی وه گل ،
پای وی مکیشۆ جه دامانشان
نمه بو هه وهس به رامانشان (۳)

ئه مهش پارچه شیعره کانی :

— ۱ —

فه لهك وه ناسوور .. فه لهك وه ناسوور ..
ئای چهن زامانت كه وتهن وه ناسوور ..

پارچه شیعره ی سی بهیتی (ئه ر په رسی چه نیم ..) وه ، له كه شكۆله كه یا
نووسیویه : له به هاری ۱۲۸۲ دا بو جۆمال و پا کردنه وه ی (ده لێن) و
جۆگاکانی تری شاره زوور له به کراوا بووم ، کاک ئه حمه دیش هاتبوو ئه م
پینج شیعره ی وت .

(۳) کاک ئه حمه د ئه م چوارخشته کی به ی له لاواندانه وه ی دوستیکی کۆچی
دوایی کردوودا وتوو .

هەر نه رۆی (ئه له ست) تا وه نه فسخ صوور
 یانهی کئی وه دهس تو نهوی خاپوور
 پهی وه قولنگ قه تل چه نی دیوانه
 وه سل شیرینت که رد وه به هانه
 ئیسه کاریت که رد ئه وان شه رده وه
 دیسان (که له لا) ت تازه که رده وه
 ئه و سه ر ئیل خاس جای سه ر کلافان
 ئه و ئیل به گی ئیل قه ییله ی جافان
 ئه و سه فای خاطر که مه ند وه پیلان
 ئه و نازار خاس دوور جه ره و یلان
 ئه و قه لغان ده فع رۆی قه زای ئافاق
 ئه و رۆسته م نه به یں ئیرانیان تاق
 ئه و (سه عد) رۆی به در جیهان ئارای نه و
 ئه و هەر خاصه ی ئه و شه و یه لغار شه و
 تا به ردت وه سای سه نگ مه زاران
 شیونات نازان ره عنا ره فتاران
 کورپه ئه گریجان نازاران چین
 ورده پیروزان رووی سه فحه ی جه یں
 ئه و پاچیان وه پاچ مه ودای دوور تیخ
 ئید وه سه رف تیخ ناخوون هات جه یخ (٤)

(٤) ئه حمده پرسی ئه م پارچه شیعه ی له به رانبه ری پارچه شیعه که ی
 مه وله ویدا و تو وه که به م به یته دهس پی ئه کا :

نه سهر دیاری .. نه سهر دیاری ..
نارو شه خصی دیم نه سهر دیاری
چون چه شمه ی حیات خال زه نه خ داری
چرخ چه م چون باز که توون مه ی تاري
شه ونم نه پرووی بهرگ گول باغ به هاری
صه ییاد صه یدان چون من هه زاری
جه صه فجه ی جه بین ساکار سامانی
مه کتوب بی وه ئه مر شای لامه کانی
سهر ئیل ره ویل زولف کلافانی
شهم شیوه شیرین نه سل جافانی
دیم دهس وه سهر سهر که مان گرت مه حکم
کیشا تا سهر سهر کیش سهر دان وه هم
خه میاو هه وادا عه له م که رد قامه ت
شه صت نه و که مان په ی که رده ی زامه ت

کام سارا صه د ره تگ نوور پيدا وه شته ن
کشتش کشت دهشت ههر هه شت به هه شته ن

ئه میش ، وهك ئه و ، بۆ لاواندنه وه ی قادر به گی که یخه سره و به گی جافی
وتوو که به گولله ی ویل کوژراوه و له گوړستانی سه ید خه لیل نیژراوه
له گه رمیان .

من ئه م پارچه شیعره م له پرووی که شکۆله که ی خوالی خوښ بوو
مه حموود یاشای جاف نووسیوه ته وه که له سالی ۱۲۸۲ ی هیجریدا
نووسیویه ته وه و نووسیویشیه ئه لێ کاک ئه حمه د خوی له بهر بۆی
خویندمه وه و منیش نووسیمه وه و وتیشی هه مووم له بهر نی یه .

سه‌راسهر سارای تهن وه هووناو وهرد
 په‌ره په‌ره‌ی جهرگه‌ پران پران که‌رد
 تا چه‌رخ چه‌پگه‌رد مدران وه‌پاوه
 گل مده‌ون وه زام ناسۆر نماوه
 مه‌جذوویم جه‌زه‌ل ، ههر دوور نه‌ شادیم
 کوشته‌ی سه‌ره‌وئل ئیل مرادیم

— ۳ —

عه‌رزه‌ داشت به‌نده‌ی دل وه‌ خهم خارت
 سه‌وداییم که‌رده‌ن تاسه‌ی دیدارت
 زه‌لم و تانجه‌رووی دیده‌ی پر جه‌ هوون
 بین وه‌ ره‌شک‌ئه‌فزای فورات و جه‌یحوون
 یانی‌های دیده‌م یه‌ند زۆر ئاوه‌رده‌ن
 رای قوفه‌و که‌شتی و جیسرش به‌ند که‌رده‌ن
 جه‌ قه‌لوه‌زه‌ی هوون شه‌هیدان یه‌کسه‌ر
 بی‌جا کوشته‌ی تیغ نیم‌ نیگای دل‌به‌ر
 سارای شاره‌زوور ئینه‌ چهن به‌ینه‌ن
 وینه‌ی که‌لوه‌لای ئیمام حوسه‌ینه‌ن ..
 رای ئاماو لوای قاصید به‌ند بی‌یه‌ن
 په‌وکه‌ نامه‌مان ئاموشۆش نی‌یه‌ن

— ۴ —

خالۆ ظاهیر بۆ وه‌ زه‌ین عارف
 خالی بۆ وه‌شان شیوه‌ی ته‌عارف

مشيا من وهى دهر د بى سامانه وه
وهى صهفای نامای صه د نامانه وه

هه ی هوو ده مئ بى ته شریف بوهر دام
دهس وهى زینده گبی عه به ث نه کهردام

به لام مالوومهن شك نه داروو لیش
مه رهوونه ن ئوموور پهرئ وهخت ویش (ه)

(ه) نه حمهد پریسی براده ریکی نه ده بدۆستی بووه ناوی میرزا موحه ممهد
بووه ، له گه ل میرزا مهحموودی برای له دئی (میرا ولی) دانیشستوون
له نزیك هه له بجه . برایه کی تریشی بووه میرزا عه بدو لالا ناو مه نسووبی
وه سمان پاشای جاف بووه . ئه مانه له وچه رخه دا دیاری بوون و دهوریان
بووه .

میرزا موحه ممهد کوریکی ئه مرئ ، نه حمهد پریسی یش نامه ی پرسه و
سه رخۆشی لی کردنی بو ئه نووسی ، ئه ویش بهم پارچه شیعره وه لامی
ئه داته وه :

خاڤۆ ! وه دیدهی ئازیر خاڤۆت
وه ناله ی وه یاد دووری تو ناڤۆت
جه وساو ه خاڤۆت ئازیرش مه رده ن
رۆم جه شه و تار ته و فیر نه که رده ن
ظو لمت بى وه لام سه ر هه رد ئیلاخ
هه م ها گه رمه سیڕ بین وه (ئاخ و داخ)
(قه سر) و (بیژکان) صه فای سه ر بیره
سه یر سه یرانگه ی سه ر سه راو (دیره)
مه زه ی قه تاره ی قازان نه قه تار
گومه ته ی جه یران نه باغچه ی (حه سار)
سه یر هاژه ی تاف ساف (قۆره توو)
نیگای ناز نه عه ین ئاهووی سه ربه سوو
ته ماشای بینای (حه وش) خو ش بو نیاد
ته جره به ی ته صویر تاقه که ی فه رهاد

ئەر پەرسى : چەنیم چەنى پەژاران
ئەلبەت مالوومەن جە لای نازاران
تا جە لای جەبەهى لەیلخى ھەرشىوون
قەیس ھەر رۆ تەرزى دىوانەو لیوون
تا نیم نیگای عەین دیدەى ھەویوون
من مەرگم میوان ، دەردم نصیوون

سەبید بەندەى دڵ وە ھەم خەستەت
عەبدوللای وە ئەر ھەق کە مەر بەستەت
دانەى خەزانەى (لاریب) نە جى پاك
مەمنوون خەلات فاخیرەى (لولاك)
رەشخەى بەھر نوور چەشمەى وشكاوینز
گول غونچەى گولشەن رەوضەى صەفارینز
خەطاط سەر مەشق عیشق نەوھالان
داخ دڵ خال خال خەيال خالان
نە سەر تەختانچەى تەن نە چەمەى چەم
تەوحید سەرايش مەیۆ صوفى خەم

لەذیبى شنۆى شکارگەى (سەرنەفت)
لیم بى یەن وە ژار مەندەى تاس ھەفت
جا ئەحمەد پرسی ئەو پارچە شیعەرەى بۆ ئەنووسى کە لەسەر دەو
نووسیمانەو .

نه وپايز هيچر وه وەيشوومه‌ی دهر د
وه‌لگ سووه‌يل ره‌نگ شاديم به‌راوه‌رد

نهر نه‌دهب جه ياد تو نه‌که‌رده‌بی
سفته‌ی تهن شه‌مال صه‌د جار به‌رده‌بی

نه‌ورۆ ده‌فته‌ردار رای (ما فی‌العدم)
خامه‌ی سه‌رنوشت دا نه‌رووی ره‌قه‌م

هر کالای جه‌لاش وه من سپه‌رده‌ن
لیقاشان جه‌عشق من په‌یدا که‌رده‌ن

هالای نه‌ووه‌هار لوطفت پیواره‌ن
جه‌و بی غونچه‌ی عشق من نادیاره‌ن

نهرامه‌نده‌ی به‌خت به‌نده‌ی دل نه‌وگار

چ خاك وه سه‌ر كه‌م ، وه چیش كه‌م مدار^(٦)

سالی له‌دايك بوونو مردنی نه‌حمه‌د پرسی نازانم • نه‌حمه‌د پرسی له
دیی پریس دانیشتوووه‌و هر له‌ویش کۆچی دواایی کردوووه • له
گۆرستانه‌که‌ی (مله‌ی مزار) له ژوور دیی پریسه‌وه ، له لای راستی نه‌و
رینگاووه که له پریسه‌وه نه‌رویشت بو (نه‌ورۆلی پارچه) به‌خاك سپه‌راوه •

(٦) نه‌حمه‌د پرسی نه‌م پارچه شیعه‌دی بو شیخ عه‌بدوڵلای داخی نووسیوه ،
له وه‌لامی پارچه شیعیکیا که له باسی (دۆستانی مه‌وله‌وی) دا
بلاومان کرده‌وه .

يارى شېخ عبدوللای مرادوھیس

ئەم ذاتە لە سەیدەکانی تاوہ گۆزی یەو لە گەل مەولەوی خالۆزاو پوورزان^(۱) . پیاویکی پیاوانەو لی ھاتوو بوو . تەریقەتی لەسەر دەستی شېخ سیراجووددیندا وەرگرتووہو لە سەردەمی شېخ بەھائووددینیشدا ھەر بەردەوام بووہو لە سەردەمی شېخ ضیائووددینیشدا ری و شوینی ئیرادەت و دلسۆزی تیک نەداوہ . لە دئی (کیوہ ری) ی مەشھوور بە (بەشی ئەحمەدبەگ) دانیشتووہو خەریکی ری بەدی یی کردو ئامۆژگاری و پیگەیانندی موسولمانانی ناوچەیی شەمیران و تاوہ گۆزی خوار و ژوور بووہو زۆرجاریش بۆ ئەم مەبەستە بە دیھاتی ئەو ناوچانەدا گەراوہ مریدی گرتووہو^(۲) ھینا و نیەتیە

(۱) لە لاپەرە ۴۱۲ - ۴۱۳ ی ئەم کتیبەدا ، لە باسی (دۆستانی مەولەوی) دا و تم : وای بۆ ئەچم (شېخ عەبدو للای داخی) ئەم (شېخ عەبدو للای مرادوھیس) ہ بئ .

(۲) یەکی لە مریدەکانی سۆفی یەک بووہ فەتاحی ناو بووہو بە فەتاحە گورگە بە ناو بانگ بووہ . ئەم سۆفی یە زۆر جار جەزبەیی لی ھاتووہو بەشی زۆری وەختی بە کەژو کیو و چۆلی یەوہ بووہ . ئەلین ئەوہ ندە لە کەژو کیو و چۆلی ماوہ تەوہ مەر و بز نەکیوی ئولفەتیاں لە گەل گرتووہو لی نەسلە میو نە تەوہو ھاتوونە تە نزیک و ئەمیش ھەمیشە خوی پی بووہ خوی داو نە تی . پۆژی لە پۆزان بە عادەتەکی خوی ھەندئ خوی لە گەل خوی ھەلئە گری و ئەروا بۆ کیو . مەر و بز نەکیوی کۆئەبنەوہ لە دەوری ، ئەمیش خویان بۆ دائەکا ، بەلام ئەوان نایەن خویکە بخۆن و ئەسلە مینەوہ . فەتاح زۆر لەمە سەری سوور ئەمینئ ، نازانی بۆ وایە ؟ دەس ئە کوتئ بۆ گیانی خوی ئەبینئ چەقۆیەک لە گیرفانیایە . تومەز حەوانەکان بۆنی چەقۆکەیان کردووہ بۆیە نایەنە لایەوہ خویکە بخۆن . فەتاح چەقۆکە لە گیرفانی ددر دینئ و تا ھیزی تیایە فری ئەدا ، جا حەوانەکان دینە سەر

پیزی طه ریهت ، تا له ۱۳۱۲ ی هیجره تدا له (کیوه ری) کوچی دوا یسی کردوو له گورستانی (کلاوسوور) به خاگ سپیراوه .

له پیزی نه و کهرامه تانه دا که دراونه ته پال شیخ عه بدوللا نه گیر نه و کاتی که محمود پاشای جاف له نهسته موول دهس به سهر و خانه شاری بووه ، شیخ ضیا ئوددین به سه فهر نه چی بو شه میران . هه ندی له خرمانی پاشا نه رۆن بو لای داوای لی بکه ن دو عایه کی خیر بکا به لکو نه مه خوایه گیرا بی و محمود پاشا بیته وه بو کوردستان . له وکاته دا که نه مانه داوا که یان باس نه که ن بو شیخ ، شیخ عه بدوللای مرادوه یسیش له مه جلیسی شیخدا نه بی . شیخ ضیا ئوددین وه لامیان نه داته وه : تا چل رۆژی تر دیتته وه . شیخ عه بدوللا به حالی جه زبه وه راست نه بیته وه نه لی : تا من مابم نابی بیته وه . قه زاوقه دهر وانه بی شیخ عه بدوللا پاش مانگی له و قسانه کوچی دوا یی نه کاو محمود پاشایش پیش نه وه ی چل رۆژه که به سهر بیچی و پاش مردنی شیخ عه بدوللا به چه ند رۆژی نه گه ریته وه .

خویکه وه هه مووی نه لیسنه وه .

له شیخ عه لائوددینم بیستوو ه گیرایه وه وتی : فه تاحه گورگه هه رچه ند مریدی شیخ عه بدوللای مرادوه یس بووه ، به لام هه ر خوی به مریدی شیخی باو کم (ضیا ئوددین) داناوه . شه ویکیان به هار نه بی ، نه ر خه وان سوور ، سیروان هاتوو ه ، فه تاح له مالی خویا له شه میران جه زبه ی لی دی و له مال دیتته دهر ، ته ماشائه کا و باو کم له خواری شه میرانه وه وه ستاوه ، فه تاح نه روا بو لای . که نه گاته نه وی ته ماشا نه کا ، له و به ری سیروانه وه یه ، نه نیشتیه سهر سیروان و لی نه په ریته وه نه م بهر . ته ماشائه کا ، له ویا شانه ماوه ، له دواوه تره . هه ر به م جو ره هه ر تاوی شیخ له شوینی کا نه بینی ، تا پاش رۆژ بوونه وه نه گاته بیاره . شیخ عه لائوددین وتی : ته ماشامان کرد و ا فه تاح به جه زبه وه خوی کرد به هوشی خانه قادا . پیم وت : فه تاح نه م هه راهه رایهت له چی به ؟ وتی : لیم گه ری ، برا ، برۆ له باوکت بپرسه ئیمشه و چه ردیکی داومه تی و له کو یوه گه یاندوو میه ته ئیره !

بادی شیخ عبداللای قوطبی قهره داغی

ئەم ذاتە کۆری شیخ عەبدوللەطیفی کۆری شیخ عەبدوللای کۆری
شیخ عوئمانی کۆری شیخ عەبدوللەطیفی کۆری شیخ مەعرووفی (۱) کۆری
شیخ موحمەد مەد حەسەنی کۆری شیخ شەمسووددینی کۆری شیخ
عەبدولغەففاری کۆری مەلا گوشتاشی کۆری شیخ موحمەد مەردۆخە •
بەم جۆرە دیارە کە ڕشتەیی نەسەبی ئەم ذاتە لە زانایانی خاوەن پایەیی بەرز
بوونو بە بلاوکردنەووەی ئایین و زانست سەرزەویی کوردستانی ئاوەدان
کردووەتەووە •

شیخ عەبدوللای قوطب لە ۱۲۳۴ی هجریدا لە زەردیاوای قەرەداغ
لەدایک بووەو لە خزمەتی باوکیا خویندووێوەو هەر لە سەرەتای تەمەنیا
گەشتوووەتە پایەیی بەرزە زانیاری و ئیجازەیی دەرس و تەووەی وەرگرتوووە •
هەر و لە شازدە سالییدا چوووە بۆ خزمەتی شیخ عوئمان سیراجووددین و
تەمەسسوکی پێی کردوووەو مەشغوولی سولووکی تەریقەت بووەو لە ماوەیەکی
کەمدا پێگەشتوووەو ئیجازەیی ئیرشادی دراوەتیو ، ئەمیش ئیتر دەستی
کردوووە بە ئیرشاد و ڕێپیشاندانی موسوڵمانان (۲) •

(۱) ئەم ذاتە لە گۆرستانی (دەرەقوولە)ی خوار چەمی بیارە بە خاک
سپێراوە . وا باوە کە لە سەفەردا بووە لەو شوێنەدا نەخۆش کەوتوووەو
کوچی دواایی کردوووە .

(۲) لەبارەیی ئیجازەیی خەلافەت وەرگرتنی ئەم ذاتەو شیخ موحمەدەیی

ئەم ذاتە ھەروا تەریقەتی قادری و سوھرەوہ ردی و مەولەوی [تەریقەتی
مەولانا جەلالوددینی رۆمی] یشی وەرگرتووہ و بەم بۆنە یەوہ مۆریکی بۆ
خۆی ھەلکە ندووہ لیبی نووسیوہ (عبدالله النقشبندی القادری السھروردی
الجلالی) •

ئەم ذاتە لە ۱۲۵۹ دا لە تەمەنی بیست و پینج سالی دا کۆچی دوا یی
کردووہ •

برایەوہ ، بگەرێرەوہ بۆ باسی «ھاتنی شیخ عوتمان بۆ خانەقای مەولانا
لە سولەیمانی بە تکی ئەحمەد پاشای بابان بۆ ماوہ یەك» لە لاپەرە ۱۷ –
۲۰ ی ئەم کتیبە دا •

یادی سهید شاکر می ناوه گوزی

ئەم ذاتە لە پشتا لە (سهید رەجەب) دا لە گەڵ مەولەوی ئەگەنەووە
بە یەك ، واتە ئەمیش لە ئەووی مەلا یوسف جانی کورپی مەلا ئەبووبە کری
موصەننەفە •

ئەم ذاتە هەرچەند نەخویندەوار بوو ، بەلام لە رینگای تەصەوفەووە
گەشتوووە تە پلە یەکی بالای دەروون پاک و راست بیژی •

ئەگەر ئەو جارێکیان لە شوینیك ئەبی ، لۆتی لەو شوینە خەریکی
زورنایدان ئەبن ، ئەمیش باش گوئی بۆ زورناکەیان شل ئەکا • پیتی ئەلین :
مامە شاکەرەم بۆ گوئی لی ئەگرئ ، زورنا حەرەمە • ئەویش ئەلی : رۆلە ،
بەقوربانی چاوە کاتتان بێ ، چۆن دلتان دی وا بلین ، بۆ نازانن ئاخیری
ئاوازه کە ی دیتەووە سەر (ئەللا) ؟!

جارێکیان لە تەویللە لە جەماعەتا نوێژ ئەکا ، کە لی ئەبنەووە کابرای
هاوشانی ، کە دیارە خویندەوار بوو ، پیتی ئەلی : کورە کابرا ! نوێژە کەت
هەمووی غەلەت بوو ، بۆ رەوانی ناکە ی ؟ ئەمیش وەلامی ئەداتەووە ، ئەلی :
بەصەدەقەت بێ ! من عەوامم ، زمانم لەمە زیاتر قاییلەتی نییە ، بەلام ئەلی
تۆ بۆ ناچی ئیمانە کەت رەوان بکە ی ؟

سالی لەدایک بوون و کوچی دوایی سهید شاکەرەم نازانم ، بەلام
ئاگام لی یە چەند کورپی لەپاش بەجی ماووە ، یەکیان سهید قادر ناویك
بوو لە (گومە) دائەنشت •

باری شیخی بورهان

ئەم ذاتە ناوی یوسف و لەقەبی شەمسووددین و خەڵکی دێی (بورهان) و لە ھۆزی (بلباس) بوو • پاش ئەوەی لە خۆیەندا ئەگاتە پلە و پایە یەکە بەرز ، ئەروا بۆ ھەورامان و لەسەر دەستی شیخ عوتمان سیراجووددیندا تەمەسسوک ئەکا و خەریکی ئادابی تەریقەت ئەبێ ، تا پاش ماوەیەك ئیجازە ی خەلافەت وەرئەگرێ و ئەگەریتەو بۆ ولاتی موکریان و دەست ئەکا بە ئامۆژگاری کردن و ڕی پێشاندانی موسوڵمانان •

ئەم ذاتە یەكەمجار لە دێی (بورهان) و پاشان لە (شەرف کەندی) و ئەوجا لە (سۆلاقان) ئیرشادی کردوو ، لەمە ی دوایی یاندا خانەقای دروست کردوو •

ئەم ذاتە گەلی سیفەتی پیاوانە ی تیا بوو وەك ئەو کە :

(۱) لەسەر ھەموو موریدیکی پێویست کردوو ئەگەر نەخویندەوار بێ دەرز ی قورئان بخوینێ بە تەجۋیدەو و ھەموو ڕۆژی بە گریزی ترانا دەوری ھەندیکی بکاتەو •

(۲) ئەھمیت دانی بە سوننەتی پیغمبەر دروودی خوا ی لی بێ ، بەتایبەتی لە ئادابی دەس نوێژ و نوێژو ڕۆژوو و مەناسیکی ھەجدا •

(۳) ڕیاری داو و لەسەر ھەموو مەنسوویکی کە نانی کاسبی و رەنجی

شانی خۆی بخوا ، مه گهر تووشی دهر دیککی وا بووبی که ریگای کاسبی کردنی
لی گرتبی ، ئەوه ئەتوانی دانیشی و خەڵک خزمەتی بکەن .

(۴) خۆیشی بۆخۆی کاسبی کردوووه و نانی خانەقای له کەسبی دەستی
خۆی داوه و سالانه ئەوهنده بهروبوی کاسبی و کشتوکالی بووه زه کاتی
مالی به گهلی کهسی ههزارو کهمدهسهلات داوه و دئی (ئاغه بلاخ) ی کپیوه و
وهقی کردوووه بۆ ههزارانو کهسانی عیادهتکارو ریوارانی خانەقاکی .

(۵) که له ۱۳۳۳دا نهخۆش کهوتوووه (۱) وهسیهتی کردوووه له کورانی
کهسیان جیی نهگریتهوه ، چونکه کهسیان سولووکی تهریقهتی نهبووه و
شایانی ئیرشاد کردن نهبوون . کاری وا له ههموو کهسیک ناوهشیتهوه و
نیشانهی پلهیهکی بهرزی راستگویی به له گهڵ خواو خو و خهڵکدا . بۆ
سه رپهرشتی کردنی کاروباری ئەوقافی خانەقاکی ناوی دوازه کهسی
به ریز هیناوه . ههروا بریاری داوه پاش مردنی ئەو دوازه کهسه ههموویان،
ئەهلی خانەقا خۆیان به کیك ههلبژێرن و بیکه ن به سه رپهرشتی کهری
کاروباری خانەقاو ئەوقافی خانەقا .

له ئەنجامی ئەم رهوشته بهرزانیهوه بووه شیخ موحه ممه دی کوریشی
وا پهروه رده بووه کهوا له گهڵ ئەوهیش که مه لایه کی زاناو پایه بلند بووه
نهیهیشتوووه به ناوی شیخیه تییهوه کهس دهسی ماچ کات .

شیخی بورهان به سهر ته پۆلکه یه کی بهرزه وه له نزیکي خانەقاکیا
به خاك سپیراوه .

(۱) ههر له و ساله دا به و نهخۆشی به کوچی دوايي کردوووه .

باری حاجی شیخ ئەبووبە کری لەولێری

شیخ ئەبووبە کری کۆری مەلا موحەممەدی ھەرشەمی ھەولێری پیاویکی ھەلکەوتووی بە ھەرمەند و خاوەنی رەوشت و خووبەکی بالا بوو • لای باوکی دەستی کردوو بە خوێندن و تا بوو بە مەلا و ئیجازە وەرگرتوو ھەر لای ئەو بوو • پاشان ناووبانگی ئێرشادی شیخ عوتمان سیراجوودین رای کیشاو بوو تەوێلە و تەمەسسوکی لا کردوو و تا ئیجازە خەلافەتی وەرگرتوو خەریکی ئادابی تەریقەت بوو •

شیخ ئەبووبکر لە گەڵ خەریک بوونی ئێرشادا دەرزیشی و توو تەو و ھەمیشە فەقێ چاکی بوو • مەشھوورە کەوا تەفسیری بەیضاوی زۆر باش زانیو و ھەرچەند لە دەرزو تەو و بوو تەو تەزییحیک (استغفر الله) کردوو • لێ یان پرسبوو ئەم تەزییحە ئیستیغفارە ھەموو جاری پاش و تەو و دەرزی تەفسیری بەیضاوی لەبەر چییە ؟ و توویە : لەوانەیە لە توانای دۆزینەو و دەرختنی مەعنا و ڕەکانی تەفسیرە کەو تیگەیان دنی فەقێو تووشی خۆی بای بوو و خۆ بە زانا زانین بێم و ئەو ش سیفەتێکی ناپەسەندەو ئەو ئیستیغفارەم لەوێ تا خوای گەورە بەھۆی ئەم سیفەتە ناپەسەندەو لە ئەوابی دەرزو تەو کە بێ بەشم نەکا •

باری شیخ نەبی مەولایی پەواندزی

ئەم ذاتە مەلایەکی گەورەو زاناو مەویەکی بەهرەمەندو خوشنوو سیکی بەناووبانگ بوو . لەو سەردەمەدا کە ئەم لە خویندن ئەیتەووە ئیجازە وەرئەگرئ و ئەبی بە مەلا ، دەنگوباسی شیخ عوتمان سیراجووددینیش بلأو ئەیتەووە ، هەوالی هەندی گوشتارو پەفتاری بە دلی ئەم نابی . بۆئەوێ بە راستی لە مەسەلە کە بگات پێگای بیارە ئەگریتەبەر کە بارەگای سیراجووددین لەودەمەدا لەوێ بوو . کە ئەگاتە بیارە یە کەم کەس دیتە پێی شیخ عەلی تەوێلەیی بوو کە یەکی بوو لە خەلیفەکانی شیخ عوتمان سیراجووددین ، بەلام شیخ نەبی نایناسی .

شیخ عەلی ، پاش حەسانەووە لێی ئەپرسی بۆچی هاتوووە بۆ بیارە ؟ ئەویش ئەلێ دەنگوباسی ئەم شیخ عوتمانەو مەیدەکانیم بیستوووە لە زۆر شت ناپەڕمەت و دلگرانم ، هاتووم بزانم راستی یە کە ی چۆنە ؟

شیخ عەلییش ئەلێ : کاکە ! تۆ وەك من نایانناسی ، ئەگینا زۆرتر ناپەڕمەت ئەبووی . . ئەمانە گەلێ جار پۆژووی پەمەزان ناگرن ، زۆر جار لەجیاتیی نوێژی چوار پکاتی دوو پکات ئەکەن . وایش ئەبی لە پەنامەکیدە کچی خەلکی ماچ ئەکەن . . . شیخ نەبی بێ ئەوێ وردبیتەووە مەعنای ئەم قسانەیی شیخ عەلی چی یە ، ئەوەندە تر توورە ئەبی .

کە هەلئەستن ئەچن بۆ مزگەوت بۆ نوێژ ، گەلێ لە مەیدەکان بە پۆژو حورمەت لێ گرتەووە بەپیری شیخ نەبی یەووە دین . شیخ نەبی بەمە توژی

دلی ئەحەسێتەووە دیتەووە سەر خۆی • لەو بەینەدا لە قسەو باسی خەڵکە کەووە
 شیخ عەلی یەش ئەناسی ، پرووی تی ئەکا لێی ئەپرسی ئەلی بۆ خاتری خوا
 مادەم تۆ شیخ عەلی تەوێلەیت بۆچی و چۆن ئەو قسانەت بۆ کردم و
 مەبەستت چی بوو ؟ شیخ عەلی یەش وەلامی ئەداتەووە ئەلی کاکە مەلا ،
 ماشەللا تۆ ئەوێندە بە عیلمە کە ی خۆت ئەنازیت و لە خۆت بایت ، تەنانەت
 ئەو شەرعی یەش کە بە دەرز خۆیندوو تەو بە خەڵکی ئەلیتەووە فەرامۆشت
 کردوووە پەفتاری پێ ناکە ی ! جا پاش مەدح و تەعریف کردنی شیخ عوتمان
 سیراجو ددین و مەنسووبە کانی ، بۆی پروون ئەکاتەووە کە مەبەستی لە
 پروژوونە گرتنی جاروباریان ، کاتی کە ئەخۆش بن یا بەرپێو بن •
 مەبەستی یە لە دوو پکات نوێژکردنیان لە جیاتی نوێژی چوار پکاتی ، هەروا
 کاتی کە لە سەفەری درێژا بن • دیارە کە ژنیش دین ژنەکانیان کچی
 خەڵکن و هەر بەنهی یەش ماچیان ئەکەن ئەک لە بەرچاوی خەڵکا • ئیتر
 شیخ ئەبی شەرم ئەیگرێ و بەخۆیدا ئەچیتەووە کە چۆن لەم (مەتەل) ی شیخ
 عەلی تی ئەگەشتبوو و لەخۆیەووە گومانێ خراپی بردبوو (۱) •

(۱) لەم شیخ عەلی یە هەروەک خواناسیکی بێ درێخ بوو ، زۆر نوکتەچی یەش
 بوو • ئەو سەرگوزەشتە یە ئیستا گیرامانەووە ، ئەتوانی بە نوکتە یەکی
 خۆشیش دابنری • نوکتە یەکی تری ئەو یە پروژیکیان کورە کانی شیخ
 سیراجو ددین برسی یان ئەبی پێی ئەلین کاکە عەلی قاوە لێ یە کمان بو
 رێک بخە ، ئەویش ئەلی فەرموون با لە (یەکاوە) تیرتان بکەم • یەکاوە
 جۆرە قوبلی یەکی برنجە لە پێشا پۆن و پیازی بۆ داخ ئەکری و ئەوجا ئاوی
 بەسەرا ئەکری و کە ئاوە کە هاتە کۆل برنجە کە یەشی تی ئەکری ، ئیتر
 ئاوی تری بەسەرا ناکری • ئەوانیش لەگەلی ئەپۆنەووە بۆ مأل • ماوە یەک
 دائەنیشن ، پاشان شیخ عەلی جامی ئاو دینێ لە بەردەمیانا دایەنی و
 ئەلی فەرموون بخۆن • ئەوانیش دائەمین و ئەلین ئە ی برنجە کە کوا ؟
 شیخ عەلی ئەلی : برنجی چی ؟ من گەتی (یەکاوە) م پێ دان ، ئەم ئاوە یەش
 یەک ئاوە ئاوی تری نەکراوە بەسەراو لەو زیاتریش شکنا بەم !

شیخ حەیدەری مەشهور کە لە بیارە ژیاووە لە ۱۳۵۳ ی هێجریدا
 ئەتەمەنی هەشتا سالی دا کۆچی دوایی کردوووە ، کوری ئەم شیخ

له کورتی بیرینه وه شیخ عه‌لی پاش به‌خزمه‌ت گه‌یشتنی شیخ عوثمان
زۆری نه‌چی به‌دلاو ته‌ریقه‌تی لا وه‌ر نه‌گری و پاشان نه‌یشبی به‌خه‌لیفه‌ی و
ئیبازه‌ی ئیرشادکردنی موسولمانانی نه‌دریتی و نه‌گه‌ریتنه‌وه بو ولاتی خو‌ی .

شیخ نه‌بی به‌تایبه‌تی له‌ زانیی شه‌ر عدا ده‌ستیکی بالای بووه‌و گه‌لی‌جار
له‌ باره‌ی مه‌سائیلی شه‌رعه‌وه له‌ گه‌ل مه‌لایانی سه‌رده‌م که‌وتوو ته‌موجاده‌له‌و
گفتوگوو له‌ نه‌نجاما ده‌ر که‌وتوو که‌ قسه‌ی نه‌م راست و موافیقی شه‌رعه‌ .

شیخ نه‌بی له‌ ۱۱۳۰۱ی ه‌یجریدا کوچی دواایی کردوو .

عه‌لی‌یه‌یه . شیخ حه‌یده‌ر خواپه‌رستیکی به‌ناووبانگ و شه‌ر عزانیکی
که‌م‌هاوتا بوو . خه‌تیشی ئیجگار خو‌ش بوو . عومری خو‌ی به‌
خواپه‌رستی و تنه‌وه‌ی ده‌رزی شه‌ر و قورئان خو‌یندن نه‌برده‌سه‌ر .
له‌ گۆرستانی (مله‌گای چنار) له‌ بیاره به‌ خاک سپه‌راوه .

باری حاجی شیخ ئەبەنی خاڵ

ئەم ذاتە کۆری شیخ موخەممەدی خاڵی کۆری مەلا ئیسماعیلی کۆری مەلا موصلەفای کۆری مەلا شەمسووددینە کە هاوچەرخێ دروست کردنی شاری سولەیمانی بوووە ، ئەچیتەووە سەر مەلا ئەبووبەکرێ موصلەتینی چۆری •

ئەم ذاتە لە ساڵی ١٢٥٩ی هێجرەتدا لە سولەیمانی لەدایک بوووە و پاش ئەوەی سەرەتای خویندنی تەواو کردووە ، لای زانایانی بەناووبانگ مەلا موخەممەدی کەوانەدۆلی و شیخ عەبدولقادری موهاجیری سنەیی بوو بە فەقێ تا ئیجازەیی مەلایەتیی وەرگرتووە ، پاشان چوووە تەوێڵە لەسەر دەستی شیخ موخەممەد بەائوددین دا تەریقەتی نەقشبەندی وەرگرتووە و پاش چەند ساڵ سولووک کردن ئیجازەیی خەلافەتی دراوەتی و ئێتر گەراوەتەووە بۆ سولەیمانی و دەستی کردووە بە دەرزی و تەنی فەقێیان و بە رێنموونی کردنی موسولمانان •

ئەم ذاتە دەستیکی بالایشی لە زمانی کوردی و عەرەبی و فارسیدا بوووە ئەو حەوت چامەییە لە رێی حەجدا بە فارسی وتوونی ، نموونەییەکی بەرزی ئەدەبی فارسین •

ئەم ذاتە لە ئاست ژبانی دنیا دا زۆر گوشەگیر بوووە ، چ لە سەر دەمی عوسمانی و چ لە سەر دەمی ئینگلیز و چ لە رۆژانی فەرمانرەوایی شیخ

مهحموودی حهفیدو چ له سهردهمی حوکومهتی عیراقدا هیچ پایه و پلهو
مانگانهیهکی له دهولت وهرنهگرتووو •

ئهم ذاته له ۱۳۵۰ دا کۆچی دواایی کردووو له گۆرستانی گردی
سهیوان به خاك سپیراوه (۱) •

(۱) ئهم ذاته باپیری جهنابی شیخ موحهممهدی خاله که خاوهنی کۆمهلیک
دانراوی ئایینی و ئهدهبییه به کوردی و عهرهبی •

یادی مەلا ئیبراهیمی بیاره

مەلا ئیبراهیمی کۆری مەلا ئیسماعیل کە مودەرپریس بوو لە دێی
بیاره، یەکنی بوو لە مەلا گەورەکانی کوردستانی چەرخى خۆی • مەلا
ئىسماعیلی باوکیشی ھەروا مەلایەکی چاک بوو • ئەگێر نەو کاتى کە کۆچی
دوایی کردوو، بیاریی لە ناو خۆیاندا ئەکەوێتە قسەکردن، یەکیکیان بە تانەو
ئەلێ: ئەرێ • • ئەرێ • • مەلا ئیبراهیم دەرز بە فەقیکانی باوکی ئەلێ! ئەم
قسە یە زۆر کار ئەکاتە دلی مەلا ئیبراهیم و لەوێ بوو بیاره بە جێ دێانی بوو خۆیندنی
پتر • ئەچیتە سولهیمانی لای زانای بە ناووبانگ سەید عەبدولکەریمی
بەرزنجەیی کە سەردەستەى مەلایانی ئەوێژەى سولهیمانی بوو و لە مزگەوتی
ئەوێرەحمان پاشای بابان مامۆستا بوو کە ئیستا بە مزگەوتی شیخ بابەعەلی
بە ناووبانگە — دەس ئەکاتەو بە خۆیندن • پاشان دیتەو بوو بیاره و بە یارمەتی
پاشایانی بابان لە جێی باوکی دائەمەزریتەو دەس ئەکا بە دەرزو تنەو و گەلی
فەقیی پایە بەرز لە سەر دەستیا ئەبن بە مەلا •

ئەم ذاتە بە تاییەتی لە عیلمی رەوانیژی (بە لاغە) و عیلمی دانان (وەضع) دا
زۆر بە دەسەلات بوو • ئەلێن لەو سەردەمەدا (عصام الدینی وضع) لای هیچ
مەلایەك وەك لای ئەو باش نەخوینراو •

لە زوبانی مەلاعەبدولقادی مودەرپریسی بیارهو گێڕاوەتەو کە

فەرمووێتە باولک و باپیری مەلا ئیبراهیم تا بیست و پێنج پشت مەلای زاناو
گەورە بوون (۱) .

مەلا ئیبراهیم هاوچەرخێ شیخ عەبدوللای خەریانی و مەلا جەلالی
خورمالی بوو کە لە مەلا گەورەکانی کوردستانی سەر دەمی خۆیان بوون .

(۱) مزگەوتی ناودێی بیارە کە مەلا ئیبراهیم لەوێ دەری و تۆتەووە و
مەشهوورە لە سەر دەمی داگیرکردنی کوردستانا لەلایەن لەشکری
ئیسلامەووە دروست کراوە ، سەردابێکی تیایە بە چەندین پلەکانە ئەلێن
ئەچیتە خوار . لەناو بیارەیدا واباو کە قەبری پیاوچاکێک لەو
سەردابەدایە و پرە لە کتیبی کۆن کە بەدریژایی سالتێی فری دراوە .
هەرچۆن بێ کەس راستی و ناراستی ئەم قسە باوەی تاقی نەکردوووەتەووە .

(۲) هەرچەند مەلا ئیبراهیم مەنسووبی هیچ کام لەو شیخانە نەبووە کە لەم
کتیبەدا ناومان هێناون ، لەبەرئەوەی مەلای بیارە بوو و بپارەیش
مەزگەزێکی گەورە شیخانی نەقشبەندی بوو ، بە پێویستمان زانی
باسی ئەمیش بکەین .

يادی حاجی سید عسری هژری

ئەم ذاتە زانایەکی گەورەو بەناووبانگ بوو . لە وەچەى مەلا ئەبووبەکرى موصەتتيفە کە ئەچیتەووە سەر سەيید موصەممەدى مەشهور بە پیرخدرى شاھۆ . وەکوو لە ئەووەکانى خۆیم ییستوووە رشتەى ئەسەبى بەم جۆرەيە : سەيید حەسەن کورپى سەيید عەبدولقادرى کورپى سەيید ئیبراھیمی کورپى سەيید عەبدولرەحمانى کورپى مەلا ئیبراھیمی مەشهور بە مەلا میرزای کورپى سەيید عەبدولغەففارى کورپى سەيید ئیبراھیمی کورپى مەلا عەبدولکەریمی کورپى مەلا ئەبووبەکرى موصەتتيف ، خوا لىیان خوش بێ .

وەك ییستوووە لە فەقێ بەتیدا مەشهور بوو بە زیرەکی و لەناو هاوڕێیانیا سەرامەد بوو . ناووبانگی مەلا عەلى قزلبجى ییستوووە کە لە دێى (تورجان) مودرپرس بوو ، چوووە بۆ لای بۆ خویندن و چوار سەل لای ماوەتەووە . یەكێ لەو کتیبانەى لەو سەردەمەدا لای ئەو خویندووونى حاشیەى عەبدولحەكىمى سەیاڵە کووتى بوو لەسەر شەرحى شەمسى یە لە عیلمى مەنطقدا کە بە یەكێ لە کتیبە گران و درەنگ لى حالى بوووەکان دائەنرێ . مەلای قزلبجى لەبەرئەووەی کە فەقێ زۆرى لا بوووە بەئاسانى پیا نەگەشتوووە هەموورپۆژى دەرز بە هەموویان بلى ، پۆژى بۆ دیارى کردوون و پۆژانى یەکشەممەو چوارشەممەى بۆ سەيید حەسەن تەرخان کردوووە . سەبەینان دەسیان کردوووە بە دەرس تا نوێژى نیوەپۆ ، جا ئەگەر تا ئەوکاتە لى بووبنەووە ، باشە ، ئەگینا پاش نوێژى نیوەپۆ

قاوهلتی کردن سه رله نوی تی هه لچو و نه ته وه تا لی بو و نه ته وه • سه یید حه سه ن
 ئەم چوار ساله به م جۆره لای مه لا عه لی قزلجی خویندوو یه و پاشان ئیجازه ی
 مه لایه تی لا وەر گرتوو و گه راوه ته وه بۆ چۆر^(۱) و ده سی کردوو به
 دهر زپی و تنه وه ی فه قی و بلا و کردنه وه ی ئایین و زانست له و ده و رو به رده او
 بووه به مه رجه ع و په نای خوینده واران و موسو لمانان تیکرا و فه قی له
 هه موو لایه که وه روویان تی کردوو و ، ئەویش هه ر خه ریکی ئەوه بووه ،
 به چه شنێ که جگه له چه ند جارێ که بۆ داوه ری سه ندنه وه ی به شه مو لکیکی
 له دی چۆر چوو بۆ سه فه ر ، هه موو کاتی خۆی هه ر له چۆر و به
 خزمه ت کردنی زانسته وه به سه ر بردوو •

سه یید حه سه ن له گه ل به رده وامی شیدا له دهرس و تنه وه به فه قی یاندا ،
 گه لی و هختیشی به کتیب دانا نه وه به سه ر بردوو • ئەمانه ئەو کتیبانه ن که
 ئەو داینا ون و من پێیان ئەزانم :

- (۱) حاشیه ی له سه ر سه عدو لالی بچووک •
- (۲) حاشیه ی له سه ر ته صریفی مه لا عه لی •
- (۳) حاشیه ی له سه ر فه ریده ی جه لالود دینی سیو و طی •
- (۴) حاشیه ی له سه ر (ته ذیب المنطق) •
- (۵) حاشیه ی له سه ر جه لالی مه نطق •
- (۶) حاشیه ی له سه ر گه له نه ویی بورهان •
- (۷) حاشیه ی له سه ر عه بدولحه کیمی شه رح شه مسی •
- (۸) کتیبیکی به ناوی (الرساله الکلامیه) •
- (۹) حاشیه ی له سه ر ته فسیری به یضاوی • له م کتیبه یدا گه یشته وه ته
 سووره تی (القیامه) و له ویدا کۆچی دوا یی کردوو •

(۱) چۆر دییه که له ناوچه ی مه ریوان له کوردستانی ئێران •

ئەم كىتابى سەيىد خەسەن لەناو مەلاو فەقىي ناوچەى مەريوانو
هەورامانا باونو دەسگىر ئەبن ، بەلام حاشىيەكەى لەسەر گەلەنبەويى
بورھان ، وەك بىستوو مە ، دوو نوسخەى ھەيە يەككىيان لای سەيىد
عەطائوللاى كورەزاي و يەككىيان لای سەيىد ئەحمەدى خەلكى چاولكانى
نزىك سنەيە •

سەيىد خەسەن لە ۱۳۰۵ دا لە گەل حاجى شىيخ ئەحمەدى كورى شىيخ
سیراجوددیندا رۆيشتوو بۆ ھەج و ھەر لەوسەفەرەدا تەرىقەتى لەسەر
دەستى ئەودا وەرگرتوو • لە گەل ئەو ھەشدا زۆر دۆست و دلسۆزى شىيخ
ضیائوددین بوو و خانەقاي بيارەى لە فتوايەكيدا وایاس کردوو : « سماھا
بعض المنصفين بسفينة نوح » • بىستوو مە جارێکیان لە گەل ھەندى لە
سەيىدەکانى خزمى لەسەر چەند پارچە مولکىك ناکۆک بوو ، ئەو سەيىدانە
چوون بۆ بيارە کاغەزىك لە شىيخ ضیائوددین بىيىن بۆ کاربەدەستى قەلاى
مەريوان تا يارمەتىيان بدا • لە ھەمان کات ھەندى کەسى ئاژاوە گىريش
چوونەتە لای سەيىد خەسەن و وایان تىگەياندوو کە شىيخ ضیائوددین لەو
ھەرايەدا لایەنى سەيىدەکان ئەگرى • حاجى سەيىد خەسەن بەمە زۆر
دلگران ئەبى و ھەوالەكەش ئەگاتوو بە شىيخ • شىيخىش دەسبەجى لە
بيارەو سوار ئەبى ئەچى بۆ قەلاى مەريوان بۆ لای کاربەدەستەكەو نامەكەى
خۆى لى وەر ئەگریتەوو ئەيا بۆ سەيىد خەسەن و پيشانى ئەدا ئەلى برا ! بزائە
چىم بۆ نووسیوو ، ئەويش کە ئەيخوینیتەوو ئەيىنى جگە لە داواى ھەولدان
بۆ رێکخستیان ھىچى تيانىيە ، ھەندى مەزھەت بۆ شىيخ دینیتەوو داواى
لى بووردنى لى ئەکا •

حاجى سەيىد خەسەن لە سالى ۱۳۲۳ دا لە تەمەنى ھەفتا سالىدا كۆچى
دوايى کردوو • مەلىكولكەلامى سنەيى بەمجۆرە لاواندوو يەتيەو :

ستوده سید فاضل حسن که در دانش
 ندیده‌است چو او دیده‌ء زمین و زمن
 زهی که بود ز هفتاد و اند سال فزون
 همیشه کار او احیای علم و شرع و سنن
 شد از دیار فنا شادمان بدار بقا
 بدان صفت که غریبی رود بسوی وطن
 نوشت از پی سال وفات او (مجدی)
 « بسوی دار بقا شد روان ، روان حسن » (۲)

حاجی سه‌یید حه‌سه‌ن چوار کوری لی به‌جی‌ماوه که هه‌موویان مه‌لا
 بوون : سه‌یید عه‌بدولقادر و سه‌یید عه‌بدولکه‌ریم و سه‌یید حوسه‌ین و سه‌یید
 موحه‌مه‌د که ئه‌مه‌یان له هه‌موویان مه‌لا چاکتر بووه ، به‌لام سه‌یید
 عه‌بدولقادی کوری جیی گرتووه‌ته‌وه و بووه به شیخولئیسلام • سه‌یید
 موحه‌مه‌دیشیان هه‌روا خه‌ریکی ده‌رس و تنه‌وه بووه •

(۲) ئه‌م نیوه شیعره به حیسابی حورووفی ئه‌بجهد ئه‌کاته ۱۳۲۳ که سالی
 کوچی دواایی ئه‌و خوالی خوش‌بووه‌یه .

یاری مه لا عبدولقادی موده ریسی بیاره

ئەم ذاتە کوپری شیخ عەبدولرحمانی کانی کەووەیی بازیاڤی یەو ئەچتەو
 سەر مەلا مرادی بازیاڤ کە لە نەووەی مەلا ئەبووبە کری موصەننەفی چۆری و
 لە ساداتی پیرخدری یە • لە دەورووبەری ۱۲۸۵ ی هیجریدا لە کانی کەووەی
 بازیاڤ هاتوووە تە دنیاووە لە سولەیمانی و دەوروپشتی خویندوو یە و بیستوو مە
 لای مەلا عەبدولرحمانی پینجوینیش خویندوو یە ، کاتی کە ئەو نزیکە
 تەواو کردن و ئەم لە پلە ی ناوەندیدا بوو •

مه لا عه بدولقادر به نیازی خویندنی مه نطیق و ئوسوولی فیه له
خزمه تی مه لا ئه حمه دی ئۆتشه دا له سوله یمانی به وه ئه روا بو هه ورامان .
له ریدا له ته ویله له سه ر دهستی شیخ به هائوددیندا ته ریه تی نه قشبه ندی
وه رئه گری . پیشتریش له سوله یمانی له سه ر دهستی کاک ئه حمه دی شیخدا
ته ریه تی قادریی وه رگرتبوو . که ئه گاته ئۆتشه و مه به سه ته که ی خوی به
مه لای ئۆتشه ئه لی ، مه لا ئه لی باری سه ختی گوزه رانی خوی و فه قیکانی
که سی تر هه لئاگری . بو رۆژی دوایی که مه لای ئۆتشه چاوی پی
ئه که ویته وه له باره ی خویندنی به پرسیاری لی ئه کا که چی ئه خوینی و نیازی
خویندنی چیی هه یه . که تی ئه گا ها تو وه مه نطیق و ئوسوولی فیه ی
لا بخوینی و به تایبه تی که ئه زانی کتییی (که له به وی بورهان) ی پی به که ئه و
پیشتر نه یدیوه ، له سه که ی دوینی په شیمان ئه بیته وه و جیی ئه کاته وه .
به م جو ره مه لا عه بدولقادر لای مه لا ئه حمه دی ئۆتشه یی ئه مینیته وه تا ئه بی به
مه لاو ئیجازه وه رئه گری ، هه رچه ند نازانم ئاخۆ له ئۆتشه ئیجازه ی

وهرگرتووه ، يا له سنه پاش کوچ کردنى مهلا ئەحمەد له ئۆتشیوه بۆ ئەوئ .
 بەلام زیاتر بۆ ئەوه ئەچم که له گەلیا چوو بئى بۆ سنه و لەوئ ئیجازەى
 وەرگرتبئى ، چونکە پاش ئیجازە وەرگرتنى بووه بە مهلاى دئى (کوچک
 چەرموو) له نزیکى سنه وه لای ئەمینولسادات • ئیتر تا گواستوو یه ته وه
 بۆ بیاره هەر له کوچک چەرموو بووه و به دەرس پئوتنى فەقئیان وه
 خەریک بووه •

حاجى مهلا عەبدوللای پەسوئ خوا لئى خوش بئى ، له بیاره بۆى
 گێرامه وه وتى : مه نسووبى ضیائوددین بووم ، هاتبووم بۆ بیاره ، مهلا
 عومەرى واشەمەزینیش له سەردەشته وه هاتبوو بۆ بیاره • رۆژیکیان
 شیخ پئى فەرموو مهلا عەبدوللای ئەم کاغەزم نووسیوه بۆ مهلا عەبدولقادرى
 مودەررئسى کوچک چەرموو ، له گەل مهلا عومەرا بۆى بیهنو پئى بلئى به
 ناوونیشانى ئەو خەوهى شەوى ٢٧ى رەمەزان دیویه ، چى یان پئى وتوو
 رەفتارى پئى بکا • ئیمەیش رۆشتین و پاش چەند رۆژ به زەحمەت گەشتینه
 ئەوئ و نامە که مان دایه و خوئندیه وه • وتى من به بئى ئیجازەى حاجى مامۆستای
 ئۆتشیه یى هیچ ناکەم • فەرموون با برۆین بۆ خزمەتى بۆ سنه بزائین ئەلئ
 چى ؟ رۆشتین و عەرزى کرد ، فەرمووى : مهلا قادر تۆ ئیستیخاره بکه و
 منیش ئیستیخاره ئەکەم تا بزائین ئەنجام چۆن ئەبئى • شەو نووستین • سبهینئ
 حاجى مامۆستا هات فەرمووى من وام حالئ بووه هەرکەس له گەل شیخ
 عومەر بئى قازانج ئەکا • مهلا عەبدولقادریش وتى منیش هەر شتیکى وام
 حالئ بووه و قەرارى دا بئى بۆ بیاره (١) • جا ئیمە عەرزمان کرد خەوه کهى
 رەمەزانت چى بوو ؟ وتى له خەوما له حەوشى خانەقائى تهوئلە کۆرى
 شەربەتخۆرى بوو ، شەربەتیان ئەگێرا • منیش پرسیم ئەمه چى یه ؟ وتیان
 شەربەتى دیارى کردنى مهلا عەبدولقادره بۆ مودەررئسى مەدرەسەى شیخ

(١) له بارەى ئەم مەسەله وه بگەرێره وه سەر لاپەرە ٢٤٢ - ٢٤٥ى ئەم کتیبه .

عومەر ضیائو ددین • جا ئیمه‌یش عەرزمان کرد وتمان مادەم ئەمەت دیوە، ئەم
پرسیار و هاتوچۆتە بۆ کرد ؟ وتی ئاخر خەو نابێ بە دەلیلی شەری وەکو
ئێستێخارە •

پاش دامەزرانی مەلا عەبدولقادر لە بیارە شیخ ضیائو ددین فاطمە ناوی
کچی خۆی لی مارە ئەبرێ بۆ ئەوەی بەتەواوی بین بە هاوبەش و هاومالی
یەك • بەم خزمایەتی مەلا عەبدولقادر چەند قات دلی گەرمتر ئەبێ و
چالاکانەتر ئەکەوێتە مەیدانی دەرس و تەنە وەو خزمەتی دین و پایە لەناو
کۆمەڵیشدا بەرزتر ئەبێتە وەو فەقی لە هەموو لایە کەووە پوو ئەکەنە بیارە و
مەدرەسە یی بیارە ئەبێ بە مەلبەندیکی گەورە ی خویندن •

مەلا عەبدولقادر پاش ئەوەی کە دێتە بیارە و لەوێ ئەبێ بە مەلا ، بۆ
جاری سیپەم تەریقەت وەر ئەگرێ و ئەمجارە ئەبێ بە مەنسووبی شیخ عومەر
ضیائو ددین و سەرەپای خەریک بوونی بە دەرس پێ و تەنی فەقی یانە وە ،
بۆخۆشی خەریکی سولووک ئەبێ و لەم مەیدانەشدا پلە ی بەرز ئەبێتە وە •

لە سەر دەمی مەلا عەبدولقادر دا بیارە مەلبەندیکی گەورە ی خویندن
بووە لە کوردستان و لە هەموو لایە کەووە فەقی پوو یان تی کردوو وە زۆرجار
فەقی (موتەهی) هاتوون لەوێ ئیجازە یان وەر گرتوو • وای لێردا ناوی
هەندی لەو مەلا گەورانە باس ئەکەن کە لای مەلا عەبدولقادر ئیجازە یان
وەر گرتوو لە بیارە :

- ١ — مەلا قادری مەلا مؤمن
- ٢ — مەلا عەبدولرحیمی چروستانە یی
- ٣ — مەلا قادری صوفی
- ٤ — مەلا عەبدوللای عەبابە یلی یی
- ٥ — مەلا موحمەدی جوانپو یی

- ۶ — مه لا ئيسحاقى هه جيڭى
- ۷ — مه لا زه ينولعايىدينى تۆشه يى
- ۸ — مه لا رهمىمى هه وشارى
- ۹ — مه لا ناصيڭى كه ركوو كى
- ۱۰ — مه لا عه بدوللاى په سوئ
- ۱۱ — مه لا عومهرى سهرده شتى
- ۱۲ — مه لا فه تاحى خه تى
- ۱۳ — مه لا عه زىزى رۆخزايى
- ۱۴ — مه لا موصطه فای خورمالى
- ۱۵ — مه لا صه لاهوددينى پاوه يى
- ۱۶ — مه لا به هائوددينى دزاوه رى
- ۱۷ — مه لا حه مه سه عىدى عه بابا به يلى يى
- ۱۸ — شىخ بابار سه وولى بىده نى
- ۱۹ — شىخ موصطه فای موفتى
- ۲۰ — مه لا عه زىزى پريس

مه لا چا كى وه كو و مه لا عه بدوللاى كانى سانانى و ، مه لا عه لى مەريوانى و ،
مه لا عه بدولقادرى ده گا گايى و ، مه لا سه عىدى خه يدەرى سه قزى و ، شىخ
قاسمى قەيسى به غدايش له وانەن كه له و سهرده مه دا هاتوونه بياره و له وئ
خويندوو يانه •

مه لا عه بدولقادر چ له سه ده مى شىخ عومەر ضيائوددين و چ له سه رده مى
شىخ نه جمودديندا يه كى بووه له پياوه گه وره كانى خانه فای بياره و ده ورتكى
ديارى له به رتوه بردنى ئەو ده سگايه دا بووه •

مه لا عه بدولقادر بىست سالىش پاش كوچى دوايى شىخ ضيائوددين ،

ته درسی کردووه و ئیتر له ۱۸ ی شه شه لانی ۱۳۳۸ دا کۆچی دوایی کردووه .
 مه لا عه بدولقادر له کچه که ی شیخ ضیائوددین سی کور و کچیك :
 حه سه ن و (۲) حوسه ی ن و عه بدولخالق و حومه ی رای لی به جی ماوه . پاش وه فاتی
 ئه و ژنه شی یه ك له دوای یه ك دوو ژنی تری هیناوه .

ئه مه ش وه لام نامه یه کی مه لا عه بدولقادره بو شیخ عومه ر ضیائوددینی
 نووسیوه :

أعلى المنطق حمد منان نور نور رياض قلوب أصحاب الصفا بنور
 جمالكم ، وأولى الكلام شكر حنان يسر صعوب أمور اصحاب الوفا بضياء
 خيالكم ، وأعلى البلاغة صرف العمر نحو تحصيل آداب السالكين في فروع
 وأصول آلائكم . اللهم اجعلنا من المنخرطين في سلك المتشبهين بأذيالكم ،
 واقظمنا في سمط المقتبسين من نور جمالكم .

وبعد ما كنا في بوادي الفراق عطاشا ، قد اتانا ووردنا من معدن الفضل
 والایقان عبارات كلامها جمع الجوامع ، وغاية تهذيب الاخلاق ، ومنع الموانع
 لمن رضى بها وعمل بما فيها .

نعم قد لاح من اشاراتها انواع النور ، وفاح من رموزات عطورها فائحة
 الفرح والسرور ، الا انها شفاء لما في الصدور ، وغاية المأمول ونهاية المسؤول
 من حضرتكم أن لاتنسانا من دعاء العمل بما في الكتاب ، واتخاذ سبيل من
 أناب ، والميل عن حاد عن طريق الحق والصواب . وان كنتم سائلين عنا فله
 الحمد نحن سالمون عن كدورة الصفاء ، ودائبون على دعاء دوامكم على احياء
 الشرع والسنن ، وامانة البدع والفتن . ربنا تقبل دعاء . والسلام .

(۲) حه سه ن ، مه لا حه سه نی قازی یه که نازناوی (شاهۆ) یه و شاعیریکی
 باش بووه و دیوانیکی له چاپ دراوی هه یه .

یادی حاجی مهلا عهبدوللاری به سوئی

ئهم ذاته خه لکی په سوئی ولاتی شنۆ و لاجانه • پیاوێکی زۆر له خواترس و یه کێک بوو له مهلا گه وره کانی کوردستان ، به تایبهتی له عولومی ریاضیات و مه نطیق و کهلام و حکمه تدا • هه روا له عیلمی حورو و فیشدا دهستیکی بالای بوو • یه کێکه له وانهی له سه ر دهستی شیخ عومه ر ضیا ئو ددیندا ته مه سسوکیان کردووه ^(۱) . پاش ئیجازه وه رگرتن و طه ریه ت وه رگرتنی هه میشه کاتی خۆی له تیوان ده رس و تنه وه و به جێ هێنانی ئادابی طه ریه ت و مو تالای ده رسی فه قی یان و شه و نوێژ و هه سانه وه ی پێویستدا دابه ش ئه کرد • را بواردنی عاده تی زۆر که م بوو •

پاش ئیجازه وه رگرتنی لای حاجی ئیلخانی له مو کریان دائه مه زری و زۆر به قه در و حورمه ت وه ختی به سه ر ئه با • فه قی له زۆر ناوچه ی کوردستانه وه روویان تی کردووه بۆ که لک وه رگرتن له عیلم و فه ضلی •

له ۱۳۴۹ ی هه یجریدا که من دوو سال بوو ها تبوو مه بیاره ، حاجی مهلا عه بدوللا هات بۆ ئه وی بۆ زیاره ت و مهلا موحه ممه د ئه مینی کو ریشی له گه ل بوو که فه قی یه کی زیره ک و به هره مه ند بوو و ئه وه نده ی نه ما بوو ئیجازه وه ریگری • رۆژیکیان ئهم کو ره ی پیتی وتم من ناوێرم پر سیار له باو کم بکه م، تۆ پر سیارم بۆ بکه مه عنا ی ئهم دوو به یته ی نیظامی چی به که ئه لێ :

(۱) پیشتر له باسی مهلا عهبدولقادری موده پرسی بیاره دا باسمان کرد که شیخ ضیا ئو ددین ئهم و حاجی مهلا عومه ری واشه مه زینی ناردووه بۆ (کوچک چه رموو) مهلا عهبدولقادریان له ویوه هیناوه بۆ بیاره .

الهی طول و عرض عالمی را
توانی در دل مور آفریدن

نه وسعت در درون مور آری
نه عالم را سر مویی بریدن

منیش پرسیاره کهم لی کرد • له وه لاما فهرمووی : به ظاهر موساواتی
مه کان و موته مه ککین واجبه و عهده مه که ی مه حاله ، که وایی ئهم دوو بهیته
له سهر ئیعتیاری صووره تی عیلمی بینا کراون نهك صووره تی عهینی و ، بهم
وه لاما ئیشکاله که هل بوو •

حاجی عه بدوللا له و سهرده مه دا که لای ئاغه واتی ئیلخانی مه لا بووه
سه فهری هه جیشی کردوووه و ، پاش گه رانه وه له هه ج له جاران گهرمتر
خهریکی ته دریس و خزمهت کردنی ئاین بووه •

حاجی مه لا عه بدوللا له ۱۳۵۶ یا ۱۳۵۷ دا — باش ئاگادار نیم — کوچی
دوایی کردوووه و سی کوری مه لای له پاش به جی ماوه که دوانیان مه لا چاک
بوون : مه لا علی مه لای دئی هه مامیان و مه لا موحه ممه د ئهمین • کوری
سیهه میشیان ناوی مه لا عه بدولر حمانه • ئاگادار نیم ئیستا وه زعیان چۆنه •

يادى مەلا عەبدولرەھىمى چروستانىي

ئەم ذاتە خەلقى دىنى (چروستانە) يەكە دىيەك بوو لەزىك ھەلەبجەو ھە
لە ھۆزى (مىراولى) يەكە لە (مىر عەبدوللا) ھەرگىراو ھە • مىراولى يەكە
خۆيان بەسەيىدى ھوسەينى دائەئىن •

مەلا عەبدولرەھىم لاي مەلا عەبدولقادرى يىارە خويندوويەتى و
دۆستىكى دىسۆزى شىخ عومەر ضىائوددىن بوو ھە • پىاوتىكى زۆر
لەخواتىرس و عىبادتكار بوو ھە • ئەگىرنەو ھەلا عەبدولقادرى مامۆستاي
پۆتىكىان لەناو كۆمەلە مەلاو فەقىدا وتوويە : مەلا عەبدولرەھىم لە
ھەموومان صالح ترە • جارىكىشان شىخ ضىائوددىن لە مەجلىسەكدا مەدھى
مەلا عەبدولرەھىم ئەكا ، نازانى كە ئەو خۆي لەو مەجلىسەدايە • كە پىي
ئەزانى داواي لى ئەكا ھەلسى ھەندى خۆل بكا بەسەر و پرويا چونكە
پىغەمبەر دروودى خواي لى بى فەرموويەتى : « أحيوا التراب في وجوه
المداحين » ، مەلا عەبدولرەھىم ھەرچەند لە شىخ ئەپارىتەو ھەكە شتىواي
پىنەكا ، كەلكى نابى ، ناچار ھەلئەسى خۆلەكە ئەكا بەسەر و پرويا •

مەلا عەبدولرەھىم لە زۆر شوين تەدرىسى كىردو ھە • مەشھورە لە
دەشتى دزەيى و لە خانەقاي سەيىد ئەحمەد لە كەركوك و لە چەمچەمال و لە
ئاوايى ئابلاخى لاي سولەيمانى و لە ئەحمەد بىرندەو لە بەرزنجە مەلايەتسى
كىردو ھە • لەمەي دوايى ياندا كۆچى دوايى كىردو ھە •

مهلا عەبدولرەحیم مهلايه کي چاک بووه • گەلێ حاشیهی لهسەر
 گەلهنبهوی بورهانو گەلهنبهوی ئادابو فەرائیضی شیخ مهعرووفی نویدی
 ههیه • دوو کۆری لێ بهجێ ماوه : مهلا موحهممەد که له سالی ۱۳۸۳ی
 ههجریدا له سولهیمانی کۆچی دوايي کردو ، حاجی مهلا عەبدوللا که
 مهلايه کي باشو بهئەدهبو زمانپاکهو سألها دهرسی عولوومی دینی
 وتوهتهوهو له سایهی خواوه ههشتا ماوه •

یادی مهلا قادری مهلا مؤمن

ئەم ذاتە لە عەشرەتی جافەو مهلا مؤمنی باوکی مامۆستای مەحموود پاشا و عوثمان پاشای کورانی موحەممەد پاشای جاف بوو •

ئەم ذاتە لە منداڵیدا لای باوکی خۆیندووێتی و پاشان چوو و بوو خۆیندن بوو مەدرەسەکانی دەوروپشتی هەلەبجەو لای مهلا عەبدولرحمانی پێنجوینی ش خۆیندووێ • هەر لە سەردەمی فەقێ یەتیدا بوو بە مەنسووبی شیخ عومەر ضیائوددین و پاشانیش بوو بە مەنسووبی شیخ نەجموددینی کوری •

وەک بیستوو مهلا قادر لە زۆر شوێن تەدریسی کردوو • یەكەم جار لای شیخ حوسەینی چرچەقەلا بوو و پاشان هاتوو تە پریس و ماوێ یەکی زۆر لەوێ بوو و ئەوجا بە فەرمانی مەحموود پاشای جاف و بە مەسلەحەت زانیی شیخ نەجموددین چوو تە قزرابات و تا کۆچی دواایی کردوو لەوێ بوو • بەلام چ لەو سەردەمەدا که لە چرچەقەلا بوو و چ لەو سەردەمەدا که لە قزرابات بوو ، زۆر بێزار بوو و دلی هەر بوو دەوروپشتی هەلەبجە لێی داو ، بەتایبەتی لە قزرابات که فەقێی باشی لەوێ دەس نەکو و توو و ئەویش مهلا یەکی زۆر چاک بوو و زۆر حەزی لە وتەوێ دەرسی مەنطیق و حیکمەت و کەلام کردوو •

مهلا قادر ئێشای زۆر جوانی نووسیوو و خەتیشی زۆر خۆش بوو • مهلا قادر لە بەهاری سالی ۱۳۲۶ی هێجرەتدا لە قزرابات کۆچی دواایی

کردووو • لهوکاته دا که ئه مری قه بریکی حازر بوو له قزرا بات مهحموود پاشا بو خوی هه لکه ندووو و قورئان خوینی له سهر داناوه قورئانی به سهره بخوینی •• مهحموود پاشا خوی له قزرا بات نابی ، له کویستان ئه بی • خه لکی قزرا بات ئه لین ئیستا ئه م قه بره حازره ، بو مه لا قادری تیا نه شارینه وه ؟ پاشا پاشان ئه مرئه کا قه بریکی تری بو هه لکه نن و قورئان خوین قورئانی به سهر دا ئه خوینی • به وجوره مه لا قادر له قه بره که ی مهحموود پاشادا ئه شارنه وه • پایزیکی درهنگ که پاشا له کویستان ئه گه ریته وه و پی ئه زانی ، به وه رازی نابی و پرس به عوله مای شهرع ئه کاو ئه وانیش فتوای بو ئه دهن که مادم زه ویی قه بره که مولکی خوی بی و رازی نه بی مه لا قادری تیا به شار ریته وه ، به مه لا قادر حه رام ئه بی • به و پی یه لاشه که ی مه لا قادر له قه بره که ده رئه هیئن و له شوینیکی ترا ئه شارنه وه • له حاجی شیخ عارفی قزرا باتم ^(۱) بیست وتی که مه لا قادرمان له قه بره که ده رهینا ته نها که می رهنگی کفه که ی نه بی زه رد بوو بوو ، ئیتر نه کفن و نه لاشه که ی هیچیان لی نه هاتبوو و ئه مه بوو به هوی پته و بوونی باوه ری خه لکه که به پایه و پله ی پیاوانی خوا له باره گای خوا دا •

دۆستانی مه لا قادر به مردنی زۆر دلگران بوون • یه کئی له وانه فه قی یه کی بوو که ناوی مه لا ئه حمه دی فه قی عه لی و نازناوی شیعیی (فه وزی) بوو ئه م چه ند شیعه دی له لاواند نه ویا و توو و ناردوو یه بو حاجی شیخ عارف :

(۱) ئه م حاجی شیخ عارفه کوری شیخ حوسهینی هۆرینی یه که مه نسووبی شیخ سیراجوودین بوو له (هه رگینه) ی لای پیتنجوین مردوو • که شیخ عومه ر ضیا ئوودین له ۱۳۰۳ دا خانه قای قزرا باتی دروست کردوو ، حاجی شیخ عارفی ناردوو ته ئه وی بو ئیرشاد کردنی موسولمانان و تا له ۱۳۵۹ دا کوچی دواایی کرد هه ر له وی ماوه ته وه • ئه م ذاته ئینسانیکی خواناس و به ئه ده ب و ره وشت بهرز بوو • به شتیکی زۆری نامه کانی مه ولانا خالید که له بهرگی یه که می ئه م کتیه دا بلاوم کردنه وه ، له ریگی ئه وه وه ده سگرم بوون •

دیده از هجر دوست شد بی نور
 جان و تن از وفات او رنجور
 گاه در بحر اشك غرقه به خون
 گه ز فریاد و ناله دل پر شور
 حسرت آه در دل افزون شد
 که عدو شد ز مردنش مسرور
 در بیابان هجر او دائم
 میکنم ناله با دل مکسور
 آنکه او بهر مغلقات علوم
 حیدری بود در جهان مشهور
 ولد حیدر و حبیب آله
 متقی همچو قاسم و طیفور
 هاتمی از وفات او ناگاه
 قال تاریخ فوته (مغفور) (۲)

مهلا قادر دهستی شیعریشی بووه و شیعی و تووه ، بهلام نازانم
 کو مهلهی شیعره کانی که و تووه ته کوئی و لای کئی • من ئەم چەند پارچە و
 چوارخستەکی و تاکە بەیتانەم دەسگیر بووه وای لێره دا ئەیاننو و سمه وه بو ئەوهی
 هیچ نه بێ ئەمانه ی نه فه وتین •

لهم پارچه شیعره کوردی بهیدا که لوپه لی دهواری دهوارنشینی
 باس کردووه و ناوه کانی ریز کردوون :

(۲) وشه ی (مغفور) به حسابی حوروونی ئەبجد ئەکاته ۱۳۲۶ که سالی
 کوچی دواویی مهلا قادره .

فیراقی تو له (هه‌رده) ی دڼ ده‌س وده‌م
 هه‌لیدا (ره‌ش ده‌وار) ی مه‌ینه‌ت و غه‌م
 به (گرویس) ی سیاتاری په‌زاره‌م
 به (میخ) ی مه‌حکه‌می تاله‌و شه‌راره‌م
 (چله) ی فرمیسکی (قولف) ی چاوه‌کانم
 (چه‌له‌م) قامه‌ت خه‌میده‌ی وه‌ک که‌مانم
 به (کو‌ماج) ی (هه‌سوون) ی بی‌ده‌ماخم
 به (تیل) و (چیخ) ی (ئه‌سپه‌رییچ) ی ئاخم
 (سنگ) و (کو‌وچیل) و (سه‌ردرز) ی هه‌ناسه‌م
 به سه‌یلی (دوو‌ده‌م) ی خوونینی تاسه‌م
 له (به‌رماڼ) و له (پش‌مال) تاله‌ حالم
 ده‌نالینم ، ده‌لیم ویرانه‌ مالم
 ئه‌مه‌ش پارچه‌ شیعریک‌ی به‌ فارسی :

عجب زین مشت خاک من جیله‌ها از زیان دارد
 تحیر زین محقر همچین بار گران دارد
 هزاران مرکب عصیان عطای نفس‌آماره
 برای گم‌ره‌ی از شاه‌راه حق نهان دارد
 ز فیض حضرت قرآن چنان غافل شده‌گوئی
 خیال کسب‌چهل‌اندر کتاب‌اهرمن دارد
 گهی سر بر فلک میساید اندر خواب‌خودبینی
 گهی عزم‌شرارت با همه‌اهل جهان دارد

خیال یأس از رحمت مکن با این همه غفلت
امید مغفرت از حضرت حق بی گمان دارد

شفیع روز محشر رحمة للعالمین احمد
محمد ملجأ ارباب عصیان پشتبان دارد
گروه مذنبین امتش شافع بود بی شک
که او از حضرت عالی در عهد و نشان دارد

نهمه ش چوارخسته کی به کان :

— ۱ —

سواران امین وحی مرکب
دوانیدند هریک سوی مطلب
محمد شهنسوار قاب قوسین
دران میدان برایشان شد مقرب

— ۲ —

آهم باقتضای طبع و فغانم ز اضطرار
سوز درون و آتش هجران جلا دهد
زاندم شدم جدا ز تو ای کوکب هدی
اشکم علی الدوام به سینه بلا دهد (۳)

— ۳ —

گر قمر در سر نبودی خدمت گیسوی تو
می نگشتی شانه از تاب فراق موی تو

(۳) نهم چوارخسته کی به یو شیخ نه جموددین نووسیوه .

زان شود هر ماه مه در گردش بدر و هلال
میپسندد نسبتی با طلعت و ابروی تو
همه‌ش تا که به‌یته‌کان :

— ۱ —

ای سرو ورق سبز دل آرام بی‌زوال
گوئی کتاب دوری یاران ندیده‌ای

— ۲ —

ای خاک تیره عزیز مرا نگاه دار
کاین نور چشم ما است تو در بر گرفته‌ای^(۴)

(۴) وادیاره هم به‌یته‌ی بۆ سهر کیلی گۆری ئازیزیک نووسیوه .

باری شیخ مەعرووفی نیرگسە جەباری

ئەم ذاتە کۆری شیخ عەبدولرەحمانەو (۱) دایکی ناوی پیروۆز خانى
کچی حاجى حوسەین بەگى صاحیبقرانى سولەیمانى بوو • لە دەورووبەری

(۱) وەك لە شیخانی نیرگسە جەبار خۆیانم بیستوو • رشتەى نەسەبیان
بەم جۆرەیه : شیخ عەبدولرەحمان کۆری شیخ قادر کۆری شیخ
عەبدولعەزیز کۆری شیخ مەعرووف کۆری شیخ مەحمود کۆری شیخ
عەبدوللا کۆری شیخ موحەممەدى بچووك کۆری شیخ موصطەفا کۆری
شیخ موحەممەدى گەورە کۆری شیخ عەلى کۆری شیخ عەبدولرەحیم
کۆری شیخ عەبدولعەزیز کۆری شیخ مەعرووف •

ئەم بنەمאלەیه چەند سەد سەدەیه لەم ناوچەیه دان • هەندى کەس
ئەلین ئەگەرینەو سەر سەیدەکانى سۆلەى قەرەداغ و هەندى کەسى تر
ئەلین ئەوان ئەگەرینەو سەر ئەمان ، بەلام هیچ کام لەم دوو قسەیه
راست نییه چونکە سەیدەکانى سۆلەى قەرەداغ ، وەك شیخ مەعرووفى
نۆدى نووسیویه ، ئەچنەو سەر شیخ یاسینی کۆری سەید قەلەندەرى
بەرزنجەیی و ، باپیری شیخانی بەرزنجەیی کە شیخ عیسیاى لە ١٨٦٦ى
هیجرەتدا هاتوووە کوردستان و لە بەرزنجە نیشتەجى بوو • بەلام باپیرە
گەورانى شیخانی نیرگسە جەبار پيش ئەوکاتەیش لە نیرگسە جەباردا بوون ،
چونکە لە ١٨٩٨ى هیجرەتدا کە شیخ عەبدولقادرى گەیلانى هاتوو • بۆ
عیراق ، بە کوردستانا هاتوو • بە تەواتور مەشهوورە لە نیرگسە جەبار
لای داو • چەند رۆژ میوانى ئەو شیخانە بوو • تەنانت دارپەلکێك لە
باخەکەى نزیکى ناودى نیرگسە جەباردا بوو ئەلین چەند جار شیخ
عەبدولقادر پالى پتوهداوە • بەردىكى شینی گەورە و پان لە حەوشى
مزگەوتە کە یا بوو ئەلین نوێژى لەسەر کردوو • شیخ (ابو الوفاء
الترجسی) یش کە لە (پووشین)ى شارباژێر بە خاک سپێراوە و لە دۆستانى
شیخ عەبدولقادرى گەیلانى بوو • بە رشتەى (اخى ابو الوفاء الترجسی)
ناوى ئەباو زۆر ریزی لى ئەگرى ، لە شیخانی نیرگسە جەبار بوو •

۱۲۸۰ی هیجره تدا هاتوو ته دنیاوه و له ته مه نی شهش حهوت سالانا نراوه ته بهر خویندن و قورئان و کتیه ورده کانی خویندوووه ، نهجا به فهقییه تی چوره بو مه درسه کانی ده وروبهری شاره زوورو ماوه یهك له هه له بجه خویندووویه تی • پاشان رۆشتوووه بو ده ولته تاوای جوانرۆو ماوه یه کیش له وی خویندووویه تی • جا گه راوه ته وه بو شاره زوورو له هه له بجه له مه درسه ی شیخ مه حموودی موفتی کوری شیخ عه بدولای خه رپانی خویندووویه تی تا خویندنی ته واکردوووه • له بهرئه وه شش که شیخ مه عرووف پیاویکی ده ست و دم پاک و زانا و نه جیب بووه و ، شیخ موصطه فای کوری شیخ مه حموود له و سه رده مه دا منال بووه ، شیخ مه حموود فه رمان ئه دا به شیخ مه عرووف له سه ر مه درسه که ی دانیشی و یارمه تی بدا له ده رس پی ورتی فه قیکاندا چونکه ئه و خۆی به کاری فتوادانه وه خه ریک بووه • به مه به ستی مانه وه شی له و شوینه دا ، شیخ مه حموود کچی خۆی لی ماره کردوووه • به م جوړه شیخ مه عرووف ده سال له هه له بجه ماوه ته وه ده رسی به فهقی یان وتوه ته وه •

له م سه رده مه دا شیخ مه عرووف تووشی چاوئیشه ئه بی و بو داوای دوعای خیر یا بو تیمارکردنی چاوی ئه چی بو بیاره بو لای شیخ عومه ر ضیائوددین • شیخ داوای لی ئه کا ته مه سسوك بکاو بیته ریزی پهیره وانی ته ریه تی نه قشبه ندی یه وه • ئه ویش داواکه ی به جی دینی • که ئه گه رپته وه هه له بجه زۆری پی ناچی خیزانی ئه مرئ و ئه ویش ئیتر دلی له هه له بجه هه لئه که نرئ و ئه گه رپته وه بو ئیرگسه جار • له پاش گه رانه وه یه وه بو ئیرگسه جار ، له جاران گه رم وگورتر خه ریکی ئادابی ته ریه ت ئه بی و به جوړئ تیا پیش ئه که وی پاش ماوه یهك ئیجازه ی خه لافه تی ئه دریتی •

پاش ماوه یه کی تر به فه رمانی شیخ ضیائوددین ، مالی بارئه کا بو (ئه حمه د برنده) و له وی خانوو دروست ئه کاو مه لایهك راگیر ئه کاو ژتیکی تازه له هوژی

(که ره موهیسی) ئەهینن و ته کیهیهك بۆ تیا جتی به جی کردنی ئادابی ته ریه ته و
میوانداری موسولمانان (۲) دروست ئەکا •

(۲) مه لا ئەحمه دی فه قی عه لی که نازناوی شیعی (فهوزی) و مرویه کی
خوینده وارو هاوړی شیخ عه بدولکه ریمی خانه شووری [شیخ
عه بدولکه ریمی ئەحمه دبرنده] و شیخ بابهره سوولی بیده نی بووه، له مه دحی
ته کیه ی ئەحمه دبرنده دا ئەم چه کامه یه ی نووسیوه :

ئەم ته کیه یی شیخ مارفه چوار فه سلّه به هاره
جی سونبول و گول یاسه مه نو سه روو چناره
ئەم سه حنه چ سه حنیکه که ړی هه رکه سی تی که وت
دهر چوونی له بۆ باغی ئیره م زه حمه ت و عاره
ئەم باغه چ باغیکه که نه شئهی سه حه ری ئەو
بۆ باده په رستان سه به بی ره فعی خوماره
ئاوی وه کو که وئهر چه مه نی ره شکی به هه شته
خاکی چ بلیم چۆنه هه موو موشکی ته تاره
هه ر زه ړه هه وایتیکی وه کوو ساحه یی چینه
هه ر نوقطه له خاکی به نه ظه ر قه صرو ته لاره
کو حلی به صه ره ، ئەصلی که مالاته غوباری
هه ر چه نده له بهر سه فوه تی خالی له غوباره
مه ر چوار طه ره فی مه حکمه مه ره بوو طه به شادی
یهك جاری ئەوه ی خو شه له وئ غه م که فیراره
وهك باغی به هه شت وایه موقابیل به جه هه ننه م
ئەم جه ننه تی دنیا یه ئەویش داری قه راره
مه ر نوقطه ییکی جالیبی ئەنظاری ده قیقه
هه ر مه نطیقه ییکی به خودا خولدی شیعاره
ړی حانه یی بۆن خو شه وه کوو طور ړدی دلداری
مه سته له خه واهه رگسی وهك چاوی نیگار
سه یری که چه رنه گینه له عه کسی گول و سه بزه
قه وسو قه زه حه دائیره ی ئەو جه وشو جه صاره
ئاونگی له گه ل سه بزه یی گول هینده له طیفه
هه ر وهك عه ردقی سه بزه وو خه ط و ړوخی یاره

بنواری له عه کسی چه مهن و قه طره یی شه بنم
 نه فلاکی و دکوو نیلو و فهره پر له ستاره
 جیتی عیشودوو نه ظطاره یی کام دل به رد ناخو
 صف صف که وه ها خوورو پهری دینه نه ظاره
 جیلودی چ زیگاریکه که لیتی کردوو ته شیر
 خاری به مه تهل عهینی گو له ، زاغی هه زاره
 مه نظهر که هی کام ره شکی پهری و غیره تی خووره
 دائیم که له بوی جینن و مه له ک دینه زیاره
 نه لحق له جیهاندا نی به مانه ندو شه بیهی
 جیتی به کی وه ها موسته عیدی سه یرو نه ظاره
 ناگاف حه ریفی له جوابا وتی تهی دۆست
 نه جیگه که وا خاریجه وه صفی له ژماره
 نه عه رصه غه ریه له گهل نه باغه عه جیه
 نازانی مه گهر مه نظهره یی حه زره تی یاره
 کام یاره ؟ بلتی : یاری وه ها سه روی ره وانه
 کام دل به ره ، نهو دل به ره وا شوهره یی شاره
 شوخیکه که وا شیخ و مه لا عاشقی نهو بوون
 جوانی که که عالم له غمی پیرو نزاره
 روژی فه له کی حوسنه له نیو جومله یی خوبان
 خه لکی هه موو وه ک دائیره ، نهو قوطبی مه داره
 نوسخه ی خه طی لهو روژه وه بینیه عه طارید
 بو خزمه تی نهو دائیمه بی صه برو قه راره
 روختیکه موجه سسهم که له بو یه ک نیگه هی نهو
 جان و دلی عوششاق به یه کباره نیثاره
 تا عه سکه ری موژگانی دلی کردم (نه درنه)
 هر ناله یی گهرم بوو ته عهینی شه راره
 چاوئی به دو چاوی که ده کا مه یلی به هه رلا
 چهن سامیری ناشفته ده کا هینده عه یاره
 خالی که له سه ر صه فچه یی رووی ثابتته نه قشه
 جیتی حیره ته به م روژه که شهو چونه دیاره

ژیانی مال و منالی شیخ مه‌عرووف و فه‌قئی مه‌دره‌سه‌ی و میوانی
ته‌کیه‌کی به‌وه بووه هموو سالی زه‌ویی ئیجاره کردوووه و کردوویه به
مه‌ره‌زه و حاسلاته‌کی خه‌رج کردوووه (۳) .

عه‌بیادی دوصه‌د ساله که ئه‌و چاوو برۆی دی
مه‌ستانه نه‌ی و عوودو شه‌رابی له که‌ناره
مووسا ده‌سه ، عیسا نه‌فه‌سه ، داودی نه‌غمه
گول‌غونچه ده‌مه ، موو که‌مه‌ره ، لاله عوزاره
زوهره له سه‌ما که‌وته سه‌ماو ره‌قصو ته‌رانه
ئه‌و پرۆزه که دیی عیشویه‌یی ئه‌و ره‌شکی نه‌هاره
هیند چابوک و چالا که له‌بۆ سه‌یدی دلی خه‌لک
به‌سته‌ی سه‌ری هه‌ر موویی دوصه‌د عاشقی زاره
هه‌روا دلی خه‌لکه که ده‌نالی له غه‌می ئه‌و
ئه‌و ئاهووه سه‌ییاده عه‌جبه شیری شکاره
به‌ره‌مه‌زنی ئۆردوویی غه‌مه له‌شکری غه‌مزه‌ی
شۆر ئه‌فگه‌نی رۆم و عه‌جه‌مه هه‌ر به ئیشاره
(فه‌وزی) چه‌له‌لیت ؟ گه‌ر شه‌وو رۆژ مه‌دحی بکه‌م من
نایسته نیه‌ایه‌ت به مه‌ئه‌ل یه‌ک له هه‌زاره
ته‌شریحی سه‌مای وه‌صفی وه‌کوو نایه‌ته ته‌قریر
ته‌وضیحی و نایسته ناو دورجی عیباره (★)

(۳) له ده‌رویش ئه‌حمه‌دی سه‌ییاحم بیست وتی : شیخ مه‌عرووف رۆژیکیان
پیی وتم : ئه‌حمه‌د تو ئه‌زانی گو‌خه‌له‌کانی مه‌ره‌زه‌ی قۆرتاس چه‌ند بار
چه‌لتووکیان دزیوه و ئه‌یانه‌وی بیبه‌ن بۆ شه‌میران ؟ وتم : حا چی بکه‌ین ؟
فه‌رمووی : برۆین رینگه‌ی ته‌مووره‌ژنه‌نان بگرین به‌لکو مه‌نعمان بکه‌ین .
رویشته‌ین ، رینگه‌که‌مان گرت تا ئه‌وان به‌ بارو کاروانه‌وه هاتن . جا له‌ویا
بانگی لی کردن باره‌کان بکه‌ن به‌ دوو به‌شه‌وه ، به‌شیکیان بیبه‌ن و
به‌شیکیشان به‌جی بیلن . ئه‌وانیش وایان کرد ، به‌شیکیان به‌جی هیشت
بۆ ئیمه‌و ئه‌وی که‌یان برد بۆ خۆیان .

(★) ئه‌م پارچه شیعه‌ره له رووی ده‌سنووسی شاعیر خۆی نووسراوه‌ته‌وه .
له داوینه‌که‌یه‌وه نووسیویه : « تحریر شد از دست احمد فوزی برای
جناب ملا فتاح » . له‌وکاته‌دا له‌گه‌ل شیخ عه‌بدولکه‌ریم و شیخ بابهره‌سوول
له ئه‌حمه‌دبرنده فه‌قی بووه .

شیخ مه عرووف له و دوو ژنه ی به ولاوه که باسماز کردن، دوو ژنی تریشی
هیناوه • له هه موو ژنه کانی ، ژنی یه که میان نه بی ، منالی لی که و تووه ته وه و
کو مه لی کوړو کچی لی یان لی به جی ماوه •

شیخ مه عرووف یه کی بووه له وانه ی زوړ به وردی په پره ویی شهریه تیان
کردووه • تا پپی کرابی به ده سنو ژه وه و مختی به سه ربردووه و نوژی به
جه ماعت کردووه و ره واتیبه کان و سوننه ته موقه ییه ده کانی به جی هیناوه •
ته ریه تی که سی دانه داوه تا به ته وای فیری ئادابی دینی نه کردبی • ته نانه ت
ژنانیشی کو کردووه ته وه و نوژی پی ره وان کردوون •

نموونه یه کی دل و دهر وون فراوانی شیخ مه عرووف ئه وه یه بیستوومه
کوریک کی بووه ناوی سه یید ئه حمه د بووه ، به هه رزه کاری مردووه ، پاش
ژن هینانی به ماوه یه کی که م • دهستی جلی تازه ی بووه دایکی دایناوه به سه ریا
گریاوه • شیخ مه عرووف پپی و تووه من له به ریان بکه م چاتره له وه تو و
رایان خه ی و به سه ریا نا بگریت • کردوونه ته به ری و سوار بووه چووه بو
شوینیک • له دهر وه ی ئیر گسه جاره وه تووشی کابرایه کی هه ژار دی شتیکی
ئه و تووی له به ردا نابی ، جله کانی به ری خو ی دئه که نی و ئه یان دا به وو عابا که ی
له خو یه وه ئه پیچی و ئه گه ریته وه بو ئیر گسه جار •

هه روا بیستوومه جاریکیان خو ی له ئه حمه د پرنده نابی ، فه قیکان دلی
خیزانی ئه یه شین • ئه ویش هه ئه سی ئه گه ریته وه بو مالی باوکی له ئاواپی
(دهق) • له ریډا تووشی شیخ مه عرووف ئه بی و پرووداوه که ی بو ئه گیرته وه •
ئه میس ئه لی تا نه گه ریته وه بو ئه حمه د پرنده و دلی فه قیکان نه هیئته وه جی و
ئاشتیان نه که یته وه سه ر به مالی خو مدا ناکه م • من که فه قی دلیان لیم
بی به شی ، ئیر ژیانم بو چی یه ؟ ئیر خیزانی به ناچاری دیته دواوه و ئه چی
دلی فه قیکان دینیتته وه جی •

شیخ مەرووف لە گەڵ ئەوەشدا کە بە بەری رەنجی شان و ئارەقی ناوچاوانی خۆی ژیاوە و نانی فەقی و میوان و پێوارانی داوە ، سێ مەدرەسە ی پیکەووە ناوە : مەدرەسە یەك لە تیرگسە جار کە شیخ عەبدوللای شیخ موحمەد ئەمین مامۆستای بووە ، مەدرەسە یەك لە وازۆل کە مەلا عەزیزی وازۆلی مامۆستای بووە ، مەدرەسە یەك لە ئەحمەد بێرندە کە مەلا عەبدولرەحیمی چروستانەیی مامۆستای بووە .

شیخ مەرووف هەمیشە پەنا بووە بۆ داماو و لیقە و ماوان و هەر کەس هاواری بۆ هیئەتی ئەوەندە ی پێی کرابێ فریای کەوتوووە . زۆر هەتیوی بێ کەسی پێ گەیاندوووە و پێی خویندوون تا وایان لیقاتوووە توانیویانە پرۆن بۆ فەقی یەتی و خۆیان پێ بگەیهنن . دوان لەمانە شیخ عەبدولکەریمی کوری سەید ئەحمەدی خانەشووری و شیخ بابەرەسوولی کوری شیخ ئەحمەدی بێدەنین کە منال بوون باوکیان مردوووە کەوتوووە تەلای شیخ مەرووف و پێی گەیاندوون تا سەر ئەنجام ئەو دوو پیاو گەرە یەیان لی دەرچوو کە خەلکی ناوچە ی هەلە بجەو و ارماو و قەرە داغ و شارە زوور هەموو ئەیان ناسن . تەنانەت شیخ عەبدولکەریم پاش کۆچی دوایی شیخ مەرووف بە فەرمانی شیخ نەجموددین لەسەر مەدرەسە و مزگەوتی ئەحمەد بێرندە دانیشتوووە بە ئاوەدانی رایگرتوووە تا کۆچی دوایی کردوووە هەر لەوێ بووە .

شیخ مەرووف لە سالی ۱۳۳۱ دا کۆچی دوایی کردوووە .

بارى مەلا عەبدوللانى مەلى كۆرى

ئەم ذاتە كۆرى حاجى مەلا ئەسەد ئەفەندى جەلىيە ، لە ۱۲۵۰ى
ھىجرەتدا لە كۆيە ھاتووتە دىناووە لای باوكى خويندنى تەواو كەردووەو
دەستى كەردووە بە دەرس پىوتنى فەقىيان ، وەكو لەناو بنەمالەى خۆيانو لە
ناوچە كەدا باوبوووە •

وەك لای باوكى خويندوويە ، لای مەلایانى گەورەى وەك مەلا
موحەممەدى خەتتى و مەلا موحەممەدى كاك عەبدوللانى شىخووەتمانى و
كەسانى تىرش خويندوويە •

ئەم ذاتە پىوھندىكى كۆمەلایەتتى زۆرى بە ناودارانى ئايىنى و دىيائى
سەردەمى خۆيەووە بوووە • لە ۱۲۹۳دا سەرى لە بەغدا داووە لەلایەن موفتى
زەھاوى و گەورە پياوانى بەغداو زۆر رىزى لى گىراووە • لەو سەردەمەدا
كاك ئەحمەدى شىخىش ھاتووە بۆ بەغداو زۆرى رىزى گرتووەو ، پىشتىرش و
لەو پاشىش نامەيان لە ئىواندا ھاتووەو چوووە • ئەگىر نەووە لە چاوپىكەوتنىكا
لە گەل شىخ عوبەيدوللانى نەھرى بوووە بە دەمەقالەيانو شىخ عوبەيدوللا
بەوو بە كۆمەللى شىخو سەيىدو مەلای كۆرەكەى وتوووە ئىوہ خزمەتكارى
منن ، ئەمىش لە وەلاما گوتووويەتى خوا چۆن رازى ئەبى من خزمەتكارى
تۆ بىم كە بە ناویش و بە لەشىش لە تۆ گەورەترم واتە من ناوم (عبداللە) و تۆ
ناوت (عبداللە) يە كە بچوو كىراوھى (عبداللە) يەو ، ديارە بە لەشىش لەو
گەورەتر بوووە • ئەم وەلامە لای خەلكەكە زۆر پەسەند ئەبى و بەو

ده وروبهره دا بلاوئه پيټه وه • له ۱۳۰۹ یشدا چو وه بۆ سابلاغ بۆ چارکردنی
ناکۆکی بهک له تیوان عوسمانی و قاجارداو له کاره که یا سه رکه وتو وه و
به م بۆ نه یه وه له هه ردو و لا وه خه لات کرا وه •

ههروهک پيټه ندی رۆحیی له گه ل کاک ئه حمه دی شیخ بو وه ، پيټه ندی
رۆحیی به تیانی له گه ل شیخ عه بدولرهمانی خالصی تاله بانی و شیخ عومه ر
ضیائوددینیشدا بو وه • له باسی شیخ ضیائوددیندا ئه و دوو پارچه شیعره مان
بلا و کرده وه که بۆ یه کتریان ناردو وه و نیشانه ی ئه و پيټه ندی یه ن •

ئه م ذاته تا ۱۳۱۸ به دهرس و تنه وه و خوتبه خویندنه وه ی جومعه وه
خه ریک بو وه و ، له و ساله وه دهستی لی هه لگرتوون بۆ مه لا موحه ممه دی
کورپی و ، له ۱۳۲۶ دا کۆچی دوا یی کردو وه •

باری شیخ سەلیمی تەختەبی

ئەم ذاتە یەکیکە لە مەلا گەورەکانی بنەمالە ی مەردۆخی و کوری شیخ
ئەحمەدی تەختەبی بە • لە ئەدەبیاتیشدا دەستیکی بالای بووە و شیعی بە
فارسی و کوردی و عەرەبی زۆرە و لە مەیدانی شیعردا بە (سالمی سنە)
مەشھوورە و بۆ بەرانبەرکی لە گەڵ (سالمی سولەیمانی) وای پێ ئەلێن •
ئێمە تەنھا چەند پارچە یە کمان لە شیعی دەسگیر بووە ، لەم کتێبەدا
بلاویان ئەکەینەو •

شیخ سەلیم زۆر مەفتوونی شیخ عومەر ضیائوددین بووە و لە سنەو
بەتایبەتی ھاتوو و بۆ لای بۆ ھەورامان • کە ئەگاتە خزمەتی کۆمەڵی مەلا
بەدەوری شیخدا ئەبن ، شیخ لێیان ئەپرسی : ئەزانن سەلیم موحتاجی چییە؟
ھەریەکە لە مەلاکان قسە یەك ئەکا • شیخ ئەفەرموێت : زۆر بۆی دامەچن ،
(سەلیم) موحتاجی ھەرفێکی (ت) یە بخەرێتە سەری بێی بە (تەسلیم) ، واتە
ئەگەر خۆی بدا بەدەستەووە کاری مەیسەر ئەبێ • شیخ سەلیمیش ھەر
لەویدا تەمەسسوک ئەکا و ماوە یەك لە بیارە ئەمێنیتەووە پایە یەکی بەرز
لە تەسەوفا دەسگیر ئەبێ •

یستوو مە رۆژێکیان شیخ ضیائوددین پاش نوێژی بەیانی ئەچیتە
سەر جێگە کە ی شیخ سەلیم ، ئەبینی ھیشتا نوستوووە ، ئەفەرموێت :

آفتاب بر سر آمد بر نمی خیزی هنوز ؟

تهویش دهست به جی له وه لا ما ئه لئى :

بی تو روزم شب بد و تو آمدی شب گشت روز

شیخ سهلیم شاره زایی به کی زویشی له عیلمی عهروو ضدا برووه له

هه موو به حره کانی عهروو وض شیعی له ته عریفی شیخ ضیائو ددیندا وتوووه .

بۆ نموونه له به حری (سالم) وتووویه :

ارجوكَ يا مولى الموالى ، ذا العلا

أن ترحم الصَّبَّ العشوقَ المبتلى

انى حزينٌ مُستكينٌ ضارعٌ

استدفعُ البلوى بكم يا ذا العلا

له به حری (رهمه ل) یش وتووویه :

سهمٌ لحظٌ من غزالٍ صادني

بعداً ما من صبٍّ حبٍّ كادني

فابتلاني مثلَ قيسٍ بالهوى

ذات ليلٍ مثل ليلي عادني

ثم داواني بفورٍ لطفه

للهدى والرشدِ فضلاً قادني

ذاك نجم الدين مصباح الهدى

كادني باللفظ ثم اصطادني (۱)

له به حری (کامیل) یش وتووویه :

ملك الهوى خلّدي هوا قمر الملا

قمرٌ سناه دُجى الهواءِ به انجلي

(۱) مه به ستی له شیخ نه جمود دینی کوری شیخ ضیائو ددینه .

هو مرشد" بأوانيه ، ومجدد"
لزمانه ، قمر" على فلك العلاء

له به حری (موتہ دارہ ک) یش وتوویہ :

سادتی ! صادنی هجر کم ، فارحموا
انتي عاشق" والیه" مغرم

عادنی مثنوی عاد لی شافیا
ذو الهوی عند مهویته مکرّم

له به حری (رہجہ ز) یش وتوویہ :

یا معشر العشاق حباً زوروا
منزلہ الشریف شہر زور

ان قيل ان شبيهه موجود
والله ان ذا المقول زور

له به حری (وافیر) یش وتوویہ :

أنار ضياء کوکبنا المنیر
فصاد به السرور اذا سمیري

لِحَاطِ دِلَالِ بَغْتَةِ رَمَانِي
فَنَارَ بَيْمَنٍ لِحِظَّتِهِ ضَمِيرِي

له به حری (به سيط) یش وتوویہ :

وجّهت وجهي اليكم راجياً أملي
أنتم كرام بلا من ولا علل

فَحَقَّقُوا سُؤْلَتِي يَا أَهْلَ مَكْرُمَةٍ
بِجُودِكُمْ عَجَّلُوا إِذْ حَانَ لِي أَجَلِي

له به حری (ته قاروب) یش وتوویه :

بَسَطْتُ ذِرَاعِينَ لِي بِالْوَصِيدِ
لِكَهْفِ الْأَمَانِيِّ بَابِ الْحَمِيدِ
أَزَجِّي لِقِطْمِيرٍ مِنْكُمْ قَبُولًا
فَعَنْ بَابِكُمْ مَا لَنَا مِنْ مَحِيدِ

له به حری (طه ویل) یش وتوویه :

حَبِيبِي الَّذِي أَحْسَنَتْهُ اسْتَعْبَدَ الْوَرَى
ضِيَاءُ مُحْيَاهُ جَلَا ظُلْمَةَ الثَّرَى
وَهَذَا ضِيَاءُ الدِّينِ غَوَتْ الْخَلَائِقُ
لِفَرْقَى الْمَعَاصِي ذَلِكَكُمْ أَوْثَقُ الْعُرَى

له به حری (طه ویلی سالم) یش وتوویه :

به احسان توی حاتم ، به رفعت توی کسری
به فرمان توی آصف ، به برهان توی عیسی

چگویم نگارینا که با من چها کردی
قرارم ز دل بردی ، ز صبرم جدا کردی

نه مهش چند پارچه شیعیکی که پیوهندیان به شیخ ضیائوددین هوه

هیه •

پیری صیددیقی طهریق و تاجی فارووقی لهسهر
واریشی عوثماني دینوورهین و کهپرپاری تهبات
رۆحی شیرینم له دهوری قهددی شهمشادت گهری
تا تهصهددوق بی له بو رهددی ههموو دهردو بهلات
خالی هیندو زولفی چین و رۆمی بی رووی روومهتت
وان له قهزهی قههری شمشیری برۆی جهنگ نازمات
چاوی مهستت چۆن له ههرلا مهردمی دل بردوو
بی دلان بو دل له ههرلا بی تهحاشا دینه لات
هر نیگاهی صهیقهلیکه بو مسی پر ژهنگی دل
بهل تهلای خالص دهیتن مس به ئیکسیری نیگات
گیانفیدای گوفتاری شیرینت که عهینی حیکمهته
که شفی ئهسراری تهریقته حهल्ली کونهی موشکیلات
دل بهقوربانی نیگای قهلبولعهیانی کاری تو
واده کاتن قاعیدهی حیکمهت به تالیی واتهبات
قامهتی زیبای قیامهت خیزی تو بی بیر ری
مهحشری بهرپا ده کا بو سه رخۆشی جهورو جهفات
کارنامهی خاصی ئادابی طهریق بهنده گیت
موتیجی حهققولیهقین قهطعی علاقهی مومکینات
فه یسهلی حهققولیهقین فهصلولخیطابی عاریفان
تهرجومانی سیرری ئایاتی دهلالهت موعجیزات

بيته مهيداني صه داقهت (سالما) قه لبي (سهليم)
تا موشه پرده ف بى به يومنى دهوله تى بيرى خودات (۲)

به عه ره بى :

(۲)

اخواني بالله ذروني وبكائي
في رحلة مولى العلما والعرفاء
من كان به سيّدنا أحمد باهى
من قام به الملة دين الحنفاء
قد كان لذكرين خفي وجلي
رأساً ، ولعلمين كذا قطب سماء
في طاعة مولاه قضى حق جهاد
واستكمل ما كلّف في دار فناء
أحصى رتب القرب جميعا وتعاطى
ما كان سوى البعثة في كل ولاء
قد حاز خيالا وخصالا وتحلّت
من كل سجايا لكرام القدماء
ما غادر ما أمكن في وصف كمال
الا بتعاطيه و في حق وفاء
قد أحصى في مزرع أخراه زروع
خصّت به من كل خيور عظماء

(۲) رووى دهى شيخ سهليم لهم پارچه شيعره دا له شيخ ضيا ئوددينه .

اذ تَمَّ مقاماتِ سعادتهِ تَمَّتْ
في عاجِلَةٍ مدَّتُهُ وقتُ ضياءِ
فانجابَ عنِ الخلقِ الى الله تعالى
طوعاً فقضى نحبَهُ شوقاً للقاءِ

اذ ذاكَ رَجَتْ° وانتظرتِ° روحَهُ° أمراً
بالعودِ على البدءِ على وفقِ قضاءِ
حتى سمعتِ° : أَيْتُها النفسُ ! الينا
عودي ، ودعي الخلقَ ، فلبَّتِ لنداءِ

دامت نزلاً° من غُرفِ الجنةِ جداً
أَسْرَتِ° فَشَوَتِ° منزِلَها خيرَ ثواءِ

ارتجى° على هجرتهِ الأرضِ وأودى
في مآتمِهِ بعضُ° أصيحابِ ولاءِ

في رحلةٍ طأها وقعَ الواقعتانِ
ما أحسنَ قفواً له في حالِ مَضاءِ

أحسنُ° بتوفيهِ بالاثنتين تباعاً
للخاتمِ في خاتمِهِ مثلَ بداءِ

في الكلِّ قفا سيدنا أحمدَ حتى
في العمرِ فأصغوا لأساليبِ رِثاءِ
لاغرٍ° و° ان احمرَّ° من الحزنِ سماءُ°
عما مطرٍ يَقطُرُ° يبكي بدرِ ماءِ

من° أعْيُنِ أحبابِهِ تنصبُ° دموعُ°
حمرُ° فترى الأرضَ مَخرُ° القَتلاءِ

من فرقتِه أَنْضَجَ نيرانَ زفيرِ
 أحشاءٍ محبَّيه فصارتْ كشواءِ
 في مآتمِه السِّنةُ الحالِ تَنادي
 ياكهفَ نَجاةٍ وملاذَ الغُرَباءِ
 رفقا بأسارى لكَ في سجنِ فراقِ
 للوصلِ جِيعٍ وللقِيالكَ ظِماءِ
 في قلبي جُرحٌ لأطِبَّاءِ اِباءِ
 عَنْ مرهَمِه وَيَلِي قدْ عَزَّ دوائِي
 يالائمي دعني وزفيري وبكائي
 في هجر حَبِيبٍ هو في دارِ بقاءِ
 انْ حَيَّ حَبِيبِي فعسى ينفعُ صبري
 لَكِنَّهُ قد ماتَ فَمَنْ أينَ عزائي
 فالموتُ دوائِي ، فلعلَّني به أَلْهي
 اياهُ فيا موتي سارعَ لفنائِي
 يا (سالمُ) قد صرتَ (سليماً) لفراقِ
 قلْ آه منَ الهجرة هجرانِ ضيائي
 أَلْهِمْتُ منَ اللهِ لتأريخِ وفاتِه
 يا (سالمُ) أرِّخْ (هو في دارِ رِضائي) ^(٣)

(٣) شیخ سہلیم ئەم پارچە شیعرەى بەبۆنەى کۆچى دوايى شیخ عومەر
 ضیائوددینەوہ وتووہو ، رستەى (هو في دار رضائي) بە حیسابی
 حوروو فی ئەبجد ئەکاتە ١٣١٨ کە بە سالى هيجرى سالى کۆچى دوايى
 کردنیەتى .

يا تربةً ضمّنتُ نورَ الهدى عمرا
من كان بالجهدِ دينَ اللهِ قد عمرا

أصبحتِ ذاتَ ضياءٍ باهرٍ قمرا
بعدَ الظلامِ وفُتّتِ العنبرَ العطرا

واهاً لنشرٍ أريجٍ المسكِ يغبطه
واهاً لنورٍ ضياءَ الشمسِ قد بهرا

وكيفَ وهو ضياءُ الدينِ مرشداً
أرسي به الدينَ دينَ اللهِ وافتخرا

طوبى لبيتٍ به طوفَ العتيق لما
ثواه من فيه ربُّ البيتِ قد ظهرا

يُزارُ من كلِّ فجٍّ انَّ زائره
كأنّما حجَّ بيتَ اللهِ واعتبرا

بُشرى لدارٍ يدورُ العرشُ منْ عليها
لعلّه يتعاطى نورَها البهرا

يا مضجعاً ضمَّ كالعشاقِ أعظمه
وصلّيتُ عنا بما قد كان منتظرا

قد نلتَ ما كان مأمولاً لطائفة
تهواه مهجورةً ترثوه مُذْ هَجَرا

في حقٍّ مآتمِهِ الأهوالُ قائمة
قد لا يدركُ الجبالُ الصّثمَ والحجرا

الشمسُ طالِعةٌ ليست بكاسِفةٌ
تبكي عليكِ نجومُ الليلِ والقمرُ
يا من غدا كعبةُ الحاجاتِ مرقدهُ
ارحمْ (سليمان) اذا ماصار محتضِراً (٤)

(٤)

مَنْ حَسَنُهُ قَدْ تَمَّ وَمَا خَالَطَ شَيْئاً
مَنْ أَصْبَحَ فِي الْحَسَنِ وَحُسْنَاهُ حُسِيناً
مَنْ كَانَ بِدَوْرٍ فَلِكِ الدِّينِ سُهُامُ
مَنْ دَكَّ لَهُ الْقَتْمُ وَكَانَتْ لَهُ لَيْنَا
مَنْ زُمِرَ أَصْحَابِ جَمَالٍ وَجَلَالٍ
مَنْ عَزَّهَ يَمْشُونَ حَوَالِيهِ هَوَيْنَا
مَنْ ذَبَّ عَنِ الدِّينِ دُجَى الْبِدْعَةِ ذَبّاً
مَنْ زَانَ سَكَنَ طَلْعَتِهِ الْمَلَّةَ زِينَا
شمسُ لسناها أَفَلَتِ كُلُّ شَمُوسٍ
عَنْ أَفِيدَةِ الْخَلْقِ إِزَاحَتْ هِيَ زِينَا
أَعْنِي عَمْرَ الثَّانِي وَمَنْ فِيهِ تَجَلَّى
مَوْلَاهُ غَدَا قَلْبُهُ طَوْرًا لَهُ سِينَا
ذَا يَوْسُفَ إِخْوَانُهُ أَصْحَابِ جَمَالٍ
فِيهِ اخْتَلَفَ الْكُلُّ عَلَى فَقْدِهِ مَيْنَا

(٤) شیخ سہلیم ئەم پارچە شیعرەى لە ١٣١٩دا داناوہ کاتى کہ چووہ بو
زیارەتى ئارامگای شیخ عومەر ضیائوددین و ، تەعریفى ئەو ئارامگایەى
پى ئەکا .

قد صارَ عزيزاً هو في مصرَ كمالٌ
دانت له اخوانه من عزّه دينا

قالوا له اذ قد ظهَرَ الحقُّ لَدَيْهِمْ
تاللهِ لقد آثَرَكَ اللهُ عَلَيْنَا (٥)

(٥)

بُلِيتُ بوصفٍ للهِلالِ المنوَّرِ
لبدرٍ منيرٍ كان في النورِ حاكياً
يُسمى بنجمِ الدين هُضماً لنفسِهِ
نعمٌ انَّ في هَضْمِ النفوسِ تعالياً
ولا بأسَ أن يدعى هذا الاسمَ رفعةً
لكونه نجمَ القطبِ في الوسطِ راسياً
فتى كالجبالِ الراسياتِ وقارُهُ
تراه يبرُجُ الاستقامةِ ثاوياً
رقيبٌ لما في قلبِ شيخِ المشايخِ
أبيه ، مطيعٌ بعدَ ما كانَ واعياً (٦)

(٦)

فَتِيتُ بفتانٍ فتىً ذي تدلٍّ
أغنَّ غضيضَ الطرفِ أعيُنَ أكحلِّ

(٥) ئەم پارچە شیعرە بە (قەسیدەى حوسەینىیە) بە ناووبانگە و شیخ سەلیم
لە تەعریفی شیخ ضیائوددیندا وتووێه .

(٦) شیخ سەلیم ئەم پارچە شیعرەشی لە مەدحی شیخ نەجموددیندا وتووێه .

سبى القلبَ مني بعدما سَلَبَ الحِجْبي
بطرفٍ خفيٍّ أو بجيدٍ معطَّلٍ

وأوثقني بعدَ انطلاقي سائِراً
على أحرفِ الدنيا بقيدٍ مُسكَلٍ

ومهما مشى هوناً مشى بمشاعري
وان آبَ أوباً آبَ نحوي تَعَقُّلي

تَوَلَّيْتُ إذا وَلَّيْتُ سروري وأقبلتُ
إليَّ سراتي إذا كان مُقبلي

إذا اهتزَّ بانَّ القدَّ منه يَهْزُني
تمايلُهُ مثلَ القنا المتزلزلِ

إذا قامَ قامت من قيامٍ قيامتي
ويعشني من ذاكَ رِيّاً القرنفلِ

إذا صدَّ عَنِّي سدَّ عَنِّي مذهبِي
وان يلتفتُ لي أنجُ من كلِّ مُعضَلِ

بُلِّيتُ بوجهٍ ناضِرٍ كانَ ناظِراً
إلى ربِّه الرحمنِ ذي العزَّةِ العلي

بسيماءٍ سرٍّ سرٍّ من كان سارياً
به السرُّ يَسري للفتى المتأملِ

مُحَيٍّ مُحْيَاهُ ومُحَيٍّ لَمِيتٍ
مُسمِتٍ لِحَيٍّ مُغرَمٍ وإليه وُلي

تعاطى جمالاً جالياً ظلمةَ الهوى
لِراءٍ وعنه غُمَّةَ القلبِ تنجلي

يشاهدُ نورٌ في جبينه شاهدٌ
بأنَّه قيَّومٌ على الكلِّ مُعتلي
علا في علاه أولياءَ زمانِه
وذلكَ بحرٌ هَولاءِ كجدولِ
مقاماتِ قطبِ الدهرِ جازِ مقامه
فما ذاكَ الا مخدعٌ فتأملِ
وذلكَ نجمُ الدينِ شيخِ زمانِه
به يقتدي أهلُ الهدى والتوكُّلِ
أبوه الكريمُ المستطابُ وجدُّه
مقدِّمتانِ والنتيجةُ ذا الولي
ألا انَّ ذينِ الوالدينِ مقدِّمٌ
وذلكَ تالٍ مقتفٍ غيرِ مؤثِّلِ
تواترَ عن عثمانَ جدِّه ائنه
وليٌ وليٌ للهدى والتوسُّلِ
لقد قال شيخِي ان هذا لنائبِي
وذا عيرٌ منسوخٌ وغيرٌ مبدِّلِ
وأجمعَ أهلَ الحلِّ والعقدِ ائنه
هو الأهلُ في أمرِ الهدى للتحملِ
ولاسيما علامةَ الدهرِ شيخنا
وأستاذنا المولى الكريمَ المفضَّلِ
وذلكَ عبدُ القادرِ العارفِ الفتي
كفى حُجَّةً لولا اعتسافُ التعلُّلِ

وَمَنْ كَانَ ذَا عَقْلٍ سَلِيمٍ فَلَهُمْ
 مِنَ اللَّهِ بِالْحَقِّ « الْحَقِيقِ » الْمَعْوَلِ
 وَلَوْلَا الَّذِي فِي الْمَدْعَى قَدْ ذَكَرْتُهُ
 لَجِئْتُ عَلَيْهِ بِالدَّلِيلِ الْمَدْلَلِ
 تَحَلَّى بِأَوْصَافِ الْوَلَايَةِ وَالْعُلَى
 وَإِنْ هُوَ ذُو مَجْدٍ سَنِيٍّ مُؤْتَلٍ
 إِلَّا أَنَّهُ نَجَلٌ الْوَلِيِّنَ وَارِثٌ
 لِعُلَيَّاهُمَا حَقًّا بَغِيرٍ تَقْوِيلِ
 لَهُ أَسْوَةٌ فِي سَيِّدِ الْخَلْقِ أَحْمَدٍ
 عَنِ الْحَقِّ لَمْ يَخْرُجْ وَلَمْ يَتَحَوَّلِ
 وَلَمْ يَتَكَلَّمْ بِالَّذِي شَأْنُ شَأْنِهِ
 وَلَمْ يَعْرِفِ السُّؤْيَ وَلَمْ يَقُولِ
 تَخْلَقَ بِالشَّرْعِ الْقَوِيمِ وَلَمْ يَحْدُ
 عَنِ الْحَقِّ مَقْدَارَ الْفَتِيلِ الْمَقْلَلِ
 وَيُقْضَى كَمَا يُقْضَى حَيَاءً وَهَيْبَةً
 فَأَحْسِنُ بِهِ مِنْ كَامِلٍ وَمَكْمَلِ
 فَيَارَبِّ هَبْ لِي فِيهِ قَلْبًا مُصَدِّقًا
 سَلِيمًا مِنَ الزَّيْغِ وَسُوءِ التَّبَدُّلِ (٧)

(٧) شیخ سہلیم ئەم پارچە شیعرەیشی لە تەعریفی شیخ نەجمووددینی کوری
 شیخ عومەر ضیائووددیندا وتوووە .

(٧)

هذا عمرُ الثاني ، ما أطيبَ ذكراهُ
من نالهُ أحياءُ من نورِ مُحيّاهُ
من كان يرى خِلْفاً بالصدقِ فهذا هو
آتاهُ مناياهُ من حضرةِ مولاهُ
لم يبقَ لنا همٌّ يا معشرَ أحبابي
حيثُوا وخذوا وجداً من نورِ مُحيّاهُ
من نورِ سراجِ الدينِ قد لاحَ بلا كتمٍ
هذا عمرُ الثاني ما أطيبَ ذكراهُ

(٨)

زماناً كنتُ مشتاقاً لما العشّاقُ تهواهُ
شراباً من شرابِ مَنْ من السّاقى تعاطاهُ
ينالُ الحقَّ حقّاً لا يرى في الكونِ الا هو
« أدارَ الكأسَ شيخُ العهدِ مولى الخلقِ أبقاهُ
فأحياناً بروحِ الودِّ ربُّ الخلقِ أحياهُ »

أنارَ القلبَ من فضلٍ وزكّى النفسَ من مجدٍ
ووفاني بما أهداهُ ليلي من ثرى نجدٍ
فلما كان ما أهداهُ أحلى كلِّ ما يُجدي
« أذاقَ السّرَّ والروحَ كمالَ الروحِ والوجدِ
ووالانا بما أغناهُ مولاهُ وولاهُ »

حبيب" لا ترى شبيهاً له شرقاً ولا غرباً
لأهل القول لا يختارُ الا الصّدَّ والكذباً
لصافي القلب يسقي دائماً من خمرَةٍ شهباً
« لأهل الوجد من لحظٍ أباح الفضل والقربا
فواسافا بما آتاه مولاہ وأدناه »

واذ كنّا كقومٍ في بَوادي الجهلِ هَيّامٍ
ولسنا آخذين من يدِ المحبوبِ من جامٍ
سَكْرَنا اذ لنا أبدى محيّا وجهه السامي
« جزاهُ اللهُ ربّ الفضلِ عنا خيرَ انعامٍ
فلا ملجأ ولا منجى لعبدٍ منه الا هو »

الهي انتَ أنشأتَ الوري بالحبِّ للحبِّ
وما لي ما بهِ أحظى بحبٍ منك من لُبِّ
توسّلتُ بصبٍّ عبّرتي صبّاً على صبٍّ
« فرَبِّي ربّني فضلاً وكن لي دائماً ربّي
ولي ولّ وليّاً كان ربُّ الفضلِ ربّاهُ »

فريد" في عباداتٍ ، وحيد" في اشاراتٍ
وسارٍ في سماواتٍ وعارٍ من مساواتٍ
سريّ في كمالاتٍ ، برّيّ من مُبالاتٍ
« فصيحٍ في مقالاتٍ ، صحيحٍ في كراماتٍ
هوينا المشرب مشياً الهُ الخلقِ أعلاه »

على الأمارة الخبثي أمير "عادل" قاهر
له في عالم الأسرار حظ "وافر" باهر
له وجه "جميل" شبه "ورد" ناضر زاهر
« سليم الطبع في الباطن ، حليم الخلق في الظاهر
عظيم الخلق من صبر اله الخلق أعطاء »^(٨)

(٩)

فاجاك يا ألم الجسور بليّة
تُمسى بها متلاشياً ومنيّة
أرعدت أفئدة الذين تعشّقوا
قمرًا لذاك على البدور مزيّة
كيف استطعت دُنُوَّ وردة جسمه
لذبولها لزال عنك رزيّة
لم لا تخاف لهيب نار تأوّه
لهواته فتصيبك اللظويّة
هو نائب "لنبيّه وخليفة"
عمرت° بذاك شريعة "نبويّه"
وطريقة الصّدّيق خير طريقة
من بعد ما هُدمت° فنا عمريّه
لا ، بل به عمر الطرائق كلها
لاسيما الجهرية العلويّة

(٨) ئەمە پێنج خستەکی شیخ سەلیمە لەسەر شیعی شیخ عومەر
ضیائوددین .

هو جامعٌ لحقايقٍ ومعارفٍ
وله الذي هو للكرام طويته
وله مناقبٌ أولياءٍ توفيتُ
تأتي إليه نسائمٌ مدينته
وتجلياتُ الهه من بيته
في كلِّ آنٍ تعتريه هويته
ليطْفُ به من تقصدنَ زيارة الـ
حرمينِ وليصرفُ إليه مطيته
أحجيجَ بيتِ الله فاتكمُ الذي
عرضتُ لكمُ للقاءِ ذاكَ أذيتُه
كالشمسِ تشرقُ علماً بضياؤها
يعلو النهارُ بوجنتيه عشيتُه
هو نيرٌ شملَ الوري لمعائها
وأشعةٌ لجمالها قمرية
ملكَ الخوارقَ والكرامة كلَّها
نعمَ المواهبُ ماله وعطيته
ملكَ القلوبَ مع الجسومِ جميعها
فله التصرُّفُ فيهما وقفيته
أسرَّتْ بسجنِ صدودِ ذلك مُهجتي
خلدي بحلقةٍ فودِ ذاكَ رعيته
وهو الضياءُ ضياءُ قلبِ سراجنا
هُدِيتُ بنورِ جمالِ ذاكَ بريته

هو مظهر" ثمَّ الى السبع العلاء
 لضياءِ ذاك تجاوز" ورقبيته
 هو بالذي لمحمدٍ متخلّق"
 ولذا صفاتٌ علاهٌ مصطفىويّه
 أ (سليم) كفّ عن المديح فانه
 بحر" ، وليس تحيطه العريّة (٩)
 نه مهش پارچه شیعیکی به فارسی :

(١٠)

بدور رخت صف بصف دل نشیند
 چو بر شاخ گلبن بلابل نشیند
 بلی اخترانرا نباشد تجلی
 که بر آسمان ماه کامل نشیند
 صف مه رخانرا نباشد نمودی
 که یارم بصدر محافل نشیند
 بکنج لب ت هندوی تکیه کرده
 چو زاغی که با گل مقابل نشیند
 مقام محمد روا نیست کس را
 که فاروق ثانی عادل نشیند
 خودی گشت مارا رقیب مزاحم
 که بین من و دوست حائل نشیند

(٩) شیخ سلیم نه م پارچه شیعه‌ی له کاتی نه خوشی شیخ عومهر
 ضیائوددیندا وتووه .

(سلیم) از لباس خودی منساخت شو
که خودوار با یار مشکل نشیند (۱۰)

نهمه‌ش دوو تاقه بهیتی به عه‌ره‌بی و فارسی :

(۱)

بنجم ضیاءالدین کان استضاءتی
اذا کنتُ ذا غیِّ بتلکَ براءتی (۱۱)

(۲)

عمر در دین پیغمبر سراسر چون محاسن شد
ضریح سربسر نورش مقارن با (محاسن) شد (۱۲)

(۱۰) نهم پارچه شیعره‌ش هر له ته‌عریفی شیخ ضیائوددیندایه .

(۱۱) مه‌به‌ستی له شیخ نه‌جموددینه .

(۱۲) مه‌به‌ستی له نارامگای شیخ ضیائوددینه که سندووقی (مه‌حاسینی
پیغه‌مبه‌ر) له‌پالیا‌یه .

بادی سنج عزیزی ته فته بی

ئه م ذاته یش له بئه ماله ی مه ردۆخی به کاز و له خزمانی شیخ سه لیمی
ته خته یی به • مه نسووبی شیخ ضیائو ددین بووه و له مه یدانی ئه ده بیاتیشدا
ده ستیکی بالای بووه • پارچه یه که له شیعره فارسی به کانیم ده سگیر بووه که
له ته عریفی شیخ ضیائو ددیندا وتوویه ، وا لیره دا بالای ئه که مه وه :

سجن تا کی نهان دارم که بوی یار می آید
نسیم آستان حضرت دلدار می آید

به هر گلبن که گل چینم ، به هر وادی که بنشینم
نسیم صبح با عطر وی از گلزار می آید

درین صحرای عشق او دمامد میوزد عطری
که گویی بوی تار زلفش از تاتار می آید

چمن گویا چو جنت شد بیا یکدم تماشا کن
صدای بلبلان با حمد بر اشجار می آید

عجب فصلی بهاری شد که با یاد سحرگاهی
به هر آنی شمیم احمد مختار می آید

من دیوانهء صحرانشین مدهوش و سرمستم
ز بوی روضهء احمد کزین کهسار می آید

ز فیض حضرت قطب الیقین جادار ذی النورین
 مرا از مبدء فیاض حق انوار می آید
 به بتخانه گذر افتد به مسجد یا به میخانه
 نسیم نسبت یار از در و دیوار می آید
 به هر باغی ، به هر راغی ، به هر شاخی ، به هر کاخی
 که می بینم ز عشقش نغمه طیار می آید
 ز عشق باده چشمان شاهد صوفی و زاهد
 صدای جذبه ایشان ز هر اقطار می آید
 هزاران همچو من دیوانه و سرگشته عشقش
 ز سوز عشقشان در دل لهیب نار می آید
 اگر روزاست چون خورشید ، اگر شب چون مه تابان
 در اقلیم جهان شعله ازان رخسار می آید
 تو منع من مکن زاهد ز ترک صومعه حقا
 صدای جوش من از خانه خمار می آید
 بیفتاد از کفم تسبیح صنعان سان که اندر سر
 هوای عشق ترساوو بت و زنار می آید
 همی نالد دلم امشب ز سوز آتش عشقش
 ز شیشه قلقل و جوش از می گلنار می آید
 درین گلشن همی بینم ز عشق خنده گلها
 صدای بلبل و قمری به هر اشجار می آید
 (بیاره) ساخت کعبه بهر زائر بی گمان آری
 دران وادی تجلیهاش از ستار می آید

به حصر عشق رخسارش به هر سویی که می‌بینی
خریدار زلیخایی پی دیدار می‌آید

به هر میخانه و مسجد ، به هر بزمی ، به هر رزمی
صداهای (مدد) با نامش از می‌خوار می‌آید

جمال عالم افروزش چو هر نقاش می‌بیند
عجب زین نقش بی مانند و زین کردار می‌آید

چنان غوغا فکنده در میان این جهان حتی
ز عشقش بوی مشک و عطر ازین اشعار می‌آید

اگر من شمهء وصفش به تحریر و بیان آرم
ز تحریر و بیان او دوصد طومار می‌آید

اگر افتد گذار مقدمش بر تربت عاشق
تن پوسیده‌اش رقصان ز تو هشیار می‌آید

چو بگشاید به خنده غنچهء تنگ دهن هر گه
تو گویی بوی عطر از بوطهء عطار می‌آید

چو جلوه میکند از برج رعنائی و زیبایی
پی نظاره بانگ (یا أولى الابصار) می‌آید

بشارت باد بهر معشر اسلام اهل حق
پی دین رسول الله عمر معمار می‌آید

مبارك خانقاهی ساخته از نور سبحانی
که وصفش آیهء (من تحتها الانهار) می‌آید

مشو نومید (یا مستمسکا بالعروة الوثقی)
کزو بهر گنه کاران صد استغفار می‌آید

ندارد کس فصاحت در مقام معرفت گویی
چو او با آن بلاغت در خط مضمّار می آید
به میدان خداجویی چو جولان می زند گویی
به میدان جهاد آن حیدر کرار می آید
(ضیاءالدین) ذو الاسرار عالم را منور ساخت
به نزد کچر روان این قول حق دشوار می آید
بلی شب پرهء ناچیز نایبنا به دور او
ز نور عالمین افروز خوراکار می آید
نه از انکار خفاشش (ضیاءالدین) بود نقصی
که فیض حق مددکار از شه مختار می آید
(عزیزا) وصف او در حیطة بحث و بیان ناید
خمش چون وصف او اکثر بر اکثر می آید

باری شیخ مومکد ئەمینی ئەولییری

ئەم ذاتە کۆری شیخ فەتحوڵلای هەولییری یەو لە دەورووبەری ١٢٧٠ی
هێجرەتدا ھاتوووەتە دنیاوەو لە مالی باوکیا قورئان و سەرەتای خویندنی
خویندوووە ، کە گەرەیش بوو و چوو بۆ فەقێ یەتی و پاش بوون بە مەلا
تەریقەتی قادریی لە باوکی وەرگرتوووە و پاشانیش چوو بۆ بیارە و لەسەر
دەستی شیخ ضیائوددیندا تەمەسسوکی کردوووە و خەریکی سولووک بوو
تا ئیجازە ی خەلافەتی وەرگرتوووە و جا گەراوەتەووە بۆ هەولیرو لەوێ
نیشتەجێ بوووە .

پاش ماوەیەك دلی لە هەولییر هەلکەنراوە و چوو بۆ حیزاز و نزیکە ی
١٠ سال لە مەککە ی موکەررەمە ماوەتەووە . پاش ئەوێش چوو بۆ قاھیرە ی
میسرو لەوێ سەقامگیر بوو . لەبەرئەوێش کە زۆر حەزی لە خویندن
کردوووە دەستی کردوووەتەووە بە خویندن و لەوماوەیەدا موسنەدی ئیمامی
شافیعی و مووھططای ئیمامی مالیک و ھەندی لە تەفسیری بەیضاوی
خویندوووە و پاشان دەستی کردوووە بە ئیرشادکردن و تەریقەتدادانی
موسوڵمانان و لەناو عالمانی قاھیرەدا ناووبانگی بلابوووەتەووە بەوجۆرە
ماوەتەووە تا لە ١٣٤٨دا کۆچی دوایی کردوووە .

گەلی لە زانایان و ئەدیانی میسر پارچە شیعیان لە مەدحیدا دانائە ،
وایرەدا یەکی لەو پارچە شیعرانە بلانێکەینەووە :

حَتَّامٌ لَا تَرَعَوِي عَنْ حَبٍّ فَانِيَةٍ
فِي مَنَتَهَا جَمِيعُ الْهَمِّ وَالنَّصَبِ

هلاَّ صرفتَ زمامَ الكومِ تلفتُها
صوبَ الهمامِ بذاكِ الحيِّ والطَّنبِ
صوبَ الامامِ تقي القلبِ طاهره
طودِ الهداةِ شريفِ الأصلِ والنسبِ
(محمد) النقشبندي (الأمين) ومنْ
شادَ المكارمَ بالاخلاصِ والحسبِ
طلقَ المُحيّا ، عليّ القدرِ ذو هِممِ
تجلو الكروبَ ، نديّ القلبِ في القربِ
بدرُ المعالي ، أبو الأرواحِ سيّدنا
غوثُ الورى منجِدُ الغرقى من العطبِ
بحرُ المعارفِ نورُ الله مرشدنا
شمسُ الحقائقِ شيخُ العُجمِ والعربِ
تاجُ الفخارِ وحيدُ الدهرِ ذو مددِ
فاقَ العُبابَ وجودَ الغيثِ والسُّحبِ
امامُ أهلِ التّقى ، سرُّ الولايةِ ، منْ
أحيا الطريقةَ بالارشادِ والأدبِ
كنزُ المعارفِ قطبُ الواصلينَ ومنْ
تعنيكَ أفعالهُ الغرا عن الكتبِ
تباركُ اللهُ كمُ أحييتُ مكارِمهُ
مواتَ قلبٍ فأضحى مظهرَ العجبِ
كذاكِ وارثُ (طه) في شمائله
عليهمُ حلّةُ الأنوارِ في الحقبِ

هو (العزیزان) ان فاخرتَ في حسبٍ
أو (نقشبند) الذي قد فاز بالأدبِ

أنفاسُهُ عن سنا (المعصوم) تخبرنا
وعن امامةِ (سيف الدين) في الطلبِ

فليحى سادتنا (الأكراد) انهم
أهدوا لنا سيدَ الأبطالِ والشجبِ

ولتهنَ مصرُ وأهلوها بهِ شرفا
باليمنِ في روضةِ الأفراحِ والطربِ

فيا مريدَ العلا في ظلِّ رايتهِ
أقبلْ ولا تُصغِرْ للواشي فذاك غبي

وكنْ بآدابِ اهلِ الحبِّ ملتحقاً
وقبِّلِ النعلَ ترقى منتهى الرتبِ

بادی مه لا مه حموودی باکی

مه لا مه حموودی مه شهوور به (باکی) خه لکی ناحیه ی (خورخوره) ی
دهورو بهری سه قزه • نه دیبکی بالاو شاعیریکی خاوهن هه ست بووه •
ته ریفه تی له سه ر دهستی شیخ ضیائو ددیندا وهر گرتوووه وهر له بیاره ییش
ژیاوه ، به لام سالی دوو مانگ چوووه بو سوله یمانی هه ککاکیی کردوووه و
موری هه لکه ندوووه بو خه لک و به کاری نه و دوو مانگه خه رجی نه و ده
مانگه که ی سالی په یدا کردوووه پاشان گه راوه ته وه بو بیاره •

له سه یید نه حمه دی عازه بانیم بیست وتی سالیکیان مه لا مه حموود دوو
مانگه که ی له مزگه وتی ئیمه به سه ربرد ، دیم سه جمعی موره که ی خوی نه م دوو
به یته بوو :

مژمات بهر رخنه در دلها
از من آموخته است حکاکی
هم ز مژگان تست برگشته
شده بخت سیاه از باکی

له شیخ نه جموودینی کوری شیخ شه مسوودینی که س نه زانیشم بیست
وتی جاریکیان له و سه رده مه دا که مه لا مه حموودی باکی له بیاره سولووک
نه کا ، چه ند رۆژیک شیخ ضیائو ددین له مال نایه ته دهره وه بو خانه قا •
سالیکه کان به مه نارمه حت نه بن ، جا مه لا مه حموود نه م پارچه شیعره
دائه نی و نه ینیرته ماله وه بو شیخ :

ای بلای دل صاحب نظران بالایت
آتش خرمن سودازدگان سودایت

غارت جان همه از فتن چشم سیاه
آب حیوان نمکی از لب شکر خایت

عیش جنت ثمری از شجر وصل شما
تاب دوزخ شرری از غم جان فرسایت

مست مخمور سر از خاک لحد بردارد
هر که لب تر کند از چاشنی صهبایت

ما بدام تو گرفتار و تو از ما بیزار
تو ز ما فارغ و ما شیفته و شیدایت

دیده خاک نشینان سر کویت را
باز روشن بکن از سرمه خاک پایت

ذره ایم و بهوای رخ تو سرگردان
واله چشم ضیا غمزده سودایت

نظری بر من بیچاره مسکین فرما
من فدای نظر و منظر مهرافزایت

جان بلب آمده پروانه دل سوخته را
شمع جم تا بکی آخر نبود پروایت

نازینا سرا پردهء عزت بازا
کور آن چشم که بی روی تو بیند جای

باکی از (باکی) دل تنگ پریشانست نیست
شاه من آه ز بی باکی و استغنائیت

ٲهم ذاته کتیبکی جوانی له باسی مه نا قیبی شیخ ضیائوددیندا نووسیوه،
نوسخه یه کی له کتیبخانه که مدایه (۱) .

(۱) له لاپه ره ۱۴۹ - ۱۵۰ ی ٲهم کتیبه دا ، له باسی شیخ عومهر ضیائوددیندا،
پارچه شیریکی ٲهم ذاته مان بلاو کرده وه که له لاواندنه وهی شیخی
ناوبراودا دایناوه .

یادی مهلا مهجیری پیش نوژی خانه قای بیاره

ئه م ذاته کوری مهلا حامیدی کاتبه که له سهره قای ئه م به شهدا
باسمان کردو ، دایکیشی برازای مهولانا خالیده .

پاش وه قاتی شیخ به هائوددین له خزمه تی شیخ ضیائوددین دا بووه و
لای ئه میش پیش نوژی خانه قا بووه و پیاویکی زۆر له خواترس و عیاده تکار
بووه و پیاوانی له خواناسی گه وره و به ناووبانگ هه میشه له پشت سهریه وه
نوژیان کردوه .

مهلا مهجید تا مردنی پیش نوژی خانه قا بووه . ئه گیر نه وه رۆژیکیان
کۆمه لیک مه لای مهربوانی له بیاره دهوری لی ئه دهن پی ئه لێن بی قهزا بی
بۆچی خۆت له م بیاره دا به فقهیری و گه دایی پیر کرد . وهره له گه لمان بۆ
مهربوان ، له و ئی له دئی یه ک داته مه زرین خه لات و به راتی سالانه ت ئه وه نده و
ئه وه نده زۆر بی له گه نم و جۆ و برنج و پاره و حه یوان و به جاری دهوله مه ند
بی . . زۆری له گه ل ئه لێن . . ئه ویش سهره نجام وا وه لامیان ئه داته وه ،
ئه لێ براینه ! ئینسافتان بی . من حه قم نی یه به رابه ر به پیش نوژی داوای
هیچ بکه م . نوژه ، فهرزه له سهرم و بۆ خۆمی ئه که م . پیش نوژی شه ،
فه رزی کیفایه یه هه رکه س ری که و ئی ئه یکا ، ئیتر بۆ مه منوونی خوا نه بم
خه لک ئه مخه نه پیشی خویانه وه و له پشت سهرمه وه نوژ ئه که ن ؟

مهلا مهجید پیاویکی گۆشتن بووه . ئه گیر نه وه جاریکیان کابرایه ک
ری ئه که ویتته خانه قای بیاره ، برسی ئه بی ، مهلا مهجید ئه یینی به و هه مووه

گوشتنی به وه ، پیتی ئەلێ ئەری مەلا ئیوه بۆ لە خوا ناترسن ؟ من وا لە برسانا
 ئەمرم ، تۆیش ئەو هەموو گوشتەت پێوهیه وەختە لەت بێی . . ئا بمبەرەوه
 بۆ مائی خۆتان تیکەیی قوبلیم بدەری . مەلا مەجیدیش تۆزی ماتل ئەبی ،
 پاشان ئەلێ برا ! ئەگەر باوەر ئەکە ی مەگەر جەژنەو جەژن لە مائی خۆما
 چاوم بە برنج بکەوی . منیش وەك تۆ گەدام ، بەلام بلیم چی خوا ئەم
 هەموو گوشتە ی داومەتی و وا گوشتنی دروست کردووم !

مەلا مەجید دەستی شیعر وتیشی بوو . ئەمە پارچە شیعرێکیە بۆ
 پارانەوه لە خوا وتووێه تی :

سر خجلت فگنده شرمسارم

نه طاعت نه زبان عذر دارم

خداوندا نیم لایق به جنت

توانای تب دوزخ ندارم

کرم فرما مرا توبهء نصوحی

بیخشا و بفردوس اندر آرم

ندارم غیر عفو تو پناهی

بفضل خود ز منفوران شمارم

بهاءالدین ، ضیاءالدین بکردند

پی امر امامت اختیارم

امام اولیای وقت خویشم

ملا گویم ، چرا مخفی بدارم

سراجالدین ، بهاءالدین ، ضیا هم

ز مأمومان خود بر می شمارم

اگر هر موی من گردد زبانی
ز صد شکرش یکی را چون گذارم

نگویم من که لایق بودم این را
ولی عین عنایت بود یارم

رجا دارم قبول آن نمازی
که با این اولیایا میگذارم

امام ساکنان خانقاهم
بغیر از این دیگر چیزی ندارم

تو نجم الدین صفت رحمی بحالم
اگر نکنی، چه سان باشد قرارم

چه سان گویم که من عبد مجیدم
نواهی چون اوامر میگذارم

به سال (شغل) (۱) این ابیات گفتم
که تا ماند بدوران یادگارم

بهشت جاودان باشد مر آنکس
بخواند عفو از پروردگارم

مه لا مه جید له سالانی یه که می ۱۳۳۰ دا کوچی دواایی کردووه و له
گورستانی (مله گای چنار) له بیاره به خاک سپیراوه .

(۱) نهم وشهیه به حیسابی حورووفی نه بجهد نه کاته ۱۳۳۰ که سالی وتنی
پارچه شیعره که یه .

یادی حاجی مهلا موصمردی بهرانرۆی

باوکی ناوی مههدی و له سهییدهکانی پیرخدرییه • له منالییهوه دهستی کردووه به خویندن و چوووته بیاره و لهوئ ماوتهوه تا ئیجازهی وەرگرتوو • ههر له سهردهمی فەقییهتیدا تهریقەتیشی وەرگرتوو و خەریکی عیادەت و خواناسی بوو •

به فرمانی شیخ عومەر ضیائوددین لای حەسەن بەگی سلیمان بەگ له گەرمیان بوو به مهلا و پاش ئەوه چوووته خانەقی و ئەرکی پیشنوێژی و دەرسوتنەوهی له خانەقای شیخ ضیائوددیندا گرتوووته ئەستۆ و تا مردن لهوئ ماوتهوه • سهفەری بهتوللای بوو و هەجی کردوو و له حەجەکیا چاوی به مهلیک عەبدولعەزیزی سوعوود کەوتوو و گەلی ئامۆژگاری کردوو • پاش ئەوه چاوی به مهلیک فەیسەلی یەکەمیش کەوتوو و فەیسەل مانگانهی بۆ بریوهتهوه ، بهلام ئەم داویەته دواوه و ئەلین بهم پرستەیه وەلامی داوتهوه : (تركُ القنَاعَة عار علیّ فی الدنیا و نار فی الآخرة) •

له ۱۳۵۶دا کاتی که له بیاره مامۆستا بووم ، حاجی مهلا موحهممەد هات بۆ ئەوئ • زۆر له گەلم بهلوتف بوو • منیش بۆ ئەوهی سهنهدی ئیجازهی عیلمیم به سهنهدی مهلای گەورهی بیارهوه پێوهند بۆ ، که حاجی مهلا موحهممەد لای ئەو ئیجازهی وەرگرتوو ، داوای ئیجازەم لی کرد ، ئەویش ئیجازهی دامی و به خەتی خۆی له پهراویزی ئیجازەنامەکهوه که مامۆستا شیخ عومەری ئینولقه ره داغی بۆ نووسیوم ، بۆی نووسیم •

ئەم ذاته له ۱۳۵۸ی ههجریدا کوچی دواایی کردوو •

یادی مهلا عبدوللاری عه بابیه یایی

کورپی شیخ قادری عه بابیه یایی یه • ههر له منالی یه وه دهستی کردووه به خویندنو له گهنجیدا ته ریه تی له بیاره له سهر دهستی شیخ عومهر ضیائو ددیندا وهر گرتوووه و پیکه وه خویندوو شیه تی و سولو و کیشی کردوووه له ههر دوو مهیداندا پیگه یشتوووه • پیاوئیکی قه ناعه تکارو دوور له دیمه نپه رستی بووه و ، له ئه مر به چاکه و نه هی له خراپه دریغی نه کردوووه چه ندیشی له توانادا بوو بی به دهرس پی و تنی فقهی یانه وه خهریک بووه • له سهر دالانی جهوزو مزگه و تی عه بابیه یایی حوجره یه کی بو خوی ریکه یشتوووه که سی شاره زا نه بوو بی پی نه زانیوه • له بهر ئه م دووری یه له خه لک خوی ناو نابوو (ئیلاهی) واته ههر خوا پشتو په نایه تی •

گه لی فه تاوای فیهی هیه و له گه لی مهیداندا نووسراوی به که لکی هیه • یه کی له وانه نامیلکه یه که له باره ی (تاپوی عوسمانی) یه وه ، له م نامیلکه یه دا ئه لی ئه گهر تاپو له سهر ته ملیک کردنی ئه رزی به یتولمالی موسولمانان بی ئه وه له بهر ناچاری نه بی دروستنی یه و ئه ویش به و مه رجه که به (ثمن المثل) بی • خو ئه گهر له سهر قاعیده ی (ارفاق) بی واته به دهسه لات داریکی و بدری که خزمه تی ئیسلام بکا ، ئه وه ئه ویش تا ئه وکاته دائه مه زری که خزمه ته که به رده وام بی ، ئه گینا به شهرع ره وانی یه • مهلا عه بدوللا ئه م نامیلکه یه ی ناردوووه بو مهلا قادری گه وره ی بیاره ، ئه ویش

له پشت نامیلکه که وه نووسیویه ئه وهی له م نامیلکه یه دا نووسیوته راستو
موتاییقی شهرعه ، به لام کردنه وهی ئه م باسه له م پرۆژه دا ئه بی به هۆی
هه رایه کی وا زیانی له ئه سالی مونکه ره که زۆر تر بی ، که واته بی دهنگی چاتره!

مه لا عه بدوللا له ۱۳۵۷ دا له دئی عه بایلی کۆچی دواایی کردوو وه هه ر

له وئ به خاك سپیراوه .

یادی مه له هائوردینی پیش نوژی هانه قای بیاره

٩م ذاته له سالی ١٢٩٤ی هیجره تدا له دئی (دزاوهر) له دایک بووه و به منالی دهستی کردوو به خویندن و پاش گهشتن به پلهی (موسسه عید) چوو به بۆ بیاره بۆ خویندن و له ویشه وه چوو به بۆ لای حاجی مه لا عه بدوللای په سوئی له موکریان و ریاضیات و هه ندی بابه تی تری لا خویندوو وه دیسانه وه هاتوه ته وه بۆ بیاره و لای مه لای گه وره ی بیاره یش خویندوو وه ئیجازه ی لا وهر گرتوو وه ، له سهر دهستی شیخ عومهر ضیاءوددیندا ته ریفه تی وهر گرتوو وه ههر له بیاره ماوه ته وه و پاشان بووه به پیش نوژی و سهرحه لقه ی خه تم و ته هلیله و تا کوچی دواایی کردوو ههر پیش نوژی و سهرحه لقه بووه .

مامۆستا مه لا به ها وهختی خۆی به فیرۆ نه ئه دا . له غه یری وهختی نوژی و خه تم و ته هلیله دا خه ریکی قورئان خویندن و ویرد خویندن و دهرس پئی و تنی فه قی بان ئه بوو ، به تاییه تی دهرسی ته جویدی قورئان و شهرعو له شهرعیشدا به تاییه تی دهرسی فه رائیض واته چۆنیه تی دابهش کردنی میرات .

٩م ذاته له ١٣٦٨دا له بیاره کوچی دواایی کردوو و له پشت مه رقه دی شیخ عومهر ضیاءوددینه وه ، له وشوینه دا که خۆی قه بری بۆ خۆی تیا هه لکه ندبوو و له پیش مردنیه وه به ماوه یه ک قورئانی به سهردا ئه خویند — به خاگ سپیراوه .

یادی مامۆسا شیخ عومری ئیبنولقهره داغی

ئەم ذاتە کۆری شیخ ئەمینی قهره داغی و لە بنه ماله‌ی مەردۆخی‌سە و
ئەچیتەووە سەر شیخ مەعرووفی گەورە کە لە دەرەقوولە‌ی نزیك یارە بە
خاك سپیراوە •

لە سالی ١٣٠٣ی هه‌جری تەدا لە سوله‌یمانی لەدایك بوووە و پاش فام
پەیدا کردن نراوەتە بەر خۆیندن و بەردەوام بوو تا بوو بە مەلا و ئیجازە‌ی
وەرگرتوووە ، بەهۆی بەهرە‌ی زیرەکی خۆی و خەریك بوونی بێ‌وچانیەووە
بە دەرزی و تەنەو‌ی فەقی‌یان و کتیب‌دانان و شەرح و پەراویز لەسەر نووسینی
بوو بە یەکنی لە مەلا هەرە بە‌ناووبانگە‌کانی کوردستان •

ئەبنولقهره داغی زیاتر لە مزگەوتی خۆیان و جارجاریش لە مەدرەسە‌ی
زەردیاوای قهره داغ کە شیخ نەجیبی قهره داغی مودەرریسی بوو
خۆیندووێ • خۆی گێراویەتەووە کەوا لە خزمەتی شیخ نەجیبدا
دەستی کردوووە بە خۆیندنی (جە‌معولجە‌وامیع) ، بە‌لام شیخ نەجیب لە‌بەرئەووە
کە زۆر بە‌سەر عیلمە‌کەدا زال بوووە ئەو‌ئەندە موبالاتی بە فەقی ئە‌کردوووە •
لە‌بەرئەووە ئەبنولقهره داغی کە لە موقەددیمە‌ی کتیبە‌کە ئە‌یتەووە دیتەووە بۆ
سوله‌یمانی و کە ئە‌بینی گە‌لی لە دەرزه‌کانی موقەددیمە‌کە‌ی جە‌معولجە‌وامیعی
بە سادە‌یی خۆیندوووە ، لای مەلا حوسە‌ینی پێسکە‌ندی لە سەرە‌تاوە
دەست‌پێ ئە‌کاتەووە •

ئىينولقەرەداغى لە حساب و رياضيات و ئوستورلاب و روبعدا دەستىكى زۆر بالاي ھەبوو . گىرايەو ھەرمووى زۆر ئارەزوومەند بووم لە خزمەتى عىرفان ئەفەندىدا دەرزى تەشرىحولئەفلاكى بەھائوددىنى عامىلى بخوینىم ، بەلام عىرفان ئەفەندى مەجالى نەئەدام تا ناچار بووم رازى بووم سەماعى دەرزى مەلا ھادىي يىسارانى بکەم ^(۱) ، مەلا ھادىيش عادەتى وابوو ھەر بابەتتىكى نەحو لە دەرزەكەيا ھەلکەوتايە ئەپىرسى لە عىرفان ئەفەندى ، ئەویش بەمە زۆر ئارەحەت ئەبوو ، ئەفەرموو من دەرزى رياضيات ئەلیمەو ، ھەقم بە نەحو ھەو چى بە ؟ منیش لەجياتى عىرفان ئەفەندى وەلامى پرسىارەكەى مەلا ھادىم ئەدایەو ، لەمەو ھەو خوشەويستىم کەوتە دلى عىرفان ئەفەندى ھەو وایلى ھات سەربەخۆ دەرزى تەشرىحولئەفلاکەكەى پىئەوتەم و بەوجۆرە تەشرىح و کتیبەکانى ترم لاخویند . ئىينولقەرەداغى بەدەم خویندى ئەم کتیبانەو ئەو ھەندەى سەعى و موتالا تیا کردوون ، مودەو ھەندەى حاشیەى لەسەر تەشرىحولئەفلاک و حاشیەى تەشرىح و ریسالەى حساب و ئوستورلاب و ئەشکالولتەئسیس و روبعى موحەییەب و روبعى موقەظەرات نووسیو .

ئىينولقەرەداغى کە لە خویندى ماددەکانى فەقىھەتى بوو ھەو ، چووەتە لای شیخ نەجیبى قەرەداغى ئىجازەى وەرگرتوو و لە مزگەوتى خۆياندا لەسولەیمانى کە مەشھوورە بە مزگەوتى شیخ مارف لە گەل شیخ مارفى براى دەرزىان بە فەقى و توەتەو ، تا پاشان لە سالى ۱۲۳۷ ھىجرەتدا خەلکى گەرەكى دەرگەزىن بە یارمەتیی چەند کەستىكى وەك حاجى سەعید

(۱) سەماع ئەو ھەو دەرزەكە دەرزى فەقىھەكى تايبەتى بى و چەند فەقىتەرىش بۆ سوودو ھەرگرتن بىن گوی بگرن . لەم ھالەدا ھەر ئەو فەقى تايبەتى بە ھەقى (بەللى) کردنى بۆ مامۆستا ھەبو ، ئەوانى کە تەنھا ئەو ھەندەیان بۆ ھەبە جارچار پرسىارىك لە مامۆستا بکەن بى ئەو ھەى درىژەى بدەنئى ، بەلام ئەتوان لەپاش دەرزەكە ھەمان بابەت لە گەل مامۆستا بەدرىژى لىك بدەنەو .

ئاغاو حاجى مەلا موحىي دىن و حاجى عەبدوللاو حاجى فەقىي شالى خانەقاي مەولانايان ئاوەدان کردووەتەووە چەند ھۆدەيەکی نوێيان بۆ مەلاو فەقىي تيا دروست کردووەو ھاتوونەتە لای ئىبنولقەرەداغى و تەكايان لى کردووە کە بىي بە مەلاي خانەقاو ئەویش بە گوێي کردوون و چووەتە خانەقاو تا کوچى دوايي کردووە ھەر لەوێ ماوەتەووە • بەدرێژايي ئەوماوەيە خەلکی دەرگەزێن و بەتايبەتى حاجى مەلا موحىي دىن و حاجى عەبدوللاو حاجى فەقىي بە دلسۆزى و دل فراوانى بەو خزمەتى ئىبنولقەرەداغى و فەقیکانیان کردووەو مانگانەيان بۆ بریونەتەووە (۲) •

ئىبنولقەرەداغى ھەرگىز کاتى خۆي بەخۆپايي بەسەر نەئەبرد ، يا دەرزی بە فەقى ئەوت ، يا موتالای کتیبى ئەکرد يا کتیبى دائەنا • لە مەجلیسیدا لە باسى زانست و زانایان بەولاو ھىچى تر نەبوو • لەبەرئەو بەشتىن فەقىي ناوچەکە بەئاواتەووە بوون لە مەدرەسەي خانەقاي مەولانا جىيان بىتەووەو مامۆستا شىخ عومەرى ئىبنولقەرەداغى دەرزیان پىبلى • ئەویش ھەمیشە فەقیکانى ھان ئەدا لەسەر نووسىن و نووسینەووەو خویندن و خویندەووە •

ژمارەيەك لە باش مەلاکانى کوردستانی خوارو و لای ئىبنولقەرەداغى ئىجازەيان وەرگرتووەو ھەريەکى لە ناوچەيەك بوون بە مودەرپرس و دەرزیان بە فەقى گوتووەتەووەو زانستیان بلأو کردووەتەووە •

ئەمەش ناوى ھەندى لەو فەقىيانەي لای ئىبنولقەرەداغى خویندوو يانەو ئىجازەيان لا وەرگرتووەو پاشان لەناو مەلاکانى کوردستانی عىراق و ئىراندا بە مەلا باش ناووبانگیان دەر کردووە :

(۲) ھەرچەند باسى پیاوہتى ئەم دوو برايە بکەم لەگەل مامۆستا شىخ عومەرو فەقیکانیدا ھىشتا حەقى خۆيان نادمى . ئەمانە ھەمیشە بەدەممانەووە بوون و لە ھەموو تەنگانەيەکدا يارمەتىيان ئەداين و شەوانى سى شەممەو جومعە ئەھاتن بۆلامان و قەسیدەي بوردىيان لەگەلمان ئەخویندەووە •

- (۱) مه لا قادری سماقانی بانهیی •
- (۲) شیخ عه بدولکه ریمی هه لووژانی •
- (۳) سه یید حوسه یینی تایرلوغیی موکریانیی •
- (۴) مه لا موحه ممه دی کوره زای شیخولئیسلامی بانه •
- (۵) مه لا سه عیدی ئاغجه له ری •
- (۶) مه لا عه بدوللای چروستانه ییی •
- (۷) مه لا ره حیمی په رخی •
- (۸) مه لا صالحی برازای مه لا عه زیزی پریس •
- (۹) مه لا موحه ممه دی ره ئیس •
- (۱۰) مه لا عینایه تی سه رومالی •
- (۱۱) مه لا موحه ممه د سه عیدی صاحبیی •
- (۱۲) مه لا عومه ری عومه رگومه تی •
- (۱۳) مه لا یه حیای بانه ییی و ... گه لیکیی تر (۳) •

ئینولقه رهداگی هه میسه شان به شانی دهرزوتنه وهی به فه قیکانی
خهریکی نووسینیش ئه بوو • ئه مهش ناوی هه ندی له و کتیبانه ی که
دایناون :

(۳) من خۆیشم به کیکم له وانه ی چهند سال لای مامۆستا شیخ عومه ر
خویندوو یانه و ئیجازه یشم هه ر له خزمه تی ئه و و درگرتوو • له مانگی
ره بیعوله ووه لی ۱۳۳۹ وه چوومه ته خزمه تی له خانه قای مه ولاناو تا مانگی
شه عبانی ۱۳۴۳ له خزمه تی ماومه ته وه ، جا ئیجازه م و درگرتوو •
له م ماوه یه دا ئه م کتیبانه م له خزمه تی خویندوو : ئه قصه لئهمانی له عیلمی
به لاغه دا ، ته شریح به حاشیه کانی موصه نیفه وه ، ریساله ی حیسابی
عامیلی ، ئه شکالولته ئسیس ، ئوستورلاب ، روبعی موجه ییبه ،
ته قریبوله رامی شهرحی ته هذیبولکه لام ، جه معولجه وامیع ، قاضی و لاری
به حاشیه کانی شیخ عه بدولقادی موهاجیره وه ، فه ریده ی سیووطی به
حاشیه کانی ئینولقه رهداگی خۆیه وه ، گه له نبه ویی بورهان ، شهرحی
مه نهه جی قاضی زه که ریا له سه ره تاوه تا کیتابی نیکاح ، کیتابی خولعی
توحفه ی ئینوچه جه ر •

- (۱) حاشیهی موده و وه نهی له سهر شهرحی ته هژیبولکه لام له ئوسوولی دیندا •
- (۲) حاشیهی موده و وه نهی له سهر جه معولجه و امیع و شهرحه که ی له ئوسوولی فیهدا •
- (۳) حاشیهی له سهر ئه قصه ئه مانى له عیلمی به لاغه دا •
- (۴) حاشیهی موده و وه نهی له سهر گه له نه و یی بورهان له عیلمی مه نطیقدا (له چاپ دراوه) •
- (۵) حاشیهی موده و وه نهی له سهر گه له نه و یی شهرح له عیلمی مه نطیقدا •
- (۶) حاشیهی موده و وه نهی له سهر گه له نه و یی ئاداب له ئادابی به حشو موناظره دا (له چاپ دراوه) •
- (۷) حاشیهی موده و وه نهی له سهر ته شریحو لئه فلاك له فه له کیاتدا •
- (۸) حاشیهی موده و وه نهی له سهر ریساله تولحیساب •
- (۹) حاشیهی له سهر ئوستورلاب •
- (۱۰) حاشیهی له سهر روبرعی موجه ییهب •
- (۱۱) حاشیهی له سهر روبرعی موقه نطهرات •
- (۱۲) حاشیهی له سهر فه ریدهی جه لالود دینی سیووطی له نه حوو صه رفدا •
- (۱۳) حاشیهی له سهر ته سریفی مه لا عه لی (له چاپ دراوه) •
- (۱۴) ریساله یهك له فه رائضیدا •
- ۱۵ شهرحی ریساله ی فه رائض (له چاپ دراوه) •
- (۱۶) المنهل النضاح فی اختلاف الاشیاخ ابن حجر والقاضی والرملی والمغنی •
- (۱۷) فه تواکانی له وه لامی ئه و پرسیاره شهرعی بانه دا که لئی کراون (به پیی بابهت له ناو [جواهر الفتاوی] که ی مندا له چاپ دراون) •
- (۱۸) شهرحی مه قوولاتی عه شهره ی مه لا عه لی قزلجی •
- (۱۹) حاشیهی له سهر عه بدوللایه زدی له عیلمی مه نطیقدا •

(۲۰) رسالة في الصلوات على سيد الكائنات عليه افضل الصلوات
والتسليمات (له چاپ دراوه) (۴) .

مامۆستا شیخ عومەری ئیبنولقەرەداغی نسوونە ی رەوشت و خووی
بەرز بوو ، بەجۆری که فەقیکانی ئەوەندە ی لە عیلمە کە ی که لکیان
وەر ئەگرت ، ئەوەندەش لە رەوشت و خووی فیر ئەبوون و که لکیان
وەر ئەگرت . عیززەتی نەفسیکی بێ ئەندازە زۆری هەبوو . بە هیچ جۆری
لە دنیا یە ک نزیك ئە ئە کەوتە وە که بۆنی سووکی و دەنائەت بدا . زۆر قانێع
بوو بەوە ی دەستی ئە کەوت . زۆر بێ فیز و خۆ بە زل زانین بوو . هەموو جار ی
بە دەستی خۆ ی قاپە چیشتی لە ماله وە ئە هیئا بۆ فەقیکان و هەر گیز بە
یە کیکانی ئە ئەوت پرۆ لە مالی خۆمان چیشت هە یە بیهینە بۆ خۆتان .

لە بارە ی تە مە سسوکیشە وە لە شاری سولهیمانی بە خزمەتی شیخ
نەجموددین گەیشتوو وە تەریقەتی لەسەر دەستیدا وەرگرتوو وە .

ئەم ذاتە لە ۱۳۵۳ دا کۆچی دوا یی کردوو وە لە گردی سە یوان
بە خا ک سپێر راوه .

(۴) کتیبە لە چاپ نە دراوه کانی ئیبنولقەرەداغی هەموو لای شیخ
عەبدولرەحمانی کورینی ، بە لکو خوا یارمەتی بدا بۆ لە چاپ دانیان
بۆ ئەوە ی خۆیندە واران ی موسو لمانان سوودیان لی وەر بگرن .

یادی شیخ موصطه‌فای موفیتی له‌له‌بجه

ئهم ذاته کوری شیخ مه‌حموودی موفیتی کوری شیخ عه‌بدوللای
خهرپانی به • شیخ مه‌حموودی باوکی موفیتی قه‌زای هه‌له‌بجه و مه‌لایه‌کی
گه‌وره و پیاویکی خاوه‌ن قه‌درو حورمه‌ت بووه • له‌ دئی خهرپانی و له‌ چه‌می
بیاره هه‌ندی باخ و مولکی بووه ، به‌لام هه‌رچی بووه بو خزمه‌تی خه‌لکی
خه‌رج کردووه • شیخ مه‌حموودی موفیتی له‌ ۱۳۱۹ی هه‌جریه‌تدا کوچی دواایی
کردووه • له‌وکاته‌دا شیخ موصطه‌فای کوری فه‌قی بووه له‌ بیاره ، ده‌ستی
له‌ خوینده‌نه‌کی هه‌ل‌نه‌گرتوو تا ته‌واوی کردوووه ئیجازه‌ی وه‌رگرتوووه ،
جا گه‌راوه‌ته‌وه بو هه‌له‌بجه و له‌سه‌ر مزگه‌وتی خویان که مزگه‌وتی جامعیه‌یه
به‌ پیش‌نوژی و ئیمام‌جومعه‌یی دامه‌زراوه‌و وه‌زیفه‌ی موفیتی به‌تی به‌کی
باوکیشی دراوه‌تی •

مالی موفیتی و مالی شیخ عه‌بدولله‌طیفی قه‌ره‌داغی له‌ هه‌له‌بجه ،
به‌ش به‌حالی مه‌لاو فه‌قی ئه‌و ناوچه‌یه وه‌ک مالی باوک و ابوون ، که‌س هه‌ستی
به‌ بیگانه‌یی خوی نه‌ئه‌کرد تیا‌یا‌نا • من خۆم له‌ ۱۳۳۵ی هه‌جریه‌ته‌وه ناسیاویم
له‌ گه‌ل مه‌لایانی هه‌له‌بجه په‌یدا کردوووه • له‌وکاته‌وه به‌تایه‌تی پاش ئه‌وه
که له‌ سوله‌یمانی ئیجازه‌م وه‌رگرتو له‌ تیرگسه‌جار بووم به
موده‌رپرس ، هه‌رچه‌ند چووبمه هه‌له‌بجه ئهم هه‌سته‌م به‌را به‌ر به‌م دوو ماله
بووه‌و ، هه‌موو جارتیکیش که مه‌لایانی هه‌له‌بجه و ده‌ورو به‌ر له‌ یه‌کی له‌و دوو
ماله‌ کوئه‌بووینه‌وه ، ئه‌مزانی که هه‌موان هه‌ر وا هه‌سته‌ئه‌که‌ن •

لەم دانىشتنەماندا وەختىكى زۆرمان بە باسى مەسائىلى ئاينى و
مەلایانە و ئەدەبىيەت بەسەرئەبردو لە شىعرى شاعىرانى وەك ئالى و سالم و
مەحوى و كوردى و ئەوانە ئەكۆلینەو • بەمچەشنە ئەم دوو مائە وەك كۆرى
مەلایان و پیاوانى بەزەوق و ابوون •

كە ئىنگلىز عىراقىيان داگیرکردو هەلەبجەو دەورو بەرىش كەوتە
ژێردەستيان ، زيانكى زۆریان بە شىخ موصطەفاى موفتى گەياندو ئەویش
ناچاربوو زۆرتى مائە و مولى خوى بۆ جى بەجى كردنى تەكلىفاتى ئەو
داگیركەرانە بفروشى • هەر لەو سەردەمەدا تووشى نەخۆشى بوو لە
مووسڵدانەیاو ئازارىكى زۆرى پێوە چىشت تا لە ۱۳۵۷دا كۆچى دوايى
کرد •

يادی شیخ عبداللطیف قەرداغی

ئەم ذاتە کۆری شیخ موخەممەدی کۆری شیخ عبداللطیف قەرداغی، لە ساڵی ۱۳۰۰ دا لە ھەلەبجە لەدایکبوو و لەی باوکی دەستی کردوو بە خویندن و ھەر لەی ئەویش خویندنی تەواو کردوو، لەسەر دەستی شیخ نەجموددینیشدا تەمەسسوکی کردوو و تەریقەتی وەرگرتوو و پاش ئەویش لەسەر دەستی شیخ ئەلائوددیندا تازەیی کردوو تەو.

شیخ عبداللطیف پیاویکی دوور لە دنیاو دەست و دل کراو و دلسۆزی موسوڵمانان بوو. لە کاروباری کۆمەلایەتیدا زۆر لیھاتوو چالاک و خزمەتگوزار بوو. مالی ھەمیشە وەك کۆری کۆبوونەو و رابواردنی مەلایانی ھەلەبجە و دەوروپشت وابوو.

ماوەیەك قازیی ھەلەبجە بوو. لەوماوەیەدا دیاریی لە دۆستان گلنەئەدایەو. رۆژتکیان کۆمەلای مەلا بووین، مەلا عەزیزی پرسیو بابارەسوولی عەبابەیلێ و چەند کەسیکی تر، پاش نوێژی بەیانی گەراينەو بۆ مالی ئەوان. کە دانیشتین زۆری پێنەچوو کابرایەك ھات شووتی بەکی گەورەیی پێبوو، داینا. شیخ عبداللطیف لێپرسی: ئەمە چییە؟ کابرا وتی: ییستانیککی باشم ھەیە کالەك و شووتیی باشی تیایە، ئەم شووتی یەم لێ ھینا بۆ ئەم مالا بەدیاری. شیخ عبداللطیف وتی: ییستوو تە من قازیی ھەلەبجەم؟ کابرا وتی: بەلێ. شیخ عبداللطیف وتی: کەواتە

شووتی به کت به ره وه • کابرا سهری سوورماو له قسه که ی شیخ
 عه بدولله طیف تیکچوو ، به عاجزی به که وه شووتی به که ی هه لگرت • که
 گه یشته دهر گای دهر وه مه لا عه زیز رای کرد به دوا یا ، گرتی و شووتی به که ی
 لی سه نده وه ، وتی : باو کم ! تو نایخوی ، که یفی خۆته ، ههر مه یخۆ ، ئیمه
 نه یخوین • شیخ عه بدولله طیف له مزگه وتی پاشای هه له بجه موده پرپرس و
 پیش نوێژ بوو (۱) •

(۱) پاش شیخ عه بدولله طیف شیخ عومه ری برا بچوو کی له جیی دانیشته .
 ئه میش پیاویکی قه ناعهت کارو خزمهتگوزارو به حه یاو شهرم بوو .
 ژبانی تا ماوه به کی زۆریش به ئاشیکی وه قفی سهر پیش نوێژی مزگه وتی
 پاشا بوو . ئه م ذاته له به هاری ۱۳۷۳ دا کۆچی دوا یی کرد .

یاری مه لا حه مه عیری عه بابه یلی بی

ئه م ذاته کوری ئه حمه دی فه تاح و له دهوری ۱۳۰۰ دا له دایک بووه .
له منالی به وه دهستی کردوو به خویندن و له عه بابه یلی و هه له بجه و سوله یمانی و
بیاره خویندوو یه تی و ئیجازهی لای مه لا قادری گه ورهی بیاره وهر گرتوو و
گه راوه ته وه بۆ عه بابه یلی و دهستی کردوو به بازرگانی و دهرس پی و تنه وهی
فه قی یان پیکه وه .

له ۱۳۳۹ دا له گه ل سه یید فه ره جی عه ربه تی چو وینه خزمه تی بۆ
خویندن ، چهند مانگی لای ماینه وه . من له و کاته دا گه له نه وی بوره انم
ئه خویند . پاشان گه رامه وه بۆ هه ورامانی ئه و دیو . له ۱۳۴۱ یشدا
جاریکی تر چوومه وه خزمه تی . ئه م جاره له سوله یمانی به وه چوومه لای ،
له ترسی بۆ مبابارانی سوله یمانی له لایه ن ئینگلیزه وه هه لا تبووم . ئه و کاته
(لب الاصول) م ئه خویند ، دوو سی مانگ لای مامه وه .

مامۆستا مه لا حه مه سه عید پیاوکی ره وشت به رزو خاوه نی عیززه تی
نه فس بوو . له سه ر دهستی شیخ نه جمود دیندا ته مه سوکی کردبوو .
پاشان له سه ر دهستی شیخ عه لا ئود دینیشدا ته مه سوکی کرد . ئه م ذاته له
۱۳۴۶ دا کوچی دواایی کردوو و له داوینی مه رقه دی (ابو عبیده) وه له
عه بابه یلی به خاک سپیراوه .

یاری شیخ موسیردینی قرلبلائی

ئەم ذاتە لە شیخەکانی خورخوڕەیی لای سەقزە ، بۆ خویندن هاتوووەتە
بیارەو لە خزمەتی شیخ نەجموددیندا تەمەسسوکی کردوووە تا ئیجازەیی
مەلایەتیی وەرگرتوووە لە بیارە ماوەتەووە • پاشان لە هەڵەبجە دامەزراوەو
بوووە بە پیشنوێژو مودەرپررسی مزگەوتی خانم (خانمی خێزانی عوثمان
پاشای جاف) و تا لە ۱۳۳۲دا کۆچی دوایی کردوووە بە خزمەتی زانست و
ئایینەووە خەریک بوووە •

ئەم ذاتە دەستی ئەدەبیاتیشی هەبوو • نازانم دیوانی کۆکراوەی بیی
یا نه ، بەلام من پارچە شیعرێک و چوارخشتهکی یەکیم دەسگیر بوووە ، و
لێرەدا بلاویان ئەکەمەووە •

ئەمە پارچە شیعرەکی :

ای آنکه جان عاشق مسکین فدای تو
یا رب فدای پای تو جان گدای تو

من خواهم از خدا که بجویم رضای تو
چون در رضای تست رضای خدای تو
انوار مرشدان جهان مقتبس شده است
از کوکب (ضیای) (سراج) و (بهایی) تو
خالک است اگر وجود کشفم طلا شود
از فیض یرتو نظر کیمیای تو

فرقم به تاج شاهی عالم همی رسد
 باشد به زیر سایهء بال همای تو
 اکسیر اعظم است یقین نزد اهل دل
 خاکی که هست زیر کف پای تو
 گر عاجزند خلق ز وصف شمایل
 حیرانم از بیان حیا و وفای تو
 عثمان چو دید روی تو وقت وفات گفت
 این است بس خلیفهء ما از حیای تو
 از رشك (معن زائده) پیچد به خود چو مار
 گر بشنود چو حاتم طائی سخای تو
 چون از ثنات (محیی) بی چاره دم زنند
 خارج ز حد عقل بود چون ثنای تو (۱)
 نه مهش چوارخشته کی به کهی :

ای شاه وقت عید سعادت مبارک است
 در ماه و سال عیش رغبت مبارک است
 انعام عام شامل احوال هر کس است
 انعام با قریب و بعیدت مبارک است (۲)

-
- (۱) شیخ موحیددین نهم پارچه شیعره‌ی له پیاه‌لدانی شیخ نه‌جموددیندا
 وتووہ .
 (۲) شیخ موحیددین نهم چوارخشته‌کی‌یه‌ی بو جه‌ژنه‌ پیروزه بو شیخ
 نه‌جموددین ناردووہ .

باری شیخ بابا رسوولی بیدینی

ئەم ذاتە کۆری شیخ ئەحمەدی کۆری شیخ عەبدولصەمەدی بیدەنی و
لە سەبیدە بەرزنجەیی بەکانی سۆلەیه • لە ۱۳۰۳ی هێجرەتدا لە دۆی (بیدەن)
هاتوووە تە دنیاووە دایکی خوشکی شیخ حوسەینی چرچەقەلایە •

حەوت سالان بوو بەوکی کۆچی دواویی کردوووە دایکی بردووویەتی
بۆ مالی شیخ مەحمودی موفتی لە هەلەبجە تا لەوێ بنریتە بەر خۆیندن •
ماوەیەکی لەوێ ماوەتەووە خۆیندووویەتی و هەر هیشتا منال بوووە پێی
کەوتوووە تە بیارەو بە خزمەتی شیخ عومەر ضیائوددین گەشتوووە و شیخ
داویدە تە دەستی مەلا عەبدولقادری مودەرریس و داوای لێ کردوووە ئاگای
لێ بێ •

بابا رسوول ، وەکی فەقیکانی تری کوردستانی سەردەمی خۆی ، لە
گەلی شوین خۆیندووویە • جگە لە هەلەبجەو بیارە ، لە پریس لای مەلا
قادری مەلا مؤمن و ، لە قزرابات هەر لای ئەوو ، لە سولهیمانی لای شیخ
باباعەلی تەکیەیی و ماوەیەکی لە مزگەوتی مەلا ئەمین مام رۆستەم بوووە ،
بەلام هەر لای شیخ باباعەلی خۆیندووویە •

بابا رسوول پاش ئەوەی خۆیندن تەواوئەکا ئەچێ بو بیارەو لەسەر
دەستی شیخ نەجموددیندا تەمەسسوک ئەکا و هەر لە بیارە ئەمینتەووە ، لای
شیخ نەجموددین وەختی بەسەرئەباو بەجێ ناهێلێ و بەپێی توانایش لە دەرز

پئوتنى فەقىدا بەشدارى ئەكاو پاشان لە سالى ۱۳۳۵دا بەھىخان ناوى
ئامۇزاي ماره ئەكا .

لەو سەردەمەدا شىيخ عەبدولكەرىمى ئەحمەدپرنەش كەھەر لە
منالى يەوۋە ھاورپى بابارەسوول بوو ، لە ييارە ئەبى ، كە شىيخ مەعرووفى
تېرگسەجار لە ۱۳۳۱دا كۆچى دوايى ئەكا ، لەبەرئەوۋە كە شىيخ عەبدولكەرىم
لە منالدا لە بەردەستى شىيخ مەعرووفدا پىگەشتوۋە ، شىيخ نەجموددىن
ئەينىرى بۆ ئەحمەدپرنەش كە خزمەتى مزگەوتى ئەحمەدپرنەش و چاودىرى
منالەكانى شىيخ مەعرووفىش بكا .

شىيخ بابارەسوول بەھۆى ئەوۋەوۋە كە ھىچ پىۋەندى بە دنياۋە مەبەست
نەبوۋە ، توانىۋە ئەو ماۋە زۆرە ھەروا لە ييارە بىيىتتەوۋە . كە شىيخ
نەجموددىن لە ۱۳۳۷دا كۆچى دوايى ئەكاو شىيخ نووروددىنى كورى لەجى
دائەنىشى و سالى دوايى ئەوۋىش و مەلا عەبدولقادى مودەپرېشى كۆچى
دوايى ئەكەن و شىيخ عەلائوددىن لە ھەورامانى ئەودىۋەوۋە دىتەوۋە بۆ سەر
خانەقاي ييارە ، پىيارئەدا شىيخ بابارەسوول بىي بە مودەپرېسى ييارە و مەلا
حوسەينى كورى مەلا عەبدولقادى يارمەتيدەرى بىي . ماۋەيەكى كەم بەم جۆرە
رئەبۇرى ، پاشان تاقتەنى نامىنى و ييارە بەجى دىلى و ئەچى بۆ ھەلەبجە و لە
مالى شىيخ عەبدوللەطيف دائەبەزى . پاش ماۋەيەك لەوۋىشەوۋە ئەچى بۆ
سۆلەو ئەبى بە مەلاى شىيخ حوسەينى خالۆى . پاش ماۋەيەكى تىش لەوۋىوۋە
ئەگوۋىتتەوۋە بۆ زەلەرەش و ئەبى بە مەلاى حوسەين بەگى مەحمود پاشا
تا سالى ۱۳۴۶ كە مەلا ھەمەسەئىدى عەبابەيلى كۆچى دوايى ئەكا ، ئەوجا
ئەگوۋىتتەوۋە بۆ عەبابەيلى تا ۱۳۵۵ ، لەوسالەدا لەسەر ھەندى شت دلى
نارەھەت ئەبى و ئەروا بۆ سۆلە بۆ لای شىيخ قادى قەمچىرەش كە خالۆزاي
بوۋە ، ماۋەيەك لەوۋى ئەبى ، پاشان دووبارە ئەگەرئەوۋە بۆ عەبابەيلى و ئىتر
لەوۋى ئەمىيىتتەوۋە تا لە ۱۳۶۳دا كۆچى دوايى ئەكا .

شیخ بابەر سوول ذاتیکی زۆر پایە بلندو رهوشت بهرزو دلسۆزی
 هاوړیانی و خزمه تگوزاری کومه لهی موسولمانان بوو • له ناو مه لایانی
 دهوړو بهری هه له بجه دا نهو سه ربه نده بوو که هه موویانی به یه که وه
 گری دا بوو، له هه موو گړو گرتیکدا فریاره سی هه موویان بوو • به مردنی
 ئیتر نهو رسته یه پچرایه وه که هه موویانی پیکه وه به ستبوو •

سیره تو باسی رهوشتو خووی بهرزو کرداری مهردانه و هه لویستی
 پیاوانه ی بابار سوول له چهند لاپه ریه کدا هه رگیز ته واو نابیی و دهفته ریکی
 گه وره ی پیویسته • به کورتی بابار سوول مرویه ک بوو له هه موو سیفه تیکی
 مهردانه دا نموونه و کهم هاوتا بوو •

شیخ بابار سوول وهک زانایه کی گه وره بوو ، نه دیب و شاعیر یکی
 بالایش بوو ، شیعی به کوردی و فارسی زوره • من چهند پارچه شیعی
 کوردی و فارسییم ده سگیر بووه ، لیږده دا بلاویان نه که مه وه به هیوای
 ده سکه وتنی شیعه کانی تریشی که له هه لیک کی ترا بلاویان بکه مه وه •

به کوردی :

(۱)

ناطیقه ی حالی وهطهن دهرسی وهطهن ته قریر نه کا

کاتبی دل حه رفه کانی یه که به یه که ته حریر نه کا

گفتو گوئیکی خوش و پر مه غزه دایم دیته گویم

وائه زانم هاتیفیکی غه یی به ته فسیر نه کا

پییم نه لی بو غه م نه خو ی ، سولطانی سه ییاسی وهطهن

هه ر به قانونی مه حه بیته دوژمنی ته سخیر نه کا

عاقیبهت میعماری فیکری ئیتتیفاقی قهومی کورد
 دارولئیحسانی بیلادی کوردهکان تهعمیر ئەکا
 سیلسیلهی کاکۆلی ئالۆزاوی مهحبووبهی وهطهن
 وابزانه زووبهزوو وا عاشقی خۆی زهنجیر ئەکا
 خزمهتی خاکی وهطهن فهرضیکی عهینه بۆ ههموو
 داخلی ئەم حوکمهیه کئی فهرقی جوانو پیر ئەکا
 ظولمهتی جههل ئهرچی زۆری سه ندووه باکت نهبی
 نووری عیلمی عالمیکه عاله مئی ته نویر ئەکا
 بۆ دیفاعی زههری ماری دوژمنی خاکی وهطهن
 سه رطهیبی مهعرفهت ته رتیبی شه کرو شیر ئەکا
 رۆژو شهو بۆ پاسی نامووسی وهطهن ئینسانی کورد
 سنگ به قه لخان و سوپهر بۆ نووکی شیرو تیر ئەکا
 ههر کهسێ فکری مهزاری باوێ و باپیری هه بی
 بۆ به قای ئیعزازی خاکی خۆی چلۆن ته قصیر ئەکا
 بۆ نیشان دانی میثالی پالەوانی قهومی کورد
 ئاوی کوردستانه عه کسی شیرێ نه ر ته صویر ئەکا
 دادی حیکمهت دائه خا سه ییادی طهبعی موسته قیم
 ههر له یهك داوا به ملوین وه حشی پئی ته سخیر ئەکا
 طهبعی که ششافی ئەدیبی چاپ ئەکا (روح البیان)
 ئایهتی عهقدی براییی کوردهکان ته فسیر ئەکا
 پیاوی عالم دائیما نه فعی عوموومی مه طله به
 جاهیلی ناپیاوه ههر بۆ نه فعی خۆی ته دیر ئەکا

لووتی وەرچەر خان له شووشه‌ی پر گولای شیعری من
 مونکیری ئاتاری کوردی بۆنی پیازو سیر ئەکا
 به‌عضه ئەشخاصی هه‌یه مه‌یلی له خورما خواردنه
 ذائیکه‌ی به‌عضیکه‌ی تر مه‌یلی تر ئی و هه‌نجیر ئەکا
 که‌عه که‌چ نابێ به‌ کوردی ناوی کوردستان ئەبه‌م
 پینی بلین واعیظ به‌ تورکی بۆچی من ته‌کفیر ئەکا

(۲)

من غوباری گوزهری گهردشی داماتیکم
 عاشق و شیفته‌یی جیلوه‌یی جاناتیکم
 بۆ گولای پروویی که‌سی ئیسته‌ منیش وه‌ک بولبول
 له‌ گولستانی غه‌ما مورغی سه‌حه‌رخواتیکم
 ئاخ ! زه‌مانیکه‌ له‌ گۆشه‌ی قه‌فه‌سا وه‌ک قومی
 بێ په‌رو بالی قه‌دی سه‌روی خه‌راماتیکم
 مه‌که ته‌کلیفی شه‌رابم به‌خودا ، ئەه‌ی ساقی
 مه‌ستی باده‌ی قه‌ده‌حی دیده‌یی فه‌تاتیکم
 وه‌حشه‌ت ئەنگیزه‌ غوبارم له‌ هه‌موو دنیا دا
 که‌ردو بادی قه‌ده‌می فه‌وجی غه‌زالاتیکم
 خۆ زه‌مانیکه‌ له‌ به‌یتولحه‌زه‌نا وه‌ک به‌عقوب
 چاوه‌ڕێی پیره‌هه‌نی یۆسفی که‌نعاتیکم
 که‌ر ده‌پرسی خه‌به‌ر ئیستا که‌ له‌ گۆشه‌ی غه‌مدا
 منی بیچاره‌ عه‌جبه‌ بێ سه‌رو ساماتیکم

بۆچی تەحقیرم ئەکە ی زاهیدی طاعات فرۆش
کوێرە نازانی منیش ئیستە موسولمانئیکم

وەرە پروانە کە کون کون بوو سینه م ئەمڕۆ
هەدەفی تیری بەلای جونبوشی موژگانئیکم

موددەتیکە کە لە داوینی شەبی هيجراندا
دائیم مۆتەظیری صوبحی گریانئیکم

شەو هەموو شەو وەکو پروانەیی بی صەبر و قەرار
بال و پەر سوختهیی شەمعی شەبوستانئیکم

ئە ی رەفیقان بەخودا ئیستە منیش بۆ لەیلا
بی سەر و شوینم و مەجنوونی بیابانئیکم

تا قیامت بەخودا زەحمەتە هوشیارەو بەم
من کە مەخمووری شەراب و دەس و فنجانئیکم

تا لە جەمعی یەتی ئەحابی پریم دەوران
لە بیابانی غەما طورفە پەڕیشانئیکم

ئە ی (رەئووف) خاسیەتی صوحبەتی (بابا) یە کە من
ئەدەب ئامۆختەیی مەجلیسی عیرفانئیکم (۱)

(۱) شیخ بابارەسوول ئەم پارچە شیعری بو مەلا رەئووفی مەلا ئەحمەدی
صائیبی ھاوڕێی نووسیوە . ئیمەیش لە رووی فۆتۆی کەشکۆڵەکە ی
مەلا عەزیزی ریشاوی جوانرۆیی نووسیومانەتەو .

(۳)

لە گۆشەى عوزالە تا دايم قسەى بىخود ئەكەم بۆ خۆم
لە حوجرەى پىر ئەسەفدا ، (رەمزی يا) مەشغوولى يادى تۆم
ئەگەر بىچارە (بىخود) ، (رەمزی يا) قامەت خەمە ، (بابا) یش
بلى بۆ شاھىدى صوحبەت ئەوۋە چاۋە ، منم ئەبرۆم
لە بەزمى گۆلشەنى ئەجابى يەك دلدا من و (بىخود)
لەبۆ گۆلدەستەى ئولفەت ئەوۋە وەك رەنگ و من وەك بۆم
ئەوا وەك پىرى كەنسان قافلەى بادامى چاۋم نارد
لە شارى مىسرى وەسلى ئىۋەدا من موشتەرىى يەك بۆم (۲)

(۴)

حالى بەدحالى ئەمن مەعلوومە ، ئىفشای عالەمە
دیده پىر ئاب و جگەر داغ و زوبانم ئەبکەمە
عەیش و شادىم ، چاۋەكەم ، گریان و شىن و ماتەمە
ساكنى گۆشەى دەروونم پىم مەلى دەردت كەمە
خوا لەباتىى لەعلى فەننەر حوجرەكەم مەملووى خەمە

★ ★ ★

(۲) ئەم پارچە شىعرە لە رووى فۆتۆى كەشكۆلەكەى مەلا عەزىزى رىشاۋى
نووسراۋەتەۋە . لەویدا نووسراۋە بۆ (بىخود)ى نووسىۋە ، بەلام بە
شىعرەكە خۆيا ديارە وانى يە ، شىخ بابارەسوول باسى خۆى و بىخود
ئەكاۋ رووى دەمى لە (رەمزی) ناۋ يا نازناۋىكە كە لامان واىە (رەمزی مەلا
مەرووف) بى .

طاقت و سه برو قه رارو هوش و نارام چوو
مه صلحەت وایه سه ری خۆم هه لگرم تا کوو زوو
بو که سی دینی بی له م جیگه نیشتن قهت بوو
حوجره که ی ئەم دیو (یقیناً) هه روه کوو قه بری جوو
چۆن له باتیی له عل و له مپا دوودو عه قرب هه مده مه

★ ★ ★

قهت له باسی خوار دنی ئەم جیگه هیچ کهس نادوئ
دۆینه که گه ر بیکه یه سه حرا ئیتر گیای ناروئ
بی درۆیه ئەم قسه ده یکه م به راستی بیبی
گه ر له به حشی ئەکل و شوریش بیمه ته حریر جوزئی بی
بی درۆ نابی له فه رضی ئەر بلی عه ینی سه مه

★ ★ ★

من له بهر خویندن به دائیم خوینی جه رگی خۆم ئەخۆم
بی کهس و پرووت و غه ریب و عاجزو دل پر له غه م
به حشی عیلمی ئەم زه مانەت بو بکه م بی زیادو که م
گه ر قسه ی راستت ئەوئ (بابا) ئەمن عه رزت ده که م
خویندن و ته حصیلی ئیسته باعشی دهر دو غه مه

★ ★ ★

من فیرارم کرد له دهس ئەم جیگه ، پیم تی که و ته وه
به ختم هه لسا بوو له خه و ، دوو باره بو خۆی خه و ته وه
په بی وێران بی به حوجره و مه دره سه و مز که و ته وه
من خۆ مه حرووم له چایی ، هه م له دارو نه و ته وه
به حشی دۆینه ییش خۆت ئەزانی دهر دوو هه فته یه ک ژمه (۳)

(۳) دیاره شیخ بابا په سوول بهم پارچه شیعره ی باسی ژبانی ناخۆشی ئەو
سه رده مه ی فه قی یان ئەکا .

هەر کورده که عوشره تی نه مایی
هەر کورده که به زمی بی صه دا بی

پیاوی به ره وانندی نه فهرموو :
« ئەم مه سئه له کوو ده بی وه ها بی »

عالم له سه عاده تا ده ژێ گشت
هەر کورده حه یاتی لی برایی

دنیا هه موو عه یش و نو شه ته نها
هەر مه حفه لی کورده بی صه فا بی

قانونی ته ظه للومه نه فهرمووی :
ئەم کورده له ژێر ئە ساره تا بی

سا گاز که نه قهومی کوردی (خوشناو)
با رۆمی له قهومی (پژدهر) بی

دهشتی (دزه بی) له دهشتی (هه ولێر)
باعیث چی به ، نه هلی بو جیا بی

رمبازی بی (جاف) و (تاله بانی)
با (داوده) وو (زه نگنه) ی تیا بی

(سوورداش) و (سیوه یل) و (شارباژێر)
بو (شیوه که ل) ی نه بی فیدا بی

(هه ورامی) یو کوردی (شاره زوور) ی
بو دهردی (لهۆن) نه بی دهوا بی

(گه لباغی) یو (تيله کو) و (مهريوان)
بۆ ميلله تی (ژاوه رۆ) نه مابى

(سینجاوی) یو (که لور) و (هه مه وه ند)
بۆ ميلله تی (لور) نه بى شيفا بى

(سابلاغ) و (سنه) و (سه قز) به جارى
با بانگ که نه نه هلی (بانه) دا بى

تيعدادی هه موو عه شایری کورد
باوه ر مه که بۆ که سى کرابى

نه ماما به هه موو نه لیم به ئیجمال
گوئی هۆشی له بانگی کابرا بى

گوئی لی به عوموومی کورده واری
مه ر نه و که سه گوئی دلی نه مابى

بۆ نه صره تی مه نطیقه ی جونووبی
با کوردی شیمالی عه ینی با بى

ئیمانی هه یه نه گهر به ئایه ت
نه م کورده هه موو نه بى برا بى

بورهانى موفه ککیراتی کوردی
بى شوبه هیه بى نه تیجه نابى (٤)

(٤) نه م پارچه شیعره له رووی فۆتۆی که شکۆلی مه لا عه زیزی ریشاوی
جوانرۆیی نووسراوه ته وه .

به فارسی :

(۶)

جانا مراد هردو جهانانت مرید باد
عمرت به کام اهل محبت مدید باد
از مقدم تو غنچهء دلها شگفته شد
فیض نسیم صبح وصال مزید باد
آنکس که داد مژدهء جان بخش مقدمت
یا رب همیشه شاد دل و خوش نوید باد
وقت عزیمت سفر و بازگشتنت
خضرت دلیل و پیش روت بایزید باد
جانا صفای عید غریبان لقای تست
خوش طالع آن غریب ز تو مستفید باد
ماتمزدای جمع غریبان بی نوا
عیش مدام و عید شریف سعید باد
خوشنود باد از کرم آشنای تو
بیگانهات ز عیش جهان ناامید باد
وصلت برای عاشق صادق فزون بود
هجرت نصیب جان رقیب پلید باد
آن ناکسی که منکر این آستانه است
از فیض خواجگان طریقت بعید باد
بسمل صفت به خالک طپان در مقام عشق
عشاق تو به تیغ محبت شهید باد

ای در برابر کرم‌ت بحر قطره‌ای
 احسان تو قرین قریب و بعید باد
 شرح شمایل تو مطول خوش‌است لیک
 شایسته آنکه مختصر و هم مفید باد
 در نزد قدر همت تو آسمان زمین
 در پیش چهره‌ات مه و خور ناپدید باد
 بادا همیشه یاور تو لطف مصطفی
 یارت مدام عون خدای مجید باد (۵)

(۷)

ای چشم یار درد تو جان را خراب کرد
 دل را دچار شدت صد اضطراب کرد
 ای درد سوی نرگس جانان چه می‌روی
 ای وای این قدر که ترا بی‌حجاب کرد
 ای درد اگر به دیده انصاف بنگری
 باید ز طوق دیده او اجتناب کرد
 ای درد چشم دور شو ، این جور تا به کی
 جانانه از شامت تو ترك خواب کرد
 چشمی که نور دیده اهل وفا بود
 ای بی‌بصر چه حق بود او را عذاب کرد

(۵) شیخ بابا ره‌سوول و مه‌لا ره‌ئووفی مه‌لا نه‌حمه‌دی صائیب ، نه‌م پارچه
 شیعه‌یان پیکه‌وه بو‌ پی‌روزیابی لی‌کردنی شیخ نه‌جموددین و توه به‌بونه‌ی
 گه‌رانه‌وه‌یه‌وه له سه‌فه‌ر .

چشمی که روشن است ازو دیده جهان
 اورا چه ممکن است پر از پیچ و تاب کرد
 چشمی که دسته دسته به گلزار کائنات
 نرگس برای بندگی او شتاب کرد
 چشم و رخی که نرگس و گل از حیای او
 گل آب شد ز حسرت و نرگس حجاب کرد
 ای خان و مان خراب چه بیداد میکنی
 با دیده که تربیت شیخ و شاب کرد
 ای بی ادب برو عرق انفعال ریز
 ورنه ترا نتوان بدعا غرق آب کرد
 آزار چشم دلبر ما لایق تو نیست
 همچون تو کیست این گذر ناصواب کرد
 چشم (رءوف) و دیده (بابا) مقام تست
 اکنون توان که دیده ما کامیاب کرد
 یارب کند به دیده ما زود انتقال
 دردی که چشم مست ترا پر ز آب کرد (۶)

(۸)

آه از غم بی نیازی یار
 فریاد ز دست جور دلدار

(۶) شیخ بابا ره سوول و مهلا ره ئووفی مهلا ئه حمه دی صائیب ئه م پارچه
 شیعر دیشیان پیکه وه به ئونه ی چاوئیشه ی شیخ نه جمود دینه وه و توه .

لیلای من از رم غزالت
دیوانه‌ترم ز قیس بیزار
از فتنهء جادوان چشمست
بیمارترم ز چشم بیمار
شادم به امید حرفی از تو
از لوم رقیب و طعن اغیار
یکبار گل رخت ندیدم
دیدم دوهزار نیش از خار
بر عاشق بی‌نوا گواهی
از بهر خدای حی دادار
عمریست فتاده بر در تو
شاید به سرم روی تو یکبار
جانا چه شود برغم زاهد
باری گذری به این گنه‌کار
تا چند خورم غم فراوان
تا چند کشم جفای بسیار
من طاقت هجر دلبرم نیست
ای وصل تو جان من نگهدار
فریاد ز بی‌کسی کسی نیست
حال دل من پیرسد از یار
سالی است ازو خبر ندارم
رنجور برفت از برم یار

در چاه زنج ببرد یاخود
در سلسلهء دو زلف طرار
گر مژده دهی بشارت آرد
دل گشت فدای پای دلدار
(بابا) سر و مال و جان خود هم
زین مژده دهد به آن خبردار

(۹)

ای مالک جهان نبوت توی امیر
وی پادشاه ملک ولایت توی شهیر
بر سرّ امر و نهی (کما هی) توی خبیر
ای مظهر فیوض الهی توی بشیر
وی مظهر مراد خدایی توی نذیر

☆ ☆ ☆

ای مقتبس ز شمس ضمیر تو انبیا
وی مقتبس ز بدر منیر تو اولیا
قطع نظر نموده ز خود جمله ماسوی
روز جزا به جز تو ندارند پیشوا
ای تو شفیع مطلق و من عاصی و اسیر

☆ ☆ ☆

روزی که يك قلم دو جهانرا یکی است شاه
این ملک و مال و عزت مردم شود تباه
واندم که هرکسی به شفיעی برد پناه
با اشك سرخ و موی سفید و رخ سیاه
ماییم دست دامن و تو شاه دستگیر

☆ ☆ ☆

در گلشن هوا هوسی صرف کرده‌ام
در کلخن خطا نفسی صرف کرده‌ام
در نار سهو خار و خسی صرف کرده‌ام
عمر از هوای نفس بسی صرف کرده‌ام
بی طاعت و عمل تو رءوفی و هم ظهیر

★ ★ ★

ای خلعت شفاعت کبری توی و بس
روزی که پرسشی نکند هیچ کس ز کس
بر نقد طاعتی چو نداریم دسترس
از لطف عام خود تو به فریاد ما برس
تو منعم و کریمی و ما سائل و فقیر^(۷)

(۱۰)

ای نفس بداندیش دمی بهر خدا باش
از بهر خدا تابع احکام قضا باش
با اهل جهان چند توان رنج کشیدن
یک لحظه هواخواه محبان خدا باش
اظهار تملق همه رسوائی محض است
زینهار دمی صبرکن ای نفس رضا باش
آسوده شو از کشمکش شهرت دوران
در گوشه عزلت نفسی بی سر و پا باش

(۷) شیخ باباره‌سوول ئەم پینج خسته‌کی‌یه‌ی له ته‌عریفی پیغه‌مبه‌ردا وتوووه
دروودی خوای لی بی .

تا کی همه جا سلسله جنبان تکبر
 این داعیه بگذار و انیس فقرا باش
 از اهل جفا هیچ صفائی نتوان یافت
 زینهار غبار قدم اهل وفا باش
 برباد مده خاک خود از آتش آمال
 سیلاب فنای خس و خاشاک هوا باش
 اندیشه آهنگ بقا نیست کسی را
 آماده تحریک دم تیغ فنا باش
 بگذر ز خیال غم آشوب علایق
 در هردو جهان عاشق بی برگ و نوا باش
 از فتنه املاک مکن شکوه بی جا
 مردانه بیا و هدف تیر بلا باش
 خواهی که سرافراز شوی در همه عالم
 با خواهجه خود بنده بی روی و ریا باش
 احرام ادب بند به طوف حرم دوست
 لبیک زنان خادم ارباب صفا باش
 خواهی که مراد همه عالم شوی ای دل
 از صدق مرید خلف الصدق (ضیا) باش
 پاک ار کنی آیینهات از زنگ کدورت
 جویای غبار قدم (نجم) هدی باش
 از طرز ادب دور نباید شدن ای دل
 هنگام حضورش عرق افشان حیا باش

گر میطلبی راه بسر منزل تحقیق
 از هستی موهوم درین بزم جدا باش
 ای صاحب ما قبلهء حاجات غریبان
 گاهی به کرم هم تشس اهل دعا باش
 گر جای تو تنگ است به غم خانهء دلها
 پایی بنه و مردمک دیدهء ما باش
 وابسته به لطف تو بود حاصل آمال
 از کار فرو بستهء ما عقده گشا باش
 (بابا) همه دم همچو (رءوف) از سر اخلاص
 در وصف ثنائش گهرافشان ثنا باش
 هر چند که يك (خیله) نیزد گهر نظم
 ای جائزهء گفتهء ما (شکر و چا) باش^(۸)

(۱۱)

برخوان همیشه نعت به نام محمدم
 تر کن زبان ز شربت جام محمدم
 با خال و حور و کاکل و غلمان مرا چه کار
 مرغ اسیر دانه او دام محمدم
 دیگر هوای روضهء رضوان نمیکنم
 از قمریان سرو خرام محمدم

(۸) شیخ باباره سوول و مهلا ره ئووفی مهلا ئه حمه دی صائب ، ئه م پارچه
 شیعه ریشیان پیکه وه وتووه له بیاره .

از ناله‌ام بوجد در آیند قدسیان
 من عندلیب باغ مقام محمدم
 تا حشر اگر به هوش نیایم عجب مدار
 مست مدام بادهء جام محمدم
 از علو شان ناز بر افلاک میکنم
 تا خاکسار در گه و بام محمدم
 آمیخته چو شیر و شکر فکر خاطر
 تا در خیال مدح کلام محمدم
 در بحر فیض شد صدف گوهر یتیم
 قربان لفظ و معنی نام محمدم
 این بندگی به رتبهء شاهی نمیدهم
 فخر همین بس است غلام محمدم
 بر صبح طعنه میزنم از صاف طینتی
 تا در پناه طرهء شام محمدم
 فردا که يك قلم دو جهان را پناه اوست
 امیدوار رحمت عام محمدم^(۹)

(۱۲)

فارغ از پاس حیاتم ، در فنای بیخودم
 غافل از خویشتن تا مبتلای بیخودم

(۹) شیخ باباره‌سوول ئەم پارچه شیعرەى لە تەعریفی پێغەمبەرەدا وتووێ .

نیستی در عالم هستی بقای دیگر است
 مطلق از قید تعلق ، در ولای بیخودم
 عاشق مهجورم و یادم به جز معشوق نیست
 خویشتن گم کرده دشت ولای بیخودم
 گاه در امید وصل و گاه در بیم فراق
 معتکف در مسجد خوف و رجای بیخودم
 بر سماطم حاتم طائی گدائی میکند
 ریزه‌خوار خوان احسان سخای بیخودم
 مقتبس از شعلهء ادراک ما مهر فلک
 ذرهء پروردهء فیض لقای بیخودم
 در لباس فقر ناز پادشاهی میکنم
 تا به زیر سایهء بال همای بیخودم
 روح پاکم ، فارغم از نحس و سعد روزگار
 از گروه قدسی اوج سمای بیخودم
 پاکم از ظلمات ترکیب عناصر کرده‌اند
 مظهر نور تجلای صفای بیخودم
 طینتم آینهء تمثال نیکی ساختند
 از بدی بیگانه‌ام ، من آشنای بیخودم
 طعنه بر جام جهان بین میزند آینه‌ام
 صورت نورم ، هیولای هوای بیخودم
 آفرینم میرسد از فرش تا عرش برین
 زادم و جن و ملک تا در ثنای بیخودم

از ناله‌ام بوجد در آیند قدسیان
 من عندلیب باغ مقام محمدم
 تا حشر اگر به هوش نیایم عجب مدار
 مست مدام بادهء جام محمدم
 از علو شان ناز بر افلاک میکنم
 تا خاکسار در گه و بام محمدم
 آمیخته چو شیر و شکر فکر خاطرم
 تا در خیال مدح کلام محمدم
 در بحر فیض شد صدف گوهر یتیم
 قربان لفظ و معنی نام محمدم
 این بندگی به رتبهء شاهی نمیدهم
 فخرم همین بس است غلام محمدم
 بر صبح طعنه میزنم از صاف طینتی
 تا در پناه طرهء شام محمدم
 فردا که يك قلم دو جهان را پناه اوست
 امیدوار رحمت عام محمدم^(۹)

(۱۲)

فارغ از پاس حیاتم ، در فنای بیخودم
 غافل از خویشتن تا مبتلای بیخودم

(۹) شیخ بابا رده‌سوول ئەم پارچه شیعرەى لە تەعریفی پێغەمبەرەدا وتوووە .

نیستی در عالم هستی بقای دیگر است
 مطلق از قید تعلق ، در ولای بیخودم
 عاشق مهجورم و یادم به جز معشوق نیست
 خویشتن گم کرده دشت ولای بیخودم
 گاه در امید وصل و گاه در بیم فراق
 معتکف در مسجد خوف و رجای بیخودم
 بر سماطم حاتم طائی گدائی میکند
 ریزه‌خوار خوان احسان سخای بیخودم
 مقتبس از شعلهء ادراک ما مهر فلک
 ذرهء پروردهء فیض لقای بیخودم
 در لباس فقر ناز پادشاهی میکنم
 تا به زیر سایهء بال همای بیخودم
 روح پاکم ، فارغم از نحس و سعد روزگار
 از گروه قدسی اوج سمای بیخودم
 پاکم از ظلمات ترکیب عناصر کرده‌اند
 مظهر نور تجلای صفای بیخودم
 طینتم آینهء تمثال نیکی ساختند
 از بدی بیگانه‌ام ، من آشنای بیخودم
 طعنه بر جام جهان بین میزند آینه‌ام
 صورت نورم ، هیولای هوای بیخودم
 آفرینم میرسد از فرش تا عرش برین
 زادم و جن و ملک تا در ثنای بیخودم

عاقبت (بابا) برای دفع علت‌های دل
 شربتی دادند از دارالشفای بیخودم
 نالهء ما شور آهنگ سماع قدسیان
 بلبل خوش نغمهء رضوان سرای بیخودم
 باکم از طوفان عصیان نیست در روز جزا
 ناخدای کشتی لطف خدای بیخودم (۱۰)

(۱۳)

من گوی بلادیدهء چوگان فراقم
 حیران و سراسیمهء میدان فراقم
 از حال من شیفته حیرت خبری نیست
 موج یم بی‌تابی عمان فراقم
 ای شیفتهء فرگس فتان غزالان
 بی‌پا و سر خنجر مژگان فراقم
 ای مست شراب نگه یار قدح نوش
 دریاکش پیمانهء پیمان فراقم
 تو بلبل گلزار وصال و من غمبار
 بی‌بال و پر گوشهء زندان فراقم
 تو زندهء سرچشمهء حیوان وصالی
 من مردهء هجرانم و بی‌جان فراقم

(۱۰) شیخ بابا ریه‌سوول ئەم پارچه شیعرە ی بۆ مەلا مەحموودی بێخود
 نووسیوه .

تو محرم بزم می وصل و من محروم
 دردی کش میخانهء هجران فراقم
 بر نالهء من گوش کن ای یار وفادار
 آوازهء پر شور نیستان فراقم
 مینالم و این سوز نهان میکنم اظهار
 دل سوختهء آتش سوزان فراقم
 از حسرت آن یوسف گم گشته عزیزا
 ماتم زدهء کلبهء احزان فراقم
 گم گشته و آوارهء صحرای تحیر
 حرمان زدهء بی سر و سامان فراقم
 بر لوح دلم فاتحهء یأس نوشته
 استاد ازل طفل دبستان فراقم
 آن بلبل حرمان زدهء گلشن وصلم
 در کنج ققص مرغ خوش الحان فراقم
 من قانعم از پیرهن یار به بویی
 ای نور بصر ساکن کنعان فراقم
 در باغ دلم جز گل پر داغ نروید
 من لالهء شیدای گلستان فراقم
 آهم همه دوداست شرر قطرهء اشکم
 ای وای که من مجمر نیران فراقم
 مجنون صفتم با صف اشک و علم آه
 خود پادشه ملک بیابان فراقم

پروانه بی بال و پر از اثر هجر
 شبهاست که من شمع شبستان فراقم
 در میکده هجر دوصد جام لبالب
 می نوشم و مدهوش خمستان فراقم
 عمریست که در بیشه هجران غزالان
 چون شیر ژیان سلسله جنبان فراقم
 جنسم همه غم ، نقد متاعم الم و داغ
 در سوق بلا تاجر دکان فراقم
 خاکم همه برباد شد از آتش هجران
 سیلاب بلا دیده طوفان فراقم
 از نام و نشانم خبر ار هست و اگر نیست
 (بابا) ی جفادیده حرمان و فراقم

(۱۴)

عاجز و بی سر و سامان غم
 جان من واله و حیران غم
 ای شه مصر ملاحی
 بنده بندی زندان غم
 گنجم و بر سر من مار فراق
 ساکن خانه ویران غم
 بی تعلق ز هم شاه و گدا
 بنده حضرت سلطان غم

مورم و با علم آه دوان
 آصف ملك سليمان غم
 گو جهان بحر کند سیل سرشك
 نوحم و ساكن طوفان غم
 دیگر از آب سرشكم چه غم است
 آتش كشتی عمان غم
 فارغ از سود و زیان دو جهان
 هائم راه بیابان غم
 دست بر سفرهء حاتم نكشم
 ریزه خوار نعم خوان غم
 از ازل آمده با داغ درون
 تا ابد لالهء بستان غم
 بی خبر از نفس راه حجاز
 همدم شور صفاهان غم
 مركز گردش پرگار بلا
 نقطهء جدول دوران غم
 یاد جمعیت كاكل تا کی
 طرهء زلف پریشان غم
 گوشهء چشم به قیصر نكنم
 خسرو محفل دوران غم
 رندم و گوش به سلطان ندم
 چاكر بندهء مستان غم

روتق گلشن داغ جگرم
 قطرهء بارش نیشان غمم
 بی نصیبم ز می و جام طرب
 مست پیمانهء پیمان غمم
 فارغ از کشمکش قصر فلک
 اختر طالع ایوان غمم
 آفت قلب سپاه فرحم
 فارس عرصهء میدان غمم
 سربسر داغ دلم از هجران
 نقد سرمایهء دکان غمم
 ناسخ جملهء احکام فرح
 آیت معجز قرآن غمم
 در ره هجر شدم گرد کنون
 رفته از گردش دامان غمم
 آه ازین آتش دل سوز آی وای
 شعلهء مجمر نیران غمم
 بنگر از معجزهء تیغ فراق
 ماهم و پاره ز کتان غمم
 وین عجب تر که به گلزار سرور
 بلبل کلخن ویران غمم
 طائر قدسم و از داغ فراق
 قمریء سرو گلستان غمم

این بین کز اثر سردی آه
 جان و دل سوخته بریان غم
 آه صد آه ازین بخت سیاه
 تیره روز شب هجران غم
 حال (بابا) ز من حیران پرس
 عاجز و بی سر و سامان غم

(۱۵)

ای چای ، اگر راحت جانهای ، جفائی
 نه نعمت عامی ، به خدا عین بلائی
 گر آب حیاتی سمی ، گر لعل خذف وار
 بدیمن زغن گر به مثل مرغ همائی
 هرچند که در انجمن خلق عزیزی
 بس خواری چو بر چشم شه عصر نیایی (۱۱)
 محبوبی اگر در نظر مردم دنیا
 مبعوضی چو متروک ز محبوب خدائی (۱۲)
 دل گفت برو ترک کن این آرزوی نفس
 (بابا) به حقیقت تو اگر طالب مایی (۱۳)

(۱۱) و (۱۲) مه بهستی له شیخ نه جمود دینه که وادیاره چای نه خوار دووه ته وه .
 (۱۳) شیخ باباره سوول نه م پارچه شیعه دی بو به دنا و کردنی چایی دنا وه .
 سه یید عه بدولقادر ناوی تالشی ش که فقه قی یه کی هاو پیتی شیخ
 باباره سوول بو وه ، بهم جو ره له وه لاما داکو کی له چایی کردو وه :

(بابا) متنفر اگر از حضرت مایی
 دستت نرسد دامن و سلم ز گدائی

چوار خسته‌گی

فریاد ز کوی نیکوی دور شدیم
ای وای ز فیض باری مهجور شدیم
در بزم وصال سوختم از هجران
افسوس ز نادیدن او کور شدیم

حاشا اگر از عزت ما نقص و فتوری
حاصل شود از نفرت هر بی سر و پائی
گر محفل جمع است و گر منزل وحدت
بی فیض وجودم نبود هیچ صفائی
شوری به سرت از طرف ارچه نمانده است
در ذم چه کوشی و چنین سقله چرائی
در زمرهء عشاق خودت شهرهء آفاق
بنمودی به بی‌مهری و بی‌عهد و وفائی
آن شاه که در طبع شریفش نه عزیزم
مطبوع نباشد بر او هیچ غذائی

بادی شیخ عبدولکریمی ئەحمەد بێرێندە

ئەم ذاتە کۆری سەبید ئەحمەدی کۆری سەبید موحەممەدی کۆری سەبید عەبدولرەحیمی میسری یە (١) • لە خانەشوور لە ناوچەی باوەجانی نراوەتە بەر خۆیندن و پاشان کە تۆزی ئاوازایەتی هاتوووە بۆ شارەزوور بۆ فەقێ یەتی و لە دێی ئەحمەد بێرێندە کە ئەوکاتە مەلا عەبدولرەحیمی چروستانەیی لەوێ مەلا بووە لای شیخ مەعرووفی تیرگسەجار – دامەزراوە ، پاش ماوەیەك لەوێشەووە چوووە بۆ هەلەبجەو لەوێ لەگەڵ شیخ بابارەسوولێ بێدەنی یە کتریان ناسیووە و بوون بە برادەر و ئێتر پێکەووە خۆیندوو یانە • پاش ماوەیەکی تر لە هەلەبجەووە پێکەووە چوون بۆ پریس بۆ لای مەلا قادری مەلا مۆمن و لەوێ خۆیندوو یانە • لەگەڵیشی چوون بۆ قزرابات و پاش ماوەیەك لەوێوە چوون بۆ سولەیمانی و لای شیخ بابەعەلیی تەکیەیی دامەزراون • لە سولەیمانی یەووە لێك جیا بوونەتەووە و شیخ بابارەسوول – وەك پێشتر باسمان کرد – چوووە بۆ بیارە و شیخ عەبدولکەریم لە جێی خۆی ماوەتەووە • پاشان ئەمیش چوووە بۆ بیارە و لەگەڵ شیخ بابارەسوول یەکیان گرتوووەتەووە و ئەمیش لەوی دەستی کردوووە بە خۆیندن • تا پاش کۆچی دوایی کردنی شیخ مەعرووفی تیرگسەجار ، شیخ عەبدولکەریم کە ئەوکاتە جەمەولجەوامیع

(١) ئەم سەبید موحەممەدە کە بە حاجی موحەممەد مەشهور بووە ، لەگەڵ سوپای میسر کە چوووە بۆ حیزاز بۆ سەرپان کردنەووەی بزوتنەووەی وەهابی ، چوووە بۆ مەککە و مەدینە و لەوێوە هاتوووە بۆ بەغدا و لەوێشەووە چوووە بۆ ناوچەی باوەجانی لە کوردستانی ئێران و لە دێی خانەشوور نیشتەجێ بووە •

ئەخوئىنى ، بە فەرمانى شىيخ نەجموددىن دەست لە خوئىندن ھەلئە گرى و ئەروا
 بۆ تىرگسەجار لە جىيى شىيخ مەعرووف دائەنىشى و دەست ئەكا بە
 دەرس پى و تنەو ھى فەقىيان و ئەبى بە پىش نوئىزى خەلک ، چونکە وەختى
 خۆى کە شىيخ عەبدولکەریم لە خانەشورەو ھاتوو ھى بۆ ئەحمەد پىرئەندە ،
 شىيخ مەعرووف چاودىرى و سەرپەرشتى کردوو ھى ، لەبەرئەو شىيخ
 نەجموددىن بە مۇناسىبى زانیو پاش كۆچى دوايى شىيخ مەعرووف شىيخ
 عەبدولکەریم پىروا سەرپەرشتى پى و شوئەكەى بکا و نەھىلى كۆپىتەو ھى
 چونکە مندالى گەورەى وای نەبو ھى ئەم ئەركە بەجى بەئىنى .

شىيخ عەبدولکەریم ئىنسانىكى رەوشت بەرزو دلسۆزى مۇسولمانان و
 خزمەتگوزارى خەلک بو . ئەو خزمەتەى ئەو بە منالانى شىيخ مەعرووف و
 بە تىكرای خەلکى ئەو ناوچەى کردوو ھى ، لە ھەموو كەسى ناوھىتەو .
 بۆیە بەش بەحالى دانىشتوانى ئەو ناوچەى ، ئەك ھەر وەك مەلایەكى گەرە
 یا وەك شىيخىكى باش و پى پىشان دەرىكى لىھاتوو ، بەلكوو ھەمىشە وەك
 براىەكى دلسۆزىش تەماشای كراو .

شىيخ عەبدولکەریم پاش دامەزرانى لە ئەحمەد پىرئەندە و ژن ھىنان و مال
 پىكەو ھىنانى ، پىو ھىندى جارانى لە گەل شىيخ بابارەسوولى بىدەن و لە گەل
 مەلاكانى ھەلەبجەو دەور و پىشتى بەتینتر کردوو . ھەمىشە ھاتوو چووى بۆ
 بيارە بۆ لای شىيخ نەجموددىن و پاش ئەویش بۆ لای شىيخ عەلا ئوددىن
 بوو ھى ، پى و چان لە گەل ئەو ھاو پى يانەيدا بە دەم مۇسولمانانى ئەو
 ناوچەى ھى بوون بۆ چار كەردنى ھەر گىرو گىرتىك ھاتىتە پىيان .

ئەم ذاتە لە ١٣٦١ دا كۆچى دوايى کردوو ھى تا دورا پۆزى ژيانى ھەر
 لە ئەحمەد پىرئەندە ماو ھى .

شىيخ عەبدولکەریم وەك مەلایەكى باش بو ، دەستى شىعەرىشى ھىبو .

به داخه وه شیعره کانی کو نه کراونه ته وه ، به لام من چهند پارچه یه کیم لایه ،
وا لیره دا بلاویان نه که مه وه .

(۱)

به کوردی :

ئه م دهرده تووشی من بووه ئه مپۆ له پرووی ههوا
چارهی چی به پیم بلین ئه ی ره فیکانی باوه فا

هه رلا ئه چم چجایی ئه جانب که قه وم و خویش
به دتر له ئه جنه بی له دهری خوی دهرم ئه کا

مه نفووری طهبعی کافرو موسلیم وه ها بووم
ریم ناده نی بچم نه ئه دهیرو نه خانه قا

دهرمانی دهردی تو له لای منه بیچاره پیت بلیم
ههسته برۆ په نا به به ئه صحابی موصطه فا

گهر کافری موعانیدی صه د ساله یته لای
گورجی ئه یته موجهه هیدو مه حره می خودا

(۲)

وه ره ئه ی دل وه کوو په روانه بالی عیشق په یدا که
به دهووری شه معی شهرعی ئه نوهره صه د سۆز به رپاکه

له طه عنه ی شیته کانی وه ک حوبارای رینگه لی گوم بوو
مه ره نجه و بی به یه ک شوعله هه موویان ته فروتوونا که

طه ره فداری شه ریعت شیره وه ک صیددیق و فارووقه
له حیزه فیلی ریوی بووله هه ب یا جه هل بی باکه

ئەگەر باوەر بە من ناکەي وەرە تۆزى بە چاوى دىل
تەماشای حوسنى ئىقدامى مودىرى وارماوا کە

دەسا ئەي ئەهلى فەضل و مەعرفەت ھەردەم بە سۆزى دىل
تەمەنناي نەصرەت و تەوفىقى ئەم ذاتە بکەن چاکە
قوبوولى کەي بە لوطفى خۆت خودايا ئەم تەمەننايە
بە حەققى ئەوکەسەي فەرمووتە پىي (لولاك لولاك) (۲)

(۳)

ئەمە چى بوو سولەيمانى وەھا پىر شىن و گریانە
کەچى شادى و بەشارەت سەربەسەر پىر گردى سەيوانە
ئەمە چى بوو کە زىندوو يەكقەلەم بى دەنگ و خاموشە
لەناو مردوو کەچى ھەر بەزمە ، ھەر ئاھەنگە ، سەيرانە
ئەمە چى بوو کە ئەم قەبرە دووۋەد سالانە وەك قەسرن
کەچى ئەم قەسرە شىرىنانى شارە وا پەريشانە
چى يە پووش و پەلاشى گردى سەيوان عەينى گولزارە
کەچى باغ و گول و گولزارى شار وەك شارى موورانە

(۲) مامۆستا مەلا قادرى سۆفى مەلاي فەقىجنە ئەبى لای حسىن بەگى
حەسەن بەگى موحەممەد پاشا کە مودىرى ناحىيەي وارماوا بوو ، ئىجازەي
مەلايەتى بە مەلا حەسەنى شاترى ئەدا کە پاشان بە مەلا حەسەنى ھۆرىن
ئەناسرا . حسىن بەگ بەمبۆنەوہ ئاھەنگىك ئەگىرى و شىخ عەبدولکەریمیش
لەسەر داواي مامۆستا مەلا قادر کە ويستوو يەتى قەدرزانىنى خۆي لە
پیاوہىيى حسىن بەگ دەربىرى ، ئەم چەند بەيتە ئەللى و ئەيدا بە يەك
لە فەقىكان لە کۆرى ئاھەنگە کەدا ئەيخوینىتەوہ .

له يهك مزگهوتو ته كيهو مه درسه كهس نايي دهنكي
 نه (قد قامت) نه ياهوويي ، نه (بسم الله) نه سوبحانه
 له هر قه بريكه وه گوي بگري هه روهك نه غمهي داوود
 صه داي ته كيبي عيدو خوطبه يي ئاوازي قورئانه
 وه هام زاني منيش نهو حاله ته روئايه ئه يينم
 له بو ته حصيلي بيداري خوم هينايه جولا نه
 كه هوشم هاته بهر نه ختيك و پرسيم بوم مو حه ققهق بوو
 نه مه ئاثاري كوچي شيخي عه صرو فخرى كوردانه
 چ شيخي ؟ حه زره تي باباعه لي ، عه للامه يي ده وران
 كه نه قصه گهر بللم عيلمى وه كوو ده ريايي عه ممانه
 به فه يضى عيلمى نهو ره يي به قورباني عولوومى بم
 فوروو عو نه صلى نه م دينه وه ها خوش رهنك و ره ييانه
 به عيلمى نهو بوو نه م نه سراره شيرينانه ده ركه وتن
 به فيكري نهو بوو ده رها تن هه موو نه م دوررو مه رجان
 به ياناتي به ديعه ي بو مه عاني موشكيل و مه خفي
 به نه حوي بوو كه صه رفي لي نه بوو نه شكالي ييگانه
 كه لامى وا به حيكمت سه وق نه فهرموو بو عه قيدو دين
 مو عانيد دائه ما له م ته رزه ته فسيره و حه ديثانه
 له پاكي طينه تي چي بللم ؟ مه لهك حه يران نه بوو نه يوت
 چي به نه م روحي مه حضه وا له فهردي نه وعي ئينسانه
 هه زارو سيصه دو په نجاوو تو شيخ هيجره تي فهرموو
 به عه زمي سي به ري نهو تاقه سه روي باغي نه كوانه

ته قاضای ئەم ھەموو تەحقیقی عیلم و خزمەتی دینە
 بە ئێ نە یلی جیواری ھەزرەتی شاھی ڕەسوولانە
 بە قوربان گەر بئێم تۆ مردووی لال بێم وە کوو لالە
 خەلاتی زیندویی قەطعیت لە مەولای وە لە سەر شانە
 بە ئێمە گەر بئێن مردوو لە پاش تەشریفی تۆ ھەققە
 کە قووتی ژینی ڕۆحی ئێمە بۆ ئەو بە حری ئیحسانە
 یەقینە تۆ مەقامت جەننەتی فێردەوسی عولیایە
 مەقامی ئێمە ھەم مەعلوومە بێ تۆ قەعری زیندانە
 لە ئەم زیندانی بانی خۆتە قەت غافل مە بە قوربان
 لە حالی عەبدی خۆپرسینە وە شیوەی بزورگانە
 غەمت لایە ، فەرەح بێتە دلت (فانی) کە نووری ئەو
 لە جیگایە وە کوو خۆری درەخشان پرتە و ئەفشانە (۳)

(۴)

لە پاش دەرچوون لە دەستی بە فرو باران
 بە لاوازی و کەمی ئینسان و ھەیان
 بە لاقرتی سوئالم کرد لە شوانی :
 چی بە تەئریخی ئەم سالا برا گیان ؟

(۳) شیخ عەبدولکەریم ئەم پارچە شیعرە ی بۆ لاواندەوێ شیخ باباعەلیی
 تەکیەیی و توووە کە یەکیەک بوو لە مەلا گەورەکانی سولەیمانی .

به صهده ئه فسووس و چه سهرت جوابی داوه
« سیاستیکی پیس و ، عه سهرت ئامان » (۴)

(۵)

به فارسی :

ای دل گم گشته خون شو ، عالمی برباد شد
گریه کن ای دیده ، صبر از دل که بی بنیاد شد

سینه آتش گيرو خاشاك وجودم را بسوز
تیز شو آتش که آه و ناله ات امداد شد

ای کف افسوس رو بر زانوی غم حلقه شو
غم مخور پیشانی عجزت دگر املا د شد

نالهء موّاج رو در شهر غم آواز ده
يك قلم شادی زملك خاطران ناشاد شد

ای چمن رو خاك بر سر کن تو سرو خویشرا
کز میان باغ دین آن قامت شمشاد شد

آنکه از بازوی سعیش در طریق مصطفی
خانقاه و مدرسه از علم و دین آباد شد

(۴) زستانی سالی ۱۳۴۳ (۱۹۲۵) زستانیکی تووشو سهخت بووه . شیخ
عه بدولکه ریمیش ئهم پارچه شیعره ی بو یادکردنه وه ی ئه و زستانه داناوه .
دوا نیوه بهیتی پارچه شیعره که به حیسابی حورووفی ئه بجه د سالی
۱۳۴۳ ئه گریتته وه به مهرجی وشه ی (عه سهرت) به ریئووسی کون واته
به (عشرت) بنووسری . (پیس و) یش به شیئوه ی قسه کردنی هه ندی
ناوچه ی کورده واری واته (پیس بوو) . ئهم پارچه شیعره مان له رووی
فوتوی که شکوله که ی مه لا عه زیزی ریئشاوی نووسیوه ته وه .

آنکه از اکسیر فیضش هر که را يك ذره یافت
زرّ خالص گشت و از زنگ هوا آزاد شد
گرچه کوه بیستون چهل بالا گیر بود
بهر تخریش چه شیرین تیشهء فرهاد شد
از حوادث هر که دیدی منکر معروف خواند
بی نوایان را که هر جا اهل استمداد شد
وضع را اندر بیان دین به نحوی صرف کرد
از زبان منکران عهد هم آزاد شد
تا شد آن خورشید برج معرفت غایب ز خلق
از میان اهل دین خود محشری ایجاد شد
مستقیم اندر شریعت ، بهره مند اندر طریق
چون ضیاء نجم دین آن رهبر امداد شد
هر کرا از همت فاروق ثانی پرتوی
شد نصیب از غم برست و هم چو او دلشاد شد
طالبان علم خاموش و مریدان در خروش
وای بر حال همه از دستشان ارشاد شد
منع درویشان مکن از ناله و آه و فغان
آه صد آه از جهان آن مرکز ارشاد شد
گرچه از خدمت جدایم ، ليك از لطف خدا
خاطر م با منکرانش خصم مادرزاد شد
گریه کم کن (فانیا) ، همت ز نجم الدین طلب
آنکه از فرموده اش این بیت شیرین یاد شد

منکر از من چون جدا شد خویش را داند که او
زیر بار نفس و شیطان خسته و بیمار شد
او چو از شغل خدا يك لحظه آسایش نداشت
رمز تاریخش ز حرف (شاغل) ایجاد شد (۵)

(۶)

این چه غوغائی است می‌خیزد ز ارکان جهان
شور محشر شد هویدا در میان انس و جان
واله و سرگشته و حیران و در جوش و خروش
شاه و سلطان ، میر و خاقان ، جمله پیر و جوان
چشمه چشم صفای مهر از غم پر کدور
نقطه حال جفا بر سینه مه شد عیان
از تنور دیده شد بسط زمین طوفان اشک
سرخ شد از جوش سیل خون دل هفت آسمان
رونق باغ صفا از آه مردم شد خراب
رنك گل از ناله بلبل برفت از بوستان
لاله خون‌ریز است از آه دل و گل سینه چاك
زخم خار صد جفا در پرده دل باغبان

(۵) شیخ عبدالکهریم ثم پارچه شیعه‌ی به‌بونه‌ی کوچی دواپی شیخ
مه‌رووفی نیرگسه‌جاره‌وه و تووه . پسته‌کانی و شه‌ی (شاغل) به‌حسابی
هورووفی نه‌بجه‌د نه‌که‌نه ۱۳۳۱ که سالی کوچی دواپی کردنی شیخ
مه‌رووفه .

شد پریشان خاطر مجموع اعیان زمین
گرد حسرت بر جبین بنشست ارکان زمان

کاکل مشک جهان بیریده از تیغ جفا
سنبل زلف بتان پژمرده از باد خزان

از خرد پرسیدم این غوغا و آواز حزین
گریه بر لب ، دست بر سر ، گفت هان ای بی نشان

آفتاب برج عدل و ماه اوج سلطنت
شاه جم جا ، میر والا ، سایه نوشیروان

فخر ملت ، تاج سطوت ، زینت تخت و نگین
مهر رفعت ، زیور شوکت ، سلیمان زمان

اشک بخش خسرو و حسرت ده کاووس و کی
پنجه بر پیچ اسد ، خون ریز صد چون قهرمان

شیر میدان ، شاه ایران ، رستم میدان جنگ
آفت قلب سپاه ، آشوب جان دشمنان

کنز احسان ، بحر عرفان ، خادم پیر و مرید
قظم دولت ، سعد ملت ، راحت روح روان

زین معما پرده برداریم دل خون شد ز سوز
تابع خیر البشر ، نور بصر ، سرکار خان

(مصطفی) نامش بسان نام فخر المرسلین
مرغ روحش شد طفیل او به گلزار جنان

در میان کافران مانند شاه کربلا
جان به جانان داد و از دنیای فانی شد نهان

از سوار برگ ماتم شد جهان شام غریب
گرد گل از خون شفق در مشرق روی بتان
کاش هنگامی که تیرش از نیام آمد برون
دست دشمن خشک و قامت خم شدی همچون کمان
کاش آن روزی که گنگون شد زمین از خون او
میدردی تیغ قدرت سینهء داود خان
کاش آن وقتی که شد غلطان خون آن شهسوار
پایمال سیل قهر حق شدند کافران
زین جفا از ابر تا روز جزا خون میچکد
میر میران مصطفی شد کشتهء شیطانیان
آسمان جور و ارض معدلت بی نور ماند
از غروب پرتو مهر رخ آن نوجوان
از وفاتش سبعةء سیاره بی تاب و قرار
در عزایش چشمهء چشم ثوابت خون چکان
ابر بر ناکامی او آنچنان بگریست زار
خانهء اهل جهان از سیل خون شد بی نشان
ریخت چندان اشک حسرت عرش بر بام فلک
گشت بهر جوی خون چشم کواکب ناودان
حسرتا شد ملک ایران بی نظام از فوت او
مهوشان بی ناز و جمع خانمان بی خان و مان
خواهم از تیغ غضب جان و تنش صد پاره باد
آنکه باعث گشت بهر این جفای بیکران

(فانیا) زین سوز دیگر خامه‌را کوتاه کن
مرغ و ماهی سوختند از آتش آه و فغان

بهر تاریخش فروشد فکر در بحر خیال
نیل بر سر ، ناله در دل ، دیده گریان ناگهان

خامهء دست قضا بر لوح خاطر زد رقم
رمز سالش (خیمه زد بر مأمن دار الامان)^(۶)

(۶) شیخ عبدالکهریم ئەم پارچە شیعردی بۆ لاواندنه‌وه‌ی موسته‌فا خانی
قوبادی وتووێه که له جهنگی قه‌لخانیدا کوژراوه . رسته‌ی ناو دوو
که‌وانه‌که له نیوه‌ی دووهه‌می ئەم به‌یتهدا ، به‌حسابی حورووفی ئەبجد
ئه‌کاته ۱۳۳۷ که سالی کوژرانی موسته‌فا خانه .

بادی مهلا قادری سوئی

ئەم ذاتە کوپی موحەممەدی کوپی سەفەری کوپی ئەحمەدی کوپی موحەممەدە ، ئەچیتەو سەر (وہلی) ناویک و لەمەوہ ئیستا نہوہی ئەم پیاوہ ہەموو بہ (ہۆزی وہلی) ناسراون •

ئەم (ہۆزی وہلی) یە بەرلەوہی جافی مرادی بیئە گەرمیان لە ناوچە (دزیایش) نیشتەجی بوون و جاروباریش پۆشتوون بۆ دەوری (کانی بەردینە) و (بیسەلمین) و گەلی جاریش لە (گولان) ی تریکی (فەقیجنە) ماونەتەوہ • کەواتە ئەمانە لە جافی مرادی نین ، بەلام بەہۆی ژن و ژنخوازەوہ لە گەل ہۆزی (شاری) ئیستا وایان لی ہاتوہ بہ بەشیکی لەوان دائەنرین و لە خیر و شەرا بہ یەکی ئەناسرین •

باوکی مامۆستا مەلا قادر لە دئی (ژالەناو) دانیشتوہ • مەلا قادر ہەر بہ منالی نراوہتە بەر خویندن و پاشان کە فامی پەیدا کردوہ چوہ بۆ بیارہ بۆ خویندن و تا بوہ بہ مەلا خویندووہتی و ہەر لە بیارہش ئیجازە وەرگرتوہ لای مامۆستا مەلا قادری گەورہ و پاش ئیجازە وەرگرتیش ہەر لە بیارہ ماوہتەوہ و ژنی نہہیناوە تا لە سالی ۱۳۳۳ دا لە سەردەمی شیخ نہجموددینداو بہ فەرمانی ئەو بہ مەلایەتی چوہتە کانی کەوہی شەمیران و (۱) لەناو عەرەتی (یەزدان بەخشی) دا بوہ بہ مەلاو

(۱) مامۆستا مەلا قادر ، پاش کوچی دواپی شیخ عەبدوللای شیخ موحەممەد ئەمین عەبابەیلی بوہ بہ مەلای کانی کەوہ . ئەم شیخ عەبدوللای مەلاو مودەرریس و شاعیر و نازناوی (جەفایی) بوہ . دیوانیکی شیخەری ہەبە لەم دواپی یەدا لەلایەن شیخ موحەممەد علی قەرەداغی یەوہ لە چاپ دراوہ .

پاش ماوه یه کی کهم زینه ت خانی کچی حاجی مهلا عهزیزی وازوئی هیئاوه
که جافی هاروونی بهو ، به دهرس وتنه وهو ئاموژگاری کردنی موسولمانانه وه
خهریک بووه و فهقیی بههرمه ندی زووری وهك مهلا فه تاحی کاگردهلای و مهلا
فهزوللای تالشی لای خویندوو یانه و پیگه یشتون •

پاش چه ند سال ماموستا مهلا قادر کانیکه وهی به جی هیشتوو وه
باری کردوو بهو (فهقیجنه) له ناحیهی وارماواو لای حوسهین بهگی حهسه ن
بهگی موحه مه د پاشای جاف بووه به مهلاو لهوئی یش هر خهریکی
پیگه یاندنی فهقی و ئاموژگاری کردنی موسولمانان بووه و نزیکه ی بیست
سال لهوئی ماوه ته وه ، ئهوجا باری کردوو چووه ته دئی (بانی خیالان) و
مزگه وت و مه دره سه ی تیا کردوو ته وه و تا له مانگی ره بیعولثانی سالی
۱۳۷۲ (۱۹۵۳) دا کوچی دواپیی کردوو — هر لهوئی ماوه ته وه •

ماموستا مهلا قادری صوفی یه کی بوو لهو کهسه نایابانه ی که
سهرانسه ری ژیا نی خویان بوو خزمه ت کردنی موسولمانان سهر فئه که ن •
مالی هه میشه وهك دیوه خان وابوو • زووتری مه سرفی فه قیکانی له گیرفانی
خوی بوو • به شیکی زووری وهختی له هاتوچوی ئه م لاو ئه ولادا بوو بوو
چار کردنی گیروگرفتی ناوخه لك و ئاشت کردنه وهی نا کوکانو دوستی کردن
له تیوانیانا ، سهره رای خواپه رستی و جی به جی کردنی ئه رکه ئایینی یه کانی
به رابه ر به موسولمانان و وه لام دانه وهی پرسی شهرعی له هه موولایه که وه •
هه میشه بهر له رۆژبوونه وه له مزگه وت ئاماده ئه بوو و ئیوارانیش تا پاش
نوژی خه وتنان نه ئه گه رایه وه بو مال •

ئه و پیوه ندی دوستی یه له گه ل شیخ نه جموددین بوویه تی زور به تین
بووه و زور کات له ژووره بچوو که که یا به سهر پا ه کانه کانی دالانی خانه قای
بیاره وه که ئه چی بو مه دره سه و حو جره ی فه قیکان ، پیکه وه دانیشتون • ئه و

دۆستایه تی به ی له گه‌ل شیخ عه‌لا ئود دینیش هه‌ر بوو و هه‌موو سالی ئه‌هات بو
بیاره بو سه‌ر لیدانی و هه‌ر چه‌ند نامه‌ی بو ئه‌نووسی ، ئه‌م چوار خسته‌کی به
جوانه‌شی له سه‌ره‌تای نامه‌که‌یه‌وه بو ئه‌نووسی :

همه‌ ییگانگان چنان داند
که منت آشنای درگاهم
ترسم ای میوه‌ درخت بلند
که نیایی بدست کوتاهم

وه‌ك زانیومه‌ ناوانانی مامۆستا مه‌لا قادر به‌ (سۆفی) بو جوی کردنه‌وه‌ی
بووه‌ له‌ (مه‌لا قادری مه‌لا مۆمن) واته‌ باوکی ئه‌و ناوی مه‌لا مۆمن بووه‌و
باوکی ئه‌م ناوی سۆفی موحه‌مه‌د بووه‌ • بیستوو شه‌مه‌ بۆیه‌ وا ناو نراوه‌ چونکه‌
هه‌ر له‌ سه‌ره‌تای فه‌قی به‌تی به‌وه‌ سولووکی کردوووه‌و بووه‌ به‌ سۆفی و هه‌ر
له‌خۆیشیا سۆفی مه‌شرب بووه‌ •

یادی مهلا مهعمودی موفتی "بیخود"

مهلا مهعمودی بیخود کوری مهلا موحه ممه دئه مینی موفتی سوله یمانی کوری مهلا نه حمه دی موفتی مه شهوور به (چاومار) ی کوری مهلا مهعمودی دیلیژیه به که له گه‌ل شیخ مه عرووفی نو دی پیکه وه موده پرپرسی مزگه وتی گه وره ی سوله یمانی بوون .

بیخود له سالی ۱۲۹۶ ی هیجره تدا له سوله یمانی هاتوو ته دنیا وه له مه دره سه و مزگه وتی خو یان و هه روا له مه دره سه به ناووبانگه کانی تری سوله یمانی خویندوو یه . ماوه یه کیش له پینجوبین لای مهلا عه بدولر حمانی پینجوبینی و ماوه یه ک لای مهلا قادری گه وره یش له بیاره خویندوو یه . هه ر له و ماوه ی له بیاره خویندنه یدا پیوه ندی رۆحیی له گه‌ل شیخ نه جمود دین په یدا کردوو وه بووه به یه کئی له موریده جانا نه کانی . ماوه یه کیش له هه له بجه بووه به (حاکم) و ماوه یه کیش له گه‌ل ره فیق حیلمی و زیومر مامۆستایه تی کردوو . سهرده میکی زۆری ته مه نی له هه له بجه به سه ربردوو تا مهلا عه بدولعه زیزی موفتی کاک ی له ۱۳۶۶ دا کۆچی دوا یی کردوو ، نه و جا گه راوه ته وه بۆ سوله یمانی و له جیگه که ی نه و دانیشتوو ، تا له سالی ۱۳۷۶ (۱۹۵۵/۸/۲۵) دا کۆچی دوا یی کردوو (۱) .

(۱) تا من له بیاره بووم و بیخود له هه له بجه بوو هه رچه ند بچووما یه ته هه له بجه له گه‌ل نه وو مهلا کانی هه له بجه پیکه وه راما نه بوارد . که پاش گه رانه وه ی بیخود بۆ سوله یمانی ، منیش له ۱۹۵۱ دا بیاره م به جی هیشت و چوومه سوله یمانی ، دۆستایه تیمان له جاران به هیتزر بوو و هه موو

ههفتهیهك ئهچوومه لای . بهداخهوه كه كۆچی دواایی کرد من له
سولهیمانی نهمابووم و گواستبوومهوه بۆ کهرکوک . ههوائی مردنی زۆری
نارهحت کردم . له دوورهوه بهم پارچه شیعره لاواندمهوه :

بێ خوده یا باخوده ، بێ هۆشه یا هوشیاره دڵ
نووستوووه چاوی له خهودایه ، وه یا بێداره دڵ
ئهم سهعاته پۆژه یا شهو بۆچی بهرچاوم رهشه
یا دهمی هیجرانه ، بۆیه عاجزو غه مباره دڵ
دوو که له ههستا له سینهم تالی کرد سه فحهی جیهان
یا گری ئاگری جهفای لێ بهربوووه پێ ناره دڵ
یاوه کوو بیستووومه (بێخود) مهنبهعی عیلم و ئهدهب
ئهو عهزیزی میسری پۆحه لهو پێو سه رشاره دڵ
رهختی کۆچی بهستو رووی کرده بیابانی بهقا
یانێ لهم دارولفهناي خاوهن جهفا بێزاره دڵ
کۆچی بێ واده له زومرهی یاوه ران و دۆستان
یانێ ناچاری قهزای فهرمانی بێ ئینداره دڵ
پێنجهمی مانگی موحه ریهم بوو تهمی ئهم ماته مه
یانێ هاوده ردی شه هیدی کهربه لای ئازاره دڵ
کۆچی خیرت بێ برا بۆ دیدهنی دلداره کان
بۆ لیکای (باباره سوول) و یاره کهی ئه فگاره دڵ
دڵ به ئیش و موته لایه ، ئیشی بهم چهرخه نییه
یانێ لهم بازاره دا بێ کاسبی و بێ کاره دڵ
تال بووه لیم کاکي من سهیرانی گولزارو چه مهن
چۆن به بێ تۆ طالیبی دهشت و دهرو گولزاره دڵ
بێ سهرو بێ سهرو دهرو بێ غه مخۆرو بێ یاوه رم
بێ چه بیب و بێ طه بیب و خهسته وو بیماره دڵ
ههه له شهوق و ذهوقی تۆ بوو لهم هه موو غه مباری یا
وام ئه زانی مهست و سه رمهستی گولی بێ خاره دڵ
چی بوو ئهم سه کته که سه کتهی دا له زهوقی دۆستان
یا مه گهر جیی تیری تهقدیرو قهزای قه ههاره دڵ

• بێخود ئینسانیکى پاك مه شرب و دل رووناكو كردار چاك بوو .
 • دل فراوان و دهس بلاو بوو . باوه رناكه م كهس له وه وه ئازارى پى گه بشتى .
 • له ته ماعى دنيا دوور بوو . تا مرد هه ر به ره به نى ژيانى به سه ربرد .

• بێخود شاعیرىكى پایه بلند بوو . شیعری به کوردی و فارسی زۆره .
 دیوانه كه ی له لایه ن موحه ممه دى كورمه وه به یارمه تى عه بدولرهمان موفتى
 برازای له ١٩٧٠ دا له چاپ دراوه (٢) ، به لام هه موو شیعره كانى تیا نی به .
 لێره دا به مونا سبى نه زانین چه ند پارچه شیعرى بلاو بکهینه وه كه له دیوانه كه یدا
 بلاو نه كرا و نه ته وه .

دل كه مه حرووم بوو له بىنى باغى رووى تو كاكى خوّم
 هه رچى باغات ه له لای وهك شۆره كات و خاره دل
 بىنى يارانت نه دا (بابا ره سوول) ، (عه بدولكه ریم)
 بۆیه دايم واى نه زانى هه ر له لای دلداره دل
 ناوى (نامى) ی تۆیه ویردى دايمى (عه بدولكه ریم)
 وه قفى فیکرى تۆیه خاطر خاوه نى نه سراره دل
 مه طله عى سالى هه زارو سیصه دو حه فتاوو شهش
 نه و ده مه ی پر بوو له ئیش تا ئیسته وا بيماره دل
 (٢) جى خۆیه تى لێره دا هه له یهك راست بکهینه وه كه له دیوانه كه یدا
 رووى داوه ، نه ویش نه وه ته كه له سه ر پارچه شیعرى :
 (بحمد الله) دلى ده ریا به خادیم
 مه عانى لوتلوئى لالا به خادیم

نووسراوه بێخود بۆ سه یید عه لى ره فىقى (خادم السجاده) ی نووسیوه .
 له راستیدا ، وهك وهختى خۆى مامۆستا موحه ممه د حه ویز له نامه یه كى
 پر له مه علوو ماتدا بۆ موحه ممه دى كورمى روون كردوو ته وه ، بێخود
 نه و پارچه شیعره ی بۆ حاجى میرزا عه بدوللاى كۆبى نووسیوه كه نازناوى
 شیعرى (خادیم) بووه و زۆر دۆستى بێخود بووه . شایانى وتنه خادیمیش
 به پارچه شیعرى كى جوان وه لامى بێخودى داوه ته وه كه سه ره تاكه ی
 ئه مه به :

له عیشقى حه زره تى مه ولایه بێخود
 سه رى پر نه شه یى سه ودا به بێخود

(۱)

(بحمد الله) که میعماری ئەزەل کۆیهی تەماشاکرد (۲)
به صونعی سەرمەدیی خۆی دائیرەیی ئەوقافی ئاوا کرد
دەمی بوو تووشی عیللەت بووبوو ئەوقافی قەزای کۆیه
قەدەر کردی که دوقتۆریکی هیناو پیتی موداوا کرد
خودا وەك بووعەلیی سینا که (سەید هادی)یی بو نارد
به قانونی شینا ئالام و دەردی تەفرو توونا کرد
لەپاش مزگەوتی گەرەو تەکیە دەستی کردە ئینشائات
لە ناوشارا نزیک حەفتا دوکانی تازەیی ئینشا کرد
که ئەم بازارە وەك قەسری بەهەشتەیی بو دروست کردن
زەمانی حوورو غیلمانی سەراپا پر لە طووبا کرد

(۳) بێخود ئەم پارچە شیعرەیی بەبۆنەیی ئەوەوە داناوە که مەئمووری ئەوقافی
ئەو سەردەمەیی کۆیه که ناوی سەید هادی بوو و خزمی بێخود خۆی
بوو لە ساڵی ۱۳۵۴ دا چاخانەیکە و شەست و چوار دووکان و چوار سەکۆ
لە تەنیشت مزگەوتی گەرەو کۆیهوە بە پارەیی ئەوقاف بو سوودی ئەو
مزگەوتە ئەکاتەو . ئەم پارچە شیعرە هەرچەند لە دیوانەکەیی بێخوددا
نییە ، بەر لە بەچاپ گەیاندنی دیوانەکە لە ژمارە (۱۰) ی ساڵی (۱) ی
گۆقاری (پرووناکی) دا بڵاوکراوەتەو که لە ۲۵ ی نیسانی ۱۹۳۶ دا
دەرچوو . پاش دەرچوونی دیوانەکەیش لە ژمارە (۳۰۱) ی ساڵی (۷) ی
پۆژنامەیی (هاوکاری) دا بڵاوکراوەتەو که لە ۲۳/۱/۱۹۷۶ دا دەرچوو
[بۆ زانینی زۆرتر لەبارەیی ئەم پارچە شیعرەو برێوانەرە ژمارەیی ناوبراوی
پۆژنامەیی هاوکاری ، وتاری «دیوانەکەیی بێخود و پارچە شیعرێکی
دۆزراوەی» که مامۆستا کەریم شەرەزا نووسیویە] .

ئەگەر لوطفی بېی مافهوق ئېتر شایانی تەرفیعه
 که چونکوو بۆ حوکومەت واریداتی زۆری پەیدا کرد
 لە سایەى پاتییى مافهوقە ئەم مەئمووری ئەوقافە
 لە کۆیسنجاق کەوا فەوقی وەزیفەى خۆیشی ئینفا کرد
 چ مافهوقی ؟ که وەك پۆستەم لە مەیدانی دلیری دا
 بە تیغی جەوھەری دیوی سپی زولمی یەکالا کرد
 وەلى نىعمەت مودیری عام (کوبەیسى) عیسەیی دەوران
 (پەئووف) بەگ یەعنى ئەو ذاتە کەوا ئەوقافی ئاوا کرد
 که (بێخود) سالی تەئریخی لە مامۆستای خیرەد پرسی
 لە شیۆهەى فارسیی لادا ، بە کوردیی تازەى ئیملا کرد
 بە صەد تەحسین جەوابی دایەووە دەستەو دوعا فەرمووی :
 « مووہفەق ھەر بژی (ھادی) وەك ئەم بازارەى ئینشا کرد (۴) »

بە فارسی :

(۲)

چرا در مزرع دل تخم مہرم کاشتی ، رفتی
 مگر از حاصلاتش دسترا برداشتی ، رفتی
 تو خود چون گل شدی در جنت قادر کرم شادان
 مرا در دوزخ غم خاررا پنداشتی ، رفتی

(۴) بۆئەودى پیتەکانى ئەم نیوە شیعرە بە حیسابى حورووفى ئەبجەد
 ۱۳۵۴ یان لى دەرچى که سالى دروست کردنى چاخانه و سەکوو
 دووکانەکانە ، پێویستە نیوە شیعرە که بەم جۆرە بنووسرێتەوہ : « موفق
 ھەر بژی ھادی وەك ئەم بازارەى انشا کرد » .

نشستى چون هما بر شاخسار روضهء مقصود
 به قاف عزلتم عنقا صفت بگذاشتى ، رفتى
 وصال ترا وجودم هست چون شیر علم لرزان
 مرا تا رایت هجران بدل افراشتى ، رفتى
 به اشك گرم و آه سرد (بیخود) از غمت گوید
 چرا در مزرع دل تخم مهرم کاشتى ، رفتى ^(۵)

(۵) وهختى خۆى پاش دەرچوونى دیوانه‌که‌ی بیخود ، دۆستى خوشه‌ویستمان
 شیخ حوسه‌ینى شیخ عوئمانى شیخ مه‌رووفى نیرگسه‌جار ئەم پارچه
 شیعره‌ی بۆ ناردین . له‌مدوایی‌یه‌شدا له‌که‌شکۆله‌که‌ی مه‌لا فه‌تاحی
 کاگرده‌لیدا دیمانه‌وه‌ که‌ فۆتۆیه‌کی لای دۆستى خوشه‌ویستمان شیخ
 عه‌لی قه‌رده‌اغی‌یه‌ ، مه‌لا فه‌تاح خۆى له‌سه‌رى نووسیوه‌ له‌گه‌ل بیخود
 له‌ که‌رکوک پیکه‌وه‌ خویندوو‌یانه‌ ، پاشان ئەو که‌رکوکى به‌جى‌هیشتوو‌ه‌و
 چوو‌ه‌ بۆ قادرکه‌ره‌م ، بیخودیش یادی کردوو‌ه‌ته‌وه‌ ، ئەم چه‌ند شیعره‌ی
 له‌ که‌رکوک‌ه‌وه‌ بۆ نووسیوه‌ . شایانى وتنه‌ شیخ عه‌لی قه‌رده‌اغی ،
 له‌باره‌ی که‌شکۆله‌که‌ی مه‌لا فه‌تاحه‌وه‌ ، وتاریکی له‌ ژماره‌ ۱۲ - ۱۳ ی
 پاشبه‌ندى کوردی پۆژنامه‌ی عێراقدا بلاو‌کردوو‌ه‌ته‌وه‌ که‌ له‌ شوبات و
 مارتى ۱۹۷۸دا دەرچوو‌ه‌ ، ئەم پارچه‌ شیعره‌ی تیا نووسیوده‌ته‌وه‌ .

پیرست

لاپەرە	بابەت
۵	بەشی یەكەم — شیخە نەقشەندی یەكانی هه‌ورامان .
۷	یادی شیخ عثمان سیراجوددین .
۷	له‌دايك بوونی شیخ عثمان و پشت و بنه‌چهی .
۹	خویندنی شیخ عثمان سیراجوددین .
۱۲	تەریقەت وەرگرتنی شیخ عثمان له‌سەر دەستی مه‌ولانا خالیددا له‌ به‌غدا .
۱۳	گه‌رانه‌وه‌ی شیخ عثمان بۆ سوله‌یمانی له‌ خزمه‌تی مه‌ولانا دا .
۱۴	گه‌رانه‌وه‌ی دیسانه‌وه‌ی شیخ عثمان بۆ سوله‌یمانی له‌ خزمه‌تی مه‌ولانا دا .
۱۵	گه‌رانه‌وه‌ی شیخ عثمان بۆ هه‌ورامان .
۱۶	ده‌وری شیخ عثمان سیراجوددین پاش کۆچ کردنی مه‌ولانا بۆ شام .
۱۷	هاتنی شیخ عثمان بۆ خانه‌قای مه‌ولانا له‌ سوله‌یمانی به‌ تکای ئەحمەد پاشای بابان بۆ ماویدیەك .
۲۱	ناوی هه‌ندی له‌ خه‌لیفه‌کانی شیخ عثمان سیراجوددین .
۲۸	دارایی و باری گوزه‌رانی شیخ عثمان سیراجوددین .
۳۰	سه‌فه‌ره‌کانی شیخ عثمان سیراجوددین .
۳۱	خیزان و مناله‌کانی شیخ عثمان سیراجوددین .
۳۵	کۆچی دواایی شیخ عثمان سیراجوددین .
۳۶	لاوانده‌وه‌ی شیخ عثمان سیراجوددین له‌لایه‌ن هه‌ندی له‌ شاعیرانی سه‌رده‌مه‌وه .
۴۳	نامه‌کانی شیخ عثمان سیراجوددین .
۴۴	نامه‌ی یه‌كەم — بۆ كاك ئەحمەدی شیخی نووسیوه .
۴۵	نامه‌ی دووه‌م — بۆ سه‌ید عه‌بدولرحیمی تاوه‌گۆزی (مه‌وله‌وی) ی نووسیوه .

نامەى سێهەم — بۆ حاجى موحەممەدى سمىرانىي نووسىوه .	٤٧
نامەى چوارەم — ديسان بۆ حاجى موحەممەدى سمىرانىي نووسىوه .	٤٨
نامەى پێنجەم — بۆ موريدانى ناوچهى جوانرۆى نووسىوه .	٤٩
نامەى شەشەم — بۆ مەلا عومەرى عومەرگۆنبەتیی نووسىوه .	٥١
نامەى هەوتەم — بە مەبەستى روونکردنەودى ئامانجەکانى تەریقەتى نەقشبەندى بۆ هەموو زانایان و گەوردەپیاوان و موسوڵمانانى سەردەمى نووسىوه .	٥٢
چەند نامەىەكى مەولانا خالىدى نەقشبەندى بۆ شیخ عوتمان سیراجوددىن .	٥٣
وەسیەتەکانى شیخ عوتمان سیراجوددىن بۆ موريدو مەنسووبەکانى .	٥٦
وەسیەتى یەكەم .	٥٧
وەسیەتى دووھەم .	٥٨
وەسیەتى سێھەم .	٦١
وەسیەتى چوارەم .	٦٢
وەسیەتى پێنجەم .	٦٣
وەسیەتى شەشەم .	٦٦
وەسیەتى هەوتەم .	٦٧
وەسیەتى هەشتەم .	٦٩
وەسیەتى نۆھەم .	٧٠
وەسیەتى دەھەم .	٧٣
چوارىنەىەك و چەند تاكە بەیتىكى شیخ عوتمان سیراجوددىن .	٧٣
یادى شیخ موحەممەد بەهائوددىنى كورى شیخ عوتمان سیراجوددىن .	٧٥
كورتەى میژووى ژيانى شیخ موحەممەد بەهائوددىن .	٧٥
رووداوێك لەنیوان شیخ موحەممەد بەهائوددىن و فەرھاد میرزای مامى ناصروددىن شای قاجاردا .	٨١
خیزان و منالى شیخ موحەممەد بەهائوددىن .	٨٢
مولك و داراییى شیخ موحەممەد بەهائوددىن .	٨٥
كۆچى دوايى شیخ موحەممەد بەهائوددىن .	٨٨
نامەكانى شیخ موحەممەد بەهائوددىن .	٨٩
نامەى یەكەم — بۆ طەھماسیب میرزای موئەبیدوددەولەى حوكمدارى ئارەلانى نووسىوه .	٨٩

لاڀهړه	بابهت
۹۱	نامه‌ی دووهمه — بۆ شیخ عوبه‌یدوللای شه‌مزینی نووسیوه . له وه‌لامی نامه‌ی سه‌رخوڅشی کردنیا به‌بۆنه‌ی کوچی دوايي باوکیه‌وه .
۹۵	شیخ موحه‌ممه‌د به‌هائوددین .
۹۶	پارچه شیخ‌ی به‌که‌م .
۹۷	پارچه شیخ‌ی دووهم .
۹۷	پارچه شیخ‌ی سیته‌م .
۹۹	یادی حاجی شیخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فای کوری شیخ عثمان سیراجوددین .
۹۹	له‌دایک‌بوون و خویندنی شیخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فا .
۱۰۰	خیزان و منالی شیخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فا .
۱۰۰	سه‌فه‌ره‌کانی شیخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فا .
۱۰۳	کوچی دوايي حاجی شیخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فا .
۱۰۳	نامه‌یه‌کی حاجی شیخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فا بۆ موحه‌ممه‌د پاشای جاف .
۱۰۵	به‌شیکی دیوانی شیخ‌ی حاجی شیخ عه‌بدولرهمان نه‌بولوه‌فا .
۱۴۹	یادی شیخ عومه‌ر ضیائوددینی کوری شیخ عثمان سیراجوددین .
۱۴۹	له‌دایک‌بوون و پیگه‌یشتن و ئیرشادکردنی شیخ عومه‌ر ضیائوددین .
۱۵۴	ژن و منالی شیخ عومه‌ر ضیائوددین .
۱۵۶	خانه‌قاکانی شیخ عومه‌ر ضیائوددین .
۱۵۸	هه‌لو‌یستی شیخ عومه‌ر ضیائوددین به‌رانبه‌ر به‌خویندن و مه‌لا و فه‌قی .
۱۶۵	ئه‌ده‌بیاتی شیخ عومه‌ر ضیائوددین .
۱۶۶	چه‌ند پارچه شیخ‌ی به‌دیالیکتی گورانی .
۱۶۸	چه‌ند پارچه شیخ‌ی به‌دیالیکتی کرمانجی خوارو .
۱۷۶	چه‌ند پارچه شیخ‌ی به‌زمانی فارسی .
۲۰۰	چه‌ند پارچه شیخ‌ی به‌زمانی عه‌ره‌بی .
۲۱۲	سټی نامیلکه‌ی شیخ عومه‌ر ضیائوددین .
۲۱۲	رساله‌ء در بیان لطائف جهت دفع اشکال مسلمانان .
۲۱۵	نامیلکه‌یه‌ک له وه‌لامی هه‌ندی له مه‌لا گه‌وره‌کاندا بۆ لیکدانه‌وه‌ی هه‌ندی ئادابی پیاوانی خودا .
۲۲۰	نامیلکه‌یه‌ک بۆ شیخ نه‌جموددینی کوری نووسیوه له‌باره‌ی باس‌کردنی (له‌طائفی خه‌مه‌سه) وه .
۲۲۲	نامه‌کانی شیخ عومه‌ر ضیائوددین .
۲۲۳	نامه‌ی به‌که‌م — بۆ شیخ نه‌جموددینی کوری نووسیوه .

نامەى دووھەم - ديسان بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .	۲۲۲
نامەى سىتھەم - ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .	۲۲۴
نامەى چوارەم - ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .	۲۲۴
نامەى پىنجەم - ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .	۲۲۵
نامەى شەشەم - ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .	۲۲۶
نامەى حەوتەم - ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .	۲۲۷
نامەى ھەشتەم - ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .	۲۲۷
نامەى تۆھەم - ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .	۲۲۸
نامەى ددھەم - ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .	۲۲۹
نامەى يازدەھەم - ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .	۲۳۰
نامەى دوازدەھەم - ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .	۲۳۱
نامەى سىيازدەھەم - ھەر بۆ شىخ نەجموددىنى كورى نووسىوھ .	۲۳۲
نامەى چواردەھەم - بۆ شىخ عەلائوددىنى كورى نووسىوھ .	۲۳۳
نامەى يازدەھەم - بۆ خەلىفەى خۆى شىخ مەرفى نىرگسەجارى نووسىوھ .	۲۳۵
نامەى شازدەھەم - ديسان بۆ شىخ مەرفى نىرگسەجارى نووسىوھ .	۲۳۵
نامەى حەقدەھەم - لە وەلامى نامەى شىخ مەرووفى نىرگسەجارى نووسىوھ .	۲۳۵
نامەى ھەژدەھەم - بۆ حاجى شىخ مەرفى قىزاباتى نووسىوھ .	۲۳۷
نامەى ئۆزدەھەم - ھەر بۆ حاجى شىخ مەرفى قىزاباتى نووسىوھ .	۲۳۷
نامەى بىستەم - ھەر بۆ حاجى شىخ مەرفى قىزاباتى نووسىوھ .	۲۳۸
نامەى بىستويەكەم - بۆ شىخ حەسەنى قەرەچىۋارى نووسىوھ .	۲۳۹
نامەى بىستودوۋەھەم - لە وەلامى نامەى حاجى مەلاەبەدوللاى جەلىدا نووسىوھ .	۲۳۹
نامەى بىستوسىتھەم - بۆ ئەمىنولساداتى نووسىوھ لە دىيى كوچكچەرموو .	۲۴۲
نامەى بىستوچوارەم - لە وەلامى حاجى مەلاەبەدولسەلامى بانەيدا نووسىوھ .	۲۴۵
نامەى بىستوپىنجەم - بۆ شىخ غياثوددىنى ئەنصارى تالشى نووسىوھ .	۲۴۶
نامەى بىستوشەشەم - بۆ شىخ سەلىمى مەردۇخى سەنەبى نووسىوھ .	۲۴۷
نامەى بىستوحەوتەم - بۆ شىخ شەمسوددىنى سەقىزى نووسىوھ .	۲۴۸

لاپەرە	بەت
۲۴۹	نامەى بیست و هه شتەم — بۆ شیخ مەلا عەبدولقادرى دىوانەى نووسیوه .
۲۵۰	نامەى بیست و نۆهەم — بۆ حەبیب ئەفەندى خانە قىنىى نووسیوه .
۲۵۱	نامەى سیهەم — لە وەلامى سەید موحەممەد ئەمىنى باىنچۆیدا نووسیویه .
۲۵۲	نامەى سىوێهەم — بۆ حاجى موعتەمەد و لىسلامى سنەىى نووسیوه .
۲۵۳	نامەى سىوێووهەم — بۆ رەشىد ئەفەندى كورى موفتى زەهاوى نووسیوه .
۲۵۴	نامەى سىوێهەم — بەتایبەتى بۆ یەكێ لە مەنسووبەكانى نووسیوه، بەلام مەبەستى لە شەموو مەنسووبانە .
۲۵۵	نامەى سىوێوچارەم — بۆ یەكێ لە مەنسووبەكانى نووسیوه .
۲۵۵	نامەى سىوێپنجەم — بۆ هەندى سۆفى ژنى نووسیوه .
۲۵۶	نامەى سىوێشەشەم — بۆ مودىرى ناحیەى قزىباتى نووسیوه .
۲۵۸	نامەى سىوێهەوتەم — بۆ بەگزادەكانى هەورامانى نووسیوه .
۲۵۸	نامەى سىوێهه شتەم — لە وەلامى كابرایەكى كىمیاگەردا نووسیویه .
۲۵۹	نامەى سىوێنۆهەم — بۆ شازادە فەرمانفەرماى حاكى سنەى نووسیوه .
۲۶۱	نامەى چلەم — بۆ حوسامولەولكى حوكمدارى كوردستانى نووسیوه .
۲۶۳	نامەى چل و یەكەم — بۆ ئاى فەولدىوانى سنەى نووسیوه .
۲۶۵	نامەى چل و دوو هەم — بۆ سولتان عەبدولحەمىد خانى عوسمانىى نووسیوه .
۲۶۷	نامەى چل و سێهەم — لە خانە قىنەوه بۆ حاجى شیخ ئەحمەدى كاكى نووسیوه لە تەویڵە .
۲۶۸	نامەى چل و چوارەم — لە وەلامى مەلا عەبدولقادرى مودەرىسى بیارددا نووسیویه .
۲۶۹	نامەى چل و پێنجەم — بۆ مەلا فەتحوڵلاى ریزاوى نووسیوه .
۲۷۰	نامەى چل و شەشەم — بۆ خەلیفەى خۆى لە بەغدا شیخ سەعید ئەفەندى نائىبى فەزلى بەغداىى نووسیوه .
۲۷۲	نامەى چل و هەوتەم — لە وەلامى سەید هیدایەت ناویكا نووسیویه .
۲۷۳	خەلیفەكانى شیخ عومەر ضیائوددىن .
۲۷۵	یادى حاجى شیخ ئەحمەدى كورى شیخ عوتمان سىراجوددىن .
۲۷۵	ژیانى حاجى شیخ ئەحمەد .
۲۷۷	ئەولادى حاجى شیخ ئەحمەد .

سەفەرى حاجى شىيخ ئەحمەد بۆ ئەستەموول و بۆ حەج .	۲۷۷
نامەيەكى حاجى شىيخ ئەحمەد كە لە مەككەو بۆ شىيخ عومەر ضيائوددىنى نووسيوە .	۲۷۹
يادى شىيخ نەجموددىنى كورى شىيخ عومەر ضيائوددىن .	۲۸۱
ژيانى شىيخ نەجموددىن .	۲۸۱
ژيانى رۆژانەى شىيخ نەجموددىن .	۲۸۲
دوورى شىيخ نەجموددىن لە دنياو دنياپەرستى .	۲۸۳
ژنو مندالى شىيخ نەجموددىن .	۲۸۴
چەند نموونەيەكى شىيخ شىعەرى شىيخ نەجموددىن .	۲۸۷
چەند نامەيەكى شىيخ نەجموددىن .	۲۹۶
نامەى يەكەم - بۆ حاجى باباى تالشیى نووسيوە .	۲۹۷
نامەى دووھەم - بۆ حاجى شىيخ عارفى قزىراتى نووسيوە .	۲۹۷
نامەى سێهەم - ديسان بۆ حاجى شىيخ عارفى قزىراتى نووسيوە .	۲۹۸
نامەى چوارەم - ديسان بۆ حاجى شىيخ عارفى نووسيوە .	۲۹۹
نامەى پێنجەم - لەبارەى حاجى شىيخ عارفەو بۆ موريدانى قزىراتى نووسيوە .	۳۰۰
نامەى شەشەم - ديسان بۆ حاجى شىيخ عارفو موريدانى قزىراتى نووسيوە .	۳۰۰
نامەى حەوتەم - بۆ يەكێ لە دۆستانى نووسيوە بۆ پرسە .	۳۰۱
نامەى هەشتەم - بۆ مەحمود ئەديب ئەفەندى نووسيوە لە خانەقين .	۳۰۲
نامەى نۆهەم - ديسان بۆ مەحمود ئەديب ئەفەندى نووسيوە .	۳۰۳
نامەى دەهەم - نازانم بۆ كىي نووسيوە .	۳۰۴
نامەى يازدەهەم - بۆ نووروددىنى كورى نووسيوە .	۳۰۵
وەسبەتى شىيخ نەجموددىن ، بۆ نووروددىنى كورى نووسيوە .	۳۰۶
يادى شىيخ ئەلاؤوددىنى كورى شىيخ عومەر ضيائوددىن .	۳۰۸
ژيانى شىيخ ئەلاؤوددىن .	۳۰۸
بیارە لە سەردەمى شىيخ ئەلاؤوددىندا .	۳۱۱
سەفەرەكانى شىيخ ئەلاؤوددىن .	۳۱۳
ژنو منالى شىيخ ئەلاؤوددىن .	۳۱۴
كوچى دوايى شىيخ ئەلاؤوددىن .	۳۱۵
وەسبەتى شىيخ ئەلاؤوددىن .	۳۱۶
پاشبەند .	۳۱۹

لاپەرە	بابەت
۳۲۱	ئىجازەنامە يەككى خەلافەت لەلایەن شىيخ عوتمان سىراجوددینەوہ بۆ يەككى لە خەلیفەکانى .
۳۲۳	چەند پارچە شىعەرىكى تىرى حاجى شىيخ عەبدولرەحمان ئەبولوہ فا .
۳۳۴	دوو نامەى تىرى شىيخ عومەر ضىائوددین .
۳۳۴	نامەى يەكەم — بۆ موزلەففەروددین شای قاجارى نووسیوہ .
	نامەى دووہەم — لە وەلامى يەحىاى مەعرىفەتدا نووسیوہ .
۳۳۷	ئىجازەنامە يەككى خەلافەت لەلایەن شىيخ عومەر ضىائوددینەوہ بۆ يەككى لە خەلیفەکانى .
۳۴۱	بەشى دووہەم — ھەندى لە موریدو مەنسووبە ديارەکانى شىيخە نەقشبەندى يەككى ھەورامان .
۳۴۳	يادى مەلا حامیدى کاتب .
۳۵۲	يادى حاجى مەلا ئەحمەدى نۆدشەيى .
۳۶۲	يادى سەيید عەبدولرەحیمى مەشھور بە مەولەوى .
۳۶۲	ژیانى مەولەوى .
۳۶۷	ئەو کتیبانەى مەولەوى دایناون .
۳۷۰	سەفەرى مەولەوى بۆ ئەملاو ئەولا .
۳۷۶	پتوہندى رۆحى مەولەوى .
۳۷۷	چەردەيەك لەبارەى ژيانى كۆمەلایەتیی مەولەوى يەوہ .
۳۷۸	خیزان و منالى مەولەوى .
۳۸۰	دۆستانى مەولەوى [ئەحمەد پاشاى بابان . موحەممەد پاشاى جاف . مەحمود پاشاى جاف . عوتمان پاشاى جاف . مەحمود بەگى جاف . رەزا قولى خان . غولام شا خان . مەلا موحەممەد صالحى فەخرولەولەما . مەلا مەحمودى دىشەيى . شىيخ عەبدولقادرى موھاجىرو براکانى . حاجى مەلا ئەحمەدى نۆتەشەيى . شىيخ عەزىزى جانەوہرەيى . ئەحمەد بەگى كۆماسنى . مەلا نىظام . شىيخ یوسفى نۆسمەيى . مەلا عەبدولرەحیمى نجارى . شىيخ عەبدوللای داخى . شىيخ ھەسەنى سازانى . شىيخ مۆمنى سازانى . مەلا یوونس . سەيید عەبدولصەمەدى خانەگایى . حاجى مەحمودى یارودیس . مەلا فەتاحى جەبارى] .
۴۲۳	نامەکانى مەولەوى .
۴۲۴	نامەى يەكەم — بۆ شىيخ عوتمان سىراجوددینى نووسیوہ .

لاپەرە	بابەت
۴۲۴	نامەى دووھەم — بۆ شیخ موخەممەد بەھائوددینی کوری شیخ عثمان سیراجوددینی نووسیوہ لە وەلامی نامەیدا .
۴۲۶	نامەى سیپھەم — بۆ شیخ موخەممەد بەھائوددینی نووسیوہ لە وەلامی نامەیکیا .
۴۲۷	نامەى چوارەم — بۆ شیخ عەلى حوساموددینی نووسیوہ .
۴۲۷	نامەى پینجەم — بۆ کاک ئەحمەدى شیخی نووسیوہ .
۴۲۸	نامەى شەشەم — بۆ شیخ عەزیزی جانەوہرەیی نووسیوہ .
۴۲۹	نامەى حەوتەم — بۆ مەلا موخەممەد صالحی فەخرولەولەمای نووسیوہ .
۴۴۱	نامەى ھەشتەم — بۆ شیخ موخەممەد جەسىمی مەردۆخی نووسیوہ .
۴۴۶	نامەى نۆھەم — بۆ فەرھاد میرزای والیی سنەى نووسیوہ .
۴۵۶	نامەى دەھەم — بۆ موختەمەدوددەولە فەرھاد میرزای نووسیوہ .
۴۵۷	نامەى یازدەھەم — لە وەلامی حوسامولسەلتەنەدا نووسیوہ .
۴۵۹	نامەى دوانزەھەم — بۆ عەلى ئەکبەر خانى شەرەفمولکی نووسیوہ .
۴۶۱	نامەى سیازدەھەم — بۆ مەحموود پاشای جافی نووسیوہ .
۴۶۴	نامەى چواردەھەم — بۆ مەحموود پاشای جافی نووسیوہ .
۴۶۵	نامەى پانزدەھەم — بۆ مەحموود پاشای جافی نووسیوہ .
۴۶۷	نامەى شانزدەھەم — بۆ مەحموود پاشای جافی نووسیوہ .
۴۶۷	نامەى حەقدەھەم — بۆ مەحموود پاشای جافی نووسیوہ .
۴۶۹	نامەى ھەژدەھەم — بۆ حاجی مەحموودی یاروہیسی خەزنەدارى مەحموود پاشای جافی نووسیوہ .
۴۷۱	نامەى نۆزدەھەم — بۆ حاجی مەحموودی یاروہیسی نووسیوہ .
۴۷۲	نامەى بیستەم — بۆ سەید عەبدوللای کوری نووسیوہ .
۴۷۴	نامەى بیستویەکەم — بۆ سەید عەبدوللای کوری نووسیوہ .
۴۷۴	نامەى بیستودووەم — بۆ حەبیبوللا خانى قوبادیی نووسیوہ .
۴۷۵	نامەى بیستوسپھەم — نازانم بۆ کئی نووسیوہ .
۴۷۸	نامەى بیستوچوارەم — نازانم بۆ کئی نووسیوہ .
۴۷۹	نامەى بیستوپینجەم — نازانم بۆ کئی نووسیوہ .
۴۷۹	نامەى بیستوشەشەم — نازانم بۆ کئی نووسیوہ .
۴۸۰	نامەى بیستوحەوتەم — نازانم بۆ کئی نووسیوہ .
۴۸۰	نامەى بیستوھەشتەم — نازانم بۆ کئی نووسیوہ .
۴۸۰	نامەى بیستونۆھەم — نازانم بۆ کئی نووسیوہ .
۴۸۱	نامەى سییەم — نازانم بۆ کئی نووسیوہ .
۴۸۲	نامەى سیویەکەم — نازانم بۆ کئی نووسیوہ .

لاپەرە	بابەت
۴۸۲	نامەى سى و دوو دەم — نازانم بۆ كىي نووسىوھ .
۴۸۳	نامەى سى و سى يەم — نازانم بۆ كىي نووسىوھ .
۴۸۳	نامەى سى و چوارەم — نازانم لە وەلامى كىدا نووسىوھ .
۴۸۴	نامەى سى و پىنجەم — نازانم بۆ كىي نووسىوھ .
۴۸۴	نامەى سى و شەشەم — نازانم لە پرسەى كىدا بۆ كىي نووسىوھ .
۴۸۵	نامەى سى و حەوتەم — نازانم بۆ كىي نووسىوھ .
۴۸۵	نامەى سى و هەشتەم — نازانم بۆ كىي نووسىوھ .
۴۸۶	لە پشتى كىيىكى دۆستىكى نووسىوھ .
۴۸۶	دوو پارچە شىعرى مەولەوى بە فارسى لە لاواندەوھى شىخ عەبدولرەحمانى خالصى تالەبانىدا .
۴۸۸	يادى ئەحمەد پرىسى .
۴۹۸	يادى شىخ عەبدوللاى مرادوھىس .
۵۰۰	يادى شىخ عەبدوللاى قوطبى قەرەداغى .
۵۰۲	يادى سەيىد شاكەرەمى تاوھەتۆزى .
۵۰۳	يادى شىخى بورھان .
۵۰۵	يادى حاجى شىخ ئەبووبەكرى مەولېرى .
۵۰۶	يادى شىخ نەبىي ماويلېرى دەواندزى .
۵۰۹	يادى حاجى شىخ ئەمىنى خال .
۵۱۱	يادى مەلا ئىبراھىمى بيارە .
۵۱۳	يادى حاجى سەيىد حەسەنى چۆرى .
۵۱۷	يادى مەلا عەبدولقادرى مودەرىسى بيارە .
۵۲۲	يادى حاجى مەلا عەبدوللاى پەسوئ .
۵۲۴	يادى مەلا عەبدولرەحىمى چروستانەيى .
۵۲۶	يادى مەلا قادرى مەلا مۆمن .
۵۳۲	يادى شىخ مەرووفى نىرگسەجارى .
۵۳۹	يادى مەلا عەبدوللاى جەلىي كۆيى .
۵۴۱	يادى شىخ سەلىمى تەختەيى .
۵۶۱	يادى شىخ عەزىزى تەختەيى .
۵۶۵	يادى شىخ موحەممەد ئەمىنى مەولېرى .
۵۶۸	يادى مەلا مەھمۇدى باكى .
۵۷۱	يادى مەلا مەجىدى پىش نوئىرى خانەقاي بيارە .
۵۷۴	يادى حاجى مەلا موحەممەدى جوانرۆيى .

۵۷۵	يادی مهلا عەبدوللای عەبابەیلێ یی •
۵۷۷	يادی مهلا بەهائوددینی پیشنوێژی خانەقای بیارە •
۵۷۸	يادی مامۆستا شەیح عومەری ئیبنولقەرەداغی •
۵۸۴	يادی شەیح موصەللەقای موفتیی هەڵەبجە •
۵۸۶	يادی شەیح عەبدوللەطیفی قەرەداغی •
۵۸۸	يادی مهلا حەمەسەعیدی عەبابەیلێ یی •
۵۸۹	يادی شەیح موحیییدینی قزلبلاخی •
۵۹۱	يادی شەیح بابارەسووتی بێدەنی •
۶۱۸	يادی شەیح عەبدولکەریمی ئەحمەدبەرنە •
۶۳۰	يادی مهلا قادری سوّفی •
۶۳۳	يادی مهلا مەحموودی بێخود •

پیرستی بهرگی به که می (یادی مەردان)

وه ختی خۆی که بهرگی به که می ئەم کتیبەمان لە چاپدا ، ئەو هەمان بە سەردا
تێپەری که پیرستی بۆ بنووسین ، هەرچەند زۆریش پێویستە . ئێستا کهوا
بە یارمەتی خوا لە بهرگی دوو هەمیشی ئەبێنەوه ، لەبەر ئەوه که تێکرا زۆر بهی
ئەوانە ی بهرگی به که میان دەسگیربووه بەدوای بهرگی دوو هەمیشیا ئەگەرین و
هەردوو بهرگە که یان لا ئەبێ ، وامان دانا شتیکی بێ جێ نابێ ئەگەر لە داوێنی
ئەم بهرگەوه پیرستی بهرگی به که می لە چاپ بدەین چونکه هەرچۆن بێ بۆ
بەشی لە خەڵکە که سوودمەند ئەبێ .

٦	مەولانا خالیدی نەقشبەندی .
٧	مەولاناو بنو بنەچە ی .
٨	سەردەمی منالی و تازە پێگە یشتنی مەولانا .
٨	خوێندنی مەولانا .
١٢	کورتە یەك لەبارە ی مامۆستاکانی مەولاناو رێشتە ی سەنەدی
ئێجازە یانەوه .
٢٣	باسی سەفەری مەولانا بۆ حەج و زیارەتی ئارامگای پێغەمبەر دروودی
خوا ی لی بێ .
٢٧	چوونی مەولانا لە گەل دەرویش موحەممەددا بۆ دیهلی .
٣٢	گەڕانەوه ی مەولانا بۆ کوردستان .
٣٥	سەفەری دوو هەمی مەولانا لە سولهیمانی یهوه بۆ بەغدا .
٣٨	گەڕانەوه ی جاری دوو هەمی مەولانا لە بەغداوه بۆ سولهیمانی .
٤١	کوچ کردنی مەولانا بۆ جاری سێهەم بۆ بەغداو دواسەفەری لە بەغداوه
بۆ هەورامان و کوچی یە کجاریی لەوێوه بۆ شام .
٥٠	گە یشتنە شامی مەولانا .
٥٢	سەفەری مەولانا بۆ قودس و سەفەری دوو هەمی بۆ حەج و زیارەتی
ئارامگای پێغەمبەر (د) .
٥٣	کوچی دوا یی مەولانا .
٥٤	وەسیەتی مەولانا .
٥٥	جێ نشینەکانی مەولانا .

۵۹	باسي ٺهوانهي مهولاناڀان لاواندووه ته وه پاش وه فات ڪرڻي .
۶۱	رشتهي ئيجازهي مهلايه تي مهولانا .
۶۴	باسي دهرس وتنه وي مهولانا .
۷۰	ٺه ڪٽيپانهي ڪه مهولانا داڀناون .
۷۲	ٺه ڪٽيپانهي له ستايشي پاڀهي مهولاناڀا نووسراون .
۷۹	چهرده يه ڪ له مهناقيبي مهولانا .
۸۰	عيزه تي نه فسو له دنياڀووري و دهس بلاوي مهولانا .
۸۳	خهليفه ڪاني مهولانا .
۸۷	ٺه حوالو مهناقيبي ٺه خهليفانهي مهولانا ڪه ٺاگام له ٺه حوالو مهناقيبيانه .
۱۰۱	مهناقيبي ٺه خهليفانهي مهولانا له غيري ڪورد ڪه ٺاگام له مهناقيبيانه .
۱۱۵	مهنسووبه ڪاني مهولانا .
۱۲۴	زنجيرهي تهريقه تي مهولانا .
۱۲۷	تهريقه تي نه قشبه ندي .
۱۲۹	تهريقه تي چي بهو بوچي پٽويسته ؟
۱۳۲	بوچي ناوي تهريقه تي له ناو ٺه صحابهو تابيعيندا نه بوو ؟
۱۳۴	بوچي به ٺه هلي ته صه ووف ٺه ٽين (ٺه هلي ته صه ووف) ؟
۱۳۵	ٺه وڪه سانهي ٺاده ميزاد له هاوري يه تي يانه وه پي ٺه گات .
۱۳۵	ٺاڀي پيره واني تهريقه تي نه قشبه ندي .
۱۳۸	ٺاڀي موريد له گهل مورشيده ڪهيدا .
۱۳۹	هو يه ڪاني گهيشتن به خوا لاي نه قشبه ندي يه ڪان .
۱۴۵	شيوهي خه تم له تهريقه تي نه قشبه ندي دا .
۱۴۹	نامه ڪاني مهولانا خاليد ي نه قشبه ندي .
۱۵۱	نامه ي يه ڪم - بو يه ڪي له گه وره پياواني نووسيوه له وه لامي نامه ي ٺه ودا .
۱۵۲	نامه ي دووه هم - بو يه ڪي له خاوهن پاڀه ڪاني بابان .
۱۵۳	نامه ي سيه هم - بو مه لا موحه ممه دي ٺيمام .
۱۵۴	نامه ي چواره هم - بو براده ريڪي نه خوش ڪه وتووي نووسيوه .
۱۵۴	نامه ي پينجه هم - بو حوسه ين چاوه ش .
۱۵۵	نامه ي شه شه هم - له وه لامي يه ڪي له گه وره پياواندا .
۱۵۶	نامه ي حه وته هم - بو ٺه حمه د به گ ناويڪي نووسيوه .
۱۵۶	نامه ي هه شته هم - بو لاي يه ڪي له گه وره پياوان .

- ۱۷۹ نامەى سى وچوارەم — بۆ مىرىكى بابانى نووسیوه .
- ۱۸۰ نامەى سى وپینجەم — له سولهیمانىیهوه بۆ دۆستىكى نووسیوه له ههولیر .
- ۱۸۰ نامەى سى وشەشەم — بۆ سهید عەبدولقادرى حەیدرى نووسیوه .
- ۱۸۱ نامەى سى وحهوتەم — [بۆ یهکى له میرزادهکانى بابان] .
- ۱۸۳ نامەى سى وههشتهم — [بۆ یهکى له میرزادهکانى بابان] .
- ۱۸۴ نامەى سى ونۆههه — [بۆ (یاوزى) و (عبدالعزيز)] .
- ۱۸۵ نامەى چلههه — بۆ خیزانى نووسیوه له سولهیمانى که بروا بۆ لای بۆ بهغدا .
- ۱۸۵ نامەى چلویهکهه — بۆ سهید عەبدولقادرى زاواى نووسیوه له بارهى ناردنى ژن و منالهکانیهوه بۆ بهغدا .
- ۱۸۶ نامەى چل و دووههه — بۆ سهید عەبدولقادرى زاواى نووسیوه .
- ۱۸۷ نامەى چل و سێههه — دیسان بۆ سهید عەبدولقادرى زاواى نووسیوه .
- ۱۸۷ نامەى چل و چوارەم — دیسانهوه بۆ سهید عەبدولقادرى زاواى نووسیوه .
- ۱۸۹ نامەى چل و پینجەم — له وهلامى نامەى دایکى و دوو خوشکهکهیدا .
- ۱۹۰ نامەى چل وشەشەم — بۆ سهید عەبدولقادرى زاواى نووسیوه .
- ۱۹۱ نامەى چل وحهوتەم — له بهغداوه بۆ سهید عەبدولقادرى زاواى نووسیوه .
- ۱۹۲ نامەى چل وههشتهه — له وهلامى نامەى سهید عەبدولقادرى زاوایدا نووسیویه .
- ۱۹۲ نامەى چل ونۆههه — بۆ شیخ مهحمودى خێوهتهیى نووسیوه .
- ۱۹۳ نامەى پهنجاههه — دیسانهوه بۆ شیخ مهحمودى خێوهتهیى نووسیوه .
- ۱۹۳ نامەى پهنجاویهکهه — ههه بۆ شیخ مهحمودى خێوهتهیى نووسیوه .
- ۱۹۴ نامەى پهنجاو دووههه — دیسانهوه بۆ شیخ مهحمودى خێوهتهیى نووسیوه .
- ۱۹۴ نامەى پهنجاو سێههه — له وهلامى نامەى یهکى له دۆستانا .
- ۱۹۵ نامەى پهنجاو چوارەم — له بهغداوه بۆ سلیمان ئاغای ئاموزای نووسیوه له سولهیمانى .
- ۱۹۶ نامەى پهنجاو پینجەم — له بهغداوه بۆ مهلامهحمود ناویكى نووسیوه .
- ۱۹۶ نامەى پهنجاو وشەشەم — بۆ شیخ مهحمود صاحیبى براى نووسیوه .
- ۱۹۷ نامەى پهنجاو وههوتەم — له وهلامى مریدیکیا که داواى پله بهرزبونیهوه لى کردوه .
- ۱۹۹ نامەى پهنجاو ههشتهه — بۆ پرسهلى کردن بۆ دۆستىكى نووسیوه .

لاپەرە	بابەت
۱۹۹	نامەى پەنجاونۆھەم - ديسانەوہ بۆ سەيید عەبدولقادرى زاواى نووسیوہ .
۲۰۳	نامەى شەستەم - بۆ دۆستىكى نووسیوہ کە خەبەرى داوہ تی ھەندى کتیبى فەوتاون .
۲۰۴	نامەى شەستویەكەم - بۆ عوتمان بەگى براى مەحمود بەگ و کورى عەبدولرەحمان پاشاى بابانى نووسیوہ .
۲۰۵	نامەى شەستودووھەم - بۆ عوتمان بەگى براى مەحمود پاشاى نووسیوہ .
۲۰۶	نامەى شەستوسیھەم - لە وەلامى یەكی لە گەورە پیاواندا .
۲۰۷	نامەى شەست و چواردەم - بۆ لای یەكی لە میرزادەکانى بابان .
۲۰۷	نامەى شەست و پینجەم - بۆ شیخ شەمسوددینى مریدی نووسیوہ .
۲۰۸	نامەى شەست و شەشەم - ديسانەوہ بۆ شیخ شەمسەددینى نووسیوہ .
۲۰۹	نامەى شەست و حەوتەم - بۆ یەكی لە مریدەکانى نووسیوہ .
۲۰۹	نامەى شەست و ھەشتەم - بۆ عوتمان بەگى براى مەحمود پاشاى نووسیوہ .
۲۱۲	نامەى شەست و نۆھەم - لە وەلامى یەكی لە گەورەکانى سولەيمانیدا .
۲۱۳	نامەى حەفتاھەم - لە وەلامى کەسێکدا کە داواى بەمەنسووب بوونى مەولانای کردووہ .
۲۱۴	نامەى حەفتاویەكەم - لە وەلامى دۆستیکىا کە بانگى کردووہ بچى بۆ لای .
۲۱۵	نامەى حەفتاودووھەم - لە شیوہى گلەيى کردندا بۆ دۆستىكى نووسیوہ .
۲۱۵	نامەى حەفتاوسیھەم - لە وەلامى نامەى موحەممەد بەگدا .
۲۱۶	نامەى حەفتا و چوارەم - لە بەغداوہ بۆ عیسا بەگى نووسیوہ .
۲۱۷	نامەى حەفتا و پینجەم - بۆ شیخ عوتمان سیراجوددینى نووسیوہ .
۲۱۸	نامەى حەفتا و شەشەم - بۆ شیخ ئەحمەدى ھەولیرى نووسیوہ .
۲۱۹	نامەى حەفتا و حەوتەم - بۆ مەلا عەبدولرەحیمى زیارەتەيى نووسیوہ .
۲۲۰	نامەى حەفتا و ھەشتەم - بۆ شیخ ئەحمەدى ھەولیرى نووسیوہ .
۲۲۰	نامەى حەفتا و نۆھەم - ديسانەوہ بۆ شیخ ئەحمەدى ھەولیرى نووسیوہ .
۲۲۱	نامەى ھەشتاھەم - ديسانەوہ بۆ شیخ ئەحمەدى ھەولیرى نووسیوہ .
۲۲۲	نامەى ھەشتاویەكەم - ھەر بۆ شیخ ئەحمەدى ھەولیرى نووسیوہ .

نامەى ھەشتاودووھەم — بۆ مەلا موخەممەد ناویكى نووسیوہ .	۲۲۵
نامەى ھەشتاوسیپھەم — بۆ فەقى موخەممەد ناویكى نووسیوہ .	۲۲۵
نامەى ھەشتاوچوارەم — بۆ مەلا موخەممەدى ئەعرج .	۲۲۶
نامەى ھەشتاوپینجەم — بۆ حاجى ھەسەن ناوى موریدی نووسیوہ .	۲۲۶
نامەى ھەشتاوشەشەم — بۆ یەككى لە گەرەکانى كۆیەى نووسیوہ .	۲۲۷
نامەى ھەشتاوحەوتەم — بۆ خەلیفەىەكى خۆیى نووسیوہ .	۲۲۸
نامەى ھەشتاوهەشتەم — لە وەلامى ئىسماعیل ناویكى عەرزو حال نووسدا نووسیوہ .	۲۲۹
نامەى ھەشتاونۆھەم — بۆ شیخ عەبدولوەھبابى سووسیى نووسیوہ .	۲۳۰
نامەى نەوہدەھەم — بۆ مەحموود صاحبى براى نووسیوہ .	۲۳۱
نامەى نەوہدوویەكەم — بۆ میرزا لوطفوللاى نووسیوہ .	۲۳۲
نامەى نەوہدودووھەم — دیسانەوہ بۆ میرزا لوطفوللاى نووسیوہ .	۲۳۴
نامەى نەوہدوسیپھەم — دیسانەوہ بۆ میرزا لوطفوللاى نووسیوہ .	۲۳۵
نامەى نەوہدوچوارەم — بۆ یەككى لە مەنسووبانى نووسیوہ .	۲۳۶
نامەى نەوہدوپینجەم — لەوہلامى یەككى لە گەرە پیاواندا نووسیوہ .	۲۳۷
نامەى نەوہدوشەشەم — بۆ ھەندى لە مەنسووبانى نووسیوہ .	۲۳۷
نامەى نەوہدووحەوتەم — لە وەلامى یەككى لە مەلا گەرەکاندا نووسیوہ .	۲۳۸
نامەى نەوہدوھەشتەم — بۆ یەككى لە مەنسووبانى نووسیوہ .	۲۳۹
نامەى نەوہدونۆھەم — بۆ ھەسەن ئەفەندى ناویكى نووسیوہ .	۲۴۰
نامەى سەدەھەم — دیسان ھەر بۆ ھەسەن ئەفەندى نووسیوہ .	۲۴۱
نامەى سەدو یەكەم — بۆ یەككى لە مەنسووبەکانى نووسیوہ .	۲۴۲
نامەى سەدو دووھەم — بۆ مەلا مەحموودى جوانرۆیى نووسیوہ .	۲۴۳
نامەى سەدو سیپھەم — بۆ مەلا رەسوولى كۆیى و ھەندى دۆستانى كۆیەى نووسیوہ .	۲۴۴
نامەى سەدو چوارەم — بۆ سەید ئىسماعیلی ھەنارانى نووسیوہ .	۲۴۴
نامەى سەدو پینجەم — بۆ یەككى لە دۆستانى نووسیوہ .	۲۴۵
نامەى سەدو شەشەم — بۆ شیخ ئەحمەدى ھەولیرى نووسیوہ .	۲۴۶
نامەى سەدو حەوتەم — بۆ مەحموود چاوەشى نووسیوہ .	۲۴۷
نامەى سەدو ھەشتەم — بۆ مەحموود بەگى صاحبقرانى نووسیوہ .	۲۴۷
نامەى سەدو نۆھەم — بۆ عومەر بەگى فەرماندارى گولمەنبەرى نووسیوہ .	۲۴۸
نامەى سەدو دەھەم — بۆ یەككى لە میرەکانى نووسیوہ .	۲۴۸
نامەى سەدو یازدەھەم — بۆ فەرمانرەوای خورمالى نووسیوہ .	۲۴۹

لاڀهړه	بابه
۲۴۹	نامه‌ی صه‌دو دوازدهه‌م — بۆ ئیسماعیل به‌گه‌ ناوټکی نووسیوه .
۲۵۰	نامه‌ی صه‌دو سیازدهه‌م — له وه‌لامی هه‌ندی له مه‌نسووبانیدا .
۲۵۱	نامه‌ی صه‌دو چوارددهه‌م — بۆ سه‌یید زه‌کیی کوچک‌چارمووی لای سنة‌ی نووسیوه .
۲۵۱	نامه‌ی صه‌دو پازدهه‌م — بۆ یه‌کټ له دۆستانی نووسیوه .
۲۵۲	نامه‌ی صه‌دو شانزدهه‌م — بۆ یه‌کټ له مه‌نسووبانی نووسیوه .
۲۵۳	نامه‌ی صه‌دو حه‌قدهه‌م — بۆ یه‌کټ له مه‌لا گه‌وره‌کانی نووسیوه .
۲۵۴	نامه‌ی صه‌دو هه‌ژدهه‌م — بۆ شیخ‌عه‌لیی نووسیوه .
۲۵۴	نامه‌ی صه‌دو نۆزدهه‌م — له وه‌لامی یه‌کټ له دۆستانا نووسیویه .
۲۵۵	نامه‌ی صه‌دو بیستم — بۆ شیخ‌ئیسماعیلی نووسیوه .
۲۵۶	نامه‌ی صه‌دو بیست‌ویه‌که‌م — بۆ پیروټ ئاغا ناوټکی نووسیوه .
۲۵۶	نامه‌ی صه‌دو بیست‌ودوه‌م — بۆ یه‌کټ له دۆستانی نووسیوه .
۲۵۷	نامه‌ی صه‌دو بیست‌وسپه‌م — بۆ یونس ئاغای مۆرداری نووسیوه .
۲۵۷	نامه‌ی صه‌دو بیست‌وچواره‌م — بۆ مه‌لا موحه‌مه‌دو مه‌لا موصله‌فای کورانی مه‌لا جه‌لالی خورمالی نووسیوه .
۲۵۷	نامه‌ی صه‌دو بیست‌وپینجه‌م — پاش گه‌رانه‌وه‌ی له به‌غداوه بۆ سوله‌یمانی بۆ دۆستانی به‌غدا‌ی نووسیوه .
۲۵۸	نامه‌ی صه‌دو بیست‌وشه‌شه‌م — بۆ دۆستیکی نووسیوه .
۲۵۹	نامه‌ی صه‌دو بیست‌وچه‌وته‌م — بۆ لای حه‌مه‌خانی برای نووسیوه .
۲۵۹	نامه‌ی صه‌دو بیست‌وهه‌شته‌م — بۆ (عه‌ره‌ب) ناوټکی نووسیوه .
۲۶۰	نامه‌ی صه‌دو بیست‌ونۆهه‌م — بۆ یه‌کټ له دۆستانی نووسیوه .
۲۶۰	نامه‌ی صه‌دو سپه‌م — بۆ ئیسماعیل ئاغاو فه‌قی ره‌سوول ناوی نووسیوه .
۲۶۱	نامه‌ی صه‌دو سی‌ویه‌که‌م — بۆ سلیمان به‌گی نووسیوه .
۲۶۱	نامه‌ی صه‌دو سی‌ودوه‌م — بۆ یه‌کټ له دۆستانی نووسیوه .
۲۶۲	نامه‌ی صه‌دو سی‌وسپه‌م — بۆ عه‌بدولکه‌ریم ناوټکی مه‌نسووبی نووسیوه .
۲۶۳	نامه‌ی صه‌دو سی‌وچواره‌م — بۆ ئیسماعیل ئاغای نووسیوه .
۲۶۴	نامه‌ی صه‌دو سی‌وپینجه‌م — بۆ مه‌لا عه‌بدولغه‌فوور ئه‌فه‌نادی ناوی قازی به‌سره‌ی نووسیوه .
۲۶۴	نامه‌ی صه‌دو سی‌وشه‌شه‌م — بۆ سه‌یید عه‌بدولقادر و سه‌یید ئیسماعیلی نووسیوه .
۲۶۵	نامه‌ی صه‌دو سی‌وچه‌وته‌م — بۆ یه‌کټ له میرانی بابانی نووسیوه .

لاپەرە	بابەت
۲۶۶	نامەى صەدو سى وھەشتەم — بۆ سەيىد عەبدولقادرى نووسىوھ .
۲۶۶	نامەى صەدو سى وئۆھەم — بۆ حاجى ئەحمەد ئەفەندىى نووسىوھ .
۲۶۷	نامەى صەدو چلھەم — بۆ دوو مەنسووبى خۆى نووسىوھ كە ناويان فەردى ئەفەندى و خالىد ئەفەندى بووھ .
۲۶۸	نامەى صەدو چل وىھەكەم — بۆ يەككى لە مەنسووبەكانى نووسىوھ .
۲۷۰	نامەى صەدو چل و دووھەم — بۆ شىيخ عەلىى قاضىى نووسىوھ لە سولەيمانى .
۲۷۱	نامەى صەدو چل و سىيھەم — بۆ يەككى لە مەنسووبەكانى نووسىوھ .
۲۷۲	نامەى صەدو چل و چوارەم — بۆ ئىسحاق بەگ ناويكى نووسىوھ .
۲۷۲	نامەى صەدو چل و پىنجەم — بۆ مەحمود پاشاى بابانى نووسىوھ .
۲۷۵	نامەى صەدو چل و شەشەم — بۆ عوتمان بەگى نووسىوھ .
۲۷۶	نامەى صەدو چل و حەوتەم — بۆ يەككى لە مەلا گەورەكانى نووسىوھ .
۲۷۷	نامەى صەدو چل وھەشتەم — بۆ ھەندى لە دانىشتووانى خانەقاى نووسىوھ .
۲۷۸	نامەى صەدو چل و ئۆھەم — بۆ مەلا مەحمودى بازىانىى نووسىوھ .
۲۷۹	نامەى صەدو پەنجاھەم — بۆ كورى حەسەن ئەفەندى شەھىدى نووسىوھ .
۲۸۱	نامەى صەدو پەنجاو يەكەم — بۆ مەنسووبەكانى سەئى نووسىوھ .
۲۸۳	نامەى صەدو پەنجاو دووھەم — بۆ دۆستىكى نووسىوھ .
۲۸۳	نامەى صەدو پەنجاو سىيھەم — بۆ يەككى لە مەلا گەورەكانى نووسىوھ .
۲۸۴	نامەى صەدو پەنجاو چوارەم — ديار نى يە بۆ كىيى نووسىوھ .
۲۸۵	نامەى صەدو پەنجاو پىنجەم — بۆ پرسەلىيى كەردن بۆ مەلا ھىدايەتوڭلاى ھەوليرىى نووسىوھ .
۲۸۶	نامەى صەدو پەنجاو شەشەم — بۆ يەككى لە مەنسووبانىى نووسىوھ .
۲۸۷	نامەى صەدو پەنجاو حەوتەم — بۆ پرسەلىيى كەردن بۆ مەلا ھىدايەتوڭلاى ھەوليرىى نووسىوھ .
۲۸۸	نامەى صەدو پەنجاو ھەشتەم — بۆ يەككى لە مەنسووبانىى نووسىوھ .
۲۸۹	نامەى صەدو پەنجاو ئۆھەم — لە شامەوھ بۆ شىيخ عەلىى قاضى سولەيمانىى نووسىوھ .
۲۹۰	نامەى صەدو شەستەم — بۆ حاجى ئەحمەدى حاجى سەلمانىى نووسىوھ .
۲۹۱	نامەى صەدو شەست و يەكەم — بۆ ئامۆژگارى كەردنى مريدىكى خۆى نووسىوھ .
۲۹۲	نامەى صەدو شەست و دووھەم — بۆ يەككى لە مەلا گەورەكانى بابانىى نووسىوھ .

۲۹۳	نامە ی سەدو شەست و سێهەم — بۆ لای عوتمان بەگی برای مەحمود پاشای بابانی نووسیوە .
۲۹۷	نامە ی سەدو شەست و چوارەم — بۆ یەکی لە دۆستانی خۆی نووسیوە .
۲۹۸	نامە ی سەدو شەست و پێنجەم — بۆ عەبدولکەریم ناویکی مەنسووبی نووسیوە .
۲۹۹	نامە ی سەدو شەست و شەشەم — بۆ مەلایە حیا ی مزووری نووسیوە .
۳۰۰	نامە ی سەدو شەست و حەوتەم — بۆ خواجە عیسای نووسیوە .
۳۰۱	نامە ی سەدو شەست و هەشتەم — بۆ مەلای موحەممەد ناویکی نووسیوە .
۳۰۱	نامە ی سەدو شەست و نۆهەم — بۆ لای یەکی لە دۆستانی نووسیوە .
۳۰۲	نامە ی سەدو حەفتاهەم — بۆ فەقێ عیسای نووسیوە .
۳۰۳	نامە ی سەدو حەفتایە کەم — بۆ سەید طاها ی نەهریی نووسیوە .
۳۰۳	نامە ی سەدو حەفتا و دوو هەم — بۆ یەکی لە مەنسووبانی نووسیوە .
۳۰۴	نامە ی سەدو حەفتا و سێهەم — بۆ ئیسماعیل ناویکی نووسیوە .
۳۰۵	نامە ی سەدو حەفتا و چوارەم — بۆ شیخ موحەممەدی فیراقیی نووسیوە .
۳۰۵	نامە ی سەدو حەفتا و پێنجەم — دیسانە وە بۆ شیخ موحەممەدی فیراقیی نووسیوە .
۳۰۶	نامە ی سەدو حەفتا و شەشەم — بۆ یەکی لە مەنسووبانی خۆیی نووسیوە .
۳۰۷	نامە ی سەدو حەفتا و حەوتەم — بۆ یەکی لە دۆستانی نووسیوە .
۳۰۷	نامە ی سەدو حەفتا و هەشتەم — بۆ چوار دۆستی خۆی نووسیوە .
۳۰۸	نامە ی سەدو حەفتا و نۆهەم — بۆ فەیزوللا ئەفەندیی نووسیوە لە ئەستەموول .
۳۰۹	نامە ی سەدو هەشتاهەم — دیسانە وە بۆ شیخی فیراقیی نووسیوە .
۳۱۰	نامە ی سەدو هەشتایە کەم — بۆ مەلای عەبدولرەحمان ناویکی نووسیوە .
۳۱۱	نامە ی سەدو هەشتا و دوو هەم — بۆ یەکی لە دۆستان و مەنسووبانی نووسیوە .
۳۱۲	نامە ی سەدو هەشتا و سێهەم — بۆ مەلای عەبباسی کۆیی نووسیوە .
۳۱۲	نامە ی سەدو هەشتا و چوارەم — بۆ لای شیخ موحەممەدی فیراقیی نووسیوە .
۳۱۴	نامە ی سەدو هەشتا و پێنجەم — بۆ یەکی لە دۆستانی نووسیوە .
۳۱۵	نامە ی سەدو هەشتا و شەشەم — بۆ سەید عەبدوللای حەیدەریی نووسیوە .

لاپەرە	بابەت
۳۱۷	نامەى سەدو هەشتاوحەوتەم - بۆ يەكئى لە دۆستە تايبەتى يەكانى نووسیوه .
۳۱۸	نامەى سەدو هەشتاوهشتەم - بۆ میرزا عەبدولوههەبى موشىلمەمالىكى شای ئىترانى نووسیوه .
۳۲۰	نامەى سەدو هەشتاونۆهەم - بۆ ئاغا عەبدولفەنى ناویكى نووسیوه .
۳۲۲	نامەى سەدو نهوهدهەم - بۆ پرسە بۆ دۆستىكى نووسیوه .
۳۲۴	نامەى سەدو نهوهدویهكەم - بۆ شاھ عەبدوللای دیهلەوی نووسیوه .
۳۲۹	نامەى سەدو نهوهدودوهەم - بۆ مەنسووبەكانى شارى هەولسىرى نووسیوه .
۳۳۰	نامەى سەدو نهوهدوسیتهەم - بۆ يەكئى لە گەورە گەورانى نووسیوه .
۳۳۱	نامەى سەدو نهوهدوچوارەم - بۆ موخەممەد ناویكى كۆنە فەقىتى خۆى نووسیوه .
۳۳۱	براى نامەى مەولاناو دەرویش موخەممەد ناویك .
۳۳۳	نامە عەرەبى يەكانى مەولانا .
۳۳۳	الرقعة الاولى - الى مقام النبي صلى الله عليه وسلم .
۳۳۴	الرقعة الثانية كتبها جوابا على سؤال بعض العلماء .
۳۳۶	الرقعة الثالثة - كتبها الى اخيه الشيخ محمود صاحب اطفاء لخلاف وقع بين علماء السليمانية .
۳۳۸	الرقعة الرابعة - ارسلها الى خلفائه في استانبول .
۳۴۵	الرقعة الخامسة - كتبها الى السيد اسماعيل البرزنجي الكونه كوتري خليفته في المدينة المنورة .
۳۴۷	الرقعة السادسة - كتبها بحق اخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب انتصارا للحق واستفتاء من اهل الصدق .
۳۴۹	الرقعة السابعة - كتبها الى مريده عبدالله باشا حاكم ايلة عكا ، مرشدا له الى الاستسلام لما جرى عليه القضاء والقدر .
۳۵۱	الرقعة الثامنة - كتبها من الشام الى مخلصه مكي زاده مصطفى عاصم افندي شيخ الاسلام في استانبول .
۳۵۳	الرقعة التاسعة - كتبها الى داود باشا والي بغداد .
۳۵۶	الرقعة العاشرة - الى خلفائه في مدينة السلام بغداد .
۳۵۸	الرقعة الحادية عشرة - الى خليفته في بيت الله الحرام الملا احمد الكردي الهكاري .
۳۵۹	الرقعة الثانية عشرة - كتبها الى خليفته الملا رسول في بلدة ساوجبلاغ (مهاباد) .

لاپهره	بابهت
۳۶۰	الرقعة الثالثة عشرة - كتبها من دمشق الى نجيب افندي في استانبول .
۳۶۱	الرقعة الرابعة عشرة - كتبها الى الشيخ معروف النودهي ، عندما طلب منه طرد احد اهل الطريقة من باب ارشاده .
۳۶۱	الرقعة الخامسة عشرة - كتبها الى مولانا يحيى المزوري جوابا له على طلبه .
۳۶۳	الرقعة السادسة عشرة - كتبها جوابا الى العلامة الملا يحيى العمادي المزوري .
۳۶۳	الرقعة السابعة عشرة - كتبها الى نجيب باشا .
۳۶۴	الرقعة الثامنة عشرة - كتبها الى بعض منتسبي الطريقة الخالدية وخلفائها في استانبول .
۳۶۵	الرقعة التاسعة عشرة - كتبها الى عيني افندي احد رجال طريقته في استانبول .
۳۶۶	الرقعة العشرون - كتبها من دمشق الى بغداد جوابا الى الشيخ ملا علي السويدي .
۳۶۷	الرقعة الحادية والعشرون - كتبها الى الحاج حسين افندي خليفته بملاطية .
۳۶۷	الرقعة الثانية والعشرون - كتبها الى الملا يحيى المزوري .
۳۶۷	الرقعة الثالثة والعشرون - كتبها الى خليفته في كويسنجاق الشيخ الملا عبدالله الجلي .
۳۶۹	الرقعة الرابعة والعشرون - كتبها الى مريديه في قرية التل من اعمال دمشق .
۳۷۰	الرقعة الخامسة والعشرون - كتبها الى خليفته وخطيب جامع تكيته الشيخ ابي بكر البغدادي نزيل دمشق .
۳۷۱	الرقعة السادسة والعشرون كتبها من دمشق الى السليمانية لشقيقه الشيخ محمود صاحب لما اذن له باداء فريضة الحج وذلك سنة ۱۲۳۹ ، يوصيه فيها بما يلزمه .
۳۷۲	الرقعة السابعة والعشرون - كتبها الى مولانا الحاج عبد المؤمن البخاري في بلد الله الحرام .
۳۷۳	الرقعة الثامنة والعشرون - كتبها الى العلامة الشيخ عبدالله جلي زاده في كويسنجق .
۳۷۳	الرقعة التاسعة والعشرون - كتبها من دمشق الى استانبول جوابا الى مريده محمد نجيب افندي .

لاپهره	بابهت
۳۷۴	الرقعة الثلاثون - كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري القاضي بالبصرة .
۳۷۵	الرقعة الحادية والثلاثون - كتبها الى الشيخ عبدالله الفردي خليفته في القدس الشريف .
۳۷۷	الرقعة الثانية والثلاثون - كتبها الى خليفته الشيخ اسماعيل الشرواني .
۳۷۷	الرقعة الثالثة والثلاثون - كتبها الى السيد اسعد صدرالدين الحيدري مفتي الحنفية ببغداد .
۳۷۸	الرقعة الرابعة والثلاثون - كتبها لبعض اساتذته ايام التحصيل .
۳۷۹	الرقعة الخامسة والثلاثون - كتبها الى مريده نجيب باشا .
۳۷۹	الرقعة السادسة والثلاثون - كتبها الى السيد عبدالقادر افندي الحيدري .
۳۸۱	الرقعة السابعة والثلاثون - كتبها الى العلامة السيد عبدالقادر افندي الحيدري .
۳۸۲	الرقعة الثامنة والثلاثون - كتبها الى خليفته السيد عبيدالله الحيدري .
۳۸۳	الرقعة التاسعة والثلاثون - كتبها الى العلامة صدرالدين محمد اسعد افندي الحيدري الماوراني .
۳۸۴	الرقعة الاربعون - كتبها من السليمانية الى داود باشا والي بغداد .
۳۸۵	الرقعة الحادية والاربعون - كتبها جوابا الى السيد عبدالقادر افندي الحيدري قاضي البصرة .
۳۸۶	الرقعة الثانية والاربعون - كتبها من الشام الى جلي زاده مولانا الشيخ عبدالله الجلي ابن كاكي جلي خليفته في قصبة كويسنجق .
۳۸۷	الرقعة الثالثة والاربعون - كتبها الى خليفتين من خلفائه في بغداد للاعتناء بارشاد السيد عبدالعزيز الكيلاني نقيب بغداد في طريقة اسلافه .
۳۸۸	الرقعة الرابعة والاربعون - كتبها الى راغب افندي في استانبول .
۳۸۹	الرقعة الخامسة والاربعون - كتبها من دمشق الشام الى بعض محبيه في دياربكر .
۳۹۰	الرقعة السادسة والاربعون - كتبها الى مولانا الشاه عبدالعزيز المجددي الدهلوي في الهند .
۳۹۱	الرقعة السابعة والاربعون - كتبها الى اخيه الشيخ محمود صاحب و الى سليمان باشا الباباني معا .

لاپهره	بابهت
۳۹۲	الرقعة الثامنة والاربعون - كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري الماوراني قاضي البصرة .
۳۹۳	الرقعة التاسعة والاربعون - كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري الماوراني .
۳۹۴	الرقعة الخمسون - كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري .
۳۹۵	الرقعة الحادية والخمسون - كتبها ايضا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري .
۳۹۶	الرقعة الثانية والخمسون - كتبها براءة لدمة السيد الشيخ معروف النودهي .
۳۹۸	الرقعة الثالثة والخمسون - كتبها الى العلامة الشيخ عبدالرحمن الروزبهاني .
۳۹۹	الرقعة الرابعة والخمسون - كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري .
۴۰۰	الرقعة الخامسة والخمسون - كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري ايضا ، وكان قد عزاه بوفاة ولد له في اورفه وهو في طريقه الى الشام .
۴۰۰	الرقعة السادسة والخمسون - كتبها جوابا الى كل من محمد طاهر افندي والخواجه عمر راسم افندي .
۴۰۱	الرقعة السابعة والخمسون - كتبها الى الملا محمد سعيد افندي السويدي البغدادي .
۴۰۲	الرقعة الثامنة والخمسون كتبها الى اتباعه المخلصين في المدينة المنورة .
۴۰۲	الرقعة التاسعة والخمسون - كتبها جوابا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا .
۴۰۳	الرقعة الستون - كتبها ايضا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا .
۴۰۴	الرقعة الحادية والستون - كتبها جوابا الى خليفته في بغداد الشيخ محمد الجديد .
۴۰۵	الرقعة الثانية والستون - كتبها الى خليفته في بغداد الشيخ محمد الجديد والسيد عبدالغفور المشاهدي .
۴۰۶	الرقعة الثالثة والستون - كتبها جوابا الى الشيخ عبدالرحمن الروزبهاني .
۴۰۶	الرقعة الرابعة والستون - كتبها الى الشيخ عبدالله الجلي في كويسنجق .

لاپهره	بابهت
٤٠٧	الرقعة الخامسة والستون - كتبها الى السيد محمد اسعد افندي المعروف بابن الكاتب .
٤٠٨	الرقعة السادسة والستون - كتبها جوابا الى الشيخ صالح العجلوني المعروف بابن ابي الفتح .
٤٠٨	الرقعة السابعة والستون - كتبها الى السيد محمد الجندي المفتي بمعرة النعمان بولاية حلب .
٤٠٩	الرقعة الثامنة والستون - كتبها جوابا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا .
٤١٠	الرقعة التاسعة والستون - كتبها جوابا الى السيد عبيدالله الحيدري .
٤١١	الرقعة السبعون - كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد .
٤١٢	الرقعة الحادية والسبعون - كتبها الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد .
٤١٣	الرقعة الثانية والسبعون - كتبها جوابا الى الشيخ اسماعيل الاناراني في دمشق .
٤١٤	الرقعة الثالثة والسبعون - كتبها جوابا الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والملا محمد الجديد .
٤١٥	الرقعة الرابعة والسبعون - كتبها جوابا من القدس الى الشيخ عمر المجتهد الدمشقي .
٤١٦	الرقعة الخامسة والسبعون - كتبها من دمشق جوابا الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد .
٤١٧	الرقعة السادسة والسبعون - كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد .
٤١٨	الرقعة السابعة والسبعون - كتبها الى شيخ الاسلام مكي زاده مصطفى افندي .
٤١٩	الرقعة الثامنة والسبعون - كتبها جوابا الى تلميذه السيد محمود شهاب الدين الالوسي .
٤١٩	الرقعة التاسعة والسبعون - كتبها الى الشيخ محمد صالح امام الشافعية في الحرم الشريف .
٤٢٠	الرقعة الثمانون - كتبها الى السيد محمود الكيلاني نقيب اشراف بغداد .
٤٢١	الرقعة الحادية والثمانون - كتبها جوابا الى الملا يحيى المزوري .
٤٢٢	الرقعة الثانية والثمانون - كتبها جوابا الى السيد طه الحكاري في شمدينان .

لاپهره	بابهت
٤٢٢	الرقعة الثالثة والثمانون - كتبها من بغداد الى خليفته الشيخ احمد الخطيب الاربلي .
٤٢٣	الرقعة الرابعة والثمانون - كتبها جوابا الى السيد خليل السمين نقيب اشراف طرابلس الشام .
٤٢٣	الرقعة الخامسة والثمانون - كتبها الى السيد حسن تقي الدين الحصني مفتي دمشق ونقيب اشرافها .
٤٢٤	الرقعة السادسة والثمانون - كتبها من القدس الى السيد محمد امين الشهر بابن عابدين .
٤٢٥	الرقعة السابعة والثمانون - كتبها جوابا من القدس الى الشيخ عبدالرحمن الكزبري .
٤٢٥	الرقعة الثامنة والثمانون - كتبها الى الملا محمد امين السويدي البغدادي .
٤٢٦	الرقعة التاسعة والثمانون - كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري .
٤٢٦	الرقعة التسعون - كتبها الى خليفته السيد عبيدالله الحيدري .
٤٢٧	الرقعة الحادية والتسعون - كتبها جوابا الى الملا محمد امين السويدي البغدادي .
٤٢٩	الاجازات التي منحها مولانا خالد النقشبندي .
٤٢٩	الاجازة الاولى - اجازته للعلامة محمد ابن عابدين .
٤٣٠	الاجازة الثانية - اجازته للشيخ حسن الخطاط القوزاني .
٤٣٢	الاجازة الثالثة - اجازته للشيخ احمد الاغريبوزي .
٤٣٣	الاجازة الرابعة - لاخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب .
٤٣٥	الاجازة الخامسة - اجازته للشيخ ابراهيم افندي .
٤٣٦	الاجازة السادسة - اجازته للشيخ محمد بن عبدالله الخاني .
٤٣٦	الاجازة السابعة - كتبها للشيخ ابي الخير آذنا له بحضور ختم الخواجهگان عند الشيخ خالد الجزري خليفته في دياربكر .
٤٣٧	رسائل مولانا خالد النقشبندي .
٤٣٧	رسالته في العقائد .
٤٣٨	رسالته في تحقيق الارادة الجزئية المسماة بـ «العقد الجوهري» في الفرق بين كسبي الماتريدي والاشعري .
٤٥٤	رسالته في آداب الذكر للمريدين .
٤٥٨	رسالته في تبيان المراقبات وما يتولد منها من الحقائق القدسية على المشرب المجددي .

لاپەرە	بابەت
٤٥٩	سلسلە رجال الطريقة النقشبندية - كتبها لأخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب .
٤٦١	سلسلە رجال الطريقة القادرية - كتبها أيضا لأخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب .
٤٦٥	ديوانى مهولانا خالیدی نهقشبهندی .
٤٦٧	پیشہ کی
٤٦٨	(ا)
٤٧٥	(ئ)
٤٧٦	(ب)
٤٧٧	(ت)
٤٨٩	(ث)
٤٩٠	(ج)
٤٩١	(ح)
٤٩٢	(خ)
٤٩٢	(د)
٥١٤	(ذ)
٥١٥	(ر)
٥٢٧	(ز)
٥٢٨	(س)
٥٣٠	(ش)
٥٣٣	(ص)
٥٣٤	(ض)
٥٣٥	(ظ)
٥٣٦	(ع)
٥٣٧	(غ)
٥٣٨	(ف)
٥٤١	(ق)
٥٤٢	(ك)
٥٤٣	(ل)
٥٤٤	(م)
٥٥٢	(ن)
٥٥٩	(و)
٥٦٢	(هـ)
٦٦٤	

لاپەرە	بابەت
۵۱۲	(ی)
۵۷۶	متفرقه
۵۹۹	مخمسات
۶۰۵	قطعات
۶۱۰	رباعیات
۶۱۴	فرد
۶۲۱	بهشی کوردی
۶۲۷	القسم العربي

هه‌ڵه راست کردنه‌وه

له گه‌ڵ ئه‌و هه‌موو هه‌وڵ و ته‌قه‌لایه‌شدا که داومانه‌ بو‌ئه‌وه‌ی ئه‌م کتێبه‌
 بی‌هه‌ڵه‌ له‌ چاپ‌ده‌رجیی ، هه‌یشتا هه‌ندێ هه‌ڵه‌ی هه‌ر تی‌که‌وتوووه‌ ، وا لی‌ره‌دا ،
 له‌ گه‌ڵ داوا‌ی چا‌وپۆشی له‌ خ‌وینده‌واران ، راستیان ئه‌که‌ینه‌وه‌ :

لا‌به‌ره	د‌ب‌یر	هه‌ڵه	را‌ست
٣٤	٩	گۆرستانی	گۆرستانی
٣٦	١١	درا‌بو‌و‌یه	درا‌بو‌و‌یه
٤٤	٥	هه‌ر‌چ‌ون	هه‌ر‌چ‌ۆن
٤٤	٧	پ‌و‌ون‌ئ‌ه‌که‌ته‌وه‌	پ‌و‌ون‌ئ‌ه‌که‌نه‌وه‌
٥٠	٥	ن‌خ‌وا‌ه‌د‌شد	ن‌خ‌وا‌ه‌د‌شد .
٥٢	١٨	ص‌ر‌ف	ص‌ر‌اف
٥٣	٥	(ان شاء الله تعالى) .	(ان شاء الله تعالى)
٥٨	٨	و‌ص‌یه‌تی	و‌ه‌سیه‌تی
٦٢	ن‌ی‌وان ٤ و ٥	—	و‌ه‌سیه‌تی چ‌وار‌ه‌م
٦٦	٧	ای	این
٨٢	ن‌ی‌وان ٢٠ و ٢١	—	خ‌ی‌زان و منالی شیخ مو‌حه‌مه‌د به‌ه‌ائ‌ود‌د‌ین
٨٤	٣٠	ته‌و‌ی‌له‌ب‌یم	ته‌و‌ی‌له‌ب‌یم
٨٨	٩	ره‌ب‌یع‌ول‌ئه‌وه‌لی	ره‌ب‌یع‌ول‌ئه‌وه‌لی
٩٣	٢٣	ن‌ع‌مه‌	ن‌ع‌مه‌
١٠٥	٢٠	خ‌وال‌ی‌خ‌ۆش‌بو‌و	خ‌وال‌ی‌خ‌ۆش‌بو‌و
١٢٣	١٠	س‌خ‌ت‌جان	س‌خ‌ت‌جانی
١٥١	١٦	لی	لی
١٥١	٢٣	ی	ی ٢٩
١٥٩	٣	١٣٠٦‌یشا	١٣٠٧‌یشا
١٥٩	١٨	ب‌ی‌د‌نی	ب‌ی‌د‌نی
١٦٢	٦	لی	لی

لاڀهړه	ډیر	هه‌له	راست
۱۶۶	۴	روشن بیری و	روشن بیری و
۱۶۷	۲۰	بولبول	بلبل
۲۰۱	۲	باها	باهی
۲۵۵	۱۷	شود	نشود
۲۵۸	۲۲	وتضرع	تضرع
۲۶۱	۱۲	دگا‌گوي	دعا‌گوي
۲۷۴	۶	بيدنی	بيده‌نی
۲۸۲	۱۱	بيدنی	بيده‌نی
۳۱۱	۶	بيدنی	بيده‌نی
۳۱۲	۲۳	بيدنی	بيده‌نی
۳۳۱	۱۸	خودنمائيا	خودنمائيا
۳۵۳	۸	ئه‌لی :	ئه‌لی : کوچی دوايي
۳۵۳	۹	له سهرده‌می	له سهرده‌تای سهرده‌می
۳۶۵	۱۹	پیر	میر
۴۰۶	۲۴	روی	روی
۴۱۸	۲	(بولبول) هو	(بلبل) هو
۴۱۹	۱۰	بولبوله‌ن	بلبله‌ن
۴۱۹	۱۴	(بولبول)	(بلبل)
۴۱۹	۲۱	بولبول و	بلبل و
۴۳۱	۹	وزپی رد و قبول اندر زیرکان اندر یسار و در	
۵۰۸	۱	شیخ‌عه‌لی	کمین
۵۰۹	۱۰	بها‌نوددیندا	شیخ‌نه‌بی
۵۱۳	۳	مه‌شهور	به‌ها‌نوددیندا
۵۲۲	۱۰	ئیلخانی	مه‌شهور
۵۲۴	۲	هه‌له‌بجه‌وه‌و	ئیلخانی
۵۳۲	۱	شیخ	هه‌له‌بجه‌وه‌و
۵۳۶	۲۰	ده‌رویش	شیخ
۵۸۰	۲۱	(۲)	ده‌رویش
۵۸۲	۱۸	فه‌رائضیدا	(۲) حاجی عه‌بدوللا و حاجی فه‌قیی شالی برا بوون . فه‌رائضدا

لاپهړه	دیر	هله	راست
۵۸۷	۴	لی سهندوه	لی سهندوه وړووی کرده شیخ عه بدو لله طیفو
۵۸۷	۵	نه یخوین	نه یخوین
۵۹۹	۱۳	پړمی	پړو حی
۶۲۳	۶	بو	بوو
۶۳۲	۱	همووسالی	همووسالی
۶۵۶	۲۹	قاضي	قاضي

به داخه وه دهر فته تی نه وده مان نه بوو چاوړك به بهرگی یه که میشدا
بگیرینه وه و لیسته ی هله و راستی بو بکه یین ، به لام نه بی هر هیچ نه بی
نه وه بلین که هله یه کی گوره له دیری (۱۱) ی لاپهړه (۱۲۵) یدا وړووی داوه،
نه ویش نه وه ته که نوو سراوه سهلمانی فارسی یه کیکه له تابعین ، که له راستیدا
یه کیکه له نه صحابه ی پیغمبر دروودی خوی لی بی .

محمدي مهلا كريم

به مکتبہ دا چو و تہ و و دایر شتو و تہ و و
سہر پہر شتی لہ چاپدانی کردو و و

له کتیبخانه‌ی نیشتمانیی به‌غداد
ژماره (۸۲۷) ی سالی ۱۹۸۳ ی دراوه‌تی

A Publication of the Iraqi Academy

YADI MARDAN

(REMEMBERING THE GREAT MEN)

Vol. II

THE NAQSHBANDI SHEKHS OF HAWRAMAN
AND
A NUMBER OF THEIR EMINENT FOLLOWERS
(IN THE KURDISH LANGUAGE)

By :

MALA ABDULKAREEM I MUDARRIS

(Working Member of the Iraqi Academy)

IRAQI ACADEMY PRESS
BAGHDAD — 1983

من منشورات المجمع العلمي العراقي - الهيئة الكردية

تذكار الرجال

(يادى مهردان)

الجزء الثاني

مشايخ هورأمان النقشبنديون
وبعض من ابرز مريديهم ومنسوبيهم

(يضم جانبا من سيرهم وقسما مما تيسر الحصول عليه من آثارهم)

- باللغة الكردية -

تأليف

الشيخ عبدالكريم المدرس

العضو العامل فى المجمع العلمي العراقي - الهيئة الكردية

طبع فى مطبعة المجمع العلمي العراقي

بغداد - ١٩٨٣